ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
1-2
SAMEDI-DIMANCHE
1er-2 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.338 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE No 15.338

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ ● BONNE ANNÉE

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՀԵՐ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

×

Մշակոյթը, իր բոլոր ստորոգելիներով, երբ մանաւանդ, անիկա կը կրէ պատմական հարուստ ժառանգութիւնը ազգի մը՝ այս վերջնոյն կենսունակութեան աղբիւրը կը ներկայացնէ:

Առաջին առթիւ մայրենի լեզուն՝ հիմնաքարը մեր անցեալի, այսօրուան եւ վաղուան բոլոր նուաճումներուն: Առանց ասոր, մենք չատոնց փոշիացած կ'ըլլայինք, կորսուելով պատմութեան էջերուն մէջ: Մեր դաստիարակները մեզի յիշեցուցած են բազմիցս, թէ մենք զէնքի ուժով կայսրութիւններ չենք հիմնած. կամ՝ եղածն ալ մնացած է ժամանակաւոր, անցողակի երեւոյթ: Ասոնք աւելցուցած են, թէ մեր միակ ու մեծագոյն, նաեւ մնայուն կայսրութիւնը մէկ բառի մը տակ պարփակուած է. - Հայոց լեզու:

Ուրեմն, ազգային լեզուն մնացած է հիմնական կռուանը մեր գոյութեան՝ Հայրենիքէն՝ - Սփիւռք: Ժողովրդական արտայայտութեամբ, անիկա թթխմորը կազմած է մեր ստեղծագործ հանճարին, անշուշտ, ինքնատիպ դիմագիծով, բնականաբար, իր իւրայատուկ խորքով եւ արտաքին կաղապարով: Նոյնը՝ նաեւ այսօր:

Տարածել Հայ Գիրը մամուլով եւ այլ հրատարակութիւններով, այսինքն՝ գիրքերով, մեր գլխաւոր զէնքն է եղած ազգապահպանումին ուղղութեամբ:

Ներկայ ժամգոյն իրականութեան առջեւ, երբ ինչպէս դառնօրէն կը ծանուցանէ «Ցառաջ», դիտել տալով, թէ տարիներու եւ տանամեակներու վաստակով օրաթերթեր կա՛մ կը կրճատուին իրենց բաժիններով եւ կա՛մ պարզօրէն օրաթերթի իրենց վիճակէն կը վերածուին շաբաթաթերթերու եւ ամսաթերթերու. - դեռ չենք խօսիր երկլեզուեան իրողութեան մասին. - մեր գերագոյն պարտքը կը մընայ տարածել Հայ Գիրը, ազգային մշակոյթը պարզող այլ ազգակներու կողքին:

Զմոռնանք, որ երէկուան նման նաեւ այսօր, Հայ Թերթը մեր հանապազօրեայ հացին պէս կարեւոր կը մնայ ամէն Հայու համար: Այս ճշմարտութիւնը կ'ըմբռնենք բոլորս, անխտիր: Կը հաստատենք զայն դրեթէ ամէն առիթով: Բայց խոստովանինք, թէ քանիներ մեզմէ խօսքը կը վերածեն չօչափելի գործի: Զայն կը դարձնեն իրողութիւն:

Ուրախալի եւ խրախուսիչ երեւոյթ է, անշուշտ, որ հոն մեր հողին վրայ մամուլն ու գիրքը ոչ միայն պատկառելի թիւ կը ներկայացնեն, այլեւ տասնեակ հազարաւոր ընթերցողներ կ'ապահովեն: Հասկնալի են այն տեղի պայմանները: Եւ, հետեւաբար, չեն կարօտիր յաւելեալ բացատրութիւններու: Այլ սակայն հոս, օտար ափերուն վրայ եւ ծագերուն տակ, ի՞նչ համեմատութիւն կը ներկայացնէ մեր պարզած թիւին հետ մեր ընթերցասիրութեան խանդը:

Ո՛չ ոք կրնայ ճշգրիտ պատկերացումը կատարել ասոր: Այս մէկն ալ ըմբռնելի կը մնայ: Այլ սակայն ընդունինք ան-կեղծօրէն, թէ գրասէրներուն թիւն ու տոկոսը, համեմատած մեր համրանքին. - խօսքը հայախօսներու եւ մեր լեզուին գրաճանաչներուն մասին է. - զանցառելի քանակ կը պարզէ: Հակառակ գրա-

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆ կարճ զեկոյցով մը յայտնեց թէ խորհրդային յօդուածը Պապին դէմ, ոչ մէկ պատասխանի կամ մեկնութեան արժանի է, չեչտելով միայն թէ գրուած տողերը կը հակասեն ծանօթ դէպքերու եւ կացութիւններու, որոնց չուրջ միջազգային հանրային կարծիքը անառարկելի վճիռը տուած է արդէն: Հռոմի համայնավար պաշտօնաթերթերն ալ՝ Ունիթա, կը գրէ թէ եթէ նոյնիսկ արդար է որոշ բաներու համար Պապը քննադատել, չատ դէշ պատրուակ մը կը թուի, զինքը մեղադրել Լեհաստանի ողբերգական դէպքերուն համար:

ՅՕՐ. ԺԱՐՈՒԶԵԼՍԿԻ առկախ հռչակեց պատերազմական վիճակը, զոր հաստատած էր անցեալ տարի: 24 ժամ առաջ, տալով այս որոշումը, Լեհերուն կարեւիութիւն կը տրուի հեռաճայնել արտասահման եւ օգտուիլ լուսարձելի վերնալէն: Ուրիչ չատ փոփոխութիւն չկայ:

ՖՐԱՆՔԸ տկարացաւ կրկին դրեթէ բոլոր տարադրամներու նկատմամբ: Պանք ը Ֆրանսը ստիպուեցաւ անդամ մը եւս մեծ տարողութեամբ միջամտութիւն մը ընել: Կը հաստատուի որ աւելի քան մէկ միլիառ Ֆրանքի նուազում մը կայ տարբերամի պահեստներու եւ որոշ օրեր միջամտութիւնը այնքան զանգուածային եղած է, որ աւելի քան մտահոգիչ զարճած է եւ չշուկներ եղած են կրկին երրորդ արժեզրկումի մը: Բայց, հաւանական է, որ նման բան չկատարուի, գոնէ մինչեւ Մարտ, այսինքն՝ Թաղապետական ընտրութիւնները:

ԱՆԴՐԱՑԻ Միացեալ - Նահանգներու դեսպանը յայտարարեր է «Հիւրրիյէթ»ի տուած իր հարցազրոյցին մէջ թէ ՕՊԱՆ-ը կրնայ հիւլէական զէնքերու մթերք պահել Թրքական հողամասին վրայ, ըստ 1981-ին ստորագրուած համաձայնագրի մը: Աւելցուցած է թէ Ռեկընի կառավարութիւնը զինուորական օժանդակութիւնը կ'ուզէ 468 միլիոն տոլարի բարձրացնել, ինչ որ ամերիկեան ընդհ. օժանդակութիւնը կը հասցնէ 918 միլիոն տոլարի, քանի որ 450 միլիոն ալ տնտեսական օգնութիւն կուտայ:

ԱՐԱՖԱԹ եգիպտական Ալ Մ'ուսավար պարբերականին տուած հարցազրոյցի մը մէջ, ըսած է թէ Պաղեստինցիք տրամադիր են Գեթսայի շրջանէն հեռանալու եթէ Լիբանանցիք ուզեն: Գալով Իսրայէլի ճանաչման, Արաֆաթ կ'ըսէ «Միայն ժամանակ փոխադարձ ճանաչումը միակ քառթն է զոր ունիմ այլեւս, ան ալ եթէ վար դնեմ՝ մերկ կը մնամ»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԵԾՆԱԼԷ ՎԱԽՆԱԼ

×

Չեմ կարծեր սխալած ըլլալ, եթէ ըսեմ որ երախաներուն ամէնէն վարդագոյն քանի մը երազներէն մէկն ալ մեծնալու ցանկութիւնն է: Մեծնալ, երախայ նը կատուելէ փրկուիլ, ազատութիւններ ձեռք առնել, եւ դեռ այսպիսի բաներ: Ա-հաւասիկ ցանկութիւն մը որ անմեղ երախաներու հոգին տարօրինակ անհամբերութեամբ մը կը կրծէ: Եւ որքան յաճախ կը տեսնենք որ անոնք, անհամոյ ճնշումի մը տակ դրուելու պարագային, խիստ նայուածքով մը կը փոխադարձեն իրենց դիմացինին ու բարկութեամբ կը պոռան.

- Եթէ մեծնամ, ցոյց կուտամ քեզի: Նայէ՛ այն առեն ինչեր պիտի ընեմ:

×

Բայց կը կարծեմ թէ դարձեալ սխալած չեմ ըլլար, եթէ ըսեմ որ պատանիին կեանքին մէջ օր մը կը հասնի տարիք մըն ալ, ուր ան առջին անդամ ըլլալով կը զգայ մեծնալու վախը: Անկա չի նմանիր ծերանալու այն վախին, որ կը տեսնուի երէցներու, տարիքոտ մարդոց մօտ: Ո՛չ: Ծերանալու վախ չէ որ ինդրոյ առարկայ է տակաւին այդ վաղ չըրջանին, մեծնալու վախ մըն է, կեանքի պատասխանատուութիւններ ստանձնելու վախը:

Պատանիներու անխուսափելի ճակատագիրն է սա ընդհանրապէս. որքան ալ հանդիստ պայմաններու մէջ մեծցած ըլլայ ու ապրի, ամէն երիտասարդ օր մը կը սկսի լրջօրէն մտածել. ի՞նչ ասպարէզ պիտի ընդգրկէ կեանքի մէջ, ի՞նչ պէս ուղղութիւն պիտի տայ իր կեանքին, ի՞նչպէս ընտանիք պիտի կազմէ ու պիտի ապրեցնէ, եւ դեռ այսպիսի հարիւրաւոր մտածումներ կը սկսին ստուեր թողուլ մեծնալու երբեմնի մանկունակ ու անսեթեւեթ ցանկութեան վրայ:

×

Արդարեւ վախազդու է մեծութիւնը: Վախազդու են մեծութեան դրեթէ բոլոր տեսակները, տարիքի մեծութենէն մին-չեւ ընկերային, գիտական, գեղարուես-տական, քաղաքական ինչ ինչ մեծու-թիւններ: Վախազդու բան մը կայ ու-րիշներէ աւելի մեծ ըլլալու մէջ: Մարդ նոյնիսկ եթէ վճռապէս կամ կամովին քալէ դէպի այդ մեծութիւնը չի կրնար ինքնիրեն հարց չտալ անվերջ. «Ես կըրնա՞մ այդ մեծութեան արժանի ըլլալ, ուժերս կը բաւե՞ն, չեմ ձախողի՞ր տակաւին առաջին վայրկեանէն...»:

×

Անցեալ օր չարժանկարի ժապաւէնի մը մէջ երէց արուեստագէտ մը փայլուն աստղ մը դարձնել կ'աչխատէր տաղանդաւոր բայց անծանօթ մանկամարդուհի մը: Մանկամարդուհին կը տեսակար իրեն խոստացուած չքեղ հեռապատկերէն:

- Կը վախնա՞ս մեծնալէ, հարցուց վարպետը:

Կարելի՞ է որ այս հարցումը ինքն իրեն չուզղէ ոեւէ անհատ, որ կը պատրաստուի նետել ընկերութեան մէջ բարձր ու պատասխանատու դիրք դրաւելու առաջին քայլը:

- Չե՞մ վախնար արդեօք մեծնալէ:

Անոնք որ այս կամ այն գաղաթին վրայ կը գտնուին, այնքան հանդիստ ու երջանիկ չեն, որքան կ'ուզեն ձեւացնել հրապարակներու վրայ: Հրապարակներու վրայ երեւցողը ու դիւցերը իր ննջասենեակին մէջ անկողին մտնողը նոյն մարդը չեն չատ անդամ: Ուրիշներէ մեծ եւ բարձր ըլլալ՝ կը նշանակէ թիրախ դառնալ ինչ ինչ փորձութիւններու, փորձանքներու, տագնապներու, անձկութիւններու, վտանգներու: Մեծ եւ բարձր ըլլալ՝ չատ անդամ կը նշանակէ զինքը ջերմօրէն չրջապատող զուարթ ու ժըպտուն բազմութիւններու մէջ առանձինն ապրիլ: Մեծ եւ բարձր ըլլալ՝ միչտ կը նշանակէ ամէն վայրկեան պայքար տանիլ պահելու՝ այդ մեծութիւնն ու բարձրութիւնը: Եւ ամէնէն մեծ ողբերգութիւնը այս պարագային այն է, թէ ոչ մէկ մահկանացու կրցած է կեանքին իւրաքանչիւր վայրկեանը մնալ նոյն մեծութեան ու բարձրութեան վրայ...:

×

Անգամ մը երախայի մը հետ կը խօսէի.

- Եթէ մեծնաս, ի՞նչ պիտի ըլլաս, հարցուցի:

- Մեծ մարդ պիտի ըլլամ, պատասխանեց ան առանց ըսածին կարեւորութիւն տալու:

- Այո, բայց ի՞նչ պիտի ընես մեծ մարդ ըլլալու համար:

- Չեմ գիտեր, պատասխանեց երախան, նշանաւոր պիտի դառնամ:

Միայն երախան չէ որ այսպէս կը խորհի: Մարդոց մեծամասնութեան համար մեծ մարդ ըլլալ՝ կը նշանակէ նախ նըշանաւոր դառնալ: Ամբողջ աչխարհի մէջ ճանաչում գտնել: Թերթերու մէջ երեւիլ, հեռատեսիլէն խօսիլ:

Անտարակոյս բարի ամէն համբաւ որոշ մեծութեան մը վրայ հիմնուած կ'ըլլայ: Բայց ամէն համբաւ յաւերժական չէ, ոչ ալ անպայման մեծութիւն, մանաւանդ որ ամէն մեծութիւն, նմանապէս, յաւերժական չէ: Իրական մեծ մարդը օր մը կրնայ կորսնցնել ամէն բան. համբաւ, դիրք, հարստութիւն, բարեկամ, բայց նորէն կը պահէ իր մեծութիւնը: Բուն մեծութիւնը ա՛յս մէկն է ահաւասիկ: Եւ եթէ մարդիկ կը վախնան մեծնալէ, այդ վախը գլխաւորաբար կուգայ իրենց այն տարակուսանքէն, թէ օր մը պիտի կարենա՞ն արդեօք իսկապէս մնալ մեծութեան պահանջած մակարդակին ու զոհողութիւններուն վրայ:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՄԱՍՏՈՎ:

Ուրեմն մեր պարտքն է չատ ու չատ աւելին ընել ոչ միայն ապրեցնելու, այլեւ աստիճան մը աւելի կենսունակ դարձնելու համար զանոնք:

Հայ գիրին մշակները թէեւ տակաւ առ տակաւ կը նօսրանան, սակայն այսպէս ըսուած պատնէշին վրայ գտնուողները չեն պակսիր: Նոյնիսկ նորեր հրապարակ կուգան:

Բայց կարեւորը գնահատելն է ասոնց ճիգն եւ եռանդը: Ասոնց հեւասպառ աչխատանքը:

Ամէն Հայ տունէ ներս հայերէն օրաթերթ մը: Հայերէն գիրքեր:

Ահա հիմնական քայլերէն մէկը մեր Մեծասքանչը կենդանի, բարախուն պահելու համար:

Որպէսզի մեռելաթաղներ չդառնանք հին եւ հարուստ կայսրութեան մը:

Ժ. Մ.

ՊԱՏՄԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՄԱՆՈՐԸ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ԲԱԼՏԻԿԵԱՆ

Ա.

Նախաքրիստոնէական դարաշրջանին, Հայաստանի մէջ, ամէն տարի, Հայոց Նաւասարդ ամսուն, տէրի կ'ունենային ամանորի փառաչուք հանդիսութիւններ: Նաւասարդ՝ սանսկրիտ Նաւասարդա - Նոր Տարի - բառին հայացած ձեւն է, հայկական տոմարի առաջին ամիսը, որ կը համապատասխանէ մեր Օգոստոս ամսուն: Ուրեմն, նախաքրիստոնէական շրջանի Հայաստանի նոր տարին կուգար ամրան այն ժամանակին, երբ Հայաստան աշխարհը իր հողային արտադրութեան ամէնէն առատ տուները կ'ապրէր:

Ամանորը Հայաստանի մէջ ազգային մեծ տօն էր: Հայաստանի ներքին ու ծայրագոյն գաւառներէն, ազգային այդ մեծ տօնին համար, հայկազուններ, օրերու ճամբորդութենէ եառ, կը հաւաքէին Բագրեւանդ գաւառի Բագաւիճ աւանը, ուր կը գտնուէին Արամազդի եւ Անահիտի մեհեանները:

Նաւասարդեան աշխարհախումբի այս մկկտեղումը սակայն լոկ կրօնական հանդամանք չունէր: Ան, նոյն տեղն, առիթ կուտար՝ հայ մշակոյթին ու հայ փիլիսոփայական ուժին ցուցադրութեանը:

Տարին անգամ մը, երկրին բոլոր մասերէն, բիւրաւոր հայորդիներ, բաղկացած ազգին բոլոր խաւերէն, հաւաքուելով Բագրեւանդ, կը ցուցադրէին իրենց գաւառներուն յատուկ երգ, պար, խաղ, տարազ ու բարք: Այս կերպով, Հայաստանի բնակիչները, հաղորդակից կը դառնային իրարու եւ մէկ յայտարարի կը վերածուէր ազգային մշակոյթի բազմաթիւ երեւոյթներուն հետ նաեւ Ա.Զ.Գ.-ի գաղափարի գիտակցութիւնը:

Մեր նախնիքներուն ամէնէն նուիրական ու ժողովրդական փառատօնն էր Նաւասարդը: Հայաստանի տասնեւհինգ գաւառներէն հաւաքուած հայկազուններ, երկրի արգասիքէն՝ ցորենի ոսկեգեղմ խուրձերէն, պարտէզներուն անուշահոտ եւ արեւահամ պտուղներէն, անասուններու ընտիր ծնունդներէն կը տանէին որպէս երախտագիտութիւն «նորոգ պըտղոց խնամակալ արին Արամազդայ» եւ «ոսկեծին ու ոսկեմայր Անահիտին որ էր մայր ամենայն մարդկութեան, ծնուցիչը եւ կեցուցիչը ազգիս Հայոց»:

Բագրեւանդ գաւառի դիցաւան համաժողովրդական այդ ցնծատօնին, ուխտաւորները, ո՛չ միայն կը վայելէին ամաւորեայ ամենաբեր ցորոց պտղոց առատութիւնը՝ Անահիտի եւ Արամազդի հովանիին ներքեւ, այլեւ ներկայութիւնը գահաժառանգ իշխաններուն, սեպուհ եւ ազատանիներուն, զէն ու զարդով պետ ու զօրականներուն: Առնցմէ վեր, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի գահին վրայ բազմած թագաւորն ու թագուհին, հայկական արքայական ծիրանազգեստով, շրջապատուած՝ արքունի հետեւորդներով, իրենց ներկայութեամբ չուքն ու փայլը կ'աւելցնէին համազգային աշխարհիս - խումբ տօնակատարութեան:

Հոն, արքայական ընտանիքին եւ ազատանիին ներկայութեանը տեղի կ'ունենար զօրահանդէս, ձիարշաւ, սրախաղ, նետաձգութիւն եւ որսորդութիւն:

×

Անցան ժամանակները, աղօտեցան հին սովորութիւնները ու հաւատալիքները, եկաւ նոր շրջան, նոր կրօնք, նոր մշակոյթ: Մեր եկեղեցւոյ հայրերը նորը պատուաստեցին հինին վրայ: Նաւասարդեան աշխարհախումբ տօնակատարութիւնը իր աշխարհախումբ հանդիսութեամբ իր իմաստը կորսնցուց թէեւ, եւ սակայն, ան ՎԱՐԴԱՎԱՌ-ի անունին տակ պահեց արմատացած սովորութիւնները: «Զկայ աշխարհիս մէջ տօն մը, որ հնագոյն ըլլայ Վարդավառէն: Զօրս - հինգ հազար տարուան տօն է այս, որովհետեւ հաստատուած է Նոյ նահապետէն. բոլոր Հայերը ի վազուց անտի կը տօնեն Վարդավառը: Ամէն տան եւ ամէն տեղ Հայերը զոյնզոյն ծաղիկներով, կարմիր վարդերով վարդապսակ զարդարուեցան եւ զարդարեցին նաեւ իրենց բազինները կամ տաճարները, անոր համար այս տօնը ՎԱՐԴԱՎԱՌ կոչուեցաւ: Հայերը իրարու վրայ ջուր սրսկեցին կամ դեռեւ - րու եւ ձորերու մէջ լողացին, ազատնիները թոգուցին ի յիշատակ Նոյի եւ ջրհեղեղին: Մատաղներով ցնծացան յանուն Վարդավառի: Այն օրէն ի վեր, ջրհեղեղէն յետոյ, երբ Աստուած օրհնեց մարդկութիւնը եւ իր ծիրանի գօտին կապեց, այն օրէն ի վեր երբ Նոյ բազկատարած աղօթեց եւ Աստուծմէ օրհնութիւն խնդրեց համօրէն մարդկութեան համար, այն օրէն ի վեր տօնուեցաւ Վարդավառը: Ո՛վ լուսաղբիւրներ ու կաթնաղբիւրներ, ո՛վ ականակիտ վտակներ, ձեր վճիտ կաթիլները, որոնք վէտ վէտ կը ցոլան, չէ՞ն մխիթ վկայ, թէ Վարդավառն ո՛րքան կաթոգին եւ հաւատքով տօնուեցաւ միշտ:

«Ի հնումն այս աշխարհախումբ տօնի օրն էր Նաւասարդի առաջին օրը, - Ամառնորը, տարւոյն առաջին օրը:

«Վարդավառի հինաւուրց տօնը ա՛լ աւելի փառաւորապէս սկսաւ կատարուիլ, երբ զայն Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ նըւիրագործեց կեսարիայէն Սուրբ Կարապետի մարմինը ի Մուշ փոխադրած ատեն, եւ այնուհետեւ եկեղեցական քնարն ալ սկսաւ դովաբանել այն վարդը որուն կոկոնէն դուրս ծլեցաւ ու ծաղկեցաւ աշխարհի փրկութեան Արեւն ու Լոյսը» (Վահան Վրդ. Տ. Մինասեան, Անդիր Դպրութիւն, կ. Պոլիս 1904, էջ 145 - 46): Միայն Նաւասարդեան սովորութիւնները չէին, որ կ'ապրէին ժողովուրդին մէջ այլ հայ ժողովուրդին շրջիներուն վրայ կ'ապրէին, Նաւասարդեան տօնախմբութեան նուիրուած Արտաշէս Պարթեւ թագաւորին կամ ուրիշներու կողմէ յօրինուած երգերը: Գրիգոր Մագիստրոսի նամակներէն է որ քաղուած է հետեւեալ դոհար պատառիկը, կարօտի կանչը դէպի անցեալը, որը, նոյն ուժգնութեամբ, մենք բոլորս ալ, մեր հայրենակարօտ շրթներով կրնանք կրկնել.

Ո՛ տայր ինձ զծուխ ծխանի
Եւ զառաւօտն Նաւասարդի.
Զվազելն եղանց եւ զվարգելն
եղջերուաց
Մեք փող հարուաք եւ թմբկի
հարկանէաք
Որպէս օրէն էր թագաւորաց:

(Ո՛վ կուտար ինձ մխոց՝ տեսնելու նորէն հայրենիքիս ծխնելոյզներու ծուխը եւ Նաւասարդի առաւօտը, եղնիկներու թռչկոտիլը եւ եղջերուներու վազելը, երբ մենք փող կը փչէինք եւ թմբուկ կը խըփէինք):

Բ.

Մեզի ծանօթ հին ազգերը, բոլորն ալ, իրենց նոր տարին ունեցեր են: Այսպէս Եգիպտացիները իրենց նոր տարին կը տօնէին Յուլիս 10 - 20, Բաբելացիք՝ գարնան գիշերահաւասարին, Հրեաները դարձեալ գարնան գիշերահաւասարին եւ Թշրին 1-ին, Հռոմէացիները՝ Մարտ 1-ին, Բիւզանդացիք եւ Ցոյները Սեպտեմբեր 1-ին, Պարսիկները՝ աշնան, Հնդիկները՝ Մարտին յաջորդող նոր լուսնին, Հապէնները՝ Սեպտեմբեր 12-ին, Զինացիները՝ Դեկտեմբեր 10-ին, Նոր տարուան օր նկատուած են նաեւ Դեկտ. 25 (Եւրոպական Ծնունդ), Մարտ 25-ը եւ Զատիկը:

Նոր Տարին Յունուար 1-ին տօնելու սովորութիւնը, որ ներկայիս ընդունուած է քաղաքակիրթ աշխարհի կողմէ՝ կուգայ Յուլիոս Կեսարէն, որ Նոր Տարին փոխադրած է Յունուար 1-ին: Քրիստոնեայ եկեղեցին թէեւ ընդունեցաւ Յունուար 1-ի տօնակատարութիւնը, սակայն դէմ կեցաւ հեթանոս Հռոմի Նոր Տարեան առթիւ սարքուած խրախճանքներուն, դիմակաւոր պարերուն, որոնք կը չարունակուէին քրիստոնեայ դարաշրջանին՝ Դեկտ. 25-ին: Շատ հաւանաբար այդ չրջանէն կուգայ մեր օրերու դիմակաւոր կազանդ Պապան իր այլազան պարերով: Հին հեթանոս սովորութիւնները խրտչեցուցին եկեղեցւոյ հայրերը: Մեծ պայքար մղուած է այս ուղղութեամբ, մինչեւ որ կարողացան հին սովորութիւնները սրբագրել ու պատշաճեցնել քրիստոնէական վարդապետութեան բարոյական կառուցուածքին, Դեկտեմբեր 25-ը պատշաճեցնելով Ծնունդին: Այնուամենայնիւ ան, Յունուար 1-ի տօնակատարութիւնը իբրեւ Ամանոր, ժ.Զ. դարուն է որ ընդհանուր ընդունելութեան արժանացած է Եւրոպայի մէջ. Ֆրանսա՝ 1564-ին, Հոլանտա՝ 1575-ին, Գերմանիա՝ 1648-ին, Ռուսիա՝ 1699-ին, Իտալիա՝ 1750-ին, Անգլիա՝ 1773-ին:

Գ.

Ցայսմիկ չէ թէ ե՞րբ մուտք գործած է Յունուար 1-ը Հայոց մէջ: Բազմաթիւ ենթադրութիւններ կան հին ժամանակներու շուրջ, գոնէ որոշ հաստատումներով ծանօթ է որ 1650-էն ասդին մուտք գործած է:

Նոր Տարիին համար Հայերը գործածած են բազմաթիւ բառեր - տարեգլուխ, տարեմուտ, ամանոր, տարինոր ու կազանդ: Կ'արժէ վայրկեան մը կանգ առնել սա կազանդ բառին վրայ:

Կազանդը կը ծագի յատիներէն Քալանտար բառէն, որ իր կարգին յառաջ եկած է յունարէն գալիօ բառէն, որ կը նշանակէ կանչել: Հին աստեն, իւրաքանչիւր ամսագլխուն, Հռոմի Կապիտոլի տաճարը կը հրաւիրուէր ժողովուրդը եւ քուրմ մը կոչնականներուն կը ծանուցանէր ամսուան մէջ կատարուելիք տօնական արարողութիւնները: Այս կանչելէն յառաջ եկաւ կազանդ բառը, որ զգեցաւ արդիական ընդունում՝ տարեգլուխ իմաստով:

Հայերը Յունուար մէկը ամանորի առաջին օրը ընդունելով հանդերձ, դարերու ընթացքին, պահեցին հինէն եկած աւանդութիւններն ու սովորութիւնները, անոնց վրայ աւելցնելով թերեւս նոր սովորութիւններ, - փոխադարձ չնորհաւորութիւն, նուէրներու փոխանակում, յատուկ ուտելիքներ եւայլն:

Կազանդի նախօրեակը բացառիկ խանդավառութեան եւ ուրախութեան օր էր, երբ հայ ժողովուրդը կ'ապրէր իր պապենական ժառանգ հողերուն վրայ: Հակառակ անոր որ երկիրը ամբողջ կը տընքար ծանր ձմրան ձիւնին ներքեւ, հիւսիսը սաստիկ կը փչէր ու կը սառեցնէր մթնոլորտը, սակայն, Հայաստանի պարման - պարմանուհիներուն համար, Հայաստանի խիստ բնութեան այդ զաւակներուն համար, այդ բոլորը ոչինչ էին:

Անոնք, քաղաքներուն թէ գիւղերուն մէջ, տունէ - տուն կը պտըտէին, կ'երգէին, իրենց կազանդչէքը կը սառնային եւ անհամբեր կը սպասէին կէս գիշերին, երբ հին տարուան վերջին վայրկեաններըը տեղի կուտան նորին, ահա՛ այդ վըճռական վայրկեանին, կը հաւատային բոլորն ալ, որ Հայաստանի մշտահոս աղբիւրները բոլոր ոսկի կը հոսէին: Ձիւն ու բուքին սափորները ուսած, կը վազէին ոսկեհոս աղբիւրները, իրենց սափորները ոսկիով լեցնելու եւ իրենց մուրազը խնդրելու...

Այո՛, մեր յաւէտ պաշտելի իմաստուն պապերը այս ոսկի հաւատքով, այս ոսկի կանոնով, ուզեր են ըսել մեր ժողովուրդին թէ տարուան առաջին վայրկեանին իսկ եռանդագին սկսուած աշխատանքը կը չարունակուի ամբողջ տարուան ընթացքին եւ այդ օրհնաբեր աշխատանքն է միայն, որ կարող էր ամէն բան ոսկիի, թանկագին արժէքի փոխել, աղքատութիւնն ու սովը վանել սեմերէն: Աշխատանքի, արբրազան աշխատանքի կոչ մըն էր ոսկեհոս աղբիւրներու այցի այս սովորութիւնը, որ Նոր Տարիի սովորութիւններուն մէջ, մեզի կը թուի թէ միայն Հայերը ունէին: Շատ յատկանշական է: Ան զեղեցկօրէն կը պատկերացնէ Հայուն աշխատասէր ոգին:

Կազանդի առաւօտ երբ փոքրիկները աչքերնին կը բանային, իրենց բարձերուն վրայ նուէրներ կը գտնէին, որոնք գիշերը բուխերիկէն իջեր էին: Փոքրիկները, իրենցմէ աւելի մեծերը, ըստ տարիքի իրենց մեծերուն ձեռքերը կը համբուրէին ու անոնց օրհնութիւնն ու կազանդչէքը կը ստանային, ապա չէին մոռնար թաղին մեծերն ու կնքամայր եւ կնքահայր, որոնք բոլորն ալ ըստ պատշաճի կը կազանդէին: Հայ չինականը նաեւ հայ քաղաքացին, չմոռնանք արձանագրել, որ իրենց զաւակներուն չափ կը սիրէին իրենց յարկերուն ներքեւ ապրող ընտանի անասունները: Տնական օրերուն, մանաւանդ կազանդին, անասուններն ալ անմասն չէին մնար իրենց յատուկ յատելեալ ուտելիքներէն: Հայ մայրը կը կազանդէր տան անասունները, երկնքի թըռչունները, թաղի աղբիւրը, մօտի արտերը, ամէնն ալ ընդհանուր - հոգի - ունէին ըստ իրեն ու պէտք էր կազանդուէին:

Դժուար է, նոյնիսկ շատ հակիրճ տողերով, ման գալ գաւառ - գաւառ ու իւրաքանչիւրին մասին խօսիլ ու երգուած երգերէն մէկ քերատմներ կատարել: կը գոհանանք արտագրելով հետեւեալները.

Ասոր կախ է, վազն է կազանդ,
Կախանն ե՞օր է, վազ նէ կազանդ.
ալէլա:
Շարոց, բաստեղ, չիր ու հէվէհ,
Գոգնոց բացէհ, գոգով տուէհ,
ալէլա:
Տուն ու երդիհ լիհ են շարհով,
Բարով կազանդ, բարկ արեւով,
ալէլա:
Ճոլոլ մամուն ծրմուռ, ֆաղցու,
Ջոջիկ պապոյին բազարջ, բլիթ.
ալէլա:
Փիժ - պիժերուս շարան շարան
Շարոց, բաստեղ, անոյշ կաթա:
ալէլա:
Գոգնոց բացէհ, գոգով տուէհ,
Ափով բաժնենհ, ծափով ուտենհ.
ալէլա:
Լոյս է իջեր մեր գերեզմընին,
Ողորմիս ձեր լոյս մեռելին,
ալէլա:
Գոգնոց բացէհ, գոգով տուէհ,
Ափով բաժնենհ, ծափով վայլենհ,
ալէլա:

Կամ՝

Ա՛շէն, հաշէն, էս տունը շէն,
Սին ու գերան սողոմ ֆաշեն:
Տուն ալողներ ջուխտ աղունակ,
Զեռնատէլը փունջ մանուշակ,
Թոռոնները խորանին են,
Հացթուխները խանում խաթուն,
Էս տանը կայ էրկու լեզու,
Մինը բարի, մինը չարի,
Չարինը ընտի, բարինը ըստի,
Բարին վեր գայ ձեզ հետ նստի,
Բարով թող գայ ձեզ նոր տարի,
Մուրազներուդ չեմ կատարի,
Ձեր տուն մտնի հազար բարի,
Անոր, ցորեն, կորեկ գարի:
Լիքը հորեր շատ ունենաք,
Կարմիր օրեր շատ ունենաք,
Կարմիր օրով, կարմիր շորով,
Ուրախ կենաք միշտ կուշտ փորով:

Նաեւ աղբիւրին.

Ա՛ռ եզի գարի,
Տո՛ւր մեզի բարի:
Տո՛ւր մեզի էհսմիւր,
Ա՛ռ եզի հատիկ,
Տո՛ւր մեզի Զատիկ:

Այս քանի մը տողերը գրի առնելու ատեն, աչքի առջեւ ունեցանք նաեւ Հ. Եփրեմ Վրդ. Պօղոսեանի «Նոր Տարւոյ Տօնը» գործը եւ Պէյրութի «Ազդարար»ի մէջ 1944-ին լոյս տեսած յօդուած մը: Մինչ այս քանի մը տողերը կը փակենք, թող ներեն ընթերցողները, եթէ անդամ մը եւս մեր կարօտի սրտով բացագանչենք.

Ո՛ տայր ինձ զծուխ ծխանի...

Այս, տային մեզի «մթում կորած խըրճիթներին» ծխանի ծուխը, մեր խաղաղուկ ճմրան կազանդը պապենական, տային մեզի մեր ոսկեհոս աղբիւրնե՛րը կարկաչուն, ու մենք, այս աշխարհէն ա՛լ ուրիշ հարստութիւն ու փառք չէինք ուզեր, մենք կը հասնէինք մեր մուրազին...

Ամերիկա

ՀԱՅԱՎԱՉ ԿՈՏԱՓՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ =

ՀԱՅԱՎԱՉ ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔԻ ՄԱՍԻՆ

Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Հիշում եմ, ինչպես հիմա, 1969 թ. ամռան մի տաք օր էր։ Ես ու ընկերս՝ Ռաֆիկ Ղազարյանը, Ալավերդու շրջանի Ձորաղբյուր գյուղի միջնակարգ դպրոցի աշակերտներ էինք։ Ամռան արձակուրդներն էին, և մենք որոշել էինք գնալ Ղազարյանների տոհմական հողատարածքը, որը գտնվում էր գյուղից մոտ 3 կմ հեռավորության վրա։ Ռաֆիկի հայրը՝ Ալեքսան Ղազարյանը, ինչպես ասում էին, «ոսկե ձեռքերով» մարդ էր։ Նա ամեն տարի ստանում էր հարուստ բերք, որի շնորհիվ ընտանիքը ապրում էր ոչ միայն ապահով, այլև բավականին ունևոր կյանքով։ Ռաֆիկի մայրը՝ Աստղիկ մորաքույրը, ամեն առավոտ մեզ համար պատրաստում էր համեղ ուտեստներ, որոնք հիշում եմ մինչ օրս։

Ճանապարհը երկար չէր, բայց շոգ էր, և մենք որոշեցինք հանգստանալ մի փոքրիկ ձորակում, որտեղ հոսում էր պարզ ջրի առվակ։ Հենց այդ պահին էլ ականատես եղանք մի տեսարանի, որը մինչ օրս աչքիս առաջ է կանգնած։ Ձորակի մյուս կողմում, մոտ 200 մետր հեռավորության վրա, մի տղա էր նստած ձիու վրա և ինչ-որ բան էր գոռում։ Ձիու սանձը նա ամուր բռնել էր ձեռքում, և ձին, կարծես, հասկանում էր նրան։ Տղան մոտ 12-13 տարեկան էր թվում, և նրա ամբողջ կեցվածքից երևում էր մի տեսակ հպարտություն։ Ես հարցրի Ռաֆիկին՝ ով է այդ տղան։ Նա պատասխանեց, որ դա Արտակ Մելիքյանն է, հարևան գյուղից։ Ռաֆիկը ավելացրեց, որ Արտակը շատ լավ ձիավոր է, և որ նրանք միասին հաճախ են գնում ձիարշավների։

Ես հետաքրքրվեցի, թե ինչպես է Արտակը հայտնվել այդ ձորակում, և Ռաֆիկը պատմեց, որ Արտակի հայրը՝ Գևորգ Մելիքյանը, նույնպես հողատարածք ունի այդ շրջանում, և որ Արտակը հաճախ է գալիս այդ ձորակ՝ ձին ջրելու և մարզվելու համար։ Ռաֆիկը նաև ասաց, որ Արտակը շատ լավ ընկեր է, և որ նրանք միասին անցկացրել են բազմաթիվ ամառներ։

Մենք որոշեցինք մոտենալ Արտակին և ծանոթանալ նրա հետ։ Երբ մոտեցանք, Արտակը ձին կանգնեցրեց և ժպտալով ողջունեց մեզ։ Նա ինձ տվեց ձիու սանձը, և ես առաջին անգամ նստեցի ձիու մեջքին։ Ձին հանգիստ քայլում էր, և ես զգում էի, թե ինչպես է ինձ ենթարկվում։ Արտակը ասաց, որ ձին անունը Ալմաստ է, և որ նա շատ խելացի ձի է։ Ես ժպտացի և ասացի, որ ինձ համար դժվար կլինի նրան վարել, քանի որ ես երբեք ձի չեմ նստել։ Արտակը խորհուրդ տվեց ինձ, որ ես պարզապես վստահ լինեմ ձիուն և թույլ տամ, որ նա ինքը գտնի ճանապարհը։

Մենք մոտ մեկ ժամ անցկացրինք ձորակում, և այդ ընթացքում ես սկսեցի ավելի լավ հասկանալ ձիերի բնավորությունը։ Արտակը ինձ սովորեցրեց, թե ինչպես պետք է ձիուն հրամաններ տալ, և ես ուրախ էի տեսնել, որ ձին իսկապես լսում է ինձ։ Ռաֆիկը նկարեց մեզ մի քանի լուսանկար, որոնք հետագայում շատ թանկ դարձան ինձ համար։

Այդ օրը մենք վերադարձանք տուն ուշ երեկոյան, և ես շատ ուրախ էի, որ այդ օրը անցկացրել էի ընկերներիս հետ։ Ռաֆիկի հայրը՝ Ալեքսանը, ինձ ասաց, որ միշտ ողջունելի եմ իրենց տանը, և որ ինձ համար միշտ կլինի մի ձի, որին կարող եմ նստել։ Ես շնորհակալություն հայտնեցի նրան, և խոստացա, որ կգամ նորից։

Հաջորդ շաբաթ-կիրակի օրը ես նորից գնացի Ռաֆիկների տուն, և մենք միասին գնացինք ձորակ։ Արտակը արդեն այնտեղ էր, և նա ինձ ցույց տվեց, թե ինչպես պետք է ձիուն թամբ դնել։ Ես ուշադիր հետևում էի նրա յուրաքանչյուր շարժմանը, և փորձեցի ինքս էլ անել այդ ամենը։ Սկզբում ինձ համար դժվար էր, բայց Արտակը համբերատար էր, և նա ինձ ամեն ինչ մանրամասն բացատրում էր։

Այդ ամառ ես ևս մի քանի անգամ գնացի Ռաֆիկների տուն, և ամեն անգամ ես ավելի լավ էի սովորում ձիարշավի արվեստը։ Ես սկսեցի ավելի վստահ զգալ ինքս ինձ ձիու վրա, և Արտակը ասաց, որ ես շատ արագ առաջադիմում եմ։ Ես շատ ուրախ էի լսել այդ խոսքերը, քանի որ գիտեի, որ Արտակը շատ լավ ձիավար է, և նրա գովասանքը ինձ համար մեծ նշանակություն ուներ։

Ամառվա վերջին օրը մենք միասին նկարեցինք մեր ձիերի հետ, և այդ լուսանկարը մինչ օրս պահպանվում է իմ ալբոմում։ Ես շատ կցանկանայի նորից հանդիպել Արտակին և Ռաֆիկին, և հուսով եմ, որ մի օր այդ կլինի։ Ես երբեք չեմ մոռանա այդ ամառը, որը ինձ համար դարձավ իսկական արկած և ուրախություն։

ՀՈՂԱՏԱՐԱԾՔԻ ՏՈՆԱՁՈ

Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Ես ծնվել եմ Ալավերդի քաղաքում, սակայն իմ մանկության ամառները միշտ անցկացրել եմ հայրենի գյուղում՝ պապիկիս մոտ։ Նրա անունը Գևորգ էր, և նա ինձ համար միշտ եղել է ոչ միայն հարազատ մարդ, այլև իսկական ուսուցիչ։ Նա ինձ սովորեցրել է ձի նստել, հողը մշակել և բնությունը հասկանալ։ Այդ ամառները ես համարում եմ իմ կյանքի ամենաերջանիկ ժամանակաշրջանը։

Պապիկիս տունը գտնվում էր գյուղի ծայրամասում, և նրա շուրջը ընդարձակ հողատարածք կար։ Այնտեղ աճում էին խնձորենիներ, տանձենիներ, ծիրանենիներ և մի մեծ այգի, որտեղ հասունանում էին ելակ, հաղարջ և մորի։ Պապիկս միշտ ասում էր, որ հողը սիրում է նրան, ով նրա հետ խոսում է լռությամբ և համբերությամբ։ Ես սկզբում չէի հասկանում այդ խոսքերի իմաստը, բայց հետո հասկացա, որ նա նկատի ուներ աշխատանքը։

Առավոտները մենք սկսում էինք շատ վաղ՝ դեռ արևը չբարձրացած։ Պապիկս ինձ արթնացնում էր հոտավետ թեյի բույրով և ասում. «Ելի, թոռնիկ, գնանք գործի»։ Ես միշտ ուրախությամբ էի վազում նրա հետևից, քանի որ գիտեի, որ այդ օրը ինչ-որ նոր բան եմ սովորելու։ Նա ինձ սկզբում ցույց տվեց, թե ինչպես պետք է ճիշտ ջրել բույսերը, որպեսզի ջուրը չթափվի և արմատները ստանան անհրաժեշտ խոնավությունը։ Հետո ես սկսեցի օգնել նրան պարարտանյութ լցնել ծառերի տակ և հողը թեթևակի փխրեցնել։

Ամենամեծ հետաքրքրությունս առաջացրեց մեղուների աշխարհը։ Պապիկս ուներ մի փոքրիկ փեթակ, որը նա ինքն էր պատրաստել։ Նա ինձ զգուշորեն ներկայացրեց մեղուներին՝ ասելով, որ նրանք վախենում են աղմուկից և հանկարծական շարժումներից։ Ես սկզբում շատ վախենում էի, բայց նա ինձ սովորեցրեց հանգիստ կանգնել և չվախենալ։ Շուտով ես արդեն կարող էի մոտենալ փեթակին առանց վախի զգացողության։ Պապիկս ասում էր, որ մեղուները զգում են մարդու տրամադրությունը, և եթե մարդը բարկ է կամ նյարդայնացած, նրանք էլ են դառնում անհանգիստ։

Ամառվա վերջին մենք միասին հավաքեցինք մեղրը։ Այդ օրը ես հպարտությամբ լցված էի, քանի որ գիտեի, որ մեղրի մեծ մասը մեր աշխատանքի արդյունքն է։ Պապիկս ասաց, որ մեղրը պետք է թողնել մի քանի շաբաթ, որպեսզի այն հասունանա, և մենք կարող ենք վայելել այն միայն ձմռանը։ Ես անհամբեր սպասում էի այդ պահին, և երբ վերջապես համտեսեցի մեղրը, այն իսկապես համեղ էր։

Այդ ամառը ինձ համար դարձավ ոչ միայն հիանալի արձակուրդ, այլև իսկական դպրոց։ Ես սովորեցի աշխատասիրություն, համբերություն և հարգանք բնության նկատմամբ։ Պապիկս ինձ ասում էր, որ մարդը պետք է ոչ միայն վերցնի հողից, այլև նրան վերադարձնի իր ուժերի մի մասը։ Ես այդ խոսքերը երբեք չեմ մոռանա։ Ես շատ ուրախ եմ, որ այդ ամառները անցկացրել եմ պապիկիս հետ, և հուսով եմ, որ մի օր ես էլ կունենամ իմ սեփական հողատարածքը

Տէր եւ Տիկին Քրիստափոր Հարբութեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փիէր Մատարաճեան, Տէր եւ Տիկին Լորիս Մատթէոսեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Սաեփան Պիլէզիքճեան (Ամերիկա), Պօյաճեան, Մատարաճեան, Թահան, Նազարէթ եւ Խրլաքեան ընտանիքները (Սուրիա եւ Պրազիլիա) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ
ԼՈՒՍԻՆԹԱԴ ՄԱՍՄԱՐԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ՝ Պիլէզիքճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 30-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի, Յունուար 3, ժամը 13·45-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

LE NOR SEROUND
organise
à l'occasion de notre Noël
UN CONCERT
SIPAN - KOMITAS
à
l'église St. Roch
296, rue St. Honoré, Paris 1er
le Mercredi 5 Janvier à 21 h.
Location : Librairie Palouyan tél. 523 - 24 - 97

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի հայ սկաուտներու տարեկան հանդէսը՝
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 13-ԻՆ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կրընոպլէն Այրի Տիկին Մալվինէ - Մանուկ Անտոնեան, զաւակներն ու թոռները իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝ Մանուկ Անտոնեանի մահուան քառասնակին ի յիշատակ կը նուիրեն 1000 Ֆ· կապոյտ Խաչի Կրընոպլի զպրոցին, նոյնպէս 500 Ֆ· իր սիրելի «Ցառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆՆ
Ե Ւ
ԿԵՍԱՐԱԿԱՆ ՔԼԻՔՉՈՎ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 9, կիրակի, ժամը 16-ին Հ· Բ· Ը· Մ· - «Ալեք Մանուկեան» Մշակոյթի սրահը:

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)

Նախագահութեամբ՝
ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՄԻՒԹԻՎԵԼԵԱՆԻ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝
սիրայօժար մասնակցութեամբ՝
Ռոզի Նաւասարդեանի, Արաֆսի Գմբէթեանի, Ռուբինա Մելիֆ - Ազարեանի, Անի Գաբիկեանի, Անի Զագըրեանի եւ կիթառիստ՝ Բիւզանդ Ֆրնտըճեանի:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Ծախքերու մասնակցութիւն 30 Ֆ·:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

REPAS de NOEL ARMENIEN
La M.C.A. - Paris
17, Rue Bleue — 75009 Paris
organise un repas pour le Noël arménien
Jeudi 6 Janvier
PRIX 200 F
Réservation indispensable au : 656 - 02 - 21
ou à la M. C. A. 824 - 63 - 89
246 - 03 - 65

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
* ՏՕՆԱԿԱՏՈՒԹ *
կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15-էն սկսեալ:
Հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ· Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի
Աչակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն:
Ճոխ պիւֆէ:
Մուտքը ազատ է:

U. J. A. D'ALFORTVILLE
PRESENTE
NOEL ARMENIEN
LE SAMEDI ,8 JANVIER, A 21 H.
Salle des Fêtes Voltaire —Rue Voltaire
animé par:
ARMENIAN SUNSHINE'S
Aris Laskaris et ses bouzoukis
MARTEN YORGANTZ dans son nouvel album
ambiance
Réservation: SIMONIAN
375 20 91

ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵԼՆԱՓՈՐԻ
ԳՈԳՆՈՑԸ ԿԸ ՍՓՈՒՈՒԻ ԿԵՑՆՔԻՍ ՄԷՋ
Le tablier brodé de ma mère s'étale dans ma vie
Mise en scène de **Arby Ovanessian**
Adaptation musicale de **Aram KEROVPIAN**
HOTEL St. AIGNAN
75, rue du Temple, Paris 3e
Mo Rambuteau ou Hôtel de Ville
DU 14 AU 25 JANVIER à 21 heures
les dimanches à 15 heures et 21heures
le 25 janvier à 19 h. 30 et 22 heures
le 19 janvier : relâche
Renseignements et billets :
Librairie H. Samuelian, tél. 326 - 88 - 65 — Librairie Jourdan, tél. 540 - 76 - 21

COLIS — CADEAUX
pour l'U.R.S.S.
Միևնոյնօրինակ ունիվիֆ Նուէր - Ծրարներու առաքման դէպի Խորհ. Միութիւն
ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ -- ՄԱՓՈՒ -- ԼԻՍԱՆՍ -- ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
կը վճարուին առաքման ատեն: Ստացողը ոչինչ կը վճարէ երբ կը ստանայ
ՁՈՒԼ ԸՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔԻ
Այրերու, կիներու թէ երախաներու համար:
Ծրարներու արտօնուած ծանրութիւն·· 6-էն 10 ֆիլօ
SICOMEX
20, Rue Royale - 75008 Paris
Tél.: 260. 34. 33
Ouvert de 9h. à 12h. et de 14h. à 18h. *Catalogue sur demande*

SPECIAL FETES
offrez l'or au prix de gros
en promotion :
CROIX ETCHMIADZINE
ALPHABET ARMENIEN

et aussi :
BAGUES - ALLIANCES
BRACELETS - CHAINES etc
DIAMANT - RUBIS
SAPHIR - ÉMERAUDE

Sté
Gaby
BIJOUX CRÉATEUR
G. AVEDISSIAN
Tél. **824 86 85**
Mo **Cadet, Montmartre**
42, rue du Fg. Montmartre
75002 PARIS

à Marseille
la photo couleur
en 1h chez Quetzal
le plaisir immédiat
189, rue de Rome 13006 Marseille
à deux pas de la place Castellane
ouvert de 9h30 à 19h30 du lundi au samedi
gérant : Jean-Pierre Bodossian.

QUETZAL
offre de lancement
-30%
sur présentation de ce coupon
30% de réduction
sur le tirage d'une
pellicule couleur 24 poses
offre valable jusqu'au 31.1.83

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
4
MARDI
4 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանկով: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.339 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE No 15.339

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՈՒՂԵՐՁԸ

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՉԹԱԾԿԵՑ
Ո Ւ
ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՑՈՅՍ
ՄԱՂԹԵՑ ԲՈԼՈՐԻՆ

Աւանդական ուղերձը Հանրապետութեան նախագահին խզեց աւանդութեան հետ, այն գետնին վրայ, ուր Միթերան չկրճատեց ընթացիկ բարեմաղթութիւններով եւ պարզեց կացութեան իսկական պատկերը, որ չատ վարդագոյն չէ: Նախագահը կ'ընդունի որ դժուար տարի մը ապրեցանք, ինչպէս աշխարհի երկիրներ-ըուն մեծ մասը: Տագնապը, որ ցարդ եւրոպայի յատուկ էր, ծանրացած է Միացեալ - Նահանգներու մէջ, հասած է ձախոն ու կը ծաւալի երրորդ աշխարհի վրայ: Համաշխարհային է: կարգ մը ճակատներու վրայ, Ֆրանսա աւելի լաւ տակաց, քան ուրիշներ, ուժ տուաւ բարգաւաճումին, պիւտճէին, գործազրկութեան դէմ պայքարին, պաշտպանեց նուազ նըպաստաւորուածներուն գնելու կարողութիւնը: Աւելի քան ուրիշներ, նուազեցուց դրամահոսութիւնը, բայց ոչ հարկ եղածին չափ: Նուազ քան ուրիշներ, դիմացաւ արտաքին չուկաներուն վրայ, այս է ճշմարտութիւնը: Ֆրանսայի արտադրութիւնը եւ փոխանակութիւնները անբաւարար կը մնան, դեռ չատ անարդարութիւններ կը ծանրանան ամէնէն տկարներուն վրայ: Բայց եւ այնպէս, Նախագահը, հոն իսկ կը գտնէ ապագային հանդէպ իր վստահութեան պատճառները: Զորս հեռանկարներ կը տիրապետեն. - Նախ երիտասարդութիւնը: կառավարութիւնը այնպէս պէտք է ընէ, որ 18-էն 25 տարեկանները կամ պատրաստութիւն ունենան կամ՝ արհեստ: Երկրորդ՝ ընտանիքը: Երբեք այնքան չէ նպաստաւորուած որքան 1981 Մայիսէն ի վեր: Երրորդ՝ համակամութիւն: Համակամ է կառավարութեան գործը. - Հանգրուանն կոչուիլ 60 տարեկանին, վճարուած արձակուրդներու հինգերորդ չափ, աշխատանքի ժամանակացոյցի կարգաւորում եւայլն: Հուսկ, չորրորդ հեռանկար, որ կը հրամայէ միւս բոլորին՝ ձեռնարկութիւնը: Հարկ է չափաւորել ելմտական եւ ընկերային տուրքերը, ճանչնալ բոլոր աշխատաւորներու պատասխանատուութիւնները, ստեղծել, դրամագլուխ գետեղել, գիտնալ ծախել կարենալ մրցակից ըլլալու համար: Գործ կայ, եթէ կ'ուզենք, եթէ փափաքն ունինք յաղթելու յառաջանալ գիտնալով մեր միջոցներուն ճափով: Նախագահը նաեւ կ'ուզէ զարկ տալ ինքնապաշտպանութեան, որպէսզի ուրիշներու չվստահինք մեր ապահովութիւնն ու անկախութիւնը պաշտպանելու հոգը:

×

Շաբաթ, ցերեկ, Յունուար 1-ին, Ա. Ք.Է. 2-ի վրայ նախատեսուած էր հարցազրոյց մը Նախագահին հետ, որ լաչէի իր Վիլլան էր, ուրկէ պիտի ըլլար ափոռումը: Անախընթաց դէպք մը սակայն ամէն ինչ տակնուվրայ կ'ընէր եւ հարցազրոյցը կը յետաձգուէր յաջորդ օրուան: Ի՞նչ էր պատահածը: Նախագահին տունը կը գտնուի գոգի մը մէջ եւ կարենալ ափոռումը գլուխ հանելու համար հարկ էր բեռնաթարձ կառք մը, որ ժամուն չհասաւ լաչէ եւ երկար փնտռտուքներէ ետք, պարզուեցաւ որ Նանսի է, ուրկէ ճամբայ իսկ չէ ելած...: Ի՞նչպէս կրնայ պատահիլ նման անպատասխանատու գործ մը: Քննութիւն բացուած է ճշդելու համար յանցաւորները: Հեռատեսիլը, նման պարագաներու Թէ-Տէ-Էֆ-էն (Թելեվիֆիւզիոն տը Ֆրանս) կը վարձէ հարկ եղած կազմածները, ինչ որ ըրած էր, բայց տարբական նախազգուշութիւն պէտք է պարտադրէր որ այդ կառքը նախորդ գիշեր իսկ լաչէ ըլլայ եւ ոչ թէ մեռապահերորդ ժամուն, Ֆրանսայի ճամբաներու վրայ «փնտռուքի»: Ի վերջոյ ուրիչ բեռնաթարձ կառք մը կ'առնուէր բանակէն, բայց Նախագահը կը նախընտրէր յաջորդ օրուան ձգել հարցազրոյցը եւ ամանորեան իր ճաշին կը հրաւիրէր լրագրողները, առանց ոխի:

Կիրակի, ուրեմն, Նախագահը կը պատասխանէր հարցումներուն: Նախ աւելի կը մանրամասնէր Դեկտ. 31-ի ուղերձին գլխաւոր կէտերը, ապա ընդհ. վերլուծում մը կ'ընէր կացութեան: Հարկ էր նկատել թէ Նախագահը իրատես է եւ բոլոր հարցերուն կը մօտենայ խոհեմ դիւանագիտութեամբ մը: Օրինակ, ինչ որ ըսաւ ազատ ուսման համար կրնայ միայն գոհացում տալ անոր չատագովներուն, քանի ամէն ապահովութիւն տուաւ անոր պահպանման եւ միայն «փորձ» որակեց ինչ որ ծրագրուած է: Տնտեսական կացութիւնը հետեւանք է նաեւ միջազգային տագնապին եւ մասամբ նաեւ ամերիկեան դրամական քաղաքականութեան: Ապազինման գետնի վրայ, Միթերան միշտ կողմնակից է հաւասարակշռութեան եւ ներկայիս այդ հաւասարակշռութիւնը չկայ Եւրոպայի մէջ, քանի որ Ռուսերը իրենց տեղաւորած հրթիռներով քառորդ ժամէն ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան կրնան քանդել մինչ Ամերիկա դեռ չէ գետեղած իր փերշինկ-ները: Գալով Ֆրանսայի որեւէ ձեւով պիտի չպակսեցնէ իր զինամթերքը:

Ընդհ. ձեւով Նախագահը կ'ուզէ որ բոլոր մարզերուն թթուածին տրուի: Կը մնայ այդ թթուածինը գտնել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐՍԻԿԱՑիի մէջ կատարուած մէկ նոր մահափորձը, Քոռթէի անասնաբոյժի մը դէմ, որ մերժած է «յեղափոխական տուրքը» վճարել, կուգայ փաստել թէ հոն կիրարկուած ամբողջ նոր քաղաքականութիւնը ձախողած է: Ուրդարեւ, ոչ ապակեղրոնացումը, ոչ տեղական ժողովի մը ընտրութիւնը եւ չնորհուած լիազօրութիւնը վերջ տուին ահաբեկումներուն, որոնց թիւը 800 է 1982-ի համար եւ օրէ - օր ցեղապաշտ բնոյթ կ'առնէ, քանի ուղղուած է «ցամաքաբնակներուն» դէմ:

ԿԷՕՀՃԻԻՔի (Պոլսոյ արեւելքը) դատարանը 149 ամբաստանեալներ դատապարտած է 4-էն 10 տարի բանտարկութեան: Ասոնք անդամ էին Ժողովրդային Ազատագրման Թուրք Կուսակցութեան, եւ իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է, որ կ'ուզէին «բանուորական դասուն մենատիրութիւնը հաստատելու ձըգտող կազմակերպութիւն մը հիմնել»:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ կռիւները չէն դադրած եւ Տրիպոլիսի բախումներէն 15 հոգի մեռած է եւ նոյնքան ալ վիրաւոր կայ, առնըազն (կարգ մը աղբիւրներու համաձայն 35 է մեռելներու թիւը): Այս կռիւները կ'ըլլան սուրիամիտ եւ հակա - Սուրիացի մահմետական տարրերու միջեւ:

ԼՈՆՏՈՆի համբաւաւոր Թրէֆէլկըր սքուէրի մէջ համախմբուած 50 հազար հոգին Ամանորի առթիւ, առթիւ տուած է հրմշտուքներու, որոնց հետեւանքով երեք հոգի մեռած են (երկու կին՝ ոտնակոխուած եւ մէկ երիտասարդ սրտի տապնապի զոհ): Կը կարծուի որ խռովարար տարրեր սպրդած էին անկարգութիւններ ստեղծելու համար: 500 հոգի ալ հիւանդանոց փոխադրուած են, խնամուելու համար:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹԱԼԱԹ, ԿՐԿԻՆ ԹԱԼԱԹ

ԻՐ ՑՈՒՇԵՐԸ «ԹԻՐՃԻՄԱՆ»Ի ՄԷՋ

———×———

ԺԷՕՆ - ԹԻՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ե.

ԻՆՉ Կ'ՈՒԶԷՐ ՓԱՍՏել
ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ

«Միգան» ատեն մը Պոլսոյ մէջ չարունակեց իր հրատարակութիւնը, անշուշտ բոլորովին տարբեր տարազով եւ ինքն ալ՝ Մուրատ Պէյ, Սուլթանին կողմէ Պետական Խորհուրդի անդամի պաշտօնին կոչուեցաւ:

Իսկ Փրէս Սպահատոին, որուն արժանիքները նոյնիսկ կ'ընդունուէին իր ամենակատաղի հակառակորդներուն կողմէ իսկ, կը շարունակէր իր գործունէութիւնը մանաւորաբար զաղափարական դետնի վրայ: Ան, իր երկրին համար Զուիցերիոյ նման վարչական ձեւի մը կողմնակից էր: Այսինքն, Օսմանեան կայսրութեան մէջ գտնուող կրօնք եւ լեզուով տարբեր ցեղերէ ժողովուրդները իրենց չրջանին մէջ ինքնավար, դաշնակցային կեդրոնի պետութեան չուրջ հաւաքուած տեսնել կ'ուզէր:

Մինչ, Իթթիհատ վէ Թէրաքիի մտածումը Սպահատոին Պէյէն հիմնովին տարբեր էր եւ իր առանձին ճամբան կ'ուզէր չարունակել անպայման:

Ան կը խորհէր որ այդ ոչ - թուրք եւ ոչ - իսլամ հաւաքականութիւնները, որոնք հանգիստի, գիտութեան, կազմակերպութեան տեսակէտով չատ աւելի զարգացած եւ յառաջդիմած էին, բուն թուրք ժողովուրդին նկատմամբ, ուրեմն անոնց չնորհուած առաւել ազատութիւններ եւ հնարաւորութիւններ կրնային պետութեան հիմերը քանդել:

Երբ Փարիզի մէջ, զանազան կեդրոններ իրենց յատուկ ձեւերով եւ մտածումներով աշխատանքներ առաջ կը տանէին, մենք Մակեդոնիոյ մէջ կեդրոնացած մեր աշխատանքները կը ջանայինք տարածել երկրին բոլոր կողմերը:

Մեր այս աշխատելու եղանակը, որ մասնաւորաբար գործնական չարժումներու վրայ կ'ուզէր հիմնաւորել իր ջանքերը, անշուշտ թէ Փարիզի մէջ կարգ մը ընկերներու ուշադրութիւնը հրաւիրած էր իր վրայ:

Ահմէտ Րըզային յետոյ խմբակցութեան զօրաւոր դէմքերէն Տոքթ. Նազըմ Պէյն ալ, կեղծ անունով եւ ծպտուած ձեւով անակնկալօրէն Սելանիկ եկաւ ու անդամ մըն ալ չվերադարձաւ, համոզուելով որ այս ձեւով աւելի օգտակար պիտի ըլլայ իր ժողովուրդին ծառայելու դաղափարին մէջ:

Նազըմի գալուստէն յետոյ յարաբերութեան մտանք նաեւ այն խմբակցութեանց հետ, որոնք Փարիզէն եւ Եւրոպայի ուրիչ կեդրոններէն մինչեւ Եգիպտոս տարածուած լայն պայքարի մը ձեռնարկած էին հրատարակելով «Թուրք» թերթը, որուն գլուխը կը գտնուէին Ահմէտ Ֆէրիտ, Աքչուրանօղլու, Եուսուֆ, Թունալը Հիլմի, Ալի Սաիպ եւ Մահիր Պէյերը: Յաջողեցանք բոլորը հաւաքել առանցքի մը չուրջ եւ անոր կեդրոնը դառնալ:

Թալաթ փաշա իր յուշերուն մէջ Իթթիհատ վէ Թէրաքիի կազմութեան մասին երկար - երկար կը խօսի եւ ի մէջ այլոց կ'ըսէ.

«Սուլթան Համիտի բռնապետական իշխանութեան դէմ ըմբոստութեան չարժումները բնական է մեզմէ աւելի առաջ սկսած էին զանազան ձեւերով, բայց բանակին մէջ ալ գործնապէս գրգռութիւններ սկսելու մեր գործունէութիւններէն առաջ այդ բոլորը տեւական սահման-

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑ

ԸՆԿ. ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՇՃԵԱՆ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԱԾ

ՑՈՅՑ ԵՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՊՈՒՐՃ - ՀԱՄՈՒՏ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

Շորեքշաբթի, վաղ առաւօտեան է (Դեկտեմբեր 29), որ Հ. Ը. Դ. Պէյրութի պատասխանատու ընկերներէն՝ Աբրահամ Աշճեան առեւանգուած է անծանօթներու կողմէ, երբ իր աչխատանոցը կը մեկնէր: Անկէ ի վեր յուզումն ու վրդովումը մեծ է լիբանանահայութեան մօտ եւ «Ազդակ» Դեկ. 30-ի և 31-ի յաջորդական թիւերով կը հրաւիրէր ժողովուրդը իր պաղարիւնը պահելու: Դեկտեմբեր 31-ին «Ազդակ»ի մէջ լոյս կը տեսնէր հաղորդագրութիւն մը, ստորագրուած երեք կուսակցութեանց կողմէ եւ կոչ մը լիբանանահայութեան, զայն հրաւիրելով ընդհ. գործադուլի եւ ցոյցի երկուշաբթի օրուան համար:

Երկուշաբթի (Յունուար 3) առտու հեռաճայնով առած մեր լուրերը, դժբախտաբար որեւէ յուսադրիչ նորութիւն մը չբերին: «Ազդակ»ի այդ օրուան (Յունուար 3) առաջին էջը նուիրուած էր օրուան գործադուլին եւ ցոյցին: Արդէն Պուրճ - Համուտը ամբողջութեամբ գործադուլի մէջ էր եւ ժողովուրդը ցոյցի կը պատրաստուէր:

Կիրակի իրիկուն, լիբանանեան հեռատեսիլն ալ արձագանգ կը հանդիսանար առեւանգումին, նախատեսուած ցոյցին եւ ընդհ. գործադուլի:

ներու եւ խօսքի մէջ մնացած էին ընդհանրապէս:

Ահմէտ Րըզա Պէյի խմբակցութիւնը, Սուլթանին գրաւիչ առաջարկները մերժելէ յետոյ, կը մնային իրենց դիրքերուն վրայ, իրենց մտածումներուն գործադրութեան նպատակով ձեռքի տակէ գիրքեր, թերթեր եւ պարբերական հրատարակութիւններ կը ղրկէին երկիր եւ գրեթէ այդ ահմանին մէջ կը մնար իրենց աչխատանքները:

Իսկ Փրէնս Սպահատոին, կը խորհէր նախ վարժարաններ բանալ, ազատամիտ սերունդներ պատրաստել, կարգ մը հաստատութիւններ հիմնել եւ անոնց միջոցաւ իրականացնել յեղաշրջումը: Ան, նոյնիսկ այս ուղղութիւններով կարգադրութիւններու իսկ սկսած էր:

Իմ եւ ընկերներուս գաղափարները բոլորովին տարբեր էին: Մենք կը խորհէինք որ քաղաքականութիւնը մի միայն տեսաբանութիւն մը չէ: Մեր երկրին մէջ գործօն քաղաքականութիւն մը առաջ տանելու համար ուժի երկու աղբիւրներ գոյութիւն ունէին: Մին՝ բանակը, իսկ միւսը մտաւորական չրջանակներ:

Իրականութիւն մըն է որ Իթթիհատ վէ Թէրաքիի կրօնական դէմքերու օժանդակութիւնը վայելած է:

Մութեան բուն հիմնադիրը Հաֆըզ Իպրահիմ էֆէնտի հոգեւորական մարդ մըն էր: Նոյնպէս կրօնական ծանօթ դէմք մը, Համզա Զաֆիր բոլորիս ծանօթ, հետեւեալ յայտարարութիւնը պատրաստող դէմքն էր.

«Իսլամներ ... Հայրենիքի ազատութեան գաղափարէն հեռու մնալով, չէք կրնար անկիւն մը քաշուիլ ապագայ փորձանքներու առջեւ:

Խորհրդակցութիւնը մեր կրօնքին պայմաններէն է: Պէտք է հաւաքուիլ Ազատութեան դրօչին տակ»:

Այս յայտարարութեան տպագրուած օրինակները Սելանիկի մէջ կը տարածէր ապագայ Շէյխիւլիսլամ Հայրի էֆէնտի, որ այդ չրջանին դատարանի գլխաւոր պաշտօնեայ մըն էր:

(Շար. 5)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 120-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՏՈՔԹ. ՆԱՀԱՊԵՏ ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ

1819 - 1876

ԺԹ. ԴԱՐՈՒ ՀԱՅՈՑ ՕՐԷՆՍԴԻՐ ՍՈՂՈՆԸ

Ժթ. դարու Արեւմտահայաստանի քաղաքական եւ մշակութային զարթօնքի ռահվիրաներու շարքին, մեծ եղաւ դերը նաեւ ժամանակի յայտնի մտաւորական եւ յեղափոխական գործիչներէն Տոքթ. Նահապետ Ռուսինեանի, որ իր կեանքը իր մասնագիտութեան մէջ չսպրսփակեց միայն, այլեւ մխուժամանակ ան հանդէս եացաւ իր ապրած տարիներու յայտնի առաջնորդներէն մին եւ անմահացաւ յատկապէս Ազգ. Սահմանադրութեան օրէնքներու խմբագրման եւ անոնց գործադրութեան աշխատանքներուն մէջ:

Անկարելի է որ իւրաքանչիւր հայորդի չհիանայ այսօր այն բեղնաւոր կեանքին, որ յատուկ եղաւ Տոքթ. Ռուսինեանի, կեանք մը որ իր մէջ կը բովանդակէ չուրջ քառորդ դարու հանրային գործունէութեան, անչահախնդիր ազգային գործիչի, հետեւողական պայքարներու եւ անվհանգ կամքի անուրանալի նկարագիր մը, որ մինչեւ մահը մնաց պատնէշի վրայ եւ հանդիսացաւ զաղափարի մեծ ախոյեան մը:

1983 թուականի սեմին, անհրաժեշտ կը նկատենք մեր հանրութեան ներկայացընել Ազգային Սահմանադրութեան հիմնադիր անդամներէն երիցագոյնին կեանքը, մեր յարգանքի տուրքը մատուցանելու համար «ԺԹ. դարու Հայոց Օրէնսդիր Սողոն»ին, յատկապէս երբ կը թեւակոխենք Ազգ. Սահմանադրութեան գործադրութեան 120-րդ տարեշրջանը:

ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Տոքթ. Նահապետ Ռուսինեան ծնած է 1819, Սեպտեմբեր 23-ին, Կեսարիոյ Եւքառա կամ Իֆքէրէ գիւղը, ուսուցիչ Պաղվանդ Ռուսինեանի յարկին տակ: Ան իր նախակրթութիւնը կը ստանայ գիւղի նորաբաց դպրոցին մէջ, աչակերտելով իր հօրը եւ Աստուածատուր Սարկաւագին եւ դասընկեր ունենալով ժամանակի մտաւորականներէն Կարապետ Աւազքեանը:

1828-ին Պաղվանդ Ռուսինեան իր ընտանիքով կը փոխադրուի Կ. Պոլիս, ուր Նահապետ կ'ուսանի Սկիւտարի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ դպրոցին մէջ եւ կը տիրանայ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներու: Հայրը վաղահաս մահ մը ունեցած ըլլալով, ան ժամանակ մը թարգմանի պաշտօն կը վարէ եկամուտներու տեսուչ Սաֆէլէթ փաշային մօտ, ապահովելով մօրը՝ Սաթենիկին եւ երեք քոյրերուն ապրուստը:

Բարձրագոյն ուսման տենչը իր մտահոգութեան անդրանիկ նիւթը հանդիսացած ըլլալով, անտեսական աջակցութեանը կը դիմէ Պալեան, Սերվիչեան եւ Պետրոսեան (Օտեան) ամիրաներուն, որոնք միասնաբար կը ստանձնեն թէ՛ Ռուսինեանի կրթաթոշակը եւ թէ՛ ընտանիքին ապրուստը: 1840-ին արդէն իակ Փարիզ կը հասնի ու ուսումնական յաջող չրջանէ մը ետք 1843-ին Սէնթ Պարսլի վարժարանէն չրջանաւարտ ըլլալով՝ կ'արձանագրուի բժշկական համալսարանը, ուր կը մնայ հինգ տարիէն աւելի: Բարձրագոյն իր ուսման առընթեր ան մօտէն կը հետեւի ժամանակի ֆրանսական դրականութեան դրական եւ քաղաքական չարժումներուն, որոնց առաջնորդներն էին Վ. Հիւկօ, Միշըլէ, Թիէր եւ այլք:

Ռուսինեանին հետ Փարիզ կը գտնուէր նաեւ իր մտերիմը՝ Նիկողոս Պալեան, որ տարիներ ետք Սահմանադրական պայքարներուն իր գործակիցը պիտի հանդիսանար: Անոնք Փարիզի մէջ հանդիսատես կ'ըլլան 1848-ի ֆրանսական յեղափոխութեան, որ կը յանգի Լուդովիկոս Ֆիլիփի թագաւորութեան անկումին եւ Հանրապետութեան եւ ժողովրդային քուէարկութեան հաստատման:

Նահապետ Ռուսինեան 1849-ին կ'աւարտէ բժշկական համալսարանը, իբրեւ աւարտաճառ ներկայացնելով «Բժշկական վարդապետութեան մը ընտրութիւնը Ն. Թ. Ռուսինեան Կեսարացիէ» նիւթը եւ ջերմ ընդունելութեան կ'արժանանայ:

Ժամանակ մը եւս ան կը յամենայ բընակիլ Փարիզ ուր հայ մտաւորական դէմքեր՝ յանճինս Մխաքեանի, Պարտիզպանի, Պալեանի, Իւթիւճեանի, Գաբրիէլ Ալվազովսկիի, Թէոտորեանի, Ամբրոսեանի եւ Խորէն Գալֆայեանի (այս վերջին երեքը եկեղեցականներ), միասնաբար հաւաքոյթներ կազմակերպելով ազգային եւ դրական հարցեր կը քննարկեն: Իր անմար եռանդէն թելադրուած Մխիթարեան Հայրերու Փարիզի Մուրատեան վարժարանի սանները կը հիմնեն «Այրարատեան Ընկերութիւնը», որուն նպատակն էր սատարել հայ ազգին յառաջդիմութեան եւ որեւէ մէկ կարօտութեան:

Փարիզի մէջ ան նախաձեռնարկ կ'ըլլայ պատրաստել աչխարհարարբի նոր քերականութիւն մը եւ եւրոպական սիստէմով նոր տարեցոյց մը: Կ'ամուսնանայ ալզասցի օրիորդի մը հետ, որուն պատճառով պալաբանակ մայրը կը ստիպէ զինք փութով վերադառնալու Պոլիս:

1851-ի ամրան Նահապետ Ռուսինեան կնոջը հետ արդէն Պոլիս է եւ կը հաստատուի Սկիւտար, ուր կը բնակէին իր մտերիմներէն Գրիգոր Օտեան, Ն. Պալեան, Բարունակ եւ այլ դաղափարակիցներ: Տարի մը ետք կը փոխադրուի Պէչիքթաչ եւ չնորհիւ Տոքթ. Սերվիչէնի միջամտութեան Ֆուատ Փաչային - (ապա Մեծ - Եպարքոս) - տան բժիչկ կը կարդըւի:

Այս տարիներուն Պոլսոյ հայութիւնը դրական եւ ազգային - յեղափոխական նոր եռանդով մը իր զարթօնքը կ'ապրէր, եւ այս մթնոլորտին մէջ ձեռնածալ չէր կրնար մնալ նաեւ Ռուսինեան, ու միասնալով Պալեանին եւ Օտեանին ազգային հարցերը վերաքննութեան ենթարկելու առաջարկը ներկայացուց Ազգ. Պատրիարքարանին եւ Ամիրայական դասին, որոնք հին աւանդութեանց խախտումին հակառակ, տակաւին կ'ընդդիմանային ժողովրդավարական դրութեան հաստատումին: Այս տարիներու պայքարներուն մասին օրը - օրին կ'անդրադառնային «Հայաստան», «Սուրիահնդակ Բիւզանդեան», «Հայրենասէր», «Բանասէր», «Նոյեան Աղաւնի» եւ «Մասիս» օրաթերթերն ու հանդէսները, որոնց մէջ իրենց տեսակէտները կը պարզէին նաեւ երկու կուսակցութեանց մտաւորականներն ու պարագլուխները:

Նահապետ Ռուսինեանին ազգային գործունէութիւնը կը սկսի 1853-ին, երբ ան կ'անդամակցի Ուսումնական Խորհուրդին, որուն կ'ատենապետէր Տոքթ. Սերվիչէն: Քիչ ժամանակ ետք լոյս կ'ընծայէ, առանց հեղինակի անուան յիչատակութեան, իր «ՈՒՂՂԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Աղդի Հայ Լեզուին» գիրքը, տպ. 1853-ին: Այս ձեռնարկին դէմ հալածանք կազմակերպեցին Նիկողոս Զօրայեան եւ պատուելի Տերոյենց եւ զրպռեցին Ազգ. Պատրիարքարանը, խափանելու անոր գործածուԹիւնը՝ զայն ընդունելով իբրեւ հակակրօն աչխատասիրութիւն մը: Յատուկ Ճանճնախումբ մը կը կազմուի քննարկելու «Ուղղախօսութիւն»ը, որ հակակրօն գրութիւն մը չնկատելով, կ'արժանի անոր գործածութիւնը:

Ճալորդաբար կը պատրաստէ իր համբաւաւոր «Տարեցոյցը», որ 1855-ին լոյս կը տեսնէ եւ գարձեալ իր դէմ կը հանէ Ամիրայական դասը եւ Ազգ. Պատրիարքարանը, որ 1855 Յունուար 25 թուակիր իր չրջաբերականով կ'արգիլէ հայկական վարժարաններու մէջ գործածութիւնը թէ «Ուղղախօսութիւնը» անուն գրքին եւ թէ ալ «Տարեցոյց»ին: Հակառակ այս արգելքին ժողովրդային խաւերը յափըչտակութեամբ կ'ընթեռնուն սոյն հեղինակութիւնները:

Չուչանար նաեւ Ռուսինեանին եւ իր ընկերներուն հակազդեցութիւնը եւ ահա Հոգեւոր եւ Ազգային Ժողովներու գործելակերպին դէմ քննադատութիւններ լոյս կը տեսնեն օրաթերթերու մէջ եւ այս խումբը կը ձեռնարկէ «Ազգային Կանոնագրութեան» մը պատրաստութեան, որ հիմը պիտի ծառայէր Ազգ. Սահմանադրութեան, եւ որ իր կարգին նախապատրաստը հանդիսացաւ հայ ազատագրական չարժումին: Այս պայքարին արդիւնքը եղաւ գրական եւ Սահմանադրութիւնը 1857, Մարտ 22-ին մեծ հանդէսով մը պաչտօնապէս օծուելուն եւ վեց տարիներու ոգիսականէ մը ետք՝ կայսերական վաւերացումով գործադրութեան դրուելուն 120 տարիներ առաջ՝ 1863, Մարտ 22-ին:

1857-ին Տոքթ. Ռուսինեան կը պարտաւորուի Լիբանան փոխադրուիլ՝ Ֆուատ Փաչային ընկերանալու համար եւ որ նպատակ ունէր Լիբանանը խաղաղեցնել: Փաչային կ'ընկերանային նաեւ երկու Հայեր, մին՝ Գաբրիէլ Սեւեան, իբրեւ բանակին բժչկապետը եւ Սահակ Ապրօն՝ «Նոյեան Աղաւնի» խմբագիրներէն մին:

Պէտք է խոստովանիլ որ Լիբանանի խաղաղեցման համար տարուած աչխատանքներուն մէջ մեծ եղած է դերը Ռուսինեանի, որովհետեւ Ֆուատ Փաչան իրեն վստահած է խռովութեանց միջոցին խլամացած քրիստոնեաները իրենց կրօնքին վերադարձնելու փափուկ պաչտօնը: Ապա Սահակ Ապրոյի հետ անդամ կը կարգուի Քննիչ Յանձնախումբին, որ յաջողեցաւ խաղաղութիւն բերել Լիբանանի եւ կարգել առաջին կառավարիչը, որ գարձեալ հայ մը եղաւ՝ Կարապետ Տաւուտ Փաչան:

Ռուսինեան այս ճամբորդութենէն օգտուելով, կը ճամբորդէ նաեւ Կիլիկիա եւ Կիպրոս եւ Հայոց անցեալի պատմական վայրերն ու հայաբնակ քաղաքներն ու գիւղերը այցելելէ ետք, Պոլիս վերադարձին կը հեղինակէ «Կիլիկիա» մատենը: Պոլիս վերադարձէն ետք ան ինքզինք բոլորովին կը նուիրէ ազգային գործունէութեան եւ դրականութեան: Կը հանդիսանայ հիմնադիրներէն մին «Հայ Երաժշտական Ընկերութեան» եւ կ'աչխատի «Քնար Հայկական» հանդէսին: Կ'անդամակցի Պոլսոյ բժչկական ընկերութեան՝ 1856-էն սկսեալ: Ազգային դործերու մէջ կլանուած ըլլալով, պահ մը կը դադրի իր ասպարէզին ծառայել եւ անտեսական դժուարութեանց կը մատնուի, դարձեալ այս առիթով է որ իրեն օգնութեան կը հասնի Տոքթ. Սերվիչէն՝ Պոլսոյ Կայսերական բժչկական համալսարանին մէջ զինք դասախօսութեան հրաւիրելով:

Ազգին եւ հայ հասարակութեան նուիրած իր կեանքի վերջալոյսին, Ռուսինեան վերջին առիթով մը 1876, Հոկտեմբեր 15-ին խօսք կ'առնէ Երեսփոխանական Ժողովին եւ հիւանդապին վիճակի մը մէջ գրի կ'առնէ բժչկական համալսարանին մէջ իր խմաստասիրական դասընթացքները, զորս յաջողեցաւ ամբողջացնել մէկ ամսուան յարատեւ աչխատանքէ մը ետք:

Կանխահաս մահը չուչանար եւ 1876, Նոյեմբեր 29-ի դիչերուան ուղեղային համախտանիչ մը պատճառով կաթուածահար կ'ըլլայ եւ մահը չուտով կը հետեւի: Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կը կատարուի Դեկտեմբեր 1/13ին, Պէյօղլուի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ օրուան Պատրիարք Ներսէս Արքեպիսկոպոս Վարժապետեանին, որ կը խօսի իր լաւագոյն դամբանականներէն մին, քանիցս կրկնելով՝ «Նահապետ Ռուսինեան՝ Հայոց Օրէնսդիր Սողոնը» պատուանունը: Շիլլի Ազգ. գերեզմանատան մէջ կ'ամփոփուի իր մարմինը:

Ահա այսպէս կը չիջէր հայ մտքի տիտան մը, որ հանրանուէր իր բազում ծառայութիւններու կարդին, ծառայեց նաեւ Լիբանանի ժողովուրդին, որուն կ'արժէ որ առիթով մը ներկայացուին Ազգ. Սահմանադրութեան այս ռահվիրային կեանքն ու բազում գոհողութիւնները, թէ իր բժչկական ասպարէզին եւ թէ իր ազգային պատկանելիութեան զոյգ հանգամանքներով:

Իր մահէն 107 տարիներ ետք կ'ոգեկոչենք իր յիչատակը, մեր հիացումը կը յայտնենք միաժամանակ իր անմոռանալի գաղափարներուն եւ հայրենասիրական վառ ոգիին նկատմամբ, որուն այնքան պէտք ունին Սփիւռքի մեր նորահաս սերունդները:

ՎԱՐԴԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Դեկտ. 14, 1982, Ափրիլիաս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱԶ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- Ե. -

Նուարդ լուռ, ընկճուած մտիկ ըրաւ բաւական. Ժագոյին կորուստը խակապէս իր ամէնէն խոր ու զգայուն մէկ կէտը կը խոցէր. այդ պզտիկը զոհացումն էր իր ամենահարազատ բնազդներուն. զրեթէ մայրական էր իր գուրգուրանքը անոր հանդէպ. պիտի ըսէիք թէ ինքն էր կրած զայն իր էութեան խորը, երկունքի ցաւեր ունեցած էր անոր համար ու զայն դիեցուցած իր կուրծքին ու սրտին վրայ ... Պիտի ըսէիք որ Ժագօն անպայման իր սիրոյ պտուղն էր, ապացոյցը իր երազուած, միչտ խուսափուկ բայց յաւէտ յուսալից, հաւատաւոր իր սիրոյն. իրական մայր մը այնքան օրինապէս իրը չի զգար իր հարազատ տղան որքան Նուարդ Ժագօն: Բարոյական իր մայրութիւնը հազար ու մի ծիլերով թնճկուեր էր իր մարմինին հետ, վերածուած էր օրկանական գիտակցութեան մը ... Անոր կորուստը իրմէ, իր էութիւնէն բան մը կը խլէր, կը տանէր:

Եւ ըսել որ Անժէլ քաղութիւնը անդամ չէր ունեցած իրենց ներկայութեան գալու, խօսելու. ամենապզտիկ մարդկային փափկանկատութիւնը չէր ունեցած զէթ հասցէն ձգելու: Նուարդի վիչտին կը խառնուէր նողկանքի, զայրոյթի կծու զգայութիւն մը, զոր կ'ուզէր պոռթկալ եւ սակայն կը զսպէր. ու նաեւ զինքը ընկճող գիտակցութիւն մը թէ այդ ցասումը եւ ընդվզումը չպիտի կրնայ թըքնել այն անարժան կնոջ երեսին, չպիտի կարենայ խլել անոր դրկէն երախան ու պոռալ անոր. «կորուէ, աղատ, ի՞նչ ունիս այս տղուն մէջ ... անիկա կոյր արկած մը եղաւ քեզի համար ու զայն դուն անիծեցիր ... ոչ, քուկդ չէ, քուկդ չի կրնար ըլլալ, երբ ակամայ ծնունդ մ'եղաւ ան քեզի համար ... մենք մեր հոգիով, մեր սիրով դիեցուցինք Ժագօն. անով ապրեցանք ... ինչպէ՞ս քուկդ կը նկատես ...»:

«Որո՞ւ հասկցնել սակայն, Նուարդ, - կը խորհէր անիկա տակաւին ինքնիրեն հաչուն, - օրէնքի, աչխարհի կարգուսարքի դէմ ի՞նչ նչանակութիւն կրնան ունենալ քու բարոյական, գերազանց պատճառաբանութիւններդ, որքան ալ արդար ըլլալան անոնք ...»:

Ճամբու յոգնութիւնէն, վերջին օրերու յուզումներէն դլուխին չչմած էր. իրենց չուրջ անցնող - դարձող խօսակցութենէն ոչինչ կ'ըմբռնէին. քնանալու, ամէն բան մոռնալու պապակը իրենց կոպերը կը ծանրացնէր. թողուցին չաղակրատող դերասուհիներու բազմութիւնը եւ բարձրացան իրենց սենեակը:

Գոհարիկ հանըմ զգեստներն իսկ հանելու ի վիճակի չէր. առանց հանուելու ինկաւ անկողնին վրայ:

Նուարդ կը պատրաստուէր անկողին մտնել, երբ յանկարծ աչքին զարկաւ կարի ծրարը, զոր Արտաչէս իրեն յանձնած էր քանի մը օր առաջ. «Մինչեւ Շաբաթ իրիկուն պատրաստ ըլլայ, չատ ստիպողական է», ըսած էր իրեն:

(Շար. 46)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՌՈՄԿԼԱ
Տարեգիրք
(Ա. տարի)

Հրատարակութիւն ամերիկահայոց արեւմտեան Թեմի ազգ. առաջնորդարանի, 1982:

LIVRES RECUS:

LES CONNAISSANCES MEDICO-PHARMACEUTIQUES DE L'ANTIQUITE ET DU MOYEN-AGE A TRAVERS LES MANUSCRITS ARMENIENS

par

Dr. GARABED M. ENEZIAN

Ed. Enezian, Rheinfelden, Suisse, 1982.

ԼԻՈՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՀԷՐ

ՄԾՐՆԱՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ՝ Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՇՈՒՐՋ

—×—

Աւելի քան երկու ամիսներէ ի վեր չորս հոգիէ բաղկացած խումբ մը, կազմուած Նորվան Եպիսկ. Զաքարեանի նախաձեռնութեամբ, ուսումնասիրական աշխատանք մը տարաւ Մծբնայ Հայրապետ՝ Ս. Յակոբի մասին:

Խմբական այս աշխատանքը հաստատակութեան սեփականութիւնը դարձաւ, Կիրակի, Դեկտեմբեր 19-ին երեկոյեան ժամը 16-ին:

Առաւօտուն խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած էր արդէն Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, ուր պատարագիչ Եպիսկոպոսը իր քարոզին մէջ անդրադառնալով Մծբնայ մեծ Սուրբին դէպի Արարատ լեռ ճանապարհորդութեան, ի միջի այլոց կ'ըսէր.- «Ս. Յակոբին Նոյեան Տապանէն մասունք մը ձեռք ձգելու մտադրութիւնը, ես կը կարծեմ, հնագիտական հետախուզութիւն մը կատարելու նպատակէն չա՛տ հեռու էր. անիկա աւելի կանչի մը պատասխանն ըլլալու էր որ Տէրը իր միջոցաւ կ'ուզէր ժողովուրդներու նայուածքը սեւեռել դէպի կեանք եւ փրկութիւն»:

Հանդէսը բացուեցաւ «Հայր Մեր»ով, պլլացող մոմերու խորհրդաւոր մթնոլորտի տակ: Որմէ ետք Ռոմանի Երաժշտանոցէն՝ Ազատ Նազարեան մեծ վարպետութեամբ սրինդի վրայ մեկնաբանեց կրօնական քանի մը մեղեդիներ: Այնուհետեւ Պ. Ռոպէր Տօնիկեան բացատրեց թէ ի՞նչպէս այս խումբը մարմին առաւ եւ ձեռնարկեց ուսումնասիրական աշխատանքի մը Ս. Յակոբի մասին:

Նիւթերը ներկայացուեցան հետեւեալ կարգով.-

Առաջին դասախօսուհին՝ Անահիտ Նազարեան, ընկերակցութեամբ Պ. Տօնիկեանի, խրեաւ նիւթ ընտրած էր Ս. Յակոբ կեանքն ու գործունէութիւնը: Երկրորդ դասախօսը Միչէլ Պասմաճեանն էր որ ներկայացուց էքիւմէնիք ոդին հայ եկեղեցւոյ մէջ, իսկ երրորդ դասախօսուհին՝ Ժօչլ Ֆէլահեան, խօսեցաւ կրօնական հնագոյն տօնի մը այժմէականութեան մասին:

Ամբողջին այս աշխատանքին նպատակն էր որոշ չափով եկեղեցական դիտելիքներ փոխանցել նորահաս սերունդին, եւ առաջին հերթին իրենց եկեղեցւոյ պաշտպան սուրբի մասին, որուն մէջ կրնանք ըսել թէ յաջողութիւն մը արձանագրեցին: Մեքենագրուած ութ էջնոց փաստաթուղթ մըն ալ այդ մասին պատրաստած էին, որմէ բոլոր հանդիսականներուն բաժնեցին որպէսզի անոնք իրենց կարդին տարածէին զանոնք իրենց շրջապատէն ներս:

Կրնա՞ք երեւակայել թէ այս տարի Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ գոնէ չորս հոգիներ ի՞նչպէս ղմայաւորեցին Հայ Եկեղեցւոյ մէջ ժողովրդականացած սուրբ մը եւ թէ ի՞նչպէս անոնք Սուրբին ընդմէջէն Աստուծոյ խօսքը բաժնեցին 80 հոգինոց միջեւ: Տակաւին, պէտք էր ներկայ ըլլալ հասկնալու համար թէ ի՞նչպիսի ծարաւով ներկաներ անվերջ հարցումներ կ'ուղղէին իրենց դիտելիքներու պաշարը աւելցնելու համար:

Ամէնէն զօսեպնդիչ վայրկեանը այն տեն էր երբ աշխատասիրողները իրենց պատասխանատուէն յաջորդ նիւթ մը կը պահանջէին: «Զգրուինք»ը մտահոգութիւն մըն էր իրենց մօտ:

Ներկաներ խոկումի եւ ազօթքի պահու մը մէջ կեդրոնացան, երբ եկեղեցւոյ կոմիտաս երգչախումբը, խմբավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի, խոր ապրումով մեկնաբանեց քանի մը չարականներ:

Օրուան հանդիսավարը՝ Պ. Ռոպէր Տօնիկեան, երբ հրաւիրեց Նորվան Եպիսկ. Զաքարեանը որպէսզի փակման խօսքը ընէ, Եպիսկոպոսը ըսաւ.- «Փակման խօսքով մը չեմ ուզեր խանգարել ազօթքի այս դեղեցիկ պահը: Եւ կ'ուզեմ որ այսօր այստեղէն ազօթքի տպաւորութեան հետ, հետերնիդ տանիք նաեւ Արարատի պատկերը: Ցիսուսի համար, դէպի Երուսաղէմ բարձրանալը, անհրաժեշտ լրումն է իր փրկչական գործողութեան: Փրկութիւն՝ որ իրապէս կ'իրագործուի ինքնահրաժարման ճամբով: Ս. Յակոբ, Ցիսուսի օրինակով ինքնահրաժարման ճամբան ընտրած կ'ըլլայ երբ Արարատ լերան անմատչելի գագաթը բարձրանալու որոշում կ'ուտայ: Անկէ ետք պատմութիւնը ծանօթ է. փրկութիւն կ'ըլլայ ժողովրդեան: Իսկ օր մը, մեր դէպի Արարատ վերադարձը, իմ կարծիքով, դարձեալ պիտի ըլլայ ինքնահրաժարման ճամբով եւ հաւատքի ընդունելութեամբ: Բայց անկէ առաջ, Ֆրանսայէն մինչեւ Արարատ կայ հայերէն լեզուի հեռաւորութիւնը»:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Միխթարեան վարժարանի ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

—×—

- Ամբողջ քառորդ դար մը գաղութիս կրթական գործին բեղուն կերպով ծառայելէ եւ ազգային ոգիով թրծուած սեր - րունդներու չարք մը ապահովելէ վերջ, Միխիթարեան վարժարանը կը ներկայանայ այսօր հանրութեան, ուսումնական երկրորդ 26-ամեակի մը իր առաջին հունձքով:

Պուէնոս-Այրէսի ընդարձակ սրահներէն միոյն, Կրան Սփլանտիտի մէջ, Դեկտ. 3-ի Կիրակի առաւօտ, տեղի ունեցաւ, 1982 տարեշրջանի ղպրոցական ամավերջի հանդէսը:

Որոշեալ ժամէն առաջ ծնողաց եւ համակիրներու հոծ բազմութիւն մը տեղ գրաւած էր սրահէն ներս: Ճիշդ ժամը 10·30-ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ մուտք գործեցին հայկական եւ արժան - թինեան դրօշները: Մինչ ժողովուրդը յոտնկայս եւ ծափերով կ'ունկնդրէր արժանթինեան դրօշակի փառաբանութիւնը, ազգ. պետական քայլերգը և վարժարանիս քայլերգը:

Դրօշակիր աշակերտներու չքերթը արդար հպարտանքով տեղ գրաւեց բեմի երկու կողմերը, ուր քիչ յետոյ տեղի ունեցաւ դրօշներու յուզիչ եւ խորհրդաւոր փոխանցումը յառաջիկայ տարեշրջանի համար նշանակուած արժանի դրօշակիրներուն:

Եւ վարագոյրը բացուեցաւ երկրորդական բաժնի երգչախումբով, որ ղեկավարութեամբ՝ փրոֆ. Տանիէլ Սիւքէրի կատարեց «Երգ բարեկամութեան»ը եւ «Հայ Ապրինք»ը, ինչպէս եւ գաստիերէնով՝ Պէթհովէնի՝ «Ջօն ուրախութեանը» եւ Փրոֆէսիա Ս. դրոցէն:

Յաջորդաբար երկրորդականի Ա. կարգէն՝ Վիքթորիա Ֆերնանտէս, մանուր առողանութեամբ եւ ապրումով տըւաւ Պարոյր Սեւակէն՝ «Հայաստան»ը իսկ նոյն բաժնի աւարտական կարգէն պըսակաւոր՝ Յորիք Թորգոմեան յաջող կերպով մեկնաբանեց Դանիէլ Վարուժանի «Հայր Օրհնէ»ն: Շարունակելով խօսնակը տուաւ անուանացանկը նախակրթարանի 24 աշակերտներուն եւ նոյն բաժնէն մրցանակի արժանացող լաւագոյն աշակերտներուն:

Այս խումբէն՝ Ռուբէն Սէթ, յուզումով արտասանեց Հ. Վահան Թովհաննէսեանի՝ «Բերէ՛ Ինձ Զայն»ը, իսկ Ալեխանտրա Սահակեան՝ գաստիերէնով՝ Ռուբէն Տարիոյէն «Քանթօ ա լա Ալխենթինա»:

Եւ ահա բեմը կը գրաւէր վարժարանիս կրտսերագոյն խումբը՝ մեր մանկապարտէզը, որ հրամցուց մեզի «Անտառի Իշխանուհին եւ անասնական աշխարհի իր փոքրիկ բարեկամները» հրաշավէպը որ հմայեց բոլորս, թէ՛ զգեստաւորումի խայտաբղէտ գոյներով, թէ փոքրիկ դերակատարներու կարկամող շարժուձեւերով եւ թէ՛ ընկերացող երաժշտութեան պատշաճութեամբ:

Իսկապէս չնորհաւորելի աշխատանք էին տարած երիտասարդ մանկապարտիզպանուհիները:

Կարգը կուգար հայկական պարերու, որոնց կը սպասէինք անհամբերութեամբ:

Այս անգամ եւս ինչպէս միշտ, պարուսոյց Պետիկ Այվազեան կարողացած էր մեր պատանիներուն պարի չնորհները առաւելագոյնս օգտագործել եւ ցուցաբերել հեզասահ նազպարերու եւ կովկասեան խմբապարերու յաջող ելոյթով:

Նախակրթարանի երդի ուսուցչուհի փրոֆ. Տիկին Թ. Հայրապետեան հմտութեամբ վարեց այս բաժնի երգչախումբը:

Փոքրերը տուին գաստիերէնով և նոյնին հայերէն բառացի թարգմանութեամբ «Մի Չիրարա ի մի ճենթէ» բազմաձայն խմբերգը եւ Թորքափթա գաստիերէն խառներգ մը: Իսկ մեծերու խումբը երգեց գաստիերէնով «Քուտեվէթ» և հայերէնով «Անոյշ Հայաստան», «Մայիսեան Երգ», «Երկիր Իմ» եւ «Մենանք Հայ» խանդավառելով սրահը:

Կարճ դադարէ մը վերջ դործադրուեցաւ վկայականներու բաշխումի այնքան յուզիչ արարողութիւնը:

Ուսումնական այս տարեշրջանը տուաւ 24 պսակաւորներու հունձք մը, 15 մանչ եւ 9 աղջիկ, որոնք մեր ազգային դպրոցութեան ուղիով ապագայ դրաւականներ ըլլալու յոյսը կը ներշնչեն մեզի:

Նախօրօք բեմ հրաւիրուեցան աշակերտուհեան ծնողքը, որոնք առանալով համապատասխան վկայականը տնօրէնուհեան ձեռքէն, կը յանձնէին իրենց զաւակաց: Հանդիսին այս մասը մեծապէս յուզեց ներկաները եւ արտակարգօրէն ոգեւորեց մնացեալ հանդիսատես աշակերտուհեան չարքերը:

Աւարտական ինքնագիր ճառեր կարդացին սպաներէնով՝ չրջանաւարտ Մարան Կրան, իսկ հայերէնով՝ լաւագոյն աշակերտուհի՝ Շուպարոֆ Սիլվիա:

Երկրորդականի գաստիերէն բաժնի տնօրէն՝ Պ. Ա. Տ. Քէլլի հրաժեշտի յուզիչ խօսքերէն վերջ ունկնդրեցինք վարժարանիս տեսուչ՝ Հայր Եղիշէ Վրդ. Ճիւլեանի հեղինակաւոր հուսկ բանին:

Տեսուչ վարդապետը, վարժարանը եւ աշակերտութիւնը նիւթ ունեցող որոշ տեղեկութիւններ տալէ վերջ, չնորհակալութիւնն յայտնեց ծնողաց խորհուրդի անդամներուն, վարժարանիս նիւթապէս թէ բարոյապէս սատար հանդիսացող կազմակերպութեանց եւ անձնաւորութեանց, ինչպէս եւ ուսուցչական կազմին. ապա ուրեմն խօսքը ուղղեց չրջանաւարտ աշակերտութեան ըսելով.- Զեզ սպասող կեանքի դպրոցին մէջ եղէք նախ, ընկերութեան ծառայող լաւ մարդիկ, ապա լաւագոյն Հայեր. Չանացէք անդրադարձ կերպով մտաբերել այն խրատականները որ ձեզի չմբռնեցին ձեր ուսուցիչները եւ օգտուիլ, ձեր ներաշխարհին մէջ անոնց յարուցած արձագանգներէն, կարենալ դիմագրաւելու համար, ապագային ձեզ դիմաւորելիք հանականան ամէն տեսակի դժուարութիւններ:

Ի միտի ունեցէք մի՛չտ թէ զաւակներն էք դուք, աշխարհէն արդար պահանջ ունեցող մեծ ժողովուրդի մը եւ արժեցուցէք ձեր պահանջատէրի հանգամանքը մի՛չտ եւ ամէնուրեք:

Հանդիսավարներ Օր. Էլիզա Պէրպէրեան եւ Տոքթ. Նեստոր Կրիսիս չը - նորհակալական խօսքերով փակեցին օրւայ հանդիսութիւնը:

Ժողովուրդը մեր ազգ. գոյատեւման գծով նոր յոյսերով հարստացած՝ թողուց սրահը, ուղղուելու համար դէպի դպրոց, ուր տեղի կ'ունենար ըստ սովորականին, աւանդականացած՝ Միխիթարեան վարժարանի «խորոված»ը:

ԱՏՐԻՆԷ

ՍՊԻՏԱԿ ՉԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Այո՛, սիրելի Վահրամ, կիրք է եւ սէրը եւ հաւատքը, որոնց մէջ բարձրացում կայ եւ այդ՝ եղած է մեր ցեղային նկարագիրը: Եթէ մենք վրէժով ճամբայ իյնայինք, այդ զգացումը էնքան նախնական է եւ կոչտ, որ մենք պարտուած էինք եթէ նոյնիսկ տէր դարձած ըլլայինք աշխարհի կէսին: Մենք ո՛չ թէ պիտի ջարդենք, ինչպէս Հեթումը ըրած է, այլ՝ պիտի աշխատինք այդ տզեղ բնազդը բարեփոխել դէպի լաւը: Մենք Պետութիւն է, որ պիտի ստեղծենք, եւ այդ Պետութիւնը լաւ, զեղեցիկ հիմունքներու վրայ պէտք է կառուցուի: Վրէժը երբեք չինարար չէ. քանզոզ է: Վաղը մեր զպրոցներուն մէջ այլ դաստիարակութիւն պիտի ըլլայ: Բարիին եւ չարին պէս, աշակերտը պիտի դիտնայ Թուրքին եւ Հային տարբերութիւնը:

Կիրոս, նոյնպէս կեցած, հետաքրքիր մտիկ կ'ընէր: Երբ մէկը էն կողմէն պոռաց դինով.

- Պէտք չէ դատապարտել Հեթումը: կեցցէ Հեթումը:

- Դուն թուրք ես, - յանկարծ պոռաց ուրիշ մը եւ արդէն իրար խառնուեցան, երբ մէջ ինկաւ Կիրոսը այն տեսակ ձայնով մը, որ լռեցուց յանկարծ: Այդ ան - ծանօթին ձայնին մէջ գոան, որ ծանր ու վստահ բան մը կար:

- Կը հասկնամ վէճը, ա՛յ աղբրտիք, եւ սակայն չեմ հասկնար բռունցքի կռիւը: Մեր Մղտեսու գլուխը ի՞նչ հալի մէջ պիտի մանէր երբ գտնէին խաչին մէջ սըխ - տորը պակաս, եւ կամ աղը աւելի: Ճըշմարտութիւնը պաշտպանելու համար երբեք բռունցքի կարիք չկայ: Բռունցք կը գործածեն այն բռնակալները, որ անիրաւութիւնը, այսինքն իրենց գիրենք կը պաշտպանեն ու կ'ուզեն իրենց յիմարութիւնները իսկ ճշմարտութիւն դարձնել: Զգիտեմ աղբրտիք, սիրելի տոքթ. Նայիրեանը մի օր կը խօսէր, անունը մոռցած եմ, չգիտեմ Հռոմի ո՞ր կայսրն էր, որ ուզած է իր ձին սատուածներու շարքին դասել եւ ժողովուրդին պաշտամունք պարտադրել: Դուք մոռցած էք աղբրտիք, որ եկած էք Պետութիւն կառուցանելու եւ առաջին անգամ պիտի գործնականացնէք ձեր այդ հաւատքը ցեղային: Եւ դուք պիտի հաւատաք մէկ բանի, որ էն կարեւորը պիտի ըլլայ մեր Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ - այդ՝ կարծիքի ազատութիւնն է, ինչպէս ազատութիւնն է մամուլի եւ խօսքի: Դուք ուրախ պէտք է ըլլաք երբ ձեզի հետ վիճողը ազատ է իր կարծիքը յայտնելու: Պէտք է պահել ծաղիկներու բազմազան գոյները, աղբրտիք, եթէ կ'ուզենք գարունը լրիւ տեսնել...

Զէրչի Կիրոս, ինքն ալ հաւնեցաւ իր այդ դրոցբրոց խօսքերը, որ ինք չատ վաղուց ձգած էր ետեւ ու մոռցած: Դուցէ հարդարտութիւնը հայկական դաշտերուն, ճամբաներուն ու նոր չերմուժորը պակաս, եւ կամ աղը աւելի: Ճըշմարտութիւնը պաշտպանելու համար երբեք բռունցքի կարիք չկայ: Բռունցք կը գործածեն այն բռնակալները, որ անիրաւութիւնը, այսինքն իրենց գիրենք կը պաշտպանեն ու կ'ուզեն իրենց յիմարութիւնները իսկ ճշմարտութիւն դարձնել: Զգիտեմ աղբրտիք, սիրելի տոքթ. Նայիրեանը մի օր կը խօսէր, անունը մոռցած եմ, չգիտեմ Հռոմի ո՞ր կայսրն էր, որ ուզած է իր ձին սատուածներու շարքին դասել եւ ժողովուրդին պաշտամունք պարտադրել: Դուք մոռցած էք աղբրտիք, որ եկած էք Պետութիւն կառուցանելու եւ առաջին անգամ պիտի գործնականացնէք ձեր այդ հաւատքը ցեղային: Եւ դուք պիտի հաւատաք մէկ բանի, որ էն կարեւորը պիտի ըլլայ մեր Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ - այդ՝ կարծիքի ազատութիւնն է, ինչպէս ազատութիւնն է մամուլի եւ խօսքի: Դուք ուրախ պէտք է ըլլաք երբ ձեզի հետ վիճողը ազատ է իր կարծիքը յայտնելու: Պէտք է պահել ծաղիկներու բազմազան գոյները, աղբրտիք, եթէ կ'ուզենք գարունը լրիւ տեսնել...

Զէրչի Կիրոս, ինքն ալ հաւնեցաւ իր այդ դրոցբրոց խօսքերը, որ ինք չատ վաղուց ձգած էր ետեւ ու մոռցած: Դուցէ հարդարտութիւնը հայկական դաշտերուն, ճամբաներուն ու նոր ջերմուժորը պակաս, եւ կամ աղը աւելի: Ճըշմարտութիւնը պաշտպանելու համար երբեք բռունցքի կարիք չկայ: Բռունցք կը գործածեն այն բռնակալները, որ անիրաւութիւնը, այսինքն իրենց գիրենք կը պաշտպանեն ու կ'ուզեն իրենց յիմարութիւնները իսկ ճշմարտութիւն դարձնել: Զգիտեմ աղբրտիք, սիրելի տոքթ. Նայիրեանը մի օր կը խօսէր, անունը մոռցած եմ, չգիտեմ Հռոմի ո՞ր կայսրն էր, որ ուզած է իր ձին սատուածներու շարքին դասել եւ ժողովուրդին պաշտամունք պարտադրել: Դուք մոռցած էք աղբրտիք, որ եկած էք Պետութիւն կառուցանելու եւ առաջին անգամ պիտի գործնականացնէք ձեր այդ հաւատքը ցեղային: Եւ դուք պիտի հաւատաք մէկ բանի, որ էն կարեւորը պիտի ըլլայ մեր Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ - այդ՝ կարծիքի ազատութիւնն է, ինչպէս ազատութիւնն է մամուլի եւ խօսքի: Դուք ուրախ պէտք է ըլլաք երբ ձեզի հետ վիճողը ազատ է իր կարծիքը յայտնելու: Պէտք է պահել ծաղիկներու բազմազան գոյները, աղբրտիք, եթէ կ'ուզենք գարունը լրիւ տեսնել...

(Շար. 725)

Այրի Տիկին Երուանդ Նուգուճիքեան, Տիկին Ժողէֆ Օգճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Նուգուճիքեան եւ աղջիկները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Մոպայեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Նուգուճիքեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Լաքոմթ եւ աղջիկը, ինչպէս նաեւ Աբրահիլեան, Պարզուեան, Սանթուրեան, Տոլպաքեան, Պաճաքսըզեան Գէորգ եւ Խաչատուր, Րաֆֆի Պաճաքսըզեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՆՈՒԳՈՒՃԻՔԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 28-ին, 67 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի, Յունուար 4, ժամը 14-ին, Իսիի Ս. Մարիամ-Աստուածածին Եկեղեցին, 6 Ավ. Պուտկէն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն Քոմիւնալ գերեզմանատունը:

LE NOR SEROUND
organise
à l'occasion de notre Noël
UN CONCERT
SIPAN - KOMITAS
à
l'église St. Roch
296, rue St. Honoré, Paris 1er
le Mercredi 5 Janvier à 21 h.
Location : Librairie Palouyan tél. 523 - 24 - 97

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ Մանուկներու օրը, կիրակի Յունուար 9-ին կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին՝

PALAIS DU TRAVAIL
5, place Lazare - Goujon, Villeurbanne

Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր բազմաթիւ նուէրներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Յունուար 8, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Ազգային Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆՆ

ԵՒ

ԿԵՍԱՐԱԿԱՆ ՔԼԻՒՔՕՎ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 9, կիրակի, ժամը 16-ին Հ. Բ. Ը. Մ. - «Ալեք Մանուկեան» Մշակոյթի սրահը:

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)

Նախագահութեամբ՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՄԻՒՐՒՎԵԼԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝

սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Ռոզի Նաւասարդեանի, Արաքսի Գմբէթեանի, Ռուբինա Մելիֆ-Ազարեանի, Անի Գարիկեանի, Անի Զագըրեանի եւ կիթառիստ՝ Բիւզանդ Ֆրնտըճեանի:

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Մախքերու մասնակցութիւն 30 Ֆ.:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15·30-ին գեղարուեստական յայտագիր պատրաստուած Զորեքշաբթի օրուան աշակերտուհեան կողմէ:

Մբերդ. - Արտասանութիւն, կենդանի պատկեր - հայկական պարեր - եւ կաղանդ պապան իր նուէրներով բոլոր մանուկներուն:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:
Մուտքը ազատ է:

ԾՆՈՒՆԴ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

ՍՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՓԱՐԻԶ

Զորեքշաբթի, Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Ժամը 4·30-ին՝ Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց:

Ժամը 5·30-ին՝ Ճրագալոյցի պատարագ:

Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ:

Հինգշաբթի, Յունուար 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Ժամը 8·30-ին՝ սկիզբ. ժամերգութեանց:

Ժամը 10·15-ին՝ հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Կաթողիկոսական Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի: Եկմալեան խառաձայն պատարագը կ'երգուի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Կոմիտաս Գէորգեանի:

Պատարագի աւարտին՝ Զրօրհնէք պիտի կատարուի:

Ուրբաթ, Յունուար 7, Բ. օր Ծննդեան: Յիշատակ է Մեռելոց:

Ժամը 10ին՝ պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝ ԺԻՐԱՑՐ ՎՐԴ. ԹԱՇՃԵԱՆ:

Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի Վասն Համօրէն Նիւթեցելոց:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Զորեքշաբթի. -
Երեկոյեան ժամերգութիւն 16·30-ին:
Ճրագալոյցի պատարագ 17·30-ին:
Հինգշաբթի. -
Ժամերգութիւն՝ 8·30-ին, պատարագ՝ 10-ին, Զրօրհնէք՝ 12-ին:
Ուրբաթ. -
Ժամերգութիւն՝ 9-ին, Ս. պատարագ՝ 10-ին, Հոգեհանգիստ՝ 12-ին:

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ
ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Զորեքշաբթի. - Սկիզբ ժամերգութեան՝ 17·30-ին, պատարագ՝ 18·30-ին:
Հինգշաբթի. - Սկիզբ ժամերգութեան՝ 9·30-ին, պատարագ՝ 11-ին:
Պատարագի աւարտին՝ Զրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն կը կատարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Զորեքշաբթի - Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան
Ժամը՝ 17 Սկիզբ ժամերգութեան:
Ժամը՝ 17·30 Ընթերցուածներու ընթերցում:
Պատարագ Ճրագալոյցի ժամը՝ 18·15, պատարագիչ ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԵՐՃԵԱՆ
Հինգշաբթի. - Սկիզբ. ժամերգութեան 8-ին: Պատարագ ժամը ժամը 10-ին, պատարագիչ՝ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան: Ս. Ծննդեան պատգամ ժամը՝ 11·15-ին: Զրօրհնէք ժամը 11·45-ին:
Ծննդեան պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբի կողմէ, առաջնորդութեամբ խմբավար՝ Խաչիկ Ելլմազեանի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՇԱՒԻԼ

Զորեքշաբթի. - Ճրագալոյց 16-ին: Պատարագ՝ 17-ին:
Հինգշաբթի. - Ժամերգութիւն 9-ին: Պատարագ՝ 10·30-ին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

* ՏՕՆԱԾԱՌ *

Կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15-էն սկսեալ:

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԻ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն:

Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՊՕՍՒՈՆ

Զորեքշաբթի. - Ժամերգութիւն ժամը՝ 16-ին, պատարագ՝ ժամը՝ 17-ին:
Հինգշաբթի. - Ժամերգութիւն ժամը՝ 9-ին, պատարագ՝ ժամը՝ 10-ին, քարոզ՝ ժամը՝ 11-ին, Զրօրհնէք ժամը՝ 11·30ին:
Ուրբաթ. - Ժամերգութիւն ժամը՝ 9ին, պատարագ ժամը 10-ին, հոգեհանգիստ՝ ժամը 11·30-ին:
Կէսօրէ վերջ գերեզմանօրհնէք ժամը՝ 14-էն սկսեալ: Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին բազմաձայն, եկեղեցւոյ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Տիկին Երլմազեանի:

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ
Ս. ԹԱԴԷՈՍ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Զորեքշաբթի. - Առաւօտեան Ս. Հաղորդութիւն փոքրիկներու ժամը 9·30, երեկոյեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը՝ 17·30, Ընթերցուածներ ժամը՝ 18·30, պատարագ ժամը՝ 19:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՎԱՉԷ Ծ. ՎՐԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ
Հինգշաբթի. - Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը՝ 9, պատարագ ժամը՝ 10:
Կիրակի. - Զորրորդ օր Ս. Ծննդեան: Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը՝ 8, պատարագ ժամը՝ 10:
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ համայն ննջեցեալից:

ՍԷՆ-ԺԵՐՕՄ
Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Զորեքշաբթի. - Սկիզբ ժամերգութեան երեկոյեան ժամը՝ 17·30, Ընթերցուածներ ժամը՝ 18, Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 18·30:
Հինգշաբթի. - Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30, հանդիսաւոր պատարագ ժամը՝ 10-ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԵՂԻՇԷ Ա. ՔՀՆԱ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ:
Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք:
Կիրակի. - Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 9, պատարագ ժամը՝ 10:
Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ վասն համայն ննջեցելոց:

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Զորեքշաբթի. - երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը՝ 16·30-ին, Ընթերցուածք ժամը 17-ին, պատարագ ժամը՝ 17·30-ին:
Կը պատարագէ՝ ԻՍԱՀԱԿ ՔՀՆԱ. ՀԻՔԻՄԵԱՆ:
Կը քարոզէ՝ ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ:
Հինգշաբթի. - Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը՝ 8·30-ին, պատարագ՝ ժամը՝ 10-ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Զրօրհնէքի արարողութիւն: Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանի:
Ուրբաթ. - Յիշատակ է Մեռելոց: Առաւօտեան հոգեհանգիստ ժամը 11-ին:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
ՏԷՍԻՆ

Շաբաթ. - Ճրագալոյցի արարողութիւն կէսօրէ վերջ ժամը՝ 16·30-ին:
Կիրակի. - Ամանորի եւ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ առաւօտեան պատարագ եւ Զրօրհնէքի արարողութիւն:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ՎԱԼԱՆՍ

Հինգշաբթի. - Երեկոյեան ժամը՝ 18·30-ին, Ծննդեան պատարագ:
Կիրակի. - Ժամը 9-ին առաւօտեան արարողութիւն, ժամը՝ 10-ին պատարագ, ժամը 11-ին քարոզ, իսկ ժամը՝ 11·45-ին Զրօրհնէք՝ Դպրաց Դասը կ'երգէ կոմիտասեան քառաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Հայազատ Օհանեանի:

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M.C.A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)
une
EXPOSITION D'ART ARMENIEN
«MINIATURES ET KHATCHKAR»
sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S.S. Vasken 1er

Pendant l'exposition
— à la M.C.A. 17, rue Bleue
deux conférences - débats avec projection de diapositives
1) Mardi 11 Janvier à 20 h. 30
LES KHATCHKAR
par M. ADRIANO ALPAGO - NOVELLO, architecte, professeur à la Faculta d'Architettura del Politecnico di Milano
2) Mercredi 12 Janvier à 20 h. 30
L'ARCHITECTURE ARMENIENNE
par les Drs. J.-M. et N. THIERRY
3) Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par GERARD DEDEYAN

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES
SEVAN
Direction : M & Mme Bédikian
RESTAURANT SEVAN
Noël Arménien
DINER - VIN - CHAMPAGNE 200 F.
(service compris)
COTILLONS — SURPRISES
AMBIANCE
avec
BEDIK et son Orchestre
8 JANVIER — DE 20 H. A L'AUBE
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19
Fermé le lundi
IL EST PRUDENT DE RESERVER

ՀԱՅՐԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐԱՏՉ

HARATCH

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
5
MERCREDI
5 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.340

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

58e ANNÉE — No 15.340

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹԱԼԱԹ, ԿՐԿԻՆ ԹԱԼԱԹ

ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ «ԹԷՐՃԻՄԱՆ»Ի ՄԷՋ

—×—

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

Զ.

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ հանրային ապահովութեան իր նախարարին հետ տեսնուելէ ետք, կարգադրութիւններ հրապարակութեան Քորսիքայի վերաբերեալ : Ժողքի Ֆրանչեսքի պաշտօնանկ ըրաւ երկու պատասխանատուները, Քորսիքայի ընդհ. Տեղեկատուութեանց չրջանային տնօրէնը եւ Այաչիոյի կեդրոնական ոստիկանապետը : Տեղւոյն ուժերը ամրապընդելու համար հոն ղրկուեցան վեց քննիչներ եւ զատական ոստիկանութեան երկու բարձրաստիճան պաշտօնեաներ : Այլեւս, կղզիին բնակչութիւնը այնքան ձանձրացած է տիրող մթնոլորտէն, որ կ'ակնկալէ իշխանութիւններէն խիստ միջոցներ ձեռք առնել վերջ տալու համար ահաբեկչութեան :

Զ. ԲԱԲԱԽԱՆՈՎ, որ 25 տարի խորհ. կեդրոնական Ասիոյ մահմետականներուն պարագլուխը եղած է, մեռած է 73 տարեկանին Տաշքենթի մէջ :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ զատական իշխանութիւնները որոշած են նոր քննութիւն բանալ, «Միլիյէթ»ի խմբագրապետ Իլէքճիի սպանութեան պայմաններու չուրջ : Մէկմէկ Ալի Ազճա, որ ձերբակալուած ու զատապարտուած էր որպէս մարդասպանը, յայտնած էր փախիլ Իրան, ապա անցնիլ Եւրոպա եւ 1981 Մայիս ալ Ս. Պետրոսի հրապարակը, սպաննելու համար Պապը : Թուրք մամուլը եւ կարգ մը անձնաւորութիւններ կ'ուզեն որ դասը վերաբացուի, ճշդելու համար նաեւ թէ ինչո՞ւ սպաննուեցաւ Իլէքճի, այսինքն իսկապէ՞ս քաղաքական տեսակէտներուն համար թէ ոչ, որովհետեւ կը խանգարէր թրքական մաֆիան : Այս հարցը կը դնէ «Ճումհուրիյէթ», երբ Անգարա կը փորձէ «անոյշի կապել» Պուլկարիոյ հետ ծագած հարցը դէնքի առուծախի չուրջ :

ԻՍՐԱՑԻԼԻ բնակչութիւնը 1982 Դեկտ. 31-ին 4·055·000-ի հասած էր, որոնց երեք միլիոն 366 հազարը՝ Հրեայ եւ 689 հազարն ալ՝ քրիստոնեայ, մահմետական եւ տիւրզի : Այս թիւին մէջ է կցուած հողամասերու (Կոլան եւ արաբական Բրուսաղէմ) բնակչութիւնը :

ՀՕՒԱՐՏ ԱՐՔ., աշխարհի երիցագոյն կաթողիկէ արքեպիսկոպոսը մեռած է Օռեկոն, 105 տարեկանին :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. ընդունելի գտաւ իտալական զատաւորներու յանձնումի դիմումը, ծայրայեղ - ալ Թուրքի մը՝ Չելեպի, որ աշունէն ի վեր ձերբակալուած է եւ որ, ըստ Աղճայի, կարեւոր դեր խաղացած է Պապին մահափորձին կազմակերպութեան մէջ :

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐՈՒ չհարթուած սակը 1% պիտի նուազի, ի մօտոյ, 8,5%-էն իջնելով 7,5%, բայց դեռեւ երկար դրամին սահմանափակ գումարը պիտի բարձրանայ : Այս ձեւով, կառավարութիւնը կ'ուզէ որ ժողովուրդին խնայողութիւնները երկար պայմանաժամերու բաժնեթուղթերու մէջ դետեղուին, այսինքն՝ ճարտարարուեստի :

ԻՍՐԱՑԻԼ - ԼԻԲԱՆԱՆ 3-րդ հանդիպումը, որ տեղի ունեցաւ Յալտէ երկուշաբթի օր, ոչ մէկ յառաջդիմութիւն արձանագրեց :

ԻՐԱՔԻ փոխ - վարչապետը Փարիզ եկած է հինգ օրուան այցելութեան համար : Ծանօթ է որ Իրաք գլխաւոր չամախորդներէն է Ֆրանսայի զէնքի գետնի վրայ եւ փոխ - վարչապետը խօսած է վերջերս երկու միլիառ տոլարի պայմանագրութեան մը մասին, ստորագրուած երկու երկիրներու միջեւ :

Գալով բանակին, մանաւորաբար երիտասարդ սպաները ազատական չարժումի մայր ուժը կը կազմէին : Իսկ փորձառու եւ աւելի տարիքոտ հրամանատարներն ալ, խորհելով հայրենիքի ապահովութեան մասին, վստահ ըլլալով հանդերձ որ երկրին սպառնացող վտանգները կարելի է մի միայն այս ազատական չարժումներով կանխել, չէին ուզեր սակայն կանխահաս արիւնահեղ պայքարով մը սկսի չարժումը :

Այս պայմաններուն մէջ է որ այսքան արագ ձեւով մը կրցանք ազդու վիճակի մը հասնիլ :

1905-ը մեզի համար գործի ձեռնարկելու եւ կազմաւորելու տարի եղաւ :

(Թալաթ իր յիշատակներու այս մասին մէջ, կը յայտնէ որ, թէեւ իրենց բուն գործունէութեան դետինը Րումելիի չրջանն էր, Մակեդոնիոյ հողերն էին, բայց երբ կազմակերպութեան ընդլայնման մասին կը խորհէին դլխաւոր նպատակ ունէին Անատոլուն, որ կը նկատէին թուրք ազդին կեդրոնը, բուն ենթահողը : Իսկ Անատոլուի կազմակերպութեան առիթով, առաջին գծի վրայ նկատի առնուած էր Եդէականի չրջանը :

Այս առթիւ Թալաթ կը բացատրէ նաեւ թէ ինչպէս Տոքթ. Նազըմը, որ բնիկ այդ չրջանի մարդ էր, ինչպէս Եւրոպայէն բերած եւ ծպտեալ վիճակով Անատոլու ղրկած էին) :

ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՍԻՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի կազմակերպութեան հետ մեր կապը կը չարունակուէր, բայց երբեք անոնց ենթարկուած չէինք :

Այդ օրերուն մեր կազմակերպութեան անունին չուրջ անհամաձայնութիւններ կը տեսնուէին :

Ահմէտ Րըզա Պէյի խմբակցութիւնը կազմակերպութեան անունը կը գործածէր Թէրաքքի վէ Իթթիհատի ձեւով :

Իսկ մենք Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի ձեւը որդեգրած էինք : Մեր այս տեսութեան մէջ հետեւեալ գաղափարը տեղ գտած էր : Նախ Իթթիհատ, այսինքն միացում մը, միասնականութիւն մը անհրաժեշտ էր ու յատոյ Թէրաքքի, այսինքն զարգացում, վերելք կարելի էր արձանագրել :

Նոյն չրջանին, մտաւորական կարողութեան տէր Հադդը Պահա, այս տեսակէտը ներկայացնող բացատրագիր մը ղրկեց Ահմէտ Րըզա Պէյի, որ համոզուեցաւ եւ միացանք Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի անունին վրայ :

Այդ չրջանին է որ Փարիզի մէջ գործող Փրէնս Սապահատտին, «Անհատական նախաձեռնութիւն եւ Ապակեդրոնացում» անունով անջատ կազմակերպութիւն մը հիմնած էր եւ իր «վերելք» թերթին մէջ կը գրէր. «Առանց Միութեան, ի՞նչպէս վերելք մը կրնայ ըլլալ : Կը գնահատեմ այդ նախընտրութիւնը ընողները» :

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍ�րԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Այլեւս յայտնի կ'ըլլար թէ Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի կազմակերպութիւնը որոշ ուժ մը դարձած եւ ճանաչում գտած էր ամէն կողմէ : Այլեւս, Պետութեան կեդրոնին մէջ իսկ նկատի կ'ունենային թէ՛ Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի կազմակերպութիւնը երկրի ճակատագրին մէջ խօսքի տէր դարձած էր :

Ասիկա որոշ իրականութիւն մըն էր : Ցետոյ յայտնի կ'ըլլար նաեւ թէ մեր կազմակերպութեան, տակաւին մեզի անծանօթ չատ մը բարձրաստիճան եւ անուանի անձնաւորութիւններ համակիր դարձած էին :

Այս վերջին չրջանակներէն է որ մեզի լուր կը տրուէր թէ, երբ Էսթոնիոյ Րէվալ նաւահանգիստին մէջ Ռուսիոյ Ցարին եւ Անգլիոյ Թագաւորին միջեւ Օսմանեան կայսրութիւնը բաժնելու ծրագիր որոչուած մը խնդրոյ նիւթ կ'ըլլար, միւս կողմէ Գերմանիոյ կայսրը, Վիլհէլմ Բ. Սուլթան Համիտի կը թելադրէր Սահմանադրութեան հռչակում :

Ի՞նչպէս կրնար պատահած ըլլալ այս պարագան : Անշուշտ կարեւոր պատճառ մը պէտք է ունենար այս թելադրութիւնը, նկատի ունենալով որ իր երկրին մէջ խիստ իշխանութեան մը գլուխը գտնուող անձնաւորութիւն մը, ուրիշ իշխանաւորի մը նման թելադրութիւն մը կ'ընէր :

Իրականութեան մէջ գերման կայսրը խորամանկ հեռատեսութեամբ մը, կը փափաքէր որ Օսմանեան կայսրութեան Իթթիհատ վէ Թէրաքքի կազմակերպութիւնը երկրի ներքին մէջ իր տէր դարձած տեսնէր :

Ա. ԱՇՃԵԱՆԻ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿԱՅ ՁՈՅՆԸ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4 - «ԱԶԴԱԿ» ԿԸ ԽՕՐԱԳՐԷ.—

«ԸՆԿ· ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՇՃԵԱՆԻ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԻ ՈՃԱՌԱՅԻՆ ԱՐԱՐՔԻՆ ԴԷՄ ԼԻ-ԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՈՎ ԵՒ ԼՈՒՐՋ ՀԱՒԱՔՈՎ ԱՐՏԱՅԱՅՏԵՑ ԻՐ ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ» :

Երեքշաբթի առաւօտ (Յունուար 4) հեռաձայնով, հետեւեալ տեղեկութիւնները առինք, նախորդ օրուան ընդհ. գործադուլին եւ ցոյցին մասին : Նոյն օրուան (Յունուար 4) «Ազդակ»ը վերոյիշեալ հինգ սիւնակնոց խորագրին ներքեւ կուտար հետեւեալ մանրամասնութիւնները : Ժամը 11-ին է որ Պուրճ - Համուտի քաղաքապետարանին հրապարակին վրայ հաւաքուած էր ժողովուրդը՝ բողոքելու համար Հ. Յ. Դ. Լիբանանի կեդր. կոմիտէի անդամ ընկ. Աբրահամ Աշճեանի առեւանգման ոճրային արարքին դէմ : Բողոքի այս ցոյցերը կ'երկարէին Պուրճ - Համուտէն անդին ալ, մինչեւ Էշրէֆիէ, Պէյրութ - քաղաք, Զալղա, Անթիլիաս, Ձըպէյլ, Տրիպոլիս, Այնճար : Ժամը 11էն 12, հակառակ տեղատարափ անձրեւին, աւելի քան 10 հազարի հասնող բազմութիւն մըն է, որ հաւաքուած էր Պուրճ - Համուտ, առաջնորդութեամբ Պետական երեսփոխաններու, Ցարանուանութեանց պետերու, ի պատասխան երեք կուսակցութեանց կոչին լիբանահայութեան : Ժամը 11-ին հաւաքոյթին, լիբանանեան փառերգին ունկնդրութեան յաջորդեց Ս. Դ. Հնչակեան, Հ. Յ. Դ. եւ Ռ. Ա. կուսակցութեանց կոչին ընթերցումը հայերէն եւ արաբերէն, որով Լիբանահայութիւնը կը հրաւիրուէր նոյն օրուան համար ընդհ. գործադուլի եւ բողոքի ցոյցի եւ կը դատապարտուէր ոճրային արարքը : Դատապարտումի յայտարարութիւն մըն ալ ստորագրած էին երեք Ցարանութեանց լիբանահայ առաջնորդները՝ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան, Անդրէաս Եպիսկ. Պետողլեան եւ վերապատուելի Մանուէլ Ձինպաշեան, որու ընթերցումն ալ կը կատարուէր հայերէն եւ արաբերէն :

Հայկ. հաստատութեանց ընդհ. գործադուլը տպաւորիչ եղած է, քանի Պուրճ - Համուտէն զատ, քաղաքին ամէն կողմն ալ, ինչպէս՝ Համրա, բոլոր խանութները փակ էին :

× Երեսփոխանական պլոքը այցելութիւն մը տուած է, Երկուշաբթի, Նախագահ Ամին Ճեմայէլի եւ Քամիլ Շամունի : Շէյխ Փիէր Ճեմայէլ նաեւ յարաբերութեան մէջ մտնելով Հ. Յ. Դ.ի հետ խոտորէն դատապարտած է արարքը եւ ապահովութիւն տուած է թէ ամէն ինչ պէտք է ի գործ դրուի ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար :

× Երկուշաբթի օրուան հայկ. ցոյցին եւ ընդհ. գործադուլին արձագանգ եղած է նոյն իրիկունը լիբանանեան հեռատեսիլը : Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնն (Ա. Ֆ. Փ.) ալ հեռագիր մը տուած է :

× Երեքշաբթի, Յունուար 4-ի Օրիան - լը Ժուռ-ը լայն տեղ կուտար, երեք սիւնակնոց խորագրով մը եւ նկարներով : կը չեշտէր թէ բոլոր Հայերը մասնակցած էին չարժումին :

Իրականութեան մէջ, Ֆրանսացիներու հիացող աչքարհական Օսմանցի քաղաքագէտներու տեղ, Գերմանիոյ համակիր երիտասարդ թուրք սպաներ գան իշխանութեան գլուխ :

Զօրավար Լուտէնտորֆ աւելի վերջ, Պերլինի Զինուորական Ակատեմիայի մէջ կատարուած բանախօսութենէ մը յետոյ ինվէր փաշայի պիտի ըսէր.

- Գիտէ՞ր թէ Սուլթան Համիտ, զերմանական կայսր Վիլհէլմի թելադրանքով է որ Սահմանադրութեան հռչակումը որոշեց : Կայսրը քանի մը անգամ ինծի յիշեցուց թէ Թուրքերը պէտք է գիտնան իմ այս ծառայութիւնս : Հակառակ պարագային, եթէ Սուլթանը ընդդիմանար, կամ բնաւ կարելի չէր ըլլար Սահմանադրութեան հռչակումը եւ կամ շատ արիւնալի դէպքեր կը պատահէին եւ սուղի կը նստէր այս չարժումը :

Ցայտնի կ'ըլլայ թէ Օսմանցիներու կեանքին մէջ այս ճակատագրին փոփոխութիւնը, առանց զգալու ընդունած կ'ըլլայ այնքան խորամանկ Սուլթան Համիտ, որ նոյնպէս չէր ուզեր արիւնահեղութեան մը պարագան ու կ'ընդունէր իր ժողովուրդին փափաքը :

(Շար· 6)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՈՐՔԱՀՆ ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԸ ՓՈԽՈՒԻ՞Ր

———×———

Գլանիկէն լայն չունչ մը քաշեց, մու - խը վայրկեան մը պահեց իր բերնին մէջ, յետոյ թոքերուն ամբողջ ուժովը զայն դուրս արձակեց ու ըսաւ.

- Նայէ՛, երբեմն կը խորհիմ թէ երկ - րագունտին վրայ որքան շատ բան կը փոխուէր այսօր, եթէ ասկէ 125 տարի առաջ մեծ հայրս, տակաւին շատ երիտա - սարդ ու ամուրի, իրեն աղջիկ ուզելու համար դէպի դրացի գիւղ մը ճամբոր - դելու առեն, ճամբան, օրինակի համար, յելուզակներու յարձակումին ենթարկ - ուելով սպաննուած, կամ պարզապէս ան - դունդէ մը վար սահելով ջախջախուած ըլլար: Այո՛, կրնա՞ս երեւակայել, երկ - րագունտի վրայ որքա՞ն շատ բան կը փոխուէր:

Գլանիկէն չունչ մըն ալ քաշեց եւ ա - ւելցուց.

- Կատակ չէ, ըսաւ: Մեծ հայրս ան - վըտանգ ճամբորդեց եւ իր ուզած աղջկան հետ ամուսնացաւ: Երեք մանչ զա - ւակներ ունեցաւ անկէ եւ երեքն ալ մեծ - ցուց իր անմիջական շրջանակին մէջ: Բայց անոնցմէ երկուքը վերջը Ամերիկա գաղթեցին, հոն ամուսնացան, մէկը՝ հայուհիի մը, միւսը՝ ամերիկուհիի մը հետ: Երրորդը հօրենական դիւղը մնաց, դիւղէն աղջիկ մը առաւ եւ զաւակ մը ունեցաւ: Այդ զաւակն ալ ես եմ:

- Կը հասկնամ, ըսի:

- Չեմ կարծեր որ լրիւ կը հասկնաս, ըսաւ ան գլանիկէն նոր չունչ մըն ալ քա - շելով: Ամերիկուհիի մը հետ ամուսնա - ցող հօրեղբայրս Պոսթընի մէջ մեծ խա - նութներ ունի: Կինը հարուստ էր, երեք ալ զաւակներ տուաւ իրեն: Անոնցմէ մէ - կը կարող բժիշկ մը դարձած է եւ ըսին որ անցեալները բաց սրտի գործողութիւն - ներու մէջ պզտիկ, բայց կարեւոր դիւտ մը ըրեր է: Միւս հօրեղբայրս, որ Լոս - Անճըլըսի մէջ հայուհիի մը հետ ամուս - նացաւ, կանուխ մեռաւ: Բայց մեռնելէ առաջ երկու զաւակներ ունեցաւ: Առնց - մէ մէկը Լոս Անճըլըսի ամէնէն նշանաւոր ոսկերիչն է: Կ'ըսեն որ քաղաքին բոլոր երեւելի կիներուն պարանոցներուն կամ մատներուն վրայ անոր ձեռակերտները կը փայլին:

- Հետաքրքրական է, ըսի:

- Եթէ մեր սերունդին զաւակներն ալ հաշուես, չարունակեց ան գլանիկը մոխ - րամանին մէջ ճմռթելով, մինչեւ այսօր ճիշդ տասնըչորս հոգի երկրագունտին վրայ կեանքի կոչուեցան, մեծցան ու բաներ մը ըրին պարզապէս անոր համար որ 1850-ական թուականներուն մեծ հայ - րը յեղուզակներու յարձակումին չենթար - կըւեցաւ դէպի դրացի գիւղը ճամբորդե - լու ընթացքին: Այս մտածումը զիս կը սարսափեցնէ: Կը մտածեմ թէ հարիւր, հարիւր չիսուն, երկու հարիւր տարի ա - ռաջ պատահած կամ չպատահած միլիո - նաւոր ինչ աննշան դէպքեր որքա՞ն բան կրնային փոխել մեր, մեր զաւակներուն, մեր կիներուն, մ ե ր բարեկամներուն կեանքին եւ մեր գործի շրջանակներուն մէջ... : Պարզ խօսքով, մեզմէ չատեր դո - յութիւն իսկ կրնայինք չունենալ: Եւ մենք եթէ գոյութիւն չունենայինք, բան մը չէ՞ր պակսեր այս աշխարհին վը - րայ:

- Կը պակսէր, ըսի մտածկոտ, կը պակ - սէր անշուշտ, եւ արդէն ո՛վ դիտէ ինչեր պակսած են սա կամ նա պատճառաւ, եւ մենք լուր անգամ չունինք:

- Իսկ հիմա գոյութիւն ունինք եւ կը չարունակենք մեր կեանքը, ըսաւ: Տասնը չորս հոգի 125 տարիներու մէջ: Եւ դեռ չեմ հաշուեր գալիք սերունդները, որովհետեւ մեր զաւակներն ալ պիտի ա - մուսնանան եւ ընտանիքներ պիտի կազմեն իրենց կարդին:

- Եթէ աղջիկ ուզելու, կամ զոյգ գըտ - նելու համար Ամերիկա երթալու առեն, օրինակի համար, սաւառնակի արկածի մը զոհ չերթան, ըսի:

- Չհասկցայ, ըսաւ զարմանքով աչքերը խոշոր բացած:

- Նայէ՛ սիրելիս, չարունակեցի, պոս - թընցի Ամերիկուհիի մը հետ ամուսնա - ցող սա հօրեղբօրդ բժիշկ զաւակը դի - տե՞ս թէ հիմա ինչ կը խորհի: Ես վըս - տահ եմ որ ան ալ երբեմն բարեկամի մը դիմաց կ'անցնի ու քեզի պէս հարց կու - տայ թէ որքա՞ն շատ բան կը փոխուէր աշխարհի վրայ, եթէ իր հայրը Ամերիկա գաղթելու առեն սաւառնակի արկածի մը զոհ դացած ըլլար:

- Այսի՞նքն:

- Այսինքն, մենք գաղափար ունինք մի - այն այն բաներուն մասին, որոնք գոյու - թեան կոչուած են գոյութեան չկոչուած միլիառաւոր բաներու մէջէն: Թէ ի՞նչեր էին գոյութեան չկոչուած այդ միլիառա - ւոր բաները, անոնց մասին ամէնէն անո - րոշ գաղափարն անգամ չենք կրնար ու - նենալ: Ուրեմն հանգիստ թողունք մեր մեծ - հայրերը, մեր պապերը, եւ նայինք որ ի՞նչեր կրնանք ընել մեր ճամբան ան - վըտանգ պահելու ու չարունակելու հա - մար...:

Ռ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱ - ՓԵՔԻՆ

ՄԵՐՁԵՑՄԱՆ ՀԱԽԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

———×———

Ըմբռնելու համար Մոսկուա - Փեքին մերձեցման փորձերուն իմաստն ու կա - րելիութիւնները, անհրաժեշտ է նախ եւ առաջ նկատի առնել Չինաստանի արտա - քին քաղաքականութեան էութիւնը: Եր - կու երեսներ կը պարզէ անիկա. առաջի - նը՝ համաշխարհային, իսկ երկրորդը՝ շրջանային, յատկապէս, հարաւ - ասիա - կան: Առաջին պարագային Փեքին կը ձգտի ուժի հաւասարակշռութեան պահ - պանումին Արեւելք - Արեւմուտքի մի - ջեւ: Որովհետեւ, կը գիտակցի, թէ հա - ւասարակշռութեան խախտում մը այս կամ այն կողմին գերակշռութեամբ, սպառնալիք մը կը դառնայ թ՛է իր անկա - խութեան պահպանութեան համար, թ՛է ալ իր ապահովութեան եւ, մանաւանդ, դեր - պեռութիւն մը ներկայացնելու իր ճիգերուն մէջ: Այս իմաստով Փեքին կը փորձէ միջամուխ ըլլալ, առնուազն ա - նուղղակի կերպով, Ուաշինկթընի - Մոս - կուա երկխօսութեան մէջ: Կ'ուզէ նաեւ առաւելագոյն աստիճանով Երրորդ Աչ - խարհի դիմաւոր ուժը ներկայացնել: Ա - ւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել, թէ անիկա կը ձգտի վերահաստատել իր գերակշիռ դիր - քը այդ աշխարհին մէջ: Անոր յետին նպատակը կը մնայ բոլոր համապատասխան կուսակցութիւններուն առաջադրութիւնը Մարքս - Լենինեան իդէալներուն տարա - ծումը երրորդ Աշխարհի երկիրներուն մէջ՝ բարձրացնելով Մաօի ծայրայեղու - թիւններով խախտուած Չին Համապատասխան կուսակցութեան երեսին վարկը:

Շրջանային մարզին մէջ, այսինքն՝ հա - րաւ - արեւելեան եւ միջին Ասիա, Չի - նաստան երկու նպատակները կը հետա - պնդէ. մէկ կողմէ ապահովել իր անմի - ջական շահերը եւ, միւս կողմէ, ընդար - ձակել իր ազդեցութեան գօտին: Փեքինի այժմու հիմնական նպատակները կը մը - նան չէզոքացնել խորհրդային զինուորա - կան ներկայութիւնը Վիէթնամի մէջ եւ ասոր կողքին Քամպոճը վերստին վերա - ծել ոչ մէկ ճակատի յարող երկիրի մը, այլ խօսքով զայն դարձնել չէզոք չըր - ջագօտի մը: Վերջապէս, կ'առաջադրէ քաղաքական լուծում մը գտնել Աֆղա - նիստանի հարցին մէջ, քանի Փաքիստան, իր աշխարհագրական դիրքով - մերձ - Հնդկաստանի եւ Պարսից Ծոցի - Փեքի - նի համար ապահով թիկունք մը կը պար - զէ, ռազմավարական կարեւոր չրջապօ - սի մը:

Ինչո՞ւ այսօր Չինացիք դիրք կը բըռ - նեն Մոսկուայի դիմաւոր առաջարկին նկատմամբ, այն է բանակցութեանց ճամ - բով լուծել երկու մայրաքաղաքները հակամարտութեանց մղող հարցերը: Ին - չո՞ւ այժմ կ'ընդունի ընթացք տալ խոր - հըրդային առաջարկին, երբ բանակցու - թիւնները ակներեւ կերպով կը խզուին 1979-ին: Այժմու պատճառներէն մէկ քա - նին արդէն իսկ գոյութիւն ունէին այդ թուականներուն: Արդարեւ, բնականոն դարձնելէ ետք իր դիւանագիտական յա - րաբերութիւնները Միացեալ - Նահանգ - ներուն հետ, Չինաստան երէկ, ինչպէս նաեւ այսօր, կ'աշխատի մեծ մաս - տավախութիւն չպատճառել Մոսկուայի այն տպաւորութիւնը ստեղծելով, թէ իր արտաքին քաղաքականութիւնը հակած է Ուաշինկթընի: Երէկուան նման նաեւ ներ - կայիս կ'ուզէ Եռանկիւնի քաղաքականու - թեան հաստատումով մը՝ Մոսկուա - Փե - քին - Ուաշինկթըն, ցոյց տալ, թէ կը ձգտի կայուն խաղաղութեան պահպանու - մին:

Այլ դէտնի մը վրայ, Վիէթնամի տուած իր «զինուորական դասը» 1979 Փետրուար - Մարտ, քաղաքական տեսակէտով Փե - քինի համար նպաստաւոր չեղաւ: Հանդ - տաւել չափով չարունակեց կառչիլ Խորհ. Միութեան: Ուրեմն, Փեքինի հա - մար պարզ դարձաւ, թէ տուեալ խնդիրն ալ կարելի է միայն լուծել բանակցու - թեանց ճամբով:

Վերջապէս, երրորդ կէտ մըն ալ կրնայ պատճառներէն մէկը նկատուիլ Չինաս - տանի այժմու տրամադրութիւններուն: Երկիրը ելմտական եւ տնտեսական տագ - նապ մը կ'արձանագրէ, որու հետեւան - քով բանակին զօրացումը, ասոր արդիա - կանացումը ժամանակակից զէնքերով եւ ռազմանիւթերով, ակնկալուած արդիւն - քը չէ տար: Անոնցմէ՝ անհրաժեշտ նը - կատուած ժամանակամիջոցի մը ընթաց - քին: Որով, Փեքին կ'ուզէ խուսափիլ որե - ւէ բնոյթի զինուորական բախումէ, նոյն - իսկ սահմանափակ չրջափակով եւ ծա - ւալով: Այս մտահոգութիւններուն կար - գին պէտք է աւելցնել նաեւ այն իրող - թիւնը, որ չին ընկերութիւնը ներքին տագնապ մը կ'անցընէ, ժողովուրդը ա - ռաջուան նման հարիւր տոկոսով իր վս - տահութիւնը կը զգանայ նոր ղեկավա - րութեան նկատմամբ: Արեւմտեան ազդե - ցութիւնը օր աւուր կ'աւելնայ: Փեքին չանտեսեր Լեհաստանի օրինակը: Իրաց այս վիճակին մէջ զարմանալի չէ, որ Չինաստանի այժմու ղեկավարութիւնը փորձէ գաղափարական դեռնի վրայ եւս մերձենալ խորհրդային դրութեան հետ:

Ցետ - Բրեժնեւեան, ինչպէս անցեալին յետ - Խրուչչեւեան նոր չրջանները հնա - րաւորութիւն կ'ընձեռեն Չինաստանի, որ որոշ ժամանակաշրջանի մը համար դէտի դիրքին մէջ գտնուի՝ տեսնելու համար թէ ի՞նչ փոփոխութիւններ կը կատար - ուին Մոսկուայի արտաքին քաղաքականու - թեան մէջ, յատկապէս Ասիոյ նկատ - մամբ: Փեքինի համար Ռեկընի քաղա - քականութիւնը եթէ մէկ կողմէ զոհացում կուտայ - Միացեալ - Նահանգներու զին - ուորական դիրքը ամրացնելու. միւս կողմէ որոշ վերապահութիւն կը ստեղծէ, յատ - կապէս Թորմոզի կապակցութեամբ: Չի - նաստան կ'ուզէ առաւել չափով գինել Ազգայնական Չինաստանը, կէտ մը, որ դժգոհութիւն կը պատճառէ Փեքինի: Այս կէտն ալ կարեւոր կը նկատուի, ո - րովհետեւ Փեքին մերձեցման փորձերով Մոսկուայի հետ, կրնայ իր հակազդե - ցութիւնը բանեցնել Ուաշինկթընի նկատ - մամբ:

Իրաց այս կացութեան մէջ, որոշ վե - րապահութիւն մը կամ ըսենք, որոշ ըզ - գուշաւոր կեցուածք մը պէտք է սահմա - նել մեր գաղտնիներուն մէջ՝ Փեքին - Մոսկուա մերձեցման քայլերուն նկատ - մամբ: Պէտք չէ անտեսել այն փաստը, որ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- Ե· -

Նուարդի գլխէն վար պաղ ջուրեր ի - ջան· արդէն Շաբաթ իրիկուն էր ու տա - կաւին ասեղ մը իսկ քաշած չէր· անչուշտ այդ յապաղումին պատճառը պարտազան - ցութիւնը, իր ծուլութիւնը չէր ամենե - ւին· գործը ստացած պահուն որո՞ւ մըտ - քէն կրնար անցնիլ Արշաւիրի վերահաս մահը գուժող հեռագիրը: Բայց գործը գործ է· չուկան իր պահանջները եւ իր տրամաբանութիւնը ունի· յաճախորդը իր ապսպրանքը կը ճանչնայ, առանց չատ ալ հետաքրքրուելու աշխատասիրի սեփա - կան ապրումներով· մանաւանդ Պ· Ար - ամչէսը, որ այնքան ազնիւ եղաւ իրենց հանդէպ, պարտաւո՞ր է պզտիկ մնալ, ու նեւթապէս վնասուիլ իրենց ակամայ թե - րացումին համար· անտարակոյս, անիկա պիտի ըմբռնէ, պիտի արդարացնէ իրենց դերազանց, բոլորովին աննախատեսելի պատճառները, բայց ի՞նչ ըսել, ինչպէ՞ս խօսք հասկցնել այն երրորդ անձնաւո - րութեան, այն անդէմ ու անանուն, այն զգայազուրկ էակին - Յաճախորդին - ո - րու քմայքը օրէնքն է չուկայիկ աշխար - հին·

Ոչ, առաջին իսկ քայլէն, խոստմնազանց գտնուելու չէ հայ դերձակին հանդէպ: ինչ ալ արժէ, անհրաժեշտ է դէթ մա - սամբ գործը հասցնել մինչեւ յաջորդ օր - ան կէսօրը· կիրակի է, կարելի է գտնէ քանի մը կտոր պատրաստի գործով ներ - կայանալ, ներողութիւն խնդրել, ժամա - նակ ուզել:

Նուարդ երեսին պաղ ջուր կը զարնէ եւ գերմարդկային ճիգով մը կ'անցնի մե - քենային դլուխը...

Ճիկ, ճիկ, ճիկ ... ճիկ, ճիկ, ճիկ ... կը բարձրանայ անիւին միօրինակ ու տե - ւական երգը· չիտի պատկերներ, հատու - կոտոր, բեկբեկուն մտածումներ խառն ի խուռն կը ցայտեն Նուարդի ուշադրու - թեան առջեւ· ակնարկը կը պղտորի ու կը ծուլանայ· անիկա յամառօրէն կը բանայ կոպերը, կը վանէ մակաբոյծ ու լալկան խորհուրդներու ազդիւնը իր ականջին ու կը ջանայ թափահարել մեքենային լծա - կը, որ կը ճկճկայ, կ'ելեւէջէ, կը դան - պատի մէկէն, նոր խոյանքով մը կ'ա - րագանայ, կ'աճապարէ ...

Պանդոկին սանդուխներէն ոտնաձայնե - րը կը նուազին· դրացիներուն դրան վը - րայ բանալիները կը ճռնչեն կը փակեն դռները ... կէս գիշերը անց է ... Նը - ւարդ իրաւունք չունի մեքենան աչխատ - ցընել· դեռ կը յամառի քանի մը ասեղ եւս քաշել ... դերձանը կը չփոթի եւ չուզեր ասեղին ծակը գտնել ... «Այ չա - րաճճի, քու խօ՞զդ է ... կեցիր որ տես - նես...»: Նուարդ մեծ - մեծ կը բանայ աչքերը ու դերձանը կը հնազանդի ... Նուարդ կը չարունակէ կարը ... պատին վրայ իր թեւին ստուերը կ'ոստոստէ ... վեր վար, աչ, ձախ ... կանոնաւոր, խե - լօք ու բարի պար մը որ աստիճանաբար կը յոգնի ու կ'ընկճի ... Ստուերին վը - րայ գլուխը կը կքի, կը մխրճի իրանի զանդուածին մէջ ... կը ցնցուի ու ինք - զինքը կը չտկէ պահ մը ... մէկ, երկու անգամ ... Բայց յոգնութիւնը, քունը կապարեայ, անդիմադրելի ճնշումով կը կքեն Նուարդի գլուխը, որ կ'իջնէ ու կը հանդչի մեքենային կռթնած թեւին վը - րայ...

Սենեակին մէջ կը մնայ միայն երկու քնաթաթախ կիներու խոր, բայց խռովուն չնչառութեան կծծագին ձայնը· վիշտը իր ստուերը ձգած է անոնց երազներուն վրայ... .

Լամբարը անքթիթ իր ակնարկը ատե - ղուցած է զարթուցիչ ժամացոյցի վրայ· ալքները կը սահին, կը գառնան· լամ - բարը կը յոգնի սեւեռելէ եւ կը խորհի· «ինչո՞ւ մոռցան այս իրիկուն զիս քնա - ցընել ... ա՛յ, օրինակ ժամը երկուքը անցած է արդէն ... երեքը կ'անցնի ... չորսն ալ ... որքան ալ երկար են ու պաղ սա ժամերը...»:

... Բայց յանկարծ չդիտես ուրկէ՞, ստուերոտ անկիւն մը, հնօրեայ պահա - րանի մը սրտէն հառաչ մը, մեղմ ճար - ճատիւն մը լսուեցաւ ... յանկարծ դուրս ցայտեցին, չդիտես ինչպէս, մանրիկ, դողտրիկ գաճաճներ ... ճկոյթի հասա - կով աճպարար թզուկները ... սկսան ոստ - նուլ, պարել, մռայլիկ աղջկան քղանցք - ներէն վեր ... անոնք համր ու անլսելի մրմունջներով կը փափաչին երթալու հետ ... ճապուկ ու ճկուն չարժումներով ըս - կսան քրքրել թերաւարտ կարը, ու ա - սեղը մանրիկ նիզակի նման նետել մէկը միւսին ... դերձանը կը գառնայ, կը քաչուի, կ'երկարի ... ի՞նչ է, չուա՞ն կը խաղան սա թիթեռնաձեւ պուպրիկնե - րը...

Լամբարը չի հաւատար աչքերուն· ե - րա՞զ է թէ հէքեաթ· իր կենաքին մէջ ան չէր լմացած այս երգը, որ մինչդարե - ան մեղեդիի մը քաղցրութիւնը ու - նի...

(Շար· 47)

ԿԵԱՆՔԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՄԷՋ

—×—

Կաղանդ ... Կախարդական վիակափիճ մը որ կը բացուի ու յետոյ վերսաին կը դոցուի ամէն տարեվերջ: Լուսահանդէս մը ձմեռուան սկիզբին, որու խորհրդա - նիշն է երկնային աստղը, որ կը կոչուի նաեւ «Հովիւներու աստղը» - այլապէս ժամանակամիջոց մը որ կը տարբերի միւս սովորական օրերէն, եւ որու դա - լըտեան համար հրճուանքով կը պատ - րաստուինք: Ամէն դի կը նկատենք եռուզեռ մը, որ մեզ յոյսի եւ ակնկալութեանց երազներով կը չրջապատէ: Ամպերը կ'ան - հետին եւ արշալոյսը կը ծագի ու մարդ - կութիւնը կ'ոգեւորուի նոր արիաւէտ յոյ-

ս ո վ տարուան բանակցութիւններ ցայսօր ոչ մէկ արդիւնք տուած են: Փե - քինի համար խորհրդային ծաւալողական քաղաքականութիւնը Ասիոյ մէջ պէտք է վերջ դնէ: Մոսկուա պիտի ընդունի՞ ընդառաջ երթալ Չինաստանի այս ակն - կալութիւններուն: Դժուար թէ: Խորհըր - դային զինուորական պատկառելի ուժի մը կրճատումը Չին - Խորհրդային սահ - մանապլուխին վրայ, բաւարա՞ր է լար - ւած մթնոլորտը բարելաւելու համար: Նոյնպէս դժուար թէ: Վերջապէս, եթէ ընդունինք իսկ անկարելին կամ անհաւա - նականը, այն թէ Մոսկուա ընթացք տայ Չինացիներուն պահանջին՝ այս կամ այն չափով վերափոխել սահմանադիծը ի նը - պաստ Չինաստանի (այս վերջինները չուրջ 30·000 քառ· քիլոմեթր ներկայա - գրնող տարածութիւն մը կը պահան - ջեն), այս կէտին մէջ եւս Չինացիք պարզօրէն ազգային ներքին դոհունակու - թեան մը չրջադիծին մէջ պիտի մնան:

Քաղաքական չրջանակներու կարծիքով, Չինացիներուն այժմու նպատակը կը մը - նայ բանակցութեանց միջոցով ժամանակ չահիլ թէ զօրացնելու համար իրենց դի - նական ուժը, թէ ալ կայունացնելու հա - մար Ասիոյ այժմու դոյավիճակը: Հա - մանական կը նկատուի նաեւ, որ Փեքին բանակցութեանց ճամբով ուզէ դեր - պետութեան իր դիմագիծը պահպանել՝ ցոյց տալով, որ ոչ մէկ այլ դեր - պե - տութեան հետ բացառիկ բնոյթի յարա - բերութիւններ կը սահմանէ:

Ուշիմկէրն եւ Մոսկուա խաղաքար - տեր կը թուին ըլլալ Չինացիներուն ձեռ - քին մէջ: Տեսակ մը շանթաժի քաղաքա - կանութիւն, այնքան ծանօթ հինէն ի վեր միջազգային քաղաքական ասպարէզին մէջ:

Ցամենայն դէպս, պէտք է ուշի ուշով հետեւիլ Փեքինի «ռազմավարութեան» խաղերուն:

Թ. Ա. Թ.

սերով, եթերային չունչ մը կը ծաւա - լի, ու մեզ կը թուի երկինքէն լսել հր - եշտակները որ մարդկութեան կ'աւետեն հրճուանք եւ ցնծութիւն, ու կը ձայնեն խաղաղութեան օրհներգը եւ սէր կը բաշ - խեն ամէն կողմ:

Կաղանդը անչուշտ ընտանեկան տօն մըն է: Կաղանդի գիշերը ընտանիքի մը բոլոր անդամները կը հաւաքուին աւան - դական սեղանին չուրջ: Հինուց ի վեր, Հայերը՝ նոր տարին, որ անդրանիկն էր հայկական տօներուն, կը տօնէին մեծ հանդիսութեամբ: Նախաքրիստոնէական չրջանին նոր տարուան տօնը կը կոչուէր «Նաւասարդ», որ Արամազդ աստուծոյ տօնն էր: Հայերը կը հաւատային թէ երբ հին տարին երթայ եւ նոր տարին դայ (ճիշդ այդ փոխանցման պահուն) դետերն ու աղբիւրները ոսկի կը հոսին եւ ով որ այդ պահուն կուժը չուրով լե - ցընէ, կը հարստանայ: Իրենց անաստուն - ներուն ոտքին կարմիր թելեր կը կա - պէին, եւ ծառերուն վրայ կարմիր կտոր - ներ կը ձգէին որպէսզի տարին կարմիր օրերով, երջանիկ ըլլայ: Ինչպէս նաեւ սովորութիւն էր, լուսաբացէն ժամ մը առաջ, Նաւասարդի առաւօտուն, երթալ եօթը աղբիւրէ լուացուիլ, որպէսզի յա - ջորդարար եօթը առաւտութեան տարիներ ունենան:

Ճոխ էր մանաւանդ նոր տարուան սե - ղանը որ ամբողջ տարի մը կը խորհըր - դանշէր: Ջմեռը՝ այդ օրուան սեղանին հմայքն էր: Սեղանին մէկ անկիւնը, խըն - կամանէն այրող խունկի անոյշ հոտը որ կը տարածուէր, զարնան գոյնզգոյն ծա - ղիկներն էին: Հերիսային ցորենը, գա - թային ալիւրը եւ սկուտեղի վրայ չար - ւած եօթը տեսակ միրգերն ալ, ամառն էին: Իսկ սեղանին ընտիր դինին, աչ - նան խաղողն էր:

Հայերը քրիստոնէութիւնը ընդունելէն ետք ամբապէս կապուած մնացին եկե - ղեցիին, որովհետեւ անոր միջոցաւ է որ կենդանի մնաց հայ լեզուն եւ Հայը ու - նեցաւ դիր եւ գրականութիւն, դպրոց - ներ եւայլն: Ուրեմն եկեղեցին եղաւ ան - բաժան մէկ մասնիկը հայ ժողովուր - դին:

Ան կը տօնէ բոլոր եկեղեցական տօնե - րը, որոնցմէ մէկն է Կաղանդը, որ կը չարունակուի տօնուիլ թէեւ բարեփոխ - ւած ձեւով, բայց միշտ ընտանեկան եւ աւանդական սեղանին չուրջ:

Յունուար 5-ին, Զորեքչաբթի օր կէսօ - րէ ետք, երախաները երբ հաւաքուին Մշակութային Տան մէջ, անոնց պիտի բացատրուի այս բոլորը, որմէ ետք նա - խընթրիք մը տեղի կ'ունենայ, ապա ա - նոնք կ'առաջնորդուին Ս· Պօղոս - Պետ - րոս եկեղեցին, որպէսզի ներկայ գտնը - ւին Ս· Ծնունդի Ճրագալոյցի պատարա - գի արարողութեան:

Այս առթիւ Մշակութային Միութեան վարչութիւնը կը մաղթէ որ եկող տարին Հայութիւնը ունենայ պայծառ արեւ, որ - պէսզի բնաւ անցեալի կարօտը չզգայ, եւ կը չնորհաւորէ Հայութեան Նոր Տարին ու Ս· Ծնունդը:

ՏԱԼԻԹԱ.

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

—×—

Սէնթ Անթուանի հայ համայնքին հա - մար, Դեկտեմբեր 12-ը յիշատակելի օր մը պիտի մնայ: Արդարեւ, վերջերս նո - րընտիր թաղականութիւնը իր մտահոգու - թեանց առանցքը դարձուցած էր Ս· Թա - դէոս Եկեղեցւոյ բակին մէջ ցեղասպա - նութեան նուիրուած յուշարձանի մը կա - ռուցումը: Թաղական Խորհուրդ եւ Դըպ - րաց Դասու անդամներ անցած էին դոր - ծի եւ ոչ մէկ կանք խնայած որպէսզի յուշարձանին բացումը կատարուէր եկե - ղեցւոյ կառուցման 54-րդ տարեդարձին օրը: Եւ ոդի է բերին տարուած աչխա - տանքները տուին իրենց արդիւնքը: Պատ - բաստ էր յուշարձանը, որուն բացումն ու օրհնութիւնը կատարուեցաւ Կիրակի Դեկտեմբեր 12-ին, ձեռամբ Երուսաղէմի Հայոց Կաթողիկոսական Պատուիրակ Սե - բովբէ Արք· Մանուկեանի, ներկայու - թեամբ զանազան չրջաններէ հաւաքուած հոծ բազմութեան եւ օտար հիւրե - րու:

Ժամը 10-ին սկսաւ Պատարագը, զոր մատոյց Սերովբէ Արք·: Երգեցողու - թիւնը կը մեկնաբանէր ներդաշնակօրէն եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը: Ցաւարտ պա - տարագի տեղի ունեցաւ մատաղօրհնու - թիւն եւ նահատակաց յիշատակին հոգե - հանդստեան պաչտօն: Ապա, չրջափակին մէջ տեղի ունեցաւ յուշարձանին բացումը եւ օրհնութիւնը: Սերովբէ Արք· Մանուկ - եան, իր կողքին ունենալով Ցակոբ Եպս· Վարդանեանը, վար առաւ յուշարձանը ծածկող դրօշակները եւ օրհնեց զայն: Արարողութիւնը մ ե ծ տպաւորու - թիւն թողուց ներկաներուն վրայ, որոնց մէջ կային նաեւ տեղական մամուլի ներ - կայացուցիչներ:

Ապա, Ընկերային Կեդրոնին մէջ թա - դականութիւնը ճաչ մը տուաւ ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակին: Սեղան - ներու չուրջ հաւաքուած էին երեք հա - րիւր հոգի: Ճաշերը խնամքով պատրաս - տած եւ անթերի սպասարկութիւնը յանձն առած էին Թաղիս Ժրաջան հայ կանայք, որոնք արժանացան ներկաներու ջերմ գնահատանքին:

Ճաշի աւարտին խօսք առնելով Սերով - բէ Արք· դրուատեց Սէնթ Անթուանի հայ համայնքին ճիդերը, անոր կապը իր եկե - ղեցւոյ եւ ազգային աւանդութիւններուն հետ: Ցակոբ Եպիսկ· Վարդանեան, իր կարգին, վեր առաւ չրջանին մէջ տար - ուած չինարարական աչխատանքները: Ողջոյնի եւ չնորհակալութեան խօսքեր արտասանեց Թաղական Խորհուրդի առե - նապետ Արթաքի Ցակոբեան: Սեղանը

ԳՈՂՈՒԹԻՆ ԳՈՂՈՒԹ

Պրազիլիոյ Հայոց Ազգ· Կեդր· Վար - չութեան Նոյ· 16 թուակիր հաղորդագը - րութենէն կ'իմանանք, թէ «Վազդէն Ա· Հոկտ· 6-ի պաչտօնական իր դիրով կը լիազօրէ Տաթեւ Ծ· վրդ· Ղարիպեանը ժամանակաւոր առաջնորդական տեղապահ Պրազիլահայոց, առաջադրելով որ մօտ ապագային վերափոխուի թեմական կա - նոնադրութիւնը, նախատեսելով թեմա - կան Խորհուրդի եւ Առաջնորդի ընտրու - թիւնը համապատասխան իրաւասութիւն - ներով, որպէսզի Պրազիլիոյ հայ եկեղե - ցական կազմակերպութիւնը վերջնապէս մնայ ու գործէ, որպէս ինքնուրոյն եւ ինքնավար թեմ, Մայր Աթոռ Ս· Էջմիած - նի իրաւասութեան եւ Օրհնութեան ներ - քեւ»:

×

Սիտնէյ, (Աւստրալիա), վերջերս մե - ռած է եղիպտահայ ծանօթ դէմքերէն, բարերար Նասիպ Կարիպեան: Ծնած Պուբա 1904-ին, նախ հաստատուած է Պոլիս, ապա 1922-էն ետք Մարսէյլ եւ հետզհետէ ուրեմն Լիոն ու Փարիզ: Ապա, 1927-ին՝ Գահիրէ: Փոքր տարիքէն հա - կումն ունեցած է, իբրեւ զբաղարիչ տա - ռերու, ազդերու եւ նշանատախտակներու փորագրութեանց եւ տպագրութեանց մէջ: Համաչխարհային Բ· պատերազմին տեղական եւ անգլիական կառավարող իչխանութեանց կողմէ տրուած յատուկ արտօնութեամբ ռումբերու պատուհասներ ուղարկած է Խորհ· Միութիւն: Ն· Կա - րիպեան իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած է եղիպտահայ օրացոյցներու պատրաստութեան եւ տպագրութեան գոյզ մարզերուն մէջ: 1971-ին հաստատուած է Աւստրալիա: Հոն եւս, իր մասնագիտու - թեան գիծով, նուիրուած է տեղւոյն հայ գաղութին հրատարակչական աչխատանք - ներուն: Անունն ու գործերը առաւել ծա - նօթ կը մնան եղիպտոսի հայ գաղութին կեանքին մէջ:

Ձեռնհասութեամբ վարեց Խաչիկ Սրկ· Գարբիէլեան: Գեղարուեստական յայտա - դրին մասնակցեցան Մարսէյլի Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի անդամները, ո - րոնք Խաչիկ Եըլմազեանի դեկավարու - թեամբ մեկնաբանեցին երեք խմբերգներ, մեներգներով հանդէս եկան Ս· Սալպաչ - եան, Տիկին Արթինեան, Ժիրայր Թաս - մաճեան եւ Ժիրայր Գասպարեան: Ստեղ - ծուած խանդավառ մթնոլորտի մէջ եղան սրտաբուխ նուէրներ:

Այսպէսով, Սէնթ Անթուանի հայ հա - մայնքը եւս կ'ունենայ ցեղասպանութեան նուիրուած յուշարձան մը, որ ներունդ - ներուն պիտի յիշեցնէ Հայերու դէմ կա - տարուած ոդբերգութիւնը:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ՍՊԻՏԱԿ ՉԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Բա, Կիրոս է, էս ո՞ր երկնքէն...

Կարմիր Սերոբ առհասարակ իր դիծը ունեցող պինդ մարդ եղած է, եւ սակայն Կիրոսին հանդիպիլ, թոյլ եղած է եւ յար - գալիր: Սերոբ լռեց ու ձէն չհանեց, երբ օր մը, Չէրչի Կիրոս, վարդաճորի լերան վրայ խիստ կերպով բարկացաւ իրեն, որ Մարգարի խնդրին մէջ արդար եղած չէր:

«Այո, այո, Սերոբ դուն աւելի մեծ մեղաւոր ես: Գոմ գիւղի Պօղոսին հարսը վկայ», - պոռացեր է Կիրոս:

Կիրոս եւ Սերոբ դրեթէ առանձնացեր էին:

- Ի՞նչ կ'ըլլայ Սերոբ, Մզտեսու Խաչէ - խաչէին խաչը ուտելու: Ես 1500-ով յարձակողական չէի կրնար սկսիլ եւ ինձ կը հրահանգեն, որ՝ միմիայն ճակատը պահեմ: Իդ ճա - կատը կը պահուի քէյֆի անելով ու խաշ ուտելով: Մեր զինուորական տղաքներն ալ, տահա խելքի չեկան, թէ ինչո՞ւ էր - զըրումէն չի բացուիր երբորդ ճակատը: Ին տաեն մի քանի հիւճիւմով արդէն Կա - րինի մէջ ենք: Էվէլ Աստուած, Կիրոս, ձեռքիս տակ ասլանի պէս տղաքներ կան, որ կրնան արբել Թրքական 3000-նոց բա - նակը: Նոյնպէս Կարինի Չինուորական Խորհուրդի հրամանով, մեր ուժերուն կէսը միացաւ Խեչոյին, Դիադինի մէջ: - Խաչէին խաչը լաւ, բայց էդ մեզի յադ - թանակ չապահովեր: Ի՞նչ հալի են գոր - ծերը:

- Էն հալին, որ մէկուկէս ժամ ձի կը վարեցիր, Մզտեսու Խաչէ - Խաչէին խա - չը ուտելու: Ես 1500-ով յարձակողական չէի կրնար սկսիլ եւ ինձ կը հրահանգեն, որ՝ միմիայն ճակատը պահեմ: Իդ ճա - կատը կը պահուի քէյֆի անելով ու խաշ ուտելով: Մեր զինուորական տղաքներն ալ, տահա խելքի չեկան, թէ ինչո՞ւ էր - զըրումէն չի բացուիր երբորդ ճակատը: Ին տաեն մի քանի հիւճիւմով արդէն Կա - րինի մէջ ենք: Էվէլ Աստուած, Կիրոս, ձեռքիս տակ ասլանի պէս տղաքներ կան, որ կրնան արբել Թրքական 3000-նոց բա - նակը: Նոյնպէս Կարինի Չինուորական Խորհուրդի հրամանով, մեր ուժերուն կէսը միացաւ Խեչոյին, Դիադինի մէջ: Հիմա երկու կարեւոր ճակատ կայ: Մէկը Գարաքիլիսէն է, իսկ միւսը Երզնկան:

Կիրոս այդ պահուն լուր առաւ, որ Աստուածատրեանն է բռնած Գարա Օս - ման բանակը, իսկ Լեւոն պէկ, արդէն մտած է Տէրսիմ ու միացած Եփրեմի - Տէրսիմի ուժերուն: Շատ չէ, երկու շա - բաթ յետոյ, Գարա Օսմանին կը մնայ նահանջի տեղ փնտռել...

Կիրոս եւ Կարմիր Սերոբ ընդունեցին եւ կ'ընդունին նաեւ հայ զինուորականնե - րը, որ Գարա Օսման Թուրքիոյ լաւա - գոյն զինուորականներէն է: Ան կրցած է, ռազմական արուեստի նահանջով, գրեթէ անվթար պահել բանակը:

Մզտեսու Խաչէ Խաչէին մէջ, խաչի ու գինիի լաւ ճաշէ յետոյ, Կիրոս եւ Կար - միր Սերոբ մեկնեցան բանակատեղին ու միշտ ալ կար կռիւ եւ սակայն դանդաղ: Ճամբաններու վրայ սայլերու, էշի բեռնե - րու ու ճամբորդներու երթեւեկ:

- Էդ ո՞վ է Սահակ, կանգ առաւ Սե - րոբ ու խօսեցաւ զինուորի մը որ սայլին վրայ վիրաւորի մը կ'ընկերանար:

- Տրապիզոնցի հարիւրապետ Հէքիմեանն է, որ վիրաւորուեցաւ էսօր:

Կիրոս յանկարծ յիշեց Հէքիմեանը, Տրապիզոնցի, Ս· գիւղի Առաքել Սրուեթի աղջկան, էն ոսկիի պէս Մարոյին նչանա - ծը: Կիրոսին այնպէս թուեցաւ, որ մեծ ոդբերգութեան մը խմաստը կ'ըմբռնէր ու կը զգար: Բան մը, որ երբեք ըմբռնած չէր: Զգիտէր ինչո՞ւ, ինչպէ՞ս այդ խմաս - տը ներչնչուեցաւ իր մէջ նոր ազատուած Հայաստանի հողին բուրմունքին պէս: Ան տեսած էր, էն սիրուն աղջկան աչքե - րուն մէջ մեռնի երկու խոչոր կաթիլ - ները, իր հրեչտակային չիկնումով մը իր մօտ եկած էր ու ինք խմած է Տրապի - զոնցի Սրտաչի ու Մարոյի երջանկու - թեան համար: Երբ Սրտաչին խօսքը կ'ըլ - լար, կ'ըսեր Մարոյի աչքերուն մէջ պիտի մը կ'առնէր ինչպէս հովը ցորեններու մէջէն:

Կիրոս կ'զգար, որ նոյնպէս հին խմաս - տութեան պէս, իր մէջ սկսած էին ծիլ առնել կորսուած զեղեցկութիւններ, նոր ջուր տեսած խոպան հողի մը ծիլերու պէս: Այո, այո, այդ բոլորը կուգային հայ երկինքէ, հողէն ու արտերուն մէջ հանդարտ ու զուլալ անցնող ջուրէն: Ան ինչպէ՞ս կրցած չէր ըմբռնել Մարտիկը, Զէյնապը, այդ հոյակապ սիրոյ ոդբեր - գութիւնն ու զեղեցկութիւնն այն օրե - րուն:

Այդ պահուն Կիրոսին այնպիսի թուե - ցաւ, որ Սրտաչն իր զաւակն էր: Իր զա - ւակն էր նաեւ էն անմեղ հայ աղջիկը, Մարօն:

(Շար· 726)

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ - Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· Վարչութիւնը, Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Մայրանոյշ Փանոսեանի, Տէր եւ Տիկին Ճակոբ Միրաքեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Փանոսեանի եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին Օֆֆիկ Հայցազործեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Բարէեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան Արմենուհի եւ զաւակներուն (Հայաստան), Պ· Դանիէլ Եղիչեանի եւ զաւկին, Տիկին Սիրուն Եղիչեանի եւ զաւկին (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վանիկ Միրաքեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Մարզար Դիլբարեանի եւ զաւակներուն (Հայաստան) եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, եղբօր, մօր - եղբօր, ազգականին եւ խնամիին՝ Գուրգէն Փանոսեանի (Վանի Աւանց գիւղէն) մահուան առթիւ։

Այս տխուր առիթով Միութիւնս վճռեան ծաղիկի 100 Ֆ· կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս· Գէորգ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Ցակոբ Քիւրէեանի մահուան 3-րդ տարեդարձին առթիւ՝ Տիկին Պայծառ Քիւրէճեան եւ զաւակները 100 Ֆ·, նոյնպէս 100 Ֆ· Դպրոցասէր վարժարանին (ստանալ «Ցառաջ»էն)։ Տիգրան Լուսիկեանի յիշատակին· - Տէր եւ Տիկին Լուսիկեան 50, Մարի Իրէպեան, Ցով - հաննէսեան, Ցարութիւնեան 30ական Ֆ·։ Տիգրան Մորոյեան 20, Սեդօ Մանասալ - ճեանի պսակին առթիւ՝ 250 Ֆ·, փոքրիկն Պայծառի մկրտութեան առթիւ՝ 150 Ֆ·, Նշան Նագաշեանի եւ Պօղոս Ցովսէփեանի յիշատակին· - Տէր եւ Տիկին Միհրան Նազարեան 100 Ֆ·, Արսէն Առաքելեանի յիշատակին· - Տիգրան Առաքելեան 100, Աբրահամեան, Պալեան 50-ական, Տիկին Նարդուհի Պապուչեան 70 Ֆ·։

LE NOR SEROUND
organise
à l'occasion de notre Noël
UN CONCERT
SIPAN - KOMITAS
à
l'église St. Roch
296, rue St. Honoré, Paris 1er
le Mercredi 5 Janvier à 21 h.
Location : Librairie Palouyan tél. 523 - 24 - 97

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՑՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Ցունուար 9, Ա· կայանէն ժամը 9·30-ին, կը մասնակցին· - Ցակոբ Եպիսկ· Վարդանեան, Ա· Սիրանոսեան, արձանագործ Թորոս։

THEATRE MUNICIPAL D'AIX-EN-PROVENCE
(rue de l'Opéra)
concert
Mardi 11 Janvier à 20 h. 45
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE
— Clément ZAFFINI —
solistes :
Myriam BIRGER (piano) Jean TER-MERGUERIAN (violon)
au programme :
PURCELL - MOZART - HAROUTOUNIAN
Ce concert est organisé par
le Centre Culturel St. SAHAK-MESROP
en collaboration avec
l'Association Culturelle des Arméniens d'Aix
Prix des places : 60 F - 45 F - 30 F
Location au théâtre, tél. (42) 38 07 39
Pianos Gebelin
rue St. Ferreol, tél. (91) 54 21 19

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

U. J. A. D'ALFORTVILLE
PRESENTE
NOEL ARMENIEN
LE SAMEDI ,8 JANVIER, A 21 H.
Salle des Fêtes Voltaire —Rue Voltaire
animé par:
ARMENIAN SUNSHINE'S
Aris Laskaris et ses bouzoukis
MARTEN YORGANTZ dans son nouvel album
ambiance
Réservation: SIMONIAN
375 20 91

U. G. A. B.
Sous le Haut Patronage de Monseigneur SEROPE MANOUKIAN
Délégué pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens
et la Présidence d'Honneur de Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur de l'U.G.A.B. - France
et la Présidence effective de Madame HRIPSIME JANSEM
LA SECTION DES DAMES DE L'U.G.A.B. DE PARIS VOUS INVITE AU
DINER TRADITIONNEL
qu'elle organise à l'occasion du NOEL ARMENIEN
LE SAMEDI, 8 JANVIER, A 20 H 30 PRECISES
au Centre Culturel Alex Manoogian — 118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
FRAIS DE PARTICIPATION: 200 F.
Réservez s.v.p. avant le 3 Janvier, par téléphone: 520. 03. 18
par courrier: U.G.A.B.: 11, Square Alboni — 75016 Paris

LA CAPPADOCE
AVEC SON ORCHESTRE
5 JANVIER 1983
NOEL ARMENIENNE
ANIMÉE PAR LE CELÈBRE CHANTEUR
Adiss Harmandian
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
RESERVATION
tél. 375.05.30

ՏՕՆԱԿԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

Կիրակի, Ցունուար 9, ժամը 15·30-ին գեղարուեստական յայտագիր պատրաստուած Զորեքշաբթի օրուան աշակերտուհեան կողմէ։

Խմբերգ· - Արտասանութիւն, կենդանի պատկեր - Հայկական պարեր - եւ կապանդ պսպան իր նուէրներով բոլոր մանուկներուն։

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ՄԱԶԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Ցունուար 8, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Ազգային Տան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ։

×

ԿԱՊ· ՄԱԶԻ Պանէեօ - Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը, Շաբաթ, Ցունուար 8-ին, ժամը 15-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ Մանուկներու օրը, կիրակի Ցունուար 9-ին կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին՝

PALAIS DU TRAVAIL
5, place Lazare - Goujon, Villeurbanne

Ներկայ կ'ըլլայ կապանդ Պապան իր բազմաթիւ նուէրներով։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՏՕՆԱԿԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Ցունուար 9, ժամը 15-էն սկսեալ։

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթ· Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն։

Ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ԾՆՈՒՆԴ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Ցունուար 6, Տօն Ծնընդեան եւ Աստուածայայտնութեան, Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Ժամը 8·30-ին՝ սկիզբ· ժամերգութեանց։

Ժամը 10·15-ին՝ հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, կաթողիկոսական Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի։ Եկմալեան համաձայն պատարագը կ'երգուի Մայր Եկեղեցւոյ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Կոմիտաս Գէորգեանի։

Պատարագի աւարտին՝ Զրօրհնէք պուտի կատարուի։

Ուրբաթ, Ցունուար 7, Բ· օր Ծննդեան։ Յիշատակ է Մեռելոց։

Ժամը 10ին՝ պատարագ կը մատուցուի։

Կը պատարագէ՝ ԺԻՐԱՑՐ ՎՐԴ· ԹՈՇՃԵԱՆ։

Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի Վասն Համօրէն Նիւթեցելոց։

Ս· ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Հինգշաբթի·-

Ժամերգութիւն՝ 8·30-ին, պատարագ՝ 10-ին, Զրօրհնէք՝ 12-ին։

Ուրբաթ·-

Ժամերգութիւն՝ 9-ին, Ս· պատարագ՝ 10-ին, Հոգեհանգիստ՝ 12-ին։

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Հինգշաբթի· - Սկիզբ ժամերգութեան՝ 9·30-ին, պատարագ՝ 11-ին։

Պատարագի աւարտին՝ Զրօրհնէքի հանդիսաւոր արարողութիւն կը կատարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հինգշաբթի· - Սկիզբ· ժամերգութեան 8-ին։ Պատարագ ժամը ժամը 10-ին, պատարագիչ՝ Ցակոբ Եպիսկ· Վարդանեան։ Ս· Ծննդեան պատգամ ժամը՝ 11·15-ին։ Զրօրհնէք ժամը 11·45-ին։

Ծննդեան պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի կողմէ, առաջնորդութեամբ խմբավար՝ Խաչիկ Եղլմագեանի։

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Հինգշաբթի· - ժամերգութիւն 9-ին։ Պատարագ՝ 10·30-ին։

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄԱՆ

Հինգշաբթի· - ժամերգութիւն ժամը՝ 9-ին, պատարագ՝ ժամը՝ 10-ին, քարոզ՝ ժամը՝ 11-ին, Զրօրհնէք ժամը՝ 11·30ին։

Ուրբաթ· - ժամերգութիւն ժամը՝ 9ին, պատարագ ժամը 10-ին, հոգեհանգիստ՝ ժամը 11·30-ին։

ՍԷՆԹ' ԱՆԹՈՒԱՆ Ս· ԹԱԴԷՈՍ ՄԱՐՍԷՅԼ

Հինգշաբթի· - Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժամը՝ 9, պատարագ ժամը՝ 10։

Կիրակի· - Զորրորդ օր Ս· Ծննդեան։ Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը՝ 8, պատարագ ժամը՝ 10։

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ համայն Ննջեցելոց։

ՍԷՆ-ԺԵՐՄ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Հինգշաբթի· - Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 8,30, հանդիսաւոր պատարագ ժամը՝ 10-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ԵՂԻՇԷ Ա· ՔՀՆ· ՓԱՆՈՍԵԱՆ։

Պատարագի աւարտին Զրօրհնէք։

Կիրակի· - Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտեան ժամը 9, պատարագ ժամը՝ 10։

Պատարագի աւարտին հոգեհանգիստ վասն համայն Ննջեցելոց։

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Հինգշաբթի· - Առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը՝ 8·30-ին, պատարագ՝ ժամը՝ 10-ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի Զրօրհնէքի արարողութիւն։ Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Ցովհաննէս Պէրպէրեանի։

Ուրբաթ· - Յիշատակ է Մեռելոց։ Առաւօտեան հոգեհանգիստ ժամը 11-ին։

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՏԷՍԻՆ

Շաբաթ· - Ճրագալոյցի արարողութիւն կէսօրէ վերջ ժամը՝ 16·30-ին։

Կիրակի· - Ամանորի եւ Ս· Ծննդեան տօնին առթիւ առաւօտեան պատարագ եւ Զրօրհնէքի արարողութիւն։

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՆ

Հինգշաբթի· - Երեկոյեան ժամը՝ 18·30-ին, Ծննդեան պատարագ։

Կիրակի· - Ժամը 9-ին առաւօտեան արարողութիւն, ժամը՝ 10-ին պատարագ, ժամը 11-ին քարոզ, իսկ ժամը՝ 11·45-ին Զրօրհնէք՝ Դպրաց Դասը կ'երգէ կոմիտասեան քառաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ· Հայազատ Օհանեանի։

ՍԷՆ-ԼՈՒ — Ս· ԳԷՈՐԳ

Զորեքշաբթի· - Ժամը 17-ին ճրագալոյց·

Գիրքերու ընթերցում եւ պատարագ։

Հինգշաբթի· - Ժամերգութիւն ժամը 9-ին, պատարագ ժամը 10-ին, Զրօրհնէք ժամը 11·30-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՇԱՀԱՆ ԽԶԿՐ· ՔՀՆՑ· ՏԻՏԻԵԱՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
6
JEUDI
6 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱՊԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.341 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.341

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ, — ԾՆՆԴԵԱՆ ՔԱՐՈԶԸ —

«Յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Սիրեցեալ ժողովուրդ մեր որ ի Հայաստան եւ որ ի սփիւռս աշխարհի,

Մարդասէրն Աստուած այս տարի եւս օրհնում է աշխարհը համայն մեծ աւետիսը իր միածին Որդու, Յիսուսի Քրիստոսի ծննդեան: «Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ մինչեւ զՈրդին իւր միածին եւս, զի ամենայն որ հաւատայ ի նա, մի կորիցի» (Յովհ. Գ. 16):

Քրիստոսի ծննդեան ոգեկոչումը, ստնախմբումն է խաղաղութեան եւ մարդկանց եղբայրութեան, զի երկնային սէրը նօրինութեամբ բոլոր մարդիկ կոչուած են համերաշխ ապրելու, միմեանց հանդէպ բարի կամեցողութեամբ, իբրեւ հարազատ եղբայրներ, իբրեւ որդիները միեւնոյն երկնաւոր Հօր:

Շատ դարեր առաջ սպասուած Փրկչի՝ Մեսիայի գալուստը, Եսայի մարգարէն դուշակել էր, վկայելով թէ նա պիտի գայ եւ պիտի լինի «Տէրը խաղաղութեան եւ նրա խաղաղութիւնը վախճան չի ունենալու» (Եսայի Թ. 5 - 6): Եւ երբ ժամանակը իր լրումին հասաւ, նոր Մեսիան՝ Փրկիչը Յիսուս ծնաւ ի Բեթղեհէմ «յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» պատգամով: Իսկ առաքեալներից, Մեծն Պօղոս պատգամեց Եփեսոսում բնակուող իր հետեւորդներին՝ «Դուք որ երբեմն հեռու էիք մէկդ միւսից, այժմ Յիսուսի Քրիստոսի մէջ մերձաւոր էք դարձել արեամբը Քրիստոսի: Որովհետեւ նա է մեր խաղաղութիւնը, նա որ երկու տեսակ մարդկանցից արեց մէկ, քանդելով միջնորմը, որ բաժանում էր նրանց, վերացնելով թշնամութիւնը» (Եփես. Բ 13 - 18), «աղաչում եմ ձեզ, արժանի եղէք ձեր կոչումին ամենայն խոնարհութեամբ եւ հեզութեամբ եւ համբերատարութեամբ, ներողամիտ լինելով մէկդ միւսիդ սիրով եւ փութալով պահպանել հոգւոյ միաբանութիւնը խաղաղութեան կապով» (Եփես. Դ 1 - 3):

Այսպէս ահա Յիսուսի մարդեղութիւնը եւ ծնունդը աստուածային տնօրինութիւններ եղան ի խնդիր մարդկային աշխարհի համերաշխութեան եւ խաղաղութեան, մարդկանց միջեւ փոխադարձ հաճութեան ճանապարհով: Քրիստոնէական ըմբռնումով, խաղաղութեան առաջին քայլը պէտք է առնուի մեզանից ամէն մէկի հոգու մէջ, բարի կամեցողութեամբ մեր նմանների հանդէպ: Խաղաղութեան կենսագործման ճանապարհի վրայ, առաջին յաղթանակը, յաղթանակն է եղբայրսիրութեան ու մարդասիրութեան եւ յաղթահարումը մարդկային անհատական եսակենտրոն կրքերի՝ ագահութեան, փառասիրութեան, նախանձի, ատելավառոդու եւ նման վատառոգի մղումների, որոնք քայքայում են ու այլասերում մարդու մարմինն ու հոգին եւ քաոսի են վերածում հասարակական կեանքը: Այս բոլոր թունաւոր արմատները մեր սրտից ու հոգուց դուրս պոկելով միայն, հնարաւոր կը դառնայ մեր նմանների հետ հաշտ ու խաղաղ ապրելը փոխադարձ հաճութեամբ: Եւ այդ հիմքի վրայ միայն կարող են զարգանալ նաեւ արդար ու խաղաղ յարաբերութիւններ մարդկանց հասարակութիւնների, ազգերի եւ պետութիւնների միջեւ:

Աւա՛ղ սակայն որ յաճախ աշխարհի մարդիկ մոռացութեան տալով երկնառաք պատուիրանները եւ դերի դառնալով իրենց վատառոգ մղումներին, անցնող դարերի պատմութեան ճանապարհները շատ անգամներ ողողուել են մարդկային արեան հեղեղներով եւ անասելի տառապանքներով: Բազում ազգերի կեանքի բաժինը եղել է՝ սարկութիւն եւ հարըստահարութիւն, հալածանք, բռնագաղթ եւ նոյնիսկ կոտորած: Դարեր չարունակ այս է եղել նաեւ ճակատագիրը մեր ազգի, իր իսկ սեփական հայրենի հողի վրայ:

Այո՛, յոյժ ողբերգական է եղել մարդկային պատմութեան ուղին, ի դժբախտութիւն բոլոր մեծ եւ փոքր ազգերի, դրեթէ անխտիր:

Եւ մեր օրերին էլ, ժողովուրդների դէմին դամոկլեան սրի պէս կախուած է մնում սպառնալիքը նոր արհաւիրքների, նոր բնաջնջումների, նոր պատերազմների, այս անգամ առաւել ահարկու զէնքերի օգտագործումով:

Մեր Մայր Եկեղեցին, Տիրոջ Սուրբ ծննդեան աւետիսով յորդոր է կարդում նախ մեզանից ամէն մէկին՝ ապրել հաշտ ու խաղաղ մեր նմանների հետ, մեր ընտանեկան յարկի տակ, մեր աշխատանքի վայրերում, մեր ընկերային կեանքում, մեր Ազօթքի Տներից ներս, մեր ազգային հայրենական կեանքում:

Մենք կոչ ենք անում բոլորիդ, որ իրբեւ Հայ Եկեղեցու զաւակները, ձեր կրօնական համայնքային կեանքում, ձեռք ձեռքի տուած, միասնաբար ընթանաք խաղաղ գործակցութեան ճամբով, յառաջել ամբողջում ներքին միասնութեան, յառաջել չինութիւն հայ հոգեւոր, բարոյական եւ ազգային կեանքի:

Հրաւիրում ենք նաեւ բոլորիդ, որ նոյն խաղաղարար ոգով, ձեզանից ամէն մէկը իր դիրքերից եւ իր միջոցներով, նեցուկ ու պաշտպան կանգնի աշխարհի խաղաղութեան նուիրական գործին, վառ հաւատքով ազգերու միջեւ բարեկամութեան ու գործակցութեան երկրագնդիս ազգերի եւ պետութիւնների:

Մեր օրերին այնպիսի սարսափազդու չափերի են հասել պատերազմի զէնքերը, սպառազինումները եւ մանաւանդ միջուկային ռումբերի կուտակումները, որ անհնար է հաշտուել որեւէ հնարաւոր մի պատերազմի գաղափարի հետ:

Քրիստոսի եկեղեցիները բոլոր, մենք՝ Աստուծոյ Սեղանի բոլոր սպասաւորներս, առաջին հերթին մեր պարտքն ենք նկատելու, ընդդիմանալ պատերազմին եւ աղօթել ու գործել վառ խաղաղութեան: Ընդդիմանալ պատերազմին նշանակում է հպատակուել Աստուծոյ կամքին:

Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ մենք՝ բոլոր Հայերս, որ ի Հայաստան եւ որ ի սփիւռս աշխարհի, առաւելապէս պէտք է աղօթենք ու գործենք խաղաղութեան գաղափարի յաղթանակի համար, որովհետեւ բազում դարեր չարունակ ծանրօրէն ապրել ենք ողբերգութիւնները վայրագ արշաւանքների, բռնակալ տիրապետողների եւ յաճախ զանգուածային կոտորածների: Ապրել ենք ահաւոր ազգային աղէտը 1915-ի ցեղասպանութեան: Այո՛, մենք Հայերս չպէտք է մոռանանք անցեալի դառն փորձառութիւնները ու մեր հայրենիքի աշխարհագրական դիրքը: Առաւել քան այլ ազգեր պարտաւոր ենք տիւ եւ գիշեր ազօթել ու անյոգնաբեկ գործել եղբայրական ժողովուրդների եւ խաղաղասէր ուժերի հետ, ի խնդիր զինաթափման, ի խնդիր ատոմային ռումբերի արգելման, ի խնդիր միջազգային լարուածութեան թուլացման արդարութեան լոյսի տակ: Անկախ եւ վեր ամէն հատուածական դիրքաւորումներից կամ դաւաճանական նկատումներից, ամէն հայ մարդ, ուր որ գտնուի աշխարհում, պարտաւոր է պաշտպանը հանդիսանալու միջազգային խաղաղ դոյավիճակի, միշտ մտահոգուած արդի մեր վերածնուած Մայր Հայրենիքի ճակատագրով:

Շնորհք, սէր եւ խաղաղութիւն Փրկչին մեր Յիսուսի Քրիստոսի, եղիցին ընդ ձեզ. ամէն:

Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ԲԵՌՆԱԲԱՐՁ «անհետացած» կառքին (որու հետեւանքով Նախագահ Միթերան չկրցաւ նախատեսուած հարցազրոյցը ունենալ Ազէն 2-էն) հաշուեցոյցը վճարեցին Թէ - Տէ - Էֆի երկու պատասխանատուներ: Ընդհ. տնօրէնն նախագահը՝ Մօրիս Ռեմի հրաժարեցաւ, մինչ ընդհ. տնօրէնն՝ Կիլբրմէն «հրաժարեցուցին», այլ խօսքով պաշտօնանկ եղաւ:

ԶԱՅՆ - ՀԵՌԱՏԵՍԻԼի բարձր իշխանութիւնը, որու «պրեֆիտիմը» կազմուած է լինը հոգիէ, տիկին Միշէլ Քոթայի զբաղեալութեամբ, իրաւունք չտուաւ համայնավար պատուիրակութեան, որ կը բողոքէր Զայն - հեռատեսիլի լրատուութեան խեղաթիւրումներուն եւ սուտ - րուն դէմ: Այս առընչութեամբ Բարձր Իշխանութեան մարմինի վեց անդամներ կ'ընդունէին պատուիրակութիւնը եւ վերանայելէ ետք խնդրոյ առարկայ սրբագրումները, կը հաստատէին որ բողոքը անիրաւ է:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ փոխադրութեանց համայնավար նախարար՝ Շառլ Ֆիթերմանի 20-ամեայ աղջիկը անձնասպան եղած է, ատրճանակի մէկ հարուածով: Երկու նամակ ձգած է, մէկը ծնողքին, միւսը՝ ոստիկանութեան: Այս վերջնոյն մէջ կը յայտնէ անձնասպան ըլլալու իր մտադրութիւնը եւ մարմինը բժշկութեան կը նուիրէ:

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏի մէջ եօթը յարկանի չէնք մը փլած է: 36 մեռեալ եւ 33 վիրաւոր կայ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—×—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 10 ԼԱՒԱԳՈՑՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Հայաստանի մարզական լրագրողներու դաշնակցութիւնը եւ «Հայաստանի Ֆիզկուլտուրնիկ» թերթի խմբագրութիւնը՝ լրագրողներու միջոցով, ընտրած են Հայաստանի 1982-ի լաւագոյն տասը մարզիկները՝ զանազան ճիւղերու մէջ, ըստ հետեւեալի.

Բենուր Փաշայեան, ըմբիշ, Երեւանէն, Եուրի Սարգսեան՝ ծանրաբարձ էջմիածինէն, Եուրի Վարդանեան՝ ծանրաբարձ, Լենինականէն, Օգսէն Մխրզոյեան՝ ծանրաբարձ, էջմիածինէն, Իսրայէլ Յակոբոքոխեան՝ կռւխամարտիկ, Երեւանէն, Սիրվարդ Էմիրզեան՝ ջրացատոր, Երեւանէն, Յորէն Յովհաննիսեան՝ ոտնագնդակ, Երեւանէն, Եւգինէ Կուզրիաւցեւ՝ առաջատանաւորդ, խորհրդային բանակէն, Սմբատ Լպուտեան՝ ճատրակ, խորհրդային բանակէն եւ Սամսոն Պաչատրեան՝ կռւխամարտիկ, կիրովականէն:

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Մոսկուա տեղի ունեցած կռւխամարտի խորհրդային ախոյենութեան մրցաշարքին յաղթական հանդիսացած է Վալէրի Աբաջեան (Վորոնեժէն) եւ տիրացած «Բիւրեղապակիէ ձեռնոց»ի:

ՃԱՏՐԱԿ

Թելաւի (Վրաստան) մէջ յաղթական հանդիսանալով Յորհ. Միութեան ախոյենութեան առաջին խումբի մրցաշարքին, Ռաֆայէլ Վահանեան չահած է բարձրագոյն խումբի ուղեգիրը: Վահանեան չահած է 11,5 միաւոր, որուն կը հետեւին տաչքենդցի Ազգամով եւ Թիֆլիսցի Զայչիկ 11-ական միաւորով: Զորրորդ հանդիսացած է Սմբատ Լպուտեան:

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ծանրաբարձութեան Յորհ. Միութեան բաժակի մրցաշարքին, Երեւանէն Ս. Մանուկեան 90 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ, 375 քիլօ բարձրացնելով, արժանացած է Գ. մրցանակի:

ՓԻՆԿ ՓՈՆԿ

Կիրովական տեղի ունեցած փինկ փոնկի Հայաստանի ախոյենութեան (խմբային եւ անհատական) մրցաշարքին, յաղթական հանդիսացած են Բագրատ Բուռնազեան եւ Նարինէ Անտոնեան:

ԼԻՒԱՆԱՀԱՑ

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՇՃԵԱՆԻ ԱՌԵԻԱՆԳՈՒՄԸ

Զորեքշաբթի առաւօտ, Պէյրութէն հեռաձայնով առած մեր տեղեկութիւնները կը հաստատէին պարզապէս թէ ոչ մէկ նորութիւն կայ ընկ. Աբրահամ Աշճեանի առեւանգման կապակցութեամբ, ղէպքէն ճիշդ ութ օր ետք:

× *Լիբանանի նախկին վարչապետը՝ Ռաշիտ Սոլհ այցելած է Հ. Ց. Դ. Աբրահեւանեան ժողովրդային ակումբը եւ տեսնուած գաշնակցական ղեկավարներու հետ: Այս առթիւ ըրած յայտարարութեամբ պահանջած է որ Աբրահամ Աշճեան ազատ արձակուի:*

Ցունուար 5-ի Օրիան - Լը - Ժուռ-ն ալ սուրիական ընկերվարական կուսակցութեան (ԹՍՆՍ) մէկ զեկոյցը հրատարակած է, ուր ան կը դատապարտէ արարքը եւ զօրավիդ կը կենայ Հ. Ց. Դ.-ի:

× *Նախորդ օրուան Ցունուար 4-ի Օրիան Լը Ժուռ-ի տուած լուրերուն արձագանգած էինք երէկուան մեր թիւով. իրբեւ յաւելեալ մանրամասնութիւն, ըսինք որ թերթը կը յիշէ թէ երեք կուսակցութիւնները, յանուն ամբողջ գաղութին, հեռագրեր ղրկած են նախագահներ Ամին Ճեմայէլի, Շաֆիք Ուազզանի եւ Քամիլ Էլ - Աասի, որոնց մէջ կը չեշտեն թէ «Պ. Աշճեանի առեւանգումը ուղղակի հարուած մըն է՝ տրուած Լիբանանի եւ օրինաւորութեան»: Կ'աւելցնեն թէ չեն կրնար կրաւորական դիրք բռնել երբ որեւէ հարուած կը տրուի կուսակցութեանց եւ գաղութի պարագլուխներուն:*

Թերթը երեք նկար ալ հրատարակած է, որոնք կը ներկայացնեն Պուրճ - Համուտի հանրաժողովը եւ ամայի փողոցները, գործադուլին հետեւանքով:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀ. ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-ԻՆ

Ոտնագնդակի խորհրդային բաժակի առաջին հանդիպումի զոյգ խումբերը որոշուած են վիճակահանութեամբ: Առաջին խաղերը տեղի կ'ունենան Փետրուար 18-ին: Այդ հանդրուանին հանդէս կուգան առաջին դասակարգի խումբերը: Յաջորդ՝ 1/16 աւարտականներուն, կը մասնակցին բարձրագոյն լիկայի խումբերը: Մրցակիցները հանդիպումի վայրը կ'որոշեն վիճակահանութեամբ: Բաժակի աւարտական խաղը տեղի կ'ունենայ Մայիս 9-ի:

ՆՈՊՏՈՊՈՍ

- ԲՈ -

Ծանոթ նուագը ինքնաթռիռ. Թեև ան-կարելի էր հետևել «Չրմո» դիմադրիչի մրմունջին ... Լսելիորեն դիմադրություն ցույց տալ չէր կարելի. ուժերը անհամեմատ անհավասար էին. ո՞ւր գնար, ինչ ասեիր, ինչպես պաշտպանվեիր ... Հարձակումը ուղղված էր ոչ միայն մեր ականջների դեմ, այլև մեր ամբողջ էության. ոչ միայն ականջները, այլև աչքերը, մտքերը, հոգին, ամբողջ էությունը ենթարկվում էին ինչ-որ անհասկանալի ուժի, որ ոչ միայն ստիպում էր ենթարկվել իր կամքին, այլև ստեղծում էր ենթարկվելու ցանկություն: Չէ՞ որ ենթարկվելը հաճելի է, երբ ենթարկվում ես գեղեցիկին, ազնիվին, վեհին, ուժեղին, հզորին, անհաղթին ... Ենթարկվելը հաճելի է, երբ ենթարկվում ես ինքնավստահ ուժի, որ գիտի, թե ինչ է ուզում, գիտի, թե ինչ է անելու, գիտի, թե ինչ է ասելու

ԱՅՍՕՐՎԱ ՏՈՒՓԱՆ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՎԱՀԱԳՆ ՈՂՈՐԴԻ

Գ Ո Վ Ա Ս Ի Ն

- Ախտաշ, ասաս, ի՞նչ ասաց հեց - մեծ, ասաց ձայնն ամբողջ տունը, որ մեկ էլ ոտքի ելավ։ Ախտաշը մի չաման բաց արաբական ձիու պես ետևի ոտքերով տրորեց գետինը։

Ձին ամբողջ մարմնով դողաց, ականջները ցցեց ու ոտքերը ծռեց։

- Ոչինչ, ոչինչ, դեռ չեն եկել։ Ես ասացի, որ ասաց, ասաց, ուրեմն ասաց։

- Ախտաշ, մի՛ վախեցրու ինձ։ Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչ է ասել։

Ախտաշը ձին թողեց ազատ։ Ձին ոտքերը ծռեց, գլուխը կախեց ու սկսեց ուտել։

- Ես ասացի, որ ձին ուտում է։

- Ես ասացի, որ ձին ուտում է։ Ես ասացի, որ ձին ուտում է։ Ես ասացի, որ ձին ուտում է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Աղքատախնամի ընկերակցութիւնը չը - նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տէր եւ Տիկին Ասատուր Հալաճեան՝ Նուրիան Փափազեանի մահուան առթիւ եւ Պ. Յովհաննէս Եկէնեան՝ 500-ական Ֆ., Պ. Տիրան Տիչլըեան եւ Տէր եւ Տիկին Մալկարալեան՝ Խաչիկ Գեղամեանեանի մահուան առթիւ 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Էճմեեան՝ Սաթենիկ Սթամպոլեանի մահուան առթիւ, Պ. Պ. Ժորժ Մէրգէլ եւ Հրայր Դանիէլեան՝ 100-ական Ֆ.:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան Մարմինը, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան Ծաղկեպսակի՝ Տիկին Սուրբիկ Մատաթի մահուան առթիւ, Պ. Ամման Իսպիրեան և իր Ծնողքը Տիկին Պետրոսեան 200-ական Ֆ., Տիկին Աչճեան 100 Ֆ., Պ. Եղուարդ Մուրատեան, իր Ծնողաց, Արտաշէս եւ Ֆօրթիւնէ Մուրատեանի, եւ մեծ մօր՝ Վիքթորիա Ստեփանեանի անմոռանալի յիշատակին 500 Ֆ.:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆ. Տիկին Անոյշ Այվազեանէ իր ապաքինման առթիւ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue de Perche — 75003 Paris

ԿԻՐԱԿԻ, Ճունուար 9, Ցայտնութիւն եւ Մկրտութիւն Յիսուսի - Քրիստոսի : Ժամը 11-ին, Հայրապետական պատարագ եւ կարգ մկրտութեան:

ՆՈՒԷՐ

Լ.Մ. - ՍԻՃՆ. - Տիկին Վ. Կարապետեան Մնունդի առթիւ 1000 Ֆ. կը նուիրէ Նիսի Հայոց Եկեղեցիին (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 Ֆ. «Ցառաջ»ին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Ճունուար 8, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Ազգային Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանէեօ - Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ, Ճունուար 8-ին, ժամը 15-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

* ՏՕՆԱԾԱՌ *

Կիրակի, Ճունուար 9, ժամը 15-էն սկսեալ:

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Ականերտութեան կողմէ երգ, պար եւ արտասանութիւն:

Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

Կիրակի, Ճունուար 9, ժամը 15·30-ին գեղարուեստական յայտագիր պատրաստուած Զորեքշաբթի օրուան աշակերտութեան կողմէ:

Խմբերգ. - Արտասանութիւն, կենդանի պատկեր - հայկական պարեր - եւ Կաղանդ պապան իր նուէրներով բոլոր մանուկներուն:

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ Մանուկներու օրը, Կիրակի Ճունուար 9-ին կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին՝

PALAIS DU TRAVAIL
5, place Lazare - Goujon, Villeurbanne

Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր բազմաթիւ նուէրներով:

THEATRE MUNICIPAL D'AIX-EN-PROVENCE
(rue de l'Opéra)

concert

Mardi 11 Janvier à 20 h. 45

L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE
— **Clément ZAFFINI** —
solistes :
Myriam BIRGER (piano) **Jean TER-MERGUERIAN** (violon)

au programme :
PURCELL - MOZART - HAROUTOUNIAN

Ce concert est organisé par
le Centre Culturel St. SAHAK-MESROP
en collaboration avec
l'Association Culturelle des Arméniens d'Aix
Prix des places : 60 F - 45 F - 30 F
Location au théâtre, tél. (42) 38 07 39

Pianos Gebelin
rue St. Ferreol, tél. (91) 54 21 19

Cabinet TERZIYAN
(TOUTES ASSURANCES)
21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 282 01 41 +

PRESENTE SES MEILLEURS VŒUX POUR L'ANNEE 1983 ET SOUHAITE UNE BONNE FETE DE NOEL

ԹՒՐՔԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԼԱՒԱԳՈՑՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐՈՎ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԻ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԸ

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction : M & Mme Bédikian

RESTAURANT SEVAN
Noël Arménien
DINER - VIN - CHAMPAGNE 200 F.
(service compris)
COTILLONS — SURPRISES
AMBIANCE
avec
BEDIK et son Orchestre
8 JANVIER — DE 20 H. A L'AUBE
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*
IL EST PRUDENT DE RESERVER

AUBERGE DU
COEUR VOLANT

NOUVEAUX SALONS
un cadre prestigieux pour tous les budgets
MARIAGES - RECEPTIONS - MANIFESTATIONS DIVERSES
64, ROUTE DE VERSAILLES - LOUVECIENNES - **TEL. : 969.94.53**

ՀԱՅ ՏԻՍԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

կը չնորհաւորէ

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴԸ

լաւագոյն մաղթանքներով

Ու կը ծանուցանէ թէ Հայաստանի եւ Սփիւռքի հայ երգիչներու սալերու եւ ձայներիզներու իր ճոխ հաւաքածոն, արտադրութիւն ԱՐԳԱ Հաստատութեան (Լոս Անճըլըս), կրնաք գտնել ձեր չրջանի Հայ Մշակոյթի Տուներու եւ խանութներու մէջ:

ՀԱՑԱՍՏԱՆԷՆ՝	ՍՓԻՒՌՔԷՆ՝
Ռուբէն Մաթեւոսեան	Մանուէլ
Բելլա Դաբրիճեան	Ատիս Հարմանտեան
Ռայիսա Մկրտչեան	Գառնիկ Սարգիսեան
Արտաշէս Աւետեան	Փոլ Պաղտատլեան
	Գէորգ Թէրճեանեան
ՆՈՒԱԳՆԵՐ՝	Յովիկ Գրիգորեան
	Յարօ Ռուբեան
Հայաստանի պարախումբ	Վարուժ
Հայաստանի ճազի խումբ	Աւօ Սարգիսեան
Ժագ Գոճեան	
Բաֆֆի Յակոբեան	

à Marseille la photo couleur en 1h chez Quetzal

le plaisir immédiat

le Rome 13006 Marseille

ouvert de 9h30 à 19h30 du lundi au samedi

gérant : Jean-Pierre Bodossian.

189, rue de Rome
à deux pas de la place Castellane

QUETZAL

offre de lancement
-30%
sur présentation de ce coupon
30 % de réduction
sur le tirage d'une
pellicule couleur 24 poses

offre valable jusqu'au 31.1.83

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
7
VENDREDI
7 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2,50 Ֆ.

58րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.342 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.342

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Իր հարիւրամեայ պատմութեան եւ բեղնաւոր գործունէութեան ճամբուն վրայ, խռովայոյզ Պոլսէն Սելանիկ, ապա Մարսէյլ, հուսկ Փարիզ, Դպրոցասէրը այսօր կանգնած է նոր հանգրուանի մը առջեւ:

Այսօրուան ջահակիրները, խնամակալութիւն եւ տեսչութիւն, հաւատարիմ հիմնադիրներու եւ նուիրեալներու վաստակի տեսլականին եւ գաղափարակալնին, յենլով անոնց վաստակին եւ փորձառութեան վրայ, կ'ուզեն պատշաճեցնել հաստատութիւնը օրուան պահանջներուն, կեանքի պայմաններուն եւ հրամայականներուն: Դպրոցասէրը արդէն իր մէկ դարու կեանքի ընթացքին անցած է զանազան փուլերէ: Ան վարժուհինոցէն, Թուրքիոյ հայկ. գաւառներուն ուսուցչուհիներ պատրաստելու նպատակէն ելաւ, դէպքերու բերումով, որբուհիներու հոգատարութեան, կըթութեան հաստատութիւն, եղաւ ապահայութեան ցրւումով իր պապենական հողերէն վարժարան մը, դպրոց մը հայկական, հայ աղջիկներուն համար:

Արդարեւ, 1982 - 1983 տարեշրջանը բացուեցաւ նոր ծրագիրներով, նոր իրագործումներով, նոր չունչով: Շէնքի նորոգութիւն, աշակերտուհիներու ընդունելութեան պայմաններու բարելաւում, սարքաւորումներու արդիականացում, բայց եւ մանաւանդ մանկապարտէզի մը ստեղծում: Ցոյժ կարեւոր ձեռնարկ քանի ամէն դաստիարակութիւն, ամէն կըրթութիւն կը սկսի մատղաշ տարիքէն: Ընտանիք - դպրոց լրացուցիչ, գործակից տարրեր են: Մանուկը ծնողքներու ծունկերէն մինչեւ մանկավարժուհիներու հոգածութիւնը հայեցի չունչով կը բացուի աշխարհին վրայ: Ասիկ հայերէն, բայց նաեւ խաղալ ու երգել հայերէն:

Դպրոցասէրը արեւմտեան Եւրոպայի աղջկանց միակ հայ վարժարանն է որ կը կիրարկէ Ֆրանսական ուսման առաջին շրջանի պաշտօնական ծրագիրը: Մանկապարտէզի հաստատումով իր չամբած ուսումը, հայեցի կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը առաւել կը խարսխուին, ապահովելով անհրաժեշտ չարունակութիւնը:

Գնահատելի են ճիգերը նոր անձնակազմին դպրոցը աւելի հրապուրիչ դարձընելու եւ իր արտաքինով եւ նաեւ ուսումնական ծրագիրներու գործադրութեամբ: Յաջողելու համար չի պակսիր պատասխանատուներուն մօտ պատրաստակամութիւնը եւ նուիրումը եւ մանաւանդ իրենց կատարած առաքելութեան դիտակցութիւնը: Սակայն յաջողելու համար անհրաժեշտ է հայ ծնողքներու հետաքրքրութիւնը եւ իրենց զաւակները վստահելու համոզումը:

Ֆրանսայի մէջ, Դպրոցասէրը ունի իր ետին տասնեակ տարիներու հունձք մը, որ վկայութիւնն է իր առաքելութեան: Այսօր, երիտասարդ տեսչուհի եւ եռանդուն կիներ աշխատանքի լծուած են իրենց վստահուած ժառանգութիւնը առաւել հարստացնելու, արդիւնաւորելու, պատրաստելու հայեցի պայծառ դիմագիծով Հայուհիներ:

Սփիւռքի ցիրուցան տարածքին վրայ, հայ դպրոցը հզօրագոյն կռուանն է, անարուի ամրոցը Հայու գոյութեան եւ տեւականութեան: Թիկունք պէտք է ըլլանք մեր վարժարաններուն առաւելաբար աշակերտ տալով: Հայ տղան, հայ աղջիկը անդամ մը որ անցնի հայ դպրոցի բովէն, ապա ո՛ւր որ ալ երթայ, ինչ պայմաններու մէջ ալ գտնուի, պիտի չմոռնայ իր հայութիւնը եւ հպարտութեամբ պիտի յայտարարէ թէ ինք հայ ծնած է մարդկութեան մէջ, թէ դինք հայ կնքած է պատմութեան էջը:

Կ. Ց.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՈՂՈՎ

ՔՈՐՍԻՔԱՑԻ համար, Նախարարաց Խորհուրդը կարգ մը որոշումներ տուաւ, որոնց նպատակն է աւելի խաղաղ մթնոլորտ մը ստեղծել կղզիին մէջ եւ սանձել անիշխանութիւնը եւ ահաբեկչութիւնը: Նախ Հանրապետութեան ոստիկանապետ նշանակուեցաւ, 2 նահանգներուն համար, Ռոպէր Պրուսառ, որ ծանօթ է հակա - կանկ իր բեղուն գործունէութեամբ: Երկրորդ որոշումն է լուծել Ֆ. Լ. Ն. Ս.ն (Քորսիքայի Ազգ. Ազատագրման Ճակատ): Հոս, ոմանք, մանաւանդ քորսիքացի պատասխանատուներ ինչպէս տոքթ. Սիմէոնի, հակառակութիւն մը կը տեսնեն: Արդարեւ ի՞նչ կը նշանակէ լուծել Շարժում մը, որ ապօրինի է եւ գաղտնի: Ներքին նախարարը Զորեքշաբթի երիկուընէ ի վեր (Հեռատեսիլ եւ Ձայնասփիւռ) կը ջանայ տալ բամբանական բացատրութիւնը տալ: Քորսիքացիք չատ հաւատք չունին որ տրուած որոշումները հարցը լուծեն: Այն համոզումն ունին թէ կարգադրութիւնը ուրիշ տեղ է եւ մանաւանդ ցարդ տրուած որոշումներուն գործադրութեան մէջ, ինչ որ Տըֆէօ ալ, մասամբ, կ'ընդունի:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն ամերիկեան դեսպանատունը բանտի վերածուած է, որովհետեւ երկրին բանտերը չեն բաւեր: Իշխանութիւնները զրաւած են, ուրեմն, «տրամադրելի» չէնքերը եւ առաջին կարգին ամերիկեան դեսպանատունը, որ իր իւրայատուկ անցեալով, արդէն «փորձառու դաշտ» մըն է այդ մարզին մէջ:

ՊԱՊ յայտնեց թէ ծիրանաւորներու ժողով հրաւիրած է Փետր. 2-ին համար, որու ընթացքին 18 եպիսկոպոսներ կարդինալի աստիճան պիտի ստանան, վատիկանեան ոճով «18 ծիրանաւոր պիտի ստեղծուին»: Ասոնց կարգին կան երկու Ֆրանսացիներ՝ Փարիզի Արքեպիսկոպոսը՝ Գերպ. Լիւսթիժէր եւ Ցիսուսեան աստուածաբան՝ Անրի տը Լիւպաք: Արեւելեան եկեղեցւոյ մէջ՝ Մարոնի պատրիարքը՝ Նորէյր: Կարդինալ կը դառնայ նաեւ Լեհաստանի առաջնորդը՝ Գերպ. Կլեմպ: Կարդինալ Աղաճանեանի վախճանումէն ի վեր, հայ նոր կարդինալ չէ նշանակուած: Այս նոր նշանակումներով, ծողովը բաղկացած կ'ըլլայ 138 կարդինալներէ, որոնց 37-ը՝ Ամերիկացի, 14 Ափրիկեցի, 12 Ասիացի, 4 Աւստրալիոյ չրջանէն, 71 Եւրոպացի (34 Իտալացի, 9 Ֆրանսացի, եւայլն):

ՏԻԱՐՊԼԻՔԻՐԻ զինուորական դատախազը 375 քիւրտ ամբաստանեալներէն 186ին դէմ մահապատիժ ուզած է: Իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է որ «փորձած են մարքս - լենինիստ անկախ Քիւրտիստան մը ստեղծել Թրքական հողամասին վրայ»: Ասկէ զատ Պոլսոյ զինուորական դատախազը 8-էն 15 տարի բանտարկութիւն պահանջած է Թուրք գրողներու ընկերակցութեան գործադիր մարմնին անդամներուն դէմ: Ասոնք կը մեղադրուին որ գործակցած են խաղաղութեան Թուրք կոմիտէին, ՏԻՄՔ-ի եւ համայնավար կուսակցութեան հետ: Ամբաստանուած են նաեւ որ ոգեկոչած են բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթի յիշատակը, անոր ծննդեան 80-ամեակին առթիւ:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹԱԼԱԹ, ԿՐԿԻՆ ԹԱԼԱԹ

ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ «ԹՐՇԻՄԱՆ»Ի ՄԷՋ

—×—

է.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ԱՀԱՋԱՆԳՆԵՐԸ ՍԿՍԱԾ ԷԻՆ

Օսմանեան Պետութեան չուրջ օտար շրջանակներու կատարած հաշիւները այլեւս յստակօրէն մէջտեղ կ'ելլէին: Գերմանիոյ կայսրը Երուսաղէմի մէջ գերմանական Եկեղեցիի մը բացումին ներկայ ըլլալու պատրուակով, բայց իրականութեան մէջ, իր երկար տարիներու «Դէպի Արեւելք» քաղաքականութեան իրական ճամբան՝ Օսմանեան Պետութեան վիճակը մօտէն տեսնելու համար Սուլթան Աբտիւլ Համիտի այցելութեան կուգար:

Այս առթիւ ան հաստատած էր որ Թուրքիոյ մէջ կայուն քաղաքական իշխանութիւն մը կարելի կ'ըլլայ ապահովել բանակին շնորհիւ միայն: Նոյնպէս, ան տեղւոյն վրայ տեսած էր որ աշխարհականներու բոլորն ալ Ֆրանսայի համակիր տարրեր էին: Ուստի Վիլհելմ Բ. բանակին յաղթանակը ապահովելու աշխատած ու յաջողած էր:

Նոյնպէս, լուրեր կը հասնէին, թէ Ռուսիոյ ցարը եւ Անգլիոյ թագաւորը հանդիպում մը պիտի ունենան եւ երկրին ճակատագրին մասին կարեւոր որոշումներ պիտի տան:

Այս պայմաններուն մէջ հասած էինք 1908-ի Մայիսին: Երկրին բոլոր նահանգներուն մէջ ամբողջացուցած էինք կազմակերպութեան կեդրոններու հիմնումը: Հակառակ Պետութեան խիստ հետաքրքրութեան եւ հետապնդումներուն, զարմանալի բան մըն էր անշուշտ կազմակերպութեան այնքան արագ եւ կանոնաւոր զարգացումը:

Ուշադրութեան արժանի իրականութիւն մը կար: Կազմակերպութիւնը տարածելու եւ ընդունիլ տալու աշխատանքներուն ընթացքին, կը տեսնուէր թէ բնակչութեան մեծամասնութեամբ Թուրքերէ բաղկացած շրջաններուն մէջ յաջողութիւնը մեծ կ'ըլլար:

Իսկ ուրիշ շրջաններու մէջ այս յաջողութիւնը մեծ աստիճաններու չէր հասներ: Օրինակի համար Արաբներու մեծամասնութիւն ունեցած շրջանակներուն մէջ գրեթէ ոչ մէկ ընդունելութիւն կը գտնէր Իթթիհատ վէ Թէրաքքիին:

Իսկ յոյն, հրեայ եւ Հայոց շրջանակներուն մէջ կացութիւնը բոլորովին տարբեր էր: Ասոնք ձեւականօրէն մեր կողքին էին, բայց այս միասնութեան իրական դիմագիծը աւելի վերջ մէջտեղ պիտի ելլէր:

Ռուսիոյ Ցարին եւ Անգլիոյ Թագաւորին տեսակցութեան մասին հրապարակ եկած լուրերու նախօրեակին կարգ մը ենթադրութիւններ ալ ակսած էին տարածուիլ ամէն կողմ:

Ամլեւս ամէն կողմ Օսմանեան Կայսրութիւնը «Հիւանդ Մարդ» կ'անուանէին եւ զայն կը նկատէին անդարմանելի:

Անգլիական հանդէս մը, այդ օրերուն նոյնիսկ ծաղրանկար մը հրապարակած էր այդ մասին: Օսմանցին գործողութեան սեղանի մը վրայ երկարած էր ուանոր գլխուն վրայ ռուս, գերման, Ֆրանսացի, անգլիացի, իտալացի եւ աւստրիացի բժիշկներ դանկներով, լորձնաչուրթն կը մօտենային անոր, մինչ անկիւն մը կատուներ՝ այսինքն Պալքանեան ժողովուրդները կը սպասէին գործողութեան:

Այս վիճակին հասած էր այն փառաւոր Պետութիւնը, որուն տարածուն հողերուն վրայ թռչունի մը թեւն իսկ չէր չարժեր առանց Սուլթանի հրամանին:

Բայց այն պահուն երբ այլեւս ամէն մարդ մեր չուրջը մահ ու կենաց հաշիւներ կը կատարէր, մենք տակաւին իրար կ'ուտէինք ներքին կեանքին մէջ եւ Սուլթան Աբտիւլ Համիտ, իբրեւ թէ Նազըմ Փաշայի դէմ կատարուած յարձակումին քննութեան համար Մակեդոնիա կը ղրկէր իր գլխաւոր լրտես դէմքերէն Իսմայիլ Մահիր Փաշան, մեր մասին լուրեր հաւաքելու համար:

Նոյնիսկ տարածուած էր լուր մը, թէ բազմաթիւ կասկածելիներ պիտի աքսորուէին այդ չրջաններէն: Բայց կազմակերպութիւնը տկարութիւն ցոյց չտուաւ այս կացութեան դէմ եւ նոյնիսկ ապառնաց Իսմայիլ Մահիր Փաշային, թէ կրնայ զայն ապանոել եթէ անմիջապէս ետ չդառնայ այդ շրջաններէն:

(Շար. 7)

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ Դեկտ. 24 - 30)

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆԻ ՆՈՐ ՀԱԽԱՓԱՌՈՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչականը քանի հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Մուշեղ Գալշոյեան նոր հատաքածոն՝ «Իովտուն» խորագրով: Գիրքը կը բովանդակէ «Իովտուն» վէպը, ինչպէս նաեւ զեզարուեստական ակնարկներ: Հոն տեղ գտած են Գալշոյեանի եօթը յօդուածները, որոնք կը չօշափեն զրականն, զեզագիտական զանազան հարցեր: Յօդուածագիրը փորձած է արժեւորել Աչիկ Դաշտենցի վաստակը՝ «Ոսղեդան» եւ «Ռանչպարներուն կանչը» վէպերու հիման վրայ. անդրադարձած է Դերենիկ Դեմիրճեանի վաստակին, Վարդգէս Պետրոսեանի «Դեղատուն Անի» գիրքին: Գալշոյեան, «Ցաւերժի ճամբորդը» յօդուածին մէջ, կը խօսի 1915 Ապրիլ 24-ի եւ հայ ժողովուրդի յաւերժութեան մասին:

×

«ՀԻՆ ՕՐԵՐԻ ԵՐԳԸ» ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է «Հայֆիլմ» արուեստանոցի նոր չարժանկարին՝ «Հին օրերի երգը» անդրանիկ ցուցադրութիւնը: Ժապաւէնին գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ Բ. Աչխարհամարտի տարիներուն, հայկական փոքր քաղաքի մը մէջ: Օբերոնի եւ Սաթենիկի սիրոյ ողբերգական պատմութիւնն է: Ժապաւէնին բեմադիրն է Ալբեր Մկրտչեան, գլխաւոր դերերէն մին մարմնաւորած է բեմադիրին եղբայրը՝ Մհեր Մկրտչեան:

×

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ՔԱՐՏԷՍ ՄԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Երկրաբանութեան հիմնարկի գիտնականները պատրաստած են քարտէս մը, որ կարելիութիւն կուտայ ճշդելու երկրի եւ օրկանական աչխարհի զարգացման օրինաչափութիւնները: Անոր կազմութեան օգնած է հանքային ապարներու խորերէն խլուած հին կենդանիներու՝ փափկամորթներու ուսումնասիրութիւնը: Մասնաւորաբար պարզուած է, որ 70 միլիոն տարուան ընթացքին՝ նախապատմական կաւճի ժամանակաշրջանին, Անդրկովկասի տարածութիւնը քանի մը անգամ վերածուած է ծովու յատակի, իսկ այնուհետեւ՝ դարձեալ ցամաքի:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒՀԻ

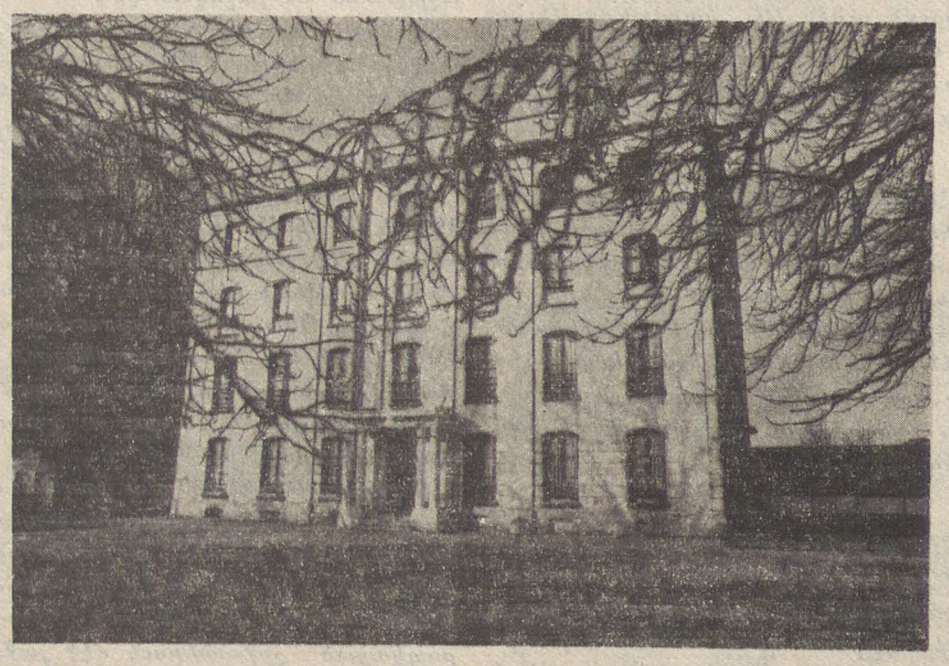
ՏԻԿԻՆ ՍԻԼՎԱ ԳԱՐԱԿԻԼԵԱՆԻ ՀԵՏ

1982 - 1983 *ուսումնական տարեշրջանին Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի կեանքին մէջ նոր էջ մը կը բացուէր: Կրթական - մանկավարժական երեսնամեայ վաստակով՝ Օր. Հռիփ Գարագաշեան, հանգստեան կոչուելով, ինամակալութիւնը տնօրէնի պաշտօնին կը կոչէր Տիկին Սիլվա Գարակիւլեանը: Ծնած 1953-ին՝ Պէյրութ. ուսումը առած է Նըշան Փալանճեան ձեմարանին մէջ, զոր աւարտած է 1972-ին: Ապա Ֆրանսական համալսարանին մէջ հետեւած է պատմութեան ճիւղին, նոյն տեղ՝ Սէն Ժոզէֆ համալսարանի հայագիտական բաժնի դասընթացքներուն: 1973 - 1976 ուսուցչական պաշտօն վարած է ձեմարանին մէջ, դասաւանդելով պատմութիւն: 1976-ին կուգայ Փարիզ, ուսումը շարունակելու համար Սորպոնի Համալսարանին մէջ, ուր կը հետեւի պատմութեան եւ դիւանագիտութեան ճիւղին: Տարի մը ետք կը ստանայ պատմութեան լիսանսի վկայականը: Փարիզի մէջ Սիլվա Գարակիւլեան պաշտօնավարած է Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան եւ հայերէնի միջոցով վարժարաններու մէջ:*

Ս.Հաւասիկ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի նոր տնօրէնուհին, որուն հետ հանդիպում մը ուզեցինք ունենալ իրազեկ դառնալու համար հաստատութենէն ներս կատարուած փոփոխութիւններուն, նոր ծրագիրներուն եւ դպրոցի ներկայ վիճակին:

Մեր հանդիպումի առաջին իսկ պահէն համոզուեցանք, որ Տիկին Գարակիւլեան կորովի, երիտասարդական եռանդով եւ մանաւանդ իրատես տնօրէնուհի մըն է, որուն մէջ պէտք է չեշտել անկեղծութիւնը: Զի սիրեր չողշողուն պատկերներ եւ սին երազներ հիւսել դպրոցին կացութեան չուրջ: Կը սիրէ անկեղծ ըլլալ եւ իրատես, մատնանշել թերութիւնները եւ հաւատքեան ճիգերով զարման գտնել անոնց վերացման: Ինչպէս ծանօթ է, Դըպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտութեան թիւը նուազումը՝ բաղդատմամբ նախորդ տարիներու»: Հոս պէտք է նշել ուրիշ յատկանշական երեւոյթ մըն ալ, այն է՝ որ այս տարի վարժարան կը յաճախեն խնամակալուհիներու զաւակներ եւս: Ի դէպ, ոչ մէկ աշակերտ մերժուած է նիւթական պատճառով:

ՀԱՐՑՈՒՄ. - *Ինչո՞ւ ծնողքներէն ամենէն սուղ կը գտնեն կրթաթոշակը: Անդրադառնալով այս տարուան մեր սակերուն, յայտնենք որ ցերեկօթիկ աշակերտներու ամսական թոշակն է 500 Ֆ., որ կը ներառնէ ճաշը եւ փոխադրութիւնը կառքով: Ասիկա, անշուշտ, չնչին գումար մըն է, որ հեռու է պիւտճէն դոցելէ: Գիշերօթիկի համար ամսական թոշակն է 1200 Ֆ.: Եթէ նկատի ունենանք ապրուստի սղութիւնը եւ իւրաքանչիւր ցերեկօթիկ աշակերտի պարագային՝ անճի մը տնունդի ծախքը ընտանեկան յարկէ ներս, երեւան կ'ելլէ որ ամսական 500 ֆրանքը մեծ գումար մը չէ: Տկրող 2-րդ դիմաւոր կարծիքը, աշակերտ չզրկելու համար հայկական վարժարան, այն է՝ որ կ'ըսեն թէ հայկական վարժարանի կրթական մակարդակը բարձր չէ: Իմ կարգին կ'ուզէի հարցնել այսպէս մտածողներուն, որ մի՞թէ ֆրանսական հանրային բոլոր վարժարաններու կրթական մակարդակը բարձր է: Ի՞նչ հիման վրայ կը քննադատեին մեր զոյգ դպրոցները, նչելով անոնց մակարդակներուն տկարութիւնը: Իրրեւ նոր տնօրէնուհին Դպրոցասէրի, անճնական վկայութիւն մը տամ կենդանի օրինակով. այս տարի ունինք ֆրանսական դպրոցներէ եկած աշակերտներ, որոնց ֆրանսերէնի դիմումիւնը իսկապէս որ կարելի է խղճալի կոչել, ուրեմն պէտք է հետեւցնել, որ ֆրանսական վարժարաններու մակարդակը ցա՞ծ է: Կարծէք մեր ծնողքներուն մօտ՝ հայկական վարժարաններու կրթական մակարդակը ցած տեսնելը նախապաշարում մը զարճած է: Պէտք է այս նախապաշարումը քանդել ու չէզոքացնել: Ուրիշ պատճառ մըն ալ կայ աշակերտներու թիւի պակաս ըլլալուն, այն է՝ որ շատեր տեղեակ իսկ չեն Դըպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի գոյութենէն: Թող զարմանալի չթուի այս հաստատումս: Փա՞ստ: Երբ պաշտօնի գլուխ անցանք, մօտ 2000 նամակ ղրկեցինք Ռենսի, Սեւրանի, Լիվրի Կարկանի եւ այլ շրջաններու մէջ ապրող Հայերու եւ ստացանք չուրջ 25 դրական պատասխան: Ճիշդ է, թիւը մեծ չէ, սակայն փաստ մըն է՝ որ մարդիկ անտեղեակ էին իրենց շրջանին մէջ հայկական ամէնօրեայ վարժարանի մը գոյութենէն եւ հիմա իրենց զաւակները վստահած են մեզի: Այս ուղղութեամբ ալ կը շարունակենք մեր աշխատանքները:*

Հ. - *Կը նկատեմ, որ աշխատանքի նոր եղանակներ իրագործուած են դպրոցէն ներս: Կարելի՞ է գիտնալ, թէ հայերէնի դասաւանդութեան մարզին մէջ եւս նո՞ր րութիւններ կա՞ն:*

Պ. - *Այո՛, պետական կրթական ծրագրի գործադրութեան առընթեր դասաւանդը - ւող հայերէնի ժամերը աւելցուցինք: Այս տարի, փոքր դասարաններու մէջ շաբաթական 8 պահ հայերէն կը դասաւանդըւի, իսկ մեծերուն մէջ՝ 6 պահ: Փոքրերուն կ'ուսուցուի մայրենի լեզուն եւ պատմութիւնը, իսկ մեծերուն՝ նաեւ պատմական Հայաստանի աշխարհագրութիւնը: Պէտք է չեշտել, որ հայերէնի դասաւանդութեան մէջ աւելի խստապահանջ ենք:*

Հ. - *Աշակերտները զբօսանքի պատրուակ հայերէն կը խօսի՞ն:*

Պ. - *Բծախնդրութեամբ կը հետեւինք մեր աշակերտներու հայերէնախօսութեան: Դժբախտաբար, դիւրին չէ ֆրանսերէն, նոյնիսկ երբեմն թրքերէն խօսակցութիւններու առաջքը առնել, սակայն հետեւողականօրէն կը ջանանք այս երեւոյթին լուծում գտնել: Այս առթիւ պիտի ուզէինք խնդրել ծնողքներու օժանդակութիւնը: Երբ դպրոցին մէջ հսկայ ճիգ կը թափուի աշակերտներուն մօտ հայերէնախօսութիւնը սովորութիւն դարձընելու, ծնողքները պէտք է տան մէջ չարունակեն այդ ճիգը, չկարելու համար դպրոց - տուն կապը:*

Հ. - *Ինչ կը վերաբերի հայերէնի դասաւանդման, արդեօք որեւէ դժուարութիւն ունի՞ք այդ մարզէն ներս:*

Պ. - *Դժուարութիւն ունինք, այո՛: Մեծագոյն դժուարութիւնը հետեւանքն է դասարանի մը մէջ հայերէն դիտցողներու մակարդակի անհամեմատ տարբերութեան: Մանաւանդ՝ երբ դասարանին մէջ միայն 4 - 5 աշակերտներ ըլլան, ուսուցիչին համար դրեթէ անկարելի է հատաքական դասաւանդութիւն կատարել. ըստիպուած պէտք է զբաղիլ իւրաքանչիւրին հետ առանձին: Մակարդակներու անհաւասարութեան եւ կարգ մը այլ բարդութիւններու առաջքն առնելու եւ հիմնական լուծում մը գտնելու նպատակով է, որ այս տարի բացինք Դպրոցասէրի Մանկապարտէզի բաժինը:*

Հ. - *Գնահատելի գաղափար մըն էր Մանկապարտէզի բացումը, որ կատարուեցաւ Հոկտ. 23-ին: Ֆրանսայի գաղութին մէջ տարիներէ ի վեր դպրոցաշինութեան ցանցի ընդլայնումը ջատագովողներ շեշտը կը դնեն մանկապարտէզին վրայ, որ հիմնաքարը պիտի հանդիսանայ ապագայ նախակրթարանի, միջնակարգի եւ երկրորդականի: Ի՞նչ էր Դպրոցասէրի մէջ Մանկապարտէզի բաժնի բացման նպատակը, երբ գոյութիւն ունէին հաստատութեան մէջ նախակրթարանի եւ միջնակարգի բաժինները:*

Պ. - *Ինչպէս մատնանշեցինք, իւրաքանչիւր դասարանի աշակերտութեան դիտելիքներու մակարդակի տարբերութիւնը աններդաշնակ պատկեր մը պարզելով դժուարութիւններ կը յարուցանեն դասաւանդութեան ընթացքին, հետեւաբար վարժարանիս ինակամակալութեան հետ երկար մտածելէ, հարցերը իրենց զանազան երեսներով բծախնդրօրէն քննարկելէ ետք յանգեցանք այն եզրակացութեան, որ եթէ պէտք էր բան մը փոխել այս կրթական հաստատութենէն ներս՝ ատիկա անհրաժեշտ էր սկսիլ Մանկապարտէզէն, որովհետեւ անվիճելի իրողութիւն մըն է այն՝ որ Մանկապարտէզի մէջ է, որ հիմը կը դրուի կրթական կեանքի: Մանկապարտէզէն կը սկսի դասարանի մը աշակերտներու մակարդակի ներդաշնակութեան ստեղծումը: Երբ մանուկներ նախակրթարան մտնեն՝ սորված պիտի ըլլան հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրերը, թիւերը, թուաբանական գործողութիւններ, գոյներ, գծել, արտասանել եւայլն: Անոնք՝ բոլորն ալ միասին կը սկսին իրենց անդրանիկ ծանօթութիւնը տառերու եւ թիւերու հետ եւ միասին ճամբայ կ'ելլեն դէպի յառաջդիմութիւն: Ապա պէտք է չեշտել բացայայտ իրականութիւն մը, այն է՝ որ ծնողքներ, եթէ նոյնիսկ յետադիմական ուզեն իրենց զաւակները օտար վարժարաններ ղրկել, միշտ պիտի նախընտրեն ազգային մանկապարտէզը՝ օտարին տեղ, այն համոզումով որ անոնք այդ քայլով ապահոված պիտի ըլլան իրենց երախաներուն ազգային նկարագրի հիմը: Մանուկը մանկապարտէզի մէջ պիտի սորվի թոթովել մայրենի լեզուի ոսկեհնչիւն վանկերը, հայ երգերով ու հայ հէքեաթներով առաջին անգամ պիտի թրթռան անոր հոգւոյն թելերը, հայկական լոյսն է որ պիտի վառէ իր պլպլուն կանթեղը անոր մատաղ կեանքին խորանին վրայ ու հայկական պարերն են, որ պիտի զուարթացնեն անոր սիրտը: Անգամ մը որ ամուր հիմերու վրայ դրուի այս ծրագիրը եւ մանուկին տրուի հայկական տունէն դաստիարակութիւն մը, այդ պարագային անոր ծնողքը պիտի ուզէ որ իր զաւակը ուսումը չարունակէ նոյն հայկական վարժարանին մէջ, այն համոզումով որ նախակրթարանը կը հանդիսանայ մանկապարտէզի մը տրամաբանական չարունակութիւնը:*

Հ. - *Ինչ կը վերաբերի ներկայիս գոյութիւն ունեցող նախակրթարանի բաժնին, կարելի՞ է գիտնալ, թէ՝ բացի դասաւանդութիւններէ, արտա - դասարա - նային ի՞նչ աշխատանքներ կը տարուին հոն՝ աշակերտներու մէջ աւելի խորացընելու համար հետաքրքրութիւնը դէպի հայ մշակութային արժէքները:*

Պ. - *Նախ ճշդենք, որ ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանին մեր վարժարանի նախակրթարանի աշակերտներու երիցագոյնը 12 - 13 տարեկան է: Հետեւաբար կարելի չէ դասաւանդութիւններէ դուրս շատ բան ընել: Քանի մը տարի առաջ, երբ տակաւին միջնակարգի բաժին կար դպրոցին մէջ, լոյս ընծայուած է «Դպրոցասէր» աշակերտական պարբերաթերթը (քանի մը թիւեր), մեծ հետաքրքրութիւն առեղծելով դպրոցին մէջ թէ ծնողքներու մօտ: Սակայն, իրապաշտ ըլլանք խոստովանելու համար, որ նման ձեռնարկ կարելի չէ իրագործել ներկայիս: Այսուհանդերձ, պէտք է նչել որ պետական եւ հայկական ծրագիրներու դրծադրութեան առընթեր մեր աշակերտներուն կը տրուին երգի, պարի, գծագրութեան դասեր, մարզանք եւայլն: Բացի ասոնցմէ, ունինք հայերէնի միօրեայ դասընթացք՝ Զորեքշաբթի օրերը, որուն կը մասնակցին այս տարի 12 աշակերտներ, որոնց մէկ մասը կ'օգտուի վարժարանի հանրակառքի սպասարկութենէն: Ծրագրուած է ի մօտոյ սկսիլ եռամսեայ թերթիկի մը հրատարակութիւնը, ուր պիտի տրուին տեղեկութիւններ վարժարանի կեանքէն:*

Հ. - *Յիշեցիք վարժարանի հանրակառքի սպասարկութիւնը, կարելի՞ է ինչ մը մանրամասնել:*

Պ. - *Նկատի ունենալով զանազան չբեջանեցի վարժարան յաճախող ցերեկօթիկ աշակերտներու կարեւոր թիւը, նմանամակալութիւնը առաջիմ վարձած է հանրակառք մը, որ ամէն առաւօտ կը հաւաքէ աշակերտները եւ երեկոյեան, դասաւանդութիւններէ ետք կը վերադարձընէ զանոնք իրենց տուները: Երբ դըպրոցը ունենայ իր սեփական հանրակառքը, ծրագրուած է նաեւ աշակերտներ հաւաքել Առնուվիլ լէ Կոնէսթի շրջանէն:*

Հ. - *Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ 42 աշակերտ ունեցող այս վարժարանին ուսուցչական կազմը:*

Պ. - *Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ուսուցչական կազմը բաղկացած է 13 հոգիէ, որոնցմէ 4-ը՝ ամբողջական ժամով, 4-ը այցելու, իսկ մնացեալը՝ կրօնքի, երգի, մարզանքի, գծագրութեան ուսուցիչներ են, ինչպէս նաեւ հոգիէ մը: Ասոնցմէ զատ հաստատութիւնը ունի 2 խոհարարներ, մաքրութեան 2 պատասխանատուներ եւ քարտուղար - դանձապահ մը: Ընդհանուր պաշտօնէութիւն՝ 18 հոգի: Գուցէ չատ համարուի նման թիւ մը, սակայն լուրջ աշխատանք տանելու համար այլ կերպ կարելի չէ: Հոս պէտք է նչել այս տարուան նորութիւններէն հատ մը եւս, այն է՝ որ դպրոցը ունի ընկերային օժանդակ մը եւ հիւանդապահուհի մը, որ իրրեւ հոգիէ մնայուն կերպով ներկայ է վարժարանին մէջ:*

Հ. - *Ունի՞ք մասնաւոր իդձ մը վարժարանին համար:*

Պ. - *Այո՛, մեր ծրագիրներուն իրականացում եւ դպրոցին սեփական հանրակառք մը նուիրող բարերար մը:*

Ով որ քալէ, ինչ կը սպասէ:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԻՄԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանը հիմնուած է 1879 Մայիս 1-ին՝ Օրթագիւղ (Կ. Պոլիս), նախաձեռնութեամբ ժամանակի մտաւորական դասէն՝ Օր. Թագուհի Պալթազարեանի, տիկիններ՝ Նուբիա Սիմոնեանի, Արմաւենի Մինասեանի եւ Սրբուհի Տիւսաբի, որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական բոլոր կարելիութիւնները ի սպաս դրին Ուսուցչանոցի մը հիմնումին: Հոն պատրաստուած ուսուցչուհիներուն կոչումը պիտի ըլլար երթալ գաւառները եւ ուսուցանել հայ լեզուն ու մշակոյթը:

1889-ին դպրոցը կը փոխադրուի Գումգափու, ուր, աւելի ընդարձակ վայրի մը մէջ, կ'ընդլայնէ իր գործունէութիւնը: 1900-ին Սուլթան Համիտի հրամանով դպրոցը փակ կը մնայ մինչեւ 1908, երբ կը վերաբացուի նախակրթարան մը, սահմանուած՝ մինչեւ 9 տարեկան երախաներու համար, ընդունելով նաեւ դիշերօթիկներ: 1909-ին կը վերաբացուի Ուսուցչանոցը, ուր, բացի ընդհանուր կրթական ծրագրէն, կը դասաւանդուէին մանկավարժութիւն, հոգեբանութիւն, առանին անտեսութիւն եւ այլն: Նպատակն էր պատրաստել կատարեալ ուսուցչուհին եւ հայ կինը: Բարձրագոյն կարգերու աշակերտուհիներ կը զբաղէին նաեւ դասաւանդութեամբ:

Ա. Աշխարհամարտի չրջանին Դպրոցասէրը իր գործունէութիւնը կը չարունակէ կէտիկիւաչայի՝ Մխիթարեան Միաբանութեան պատկանող կալուածի մը վրայ, ուր, տիկիններ՝ Պօյաճեանի, Պալթազարեանի եւ Յոճասարեանի նախաձեռնութեամբ, վրժ.ը կ'ընդունի չարդէն վերապրած 500 որբուհիներ: Ապա, դպրոցը դարձեալ կը փոխադրուի Գատըղիւղ:

Հակառակ ծանր դժուարութիւններու եւ դրեթէ տեւական տեղափոխութիւններու, որքանոցը կը վերականգնի 1922-ին Իզմիր: Իզմիրի աղէտէն ետք տեսչուհի տիկին Մուրատ ,90 որբուհիներով կ'անցնի Սելանիկ: 1924ին Վահագն Իշխալացեան կը խնդրէ Ամերիկեան Ողբանամ Մարմնի օժանդակութիւնը, որպէսզի Մարսէյլ փոխադրուին մանկապարտէզն ու նախակրթարանը:

1927-ին Դպրոցասէրը կը փոխադրուի Փարիզի արուարձաններէն Ռենսի, ուր, մինչեւ 1946 պատսպարելէ ետք որբեր, 1947-ին կը սառնայ նոր դիմադիծ մը, դառնալով աղջկանց երկրորդական վարժարան, առեն մը պահելով նաեւ որբուհիներ: Ազգային բարերար Պ. Քելէկեանի նուիրատուութեամբ Դպրոցասէրը տէր կը դառնայ Լուի Ֆիլիփի օրերէն մնացած որսորդական չքեղ դղեակին եւ կը չարունակէ գոյատեւել գարաւոր չադանակներու չուքին տակ, ընդարձակ պարտէզի մը մէջ:

Այդ ժամանակ ուսուցիչներն ու աշակերտուհիները կ'ապրէին դպրոցի ապագային արտադրութիւններով եւ իրենց կողմէ մշակուած հողաշերտին բերքով: Հայերէնի ուսուցման առընթեր աշակերտուհիները կը պատրաստուէին ուսուցչական ասպարէզին՝ օգտակար ըլլալու համար մեր ժողովուրդին: Վարժարանին մէջ աշակերտուհիները կը սորվէին նաեւ գորգագործութիւն, կարուձեւ, մեքենագրութիւն - սղագրութիւն, առեւտրական դիտելիք, հիւանդապահութիւն եւայլն: Հաստատութեան մէջ կը կիրարկուէր «ինքնատնտեսաւորում»ը. այսպէս, արհեստանոցներու մէջ պատրաստուած առարկաները կը վաճառուէին եւ մասամբ կ'օգնէին դպրոցի պիւտճէի հաւասարակշռութեան: Վարժարանը ունէր նաեւ երեկոյեան դասընթացքներ: Դպրոցասէրի նախկին աշակերտուհիներ ոչ միայն կը դասաւանդէին հայերէնի միօրեայ վարժարաններու մէջ, այլեւ զանազան ձեռնարկներով նիւթական օժանդակութիւն կը բերէին Դպրոցասէրին: Վարժարանին իրենց բարոյական օժանդակութիւնը ցուցաբերած են զանազան անձնաւորութիւններ, որոնց անունները յիշելը երկար պիտի ըլլար հոս:

Վերջին երեք տասնամեակներուն Դպրոցասէրը Տիկնանց Վարժարանի անօրէնութիւնը վարած են Տիկին Այվազեան՝ 1950 - 1951 ուսումնական տարեշրջանին, տիկին Գարմէն՝ 1951 - 1952, տիկին Պօյաճեան՝ 1952 - 1953: Իսկ 1953-էն մինչեւ 1982, գրեթէ երեք տասնամեակ, վարժարանին տեսչութիւնը վարած է Օր. Հ. Գարագաշեան, կիպրոսի Մելգոնեան կրթական հաստատութեան աղջկանց բաժնի նախկին պատասխանատուն, որ կեն - սաւորող ուժը եղաւ Դպրոցասէրին, սիրտ ու հոգի դնելով հաստատութեան աշխատանքներուն մէջ: Հոս, պէտք է յիշել նաեւ Օր. Փիրփիրեանը, որ տարիներու վաստակ մը ունեցաւ Դպրոցասէրին մէջ իբրեւ մատակարար:

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանը իր ուղին դնեց պատմութեան քաոսային բախիւններուն մէջէն, որպէս առաջնորդ, որուն չնորհիւ Հայուհին պատեհութիւն կ'ունենար երկրորդական ուսման հետեւելու: Ան կրցաւ յաղթահարել բազմաթիւ դժուարութիւններ եւ սերունդէ - սերունդ փոխանցել, պահպանել ու տարածել հայ լեզուն եւ մշակոյթը:

Դ. Խ.

ԱՄՐԱՑՆԵՆՔ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ

———×———

Դպրոցասէրը քանի մը տարի առաջ բոլորեց իր հարիւրամեակը: Հիմնուած է 1879-ին Պոլիս, խումբ մը անճնուէր հայ կանանց ջանքերով: Նպատակը եղած է հասցնել ապագայ ուսուցչուհիներ: Բազմաթիւ դժուարութիւններու դնով հաստատութիւնը ունեցած է իր վարժուհինոցը եւ նախակրթարանը: Ընտանեկան եւ ընկերային ջերմ մթնոլորտ մը կը տիրէր Դպրոցասէրը Տիկնանց Վարժարանին մէջ, որ դարձած էր կարծէք արբատեղի մը աշակերտուհիներու համար: Իր պատկառելի ուսուցիչներու վաղանդով, նուիրեալ ու հաւատարիմ խնամակալուհիներով Դպրոցասէրը արձանագրած է իր ոսկեդարը Կ. Պոլսոյ մէջ:

Սակայն, աւա՛ղ, երկար չտեւեց այդ ոսկեդարը: Պատահեցաւ եղեռնը: Աքսորի ու գաղթի օրերուն Դպրոցասէրն ալ՝ իր խնամակալուհիներու առաջնորդութեամբ փոխադրուեցաւ Սելանիկ, ապա Մարսէյլ, ուր չորս տարի մնալէ ետք վերջնապէս հաստատուեցաւ Փարիզի արուարձաններէն Ռենսիի մէջ:

Վարժարանը չունէր անտեսական հաստատուն կառոյց մը, կարենալ ապահովելու համար իր գոյատեւումը: Անհրաժեշտ էր ձեռնարկել հանգանակութեան՝ բոլոր գաղութներէ ներս: Այդ օրերուն տիկին Ակիւլինէ Մուրատ լծուեցաւ գործի, իբրեն հետ առնելով աշակերտուհիներէն մին, չրջեցաւ ամէնուրեք եւ յաջողեցաւ իր առաքելութեան մէջ: Այնուհետեւ Դպրոցասէրը դարձեալ ենթարկուեցաւ անտեսական անճուկ պայմաններու: Գաղութը կրցաւ պահել միայն նախակրթարան մը: Ռենսիի մէջ եւս Դպրոցասէրը ունեցաւ պատրաստուած ուսուցիչներ՝ հայ թէ օտար: Տուաւ մեծ թիւով չրջանաւարտներ, որոնք յետագային, զանազան ասպարէզներու մէջ յաջողեցան եւ անոնցմէ մաս մըն ալ նուիրուեցաւ մանկավարժութեան: Դպրոցասէրէն դուրս եկած աշակերտուհիներ մինչեւ այսօր ալ կապուած են վարժարանին եւ պատրաստ որեւէ ձեւով օգտակար ըլլալու հաստատութեան վերելքին:

Ներկայիս, երբ Ֆրանսահայ գաղութը հասած է տնտեսապէս բարեկեցիկ եւ ինքնաբաւ վիճակի, գիտակից՝ հայկական վարժարանի նախախնամական դերին հայապահպանման մարդին մէջ, պէտք է սրտերուն հետ քսակներն ալ լայն բանալ՝ վերահաստատելու համար Դպրոցասէրը իր նախկին բարձրութեան վրայ: Ամրացնելով Դպրոցասէրը՝ ամրացուցած կ'ըլլանք մեր գոյատեւումի խարիսխը:

ԱԶՆԻՒ ՀԱՅՐԱՊԵԱՆ

Լա Թուռ տը Էկ

ՍՐՏԱԳԻՆ ԽՕՍՔ ՕՐ. ՀՌԻՓ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻՆ

———×———

Այս օրերուն, երբ «Ցառաջ» կը պատրաստուէր յատուկ թիւ մը նուիրել Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին, հաստատութենէն ներս տարուած աշխատանքներուն եւ յառաջիկայի ծրագիրներուն, եւ այս՝ Մանկապարտէզի բացման եւ նոր տնօրէնուհիի պաշտօնի կոչման առթիւ, մեր մտածումը կ'երթայ դէպի օրիորդ Հռիփ Գարագաշեանը, Վարժարանի նախկին տնօրէնուհին: Կարելի չէ խօսիլ Դպրոցասէրի մասին առանց յիշելու Օր. Գարագաշեանը, որ երեք տասնեակ տարիներ՝ համակ նուիրումով ու եռանդով, անյոգնախնդիր ու արդիւնաւէտ գործունէութիւն մը ունեցաւ հաստատութենէն ներս: Ջունեցաւ ընտանիք, չունեցաւ զաւակներ: Անձնական կեանքի մասին չմտածեց երբեք: Իր ընտանիքը դպրոցն էր, իր զաւակները՝ աշակերտուհիները: Ոչ մէկ ջանք խնայեց, տուաւ իր լաւագոյնը, փորձեց անկարելին, որպէսզի կանգուն մնայ վարժարանը:

Եւ սակայն, ինչպէս որեւէ ասպարէզի պարագային, դպրոցական մարզին մէջ ալ, բնականաբար գոյութիւն ունի հանգրտեան կոչուելու իրաւունքը, որմէ չէր կրնար խուսափիլ նաեւ Օր. Գարագաշեան:

Ու այս պահուն կը մտածենք, թէ որքա՜ն դժուար պէտք է եղած ըլլար տնօրէնուհիին համար բաժնուիլ այդ փոքրիկներէն, որոնք վայելած էին իր մայրական հոգածութիւնը: Գորովանքով կը հետեւէր իւրաքանչիւր աշակերտուհիի չարժումներուն, կը բաժնէր անոր ուրախութիւններն ու հոգերը: Հպարտութեամբ եւ ուրախութեամբ ցոյց կուտար նորեկ մանուկ մը, որ հազիւ քանի մը ամիս առաջ եկած վարժարան, արդէն սորված էր հայերէն գրել - կարդալ եւ արտասանել: Այդ մանուկները, առաջին իսկ վայրկեանէն, իրենք զիրենք կը ըզգային ընտանեկան հարազատ յարկի մը տակ:

Երեսուն տարուան մանկավարժական վաստակ մը ունի Օր. Հռիփ Գարագաշեան Դպրոցասէրի մէջ, ուրկէ չրջանաւարտ աշակերտուհիներու սրտերուն եւ հոգիներուն մէջ գրոշմուած է ու պիտի մնայ իրենց սիրելի տնօրէնուհիին անունը եւ գործը:

Ներկայիս դպրոցը ունի նոր խնամակալութիւն, նոր ուսուցիչներ եւ նոր տնօրէնուհի: Հիմնովին նորոգուած է նաեւ չէնքը, չնորհիւ առատաձեռն բարերարներու: Բացուած են մանկապարտէզի երկու դասարաններ: Սրտագին կը մաղթենք որ վարժարանը արձանագրէ նորանոր յաջողութիւններ:

ԵՒԳԻՆԷ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՋՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

«Ապստամբներու բանակին դէմ մինչեւ հիմա կռուող Գարա Օսման, կանչուած է Թուրք եւ պալքանեան ճակատը, որ փլուզումի մէջ է: Գարա Օսմանին տեղ, պաշտօնի բարձրացումով, ընդհանուր հրամանատար նշանակուած է Վարդա - ձորի կռիւը տանող Սէլիմ պինպաշին: Որ, այլեւս թրքական բանակը կարեւոր ուժ չէ ապստամբականներու բանակին դէմ: Որ, Խեչոյի, Սեւ Մակարի ու Վարդանի ուժերը արդէն միացած, կը քալեն դէպի Արարատեան դաշտ, ողջունելու համար նաեւ մեր Արարատը, որ կարծես հինգ դարը, ապատեր էր հէգ օրհաս պէս: Դիւանագէտներ ճամբայ ելած են 1500 զինուորներ դէպի Խնուս, փայլուն զինուորական Արամ Մուրատեանի զեկավարութեամբ, Քղղիի վրայ քալելու համար: Զինուորական Խորհուրդը անհրաժեշտ կը նկատէ Քղղիի զրաւումը այս երկու չաբաթուայ ընթացքին»:

Տօքթ. ՆԱՑԻՐԵԱՆ

- Բայց ինչո՞ւ մինչեւ Դիադինէն: Այստեղ բաւական ուժեր ունինք Քղղին զբաւելու, - խօսեցաւ Սերոբը, քիչ մըն ալ նեղանալով, որ իրեն յանձնուած չէր աշխատանքը:

- Իհ, Սերոբ, խնդիրը մինչեւ Սէլիմ պինպաշան որ հասաւ, արդէն կորսնցուցած են: Հաճի Մուսան ամէն անգամ, որ կ'ուզէր անոր անունը տալ, «էշի գող» կ'ըսէր:

Այդ օր: Կիրոս ինքը հեռագրեց տօքթ. Նայիրեանին, որ կարմիր Սերոբի մօտ է ու պիտի մեկնի չուտով: Հեռագրեց, Սերոբի զանգատները երրորդ ճակատի մասին: Որ, Հերթումի զօրը ժողովուրդին մէջ ծանրակչիռ երեւոյթ տացեր է եւ պէտք է զատուի քաղաքային զատարանի մէջ ու ժողովուրդի կողմէն ընտրուած երդուեալներով: Որ, եթէ իսկապէս, Վարդաձորի կռուին՝ Սէլիմն է նշանակուած մեր բանակներուն դէմ, ուրեմն մինք կարեւոր կռիւ չունինք այլեւս:

- Գէորգ, տղաս, - խօսեցաւ Կիրոս իրեն ընկերացող ճահիճ զինուորին, - այստեղէն այլեւս կը վերադառնաս Պիթլիս, Վազդէնին, ու քու էն հայ աղջկան, որուն հետ կ'ուզես ամուսնանալ: Հըմ, արդէն բաւական հեռացար ... Ես այստեղէն ուրիշ զինուոր մը կը վերցնեմ: Իսկ դուն, այստեղէն զինուորական պիտոյքներ փոխադրող կարւանին հետ ճամբայ կ'ելլես:

Գէորգ, չիկնոտ եւ սակայն լաւ ընկերակից մը եղած էր Կիրոսին: Ամբողջ ճամբու ընթացքին շատ քիչ խօսեցաւ՝ հակառակ Կիրոսի հետաքրքիր հարցումներուն: Գուցէ սիրահարուած ըլլալն էր էն Պիթլիսցի աղջկան հետ:

Կիրոս այս անգամ ճամբայ ինկաւ բարձրահասակ, փալատէս զինուորի մը հետ, որ աւելի կը խօսէր եւ միշտ ալ կ'երեւակայէր, որ ճամբու ընթացքին, լեռներուն մէջէն կրնային գայլեր դուրս գալ եւ կամ Փիր Սիլա աւազակներ: Կիրոս ինք ընտրեց այդ զինուորը: Շատ լաւ բան մը կար անոր դէմքին վրայ: Անունը Մերկերիոս:

- Աղա Կիրոս, որ աւազակներ գան, դուն մէկ կողմ կը կենաս: Ինպէս վզակոթերուն տամ...

Էդ հսկայ մարդը միշտ ալ, փոքր կազմով Կիրոսի մօտ էր, հրացանը ուսին: Զըլլայ վտանգ մը պատահի եթէ նոյնիսկ բարեկամի հետ էր, որ կը խօսէր աղա Կիրոսը:

- Ինպէս վզակոթին տամ...

Կիրոս իր հին բարեկամներէն մէկին հետ կը խօսէր, երբ թաչկինակը հանեց քրտինքը սրբելու: Էս Մերկերիոսը հասաւ մօտը ու հարցուց.

- Աղա Կիրոս, չըլլայ էս մարդը կը նեղէ քեզ: Ինպէս վզակոթին տամ...

Կիրոս, առաջին անգամ ուշադիր չեղաւ, յետոյ նկատեց, որ հետաքրքիր պատմութիւններ ունէր Մերկերիոսը եւ յաճախ այդ պատմութիւնները կը լսէր: Կիրոս, կը սիրէր պատմել տալ արջու պատմութիւնը:

(Շար. 728)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Շառլ Քեհեան եւ ազ - ջիկը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդըս - եան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 16-ին, ժամը 11-ին Հայ Կա - թողիկէ Մայր Եկեղեցին, 6 rիւ Շառլօ Փարիզ, իրենց եղբօր, տագրոջ եւ հօր - եղբօր՝

ՏՈՒԹ. ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԵՐԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե - ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալու - թեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները։ - Պօղոսյէն Այրի Տիկին Նուարդ Տօնէլ - եանէ իր զաւկին՝ Սարգիս Տօնէլեանի մահուան 5-րդ տարելիցին առթիւ 250, Տիկին Արաքսի Քահվէճեանէ 100 Ֆ.։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Ընտ - նամակալութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն - ները։ - Պ. Ռ. Եէզկէլեան (Ալիճան), Պ. Ա. Կլորիկեան 1000-ական, Պ. Ս. Բամպուքեան 200, Պ. Ք. Բամպուքեան 100, Պ. Պ. Կառավարեան 60, Տիկին Ս. Մեսճեան 200 Ֆ. նոր տարւոյ առթիւ, Տէր եւ Տիկին Տ. Կիւլպէնկեան 300 Ֆ. իրենց ծնողաց յիշատակին։

Մանկապարտէզի բացման առթիւ. - Պ. Ս. Ճոլնանեան 5000, Տէր եւ Տիկին Վ. Փափագեան 1000, Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչ. 500 Ֆ., իր զարմուհին՝ Տիկին Աղիամի մահուան առթիւ՝ Պ. Ճ. Տ. Թո - փալեան 250 Ֆ.։ Ճ. Մարկոսեանի, Մ. եւ Տ. Կիրակոսեանի հոգեհանգստեան առ - թիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ժ. Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Մարկոսեան 200-ա - կան Ֆ.։

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե - ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը առացած է Քերովբէ Սիրաճեանի մահուան առթիւ. - Սիրանան ընտանիք 1000, Վալանսի Հայ Մարզական Միութիւն 50, Վալանսի Հայ Մշակոյթի Տուն, Վալանսի Հ. Բ. Ը. Մ., Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան, Պ. Լեւոն Ճերանեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Նահապետ Պօ - յաճեան 50, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Սահ - փանեան 100, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէր - Սարգիսեան 50, Տէր եւ Տիկին Աւագ Ժա - մադրծեան 30, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Վարդանեան 100, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Խաչերեան 20, Շամախեան ընտանիք 300, Տէր եւ Տիկին Եանիքեան Խաչիկ, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան Եդուարդ 100-ական, Պ. Գասեան Ասօ (Փարիզէն), Տէր եւ Տի - կին Եդուարդ Զորզորեան 50-ական, Տէր եւ Տիկին Մարք Գոհարեան 200, Այրի Տիկին Սաթենիկ Տէրմէքեան, Տէր եւ Տիկին Շահէն Էքմէքճեան 50-ական, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Թաշճեան (Վիէննէն) 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ներսէսեան 50 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արսէն Տէր - Սարգիսեան 20 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տալգիւ - փէյեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Միքիլեան, Օրիորդներ՝ Վարդուհի եւ Թագուհի Թնկերեան, Տէր եւ Տիկին Մանրըէ Սէ - մէրճեան 100-ական Ֆ.։

×

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը ըս - տացած է Տիրամայր Վերգին Բապուճեա - նի մահուան առթիւ առթիւ Յակոբ Նո - տարեան ընտանիք 500 Ֆ., հաւաքոյթի մը առթիւ Տիկին Զապէլ Կարապետեան 100, Տիկին Պերճուհի Պաղտասարեան 50, Տէր եւ Տիկին Տէր - Պարսամեան 200, Տէր եւ Տիկին Անանիկ Անանեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան 50 Ֆ.։

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանի Ընծեռնախումբը չնորհակալութեամբ ըս - տացած է Տիրամայր Փապուճեանի մահ - ուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Թիւթիւն - ճեանէ, Տէր եւ Տիկին Արա Գրիգորեանէ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափագեանէ, Տէր եւ Տիկին Արտեմիս Իսկէնտէրեանէ 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Թորգոմեանէ Պ. Նաւոյեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի 150, նաեւ Օրիորդ Սիլվա Տէր - Ստեփանեանէ (Նիւ - Եորք) դպրոց իր այցելութեան առթիւ 500 Ֆ., եւ Վարու - ժան Հաստատութենէն 1000 Ֆ. դպրոցին ծաղկման համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ
ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

ՊՕՆ.- Պ. Օ. Ալանեան 160 Ֆ.։
ՄԱՐՍԷԼ.- Թ. Պապանեան 160 Ֆ.։
ՎԱԼԱՆՍ.- Նշան Թէպոյեան 100 Ֆ.։
ՓԼԻՍԻ.- Տէր եւ Տիկին Գասաֆեան 60 Ֆ.։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՌԱՄՊՈՒՅԷՆ.- Տէր եւ Տիկին Սերժ Յահանեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը կը նուիրեն իրենց ծնողքին Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Յահանեանի (Օռմէսոն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւ - ղը չնորհակալութեամբ առացած է նո - յեմբերի հոգեճաշին ընթացքին 3000 Ֆ.ի նուէրներ եւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Պառաւեանէ 400 ֆրանք Մաճեալեան Խորէնի մահուան առթիւ։

×

Փարիզի Հայ Մշակութային Տունը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները. - Պ. Ճ. Սայրին 600, Տէր եւ Տիկին Վարդանեան 300, Օր. Սոֆեան 500, Կապ. Խաչի՝ Փարիզի եւ Շաւիլի մասնաճիւղեր 2000-ական, Ալֆորվիլի 2500, Ամն՝ 5000։ Նաեւ Անտրէ Գալֆայեանէ յիշատակին Տիկին Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Սեֆէրեան, Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան 200-ական Ֆ.։

ECOLE TEBROTZASSERE
1, boulevard du Nord, Le Raincy

Fête de Noël

DIMANCHE 9 JANVIER à 15 h.

* * *

PARTIE ARTISTIQUE

BUFFET ENTRÉE LIBRE

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԻՐ ՄԸ՝

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՈՒԼԱԹԻՒՆ

ՎՐՋԻՆՈՎ ԵՒ ԳՐԻԶՈՎ

Զարեհ Մուրաթեան

Շքեղ հատոր մը, 24 հայերէն յօդ - ուածներով եւ իրենց թարգմանու - թիւնով. 82 նկարներ, 72-ը գունաւոր

CHANT D'ARMENIE
Z. Mutafian

×

200 F.
LIBRAIRIE SAMUELIAN
51, Rue Monsieur Le Prince — 75006 Paris
Librairie Palouyan 9, ruue de Trévise, Paris 9

ՎՐԻՊԱԿ.- Դեկտ. 31-ի «Յառաջ»ի գ. էջին Պոլսահայերու հաղորդագրութեան մէջ, 3-րդ պարբերութեան առաջին տողը պէտք է ըլլայ.- Առաջին ձեռնարկը դաշ - տագնացութիւնը տեղի ունեցաւ, եւայլն, եւայլն։

THEATRE MUNICIPAL D'AIX-EN-PROVENCE
(rue de l'Opéra)

concert

Mardi 11 Janvier à 20 h. 45

L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL DE PROVENCE
— Clément ZAFFINI —
solistes :
Myriam BIRGER (piano) Jean TER-MERGUERIAN (violon)

au programme :
PURCELL - MOZART - HAROUTOUNIAN

Ce concert est organisé par
le Centre Culturel St. SAHAK-MESROP
en collaboration avec
l'Association Culturelle des Arméniens d'Aix
Prix des places : 60 F - 45 F - 30 F
Location au théâtre, tél. (42) 38 07 39

Pianos Gebelin
rue St. Ferreol, tél. (91) 54 21 19

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի հայ սկաուտներու տարեկան հանդէսը՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 13-ԻՆ ։

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէ - ֆաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարա - հանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին։

×

Հայ Արիներու Միութեան 52-րդ տա - րեկան ցերեկոյթը, Կիրակի, Մարտ 6-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին։

BIENTOT ...
Le spectacle de danse de la Compagnie BOLIKIAN au Centre Culturel de Villeurbanne dimanche 6 février à 15 h. 30. organisé par la Maison de la Culture Arménienne de Decines
chorégraphies :
ANAHIDE
NANOR
REQUIEM DE MOZART
POESIE POUR LA FEMME

A L'OCCASION
DU NOUVEL AN ET DU NOEL ARMENIEN
L'ASSOCIATION SPORTIVE HOMENETMEN - FRANCE
sera heureuse de vous accueillir avec le chanteur international

ADISS HARMANDIAN

AU RESTAURANT LA CAPPADOCE
67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville
LE VENDREDI, 14 JANVIER, A PARTIR DE 20 H.
Les billets sont vendus chez:
ALIMENTATION CHIRAG; 26, Rue de Trévise — 75009 Paris

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՏՕՆՆ
Ե Ւ
ԿԵՍԱՐԱԿԱՆ ՔՆԹՒՑՈՎ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 9, Կիրակի, ժամը 16-ին Հ. Բ. Ը. Մ. - «Ալեք Մանուկեան» Մշա - կոյթի սրահը։

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)

Նախագահութեամբ՝
Տիկին ԱՐՇԱԼՈՑՍ ՄԻՒՔԻՎԵԼԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Ռոզի Նաւասարդեանի, Արաքսի Գմբէթ - եանի, Ռուբինա Մելիք - Ազարեանի, Անի Գաբիկեանի, Անի Զագըրեանի եւ կիթա - ռիստ՝ Բիւզանդ Ֆընտըճեանի։

Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր հայրենա - կիցները։

Մուտքերու մասնակցութիւն 30 Ֆ.։

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)
une
EXPOSITION D'ART ARMENIEN
« MINIATURES ET KHATCHKAR »
sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S. S. Vasken 1er

Pendant l'exposition
— à la M. C. A. 17, rue Bleue
deux conférences - débats avec projection de diapositives

1) Mardi 11 Janvier à 20 h. 30
LES KHATCHKAR
par M. ADRIANO ALPAGO - NOVELLO, architecte, professeur à la Faculta d'Architettura del Politecnico di Milano

2) Mercredi 12 Janvier à 20 h. 30
L'ARCHITECTURE ARMENIENNE
par les Drs. J.-M. et N. THIERRY

3) Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par GERARD DEDEYAN

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾ ԳՈԴՆՈՅԸ ԿԸ ՍՓՈՒՈՒԻ ԿԵՍՆՔԻՍ ՄԷՋ

Le tablier brodé de ma mère
s'étale dans ma vie

Mise en scène de Arby Ovanessian
Adaptation musicale de Aram KEROVPIAN

HOTEL St. AIGNAN
75, rue du Temple, Paris 3e
Mo Rambuteau ou Hôtel de Ville
DU 14 AU 25 JANVIER à 21 heures
les dimanches à 15 heures et 21heures
le 25 janvier à 19 h. 30 et 22 heures
le 19 janvier : relâche
Renseignements et billets :
Librairie H. Samuelian, tél. 326 - 88 - 65 — Librairie Jourdan, tél. 540 - 76 - 21

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱՀԱՆ
ԱՆՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻՒ 15
ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ
Հանիգս տպուած, միշտ՝ ապառած
ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80Ֆ
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
8
SAMEDI
8 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՀԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.343 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.343

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՔՈՒԹԻի (Քութայիսի) հակա - Ազատագրման Ազգ. Ճակատ (Ֆ. Լ. Ն. Ս.) ցոյցը ակնկալուած տարողութիւնը չէ ունեցած եւ եթէ «Ֆիկառօ» կը խորագրէ «Քոռթէլի ո՛չը բիրա ուժին», «Լիպերասիոն» ձախողութիւն մը կը նկատէ տեղի ունեցածը եւ հակայ խորագրով մը համակրողականներու «պիտը» կ'որակէ: Ամէն պարագայի մէջ, պարզ է որ առանցք մը, որ մինչեւ 700 հոգի կը համախմբէ արտակարգ բան մը չէ: «Լիպերասիոն» որոշ կասկածներ ալ կը յայտնէ ինչ կը վերաբերի անասնարոյժ Լաֆէլի դէմ գործուած արարքին, «տարօրինակութիւններ» դանելով պատահածին մէջ: Ծանօթ է, որ տոքթ. Լաֆէլի յայտարարութեանց համաձայն «յեղափոխական տուրքի» վճարումի մերժումի պատճառով է, որ Ֆ. Լ. Ն. Ս.ի մէկ անդամը եկած է տունը զինքը սպաննելու: Լաֆէլ միայն վիրաւորուած է: Կարգ մը պայթումներ ալ պատահած են Հինդշաբթի գիշեր կղզիին զանազան կողմերը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐՔԱՆԵԱԿԸ որու հակակշիռը կորսնցուցած է Խորհ. Միութիւնը եւ ըստ մասնագէտներու կրնայ որեւէ տեղ իյնալ Ցունուարի վերջերը (Ցունուար 23-ն ալ կը տրուի իբրեւ թըւական), կը մտահոգէ չատեր, որուան ըլլալով որ 49 քիլօ իւրանիում կը կրէ եւ վտանգաւոր է: Կոսմոս 1402, լրտես արբանեակը զոր Խորհ. Միութիւն արձակած է բոլորովին անկարգ ձեւով հոսհոն կը դեգերի եւ խորհրդային իշխանութիւնները չեն յաջողիր երկրէն հեռու ծիրի մը վրայ դնել:

ՆԻՈՒԱՐՔի (Նիւ - Ճըրզի) նաւահանգիստը զօրաւոր պայթում մը պատահած է Հինդշաբթի գիշեր, փոփոխ կազի եւ բաւական ծանր վնասներ պատճառած: Բոցերը տեսնուեր են Նիւ - Եորքէն, որ 40 քիլոմեթր հեռու է: Մեռեալ մը կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ:

ԷՄՆԷՍԹի ԻՆԹԵՐՆԻՇԸՆԼԻի խորհըրդային ճիւղին նախագահը կրկին հարցաքննուած է եւ իրեն հրահանգուած է որ «հակախորհրդային գործունէութիւններէ» հրաժարելու յանձնառութիւն մը ըստորագրէ: Ի պատասխան իր մերժումին, ՔԱ - կէ - Պի-ն յայտներ է իրեն թէ կըրնայ ամբաստանուիլ, առանց սակայն ճըշդելու ամբաստանութեան դրդապատճառը:

ՖՐԱՆՍԱԳի ելմտական նախարարը հաստատեց թէ խնայողութեան վարդապետն տեսրակին չահաբաժինը 8,5-էն կ'իջնէ 7,5%-ի:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ (Անթի Վերնէօյ) Զորեքշաբթի գիշեր, հեռատեսիլի Անթէնէ 2 կայանի «Սինեմա, Սինեմա» գիշերային յայտագրին բերած իր մանակութեան ընթացքին, շուրջ 20 վայրկեան մտերիմ յուշեր պատմեց իր մանկութեան եւ պատանեկան օրերէն, ոգեկոչելով իր ծնողքին սիրելի յիշատակը: Հաստատելէ ետք թէ իր երեսուն տարուան բեղուն արտադրութեան մէջ, սէրը միշտ բացակայ եղած է, պատմեց սիրոյ ուրիշ պատմութիւն մը՝ իր ընտանիքինը: Ցիշելէ ետք ցեղասպանութիւնը, որու հետեւանքով, 1924-ին հինգ հոգինոց ընտանիք մը (ինք, հայրը, մայրը ու երկու մօրաքոյրերը) ոտք կը կոխէր Մարսէյլի նաւահանգիստին քարափին վրայ, բացայայտ յուզումով խօսեցաւ իր հարազատներուն մասին, ոգեկոչելով իր ուսանողութեան օրերը եւ ծնողքին յիշատակը, յայտնելով նաեւ թէ կը ծրագրէ օր մը անոնց պատմութիւնը ֆիլմի վերածել՝ «եթէ քաջութիւնը ունենամ, եթէ տաղանդն ունենամ»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ԴԵԿՏ. 24 - 30)

ՊԵՌԼԻՈԶի «ՌՈՄԷՕ ԵՒ ԺԻԼԻԷԹ»Ը ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԱԾ ԵՐԵՒԱՆի ՄԷՋ

Լենինկրատի մէջ հնչած է Պեռլիոզի (1803 - 1869) «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ» համանուագը: Ֆրանսացի երաժիշտին այս գործը առաջին անգամ ըլլալով կը մեկնաբանուէր Խորհ. Միութեան մէջ, այդ ալ Ցովհաննէս Չէքիլեանի նախաձեռնութեամբ եւ ղեկավարութեամբ: Լենինգրատի չայկովսքիի անուան Պետական Սիմֆոնիք Նուագախումբը, Ազգային Ակադեմիական Երգչախումբը եւ Լենինգրատի Ռատիոյի Մանկական Երգչախումբը, երգարուեստի եւ պարարուեստի մենակատարներ: «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ»ի ներկայացումը Երեւանի մէջ մեծ չայկովսքիան արձանագրած է: Մէկ ժամ քառասուն վայրկեան տեւողութեամբ, երեք մասերէ բաղկացած, առանց ընդմիջումի հնչող եւ ներկայացուող բարդ ու բարձրարժէք դրամատիկ օփերային մեկնաբանութեան մասնակցած են Նինա Իսակովա, Կառլ Զարին, Միհրան Երկաթ, մեներգիչ Վալէրի Ցարութիւնեան, Վլիէն Գալստեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուած բեմապարի հատուածին մէջ Ժիւլիէթի մենապարով հանդէս եկած է Էլվիրա Մնացականեան, իսկ Ռոմէոյի դերով՝ Սերգէյ Բարանով:

×

ՏԻԳՐԱՆ ՄԱՆՍՈՒՐԵԱՆի ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԱԾ ՄՈՍԿՈՒԱՅ

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած է Տիգրան Մանսուրեանի նոր գործին՝ «Թովեմ»ի անդրանիկ մեկնաբանութիւնը: Սեղկային նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Ալեքսանդր Լազարեւի, հնչեցուցած է «Թովեմ»ը, արժանանալով մասնագէտներու դրուատանքին: Տիգրան Մանսուրեանի գործերը աչքի կը զարնեն ազգային մեղեդիներու բարձրարուեստ մշակումներով, հայկական ընդհանուր դիմագիծով: Վերջերս երաժշտասէրներ մեծ գոհունակութեամբ ունկնդրած են Նահապետ Քուչակի հայրենիներու բառերով անոր գրած ընտիր երգերը, զորս մեկնաբանած է էլլադա Զախոյեան: Տիգրան Մանսուրեան գրած է նաեւ Ալբեր Մկրտչեանի «Հին օրերի երգը» չարժանկարի երաժշտութիւնը:

×

ՄԱԴԻՆԱ ԳԻԼԻի ԵՐԱՆԱՆԵՐՈՒՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆի ՄԷՋ

Երեւանի մէջ բացուած է լեռնային Մադինա գիւղի երախաներու կատաներու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են 5-էն մինչեւ 15 տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու գործեր: Երեւանի երախաներու եւ պատանիներու Գեղագիտական Դաստիարակութեան Կեդրոնի՝ Մադինա (Մարտունիի շրջան) գիւղի մասնաճիւղի աշակերտներուն գործերը ուսուցչադրութիւնը դրաւած են քննադատներու:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՐԻԼ

ԹԱԼԼԱԹ, ԿՐԿԻՆ ԹԱԼԼԱԹ

ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ «ԹՒՐՃԻՄԱՆ»Ի ՄԷՋ

—×—

Ը.

ԶԱՐԱԲԱԽՏ ԹՈՒԱԿԱՆ
ՅՈՒՆԻՍ 9 - 10, 1908
ՐԵՎԱՀԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Այս ազմկալի դէպքերուն մէջ հասանք Յունիս 9, 1908 թուականին եւ երկար ժամանակէ մը ի վեր սիրող տարաձայնութիւնը իրականացաւ: Ռուսիոյ ցարը Նիկոլայ Բ. եւ Անգլիոյ էտուարդ Է. թագաւորը Էտինպուրկ Բեվալ նաւահանգիստ քաղաքին մէջ միացան, երկու օրուան տեսակցութեան մը համար:

Յունիս 10-ին հրապարակուած հաղորդագրութիւնը աչխարհի կը տեղեկացնէր «Օսմանեան կայսրութեան Բաժանումի ծրագիրը»:

Հակառակ քաղաքական զաղտնապահութեան արդիւնքը չատ բացորոշ կերպով մէջտեղն էր: Պետութեան նահանգի չրջանէն յետոյ, անոր համար դրուած «Հիւանդ Մարդ»ու ախտաճանաչումը, այլեւս «վերջին շունչ»ի վերածուած կ'ըլլար եւ թուրք պատմութեան մէջ, իրարու այնքան հակառակորդ եւ թշնամի այդ երկու պետութիւնները ,այս կէտին մէջ համաձայնութեան մը եկած կ'երեւէին:

Շատ յատկանչական երեւոյթ մը ըլլալով պէտք է ընդունիլ որ այդ օրերուն, դոյութիւն ունեցող դրաքննութեան տեսանքով երկրին համար ճակատագրական այս լուրը կարելի չէր եղած հրապարակել Պոլսոյ մէջ եւ ժողովուրդը լուր չէր ունեցած այս մեծ ազէտէն: Նոյնիսկ այս կացութիւնը իրենց «դէպլի Արեւելքի քաղաքականութեան գլխաւոր արգելք մը նկատող գերման հրատարակութիւնները անգամ անլսելի մնացին թուրք ժողովուրդին համար:

Այս պատճառաւ, երբ Օսմանեան ժողովուրդը կարելիութիւնը չունեցաւ Բեվալի տեսակցութեան վտանգին մեծութիւնը հասկնալու, բնականաբար չկըրցաւ գնահատել մեր գործունէութեան կարեւորութիւնը ու հետեւաբար բաւականքննադատութիւններու ենթարկեցանք:

ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

Այս առթիւ բողոքագիր մը պատրաստեցինք ու անոր պատճառները Ռուսիայէ զատ բոլոր մեծ պետութիւններուն ղրկեցինք: Հոն, կը պահանջէինք որ անոնք չմիջամտեն Մակեդոնիոյ խնդիրներուն ու եթէ այդ շրջանին մէջ խաղաղութեան եւ ապահովութեան հաստատումն է իրենց նպատակը, կը խոստանայինք օրինական ճամբով Սահմանադրական դրութիւնը գործադրել եւ առանց արիւնահեղութեան կարգադրել հարցերը:

Իսկ մեր այս ընթացքէն Ռուսիան հեռու պահած ըլլալու պատճառը հետեւեալն էր. Ռուսիա մեղի հպատակ հայ, յոյն եւ այլ ամբողջ ոչ - թուրք հաւատքականութիւնները միշտ կը դրգռէր մեր պետութեան օրինական եւ իրաւական չահերուն դէմ եւ ուղղակի ինքն էր չատ մը հարցերու առեղծիչը: Ուստի, մեր այդ կեցուածքով յայտնել կ'ուզէինք թէ մեր ժողովուրդը այլեւս պիտի չուզէ նման խաղերու գործիք դառնալ:

Ճիշդ այս միջոցին կարգադրելի հարց մըն էր Ապտիւլ Համիտի պաշտօնեայ Իսմայիլ Մահիր Փաշայի կացութիւնը:

Իսմայիլ Մահիր Փաշա, խոստացած էր Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի չարքայիններու մասին լրատուութիւն մը չընել եւ անոնց անուանացանկը չյանձնել Պոլսոյ իշխանութեան, սակայն չէինք գիտեր թէ որքան կարելի էր վստահիլ անոր անկեղծութեան: Մենք ալ մեր կողմէ կացութիւնը մօտէն կը հետապնդէինք անչուչա: Վերջապէս կրցանք ստուգել թէ անոնք 397 հոգինոց կասկածելիներու ցանկ մը պատրաստած են: Ուստի հետեւեցանք անոնց քայլերուն եւ սպասեցինք իրենց վերադարձին:

Երբ Ֆրանսական Մէսաժըրի Մարիթիմ Ընկերութեան «Քլօտ Ֆարէր» չոգենաւով Պոլիս կը վերադառնային, Զանաքքալէն անցնելէ յետոյ մեր մարտիկներէն մին՝ հինգ հոգինոց այդ մարմնին չորսը ըսպաննեց, իսկ պարագլուխ Իսմայիլ Մահիր Փաշան ալ ծանրապէս վիրաւորեց, անոնց ձեռքէն խլելով նաեւ մեր ընկերներուն անունները կրող ցանկը:

Անչուչա թէ այս եւ նման չարժումները իրականութեան մէջ սաստկութեան անհերքելի դէպքեր են, բայց պէտք է ընդունել որ ուրիչ ճար ալ չէր մնար ապացուցանելու համար թէ՛ բռնապետութիւնը պիտի չկարենար այլեւս իր ազդեցութիւնը դործել ամէն կողմ:

(Շար. 8)

×

ԽԱՏՏՈՒՄԻի ԽՈՏՈՒՄՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ...

ՊԱԿ-ի (Պաղեստինեան Ազատագրական Կազմակերպութիւն) քաղաքական բիւրոյի պատասխանատու Ֆարուք Խատտումի Անգարա գացած է ընդառաջելով Արտաքին նախարար Թիւրքմէնի հրաւէրին եւ կարգ մը կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցած է: Յունուար 6-ի «Հիւրրիյէթ»էն կը քաղենք կարգ մը լուրեր այս տեսակցութեանց կապակցութեամբ:

Պաղեստինցի պարագլուխը նախ ընդունուած է վարչապետ Ուլուսուի կողմէ, որ հարցուցեր է «եղբայրս՝ Արաֆաթ ի՞նչպէս է, լաւ է՞» եւ զովեստով արտայայտուեր անոր տարած աչխատանքներուն մասին իսլամական համագումարին մէջ, Իրան - Իրաք պատերազմը դադրեցընելու համար:

Կարեւոր «յառաջդիմութիւններ» ալ արձանագրուեր են Թիւրքմէն - Խատտումի տեսակցութեան ընթացքին եւ երբ թուրք նախարարը առարկեր է որ ԱՍԱԼԱ-ի անդամներ եւ թուրքիայէն փախած վարչակարգի թշնամիներ կան պաղեստինեան կայաններու մէջ, Խատտումի հետեւեալ ապահովութիւնը տուեր է. - «Այսուհետեւ պաղեստինեան կայաններու մէջ, ԱՍԱԼԱ. կոչուած հայկական ահաբեկչական կազմակերպութեան տեղ պիտի չտրուի, թուրքիայէն փախած վարչակարգի թշնամիներն ալ ոչ մէկ ձեւով, պիտի կարենան այդ կայանները մտնել, ընդհակառակն ձերբակալուելով թուրքիոյ պիտի յանձնուին»: Խատտումի ուզած է որ իր այս խօսքերը որպէս երաշխաւորութիւն ընդունուին եւ չեչտած որ թուրքիոյ դէմ գործուած որեւէ ձեռնարկի աչք պիտի չգոցեն:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ Միտք եւ Արտասա»ի նոր (68-րդ) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.-

Շարունակելի. - ՋՈՒԼԱԼ ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ
Սփիւռքահայու էրոնիկ. - ԽԱՉԻԿ ԹԻՕԼԼՕԼԵԱՆ
Արշիլ Կորքիի որմնանկարչութիւնը. - Ա. ՊԻՐԻՃԻՒԼԵԱՆ
եւ հատուածներ կորքիի նամակներէն:

ՅԵԽԷ ԱՍՏՈՒԱԾԸ

- ՀԱՄԱԿԱՐԳԻԶԸ ՏԱՐՒՈՑՆ ՄԱՐԴԸ... -

———×———

Սրանեղութեան օր մը Աստուած գնաց թափառիլ դեռեզերքը ու զերազոյն քը - մայքի մը անճնաուար, հոն ցեխով թըր - ծեց տաբօրինակ զանգուած մը, յետոյ անկրկնելի խիզախութեամբ մը, ան - միջոցին իր հզօր շունչով զայն կենդա - նացնելու չափ առաջ տարաւ այդ նոր խաղը:

Սակայն երբ մարդը ոտքի կանգնեցաւ ու նայեցաւ իրեն - չնորհընկալ կամ նզով - քի աչքերով, ո՞վ գիտէ, - Աստուած սթափած՝ խաղին առթած հաճոյքէն, տե - սաւ գարերու այն ահաւոր քաոսը, ուր կը դիմէր մարդը իր միամիտ առաջին քայլերով: Սարսափներով, վայրագու - թիւններով, յուսախաբութիւններով լե - ցուն այն ապագան որ մարդունը պիտի ըլլար, սահմռկեցուց զինք ու զղջումի ամպ մը իջաւ աչքերուն. սակայն գարձը անհնար էր. իր դիմացինը ցեխ չէր այլ - եւս: Այն ատեն իր հայրական բարի սիր - տը մխիթարութեան գերազոյն ճիգով մը փափաց մարդուն ականջին. «օր մը դուն ալ աստուած պիտի ըլլաս»: Ցետոյ առաջին մարդուն ապուշ ժպիտին դի - մաց, ըրած չարիքը գարմանած մէկու մը հանգստութեամբ հեռացաւ գեռեզեր - քէն:

Մարդը հետզհետէ աւելի վարժ քայ - լերով սկսաւ յառաջանալ իր դէմ բաց - ուած անյատակ քաոսին ընդմէջէն. ամէն քայլին յամառօրէն որոնեց երականա - գումը իր մասին կատարուած այդ առա - ջին ու վերջին մարդարէութեան. սակայն ի զուր: Ո՛չ Բաբելոնի աշտարակը, որով փորձեց ասպարէզ կարգալ իր արարիչին գինքը ոչնչացնելու կարողութեան, ո՛չ ալ գարերով թափած արիւնը կրցան հաս - ցընել զայն այդ բարձրութեան:

Օր մըն ալ երբ ճարահատ կը մտածէր կրկին տարբեր ելք մը գտնելու մասին, իր յիշողութիւնը գինքը տարաւ այն հե - ռաւոր գետափը որուն ցեխով չինուած էր ինք: Ակնթարթ մը, ու գաղտնիքը լուծուած էր ընդմիշտ: Զայրացաւ իր գարերու անմտութեան ու լծուեցաւ գոր - ծի: Միայն թէ չատ անվայել պիտի ըլլար այսքան արդիականացած իր աշխարհին մէջ խաղը կրկնել ցեխով. ինք աւելին կրնար ընել: Ինչե՞ր նուիրեր էր իրեն իր իմացականութիւնը: Վրէժը կատարեալ ըլլալու էր: Առաւ զանազան մետաղներ, ամենաարագ գործողութիւններով բա - զադրեց նորեր, ու հազար դաղտնիք թըր - ծելով չինեց իր մարդը: Բան մըն ալ չփափաց անոր ականջին. իր փորձա - ռութիւնը, ապրումները իր ստեղծիչէն աւելի խոհեմ ու խորամանկ գարձուցեր էին զինք:

Եւ գեռ օր մըն ալ իր անափառութիւնը ուզեց նուիրագործել այդ քայլը: Նստե - ցուց իր մարդը լիմէ պարպուած աթո - ռին վրան ու հիացիկ, ապուշ ժպիտով մը երկար դիտեց զայն:

Միայն թէ ոչ ոք գիտցաւ թէ ինչու իր անխոհն երջանկութիւնը խռովեցաւ յան - կարծ փողոցէն հասնող կանչով մը եւ ցեխէ աստուածը նոր՝ կատրելու, փըշ - րելու, աքսորելու իր անդրանիկ հրաման - նը տուաւ իր ձեռակերտին, անզսպելի կատաղութեամբ մը:

Ու հիմա ամենախոր վիհի մը յատակը չղթայուած նոր օրերու Դիոգինէսը, աչ - քերը յառած ոտքերուն տակ փչրուած իր լապտերին բեկորներուն, կը ճգնի գտնել պատճառը այդ գայրոյթին:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՑԵԱՆ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Հանրային ապահովութեան խնդիրը, յատկապէս յառաջադէմ եւ հարուստ եր - կիրներու մէջ, ժողովուրդի մտաղբաղու - թեան գլխաւոր պատճառներէն մին է. անգործութեան, ապրուստի սղութեան մտահոգութենէն աւելի ճնշիչ եւ մչտա - կայ: Անապահովութեան զգացումը կ'ան - հանգստացնէ ոչ միայն տուներուն մէջ ամրացած ունեւորները, այլեւ համեստ ընտանիքները, առանձին տարեցները, դիւերային ճամբորդները, մէկ խօսքով ամբողջ բնակչութիւնը. վիլլաներու, վա - ճառատուներու կողոպուտի վախը ա - մէնօրեայ մտահոգութիւն մըն է այսօր, եւ չատեր, իրենց յարկաբաժիններու դըռ - ները իսկական ամրոցներու վերածած են: Ինչ որ կը զայրացնէ հանրութիւնը, արհեստաւոր ոճրագործներու զգայա - ցունց հոլտ - ըփներն ու գողութիւնները չեն, աւոնք քիչ մը աւելի, քիչ մը պա - կաս, միշտ ալ գոյութիւն ունեցած են, այլ առօրեայ հազարաւոր մանր ոճիր - ներն են որ անապահովութեան մթնոլորտ մը կը ստեղծեն, հանրային կարծիքը կը դրգռեն, եւ ժողովուրդին մտածելա - կերպն ու նկարագիրը կ'աղաւաղեն, եւ ամէնէն արդար մարդն իսկ կը մղեն ինք - նապաշտպանութեան բիրտ միջոցներու. երբ մէկու մը տունը հինգ կամ տասը ան - գամ կողոպտուած է, երբ ուրիշի մը չոր - րորդ կառքն է որ գողցուած է, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ չզայրանայ ոստիկանութեան անկարողութեան դէմ, չրղոքէ գատա - րաններու լաֆսիզմին դէմ, որոնք ըստ ի - րեն իսկական պատասխանատուները են օր-ըստ-օրէ բազմացող այս մանր տնօրէ - նութիւններուն. այս «մանր»երուն կար - գին պէտք է դնել, հարիւր հազարաւոր կառքերու եւ մօթօներու գողութիւնը, մեծ վաճառատուներու մէկ գողութիւն - ները, դրամապանակներու չորթումը, կիներու պայուսակներու յափշտակու - թիւնը, դանակի կամ զէնքի սպառնալի - քով դրամի պահանջը, մէթրոյի եւ կա - ռախումբերու մէջ, հարիւրաւոր ատա - հականերու կատարած բռնութիւնները, ա-

նոնց օրիորդը, գատաւորը ժպտելով. - հարկահատաքը ձեզի կ'իմացնէ...: Իննե - րորդ գատ, այս անգամ քառասունոց մարդ մըն է որ ուրիշ առիթով մէկ ամիս բանտարկութիւն կրած է, այս անգամ ձերբակալուած է որովհետեւ մէթրոյին մէջ գանակը ձեռքին, ճամբորդներու կը սպառնար, մտային հիւանդանոցներէ անցած է արդէն. գատաւորը. - իրա՞ւ է, պատասխան. - Իրաւ որ չեմ յիշեր ... գատախազը.- աւոնք լուրջ յանցանքներ են. նուազագոյնը մէկ տարուան բան - տարկութիւն կը պահանջեն. վճիռը, վեց ամիս եւ ղէնքերու դրաւում...: Տասնե - րորդ գատ. 23 տարեկան ալժիրացի կին մը, մտային քննութենէ անցած որպէս բնութեամբ անկայուն և տհաս. տնական գործերու աշխատաւոր. մէթրոյին մէջ վերարկու մը գողցեր է, որովհետեւ չատ հաւներ է:

Գատաւորը. - Բնակութեան արտօնա - գիր ունի՞ք.

Պատասխան. - Ձիշդ ատոր համար է որ կը վազեմ, կը խնդայ, սրահն ալ կը հե - ռեւի. վճիռ, երկու ամիս եւ արտաք - սում: Ամաւսիկ վերջինը, 28 տարեկան անարհեստ, բարեկամի մ'ը տունը կը բնակի, որուն հասցէն կորսնցուցեր է ... ձերբակալուած Դեկտ. 29-ին, ժամը երկուքին, քիչ առաջ գողցած կառքին մէջ, կառք քշելու արտօնագիր ալ չունի եւ գինով է:

Գատաւորը. - Ինչո՞ւ գողցար այդ կառքը.

Պատասխան. - Պտոյտ մը ընելու հա - մար, վճիռ. չորս ամիս...: Այսպէս ա - մէն օր, հարիւրաւոր դժբախտներ, բայց եւ աստհակներ, արիւնռներ եւ գողեր կ'անցնին երկրին գատարաններէն, կ'անց - նին ու կրկին կը վերադառնան. անգոր - ծութեան նորանոր թշուառութիւններու, եւ մանաւանդ բարոյական փլուզման գու - գընթաց, տարուէ տարի ալ աւելի կը բազմանայ անօրէններուն թիւը, ալ աւե - լի կը բազմանան ոճիրներն ու բռնու - թիւնները որ մանր կը կոչուին, եւ ան - կասկած այդ ամէնօրեայ մանր ոճիրներն են որ կը թունաւորեն մթնոլորտը եւ ա - նապահովութեան հոգեբանութիւն կը ըս - տեղծեն ժողովուրդին մէջ: Մինա կողմէ, մանր ոճիրներու համար, աւելի կամ պա - կաս բանտարկութիւնը լուծում մը չի կրնար ըլլալ, բանտը մարդ կը քանդէ, մանաւանդ երբ անչափահաս են, բան - տարկեալներու մեծագոյն մասը, վերջ - նապէս կորսուած է ընկերութեան հա - մար, եւ բանտային վիճակն է աւոր պա - տասխանատուն: Ներկայ կացութեան մէջ, պատժական օրէնքներու հիմնական փոփոխութիւն մը պէտք է նախատեսել, մանաւորարար այս մանր չարագործնե - րուն համար. վստահաբար, չատ աւելի նախընտրելի պիտի ըլլար, պարտաւորիլ աշխատանքի դրութիւն մը հաստատել ա - նոնց համար: Եթէ այս պարտաւորիչ աշխատանքը գործադրուի երկրին սովո - րական պայմաններուն համաձայն, միշտ նկատի ունենալով մարդոց իրաւունքնե - րուն եւ արժանապատուութեան պաշտ - պանութիւնը՝ դատապարտեալ ըլլան կամ ոչ, կասկածէ դուրս է որ չատ աւելի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- Ե. -

- Օր. Նուարդ, կը ցաւիմ որ ներս մը - տած ատենս խիստ բառեր փախան բեր - նէս ... չէի գիտեր. ի՞նչ ըրած ... գոր - ծը բաւական առաջ տարած ես ... ես ալ ձեռք տամ ... թերեւս մէկ երկու ժամէն անմիջական կտորները գլուխ կը հա - նենք...

Երկուքը միասին սկսան աշխատիլ, գը - լուխ - գլխի. լուռ էին, երբեմն Արտա - շէս մանրամասնութիւններ կը հարցնէր. կարծիքներ կը փոխանակէին: Հայ դեր - ձակը կը գուշակէր զգացական այն ծա - ծուկ պատճառները որ այդ օտար աղջի - կը այնքան անձնուրացութեամբ կապած էին այդ տարեց կնոջ. կը զգար որ մեռած Աբշաւիրի յիշատակը տերեւաթափ ծառի նման կանգուն կը մնայ այդ աղջկան աշ - նանաթոյր հոգիին մէջ...

- Ինչ արբաղծութիւն մանաւանդ, կ'ը - սէր անիկա, սա խորթ, այլասերած մօր աներեսութիւնը ... ինչպէս ինքզինքին իրաւունք տուաւ գալ փնտռելու երախան, զոր միշտ անտեսած, ու վերջն ալ հօրը վրան ձգած էր, իր քէյֆին. ազատ ապ - րելու համար ... ու շնարար խոստում - ներ է որ կը վերցնէ տղան, որովհետեւ անոր չնորհիւ քանի մը ֆրանքի աւելի թոշակ պիտի չահի ... տեսէք, տեսէք ... ուր թաքնուած է անոր յետամնաց հետաքրքրութիւնը տղուն հանդէպ ... Բայց անիկա տղան պահելու իսկ արժա - նի չէ ... ձեր խնամքին ու դուրգուրան - քին քաւորդն անգամ չպիտի կրնայ տալ այդ երախային ... խեղճ տղայ...:

Նուարդ գլուխը կախ մտիկ կ'ընէր. այդ խօսքերը իր սրտին կը խօսէին. ժա - դոյի անհետացումէն ի վեր միայն ան կը զգար թէ ինչ ահագին տեղ գրաւեր էր անիկա իր զգացական աշխարհին մէջ. անիկա չէր կրնար վերլուծել իր զորովին բարդ հիւսկէնները. բայց տարտամօրէն կը խորհէր որ անիկա զինքը իր անցեա - լին, իր յուշերուն, իր երազին հետ զօ - դող կապն էր. իր յուսախաբութիւններէն յետոյ մելամաղձոտ ափսոսանքը պիտի ըլլար անիկա. այդ երախան իրեն ... կա - պոյտ գիծ մը գորշ իրականութեան ափին ... ինչո՞վ կրնային խանդավառուիլ այլ - եւս իրենք, երկու կիները, այդ թափուր աենեակին մէջ:

Խօսակցութիւնը սահեցաւ նիւթէ նիւթ. Արտաշէս գործերը ծրարած պահուն ա - ւելցուց...

- Օր. Նուարդ ... հակառակ բոլոր ջանքերուս դժուար պիտի ըլլայ քեզի տե - ւականապէս գործ գտնել ... մեր մէջ առակս հաշիւը բոլորովին մոռցէք. չե - զածի պէս բան մը ... Բայց ինչ ըրած ... ժամանակները դժուար են ... եւ կ'ուզէ՞ք որ անկեղծ ըլլամ ... ես իսկ վհատած եմ այս պայմաններէն ... այս երկրէն ... սիրտս պազած է, մէկ խօսքով ... գործի գլուխ չունիմ ... Բարեկամ մը գիս կը հրաւիրէ Պուէնոս - Այրէս, հարաւային Ամերիկա ... գրեթէ որո - շումս տուած եմ ... հաւանաբար մեկ - նումս քանի մը չաբթուան խնդիր ըլ - լայ...

Արտաշէս ծրարը առաւ եւ թողուց պի - րենք:

Անոր մեկնումէն վերջ Նուարդի վրայ իջաւ անդիմադրելի ու յեզակարծ ընկ - ճումի տպաւորութիւն մը. նստած էր ինք մինակը, խելակորոյս եւ անբարբառ պառաւի մը դիմաց. թափուր սրտի մը ամայութիւնը իր մէջ, թափուր սենեակի մը ամայութիւնը՝ իր շուրջ ... իր ա - փէն, իր յոյսէն թռած էին այն ամէնը, որ իրեն ինչքի մը, գանձի մը տպաւորու - թիւնը տուած էին մինչ ցարդ ... Այլեւս ի՞նչ բան կրնար գալ եւ լեցնել այդ ու - նայնութիւնը, կամ փոխարինել իր կո - րսուած բարոյական գանձը՝ զոր երիտա - սարդ խանդով մը չահած ու դիզած էր տարիներու ընթացքին ... Ոչ կեանքը միշտ չռայլ կրնայ ըլլալ, եւ ոչ ալ իր վը - րայ առաջնան հաւատաւոր կորովը մը - նացեր է, կրկին ծայրէն սկսելու համար, նոր հէքեաթ մը, նոր ծրագիր մը ... Այն ամէն գերճանները, որոնցմով մարդիկ կը հիւսեն ու կը բանին ապագայի պատ - տառներ, այժմ իր գոգը լինկած էին բզիկ - բզիկ, կտրատուած, կատարեալ անպէտք թնճուկ մը ... ի՞նչ կրնար ա - կընկալել այլեւս աշխարհէն...:

Նուարդ, թեւերը գիրկը թափած, նըս - տեր է պաղ սենեակին կեդրոնը ու դուրս կը նայի. այլեւս բան մը ընելու, փորձելու փափաքը չունի: Ունայնութի՛ւն...պարա - պութի՛ւն ... իր չուրջը, իր խորը ... անորոշագրելի ու յամառ այս զգայնու - թիւնը կ'ածի ու կը խեղդէ գինքը. կը թուի իրեն թէ դուրսը, ամպամած եր - կընքին վրայ այլեւս անգամ մըն ալ արեւը չպիտի յայտնուի. ինչպէ՞ս կարելի պիտի ըլլայ վերսկսիլ քաշելու օրերու յուսահատական չարանը: Նուարդ չըլլա - լու, ինքզինք չզղալու տարտամ, հեռա - ւոր ու սեւ ըղճանքը կ'ունենայ...

(Շար. 49)

ՅԱՍՎԱԾ ԳՈՒՏԱԿՈՒ

= ՀԱՏՈՒԱԾԻ =

ՊՈՒՅՏԻՆ

Վ. ՂՎՈՅՈՒՆ

Ամէն ինչէն, որ ան, սպասած էր ինքնիր-
րեան իր օրը տան պատասխանէ մը ընդունի-
լու։ Ուրիշ բան չէր ան ուզեր, քան որ
«Ես» ըսած ատեն չսխալի եւ ինչէն որ
ինքզինքը տասը տարի վերջ տեսնէ։ Մեկնելու
ատեն իր ոտքերուն տակ կարծես կ՚ուզէր
«Ես»ը թողուլ։ Ինքզինքը ամբողջովին
ան կը զգար, ինչպէս որ ամբողջ մը, որ
կրնայ ինքզինքը ամրացնել եւ ոտքի վրայ
կենալ։ Ինքզինքը ամբողջովին ան կը զգար,
ինչպէս որ ամբողջ մը, որ կրնայ ինքզինքը
ամրացնել եւ ոտքի վրայ կենալ։ Ինքզինքը
ամբողջովին ան կը զգար, ինչպէս որ ամ-
բողջ մը, որ կրնայ ինքզինքը ամրացնել
եւ ոտքի վրայ կենալ։ Ինքզինքը ամբողջո-
վին ան կը զգար, ինչպէս որ ամբողջ մը,
որ կրնայ ինքզինքը ամրացնել եւ ոտքի վրայ
կենալ։ Ինքզինքը ամբողջովին ան կը զգար,
ինչպէս որ ամբողջ մը, որ կրնայ ինքզին-
քը ամրացնել եւ ոտքի վրայ կենալ։ Ինքզին-
քը ամբողջովին ան կը զգար, ինչպէս որ
ամբ

Գաբրիկեան ընտանիքները, ինչպէս նաեւ Խաչիճեան, Ֆիլեան, Նաւոյեան, Աւագեան ընտանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, աներոջ եւ ազգականին՝

ՆԱԶԱՐ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆԻ

(Եոզկաք, Զաք գիւղէն)

մահը որ պատահեցաւ Յունուար 5-ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի, Յունուար 11-ին, ժամը 15·15-ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կ'ամփոփուի Իվրիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆ. Այրի Տիկին Լինտա Աբէլեանէ իր ամուսնոյն Յակոբ Աբէլեանի յիշատակին:

×

Վիլէօրպանէն, Այրի Տիկին Այտընեան 600 Ֆ.ի նուիրատուութեամբ Դեկտեմբերին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Հայկազեան միօրեայ վարժարանի աշակերտութիւնը պատուեց ճաշով մը: Սէն - Մօրիսէն, Օրիորդներ՝ Վերժին, Արմենուհի, Անդինէ Կոստանեան իրենց եղբօր զաւկին Իշխան Կոնստանեանի ապագին - ման առթիւ ոչխար մը նուիրեցին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Հայկազեան միօրեայ վարժարանի աշակերտութեան:

×

Սէն - Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ եղիազար Գիզիրեանի մահուան առթիւ. - Տէտէեան եւ Գիզիրեան ընտանիք 500, Հաննէեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Առաքելեան, Պօղոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւն 200, Երանուհի Տէտէեան, Առաքելեան ընտանիք, Թանօ Յովհաննէսեան, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տուն, Յովսէփեան ընտանիք, Դաւիթեան, Ալպէռ Մերաքեան, Ստեփան Աւագեան, Միհրան Նազարեան, Վերջին Փիլիկեան, Վրէժ Ելթովանեան, Փիէռ եւ Թիրայր Պօղոսքեան, Անդրանիկ Պապայեան 100-ական Ֆ., Նշան քհնյ. Գույումճեան, Անտրէ Գորգոյեան, Մարտիրոս Պարսամեան, Լեւոն Ազնաւուրեան, Կարօ Թապլիքեան, Հրայր Փիլիկեան, Մանտալճեան, Սէն Տէլքրուա, Երանուհի Կէօնճեան, Պօղոս Պէրպէրեան, Մարի Թէրզեան, Մկրտիչ Պապուչեան, Նարգուհի Պապուչեան, Հայկազ Զուքուրեան, Յակոբ Յակոբեան, Բիւզանդ Թիրէքեան, Էնէզեան ընտանիք 50-ական Ֆ., Պայծառ Տիրանեան, Գաբայի, Մարկոսեան ընտանիք, Լեւոնեան ընտանիք 30-ական Ֆ., Մարիամ Մուրոյեան, Անաստազիա, Հայկ Մինասեան, Մարիամ Հորոյեան, Ովսաննա Գորաճեան 20-ական Ֆ., Գրիգոր Պապայեան 10 Ֆ.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Սոնա Եսայեան, իր սիրելի ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ նուիրած է 500-ական Ֆ. Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ եւ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ եւ 100 Ֆ. «Ծառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբացեալ Արշալոյս Գրիգորեանի մահուան առթիւ իր յիշատակին եղած են հետեւեալ նուէրները. - 200-ական Ֆ. «Ծառաջ»ին, «Աչխարհ»ին, Դպրոցասէրին, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Հայ Կարմիր Խաչին, 500-ական Ֆ. Ազգաքառասնամին, նոր կեսարիոյ մէջ աղբիւր յուշարձանի կառուցման Ֆոնտին:

×

Տէր եւ Տիկին Յակոբ եւ Սեդա Թահան փոխան ծաղկեպսակի 200 Ֆ. կը նուիրեն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Տիկին Լուսնիգագ Մասարաճեանի մահուան առթիւ: (Մտանալ «Ծառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ազգաժողովական Ընկերակցութիւնը հետեւեալ նուիրատուութիւնները ստացած է.- Պ. Խաչիկ Ձամճեան 5000 Ֆ. (որուն 2500 Ֆ.ը «Բառիս - Ազգ»ին համար), Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկ՝ 1000, Պ. Գէորգ Խատիսեան՝ 500, Տէր եւ Տիկին Արսէն Արապեան՝ ողբացեալ Վահրամ Եսայեանի մահուան առթիւ 250, Տիկին Ազարեան 200 Ֆ.:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն Թէոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած զպրոցին ամանորի տօնածառը, Յունուար 15, Շաբաթ, ժամը 21-ին:

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի, եւ ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչներ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՋԵԱՆի, եւ Տիկին ՄԱՑՏՍ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի: Ար - տասանութիւններ, երգ ու պար աչակերտներու կողմէ, պզտիկ գաւեշտ մը փոքրիկներուն կողմէ:

Կաղանդ Պապան կուգայ բաչխելու նուէրները աչակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղիցիները քաջալերելու մեր փոքրիկները, եւ վայելելու հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը:

Հ. Մ. Ը. Մ. - ՖՐԱՆՍ ՊԱՄՓԷՔ - ՊՈԼ

Դարձի մրցումները կը սկսին այս կիրակի, Յունուար 9, ժամը 15·30-ին ամիֆալ Մաճէնի դէմ, 87 Ավընիւ Ժան-Ժօրէս Փարիզ 19-րդ, մեթրօ Լօմիիէռ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Օրիորդ Մոնիք Լալայեան, մէկ տարեկան «Ծառաջ» կը նուիրէ իր մօր Տիկին Շահանդուխտ Լալայեանի:

ՁՇԴՈՒՄ. - Այս օրուան «Ծառաջ»ի Բ. էջի «Հանրային Ապահովութեան Հարցը» յօդուածին ստորագրութիւնն է Գ. Յ., այսինքն՝ Գրիգոր Տարօնեան:

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)

une

EXPOSITION D'ART ARMENIEN
« MINIATURES ET KHATCHKAR »

sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S.S. Vasken 1er

Pendant l'exposition

— **à la M. C. A. 17, rue Bleue**
deux conférences - débats avec projection de diapositives

1) Mardi 11 Janvier à 20 h. 30
LES KHATCHKAR
par **M. ADRIANO ALPAGO - NOVELLO,** architecte, professeur à la Faculta d'Architettura del Politecnico di Milano

2) Mercredi 12 Janvier à 20 h. 30
L'ARCHITECTURE ARMENIENNE
par les **Drs. J.-M. et N. THIERRY**

3) Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par **GERARD DEDEYAN**

COLIS — CADEAUX
pour l'U.R.S.S.

Միևնոյնիսկ ունիւիֆ նաեւ - Ծրարներու առաքման դէպի Խորհ. Միութիւն

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻԻՆ -- ՄԱՔՍ -- ԼԻՍԱՆՍ -- ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

կը վճարուին առաքմանատեն: Ստացողը ոչինչ կը վճարէ երբ կը ստանայ

ՁՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔԻ

Այրերու, կիներու թէ երախաներու համար:

Ծրարներու արտօնուած ծանրութիւն - 6-էն 10 Քիլօ

SICOMEX
20, Rue Royale - 75008 Paris
Tél.: 260. 34. 33

Ouvert de 9h. à 12h. et de 14h. à 18h. — Catalogue sur demande

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JAI

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les- Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

à Marseille
la photo couleur
en 1h chez Quetzal

le plaisir immédiat

189, rue de Rome 13006 Marseille
à deux pas de la place Castellane

ouvert de 9h30 à 19h30 du lundi au samedi
gérant : Jean-Pierre Bodossian.

QUETZAL

offre de lancement
-30%
sur présentation de ce coupon
30% de réduction
sur le tirage d'une
pellicule couleur 24 poses

offre valable jusqu'au 31.1.83

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
9
DIMANCHE
9 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հիմնադիր՝ ԵՍԱՅԻ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Թիվ 68

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿԱ ՉԻ ՊԱՏԱՐԱԳՈՒՍ

58րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.344 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.344

HAYASTAN

Le Seul Quotidien Arménien en Europe - Occidentale

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Directrice: Arpik Missakian

Tél.: 770. 86. 60 — C.C.P. Paris 15069-82 E

Fondé en 1925 — 5102731? A R.C. Paris

ԱԼՔՍԵՆՐՆԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Արտաքին : Տար. 400 ֆ. - Կաթ : 2,50 ֆ.

Ֆրանսայի : Տար. 340 ֆ. - Վեցամսեայ : 180 ֆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ...

Հիմնադիր՝ Եսայի Միսաքեան • Հիմնադրած է ի Պոլիս 1925 թուականին

ՀԱՅՈՑ ՍՓԻԹՔԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅՈՑ ՍՓԻԹՔԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչո՞ւ համար Ամերիկան ամէն տարի կը ծախսէ հարիւրաւոր միլիոն տոլարներ՝ Իսրայէլի զինուորական ուժը զարգացնելու համար։ Ինչո՞ւ համար Ամերիկան կը ծախսէ միլիոն մը տոլար օրական՝ Իսրայէլի զինուորական ուժը զարգացնելու համար։ Ինչո՞ւ համար Ամերիկան կը ծախսէ միլիոն մը տոլար օրական՝ Իսրայէլի զինուորական ուժը զարգացնելու համար։

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒ ՔՐՈՆԻԿ

Նոյեմբեր 12

Ժորժ Պաթայ, Ֆրանսացի մտաւորականը, որուն գործին միայն վերջին հնգամեակին սկսանք ծանօթանալ «մենք», եթէ այդ «մենք»ը հասկնանք իբրեւ ամբիւկեան մտաւորականութիւն, 1949-ին կը դրէր.- «Գիրք մը ոչինչ է, եթէ քննադատութիւնը չէ բնորոշած անոր տեղը՝ դասակարներու չարժումին մէջ» (Անիծեալ Բաժինը դրութենէն)։

Տարի մը առաջ նօթատետրիս մէջ ընդօրինակած եմ այս բառերը, որոնք ինծի անծանօթ, նոր դաղափար մը չեն յայտներ։

Ընդհակառակն,- կը բիւրեղացնեն մը - տածում մը՝ որ խղճի ու մտքի խայթ կու տայ ինծի անդադար, դրեթէ ամէն չարաթ, եթէ ոչ ամէն օր։ Խղճի խայթ, որովհետեւ ամէն նոր դիրք՝ որ հայե - րէնով դրուած է եւ զոր կարդալու ժամանակ չունիմ, արդէն իսկ կը «խանգարէ» խղճիս անդորրութիւնը։ Խղճի խայթ, մանաւանդ, որովհետեւ վատահ կը զգամ որ անցեալ տարուան ընթացքին չկարդացուած 15 - 20 դիրքէն գոնէ երկու - երեք հատը պէ՛տք է կարդայի, որովհետեւ անոնք անունդ պիտի հայթայթէին սրտիս ու մտքիս։ Եւ վերջապէս՝ «մտքի խայթ» որովհետեւ կը տեսնեմ, չատ յստակօրէն, որ Սփիւռքը տառապեցնող բացերէն ու պակասներէն մէկը, ամէնէն չա՛տ անտեսուողներէն մէկն ալ ա՛յս է, լուրջ ընթերցումի եւ պատասխանատու արժեւորումի բացակայութիւնը։ Դրասենեակիս դարակներուն վրայ դիզուած են դիրքեր, որոնց վերնադիրները մեղադրող աչքերու պէս կը նային ինծի, եւ կը յիշեցնեն կամ կիսաւարտ ընթերցումի յանցանքը, եւ կամ՝ ծրագրուած բայց չիրականացուած դրախօսականը,- Պըլտեանի «Տրամ»ը, Նը - չանեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսած «Կամ»ը, Յ. Կարապենցի վերջին երկու վէպերը, Հիլտա Գալֆայեանի քերթուածները, Ա.արինէ Տատրեանի «Հեղինակ, կեցի՛ր» վէպը, Վահէ Քաչայի եւ Աւլէն Փափազեանի Ֆրանսագիր «Լը Շիփրիոթ»ը, Մ.իշա Գիւտեանի «Նահանջը Ա.ռանց Երգի» գործին անդրերէն թարգմանութիւնը, Վահէ Օշականի «Ա.հազանդը», եւայլն։

Իսկ խղճի խայթը ա՛լ աւելի խոր կերպով կը խոցէ, երբ կը բանամ Պոսթընի «Հայրենիք» թերթի 9 Նոյեմբեր 1982-ի համարը եւ հոն կը տեսնեմ Վահէ Օշականի «Գրական Լուսարձակ» թիւ 27-ը։ Հոն՝ Օշական կը յիշէ թէ ինչպէս 1900-էն 1915 թուականներուն, Պոլսոյ Հայութեան թերթերը «Գրական Տարին» անունը կրող քրոնիկներ հրատարակելու սովորութիւնը ունէին։ «Հաճելի» կամ «դեղեցիկ սովորութիւնը» պիտի ըլլի, սա - կայն... չեմ համարձակիր, քանի որ Օշական զանոնք կազմել - դրելու փո՞րձն է որ գնահատելի կը գտնէ, եւ ոչ՝ արդիւնքը։ Զանոնք կը նկարագրէ իբրեւ սիւնակներ, ուր «օրուան պաշտօնական քննադատները անցնող տարեշրջանի արտադրութեան վերաքաղը կ'ընէին, կը կշռէին, կը չափէին, կը գնէին իրենց անարեւ սրբարին մօտիկ բազմած ֆրանսական դրականութեան դէմ - յանդիման եւ ի տես իրենց յուսահատական կացութեան՝ կա՛մ կը լռէին, եւ կամ ալ անճնառուր կ'ըլլային սովորական ողբին»։ Անշուշտ փափաքելի պիտի ըլլար որ այսօր ալ Սփիւռքի տարածքին սունկածնունդ մեր նոր թերթերու քննադատները չափէին, «կշռէին» արժէքը մեր նոր գրականութեան, բայց դժուար է նման բան ընել, երբ օխա-յէն աւելի թեթեւ կշռաքար չունին մեր ներբողագիրները, որոնք մէջտեղ կ'ելլեն իբրեւ քննադատ ծպտուած։ Անշուշտ հոս - հոն յարգելի բացառութիւններ կան,- Վ. Օշական, Գ. Պըլտեան, Գ. Ֆինէրճեան, Յ. Քիւրքճեան, Մ. Նշանեան, սակայն ընդհանրապէս մեր մամլոյ գրաքննադատութիւնը ողորմելի բան մըն է... երբ գոյութիւն ունի։ (Ե՛ս ալ կը զգամ իմ յանցանքս՝ այս մարզին մէջ, քանի որ պատահած է երբեմն՝ որ չեմ դրած խնդրուած քննադատութիւն մը, որպէսզի անկեղծօրէն չարտայայտեմ բացասական կարծիքս, եւ «գէշ մարդ» չըլլամ...։ Շատ աւելի յաճախ, չեմ դրած՝ որովհետեւ ուրիշ գործի հետ կապ ունեցող պահանջներ արդելք եղած են)։

Երբ ինձմէ դրախօսական խնդրող բարեկամներու ըսած եմ, երբեմն, որ «գործը արդելք մըն է» իրենց խնդրանքը կատարելու, պատահած է որ զիս եւ իմ ընտանիքս ահա քառասունամեակ մըն է ճանչցող մարդիկ ըսած են,- «Եղբա՛յր, ի վերջոյ Մինաս Թէօլէօլեանին տգան ես, եթէ նոյնիսկ անոր չափ արագ եւ առոյգ չէ դրիչդ, լսած ենք որ դուն ալ անոր էնէրժի-էն բան մը ժառանգած ես. եթէ իսկապէ՛ս կ'ուզես, նամէ՛ դրասեղանիդ առջեւ, կը դրես...»։ Վերջին անդամ, ամիս մը առաջ լսեցի այդ յանդիմանութիւնը, ծանօթէ մը որ այսօր հայ թերթի խմբագիրը է, ու միաժամանակ երկրաչափ, եւ որ զիս կը ճանչնայ Գահիրէէն ի վեր, այսինքն՝ 12 տարեկանէս ի վեր։

Ի՞նչպէս բացատրել անոր, որ օրը 8 ժամ իբր փրոֆէսեօռնէլ ճարտարապետ կ'աշխատի, եւ գոնէ 4 ժամ ալ իբրեւ հայ ազգի անվճար գործիչ, եւ որ կին ու երկու զաւակ ունի, որ... «չեմ կրնար»ս որոշ արամաբանութեամբ մը կ'ըսուի։ Իր մեղադրող նայուածքին ու ակնարկին եւս հազիւ - թաքուն դաղափարը դժուար չէ հասկնալ։ Ես ամուրի եմ, կ'ապրիմ դպրոցի մը եւ յարկաբաժնի մը մէջ, ուր 3 դրասենեակ ունիմ,- վարչական, ակադեմական, եւ անձնական - հայկական։ Տեղը... «պօշ», անկասկած։ Ժամանակը... «պօշ» պէտք է ըլլայ, ըստ իր կեանքի յատուկ տրամաբանութեան եւ ուժականութեան։

Ի՞նչպէս բացատրել անոր, որ հարցը միայն ժամանակի հարց չէ, թէեւ այդ է անշուշտ, ամէն բանէ առաջ։ Իմ օրերս 14-էն 16 ժամ աշխատանք պարունակող օրեր են, սակայն այդ «աշխատանք» բառը միշտ ալ յարմար չի թուիր հայ բարեկամներուս, որոնք կ'ապշին, երբ իրենց կ'ըսեմ թէ հայկական այս հանդիսին չեմ կրնար ներկայ ըլլալ, կամ այդ թերթին յօդուած հասցնել։ Սկիզբը կ'ըսէին,- «Հասկնալի է, անշուշտ, դասաւանդութիւնը չատ ժամանակ կը խլէ ձեզմէ»։ Ես ալ, բացատրութեան ու ճշմարտախօսութեան ախտէն վարակուած, կ'ըսէի,- «Ոչ, այդ չէ հարցը, չաբաթը երեք պահ կը դասաւանդեմ»։ Այդ խօսքերը լսող բարեկամին աչքերը լա՛յն կը բացուին, ապա ան ինծի կը նայի քիչ մը նեղ ու կասկածոտ նայուածքով մը, զոր այլեւս ո՛չ մէկ բացատրութիւն կը փոխէ։

Կը փորձեմ բացատրել (ինչէ՞ր չենք ըներ, խղճի խայթը, մանաւանդ հայկական պարտականութեանց խղճի խայթը լռեցնելու համար)։ Կը բացատրեմ որ 3 ժամ դասը 6 ժամ պատրաստութիւն եւ վեց ժամ սրբագրութիւն եւ խորհրդակցութիւն կը պահանջէ։ Ընկերներուն աւելի համարձակները կ'ըսեն,- «Այո՛, անկասկած երբ առաջին տարին դասաւանդելիր, ամիսդուած կը պատրաստուէիր այդպէս, երկա՛ր ատեն. բայց 8 տարիէ ի վեր ուսուցիչ ես այդ համալսարանին մէջ։ Ինչի՞ տեղ կը դնես մեղ։ Մենք ալ էյ. Եու. Պի (Ամերիքըն Եունիվըսիթի աֆ Պէյրութ, այսինքն՝ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարան) գացած ենք, դասախօսութիւն լսած, տեսած ենք թէ որքա՜ն հնութենէն դեղնած են դասախօսին թուղթերն ու նօթերը, որոնցմէ կը կարդայ իր դասախօսութիւնները...»։

Կը փորձեմ բացատրել, որ ամէն չբջսպատ իր «կենցաղավարութիւնը» ունի։ Այն համալսարանը, ուր կ'աշխատիմ ես, տարին 12·000 տոլարի կամ 90·000 նոր ֆրանքի կրթաթոշակ ունի։ Հոս յաճախող աշակերտները ոչ միայն կ'ակնկալեն ու կը սպասեն նոր խմբագրուած նիւթեր եւ ուսումնասիրութիւններ, ամէն տարի, իրրեւ դասախօսութեան նիւթ, այլ նաեւ կ'ակնկալեն որ ուսուցիչը իր դրասենեակը գոնէտի, երբ իրենք պէտք ունին անոր։ Կ'աւելցնեմ թերահաւատ հայ բարեկամներուս որ մեր գպրոցին մէջ պաշտօն պահելը կը պահանջէ ուսումնասիրութիւններ հրատարակել՝ մասնագիտական թերթերու մէջ։ Անշուշտ մեր հանրութեան մէջ տակաւին մարդիկ կան, որոնք երբ «մասնագէտ» բառը կը լսեն, Հրաչեայ Ա.ճառեանը, կամ Գէորգ Զահուկեանը, կամ նման ուսուցչապետ մը կ'երեւակայեն, եւ քանի որ ես ոչ անոնց տեսքն ու տարիքն ունիմ, ոչ ալ իմաստութիւնն ու գիտելիքները, նորէ՛ն թերահաւատ կը նային ինծի։ Այսինքն, լ՛ինչ որ ալ ըսեմ գործի պահանջներուն մասին, չեն հաւատար եւ չեն հանդուրժեր որ ես ոչ անոնց տեսքն ու տարիքն ունիմ, ոչ ալ իմաստութիւնն ու գիտելիքները, նորէ՛ն թերահաւատ կը նային ինծի։ Այսինքն, լ՛ինչ որ ալ ըսեմ գործի պահանջներուն մասին, չեն հաւատար եւ չեն ընդունիր, եւ ուրեմն իմ խղճի խայթը չեմ յաջողիր ամոքել, ուրիշներուն համոզելով որ ինծի կը «մեղքնան»։ Կը մնայ ինծի թէ՛ անարձագանգ հայ գրականութեան ու գրքին մեղքնալ, թէ՛ ալ... ինքզինքիս։

×

Նոյեմբեր 13

Անշուշտ, կան մարդիկ, որոնք վիճակս կը հասկնան։ Կը հասկնան, որովհետեւ իրենք ալ նոյն պարտէզին մէջ կը բանին,-

Գրեց՝

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

հայ ակադեմականներ՝ որոնք կը պաշտօնավարեն ամերիկեան համալսարաններու մէջ։ Անցեալ չաբաթ իմ գնչուակադեմականի կեանքս զիս տարաւ Փիլատելֆիա, Փէնսիլվանիոյ նահանգին մայրաքաղաքը, Նիւ - Եորքէն երկու ժամ հարաւ ու Ուաշինկթընէն երկու ժամ հիւսիս։ Կը յիշե՞ս, սիրելի «Ցառաջ», որ անցեալ տարի, այս տուն, թղթակցութիւն մը գրած էի Խաղաղականի ափին, Սիաթըլ քաղաքէն, ուր կը մասնակցէի «Մ իջին - Արեւելքի Ուսումնասիրութեան Ընկերութեան» ընդհ. ժողովին։ Ա.հաւասիկ, ըստ ակադեմական կենցաղին, այս տարի այդ կազմակերպութիւնը իր ընդհ. ժողովը փոխադրած է, եւ զայն կը գումարէ Փէնսիլվանիա, ու ես ներկայ կ'ըլլամ կրկնակ «պաշտօններով»,- իբր անդամ այս մեծ կազմակերպութեան «Հայկական Ուսումնասիրութիւններու Ընկերութեան» ենթաճիւղի վարչական կազմին, եւ իբր զեկուցաբեր։

Ա.րդարեւ, Վահէ Օշականի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած է երեք զեկուցումներու չարք մը, 19-րդ դարու հայ գրականութեան մասին։ Նաեւ, հայ պատմաբաններու նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած է Կովկասեան Ազգաններու նուիրուած զեկուցում մը։ Գրական զեկուցումներուն ներկայ են մօտ 40 հոգի, մեծամասնութիւնը ակադեմականներ, եւ անոնց ստուար մեծամասնութիւնը՝ հա՛յ ակադեմականներ։ Փրոֆ. ձէյմս Էթմէճեան կը խօսի եւրոպական, մանաւանդ Ֆրանսական գրականութեան ունեցած ՀՍԿԱՑ ազդեցութեան մասին, 19-րդ դարուն։ Մանրամասնօրէն կը մեկնաբանէ մէկ - երկու գրողներու գործերէն նմոյշներ, ցոյց տալու համար Վիքթոր Հիւկոյի եւ Լամարթինի կատարած դերը, եւ ունեցած ազդեցութիւնը, սակայն իր եզրակացութիւններուն մէջ կը մատնանշէ նաեւ հայ հանճարի ստեղծագործ, ինքնատիպ ու եզակի կէտերը, որոնց չնորհիւ 19-րդ դարու հայ ռոմանթիկ գրականութիւնը կը փրկուի, ըստ Փրոֆ. Էթմէճեանի, միայն կրաւորականօրէն կազմուած ըլլալու անփառունակ ճակատագրէն։

Փրոֆ. Վահէ Օշական իր կարգին կը սեւեռի նոյն ռոմանթիկ գրականութեան վրայ, կը չեչտէ Թրքերէն լեզուով բայց հայերէն տառերով գրուած գրականութեան մեծ կարեւորութիւնը, 19-րդ դարուն։ Անոր դերը գրեթէ կ'անտեսենք այսօր, բոլորս ալ։ Ընդհանրապէս, մատնանշեց Փրոֆ. Օշական, բացի Դուրեանէն՝ չատ քիչերու գործը կը կարդանք այսօր։

Իմ զեկուցումս կը փորձէր վերաքննել Հայկական Ռոմանթիզմի բնոյթը, եւ չատ բան կը պատմէր. անխուսափելիօրէն, անկլօ - ամերիկեան մբտածելակերպին՝ ռոմանթիզմի մասին, որ չատ հաշտ չէ Ֆրանսականին ու հայկականին։ Ուրեմն, յայտնօրէն չատ մեծ հաճոյք չէր կրնար պատճառել հանդիսատեսներէն անոնց՝ որոնք աւանդական հակումներ ու դատումներ ունին։ Եւ անկլօ - ամերիկեան վարկածները խորթ եւ օտար կը նկատեն, երբ հարցը հայ գրականութեան բնոյթն է։ Ա.ռաջարկեցի վերագնել մեր ռոմանթիզմը, արեւմտեան ու մանաւանդ անգլիախօս աշխարհի գրական տարողութիւնները օգտագործելով։ Նշեցի նաեւ կէտ մը, որ անխուսափելի է ոեւէ անձի համար, որ սովետահայ մասնագէտներու, մանաւանդ Ս. Սարինեանի Հայկական Ռոմանտիզմը հատորը կը կարդայ,- ռոմանթիզմը ընկերային ու քաղաքական գործօն ազգակներու ազդեցութեան տակ ստացած է իր վերջնական ձեւը, նիւթը, հակումները։ Թերեւս քիչ մը կոպիտ ձեւով քննադատեցի արեւմտահայ քննադատութիւնը, որ կ'անտեսէ թէ՛ արեւելահայ ռոմանթիկները (Ա.րովեան, Պատկանեան, Բաֆֆի), թէ՛ ալ Դուրեանէն առաջ գրող մեծերը,- Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան եւ Ալիշան, որոնք երկուքն ալ, անշուշտ, իրրեւ կարեւոր ռոմանթիկ դասաւորած է Յակոբ Օշական, բայց ո - րոնց մանրամասն ընթերցումը չէ կատարուած դեռ։ Շեշտեցի որ ըստ իս սորոդելիներուս, առաջինն «ամբողջական» հայ ռոմանթիքը ո՛չ Ա.րովեանն է, ո՛չ ալ Դուրեան, այլ՝ Ալիշան։

Հետաքրքրական երեւոյթ էր ինծի համար այդ զեկուցումը, եւ հետաքրքրական էին նաեւ այն զանազան խօսակցութիւնները, որոնք տեղի ունեցան այդ 48 ժամուան ընթացքին, Ֆիլատելֆիոյ մէջ, ուր կը գտնուի Եունիվըրսիթի օֆ Փէնսիլվանիան եւ անոր «Հայկական Ուսումնասիրութիւններու Ամպիոնը»։ Այս ամպիոնը հիմնուեցաւ Խարբերդ ծնած ու մանկութեան Ամերիկա գաղթած եւ հոս այս համալսարանը յաճախած Պրն. Սարգիս Թարզեանի նուիրատուութեան չնորհիւ։ Ամպիոնակալ փրոֆէսէօրն է բնիկ Թուրիզցի Փրոֆ. Վարդան Գրիգորեան, որուն օգնական ուսուցիչները եղան՝ Վ. Օշական եւ Թովմաս Սամուէլեան։ Փրոֆ. Գրիգորեան ժամանակաւորապէս քաչուած է գործէն ու ներկայիս չատ յաջող ձեւով կը վարէ Նիւ - Եորքի հսկայ հանրային գրադարանը։ Այս ամպիոնին հովանաւորութեամբ կազմակերպուած են բազմաթիւ մասնագիտական համաժողովներ։

Այս համաժողովին, գլխաւոր նիւթը եւ մտահոգութիւնը մեր փափաքն ու ծրագիրն է, Հայկական Ցեղասպանութիւնը օտար մասնագէտներուն աւելի՛ մօտէն ծանօթացնել։ Մտահոգ ենք, որովհետեւ... մեզմէ ոչ մէկը եղեռնի մասնագէտ է, բացի ԳԻՏԱԿՄՆ առումով։ Մեր եղեռնը Տէր - էլ - Զօր էր, ոչ Տախաու կամ Պուխընվալտ. հետեւար անապատի մը մէջ կորսուած էր։ Լուսանկարներ գրեթէ չկան մեր զոհերուն տառապանքին վկայող, մինչ Հրեաները հազարներ ունին։ Եւ վերջապէս, չկայ մանրամասն ու հետեւողական ձեւով կազմակերպուած դիտական պրպտում։ Ուրեմն, թէ՛ կ'ուզենք դիտական զեկուցումներ ներկայացնել օտար մասնագէտներուն, թէ՛ ալ կը զղանք այն ինքնավստահութեան պակասը, որ կը վարակէ ակադեմականը, երբ ան դէմ - յանդիման կը գտնէ ինքզինքը՝ մանրամասն տեղեկութեանց չգոյութեան հետ։ Ի՞նչ ընել, որպէսզի կարենանք պայքարիլ այն կեղծաւոր բայց եւ այնպէս յարգուած ու պետութեան մը պիւտճէն իրենց «Թիկնապահ» ունեցող թուրք պատմագէտներուն դէմ։ Ի՞նչ ընել, երբ 1915-էն 1980, գրեթէ ոչ մէկ սիստեմատիկ փորձ կատարուեցաւ, ՈՉ ԻՍԿ ՀԱՑԱՍՏԱՆի Մէջ, եղեռնի մասին գրելու, ականատեսներու մանրամասն, ժամանակագրական վկայութիւնները հաւաքելու, եւայլն։ Ուշ մնացինք, ինչպէս այնքա՛ն յաճախ։ Հիմա կատարուող աշխատանքները սփոփանք մըն են մեզի համար, սակայն քիչ մը կը նմանին այրած սրտի մխիթարանքի։

×

Նոյեմբեր 17

Փէնսիլվանիայէն եաք՝ ահաւասիկ Պալթիմոր եւ ձոնզ Հոփքինզ համալսարանը, ուր կ'այցելեմ յաճախ, բարեկամներ տեսնելու եւ գրական - ուսումնասիրական աշխատանքներու մասին խորհրդակցելու համար։ Այս անգամ հոս է նաեւ Ֆրանսացի ծանօթ փիլիսոփայ եւ մտաւորական մը, Ժաք Տէրրիտա, որուն դասախօսութեան ներկայ կ'ըլլամ, ուրիշ

ակադեմականներու հետ: Ապա կ'երթանք ծանօթի մը մօտ, ճաշի:

Ֆառասունէն քիչ մը վեր տիկինն մըն է մեզի «ճաշ» մատուցանողը,- նկհար, բարակ, տպաւորիչ դէմքով եւ հոյակապ հասած ըլլալ: Հարուստ ընտանիքի զաւակ են՝ այր ու կինն, փրոֆէսէօր ու նախկին արուեստագիտուհի այս զոյգը, որուն մեծ «արուեստը», հիմա, հիւրասիրութիւնն է: Իմ գործիս չեն զար նման հիւրասիրութիւնները, որոնք Մ իջնին - Արեւելեան կերուխումի կարօտը կը բերեն սըրտիս ու ստամոքսիս: «Թէթեւ ճաշ մը», կ'ըսէ մեզի, ժպտուն: Ինչո՞ւ կը ժպտի,- թէթեւութիւնը ամառնային չապիկներու, ֆրանսական սեռային կատակերգութիւն - ներու եւ դրամատիրութեան բարոյական համոզումները ամփոփող հատորներու կը վայելէ, եւ ոչ նման ճաշի: Հասկցանք, լեմոնը լաւ բան է, բայց ինչո՞ւ ենթադրել որ բարա՛կ, զրեթէ թաւիանցիկ չերտ մը լեմոն ու առեպղին մը՝ «կանաչեղէն» են: Եւ այս պազ, բարդ ֆրանսական ապուրը այո՛, ճաշակաւոր է, բայց ինչո՞ւ Նոյեմբերին մեզի կը հրամցուի: «Թէ - թէ՞ւ» է, թէ ես ուշ հասայ, եւ ահա տաք ապուր մը, որով պաղպաղուր այս առտիկինը կը պատժէ զիս ու մեզ:

Ֆովի պզտիկ սեղանին վրայ զետեղուած են կարգ մը չատ զեղեցիկ պնակներ, որոնց վրայ չարուած են, աւելի չիատակ պիտի ըլլար ըսել «զարդարուած» են, ճաշփոնական ոճի ուտելիքներ,- ծաղիկի նման կարուած բողկեր, դանդուրի պէս կորըւած սաեպղինի երիզներ, այնքա՛ն բարակ, որ կը հալին բերնին մէջ, եւ հում ձուկ: Մտքէս կ'անցնի որ եթէ հում բաներ պիտի հրամցնէր, կը նախընտրէի չի բիւֆթէն, բայց Ամերիկացիին չատ բան կարելի չէ ակնկալել, երբ ճաշի հարց է: Ձուկի մասին մոածելով, յանկարծ Պոլսոյ եւ Ցունաստանի... «լաքեռտա»ն կը կարօտնամ, եւ օղին, եւ ոչ սա հում ձուկն ու ճափոնական ազանդերներն ու «Սաքէ»ն, որ բրինձէ պատրաստուած ալքոլ մըն է: Գոնէ տաք է,- տաքցուած կը խմուի այս խմիչքը:

Այս սեղանին մօտ, պզտիկ ուրիշ սեղան մը, ուր չարուած են սալաններ ու դանազան թարմ բանջարեղէններ,- բանջարեղէններու փունջեր, զեղեցիկ բայց ի՛նչ օգուտ,- իմ աչքիս կանաչեղէնը, առանց միսի, աննպատակ կը թուի: Սենեակին միւս կողմը, ապակեպատ ուրիշ սեղան մը՝ պատուղներով ծանրաբեռնուած, սակայն ոչ մէկ նչան... «կաֆօ»-ի, կամ կարկանդակի, եթէ կը նախընտրէք: Ըսել է ա՛յս է արդի խնջոյքը: Բարակ ու զեղեցիկ մարդիկ կը չրջապատեն զիս, սա դիրուկ Հայորդին, որուն ակնարկը կը զեզերի ապուրէն՝ հում ձուկ, կանաչեղէնէն՝ խաղող, եւ որուն ազմկարար ըստամոքսը՝ չարաճոներ լրէն որ լուրջ խոսակցութեան մը իր մասնակցութիւնը բերէ: Փրկարար փլա՛ֆ մը ըլլար գոնէ: Ե՛ս ալ անակնկալներ կը սիրեմ, վերջապէս, ու եթէ կանոնաւոր ճաշի մը կոչքին սա բաները հրամցնէին, որպէսզի համաեսէինք, կը չնորհաւորէինք մեզ հիւրասիրող տիկինը: Սակայն, ըստ իս, սա անակնկալ չէ, այլ՝ անհամ կատակ: Նոյնիսկ հացը ուտուելիք չէ: Ինծի կը թուի թէ համով հացի ու սուրճի, քաղաքակրթութիւն մը չէ դիմանար: Իսկ տանտիրուհին երեւի կը հաւատայ որ իր հացը կակուղ պէտք է ըլլայ, եւ բաղմոցները՝ կարծր: Արդեօք Քրիստոս պիտի կարենա՞ր հացի ու ձուկի հրաչքը կատարել, եթէ հոս ըլլար: Ցայտնօրէն, անկումի մէջ է Ամերիկան, երբ ճաշ մը պատրաստել՝ կը նչանակէ սուղ եւ ոսկեզօծ պնակները մէկդի հանել: Այս քիչ մը անկապ մտածումները կը զրդուին պարապ ու զայրացած ստամոքսի մը կողմէ: Նախ՝ փիլիսոփայութեան նուիրուած եւ մէկուկէս ժամ տեւող դասախոսութեան, ապա՝ այս «ճաչկերոյթը»...:

Բայց եւ այնպէս, երբ ստամոքս կը հանդարտեցնեմ մեծաքանակ առեպղին ուտելով, եւ խմիչքը ձեռքս կը «համաեսեմ» զանազան խոսակցութիւններ, հաճոյքով եւ նոյնիսկ բան մը սորվելով, միտքս կը վերադառնայ հարցի մը՝ որ կը տանջէ զիս, զոնէ տասնամեակէ մը ի վեր: Հարցը այս է,- ուտել - խմել սիրող ժողովուրդ է Հայութիւնը. վկայ՝ մեր չիքչպպային հակումները, նաեւ մեր ազգային հակումը՝ դէպի ծանրակշիռ մարմիններ, մեր միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու յիսունամեայ ողբը՝ թէ Հայը մշակութային հանդէսի չերթար, սակայն ճաշկերոյթի ու պարահանդէսի կ'երթայ:Տրուած ըլլալով, ուրեմն, որ ուտող ժողովուրդ ենք, ու միաժամանակ՝ խոսող, նոյնիսկ չաղակրատող, - ինչո՞ւ, ուրեմն, կը պնդենք որ մեր համայնքային կեանքի առանցքը ՀԱՆՐԱՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ պէտք է ըլլայ:

Պարզեմ միտքս, քիչ մը աւելի ընդլայնելով: Հայկական հանդէսը 19-րդ դարու Եւրոպայէն մնացած սովորութիւն մըն է: Կան աւելթներ (ռեկոչումներ, օրինակ), երբ միա՛յն նման պաչտօնական հանդէսն է որ յարմար ու պատչաճ է: Սակայն ըսփիւռք մը, մանաւա՛նդ մեր Սփիւռքը ՀԱՆԴԷՍԻ այնքան պէտք չունի, որքան ՀԱՒԱՔՈՑԹԻ: Հաւաքոյթ, ուր խմիչք - fոfքէյլի մը ժամանակ կայ, ապա՝ մէկ անձի համար կէս ժամ (թերեւս) խոսելու ժամանակ, եթէ կազմակերպող միութիւնը իսկապէս պատգամ մը ունի տալիք: Ապա՝ ճաշի եւ ոչ - պաչտօնական, թամամատայական հաւաքոյթի: Նչմարած եմ որ Իրանահայ զաղութը, որ նոյնիսկ հայահոծ Քալիֆորնիոյ մէջ կիսանչատ կեանք կ'ապրի, մասնագէտ է նման «հանդէս - հաւաքոյթ»ի, թէեւ հոն ալ այնքա՛ն մեծ է լրջութեան պակասը չաճախ, որ կէս ժամ լուրջ խոսքը տասը վայրկեան կատակախոսութեան կը վերածուի: Բայց եւ այնպէս կարեւոր կէտ մը կայ հոս: «Պարտաճանաչ» Հայեր հաւաքել, մէկ - երկու ժամ աթոռներու զամել եւ անոնց սակ - պել, որ յօրանչարեր դասախոսներու մըտիկ ընեն,- սա սատիզմ է, երբ ամէն չարաթ կը պատահի, մանաւանդ երբ առիթ չի տար ներկաներուն լրջօրէն հարցաքննել դասախոսը:

Այլ խոսքով, կը զարմացնէ զիս թէ ինչո՞ւ մենք կը մերժենք մեր ազգային նկարագրի հիմնական կէտերը ընդունել,- խոսելու, չփուելու, չաղակրատելու եւ ուտելու սէրերը: Զանոնք ընդունելու տեղ մենք մեր ժողովուրդին կը պահանջենք կարգապահութիւն եւ մտային սեւեռում, զոր ան կը մերժէ եւ չաճախ չի կրնար ալ տալ՝ հանդէսի մը իրականութեան մէջ: Խօսքս կրկնեմ, Ապրիլ 24-ի մասին չէ, այլ՝ աւելի առօրեայ հանդիսութիւններու մասին:

Շատ լաւ կը յիշեմ առիթ մը, 5 - 6 տարի առաջ, երբ Թորոնթօ, Գանատա հրաւիրուած էի, իբրեւ դասախօս: «Գըրքերու Օր» էր, եւ սրահին մէկ ծայրը կարցուպդրուող (հին) եւ ծախու (նոր) դիրքերու յատկացուած սեղան մը: Կար խըմիչք: Մարդիկ 6·30-էն եկք սկսան հասնիլ, խմել թեթեւ խմիչքներ, խոսիլ իրարու հետ, միաժամանակ (հրա՛չք) պտըտիլ գրքէ - գիրք· ոմանք նոյնիսկ... գի՛րք գնեցին: Ժամը 7·30-ին աթոռները մէջտեղ ելան, չարուեցան, հանդիսաւոր տեսները նստեցան եւ 8-էն առաջ դասախոսութիւնը սկսաւ. տեւեց 45 վայրկեան: Անկէ եկք, 120 ներկաներուն 60-ը տուն դացին, միւսները՝ մնացին: Զարմանքս արտայայտեցի: «Սիրելիս», ըսաւ վարիչ ընկ. Մարգար Շարապխանեանը, «Ուրբաթ երեկոյ է, մարդիկ կու գան թէ՛ բան սորվելու, թէ՛ ալ բարեկամներու հետ ըլլալու համար»: Եւ իրօք, երկար սեղաններ մէջտեղ ելան, աթոռները դարձան ճաշասեղանի աթոռ, դուրսէն բերուեցաւ պատրաստ ուտելիք, «փիծծա»ն (որ չեմ կարծեր թէ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէր Ֆրանսահայուն), եւ սրահին կից խոհանոցէն մէջտեղ ելան դինի ու գարեջուր: Մէկը «Թամաադա» նչանակուեցաւ, թէեւ ներկաները զրեթէ առանց բացառութեան արաբական երկիրներէ եկած էին, կամ Ցունահայեր էին: Երգ, արտասանութիւն, ինքնաբուխ խոսակցութիւն, հին ծանօթութիւններու վերանորոգում եւ նոր ծանօթութիւններու հաստատում,- մինչեւ կէսգիշեր հոն էինք: Հիացայ, եւ հրճուեցայ նաեւ, երբ լսեցի որ չրջանի Հայութեան համար զրեթէ ամէն չարաթ Հայ կեդրոնի այս մտաւորա - ստամոքսա - ընկերային երեւոյթները առօրեայ երեւոյթ մըն էին:

Անչուշտ կարելի է առարկել որ մտաւորական լրջութիւն չունի նման դրոյթ, սակայն սխալ պիտի ըլլար նման առարկութիւն: Շատ մը հանդէսներ ու մէկ ժամէն աւելի տեւող դասախոսութիւններ մըտաւորական լուրջ պարունակութիւն չունին, եւ կամ չեն փոխանցեր ունկնդիրներուն: Ընդհակառակն, ես նչմարեցի որ այդ երեկոյ, խմիչքը ձեռքս, չատ աւելի՛ լուրջ հարցումներու պատասխանեցի եւ խոսակցութիւններու մասնակցեցայ, քան սովորաբար, յոգնեցուցիչ եւ երկարատեւ դասախոսութիւններէ ետք...:

Մեր կեանքը, Սփիւռքի մէջ, առղջ կրնայ մնալ միա՛յն երբ մերժենք ընկերային առօրեայ դրեթէ - ամբողջական անջատումը, մտաւորականէն, եւ միա՛յն երբ ԴԱԴՐԻՆՔ պաչտօնական պատգամախօսութիւնը չփոթել՝ մտաւորական հաղորդակցութեան հետ: ■

ԱՐՇԻԼ ԿՈՐՔԻԻ ՈՐՄՆԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ (1)

1929-ի Հոկտեմբերին ծայր առաւ Տնտեսական Մեծ Տագնապը զլխաւոր իրադարձութիւններէն մին է Ա.Մ.Ն.-ի պատմութեան, որուն յաջորդող աւելի քան տասնամեակ մը տեւող չրջանը նոր հանդրուան մը կը թեւակոխէր երբ Ա.Մ.Ն. կը մանէր պատերազմի՝ Դաչնակիցներու կողքին:

Այս տագնապի չրջանին պետութիւնը, ոչ առանց քաղաքական նպատակներու, գործադրութեան կը դնէր նաեւ արուեստադէտներուն գործ հայթայթող ծրագիր մը: Նախ կը կազմուէր PWAP-ը (Public Works of Art Projects — Արուեստի Ծրագիրներու Հասարակաց Գործեր), որ կը սահմանադրուէր միայն ամերիկեան խորք ունեցող գործերով՝ ըլլալով խոտորէն հատուածական, ապա, Արուեստագէտներու Միութեան (Artists' Union) պահանջին ու բողոքին պատճառով 1935-ին գործադրութեան կը դրուէր WAP - FAP-ը (Works Progress Administration's Federal Art Projects — Աչխատանքներու Զարգացման Վարչութեան Արուեստի Դաչնակցային Ծրագիրներ), որ աւելի լայն ծիր կ'ունենար՝ առանց սկզբունքային նախընտրութեան՝ կիրարկուած արուեստի տեսակին չուրջ:

Հակառակ PWAP-ի զատողութեան, Կորքի կը փորձէ անոր մաս կազմել որմնանկարի ծրագիրով մը: Եւ քանի իրը, ինչպէս արուեստի որեւէ գործ, պէտք է համապատասխանէր «Ամերիկեան Համայնապատկեր»ին (2), Կորքի իր ներկայացուցած նախագիծին կը յարմարցնէ հետեւեալ բացատրութիւնը.-

Իմ գործիս բովանդակութիւնը ուղղակի է: Ամերիկեան տարածքները հորիզոնական են: Նիւ-Եորք բաղաքը, ուր կ'ապրիմ, ուղղահայեաց է: Նկարիս կեդրոնը կայ սիւն մը, որ կը յատկանչէ Ամերիկացի ազգին վճռակամութիւնը: Այս սիւնի ետին զանազան վերացական տեսարաններ տեղի կ'ունենան:

Իմ նպատակս է ստեղծել իրերու առարկայականութիւնը, զրս անջատած եմ իրենց սովորական շրջապատէն՝ կարեւոր անոնց տալու բարձրագոյն իրապաչտութիւնը (3):

Նման բացատրութիւն մը անչուշտ քննիչներուն ընդունելի չէ զարմներ իր ծրագիրը, որ կը մերժուի: Քանի ծրագիրի մը վրայ հիմնուած նկարչութիւն մը Կորքիի մարզը չէ, որ թելադրական է աւելի՝ քան բացատրական եւ նկարագրային: Իսկ «վերացական տեսարաններ»ու իր ակնարկութիւնը իր դէմ գործող կէտ մըն էր, որովհետեւ վերացականութիւնը նկատուած էր դուրսէն՝ Եւրոպայէն ներածուած չարժում մը, ամերիկեան իրականութեան եւ ըմբռնումներուն խորթ ուղղութիւն մը՝ խանգարող:

Յատկանչականը այն է որ երբ PWAP-ը կը հատաւուի 1933-ի վերջերուն՝ Կորքիի հորիզոնական որմնանկար մը ներկայացնող գծանկարներու կատարման թըղթական արուած է, կարգ մը արուեստաբաններու կողմէ, 1929 - 1932 չրջանը, ինչ որ կը նչանակէ թէ ան չէր կրնար յըղացուած ըլլալ PWAP-ին համար: Ուստի վերի իր բացատրութիւնը եաքն է որ յըղացած է: Անոր մէջ երկու բանալի կէտեր կան. «վերացական տեսարանները»ը (Կորքի չըսեր թէ ինչ կը ներկայացնեն անոնք) եւ սովորական իրերը անջատելով իրենց չրջապատէն՝ «անոնց տալու բարձրագոյն իրապաչտութիւնը», որոնք որպէս դաղափար արդէն իսկ հիմքը կը դըներն իր գաւիթի եւ հատուն չրջանի գործերուն:

Այլ յատկանչական կէտ մըն է գործին խորքը: 1920-ական տարիները իր արուեստի ոչ - ենթակայական չրջանն է, ուր կը ներկայացնէ արտաքին աչխարհէն վեր - ցրուած պատկերներ, նախ բնապաչտական եւ Սէզանեան ոճով՝ ապա քիւպիստ: Տագնապի տարին է որ, ըստ երեւոյթին, կամ անոր անմիջապէս յաջորդող չրջանին, Կորքիի արուեստը կը ստանայ վերացական բնոյթ մը՝ որ քիւպիզմի երկրաչափական կառուցումէն դուրս կու գայ, ուր երեւակայական ձեւեր կը սկսին մարմին առնել՝ զուցէ անմիջականօրէն կապուած իր ներքին իրականութեան (4): Այս որակական փոփոխութիւնը կրնայ կապուած ըլլալ Տագնապին յարուցած մղձաւանջին եւ իր մեկուսացման զգացումին: Քանի իր անունը փոխելէն եաք, այս երկրորդ հանդրուանն է որ ինքնութեան եւ օտարացումի հարցը կրնայ վերարծարծուած ըլլալ իրեն համար՝ նկատի առած չրջապատին վրայ փչող ազգայնական, օտարամերժ եւ մեկուսապաչտ հովը:

Այս ձեւով Կորքի կը բացուի դեպի դերիրապաչտութիւն, ինչպէս իրմէ առաջ իր ընտրած օրինակը՝ Փիքասօն: Ոլորապտոյտ եւ իրարմէ անցնող դիծերով, առանց սահմանուելու բնական տարրերու արտաքին դիծերով, արուեստագէտը իր մեկնաբանութիւնը կու տայ, իր միջամտութիւնը աւելի կը չեչտէ բնութեան եւ մարդուն վրայ: Կերպար մը կամ որեւէ տարր ենթակայ կ'ըլլայ մեկնաբանումի մը, որ չենթարկուիր տեսողական որեւէ տրամաբանական կամ առարկայական օրէնքի մը՝ այլ կը հետեւի արուեստագէտի ներքին մղումին, երբեմն անմիջական, որ սակայն յետոյ կրնայ ենթարկուիլ յղկումի, զտումի եւ բիւրեղացման:

Գրեց՝

ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԷՐԷՁԻԿԼԵԱՆ

Կորքիի այս չրջանի կազմաւորման ոճային ընտրութիւնները կը կրեն ազդեցութիւնը իր բարեկամներէն Ճ. Տ. Կըրահամի (բուն անունով Իվան Տալըրվակի), որ նոր կապը կ'ըլլար Կորքիի եւ այլ երիտասարդ նկարիչներու եւ եւրոպական չարժումներու գործունէութիւններու ծանօթացման միջեւ՝ մանաւանդ Փիքասոյի: 1930-ական տարիներու Կորքիի արուեստը ոճականօրէն ամէնէն աւելի ենթակայ է Փիքասոյի ազդեցութեան, ուր սեւ լայն դիծեր կը կազմեն գործին հիմնական կառոյցը եւ ուր գոյները տեղ - տեղ լճացած են անոնց մէջեւ՝ ինչպէս որոչ չափով ապակեայ պատկերներու պարագային:

Կորքին մէջ վերոյիչեալ որմնանկարի Կորքիի նախագիծը համախմբումն է երեք գծանկարներու, որոնք առանձինն առնուած, ունին չատ մը տարբերակներ՝ յատկապէս ձախ կողմինը, որուն հիմնական մասը Կորքի պիտի վերածէր իւղաներկի «Գիչեր, Աւեղծուած եւ Կարօտ» անունին տակ: Այս նախագիծին համադրումը հիմնուած է, ինչպէս Տ. Ուալտմըն դիտել կու տայ, Փաօլօ Ուչէլլոյի մէկ գործին վրայ (5), որ երեք յաջորդական արարքներ կամ տեսարաններ համախմբող համադրում մըն է՝ նոյն հորիզոնական նուիրեամբ ինչպէս Կորքիինը: Կորքի զբրեթէ հարազատութեամբ իր գործին մէջ տեղադրած է Ուչէլլոյի նկարին կեդրոնական սիւնը: Այս չրջանէն սկսեալ Կորքիի հետաքրքրութիւնը Ուչէլլոյի արուեստին նկատմամբ երբեք կանդ պիտի չառնէ, որուն նկարչական թելադրանքներուն պիտի միացնէ այլազան ժամանակներու վարպետներէ եկածները:

Նախագիծին մէջ Կորքիի ոճը սակայն դեռ կարծր է, ուր հատուածներուն կուտակումը (որոնք չունին զիրար կապող օրգանական կապ մը՝ ընդհանուր զալափարէ մը, միտքէ մը կամ ապրումէ մը թելադրուած), կը թուի փնտռտուքի մը արդիւնք ըլլալ՝ արուեստականօրէն մեկուսեուած: Առնք, հակառակը իր մատիտանկարներուն, ուր ի՛նչ աչխատանքի եւ դ ծ ա յ ի՛ն նոյնանման կըշռոյթ եւ ոչ - յղացողական նկարագիր, ուր կարծէք փորձ կայ աչխատելակերպի դասական զեղեցկութեամբ եւ մաքրու -

●▸

ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

ԱՐՇԻԼ ԿՈՐՔԻ

ՆԱՄԱԿՆԵՐԷՆ

«...Փիլիսոփայութիւնը և տեսութիւնը միաժամանակ կրնան բացատրել կամ չըփոթ յառաջացնել: Որովհետեւ դժուար է ամբողջականօրէն բառերով արտայայտել միտումներ եւ զաղափարներ: Երէկուան միտքերը կրնա՞ն ի զօրու ըլլալ այսօր եւ վաղը: Այսօր Թորոս Ռոսլինի մէջ կը տեսնե՞մ արդեօք տարրեր, որոնք նախապէս ինձմէ պահուած էին: Մտային ճըշդըրտութիւնը նման պատճառներու բերմամբ դժուար է՝ քանի զաղափարները ոչ միայն կրնան փոխուիլ, այլեւ կը ստանան նոր չրջագիծեր, նման շիւղի մը՝ որ կը տաչուի:

«...Գեղագիտական կամ իսկական արուեստը խորութիւն եւ զգացում ունեցող արուեստ է: Ան արտադրութիւնն է ըզգայուն արուեստագէտի մը որ կ'արտայայտէ իր տիեզերական զգացումները՝ քանի չկայ եթէ ոչ իր ամենախոր մտածումները մարդոց հաղորդելու իր չատ մարդկային փափաքը: Ան լի է իր միտքով եւ պէտք է մղէ դիտողը իր անձի մէկ մասին զիջելու՝ կարելի եղած չափով տուեալ գործէն քաղելու համար...: Իսկական արուեստը պէտք է մարդուն մեծագոյն ունեցածը հրահրէ: Որ է իր միտքը: Եւ ան պէտք է օգնէ որ մարդս ինքզինք հասկնայ: Իսկական արուեստագէտը այն անձն է որ մարդս կը հասկնայ աւելի քան նոյնինքն մարդը ինքզինք: Մեր արուեստի արդիւնքը պէտք ունի միացած չանքի մը, եւ ինչպէս բոլոր չանքերը՝ ան կրնայ գործունեայ ըլլալ եւ յուսախաբութիւն ալ յառաջացնով՝ մինչեւ որ յաջողութեամբ պսակուի: Միացած չանք մը՝ արուեստագէտին եւ իր գործը պատահական դիտողին: Ստեղծողին նրբութիւններն ու զգայունութիւնները եւ մտածող դիտողները որոնք, թափանցելով գործի խորութեան մէջ, ձեռք կը բերեն մարդկութեան համար այնքան կարեւոր այդ նուաճումը: Հասկնալու կարողութիւնը մտքի յամառ աշխատանքին ընդմէջէն»:

(Յունիս 3, 1946)

×

«...Գիշեր - ցերեկ պայքարած եմ յայտնաբերելու չատ մը զաղափարներ, որոնք միտքիս մէջ տեղ կը գրաւեն: Մեծ սէր մըն է այս՝ բայց նաեւ պայքար մը:

«Ինչ նկարելը նոյնքան կարեւոր է որքան ինչպէս նկարելը: Մեծ արուեստը մեծ զգացմներ ունի: Ի՞նչ կ'ուզեմ ըսել մեծ ըսելով: Ո՛չ թագաւորներ, հարուստ մարդիկ կամ կղերականներ, ո՛չ չեփորուած քաղաքական վատ անձնաւորութիւններ: Ըսել կ'ուզեմ մարդու սէրը, բնութեան սէրը, գեղեցկութեան սէրը, յառաջխաղացքի սէրը մարդուս բարօրութեան համար: Ծաղրանքը արուեստին մէջ տեղ չունի որովհետեւ ան անպատկառութեան կը տանի, որ տկարութիւն է եւ իրականութիւնը չդիմագրաւելու անկարողութիւն՝ իրականութիւնը չտիրապետելու: Թող ծաղրանքը մնայ ծաղրանկարիչի մարզին մէջ: Ինծի համար, գեղագիտական բիւրեղացումը, ոչ-առիւեստութիւնը, ամբողջովին ընտրանիական իմաստով՝ գլխաւոր փոխադրիչն է իրականութեան տեւական հաղորդակցութիւնին, ընթացքը՝ արուեստագէտը օր մը կապելու ժողովուրդին այնպէս մը որ ետքը տարբերութիւնները կը չքանան եւ նման հաղորդակցութեան մը արգելքները կը վլլին: Եւ գեղագիտութիւնը իրականութիւնն է՝ իր բարձրագոյն առիւճանին հասած...:

«...Արուեստագէտը պէտք է ցոյց տայ ուղին դուչակութեան մը կամ աւելի ճըշդըտիր կերպով դիտակցութեան մը որով վերադարձը դէպի մարդկայնութիւնը, գեղեցկութիւնը, զօրութիւնը եւ մարդկութեան զգայնութիւնը՝ անխուսափելի եւ հիմնական է նոյնպէս զանգուածին մէջ: Արուեստագէտները պէտք է առիւակ աւելի կանուխ զգան. բայց այս առիթով դժբախտաբար ընտրանիութիւն կը ծագի, երբ կ'արդիլուի որ նման գոյութիւն մը ժողովուրդին մէջ ծաւալի: Նաեւ ժողովուրդը յետոյ պիտի կարենայ զգալ զայն: Արուեստը պէտք չէ որ իջնէ զանգուածի հասկացողութեան մակարդակին: Մշակոյթի, արուեստի եւ գաստիարակութեան ու դիտակցութեան իսկական յառաջխաղացքը կը պահանջէ որ զանգուածներու հասկացողութիւնը եւ դիտակցութիւնը բարձրացուի գեղագիտական արուեստի մակարդակին: Վստահ եմ որ ասիկա օր մը տեղի պիտի ունենայ: Ես յոյս ունիմ ասոր վրայ:

«Այսօր հայկական ճաշարան զայլ: Չեմ բերի հայրենի անոյշ յիշատակներ...»:

(Նոյեմբեր 24, 1947)

թեամբ ոտքի պահել գործը՝ քան թէ խորքով եւ ամբողջական կառոյցով, որու կազմաւորման Կորքի դեռ չէ հասած:

1935-ին Կորքի մաս կը կազմէ WAP-FAP-ին ու կը գործէ որմնանկարչութեան բաժնին մէջ: Առաջին ծրագիրը, որուն վրայ կ'աշխատի, յատկացուած է նկարազարդելու Ֆ. Պէնըթի օդակայանը: Այստեղ Կորքի կը յղանայ աննախընթաց գաղափար մը՝ որ է նկարչական մակերեսներու հետ մէկտեղուած հսկայ լուսանկարներով զարդարել պատերը: Լուսանկարիչ է Տէյվիսի մասնակցութեամբ Կորքի կը պատրաստէ նախագիծ մը: Սակայն գաղափարը չիրականանար ու Կորքիի կը տրուի այս անգամ նկարազարդելու Նիւուարքի օդակայանը:

Շուրջ երկու տարի տեւող աշխատանքով մը Կորքի կ'աւարտէ տասը մեծածաւալ որմնապատառները: Նախապէս կը պատրաստուի փոքր չափի նմոյշ մը՝ սըրահն ու որմնանկարները ներկայացնող, որու հետ կը ցուցադրուի մէկ աւարտած պատառ:

Առանց մէկ Կորքի արդէն զատ է իր նկարչական յղացումը, ուր տափարակ մակերեսներու դոյնային հսկայ չերտեր իրենց երկտարածութեամբ կը ծածկեն պատառները՝ հակառակը իր որմնանկարային առաջին նախագիծին մէջ տեղ գրաւած երրտարածական մարմիններուն: Կորքի այստեղ կը մեկնի յատակ հիմքէ մը՝ ուղղակի իրականութենէն, այն բոլորէն որոնք կապ ունին օդագնացութեան հետ, հիմնուելով լուսանկարներու վրայ՝ զանազան գործիքներ, գոյքեր կամ օդանաւեր ներկայացնող: Կորքի այս առընչութեամբ իրմէ պահանջուած գրութեան կու տայ «Օդագնացութիւն. Ջեւերու Զարգացում՝ Օդուժական Սահմանումներու Տակ» խորագիրը:

Այստեղ ալ Կորքի կրկին կ'անդրադառնայ «սովորականը անսովոր դարձնել»ու իր միտումին: Այս որմնապատառներուն առաջինին մէջ «Գործողութիւններ՝ Դաշտին Վրայ», որ աւելի վերացականացուած մէկ տարբերակն է Ֆ. Պէնըթի օդակայանի նախագիծին, Կորքի «օդանաւ մը մանեւրատած» է «իր բաղկացուցիչ մասերով... տուեալ պատի մը մէջտեղ ընդմէջէն յղանալու օդագնացութեան ձեւակերտական խորհրդանշաններ»: Առանք, այս ձեւերը, ան զանոնք օգտագործած է «ջլատուած համեմատութիւններով՝ դիմողը տպաւորելու համար մեր ժամանակուան հրաշալի տեսիլքներով»: Այս մարմիններու յարձակունակութիւնը չեչտելու համար գործածած է «այնպիսի տեղական դոյներ այնպէս ինչպէս կը տեսնուին օդագնացութեան դաշտին վրայ - կարմիր, կապոյտ, դեղին, սեւ, մոխրագոյն, սըրճագոյն - որովհետեւ այս դոյները սկիզբէն օգտագործուած են իրերը ցցուն դարձնելու համար՝ այնպէս որ կարելի ըլլայ զանոնք յատակօրէն եւ արագ կերպով տեսնել»:

«Սկիզբի Օդագնացութիւն» պատառին մէջ Կորքի ջանացած է «տարրական եզրերու բերել առաջին օդապարիկի ճամբորդներու զգայնութիւնը»: Իսկ «Արդի Օդագնացութիւն»ի որմնապատառները կը պարունակեն «անջրպետին մէջ խոյանալու վիճակին մէջ զտնուող ուղղաձիգ սաւառնակի մը կազմողական տարրերը, սակայն առկախումի անչարժութեամբ»: Արդի օդանաւ մը՝ «պարզաբանուած իր հիմնական ձեւին մէջ եւ զետեղուած այնպէս մը որ յառաջացնէ թռիչքի զգայնութիւն մը»: Նոյն մասի այլ երեք պատառներու մէջ Կորքի օգտագործած է «կամայական դոյներ եւ ձեւեր...» եւ «նոյն ոգիով՝ տեղ մը մեքենան կարծէք կը զառնայ վիշապի թեւ մը եւ ուրիշ տեղ մը անիւները, մղիչները եւ չարժիչները կը ստանան մթնոլորտը ճեղքող առւպի մը դիւային արագութիւնը»: Իսկ «Թռիչքի Մեքենագրութիւն»ին մէջ, Կորքի օգտագործած է «կերպաւորական մարմիններ... այն բոլորը որոնք յատակ կարեւոր գործածութիւններ ունին օդագնացութեան մէջ»: Աւելի չեչտելու համար՝ Կորքի անոնց կարեւորութիւն ընծայած է «զանոնք անջատելով իրենց չըջապատէն»՝ (6) ինչպէս PWAP-ի ներկայացուցած իր նախագիծին մէջ:

Կորքի այս հանդրուանին արդէն փորձարկած, իւրացուցած եւ բաւականին բիւրեղացուցած է այն ուղղութիւնները, որոնք իր նկարչական առաջին տարիներէն իսկ կլանած էին զինք: 1930-ական տարիներու սկիզբներուն ժամանակակից վարպետներու աղդեցութիւններուն միացուցած էր յետ - միջնադարեան վարպետներու՝ Ուչէլլոյէ եւ Տէլլա Ֆրանչէսքայէ եկածները: Իր եռոտանիի նկարչութեան մէջ իշխողը ամէնէն աւելի Փիքասոն է, յետոյ Միրօն: Մինչ կարգ մը որմնապատառներու մէջ Լէժէի ազդեցութիւնը ակընյայտ է, ուրիշներու մէջ ան կը չքանայ՝ տեղ տալով տարածուն տափարակ ձեւերու՝ յստակ եզրերով եւ ոլորապտոյտ չրջագիծերով սահմանուած, որոնք աւելի մօտ են Ուչէլլոյէ եւ Տէլլա Ֆրանչէսքայէի ձեւերուն՝ երբ նկատի առնենք միայն անոնց չրջագիծերը, պարպելով մակերեսի մանրամասնութիւնները: Առանց մէջ Լէժէն յիշեցնող միակ ակնարկութիւնները մեքենաներ կամ իրերը յատկանշող ձեւերն են: Այստեղ այդ բոլորը արդէն կը սկսին ստանալ չարժուն կենդանութիւն մը՝ պատառի սահմանուած միջոցին մէջ իրարու վրայ լուռ կերպով սահող, չուրջը դարձող կամ մէջընդմէջ չարժող, ուր տիրող ուղղահայեաց ուղղութիւնն է, որ կը կազմէ Կորքիի աւարտական ոճի հիմնական կառոյցը:

Հիմնուելով այս չարքէն վերջերս զբաղնուած երկու որմնապատառներու վրայ՝ կը տեսնենք թէ Կորքի ինչպիսի ճաշակով, բծախնդրութեամբ, մաքրութեամբ եւ որակով ներկած է մեծ տարածութիւնները, որ, մէկդի դրած հետեւողականութեան հարցը, չուքի մէջ կը ձգէ Լէժէի, նաեւ այլոց կարգ մը կատարումները: Առանցմով Կորքի իր վերջին հեռաւոր տուրքն է որ կու տայ քիւպիզմին: Այստեղ ակներեւ է նաեւ այն դեղինի գործածութիւնը, որ Կորքիի ամէնէն չատ սիրած գոյներէն մին է իր նկարներուն որպէս յետնամաս:

Այս որմնանկարներէն ետք, 1939-ի Նիւ-Եորքի Միջազգային Տօնավաճառի Տուվալային Փոխադրութեան Շէնքին համար Կորքի կը ներկայացնէ այլ ծրագիր մը (այս տարի յուցադրուած, այլ գործի մը հետ, Փարիզի Արդի Արուեստի Թանգարանին մէջ), որ կը մերժուի. իսկ Օդագնացութեան Շէնքին համար կատարածները կ'ընդունուին ու աւարտած վիճակին մէջ կը դրուին իրենց տեղերը: Առանց մեկնակէտը նոյնն է, այսինքն հոս ալ Կորքի կը մեկնի իրական տարրերէ՝ զանոնք հասցընելով որոշ վերացականութեան մը, որոնց կ'ընկերանան այլ ամբողջովին վերացական ձեւեր: Առանք ձեւով մը կը տարբերին նախկիններէն իրենց «կէտադրականութեամբ» եւ խայտանքով, որով - հետեւ տարածուն ձեւերու փոխարէն այստեղ տեղ գտած են տարտղնուած մանր ձեւեր, որոնք աւելի չարժուն նկարագիր մը կու տան այս գործերուն:

Վերջին որմնանկարները, զորս Կորքի յանձն կ'առնէ 1941-ին, կը պատկերազարդէին Պէն Մարտընի «Ռիվիէրա» կոչուող դիշերավայրը, ուր ազատօրէն տեղ գտած են վերացական խառնածին ձեւեր՝ քանի Կորքի իր կազմաւորման աւարտական չըրջանը մտած է նկարելով «Պարտէզ Սոչիի Մէջ» չարքը: Այժմ իր նոր «ուղեցոյց»ը եղած է Միրօն, որուն նշաններու նկարչութիւնը, ուրկէ կու գայ նաեւ խառնածինի հարցը, լաւագոյնս կը չարմարի իր հարուստ եւ քօղարկուած ներաշխարհին, լի յուշերով, յիշատակներով, երազներով եւ ապրումներով՝ զորս արտադրելու համար պէտք ունէր աւելի սահուն, ակնարկութիւններով լեցուն նկարչական լեզուի մը: Իր չայտարարութիւնը այս որմնանկարներուն կապակցութեամբ արդէն կը պարզէ իր յղացքին տարբերութիւնը նախկին որմնանկարներէն եւ որ կը գտնայ իր գեղարուեստական կազմաւորման զտումը, որուն վրայ կը հիմնուի իր աւարտական յղացողական ոճը: Կորքի ի մէջ այլոց կ'ըսէ -

...Ո՞ր մարդը չէ կանգնած մթնշաղին եւ դիտելով իր երկարած ստուերի այլակերպած ձեւը անկէ չէ կազմած տարօրինակ եւ շաժող ու չաճախ երեւակայական մտապատկերներ: Վստահաբար մենք ընդոլորտ կ'երազենք եւ իւրաքանչիւրի փորձառութեան այս հասարակաց չայտարարին մէջ ես կարողացած եմ գտնել ամէնուն հասկնալի լեզու մը (7):

Երազելը պահանջ մը դարձած էր իրեն համար՝ իր առանձնութիւնը լեցնելու դըրդումէն մղուած, որ աւելի լայն իմաստ մը կը ստանար իր երկրորդ ամուսնութեամբ եւ բնութեան իր վերայայտնաբերումով:

Կորքիի որմնանկարները ամբողջութեամբ վճացած են կամ կորսուած, ուրիչ չատերու նման, բացի այն երկուքէն՝ Նիւ-Եորքի օդակայանին որմնապատառներն - րուն մաս կազմող, որոնք գտնուեցան 14 խաւ պատի ներկով ծածկուած...: Առանք արդարացիօրէն 1930-ական տարիներու ամերիկեան որմնանկարչութեան ամենադեղեցիկ իրագործումներէն կը նկատուին: Ընդհանուրին մասին զաղափար մը կարելի կ'ըլլայ կազմել մեկնելով միայն այն լուսանկարներէն եւ նախափորձերէն, որոնք մնացած են:

Որմնանկարչութիւնը Կորքիին կարելիութիւնը տուաւ նկարելու մեծ չափերու վրայ՝ ինչ որ իր սրտին խօսող բաներէն մէկն էր: Միաժամանակ աւիթ մը ընծայեց իրեն նիւթական որոշ եկամուտ մը ձեռք ձգելու՝ ինչ որ զինք կանգուն պահեց Տաղնապի դաժան տարիներուն: Առանց ընթացքին ան ձեռք բերաւ նկարչական յատուկ փորձառութիւն եւ հասունութիւն՝ 1940-ական տարիներուն նկարելու այն գործերը, որոնք զինք դարձուցին 20-րդ դարու ամերիկեան արուեստի կարեւորագոյն դէմքերէն:

ԱԼԵՔՍԱՆ ՊՐԻՃԻՒԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(1) Հատուած - ամփոփում «Արշիլ Կորքի Տնտեսական Մեծ Տագնապի Տարիներ» գրքոյկէն, որ կը պատրաստուի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Գեղարուեստի Ազգային Կեդրոնական Կառավարութեան Գործակալութեան (WPA) կողմէ, որ կը գործէր 1935-1943 տարիներուն: Գրքոյկը չէ հրատարակուած:

(2) Գեղարուեստական դպրոց մը, American Scene անունին տակ, որու մաս կազմող նկարիչները կը պատկերէին Ամերիկայի անցեալի եւ ներկայի կեանքը. երանելի երկիրը:

(3) «MURALS WITHOUT WALLS — Arshile Gorky's Aviation Mural Rediscovered». *The Newark Museum*, Newark, New Jersey, 1978, p. 22.

(4) Տե՛ս Harry Rand. «ARSHILE GORKY — The Implication of Symbols». *Allanheld and Scharm, Montclair (USA) - George Prior, London*, 1981.

(5) Diane Waldman. «ARSHILE GORKY — A Retrospective». *Harry N. Abrams Inc., New York — The Solomon R. Guggenheim Museum, New York*, 1981, p. 32, 33.

(6) «MURALS WITHOUT WALLS»... p. 13, 15.

(7) Malcolm Johnson. «CAFE LIFE IN NEW YORK», *New York, SUN*, August 22, 1941. Տե՛ս Ethel K. Schwabacher: «ARSHILE GORKY». *The Macmillan Company, New York*, 1957, p. 79.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
11
MARDI
11 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.345 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.345

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԵՏ

ՀԱՅՑ· ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԵՐՈՒՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Աբգ· Մանուկեան, ընկերակցութեամբ Թեմական Խորհուրդի առենապետ Լեւոն Ահարոնեանի, Խորհուրդի անդամ Վազրիկ Մանուկեանի եւ կեդր· Հոգաբարձութեան առենապետ Վահիկ Խաչատրեանի, հանդիպում մը ունեցած է Կրթական նախարար Սէյէտ Ալի Աքպար Փարւարեշի հետ։

Հանդիպումը տեղի ունեցած է Դեկտ· 23-ին, Խորհրդարանին մէջ, ուր Հայկական պատուիրակութեան միացած է նաեւ երեսփոխան Հրայր Խալաթեան։ Արտակ Աբգ· անդրադառնալով հայկական վարժարաններու դժուարութիւններուն եւ հարցերուն, խօսքը ուղղելով Նախարարին՝ ըսած է· «Իսլամ Հանրապետութեան Սահմանադրութեան համաձայն պաշտօնապէս ճանչցուած են կրօնական փոքրամասնութիւնները եւս իրաւունք ունի իր դրպրոցները ունենալու՝ իր դոյատեւումը ապահովելու համար։ Պիտի ուզէի ձեր ուշադրութեան յանձնել նաեւ կարեւոր հարց մը, այն է՝ որ ամէն անգամ, երբ պետական հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի կամ մամուլի ներկայացուցիչներու կողմէ հարցում կ'ուղղուի հայ փոքրամասնութեան վիճակի եւ կրօնական ազատութեան մասին, մենք կը յայտարարենք որ հայ փոքրամասնութիւնը կրօնական տեսակէտէն ոչ մէկ ճնշումի ենթակայ է, բայց կրթական հարցերու մէջ դժուարութիւն ունի եւ այդ հարցերը մեր կարծիքով լուծուելիք հարցեր են· անհրաժեշտ է հիմնական կարգադրութիւն մը ընել հայկական վարժարաններու վերաբերեալ, որպէսզի վերջ գտնեն կամայական կարգադրութիւնները։ Այս վերջին շրջանին տեսուչներու փոփոխութեան հետ նոր դժուարութիւններ յարուցուեցան մեր կարգ մը վարժարաններու մէջ։ Եթէ երբեք հայկական վարժարաններու դասացուցակէն հանուի հայերէն լեզուն եւ կրօնքը պարտկերէնով ուսուցուի, հայկական դպրոցը կը դադրի իր հետապնդած առաքելութենէն եւ կը խաթարուի անոր նպատակը։ Մեր դպրոցները բացուած են մէկ նպատակի համար, այն է՝ հայեցի դաստիարակութիւն եւ կրթութիւն։ Մեր դպրոցներուն մէջ կրթութեան զուգահեռ պիտի դաստիարակուի նաեւ գիտակից սերունդ մը՝ մեր կրօնաբարոյական ընկերզրուններով եւ հայեցի ուրոյն դաստիարակութեամբ։ Դիտէք նաեւ որ մեր ժողովուրդը դառն փորձառութիւն մը ունի· Ռըզա Շահի ժամանակ հայկական վարժարանները զոհուած են եւ հիմա մենք եւ մեր ժողովուրդը կը մտածենք, որ այս ընթացքով ինչ կրնան ըլլալ մեր վարժարանները»։

Կրթական նախարարը, ի պատասխան Հայոց Առաջնորդի խօսքերուն՝ ըսած է· «Իսլամը միշտ յարգանք ունեցած է փոքրամասնութիւններու նկատմամբ եւ մենք աշխատած ենք ձեր դպրոցներու դժուարութիւնները վերացնել։ Ինչպէս դիտէք արդէն իսկ կարգադրութիւն եղած է Մարի Մանուկեան դպրոցի տեսչուհին փոխելու եւ եթէ ուրիշ դպրոցներու համար յատուկ դժուարութիւններ ունիք, յայտնեցէք որ կարգադրութիւն ընենք։ Գալով ձեր դպրոցներու դժուարութեան, հիմա կրնաք ձեր բողոքը ներկայացնել Իմամի դրասենեակին, Նախագահին կամ Խորհրդարանի նախագահին, մինչ նախկին շրջաններուն առիկա ընելու կարելիութիւն իսկ չկար»։

Ապա նախարարի ուշադրութեան յանձնուած է այն՝ որ հարցերու մասնակի լուծումով չեն վերնար դժուարութիւնները, հետեւաբար անհրաժեշտ նկատուած է փոխադարձ համաձայնութեամբ դրաւոր կարգադրութիւն մը, որպէսզի վերջ տրուի կրթական շրջաններու կարգ մը պատասխանատուներու կամայական նութիւններուն։ Պատուիրակութիւնը նախարարին յանձնած է նաեւ նամակ մը, որուն մէջ շեշտուելէ ետք հայ եկեղեցւոյ եւ հայկական դպրոցի դերը մեր ժողովուրդի գոյատեւման մէջ, հինգ կէտերով կը ներկայացուին հայկական պահանջները՝ հայկական դպրոցներու մէջ միայն հա՛յ աշակերտ արձանագրել, կրօնքը հայերէն դասաւանդել, հայերէն լեզուն առնել դասացուցակին մէջ, դպրոցին մթնոլորտը համապատասխանէ հայ եկեղեցւոյ սկզբունքներուն եւ վերջապէս դպրոցներուն մէջ պահպանուին հայ եկեղեցւոյ կրօնական աւանդութիւնները եւ տեղի ունենան հայկական տօնախմբութիւններ։

ԼԻԲԱՆԱՆ

Ա. ԱԹՋԵԱՆԻ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԸ

Երկուշաբթի առաւոտ կրկին հեռաձայնեցինք Պէյրութ եւ կրցանք միայն հասատել թէ ոչ մէկ նորութիւն կայ Աբրահամ Աշճեանի առեւանգման կապակցութեամբ։ Նոյն օրուան, Յունուար 10, «Ազդակ»ը կը գրէր թէ աշխատանքները կը շարունակուին եւ կը հրաւիրէր ժողովուրդը որ ականջ չտայ այս առընչութեամբ եղած չշուկներուն, եւ վստահի մամուլի տուած լուրերուն։

×

Յունուար 4-ի մեր թիւով, երբ Աբրահամ Աշճեանի առեւանգման լուրը կուտայինք առաջին անգամ, կ'ակնարկէինք երեք կուսակցութեանց հրապարակած հաղորդագրութեան այս առթիւ։ Այժմ ըսած ըլլալով «Ազդակ»ի համապատասխան թիւը (Դեկտ· 31) կուտանք հաղորդագրութեան բովանդակութիւնը·

«Ընկ· Աբրահամ Աշճեանի առեւանգումը ընդվզումի եւ բողոքի բուռն ալիք մը բարձրացուցած է Լիբանանի հայութեան բոլոր հատուածներուն եւ հոսանքներուն մօտ»։

«Հարուածը փաստօրէն ուղղուած է բռնապետական հայութեան դէմ եւ կը ծառայէ միայն մութ հաշիւներուն անոնց, որոնք չեն վարանիր ամէնէն ոճրային արարքին իսկ դիմելու, որպէսզի կարենան ջլատել մեր ժողովուրդին քաղաքական կամքը եւ ազգային միութիւնը»։

«Անիշխանական այս արարքը նմանապէս կը սպառնայ ամբողջ Լիբանանին, որովհետեւ իրեն թիրախ ընտրած է այս հայրենիքին ապահովութեան եւ վերականգնումին համար ամէն զոհաբերումի պատրաստ եղող հայութիւնը»։

«Իր քաղաքական բոլոր կուսակցութիւններով, Լիբանանի հայութիւնը ուժգնօրէն կը դատապարտէ ընկ· Աբրահամ Աշճեանի առեւանգումը եւ կը հաստատէ, որ միացեալ շարքերով ձախադէմութեան պիտի մատնէ հաւաքական իր կամքին սպառնացող ոճրային այս արարքը»։

«Համակուսակցական մեր ընդվզումին եւ բողոքին իբրեւ առաջին արտայայտութիւն, կոչ կ'ուղղենք հայահոծ թաղամասերու մեր ժողովուրդին, որպէսզի այսօր՝ 1982, Ուրբաթ, Դեկտ· 31-ին, երկու ժամուան խորհրդանշական դործադուլով մը փակէ իր հաստատութիւնները եւ դադրեցնէ իր աշխատանքները, կէսօրէ առաջ ժամը 11-էն մինչեւ կէսօրէ հետ ժամը 1»։

«Ցետագայ մեր քայլերու մասին կը տեղեկագրուի մամուլով»։

Ս· Դ· Հ· Կ·
Լիբ· Վարիչ Մարմին
Ռ· Ա· Կ·
Լիբ· Շրջ· Վարչ·
Հ· Յ· Դ·
Լիբ· Կեդ· Կոմիտէ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՐԼՆՕ - Ֆլէնի տնօրէնութիւնը թեքնիք գործադրկութեան դրաւ 10·700 բանուոր, 18 հազարի վրայ։ Ներկողներու գործադուլը պատճառ եղաւ այս կարգադրութեան, որուան ըլլալով որ կիրակի օրուան բանակցութիւնները սենտիքաներու ներկայացուցիչներուն եւ տնօրէնութեան միջեւ արդիւնք չտուին։ Ներկող բանուորները գործադուլի դիմած են գոհացում ստանալու համար իրենց պահանջներուն՝ ամսական 300 Ֆ·ի պարգեւ, աշխատավարձի դասակարգի բարձրացում եւ աշխատանքի պայմաններու բարելաւում, ինչպէս ջրցանի (տուշ) ժամանակի 10 վայրկեան յաւելում (25 վայրկեան 15-ի տեղ)։ Տնօրէնութիւնը «անմիտ» կը գտնէ եղած պահանջները, որոնք 28%-ի յաւելում կը նշանակեն գործնականին մէջ։

ՊՐԱՋԻԼ ստիպուեցաւ համակերպիլ Դրամական Միջազգային Հիմնարկի պայմաններուն կարենալ փոխ առնելու համար 6 միլիառ տոլար 3 տարուան վրայ։ Լատին Ամերիկայի երկիրներուն նկատմամբ վճակը շատ ծանր է եւ ոմանք կը զարմանան թէ ինչպէս կրնան դիմանալ։ Պրազիլի դրամական արժեզրկումը այնքան յաճախակի է, որ աշխատաւորները կը պահանջեն օրը - օրին վճարուիլ, այսինքն՝ ամէն օր եւ ոչ շաբաթական կամ ամսական։

ՍԵՒԱՆ ԱՐԹԻՆԵԱՆ տասը տարեկան, Մառթիկէն (Պուշ - Տիւ - Ռոն) մասնակցելով «Լիպերասիոն»ի բացած մրցումին երախաներուն համար, դափնեկիրներուն մէջ է, իր մէկ թղթակցութեամբ, որ լոյս տեսած էր երկուշաբթի, Յունուար 10-ին, ինչպէս նաեւ թղթակիցի իր քառթին պատճէնը։

ԹԵԼ - ԱՒԻՒԻ հանրակառքի մը դէմ կատարուած յարձակումին, ձեռնառում բերով եւ որու հետեւանքով 12 հոգի վիրաւորուած էր, տէր եղած է պաղեստինեան Ապու Նիտալ կազմակերպութիւնը։

Լ· ԺՈՍՓԷՆ ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը այժմէն իսկ համակերպած կը թուի ձախի իր նախատեսած պարտութեան թաղապետական ընտրութիւններուն։ Եւրոպա Մէկ կայանէն յայտարարեց թէ, շատ հաւանաբար, ձախը 10-էն 15, 30 հազար բնակիչէ աւելի քաղաքներու թաղապետութիւնները պիտի կորսնցնէ, որովհետեւ տեղական ընտրութիւնները միշտ ընդդիմութիւնը կը շահի։

ՍԷՆ ԹՒԹԻԵՆԻ ֆութպոլի խումբին մարզիչին՝ Էռպէնի պաշտօնազրկումը մեծ համեմատութիւններ առած էր, երկուշաբթի առտու, պաշտօնական նամակը ստանալէն իսկ առաջ։ Հարցը քաղաքականացած է, եւ Էռպէն կ'ամբաստանէ տեղւոյն համապատասխան քաղաքապետը, որ կ'ուզէ հաշիւ մաքրել։

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը՝ Տիկին Թաչըր դաղտագողի Մալուինները այցելեց առջի օր, ինչ որ շատ «դիւանագիտական» ալ չի գտնուիր։ Պուէնոս - Այրէս կը դատապարտէ այս այցելութիւնը, որ «բացայայտ փաստն է բրիտանական դաղթատիրութեան»։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԹԱԼԱԹ, ԿՐԿԻՆ ԹԱԼԱԹ

ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ «ԹԷՐՃԻՄԱՆ»Ի ՄԷՋ

———×———

Թ·

ԹԱԼԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Միհրհատ Շիւքրիւ կը պատմէ·

«Երբ Թալաթ հեռացուեցաւ Թղթատարական Ընդհ· Քարտուղարի իր պաշտօնէն անգործ մնաց, քանի որ ուրիշ պաշտօնական պարտականութիւն մը չէր կրնար առանձնել։ Ուստի, պատրուակ մը յարմարցնելով հրաժարեցայ իմ գտնուած առեւտրական մասնաւոր վարժարանի մը տեսչութենէն։ Իսկ, Մանեասի զատէ Րէֆիկ Պէյլ իրբեւ թէ մեր տեղեկութենէն բոլորովին հեռու մէկ միջամտրուութեամբ Թալաթ այդ պաշտօնին բերուեցաւ։ Այդպէս կը շարժէինք, որովհետեւ եթէ Թալաթ տեղեակ ըլլար իրաւ կացութեան, անկարելի էր որ ընդունէր այդ պաշտօնը եւ կը նեղուէր մեզի։

Ցաճախ կը հանդիպէի իրեն։ Ամուրի ըլլալուն ինք ալ վարժարանին վերնայարկը սենեակ մը կը մնար։

«Քեզի հետ միասին նոյն գործը ընող Թուրք, յոյն, պուլկար, հայ եւ հրեայ առեւտրականներու խանութները պիտի երթանք զատ - զատ։ Իսկ մենք ալ առիթով մը պիտի չանանք այցելել անոնց բնակարանները։ Պատճառը յետոյ կը բացատրեմ քեզի»։

Դժուար եղաւ, սակայն ըրինք ըսածները։

Երբ յոգնած վիճակի մը մէջ վերադարձանք, կարծես թէ հիւանդ եղած էր Թալաթ։

Երբ, մեր այցելութիւններու ընթի համար տակաւին անծանօթ պատճառները յետոյ սկսաւ կատարել, ձայնը մեղմ էր եւ կը դողդղար։

- Տեսար, բոլորն ալ նոյն գործը կ'ընեն...։ Նախ, մերինին խանութին վիճակը շատ նախնական է եւ անբաւարար։ Հաւանաբար իր շահն ալ այդ համեմատութեամբ քիչ է։ Հապա անոնց տուներո՞ւն վիճակը։ Մեր մարդուն տան վիճակը եւ միւսներուն կացութիւնը։

Վարժարանէն ներս ալ որոշ տարբերութիւններ դոյութիւն ունին անոնց եւ մերիններուն միջեւ։ Պայման է որ այս տարբերութեան բուն պատճառները հասկընանք եւ ճշդենք։ Ի՞նչ արժէք ունի Սուլթան Համիտը զայեր է եւ տեղը ուրիշ մը եկեր է։ Ի՞նչ պիտի նշանակէ, եթէ նոյնիսկ Կայսերական տոհմը ամբողջութեամբ երթայ, Խորհրդարանի կամ Ներակոյտի բոլոր կազմը փոփոխութեան ենթարկուի։

Եկողը, կանոններ փոխելով, յօդուածներու մէջ միայն ազատութիւն բերելով, խոստումներ տալով պիտի զոհանայ, ես պարտականութիւնս ըրի պիտի ըսէ, բայց այն տարբերութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին ի վնաս մեզի, պիտի մնան, մեր յոյսին ալ մեղք է, մեր թափած ջանքերուն ալ։ Սա վիճակին նայէ անգամ մը։ Այս հողերուն իրական տէրերը իրբեւ թէ մենք ենք։

Պէտք է ընդունիլ թէ, առեն - առեն այս տարբերութիւնները չատերու կողմէ յայտնուած էր, նշումներ եղած էին, բայց անիկա այս տարբերութեան առեղծած ցաւերը միշտ զգացած ու չէր մոռցած։ Այդ ուղղութեամբ միշտ պահած էր իր ժողովուրդի զաւակ ըլլալու հանգամանքը եւ այս երեւոյթը իր վարչապետութեան օրերուն ալ չէր մոռցած բնաւ։

«ՅՈՒՆԱՍ» ՎԱՀԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴԱՐԱՆԻ

ՆՈՊՈՏՊՈՒՀ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Ու դիտի լսուած, որ այդ տարի մեր Հայրենիքն ծոլեցուն ոճրագործութեան մը զոհ դարձաւ, որուն նմանը մինչեւ այդ օր չէր եղած մեր պատմութեան մէջ, եւ որ ամբողջ աշխարհի մէջ ցնցում մը պատճառեց։ Ան էր Ալեքսանդր Չ-ի սպանութիւնը։ Ի՞նչ էր պատճառը այդ ահաւոր ոճրագործութեան։ Ինչո՞ւ ան ինկաւ մահուան գոհ։ Ինչպէ՞ս կատարուեցաւ ան։ Ահա հարցումներ, որոնք կը տանջէին ամբողջ աշխարհը։

Ալեքսանդր Չ-ի սպանութեան մասին ամենէն ճշգրիտ տեղեկութիւնները կը պարունակէր Ֆրանսայի մէջ հրատարակուող «Ժուռնալ», որ կը գրէր հետեւեալ

ՅԱՍՊԱՇ ՀՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ =

ՍԱՀԱԿՅԱՆՑ ԱՆԴԱՆԱՏԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀՈՂԵՐԸ

Պատերազմի դաշտերից մեզ հասած ամենասարսափելի լուրերից մեկն էր, որ ֆաշիստական հրոսակները Հայրենիքի հողերի մեծ մասը գրավել էին։ Ամբողջ ամառ ու աշուն մենք ապրում էինք ահի ու սարսափի մեջ։ Ամեն օր, ամեն ժամ մենք սպասում էինք, որ ահավոր լուրը կհասնի մեզ։ Ամեն ժամ մենք սպասում էինք, որ մեր հայրենի հողերը կդառնան թշնամու ոտնակոխ։ Եվ ահա այդ ահավոր լուրը հասավ։ Ֆաշիստները գրավեցին Հայրենիքի հողերը։

Ինչպե՞ս ապրեցին այդ ահավոր օրերը մեր հայրենի հողերի բնակիչները։ Ինչպե՞ս էին նրանք տանում թշնամու լուծը։ Ինչպե՞ս էին նրանք դիմավորում ֆաշիստական հրոսակներին։ Ինչպե՞ս էին նրանք ատում նրանց։ Ինչպե՞ս էին նրանք սպասում Կարմիր Բանակի հաղթական օրերին։

Այդ մասին է պատմում Ա. Ս. Մակարենկոն իր «Հայրենի հողերում» գրքում։ Մակարենկոն ֆաշիստական օկուպացիայի տարիներին եղել է Կրասնոդարի մարզում, Ադիղեյի ինքնավար մարզում, Կրասնոդարի երկրամասում, Ռոստովի մարզում, Ստավրոպոլի երկրամասում, Կրիմում, Ուկրաինայում, Բելոռուսիայում, Լիտվայում, Լատվիայում, Էստոնիայում, Լենինգրադի մարզում, Կալինինի մարզում, Սմոլենսկի մարզում, Կալուգայի մարզում, Տուլայի մարզում, Ռյազանի մարզում, Վլադիմիրի մարզում, Գորկու մարզում, Կիրովի մարզում, Մոսկվայի մարզում, Կուիբիշևի մարզում, Սարատովի մարզում, Ուլյանովսկի մարզում, Ստալինգրադի մարզում, Կուրսկի մարզում, Օրյոլի մարզում, Բրյանսկի մարզում, Կալմիկիայում, Կարելիայում, Մուրմանսկի մարզում, Արխանգելսկի մարզում, Վոլոգդայի մարզում, Կոմի ինքնավար հանրապետությունում, Կիրովի մարզում, Սվերդլովսկի մարզում, Չելյաբինսկի մարզում, Կուրգանի մարզում, Տյումենի մարզում, Օմսկի մարզում, Նովոսիբիրսկի մարզում, Ալթայի երկրամասում, Կեմերովոյի մարզում, Կրասնոյարսկի երկրամասում, Իրկուտսկի մարզում, Չիտայի մարզում, Յակուտիայում, Պրիմորսկի երկրամասում, Խաբարովսկի երկրամասում, Ամուրի մարզում, Սախալինի մարզում, Մագադանի մարզում, Կամչատկայի մարզում, Չուկոտկայի ինքնավար մարզում։

Ա. Ս. Մակարենկոն ֆաշիստական օկուպացիայի տարիներին ապրել է մեր հայրենի հողերի բնակիչների հետ, տեսել է նրանց կյանքը, նրանց տառապանքները, նրանց ատելությունը ֆաշիստական հրոսակների հանդեպ։ Նա տեսել է, թե ինչպես էին ֆաշիստները ոտնահարում մեր հայրենի հողերը, ինչպես էին նրանք ավերում մեր քաղաքները, գյուղերը, ինչպես էին նրանք ոչնչացնում մեր հայրենի հողերի բնակիչներին

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Հէքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անթուան Հէքիմեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները զառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր եւ ազգականին՝

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 5-ին, ժամը 8·30-ին Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ընտանեկան պարագաներու ներկայութեամբ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Յունուար 13, Ը. օր Ծնունդեան: Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանին Տը - ճօրհնէքը կը կատարուի:

Կիրակի, Յունուար 16, Ա. Կիրակի Ձկնի Ծննդեան: Այսօր յատուկ պատարագի, հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եկեղեցաչէն բարերար՝ Աղեքսանդր Մանթաշեանի համար, եկեղեցւոյս անուանակոչութեան տօնին - Յովհաննու կարապետի - առիթով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժէռօմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուներ փոխան ծաղկեպսակի· - Պօղոսեան ընտանիք (Սուրիայէն) 300 Ֆ., Տէր և Տիկին Արշամ Պապաեան, Պ. Դաւիթեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դաւիթեան 200-ական Ֆ., Տէր - Մինասեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պալանցեան, Տէր եւ Տիկին Վարդանոյշ Փափազեան, Պաս Մօտէն, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նէվչէհիրլեան, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան 100-ական Ֆ., Տէր և Տիկին Սարգիս Զէյթունցեան ** (Դպրոցին), Ռուբէն Ասարլեքեան, Վեհանոյշ Յակոբեան, Այրի Տիկին Եւա Զուքուրեան, Մանկիեան ընտանիք· Երանուհի Տէր-Կարապետեան, Տէր և Տիկին Ռոժէ Շէհրլեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ժամկոչեան, Աբրահամ Մանկասարեան 50-ական Ֆ., Մինասեան եղբարք եւ ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Մինաս Աճէմեան 100, Այրի Տիկին Աբշալոյս Հաճի Վարդանեան, Այրի Տիկին Սէրարփի Մէրտինեան, Տէր եւ Տիկին Թիլպէռ Մէրտինեան 30-ական, Այրի Տիկին Սրբուհի Պետրոսեան 20 Ֆ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

ՓԱՐԻԶ· - Տէր եւ Տիկին Շ· Վահանեան 1000 Ֆ·:

×

Տէր եւ Տիկին Փէէր Թերճանեան 160 Ֆ·:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նուարդ Գամեր Գաբամաճեան 100 Ֆ· կը նուիրէ Կարմիր Խաչին, Տիկին Լուսնթագ Մասապաճեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

A L'OCCASION
DU NOUVEL AN ET DU NOEL ARMENIEN

L'ASSOCIATION SPORTIVE HOMENETMEN - FRANCE
sera heureuse de vous accueillir avec le chanteur international

ADISS HARMANDIAN

AU RESTAURANT LA CAPPADOCE
67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville
LE VENDREDI, 14 JANVIER, A PARTIR DE 20 H.

Les billets sont vendus chez:
ALIMENTATION CHIRAG; 26, Rue de Trévise — 75009 Paris

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)
une
EXPOSITION D'ART ARMENIEN
«MINIATURES ET KHATCHKAR»
sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S.S. Vasken 1er

Pendant l'exposition
— à la M. C. A. 17, rue Bleue
deux conférences - débats avec projection de diapositives

1) Mardi 11 Janvier à 20 h. 30
LES KHATCHKAR
par M. ADRIANO ALPAGO - NOVELLO, architecte, professeur à la Faculta d'Architettura del Politecnico di Milano

2) Mercredi 12 Janvier à 20 h. 30
L'ARCHITECTURE ARMENIENNE
par les Drs. J.-M. et N. THIERRY

3) Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par GERARD DEDEYAN

SOIREE ARTISTIQUE

le 22 Janvier à 20 h. 30 au Centre Culturel de Villeurbanne
organisée par
le Comité Educatif de l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon et des environs
AU PROFIT DE L'ÉCOLE St. JACQUES

avec
— Troupe de danses ARZIVE
— Trio arménien : Elia PEHLIVANIAN (kanon)
Arto PEHLIVANIAN (dhol, guitare)
Mme Anna KARAKAYA (chants populaires et folkoriques)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ· Խաչի տեղական վարչութեան, Վիէնի մէջ Մանուկներու Օրը՝ Յունուար 16-ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին:
Salle St. Louis, rue Juiverie

Երգ, պար, խմբերգ, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

COMMISSION CULTURELLE
DE L'EGLISE ARMENIENNE DE CHAVILLE

Soirée musicale

par
l'orchestre traditionnel arménien
« ACHOURI »
Samedi 15 Janvier à 21 h. précises
au cinéma Le Chaville
964, av. Roger Salengro, 92 Chavillle
Entrée 20 F

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy - Clamart

Matinée dansante

Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի Այրի Տիկին Կէվիկեանի մահուան առթիւ· - Տէր եւ Տիկին Պետրոս Խաչերեան, Այրի Տիկին Յովսէփեան 30-ական, Տիկին Մարի Պերթ Պարսամեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Թէպոյեան, Պ. Տիգրան Քէլէճեան, Պ. Գրիգոր Ժամպազծեան, Տէր եւ Տիկին Շահէն Էքմէքճեան 50-ական Ֆ., Պ. Մարտիրոս Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերանեան, Տէր եւ Տիկին Մամբրէ Սեմերճեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս (Ժան) Ճերանեան 100ական, Այրի Տիկին Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահան Խայլեկեան 200-ական, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ճերանեան 100 Ֆ·:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն Ժէռօմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած դպրոցին ամանորի տօնածառը, Յունուար 15, Շաբաթ, ժամը 21-ին:

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ, եւ դեկավարութեամբ՝ ուսուցիչներ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԵՐԼՄԱՉԵԱՆԻ, եւ Տիկին ՄԱՑՏԱ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ: Ար - տասանութիւններ, երգ ու պար աշակերտներու կողմէ, պզտիկ զաւեշտ մը փոքրիկներուն կողմէ:

Կաղանդ Պապան կուգայ բաշխելու նուէրներ աշակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղացիները քաջալերելու մեր փոքրիկները, եւ վայելելու հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը:

LA
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9. Rue de Madrid — 94140 Alfortville

organise
son 2ème STAGE DE DANSE ARMENIENNE
le Dimanche 16 Janvier toute la journée
avec : Maître Chota ABACHIDZE
Jiraïr MADILIAN

Renseignements et inscriptions :
à la direction, tél. 376 - 55 - 89

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի հայ սկաուտներու տարեկան հանդէսը՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 13-ԻՆ:

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JAI

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège
Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente:
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél.: 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél.: 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél.: 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél.: 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les-Gonesse - Tél.: 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél.: 750.60.73

LA CAPPADOCE

RESTAURANT ARMÉNIEN

OUVERT TOUS LES SOIRS DE 20h30 A L'AUBE

SAUF LUNDI

*

ORCHESTRE et CHANTEUR
tous les soirs

AUTOROUTE A 4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON
BORD DE SEINE
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
RESERVATION
tél. 375.05.30

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
12
MERCREDI
12 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.346 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.346

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԾԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4-6)

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Սովետական Գրող» հրատարակչական-ի «Սփիւռքահայ Գրողներ» մատենաշար-ին լոյս տեսած է Հրաչ Զարդարեանի «Մեր կեանքը» հատընտիրը: Հատորը, որ կազմած եւ յառաջաբանը գրած է Ալեքսանդր Թոփչեան, կը բովանդակէ «Մեր կեանքը» վէպը, ինչպէս նաեւ «Սիամանթօ եւ իր ոճը», «Գրիգոր Զօհրապ», «Անվերադարձ մեկնումի պիչերը», «Ժամանակ եւ խորհուրդք իր» աշխատութիւնները: Ունի նաեւ բառարան մը, որ կազմած է Երեւանի մէջ վերջերս մեռած Վահան Տաքէսեան: Յառաջաբանին մէջ Ալեքսանդր Թոփչեան կը գրէ. «Հրաչ Զարդարեանը մեծացել է Պոլսի հայ մտաւորականութեան՝ իր հօր Ռուբէն Զարդարեանի եւ միւս նշանաւոր գրող-ների ու արուեստագէտների չրջապատում, սովորել է տեղի կեդրոնական վարժարանում, ինչպէս նաեւ Ներսիսեան դպրոցում եւ Գէորգեան ճեմարանում: Ազնուական ծնունդը կրթւում, յղկւում եւ հարստանում էր մտքի եւ արուեստի, ազգային բարձրաթռիչք ոգու մի ան-կըրկնելի մթնոլորտում: Ի տարբերու-թիւն սփիւռքահայ գրողների մեծագոյն մասի, որոնք դպրոցականներում միայն կարողացան կանոնաւոր կրթութիւն ստանալ եւ հաղորդակցուել մեծ մշակոյթ-ներին, Հրաչ Զարդարեանը գրականու-թիւն էր մտնում՝ իր մէջ ունենալով դա-րակզբի եւ նախապատերազմեան ազգա-յին ոգու կազմաւորման եւ բարձրագոյն դրսեւորման եթէ ոչ մասնակցի, ապա ամենամօտիկ վկայի իրաւունքը, իր հետ նոր կազմաւորուող գրականութիւն էր բերում այդ տարիների մնայուն եւ ար-ժէքաւոր նատուածքները: Զարդարեանն իր հետ բերում էր արեւմտահայ եւ ար-եւելահայ, ռուս եւ համաշխարհային գրականութեան հրաշալի իմացութիւն, տիպար մտաւորականի կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն, կազմաւորուած ճա-շակ եւ կայուն աշխարհայեացք»:

ՌՈՒԲԷՆ ԴՐԱՄՓԵԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ ՄՈՍԿՈՒԱ

Մոսկուա լոյս տեսած է Ռուբէն Դրամփեանի «Հայաստանի Պետական Պատ-կերասրահը» աշխատութիւնը, նուիր-ուած կերպարուեստի գլուխ-գործոցնե-րու: Պատկերազարդուած գիրքը լոյս տե-սած է «Աշխարհի քաղաքներն ու թան-գարանները» մատենաշարէն: Հեղինակը, որ Պատկերասրահի հիմնադիրներէն է, իր գիրքով ներկայացուցած է զանազան դարաշրջաններու հայ, ռուս եւ եւրոպա-ցի նկարիչներու եւ քանդակագործներու գործերը՝ բնանկարներ, դիմանկարներ, գծանկարներ ու քանդակներ եւայլն:

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 12-ՐԴ ՍՊԱՐՏԱԿԻԱԴԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած մարմնամարզութեան Հայաստանի 12-րդ սպարտակիադը վերջ դտած է: Զանազան ճիւղերու մէջ արձանագրուած են ուշագրաւ յաջողութիւն-ներ եւ հաստատուած նոր մրցանիշներ: Այսպէս, Լենինականէն 17-ամեայ մար-զիկ Ռոբեր Էմմեան երեք քայլ ոստումի մէջ ձեռք ձգած է 15,56 մեթր արդիւնք մը, իսկ հեռաւորութիւն ցատքելու մէջ՝ 7,91 մեթր, բարելաւելով իրեն պատկա-նող խորհրդային մրցանիշը: 100 մեթր

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետը՝ ժաք Շիրաք նիւ-Եորք մեկնեցաւ իր պաշտօնակիցին հրաւէրով: Հ. Հ. Հ.ի պարագլուխը այլ այցելութիւններ ալ պիտի կատարէ Մի-ացեալ-Նահանգներ, հանդիպումներ պի-տի ունենայ պատասխանատու անձնաւո-րութեանց հետ եւ ընդունուի Նախագահ Ռեյկընի կողմէ: Նախքան մեկնումը, Շի-րաք ներկայացուց «ոդջ-առողջ քաղա-քապետի» մը հաշուեհկիռը, 200 էջերու մէջ ալ պարզուած, վեց տարուան ըր-կան մատակարարութիւն մը մայրաքա-ղաքին: Ընդունելով թէ եկած օրն ալ նիւ-թական առողջ վիճակ մը գտած էր, ժաք Շիրաք ասպարէզ կարգաց Ֆրանսայի օրէնք ուրիչ քա-ղաքի, որ ի վիճակի ըլլայ աւելի լաւ վիճակ մը ներկայացնել: Քաղաքապետը, ի հարկէ, ամէն բանէ զոհ չէ, օրինակ՝ Փարիզի անապահովութենէն կամ աժան բնակութեան վիճակէն, բայց կ'առարկէ որ այս երկու մարզերը ամբողջովին իրմէ կախում չունին, այլ՝ Պետութենէն:

ՆՈՐ-ՔԱԼԵԴՈՆԻՈՑ հիւսիս-արեւ-մուտքը, Քուէնտէ գիւղին մօտ է, որ եր-կու պահակազօրք թակարդ մ'իյնալով սպաննուած են, երեք ուրիշներ ալ վի-րաւորուած են Մելանեզցիներու կողմէ: Արարքին տէր եղող չէր եղած, բայց հոս ալ «անկախութեան» հով մը կը փչէ: Ցի-չենք թէ Նոր-Քալեդոնիան, անդրծով-եան այս հողամասը Քորսիքայի կրկնակ տարածութիւնն ունի, մայր հողէն (Ֆը-րանսա) 20 հազար քիլոմեթր հեռու, Մե-լանեզիոյ կղզի մըն է, Ֆրանսական է 1853-էն ի վեր, նախ կապուած Ովկիա-նիայի Ֆրանսական հաստատութեանց, ապա գաղթավայր (1860), հուսկ՝ ան-դրծովեան հողամաս (1946):

ՄԻՇԷԼ ՌՈՔԱՐ, որ մեծամասնութեան ամէնէն ժողովրդական դէմքն է, յստակ կերպով արտայայտուեցաւ Ֆրանս-Էմ-պէէէն երկուշաբթի իրիկուն, առանց եր-բեք բառերը ծամծմելու: Զաղկեց սեն-տիքաները, որոնք աւելի աշխատողներով կը զբաղին քան գործազուրկերով: Գոհ է որ, ի վերջոյ, կառավարութիւնն ալ կը բաժնէ իր մտավախութիւնները: Ոչ ոք, կ'ըսէ նախարարը, կրնայ պատաս-խանատու կերպով ըսել թէ ե՞րբ կարելի պիտի ըլլայ տագնապէն դուրս ելլել: Դէմ է նոր արժեզրկումի մը, յուսախաբ չէ ազգայնացումներէն, որովհետեւ միակն էր, որ ոչ մէկ պատրանք ունէր այդ ա-ռընչութեամբ:

ԱՋԱՑ ՈՒՄՄԱՆ կապակցութեամբ կա-թողիկէ ուսուցման ներկայացուցիչները բացարձակապէս մերժեցին որեւէ բա-նակցութիւն, կրթական նախարարին ներ-կայ ծրագրին հիման վրայ:

ՈՍԿԻՆ մրցանիշ կոտրեց երկուշաբթի օր, Փարիզ, ուր 100-150 Ֆ.ի հասաւ ճոյլ ոսկին: Պատճառը մէկը չէ, ըստ մասնա-գէտներու: Կայ Միացեալ-Նահանգներու մէջ չհաւաքածնի սակի նուազումը եւ կարգ մը տարագրամներու տկարացումը, ի շարս որոնց՝ Ֆրանքը:

ՌՈՆՕ-ՓԼԷՆԷ գործադուլը չլուծուած, նմանօրինակ չարժում մըն ալ ծագեցաւ Ռընօ-Պիյանքուրէ: Թէեւ բանակցութիւն-ները խզուած չեն տնօրէնութեան հետ, բայց այս վերջինը բնաւ տրամադիր չի թուիր որեւէ զիջում ընելու: Ծանօթ է որ տնօրէնութիւնը փակած է որոշ աշ-խատանոցներ, թեքնիք գործազրկութեան մատնելով բանուորները, ինչ որ Սի-ժէ-թէ-ին անարդար կը գտնէ:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԳԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի, Յունուար 10-ին, ժամը 18·30-ին Սոպոնի մատրան մէջ տեղի ու-նեցաւ պաշտօնական բացումը հայ Արուես-տի ցուցահանդէսին: Կազմակերպութեամբ Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան եւ Միլա-նոյի «Զենթրօ սթուտի է տոքումանթա-ցիոնէ տէլլա քուլթուռա առմենա»ի, այս ցուցահանդէսը առիթ կուտայ, որ Փա-րիզին ալ, վերջապէ՛ս, ծանօթանայ այն աշխատանքին, զոր կը տանին Միլանոյի փոքրաթիւ զաղութին քանի մը նուիրեալ անձերը, գործակցութեամբ՝ փրոֆ. Ա-բրիանօ Ալփակօ Նովելլոյի ի նպաստ հայ մշակոյթին եւ արուեստին: Ցիշենք որ խաչքարերու ցուցահանդէսը պատրաստ-ած էր հայ արուեստին նուիրուած Փ. Սիմպոզիումին առթիւ եւ Վիչէնցա եւ Պուսթօ Արսեցիօ ներկայացուելէ յետոյ, անցեալ Մայիս 6-էն 25 ցուցադրուեցաւ Միլանոյի Հնարանական թանգարա-նը, կազմակերպութեամբ Լոմպարտիոյ մայրաքաղաքին քաղաքապետութեան մը-չակութային բաժանմունքին եւ գործակ-ցութեամբ թանգարանին տնօրէնութեան, Իտալիոյ Հայ Մշակոյթի Միութեան եւ հ ա յ Մշակոյթի ուսումնասիրութեան կեդրոնին: Հազիւ ամիս մը յետոյ, Յու-նիս 3-էն 14 Մարսէյլի Պուրսի պալատին Միւզէ տը լա Մառինի մէջ էր, որ տեղի կ'ունենար խաչքարերու ցուցահանդէսը, այս անգամ ճոխացած մանրանկարչու-թեամբ: Շեշտենք որ մանրանկարչու-թեան բաժնի յղացումը, յօրինումն եւ իրագործումը արդիւնքն է Միլանոյի հայ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան կեդրո-նի վարիչներէն եւ Իտալիոյ հայ մշակու-թային միութեան նախագահ Հրանդ Բամ-պակեանի անխոնջ աշխատանքին և դիտա-

---

վաղքի ախոյեան հանդիսացած է Գրիգո-րի Պետրոսեան (Երեւանէն): Ժաննա Ա-լիեւա 1 մեթր 75 բարձրութիւն ցատ-քած է: Հինդ քիլոմեթր քալելու մրցումը չհաճած է Շուշանիկ Դոլմազեան, իսկ տասը քիլոմեթրինը՝ Յովհաննէս Ղաչա-տուրեան:

3000 մեթր արդելքով վազքի մէջ յա-ջողութեան հասած են Անդրանիկ Ղաչա-տուրեան (Հրազդանէն) եւ Տիգրան Մար-տիրոսեան (Կիրովականէն): Կանանց 400 մեթր վազքի առաջնութիւնը չհաճ է Ա-նահիտ Յարութիւնեան, իսկ 100 եւ 200 մեթր վազքերու մէջ անպերազանցելի մը-նացած է Մարիա Ռիախովսկայա: Տղոց 200 մեթր վազքի ախոյեան հանդիսացած է Սէյրան Մելքոնեան (Աբովեանէն), իսկ 800 մեթրի մէջ՝ Վահան Կակոսեան (Հոկ-տեմբերեանէն): Տատիանա Սիմաշովա (Երեւանէն) սկաւառակը նետած է 56,96 մեթր եւ առաջին հանդիսացած. ան չա-հած է նաեւ գունդ արձակելու մրցումը: Տղոց մէջ գունդի արձակման ախոյեան դարձած է Արտաշատէն Վարդան Եղիա-զարեան, իսկ սկաւառակի արձակման մէջ՝ Վիլհելմ Գասպարեան: Նիզակար-ձակման ախոյեան հանդիսացած է Ա-ր-թուր Մինասեան, իսկ մուրճի արձակ-ման՝ Գէորգ Մարգարեան (երկուքն ալ Երեւանէն): Ժան Միխիթարեան առաջին հանդիսացած է 110 մեթր արդելքով վազ-քի մէջ (14,8 երկվայրկեան):

Ամբողջին արդիւնքներով, նախորդ բո-լոր սպարտակիադներու նման առաջին տեղը գրաւած է Երեւանի առաջին խում-բը (301 միաւոր). երկրորդ հանդիսացած է Լենինական (221 միաւոր), երրորդ՝ Երեւանի երկրորդ խումբը (217 միաւոր):

Երկուշաբթի իրիկուն, Սոպոնի մա-տուռը անսովոր դիմագիծ մը ստացած էր ու ներկաները հետաքրքրութեամբ կը դիտէին ցուցադրուած նկարներուն եւ խաչքարերուն նմանահանութիւնները (fwlf): Պէտք է ըսել թէ վայրին խոր-հրդաւոր եւ տպաւորիչ մթնոլորտը բան մը աւելի կը բերէր այս ցուցահանդէսին, որ կը վայելէր Սերովբէ Արք. Մանուկ-եանի հովանաւորութիւնը:

Ցանուն Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, Տիկին Ալիս Հաքիմեան քանի մը խօսքով նախ ողջունեց ներկայ անձնաւորութիւն-ները. - Պ. Էլիսէֆ, կիմէ թանգարանի տեսուչ (որ կը ներկայացնէր Ֆրանսայի թանգարաններու տեսուչ՝ Պ. Լանտէն), Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Ռոպէրթօ Փորցիօ Վեռմինօ, Իտալիոյ դեսպան-տան մշակութային կցորդը, Տիկին Էլէն Ահրվէյլէր, Փարիզի Ակադեմիոյ վեր-տեսուչ, ժաք Սոփելա, Փարիզ 1 Հա-մալսարանի նախագահ, Օլիվիէ Օռէու, Փարիզ 1 Համալսարանի նախագահին ղե-բասեներակին տնօրէն, Իտալիոյ Հայոց վարչութեան նախագահ Տօքթ. Օննիկ Մանուկեան, փրոֆ. Ալփակօ-Նովելլօ, Պ. Հրանդ Բամպակեան, եւն.: Տիկինը յիշեց նաեւ պատուոյ յանձնախումբի ան-դամները եւ նիւթական իրենց օժանդա-կութիւնը բերող անձերը, չեշտեց գըլ-խաւորաբար Տիկին Անահիտ Տէր-Մի-նասեանի արդիւնաւէտ աշխատանքը գլուխ հանելու համար նման ձեռնարկ մը: Հակիրճ ակնարկով, Տիկին Հաքիմեան անդրադարձաւ Հայ Մշակոյթի Տան հիմ-նադրութեան եւ անոր գործունէութեան ու կոչումին, նախքան ծանրանալը օր-ւան ցուցահանդէսին վրայ: Տիկին Ահր-վէյլէր, քանի մը բառով միայն անդրա-դարձաւ ձեռնարկին, հուսկ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեան գնահատանքի խօսք ը-րաւ բոլոր անոնց, որոնք իրագործած են այս ձեռնարկը, չեշտելով թէ վեր-ջին տարիներու նման աշխատանքներ ա-ռիթ կուտան որ հայ մշակոյթն ու ար-ուեստը աւելի ժողովրդականանան և չմնան միայն դիտնականներու հետաքրքրութեան առարկայ: Սերովբէ Արք. աւելցուց թէ բոլոր ներկաները պէտք է դիտակցին, սա-կայն, թէ ինչ որ կը ներկայացուի ըստ-ւերն է միայն բուն հայ արուեստին եւ անհրաժեշտ է, անպայման Հայաստան երթալ տեսնելու համար ոչ թէ նման-հանութիւններ, այլ հարազատ նմոյշները հայ մշակոյթին:

Շնորհաւորելի է Փարիզի Մշակոյթի Տան Ցանճնախումբը, որ ստանձնած է նման ցուցահանդէսի մը նախաձեռնու-թիւնը, անշուշտ լայն գործակցութեամ-բը եւ օժանդակութեամբը Միլանոյի Մը-չակոյթի կեդրոնին եւ Հայ Մշակութա-յին Միութեան: Կ'ակնկալուի որ այս ա-ռաջին քայլն առնելէ ետք, անկարելի չըլլար Փարիզի ալ, ի վերջո՛յ, կազմա-կերպել հայ ճարտարապետութեան ցու-ցահանդէսը, որ 1967ին ճամբայ ելաւ Մի-լանոյէն եւ աշխարհ պտըտեցաւ, բացի Փարիզէն:

×

Ցիշենք թէ այս ցուցահանդէսին առըն-թեր երեք դասախօսութիւններ կը տըր-ուին, Փարիզի Հայ Մշակոյթը Տունը, ո-րոնց մանրամասնութիւնները լոյս կը տեսնեն մեր 4-րդ էջին վրայ:

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԵՑ՝ Խ. Թ.

Որո՞նք են Իսլամ Եղբայրներու (Ալ - Իխուան ալ - Մուսլիմին) կազմակերպութեան անդամները, Սուրիոյ մէջ: Ի՞նչ ընկերային նշանակութիւն ունի այս չարժումը, այսինքն՝ ի՞նչ կապ ունի անոր մղած պայքարը, Սուրիոյ ընկերային եւ տնտեսական կառոյցին հետ: Ի՞նչ է այս զաղտնի կազմակերպութեան ծրագիրը, ի՞նչ են անոր զաղափարներն ու արժէքները: Ի՞նչ ձեւով կ'արտայայտէ այս կազմակերպութիւնը, որոշ դասակարգի մը կամ խմբակի մը չահերը, Սուրիոյ ներկայ վիճակին մէջ:

Ահաւասիկ հարցումներու չարք մը, որոնց կարելի չէ պարզ եւ ուղղակի պատասխան մը տալ, քանի որ ստորերկրեայ է այս կազմակերպութիւնը, արիւնո՛տ իր արարքներէն չատերը եւ ա՛լ աւելի արիւնոտ՝ Պետութեան հակազարձումնութիւնը: Բայց եւ այնպէս կարելի չէ անտեսել կազմակերպութիւն մը՝ որ Միջին Արեւելքի իսլամական «վերածնունդի» մէկ արտայայտութիւնը կը նկատուի, որոշ արեւմտեան մասնագէտներու կողմէ, եւ որ թերեւս կոչուած է նոյնքան մեծ դեր կատարելու Սուրիոյ մէջ, որքան նման չարժում մը կատարեց՝ Իրանի մէջ:

1940-ական եւ 1950-ական թուականներու Սուրիոյ Իխուանական փոքր չարժումը տարտամ զաղափարներով մէջտեղ եկաւ: Այդ օրերուն, իրենց «Իսլամ Ընկերվարութեան» կարգախօսը համակիրներ չշահեցաւ, եւ 1961-էն ետք այդ արտայայտութիւնը անհետացաւ կուսակցութեան քաղաքական բառամթերքէն:

«Իխուան»ի առաջին ծրագիրը - կանոնագիրը, 1954-ին, կը յայտարարէր որ կազմակերպութիւնը «պիտի պայքարի տգիտութեան, հիւանդութեան, կարիքի, վախի» դէմ, եւ որ կ'ուզէ հիմնել «առաքինութիւններով օժտուած հաւաքական նութիւն մը, ուր Իսլամութեան օրէնքներն եւ ուսուցումները կը տիրապետեն»: (Տես՝ Ան - Նիզամ Ալ - Ասասի, Իխուանի Ծրագիր, Ցօդուած 6, Հրատարակուած Հալէպ, 1954-ին):

Իխուանի կարգախօսը, այդ օրերուն, նոյնքան ընդհ. և անորոշ էր, որքան վերյիշեալ յօդուածի պարունակութիւնը, - «Մեր նպատակը՝ Աստուած է. մեր օրէնակը՝ իր Առաքեալն է. մեր սահմանադրութիւնը՝ Գուրանն է. մեր ճանապարհը՝ ճիհատն է. մեր ամենաբարձր փափաքը՝ մահն է, ի ծառայութիւն Աստուծոյ համար մղուած պայքարին»: Նման ֆորմիւլներ անկասկած ժողովուրդի զանգուածները կը յուզէին, սակայն գործնական հետեւանքներ չունեցան:

Քանըհինգ տարի ետք, 1980 - 1982-ի արիւնոտ դէպքերը (Հալէպի, Համայի եւ Թատմոր - Փալմիրայի) պատճառ եղան որ Իխուանը նոր ծրագիր մը հրատարակէ: Այս անգամ աւելի՛ յստակ եւ մեկին (Քոնֆրէնք) է իրենց դիրքը, մի քանի կէտերու մասին: Յատկապէս կարեւոր է նշել, որ Իխուանը կը դիմէ Ալաուիներու համայնքի «իմաստուն» չէյխերուն, եւ կ'ըսէ, - «Երկրի մը բնակչութեան ինը կամ տասը առ հարիւրը չի կրնար չարունակել տիրապետել երկրին: Ալաուի փոքրամասնութիւնը թող չմոռնայ իր դիրքը եւ պատմութեան տուած դասերը»: Ապա, կոչը կ'աւելցնէ, - «Ալաուի համայնքը պէտք է թօթափէ Հաֆիզ ալ - Ասատի եւ իր եղբօր, Ռիֆաթ ալ - Ասատի լուծը, եւ այնպէս ալ արդիւնք այլապէս անխուսափելի ապագայ ողբերգութիւնը» (Յայտարարութիւն Սայիտ Հաուուայի կողմէ, Պայան - ուս - Սաուրաթիլ Իսլամիյյա ֆի Սուրիյյա ուա Մինհաճուհա, Նոյեմբեր 9, 1980):

Այս կոչին մէջ, Իխուանը կը փորձէ ինքզինք նկարագրել իբրեւ բնական ներկայացուցիչն ու խօսնակը Սուրիոյ սիւննի համայնքին, այսինքն՝ ժողովուրդի ճնշիչ մեծամասնութեան: Միաժամանակ, Իխուանը կը փորձէ երկրին մէջ յարաբերաբար արիւնոտ քաղաքացիական պայքարը ներկայացնել իբրեւ Սիւննի-ի եւ Ալաուի-ի միջեւ՝ կրօնական բնոյթ ունեցող պայքար: Պէտք է ըսել որ վերջին 3 - 4 տարուան ընթացքին պայքարը հակում մը ցոյց տալ սկսաւ, ճի՛շդ այդ տեսակի կրօնա - համայնքային պատակտումի վերածուելու, սակայն կեղծ է ընդգծել որ պայքարին սկզբնական պատճառները զուտ կրօնական հարցերու հետ կապ չունէին: 1963-ին, երբ Պաաս կուսակցութիւնը սկսաւ տիրապետել Սուրիոյ Սիւննի կրօնքի կամ համայնքի վրայ յարձակումի հարց չկար: Միջին ու բարձր դասակարգերու պատկանող հողատէր, վաճառական ու ճարտարարուեստներու տէր մարդոց չահերն էին որոնք վտանգուեցան այդ օրերուն: Այդ դասակարգերուն մէջ մեծ էր Սիւննիներու եւ զանազան Քրիստոնեաներու թիւը, եւ անոնց դէմ պայքարը ունէր ընկերատնտեսական բնոյթ (այսինքն՝ ոչ կրօնական եւ ոչ ալ համայնքային):

Իխուանի տնտեսական պահանջները, 1980-ի վերյիշեալ կոչին մէջ, կը հատտանեն որ հողը պէտք է պատկանի անոր վրայ աշխատող ագարակապան - ներուն եւ մշակներուն եւ թէ անոնք պէտք է ազատ արձակուին միջնորդներէ, հսկիչներէ եւ պետական պաշտօնեաներէ, «որոնք անոնց արիւնը կը ծծեն, յանուն Պետութեան, կուսակցութեան եւ ընկերվարութեան»: Միաժամանակ, Իխուանը կը պահանջէ, որ Պետութեան պատկանող կամ պետական ճարտարարուեստներ փոխանցուին աշխատաւորներուն: Կը հաստատեն որ դեռ - անձնական գործարաններու մէջ աշխատող բանուորները իրաւունք ունին աւելի լաւ վճարում ստանալու, սակայն միաժամանակ կը պախարակեն «այն չատ մը բանուորները որոնք», ըստ Իխուանի, «իբրեւ ծուլանոց - պատսպարան (արաբ. Թաքայա) կը կարծեն գործատեղիները»: Եւ վերջապէս, Իխուանը թէեւ կը պահանջէ որ սանձուին մի քանի մենաշնորհներու տիրող մեծ վաճառականներ, ընդհանրապէս ան կը մերժէ Պետութեան իրաւունքը՝ իբրեւ մեծաքանակ առ-ու-ծախ եւ ներածում - արտածում կատարող մարմնի, ու կը հաստատէ, - «Պետութիւն մը կը մահանայ, վաճառականի վերածուելով»: (Նոյն, «Պայան, էջեր 20 - 32-էն քաղուած):

Ահաւասիկ, ուրեմն, կուսակցութիւն մը, որ կը պահանջէ արդարութիւն, մբռնչին ու բանուորին համար, սակայն ընկերվարական զաղափարներ չի բարբառիր (կը մերժէ պետականացում, եւլն.): Իր մօտեցումը, եթէ իրականանար, պիտի պաշտպաներ քաղաքաբնակ միջակ ու միջակէն վար մանր - խանութպան, մանր - արթիզան արհեստաւոր դասակարգի չահերը: Ուրեմն կենսական է հարց տալ թէ ի՞նչ է այս համեստ եւ կամ միջին քաղքենի դասակարգի թիւը, դերը ու մանաւանդ կապը, Իսլամութեան հետ:

Սուրիոյ Սիւննի համայնքի մէջ Իսլամ կղերականներու դերը չատ աւելի փոքր ու տկար եղած է, քան, օրինակ՝ Շիի կղերականներու թիւն ու դերը, Իրանի մէջ, 1979-ի յեղափոխութենէն առաջ: Ըստ Փոլ Պալթայի եւ Գլօրին Ռիւլլոյի (Իրան Էնսիւրժէ («Պարսկաստան Ապըստամբ») գործին, 180·000 Շիի կղերականներ կար Իրանի մէջ 1979ին (էջ 152)·ըստ ամերիկեան աղբիւրներու, 120·000: Եթէ նոյնիսկ երկրորդ եւ աւելի փոքր թիւը չիտակ է, 1979-ին իւրաքանչիւր 300 Իրանցիէն մէկը Իսլամ, Շիի կղերական մըն էր. մինչ եթէ քննենք Սուրիոյ մէջ նոյն համեմատութիւնը 1970-ին, կը տեսնենք որ 2218 անձի մէջ միայն մէկը կղերական էր: Սուրիոյ մէջ 1970-ին կային միայն 2843 «կրօնքի մարդիկ», ըստ սուրիական Պետութեան (Տես՝ Նաթա'իճ աթ - թի - տատ - ալ - Ամ 1970, - Սուրիոյ Մարդահամարի արդիւնքները): Յատկենալ, պետութիւնը այս «կրօնքի մարդոց» մէջ կը հաշուէ ամենաբարձր կղերական դասէն՝ ամենահամեստ պաշտօններ ունեցողները, Մուաֆթիներ (Ժամապահ), մզկիթի ընդհանուր ծառաներ, եւ Գուրանը արտասանողներ: Վերջապէս պէտք է ընդգծել որ այս կղերական «դասակարգ»ի անդամներուն կէսէն աւելին կ'ապրէր քաղաքներու մէջ, եւ ուրեմն Սուրիոյ 5000 գիւղերը ունէին միայն 1173 կղերական (այլ հաշուով՝ 3042 գիւղացիին, 1 կղեր. նաև 1638 քաղաքաբնակին, 1 կղեր, Սիւննի ազանդէն): Անշուշտ ամէն Սուբիացի Սիւննի չէ, սակայն այս թիւերը, որքան ալ անոնց պակսի կատարեալ ճշդրտութիւն, կը թելադրեն ճշմարտութիւնը, - Սուրիոյ մէջ Սիւննի կղերը թիւով փոքր է ու անկարեւոր, համեմատաբար Իրանի: Կեդրոնացած է քաղաքներուն մէջ: Եւ չունի այն ազդեցութիւնը, որ պիտի փափաքէր ունենալ:

Այդ ազդեցութեան պակասի մէկ չափանիշն ալ վճարումի հարցն է: Իխուանի անդամները յաճախ գաղտնօրէն կը դանդատին արեւմտեան երկիրներու լրբրագրողներուն, թէ որքա՜ն բարձր է զինուորականներու ստացած ամսավճարը, եւ որքա՜ն ցած պետութեան միւս պաշտօնեաներու յատկացուածը, ներառեալ՝ կղերականներուն: Բարձրաստիճան զինուորական մը կը վճարուի 8000 սուրիական լիրա կամ թուղթ (ամիսը), մօտ 12·000 նոր Ֆրանք. իր գնումները կ'ընէ մասնաւոր խանութներէ, ուր գինները ցած են. իր բնակարանները կը գնէ կամ յաճախ չի նել կուտայ Պետութենէն զրամ փոխառնելով եւ չատ փոքր տոկոս մը վճարելով, եւ վերջապէս կրնար օտար երկիրներէ ներածուած ինքնաշարժ գնել, առանց ներածումի մաքսական տուրք վճարելու, ինչ որ չատ լուրջ մենաշնորհ մը կը նկատուի Սուրիոյ մէջ:

Համեմատաբար չատ չնչին ամսավճար կը ստանայ Սիւննի կղերը՝ Պետութենէն, որուն պաշտօնեան կը նկատուի: Միայն տասնեակ մը մուֆթիներ եւ Քաւտիներ լաւ կը վարձատրուին: Իմամի մը ամսավճարը 385-էն 610 ս. Թ. է (բազատեալ՝ բարձրաստիճան զինուորականի 8·000-ին հետ): Մուտարրիս մը (կրօնքի ուսուցչութեամբ զբաղող կղերական) կը ստանայ 285-էն 455 ս. Թ.: Խաթիպ մը (քարոզող) 250-էն 420: Մուազզին մը (որ բարեպաշտները ազօթքի կը հրաւիրէ) 285-էն 320: Քատի մը (Գուրան կարդացող) 190-էն 270: Մուաֆֆիթ մը (ժամապահ) 180-էն 250: Եւ վերջապէս Խատիմ մը (մզկիթի սպասարկու. ծառայ) 305-էն 385: Գրեթէ ջնջուած են այն մեծ տարբերութիւնները, որոնք առենին գոյութիւն ունէին բարձրաստիճան ու համեստ «կրօնքի մարդոց» միջեւ: Ընդհանրապէս Սիւննի կղերական մը յաւելեալ գումար մը կ'ապահովէ ամուսնութիւններու, յուղարկաւորութիւններու եւ թլփատումներու հետ կապ ունեցող ծէսերու չնորհիւ, սակայն սուրիական պետութեան վիճակագրութիւնները իսկ կը հաստատեն կղերի ու կրօնքի մարդոց տնտեսական համեստ դիրքը (Ազբիւր՝ Սուրիոյ Պետական կազերը, Ալ - Ճարիտա ար Ռասմիյյա, 1980, թիւ 11, էջեր՝ 466 - 7):

(Շար. 1)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ԶԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Զ.

Ցանկարծ Նուարդի սիրտը ուժգին ընդոստ ցայտում մը ունեցաւ. իր թարթափուն ակնարկին հանդիպած էր ծանօթ, վաղածանօթ սիլուէտ մը: Նուարդ ցնցուեցաւ. լարեց ուշադրութիւնը եւ չեշտակի նայեցաւ. այո՛, չէր խաբուած, ան էր, Անժէլը:

Եւ այդ պահուն իր մէջ դասալիք բոլոր ուժերը յեղակարծ զարթօնք մ'ունեցան. մոլեգին, անզսպելի յուզում մը, որ քնացած էր իր մէջ, ժայթքեց, սկսաւ թափահարել ու սարսել իր ամբողջ էութիւնը: Ի՞նչ էր այդ յուզումը, - իր քէնն ու ո՞խը, իր զայրոյթն ու ընդվզո՞ւմը, իր բազմազան վրդովումնե՞րը այդ օտար կինոջ դէմ, որ դրեթէ ոճիր մը գործած էր Արշաւիրի հանդէպ, ու անուղղակիօրէն տակնուվրայ ըրած իր ճակատագիրը, իր երջանկութիւնը, - այդ պահուն Նուարդ անկարող էր անդրադառնալու ու զատորոշելու իր եռացող զգայնութեան փրփուրները եւ պղպջակները: Զգաց միայն որ մէկ հարուածով իր կեանքին ընթացքը թեքուած էր. իր ներքին տեղատուութիւնը կանգ առած ու խիզախ, - յետադարձ չարժումով իր թաքուն ջրերը սկսած էին խուժել, ողողել իր երակները. այո՛, մէկէն ի մէկ Նուարդ ներքին աճում մը ունեցեր էր. աշխարհը կարծես ճանկը նետած ու ամուր կերպով իր օձիքը կապտած էր:

Վայրկեանապէս որոշումը ծնաւ ու տիրապետեց իր մտքին, պէտք է հետապընդել այդ աղջիկը: Առանց տատամսելու, րոպէաբար մտաւ խաժամուժի մէջ, աչքը սեւեռուն՝ Անժէլին, որ ծրարով մը կը հեռանար: Անժէլ մտաւ փօն - Նէօֆի մեթրոյի կայանը. Նուարդ նմանապէս: Աչքը միշտ անբաժան, Նուարդ ալ տեղաւորուեցաւ նոյն կառքին մէջ: Թէեւ ինք չատ լաւ կը ճանչնար Անժէլը, բայց կ'ենթադրէր որ անիկա անցեալի մէջ իրմով հետաքրքրուելու նոյն պատճառը, որեւէ պատճառ բնաւ չէր ունեցած. թերեւս բոլորովին անծանօթ մըն էր անոր աչքին:

Նուարդ աչքին պոչով կը զննէր Անժէլը, որ բոլորովին աներկմիտ նստած էր իրմէ մէկ երկու նստարան անդին, իր դիմացը: Միշտ նոյն թեթեւամիտ, պըճնասէր կնոջ հովը կը մնար անոր վրայ, ծայրայեղ անգուրին ու շպարին տակ ան չես դիտեր ինչ դրդռիչ, խայթող, անբարական գեղեցկութիւն մը կը ցուցադրէր...

Նուարդ, քիչ մը հանդարտած, վերջ ի վերջոյ հարց դրաւ ինքզինքին թէ ի՞նչ նպատակով տարուած էր հետապնդելու այդ կինը:

«Այլեւս ի՞նչ օգուտ ... եղածը եղած է ... հաչի՞ւ պիտի պահանջեմ, վրդովումս, տեւելութիւնս երեսի՞ն պիտի պռոամ ... Ոհ, իրեն ի՞նչ փոյթ ... Ո՞վ պզտիկ պիտի մնայ, եթէ ոչ ես ... նոյնիսկ պիտի զգացո՞ւի մինչ, երբ իրեն հաղորդեմ Արշաւիրի մահը ... իր պատճառաւ ... իր երեսէն ... Գոնար, Նըւարդ, ազդուող կինը ... Ապա ուրեմն ի՞նչ ... ինչո՞ւ ... ի՞նչ հարկ ... բայց ո՛չ, կայ էականը...»:

Ու Նուարդ կը յիշէ Ժաքօն:

«Զինքը պիտի հետապնդեմ մինչեւ տունը ... Այսօր, աւելի լաւը, ուրիշ անգամ, իրեն կը ներկայանամ ... կը խնդրեմ ... անուշութեամբ կը խօսիմ ... - այո, անպայման մեղմ լեզու մը գտնելու է այսպիսիներուն հետ, - չէ՞ որ կին մըն է եւ մայր ալ եղած է ... ո՞վ գիտէ, թերեւս գիս կը հակնայ ... առնըւազն թոյլ կուտայ որ տեսնեմ Ժաքօ՞ն ... եւ ինչո՞ւ չէ ... այսուհետեւ ես, Գոհար հանըմը կրնանք երբեմն գալ, այցելել, տեսնել պզտիկը ... պզտիկ մխիթարութիւն մը մեր երած սբրտին...»:

Միշա Անժէլի կրունկին վրայ, Նուարդ ալ դուրս ելաւ մեթրոյէն: «Նահիճ»ի հրթռչակագրին էին. Նուարդի անծանօթ վայր մը չէր. ժամանակին ընկերուհի մը բնակած էր այս շրջանակին մէջ, անոր հետ միասին կիրակի իրիկնամուտներուն թափառած էին այդ ժողովրդական հրապարակի թփուտներուն, յուշարձանին չուրջը. ի՜նչ հեշտանք մըն էր այն օրերուն անփոյթ լինալ ու կորսուիլ հիբրահնօրեայ ամբոխին ծփանքին մէջ ... բայց այժմ ...

Բայց ահաւասիկ Անժէլ կը դառնայ այլի ծառուղին. յետոյ քովընտի փողոց մը ... կը քալէ բաւական, կը թեքուի միշտ աջին ու կը մտնէ դռնէ մը ներս: Նուարդ ինքզինքը կը գտնէ տեսակ մը բաց բակի առջեւ, որու չուրջ հնօրեայ տուներ, միայարկ, երկյարկ, իրարու կռթնած են. անախորժ, կայուն, ադտոտ անկիւն մը, որ առաջին ակնարկով յատկանշական ոչինչ կը ցուցնէր եթէ ոչ բնակիչներու անտարբերութիւնը իրենց բնակավայրի մասին ... Անժէլ սանդուխէ մը բարձրացաւ դէպի պատշգամ մը, որու վրայ քանի մը դռներ կը բացուէին. հրեց դռներէն մին ու ներս մտաւ:

(Շար. 51)

ՋՐՈՅՑ

«ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

«ԹՂ ԻՆՁՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾ ԳՈԳՆՈՑԸ ԿՐ ՍԿՌՈՒԻԻ ԿԵԱՆՔԻՍ ՄԷՋ...»

ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

«ՅԱՌԱՋ». - Արբի ակնարկ մը միևչեւ հիմա բեմադրած գործերուդ, կը տես - նեմ թէ աճոնք կ'աճցնին միջազգային առումով թատերական հեղինակներէն՝ Ի - տամով, Պէէթ, Փիրանտէլլօ, Իպսէն, Չեխով եւ ուրիշներ: Այստարուան Մարտ եւ Մայիս ամիսներուն, թէաթր տը լա վիլի մէջ կը մասնակցիս Միխայէլ Պուլ - կարովի, «Լը Մեթր է Մարկըրիթ» թա - տերախաղի բեմադրութեան: Նման փոր - ձառութիւններէ անցած բեմադիր մը ի՞նչպէս կը մօտենայ ներկայ աշխա - տանքին:

×

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. - *Անցեալին կատարած թատերական աշխատանքներս եւ փորձառութիւններս, առաջնորդած են զիս, թատրոնի մէջ, ոչ թէ ժամանակա - ւոր եւ անցողակի երեւոյթներ փնտռելու, այլ որոշակի էական հարցեր հետապըն - դելու: Մեկնելով այս տեսակէտներէն, ին - ծի համար էական հարց եղած է այն՝ թէ ինչպէ՞ս հայկական թատրոնը մօտեցնել միջազգային առումով հրատապ ժամանա - կակից հարցերուն: Ինչպէ՞ս հայկական թատրոնը դուրս հանել իր նեղ սահման - ներէն եւ համընթաց քայլ պահել տալ միջազգային թատրոնին: Այս իմաստով առաջին հարցադրումը Սփիւռքի հաւա - քական կառոյցներու իրաւահիճակն էր: Այսպէս, մեկնած վերը յիշած մտահո - գութիւններէս, երեք տարի առաջ պաշ - տօնապէս առաջարկեցի օժանդակելու եւ մասնակցելու հայրենիքի թատրոնի աշ - խատանքներուն: Պատասխանը լռութիւն էր եւ լռութիւնը կը նշանակէր մերժում: Փարիզի մէջ հարցադրումի կ'ենթարկէի էր եւ լռութիւնը կը նշանակէր մերժում: Փարիզի մէջ հարցադրումի կ'ենթարկէի ինքզինքս, թէ ո՞ւր է վերջապէս իմ իրա - կան կոչումս, ի՞նչպէս կրնայի իմ փոր - ձառութեամբս մասնակցիլ հայ թատրոնի (Սփիւռք կամ Հայաստան) զարգացման: Հոսկէ բնականաբար կը ծագէր երկրորդ հարցադրումը. մասնագիտական առու - մով Սփիւռքի մէջ արհեստավարժ թատ - րոն ընելու հնարաւորութիւններ չկան: Ուրեմն կը մնար կազմել սիրողներէ բազ - կացած խումբ մը եւ անկեղծօրէն սկսիլ աշխատանքի, ոչ թէ մասնագիտական թատերախումբ մը կազմելու նպատա - կով, այլ այն մտահոգութեամբ, որ կա - րենանք արտայայտել, այն ինչ որ կը կարծենք, կը զգանք որ մեր մշակոյթի չարունակական բնական պահանջն է: Ա՛չ - խատանք մը՝ մեր մշակոյթի ամբողջա - կան պահանջները եւ երեւոյթները ապ - րեցնելու:*

«ՅԱՌԱՋ». - Որո՞նք են այդ պահանջ - ները...

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. - *Սփիւռքի եւ հայրենիքի մէջ մշակոյթ մը գոյութիւն ունի: Առիկա ենթակայ է մշակութային մէկ ըմբռնումի, որովհետեւ կուգայ հայ - կական մշակոյթի ակունքներէն: Կը մը - նայ արտայայտել եւ ապրեցնել այդ ժա - ռանգութեան հարստութիւնը: Առիկա ինքնին հրատապ հարց մըն է մշակոյթի զանազան մարզերուն համար եւ չատ կենսական մանաւանդ թատրոնի հա - մար:*

«ՅԱՌԱՋ». - Կ'եզրակացնեմ ուրեմն, որ եթէ կապ մը կայ թատրոնի եւ հաւա - քականութեան միջեւ, ատիկա այս պա - րագային կ'անցնի մշակութային ակունք - ներուն վերաճանաչման ուղիէն: Ո՞ւր գ - տեղել այս ըմբռնումը Սփիւռքի հաւա - քական կեանքէն ներս եւ ի՞նչպէս բա - ցատրել թատերախաղի խորագիրը «Մօրս Ասեղնագործ գոգնոցը կը սիրուի կեանք - իս մէջ...»:

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. - *Այս ներկա - յացումին իրենց մասնակցութիւնը կը բե - րեն զանազան դպրոցներէ Փարիզ հաս - տատուած երիտասարդներ, մեկնակէտ ունենալով մշակութային հասարակաց մէկ ժառանգութիւն: Այս ազդակը հե - տեւաբար կը ներկայացնէ մէկ ապրող վի - ճակ: Թատրոնը այս պարագային կը ծա - ռայէ զանազան բեկորներ համախմբելու գործին: Թատերախաղին խորագիրը կուգայ ամերիկահայ նը - կարիչ Արշիլ Կորքիի պատառներէն մէ - կուն խորագրէն: Առիկա արդիւնքն է խո - րապէս ապրուած եւ բանաստեղծական առիճանի հասած մարդու մը զգայնու - թեան եւ խորհուրդին: Անոր մէջ կըր - նանք նկատել անհատի մը մէջ տեղի ու - նեցած բոլոր այն անդրադարձները, ո - րոնք արդիւնքն են որոշակի հասարակա - կան պայմանների:*

«ՅԱՌԱՋ». - Թատերախաղին բնագիրը ազատ պատշաճեցում մըն է, տեսակ մը քոլաժ հատուածներէ՝ Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածներ»էն եւ «Կայսր»էն, ինչպէս նաեւ Շուշանեանի «երկիր յիշա - տակաց»էն եւ «Ամառնային»էն եւ Արշիլ Կորքիի նամակներէն: Ի՞նչպէս այս երեք հեղինակները կ'առընչուին իրարու:

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. - *Ցիշեալ եր - եք հեղինակները, որոնք ապրած են թէ հայրենիքի թէ Սփիւռքի մէջ, իրենց մը - չակած արուեստի զանազան ճիւղերով կ'արտայայտեն քաններորդ դարու հայ մարդու ապրումները: Անոնք կը միանան իրարու, որովհետեւ կը բաժնեն հատա - կակից նոյն ճակատագիրը: Անոնց կեան - քի թելերը իրարու հիւսելով ստացուած է այս բազմերանգ խաղը, որն է մեր խոր - հրդաւոր խաղը: Ցիշդ այնպէս ինչպէս խաչ - քարերու վրայ փորագրուած տարբեր տարրերէն եւ ազդեցութիւններէն ծնած նախշերը, կողք կողքի դրուած կը ստեղ - ծեն ընդհանուր խաչքարի միաճոյլ տը - պաւորութիւն ստեղծող քանդակը:*

«ՅԱՌԱՋ». - Ֆրանսա ծնած եւ մեծցած Հայ մը, այս պարագային Ֆրանսան կը հասկնամ որպէս ընկերա - տնտեսական եւ մշակութային ամբողջական իմաստով, ի՞նչպէս կը խորհիս, ֆրանսահայ մը պի - տի կրնա՞յ հաղորդուիլ այս գործէն:

ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. - *Երբ կը խո - սինք խորհրդանշաղի մասին, բնականա - բար կը հասկնանք չատ աւելի խորունկ ապրող ներքին հաղորդակցութեան մը հնարաւորութիւնը, որ կ'ապրի մարդու մը ներաշխարհին մէջ: Հետեւաբար մը - տահոգութիւնը կ'երթայ ոչ թէ արտա - քին երեւոյթներու եւ սովորութեանց, այլ արմատական եւ հիմնական զրոյթներու: Ս. յ ս հարցումէն եւ մտահոգութենէն դրդուած նպատակս եղած է վերագտնել այն ձայնալարը կամ այն թելը, որ պէտ կ'անցնի մեր բոլորին ներքին ապրումնե - րէն եւ որ ենթակայ չէ արտաքին ճե - ւական ազդեցութիւններուն:*

Բնականաբար թատերական ներկայա - ցում մը նաեւ հանդիպում մըն է հանդի - սատեսին հետ, եւ ուր հարցադրումի կ'ենթադրուին այն տուեալները, որոնց - մէ կազմուած է ներկայացումը: Իւրա - քանչիւր ներկայացում ինքնին նոր հար - ցադրում մըն է տարուած աշխատան - քին...:

Մեղի կը մնայ հիմա անցնիլ մեր խա - ղին...:

Պատրաստեց՝ ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԲԲԱՀՕՐ ՇՐՋԱՊՏՈՒՅՏԸ

ԱՐԺԱՆԹԻՆ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

———×———

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանու - թեան աբբահայրը՝ Հ. Ցովհաննէս վրդ. Դերձակեան, Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր ա - միսներուն շրջապտոյտ մը կատարած է Արժանթին եւ Միացեալ Նահանգներ, ծանօթանալու համար տեղւոյն հայկական դպրոցի ազգային - մշակութային աշ - խատանքներուն, ինչպէս նաեւ ուսում - նասիրելու Պուէնոս Այրէսի Մխիթար - եան վարժարանի ընդհանուր կացու - թիւնը:

Նոյ. 13-ին Աբբահայրը ժամանած է Պուէնոս Այրէս եւ դիմաւորուած Մխի - թարեան հայրերու, սկաուտներու եւ այլ ներկայացուցիչներու կողմէ, ապա ա - ռաջնորդուած է Մխիթարեան վարժա - րան, ուր բարի գալուստ մաղթած է տե - սուչը՝ Հ. Եղիշէ վրդ. Ճիւլեան: Ի պա - տասխան իր խօսքին մէջ Աբբահայրը չեշ - տը դրած է Մխիթարեան կրթական առաքելութեան վրայ:

Նոյ. 19-ին Աբբահայրը այցելած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կրթական Հաստա - տութիւնը եւ ծանօթացած տարուած աշ - խատանքներուն: Դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցած է աշակերտական հանդի - սութիւն մը, որու ընթացքին Պետրոս Հաճեան ներկայացուցած է Աբբահայրը: Խօսք առած է նաեւ Գրիգորիս վրդ. Բունիաթեան: Գործադրուած է գեղար - ւեստական յայտագիր մը:

Նոյ. 23-ին Աբբահայրը այցելած է Վի - ենթէի Մխիթարեան Միաբանու - թեան աբբահայրը՝ Հ. Ցովհաննէս վրդ. Դերձակեան, Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր ա - միսներուն չրջապտոյտ մը կատարած է Արժանթին եւ Միացեալ Նահանգներ, ծանօթանալու համար տեղւոյն հայկական դպրոցի ազգային - մշակութային աշ - խատանքներուն, ինչպէս նաեւ ուսում - նասիրելու Պուէնոս Այրէսի Մխիթար - եան վարժարանի ընդհանուր կացու - թիւնը:

Նոյ. 13-ին Աբբահայրը ժամանած է Պուէնոս Այրէս եւ դիմաւորուած Մխի - թարեան հայրերու, սկաուտներու եւ այլ ներկայացուցիչներու կողմէ, ապա ա - ռաջնորդուած է Մխիթարեան վարժա - րան, ուր բարի գալուստ մաղթած է տե - սուչը՝ Հ. Եղիշէ վրդ. Ճիւլեան: Ի պա - տասխան իր խօսքին մէջ Աբբահայրը չեշ - տը դրած է Մխիթարեան կրթական առաքելութեան վրայ:

Նոյ. 19-ին Աբբահայրը այցելած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կրթական Հաստա - տութիւնը եւ ծանօթացած տարուած աշ - խատանքներուն: Դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցած է աշակերտական հանդի - սութիւն մը, որու ընթացքին Պետրոս Հաճեան ներկայացուցած է Աբբահայրը: Խօսք առած է նաեւ Գրիգորիս վրդ. Բունիաթեան: Գործադրուած է գեղար - ւեստական յայտագիր մը:

Նոյ. 23-ին Աբբահայրը այցելած է Վի - ենթէի Մխիթարեան Միաբանու - թեան աբբահայրը՝ Հ. Ցովհաննէս վրդ. Դերձակեան, Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր ա - միսներուն չրջապտոյտ մը կատարած է Արժանթին եւ Միացեալ Նահանգներ, ծանօթանալու համար տեղւոյն հայկական դպրոցի ազգային - մշակութային աշ - խատանքներուն, ինչպէս նաեւ ուսում - նասիրելու Պուէնոս Այրէսի Մխիթար - եան վարժարանի ընդհանուր կացու - թիւնը:

Նոյ. 13-ին Աբբահայրը ժամանած է Պուէնոս Այրէս եւ դիմաւորուած Մխի - թարեան հայրերու, սկաուտներու եւ այլ ներկայացուցիչներու կողմէ, ապա ա - ռաջնորդուած է Մխիթարեան վարժա - րան, ուր բարի գալուստ մաղթած է տե - սուչը՝ Հ. Եղիշէ վրդ. Ճիւլեան: Ի պա - տասխան իր խօսքին մէջ Աբբահայրը չեշ - տը դրած է Մխիթարեան կրթական առաքելութեան վրայ:

Նոյ. 19-ին Աբբահայրը այցելած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կրթական Հաստա - տութիւնը եւ ծանօթացած տարուած աշ - խատանքներուն: Դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցած է աշակերտական հանդի - սութիւն մը, որու ընթացքին Պետրոս Հաճեան ներկայացուցած է Աբբահայրը: Խօսք առած է նաեւ Գրիգորիս վրդ. Բունիաթեան: Գործադրուած է գեղար - ւեստական յայտագիր մը:

Նոյ. 23-ին Աբբահայրը այցելած է Վի - ենթէի Մխիթարեան Միաբանու - թեան աբբահայրը՝ Հ. Ցովհաննէս վրդ. Դերձակեան, Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր ա - միսներուն չրջապտոյտ մը կատարած է Արժանթին եւ Միացեալ Նահանգներ, ծանօթանալու համար տեղւոյն հայկական դպրոցի ազգային - մշակութային աշ - խատանքներուն, ինչպէս նաեւ ուսում - նասիրելու Պուէնոս Այրէսի Մխիթար - եան վարժարանի ընդհանուր կացու - թիւնը:

Նոյ. 24-ին Հ. Ցովհաննէս վրդ. Դեր - ձակեան այցելած է Արիմեան Կրթական Հիմնարկութիւնը, ուր խօսք առնելով չեչտած է հայ ըլլալու հպարտութիւնը: Ապա, դասախօսութեանց սրահին մէջ երկրորդական բաժնի աշակերտութեան հետ հանդիպում մը ունեցած է, պատաս - խանելով նաեւ անոնց հարցումներուն: Կէսօրին Աբբահայրը ճաշի հիւրը եղած է տնօրէնութեան:

Նոյ. 25-ին Աբբահայրը այցելած է Ազգ. Առաջնորդարան եւ հանդիպում մը ունեցած առաջնորդական տեղապահ Գր - իգորիս վրդ. Բունիաթեանի եւ Հայ Կեդրոնի վարչութեան հետ: Ջաքար Ան - մահունի եւ Պետրոս Հաճեան տեղեկու - թիւններ տուած են Կեդրոնի աշխատանք - ներու եւ կրթական հաստատութեան գոր - ծունէութեան մասին: Աբբահայրը խո - սած է Մխիթարեան Միաբանութեան դե - րին եւ ուխտին մասին: Գրիգորիս վրդ. Բունիաթեան վեր առած է Մխիթարեան - ներու վաստակը:

Նոյ. 26-ին Աբբահայրը այցելած է նաեւ Արմենիօ - Արխենթինա վարժարա - նը եւ յաջորդ օրը մեկնած է Լոս Անճը - լըս:

Լոս Անճըլըսի մէջ եւս Աբբահայրը այ - ցելութիւններ տուած է հայկական վար - ժարաններու, Առաջնորդարանի եւ ազգա - յին այլ հաստատութիւններու, ամէնու - րեք գնահատելով տարուած աշխատանք - ները՝ նոր սերունդի հայեցի դաստիարա - կութեան մարզին ներս:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԶՈՐԲՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

Թանաուրեկի լեռներու եզերքէն կ'անց - նէին: Կիրոս չէր ուզեր անցնել այդ խա - կապէս երկաթէ հսկայ լեռներու մէջէն, ուրկէ անցած էր մէկ մասը ապստամբ բանակին: Երկու օր էր, որ արդէն լուր չունէր ու ինք տակաւին ճամբայ ունէր մինչեւ Դիադին: Կիրոսի մտածումները սկսան նորէն այծերու երամակի մը պէս դէպի դաշտի ընդարձակ կանանչութեան մէջ տարածուիլ:

- Հըմ, Մերկեր, ըսել է արջը որ մե - ռաւ, զաւակներն իր մօտ կանչեց եւ ը - սաւ...

Մերկերի պատմութիւնը՝ հանգստացը - նող բան մը ունէր, որուն պէտք ունէր Կիրոս:

Անոնք մօտեցած էին մի քանի բաժնը - ւած նեղ ճամբաներու, ուրկէ կը սկսէր նաեւ չարքը թթենիներուն: Ահա աղիւ - սաձեւ արտերու բաժանումները ու կղաւ, կղաւ, սեւ ագռաւներու ճայները բար - տիներէն: Անտարակոյս հայկական չէն գիւղի մը կը մօտենան ուր լերան կողին եղած այգիներու բաց կանաչութիւնը կը տարածուէր:

Կիրոս եւ Մերկերիոս քանի կը մօտե - նային, աւելի որոշ կ'ըլլար թմբուկին բզմ, բզմ բութ ճայնը եւ արդէն այդ ճայնին հետ կ'ընկերանար աքաղալի կանչի նմանող զիլ ճայնը զուռնի: Ան - տարակոյս հարսնիք կայ գիւղին մէջ, - մտածեցին Կիրոս եւ Մերկերիոս առանց իրարու բան մը ըսելու: Առաջին անգամ Մերկերիոսն էր որ խօսեցաւ:

- Ազա Կիրոս, հարսնիքը լաւ բան է, պէյքի հարիսա կայ մսով, գինին էլ պօլ - պօլ: Մերկերիոսի խոշոր աչքերուն մէջ փայլ ինկաւ ու ինկաւ զուռնի եղանակ - ներուն խաղը՝ կարծես անոր թաւ պե - խերուն մէջ:

Կիրոս, երկար տաեն էր, որ հարսնիքի հանդիպած չէր: Կռուի, սուգի, մեռել - ները թաղելու ու հին մեռելներուն հետ ապրելու տարի եղած էր: Քանի կը մօ - տենային, Կիրոս աւելի յիշեց, որ տա - րիներ, չատ տարիներ առաջ, էդ գիւղի Ս. Բարթող վանքին մէջ գաղտնի ժողով ունեցած էր, երբ Հայր Սահակը, ծե - րունի վանահայրը, դեռ կ'ապրէր ու վանքի մէկ գաղտնի բաժանմունքը զէն - քերու պահեստատան վերածեր էին: Ա - դիւղն էր, որ իր վանքին անառիկ դիր - քով, թալանի օրեր քիչ տեսած էր ու մը - նացեր էր միչտ կանանչ ու չէն, իր եր - կու լաւ կամուրջներով, վանքի ջրաղա - ցով ու առատ ջրերով: Երբ կամուրջէն կ'անցնէին, արդէն տեսան ամբողջ գիւղը իր հանդիսաւոր օրերու նաշխուն հա - գուստներով, երգերով ու պարողներով կ'անցնէր զերեզմանի ճամբէն, ուռեն - ներու մէջէն: Այդ բազմութեան մէջ կա - յին վանքի վարդապետները իրենց վան - քի հանդիսաւոր օրերու ծանր շուրջառ - ներով, խաչվառով ու քշոցներով: Կիրոս չհասկցաւ թէ, ի՞նչ կը պատահէր: Բազ - մութեան մէջ ո՛չ փեսայ կար եւ ոչ հարս:

- Ուրախութիւնը թող անպակաս ըլլայ աղբեր, էս ի՞նչ հարսնիք է, - խօսեցաւ Կիրոս մէկին, որ կ'աճապարէր ուշ մը - նացողի մը պէս, ու դէմքին վրայ բռնած էր ճոխ ժպիտ մը:

- Աղբեր, ո՞ր երկրէն կուգաք: Իրա՞ւ խապար չէք:

- Ի՞նչ է եղեր, ի՞նչ խապար:

- Խոր ձիւնոտ մը մտաւ գեղի հրապա - րակը ու ձիւնն վզէն խոշոր ճայնով դուրս կանչեց բոլոր բնակիչները գեղին: Դուրս եկան ծեր, երիտասարդ, կազ թէ հի - ւանդ: Ան ձէն ձգեց, որ, Հայաստան ան - կախութիւն յայտարարուած է, որ, կա - րինի մէջ հիմնուած է հայկական կառա - վարութիւն: Որ, Թուրքերը զրեթէ քշ - ուած են մեր հողերէն: Որ, ո՛վ ինչ գիտէ, ո՛վ ինչով կրնայ, պէտք է օգնէ հայկա - կան նոր կառավարութեան:

Ցնծացէք եւ ուրախ եղէք,
Պարեցէք եւ ծափզարկէք
Քանզի մերն է Հայաստանը...

(Շար. 731)

ՄԱՐՍԷԻԼ. - Այրի Տիկին Վիքթորիա Մկրեան, Ֆրէտէրիք Տալաքիւիէեան, Այրի Տիկին Շաքէ Գրիգորեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գրիգորեան եւ համայն ազգականներն ու պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց աղջկան, մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԼԻՍ ՄԿՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 10-ին, 55 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 13, ժամը 14-ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լէ Ք'Օլիվի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ԾԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Վ. Մկրեանի եւ ընտանիքին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մեր սիրեցեալ կնոջ, մօր, մեծ - մօր, քրոջ, նորոգ հանգուցեալ՝

ՈՎՍԱՆՆԱ ՋԱԼԼԱԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Մարսէյլի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, Յունուար 16, կիրակի առաւօտ:

26 ռիւ Սիպիէ, Մարսէյլ:

Հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգական եւ բարեկամներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

ԼԻՈՆ. - Այրի Տիկին Պերճուհի Թադէոսեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԹԱՆԻԼՈՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցին, կիրակի առաւօտ, Յունուար 16:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Յունուար 13, Ը. օր Ծննդեան: Տօն անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանին Տը - ճօրհնէքը կը կատարուի:

Կիրակի, Յունուար 16, Ա. Կիրակի Ձկնի Ծննդեան: Այսօր յաւարտ պատարագի, հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եկեղեցաշէն բարերար՝ Աղեքսանդր Մանթաշեանի համար, եկեղեցւոյս անուանակոչութեան տօնին - Յովհաննու Կարապետի - առիթով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ դրախանութը առացած է հանրագիտարաններու 6րդ եւ 7-րդ թիւերը: Կարելի է ապահովել 3, 4, 5-րդ թիւերը եւս սահմանափակ քանակութեամբ մնացած:

Դիմել՝
Eglise arménienne
339, av. du Prado, 13008 Marseille
tél. (91) 77 - 84 - 70

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տակառեան, Կոստանեան, Տէտէեան եւ Տէր - Սիմոնեան զերդաստաններու յիշատակին Պ. Մարտիկ Տակառեան 1000 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ
ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

ՎԱԼԱՆՍ. - Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գապպաչեան 100 Ֆ:

ՀԻԼՌ. - Տէր եւ Տիկին Երուանդ Միքայէլեան 160 Ֆ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Սրբուհի Մ'ըսըրլը ամանորի առթիւ 100-ական Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան եւ Դպրոցասէր վարժարաններուն (ատանալ «Ծառաջ»էն) եւ «Ծառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը հրաւիրէ ընկերուհիները ընդհ. ժողովի բաժակ մը թէյի շուրջ, Զորեք - չաբթի, Յունուար 12, ժամը 15-ին Մարսէյլի Մշակոյթի Տունը, ռիւ Սէն Պազիլ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ
Վիէնի Մէջ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի տեղական վարչութեան, Վիէնի մէջ Մանուկներու Օրը՝ Յունուար 16-ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին:

Salle St. Louis, rue Juiverie

Երգ, պար, խմբերգ, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ նուէրներ կաղանդ Պապային կողմէ:

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

Dimanche 16 Janvier à 13 heures
Déjeuner amical et paroissial suivi d'une projection commentaire du film sur l'Ile St. Lazare, la congrégation Mekhitariste de Venise, par Mme Béatrice Kasparian-Bricout.

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐ

Սէն Թէոտմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած դպրոցին ամանորի տօնածառը, Յունուար 15, Շաբաթ, ժամը 21-ին:

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի, եւ ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչներ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՋԵԱՆի, եւ Տիկին ՄԱՑՏ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի: Աստասանութիւններ, երգ ու պար աշակերտներու կողմէ, պզտիկ զաւեշտ մը փոքրիկներուն կողմէ:

Կաղանդ Պապան կուգայ բաշխելու նուէրներ աշակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները քաջալերելու մեր փոքրիկները, եւ վայելելու հայկական տաքուկ մթնոլորտ մը:

LA
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9. Rue de Madrid — 94140 Alfortville

organise
son 2ème STAGE DE DANSE ARMENIENNE
le Dimanche 16 Janvier toute la journée

avec : Maître Chota ABACHIDZE
Jiraïr MADILIAN

Renseignements et inscriptions :
à la direction, tél. 376 - 55 - 89

ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՆԷ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵԼՆԱՓՈՐԾ
ԳՕԳՆՈՑԸ ԿԸ ՍՓՌՈՒԻ ԿԵՍՆՈՒԹԻՒ ՄԷՋ

Le tablier brodé de ma mère
s'étale dans ma vie

Mise en scène de **Arby Ovanessian**
Adaptation musicale de **Aram KEROVPIAN**

HOTEL St. AIGNAN
75, rue du Temple, Paris 3e
Mo Rambuteau ou Hôtel de Ville

DU 14 AU 25 JANVIER à 21 heures
les dimanches à 15 heures et 21heures
le 25 janvier à 19 h. 30 et 22 heures
le 19 janvier : relâche

Renseignements et billets :
Librairie H. Samuelian, tél. 326 - 88 - 65 — Librairie Jourdan, tél. 540 - 76 - 21

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)

une

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

« MINIATURES ET KHATCHKAR »

sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture

et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S.S. Vasken 1er

Pendant l'exposition
— **à la M. C. A. 17, rue Bleue**

Mercredi 12 Janvier à 20 h. 30
conférence - débat avec projection de diapositives
L'ARCHITECTURE ARMENIENNE
par les **Drs. J.-M. et N. THIERRY**

Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par **GERARD DEDEYAN**

A L'OCCASION
DU NOUVEL AN ET DU NOEL ARMENIEN

L'ASSOCIATION SPORTIVE HOMENETMEN - FRANCE
sera heureuse de vous accueillir avec le chanteur international

ADISS HARMANDIAN

AU RESTAURANT LA CAPPADOCE
67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville
LE VENDREDI, 14 JANVIER, A PARTIR DE 20 H.

Les billets sont vendus chez:
ALIMENTATION CHIRAG; 26, Rue de Trévise — 75009 Paris

COMMISSION CULTURELLE
DE L'EGLISE ARMENIENNE DE CHAVILLE

Soirée musicale

par

l'orchestre traditionnel arménien
« ACHOURI »

Samedi 15 Janvier à 21 h. précises
au cinéma Le Chaville
964, av. Roger Salengro, 92 Chavillle

Entrée 20 F

UGAB - Jeunes

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

soirées-disco

de Janvier
les samedis 15 et 29
à partir de 22 heures

Participation aux frais :
membre 35 F — non membre 50 F
tenuue correcte exigée

SOIREE ARTISTIQUE

le 22 Janvier à 20 h. 30 au Centre Culturel de Villeurbanne

organisée par

le Comité Educatif de l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon et des environs

AU PROFIT DE L'ÉCOLE St. JACQUES

avec
— Troupe de danses ARZIVE
— Trio arménien : Elia PEHLIVANIAN (kanon)
Arto PEHLIVANIAN (dhol, guitare)
Mme Anna KARAKAYA (chants populaires et folkoriques)

LA CAPPADOCE

RESTAURANT ARMÉNIEN

samedi 15 et dimanche 16 janvier

Adiss Harmandian

*

AUTOROUTE A 4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON

BORD DE SEINE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

RESERVATION

tél. 375.05.30

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
13
JEUDI
13 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.347 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.347

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ ԵՒ ՍՈՒԱՏ ՀԱՅՐԻ ԻՐԿԻՒՊԼԻԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

———×———

«ՇԱՏԵՐ ՍՏԻՊՈՒԵՑԱՆ ԾԱԽԵԼ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ, ԽԱՆՈՒԹ ԿԱՄ ԱՅԼ ԳՈՐԾԻ ՏԵՂԵՐԸ, ՈՐՈՆՔ ԳՆՈՒԵՑԱՆ ԹՈՒՐՔԵ - ՐՈՒ ԿՈՂՄԸ...» :

ԽՄԲ. - «Հիւրրիյէթ»ի Դեկտ. 28-ի թիւին մէջ թուրք լրագրող Սատուն Թանժու կը ներկայանէ նախկին վարչապետ Սուատ Հայրի Իւրկիւպլիւի յուշերու այն ամսը, որ կը վերաբերի շատ ծանօթ հարցի մը՝ ուներորութեան տուրքին, 1943, (*Վարլըգ վերկիսի*), գլխաւոր - բաբար վերապահուած փոքրամասնու - թեանց, եթէ նոյնիսկ «ձեւի» համար Թուրքերն ալ ենթակայ էին: Իւրկիւպլիւ որքան ալ «քրքական ակնոցով» նայի հարցին, «խոստովանութիւններ» ալ կ'ընէ, որոնք նոյնիսկ եթէ յայտնութիւններ չեն Հայերուն համար, շահեկան են, երբ ըստղը Թուրք է...: Իւրկիւպլիւ զաւակն էր Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի առաջնորդ դէմքերէն՝ Հայրի էֆէնտիի:

«Պետութիւնը նիւթական դժուարութիւններու մէջ էր: Անպայման կարգադրութիւն մը ընելու անհրաժեշտութիւնը կար: Ուստի, հարցին լուծման համար, որ ծայրէն եւ իւ՛նչպէս աշխատանքի մը լծուելու որոշումը տալու համար հաւաքոյթ մը կատարեցինք:

Երկար տեւէ ի վեր տուրքի հաւաքման աշխատանքներով զբաղող Քննիչ Մարմնի նախագահ Շէվքէթ Ատալան եւ Անգարայէն ժամանող ձէմալ Եէնիլ եւ նահանգային ելմտական գործերու նախագահ Ֆահիք Էօքթէյի մասնակցութեամբ կատարուած տեսակցութեան ընթացքին, համոզուեցան որ կառավարութեան համար անհրաժեշտ 150 միլիոն լիրայի եկամուտի ապահովում չէին կրցած արդիւնքի մը հասցնել այն քառասուն ելմտական քննիչները, որոնք մէկուկէս ամիսէ ի վեր կը շարունակէին իրենց աշխատանքները:

Խոլորս միասին խորհեցանք եւ որոշում մը տուինք: Այս որոշումին համաձայն, քննիչներէն, կեդրոնական Դրամատունէն, Իշ Դրամատունէն, Օսմանլը Դրամատունէն, Առեւտրական կազմակերպութիւններէն, Առեւտրական Սենեակէն ու Ազգային Ապահովութեան Կեդրոնէն անուանացանկեր պիտի պահանջէինք եւ յետոյ յանձնախումբեր պիտի կազմուէին կարգադրութեան համար:

Վերոյիշեալ կազմակերպութիւններէն հասած ցանկերու մէջ մեծահարուստներու անուններուն առաւութիւնը զարմանք պատճառեց բոլորին:

Քննիչները հազարի մօտ, դրամատուները չուրջ երեք հազար, Առեւտրական Սենեակները տասը հազար, կուսակցական կազմակերպութիւններէն քսան հազար, իսկ Ազգ. Ապահովութեան կեդրոնէն 60 հազար անուն որուած էր մեզի:

Իւրաքանչիւրին համար առանձին տեղեկագիրներ պատրաստուեցան:

Ունեւորներու առաջին դիմին վրայ մեծամասնութիւն կազմողները փոքրամասնութեան պատկանող ոչ - իսլամներն էին:

«ՓԻՉ ԴՐՈՒԱԾ Է»

Իւրաքանչիւր անունի պատրաստուած տեղեկագիրները աչքէ կ'անցընէինք եւ տուրք մը կ'որոշէինք անոր համար:

Ցանձնախումբը իսկապէս պատուաբեր աշխատանք մը առաջ տանիլ սկսած էր: Գործ մը, որուն մէջ կրնային միլիոններ դառնալ, ինչ - ինչ կարգադրութիւններու նպատակով գլուխ հանուեցան առանց ամենափոքր կասկածի տեղիք տալու:

Ունեւորութեան տուրքի հարցին զգտնի ծալքերը գիտցող չատ քիչ անձերէն որպէս մէկը, պարտականութիւն կը նկատեմ խնդիրը լայնօրէն բացատրել գալիք սերունդներուն:

Նոր Մատիսի գործարանի տէր Նուրի Տաղտելէն յանձնախումբերէն մէկուն մէջ պարտականութիւն ունէր եւ այդ յանձնախումբին մէջ ալ իր չատ մը մտերիմ ընկերները պաշտօն ստանձնած էին: Հակառակ ասոր սակայն ինք չէր գիտեր թէ իրեն համար որքան տուրք ճշդուած է նոյն այդ յանձնախումբին կողմէ: Ինծի եկաւ: Խնդրեց որ տուրքերու յայտարարութենէն առաջ գիտնայ իրեն համար ճշդուած գումարը: Շատ պնդեց եւ յայտնեց, որ քիչ կամ չատ ալ եղած ըլլայ ան պատրաստ վրայ խօսք կուտայ թէ առարկութիւն մը պիտի չընէ, այդ գաղտնիքը իրեն հետ միասին գերեզման պիտի երթայ: Երբ հասկցաւ քանակութիւնը «քիչ պնահատեր են, ըսաւ: Հայրենիքը մեր բոլորին զոհողութեան կը կարօտի, ես չատ աւելին կրնամ վճարել»:

Իր քով հեռաձայնեցինք կուսակալին եւ աւելցուցին անոր տուրքը:

Նոյնպէս, Միթհատ Նէմլի ալ, գործակից ընկերներուն յայտնեց թէ ինք ունեւոր մարդ է, ուստի պէտք չէ քաշուէին իրեն տուրքը ճշդելու ժամանակ:

Իրիկուն մըն ալ լալով սենեակս մտաւ իրաւագէտ Շէքիպ Ատութ, որ փաստաբաններու մէջ ամենահարուստներէն մին կը նկատուէր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ ՄԵՐ ՇՈՒՐՋ

———×———

Փոքրիկ ու չատ աննշան հանդիպում մը, անցեալ օր ինծի յիշեցուց որ մեզ չրջապատող անծանօթ մարդիկը այնքան ալ անծանօթ չեն, որքան կը կարծենք:

Անծանօթ մարդիկ:

Մայր պողոտայի մը վրայ, կամ բազմամարդ հրապարակի մը անցնելու ատեն, բերնէ - բերան լեցուն օթօպուսի մը կամ չարժանկարի սրահի մը մէջ ճաշարանի մը կամ ձեր անկիւնի սիւփէրմարքէթին մէջ, վերջապէս տունէն ու դործատաղիէն ելլելէ անմիջապէս վերջ ամէնուրեք չրջապատուած էք այդ անծանօթ մարդոցմով, մարդիկ որոնց դէմքը առաջին անդամ կը տեսնէք, կամ որոնց երեսն անդամ չէք նայիր: Անծանօթներ: Մեծ քաղաքներու բնակիչները իրենց կեանքը միասին կ'անցընեն, բայց դիրար չեն ճանչնար, դիրար չեն տեսներ իսկ: Փոքրիկ դիւղի մը բնակիչը պիտի զարմանար, հաւատալ պիտի չուզէր այսպիսի ապրելակերպի մը: Ութսուն, հարիւր, երկու հարիւր հոգիէ բաղկացեալ դիւղի մը բնակիչները իւ՛նչպէս չճանչնան դիրար: Կը ճանչնան ոչ միայն իւրաքանչիւր բնակիչը, այլ նաեւ իւրաքանչիւր բնակիչին քառասուն տարուան անցեալը: Եթէ պատահմամբ դիւղին հրապարակին վրայ անծանօթի մը հանդիպին, կը կենան, կը նային աչքերուն մէջ ու կը հարցնեն.

- Դուն մեր դիւղէն չես, ո՞վ ես դուն, բարի ես եկեր:

Բայց մեծ քաղաքներուն մարդը անծանօթ ու անտարբեր է իր քաղաքը, իր փողոցը, իր օդը, իր փոխադրամիջոցը բաժնող անանուն այն զանգուածին նը - կատմամբ, որ ամէն օր դէմք ու դիմագիծ կը փոխէ: Չինքը չրջապատող մարդոց քանի՞ տոկոսը կրնայ ճանչնալ ան, քանի՞ տոկոսին հետ կրնայ նախապէս գործ ունեցած ըլլալ: Շատ փոքրիկ մէկ թէ ձախը կբի՝ յաղթանակ է, եթէ փլի՝ յաջողութիւն է, եթէ ձախը կտոր - կտոր ըլլայ, մտահոգիչ կ'ըլլայ: Պէտք է ըսել թէ Ֆրանսացի քուէարկողը, մեծ մասով, մէկուն կամ բանի մը դէմ կը քուէարկէ եւ ոչ թէ ասոր կամ այս բանին՝ քեր: Կը բաւէ որ դժգոհութիւն տիրէ, որպէսզի՝ միւսը օգտուի:...:

(Մնացեալը յաջորդով)

տոկոսին հետ: Մնացեալը իրեն այնքան անծանօթ է, որքան պիտի ըլլար Շիքագոյի կամ Մոնրէալի գլխաւոր պողոտային վրայ քալող օտարական մը: Օտարական մը, որուն ով ըլլալը, ինչպէս կոչուիլը, ինչ գործով զբաղիլը չի գիտեր եւ գիանալու հետաքրքիր ալ չէ:

Երբեմն օթօպուսներու մէջ կը տեսնեմ պատահմամբ քով - քովի նստած երկու անծանօթներ, որոնք վազեմի ծանօթներու նման իրարու հետ խօսիլ կը սկսին: Կը խօսին, կը խօսին, ճամբու ամբողջ տեւողութեան կը խօսին, վերջն ալ իրարմէ կը բաժնուին դարձեալ երկու կատարեալ օտարականներու նման: Օր մը եթէ դարձեալ իրարու հանդիպին, զիրար պիտի չճանչնան:

Անծանօթներով չրջապատուած ըլլալու մտածումը ի՞նչ անդրադարձումներ կրնայ ունենալ մարդու հոգեբանութեան վրայ: Կը կարծեմ որ մեծ քաղաքներու մէջ անծանօթներու դոյակցութիւնը դեռ բաւականաչափ ուսումնասիրուած չէ հոգեբաններու կողմէ, հում նիւթ է: Ան պէտք է ունեցած ըլլայ թէ դրական, թէ ժխտական կարեւոր անդրադարձումներ: Հրապարակի մը վրայ անծանօթներու ծովու մը մէջ ինկած ըլլալու մտածումը մարդուս երբեմն կրնայ վախ ու սարսափ պատճառել, երբեմն ալ ընդհակառակն կրնայ ապահովութիւն ու հանգստութիւն պատճառել: Եթէ օժանդակութեան, մարդկային ջերմ ներկայութեան պէտք ունինք այդ պահուն, պիտի սարսափինք: Եթէ չնչմարուիլ, չճանչցուիլ, մէկու մը հետ խօսքի չբռնուիլ կ'ուզէք, այդ պարագային ապահովութիւն պիտի զգաք:

Բայց ինչպէս որ կ'ըսէի վերը, փոքրիկ ու չատ աննշան հանդիպում մը անցեալ օր զիս առաջնորդեց մտածելու որ մեզ չրջապատող մարդիկը կրնան այնքան ալ անծանօթ չըլլալ, որքան կը կարծենք: Տասը վայրկեանէ ի վեր դէպի մեր դիւղը կ'ուղեւորուէին մինիպուսի մը վերջին կարգին վրայ բազմած: Քովս նստած էր մանրամասրմին, մաքուր հագուած, գիւղացիի տեսքով մէկը, որ ուշադրութիւնս դրաւած էր, որովհետեւ խոշոր կուզ մը ունէր կռնակը: Մարդը, մինիպուսին ճամբայ ելլելէն ետք ինծի օգնած էր որ ճամբու դրամը երկարեմ չարժավարին եւ անկէ վերջ անդամ մըն ալ չէր զբաղած ինձմով, մինչեւ որ միջոց մը յանկարծ ինծի դարձաւ եւ ըսաւ.

- Ձեր տպարանը դարձեալ նոյն խանի՞ն մէջն է, պէյիմ:

Զարմանքով նայեցայ իրեն.

- Այո՛, ըսի, կը ճանչնա՞ք զիս, ո՞րկէ գիտէք:

- Ես չորս տարի առաջ ձեր խանին սրբճեփն էի, ըսաւ: Կը յիշեմ նոյնիսկ որ սուրճը չաքարով կը սիրէք: Ամէն առաւօտ ժամը տասնին սուրճ մը կը խմէիք, թէյը չատ չէիք սիրեր:

Զարմանքս կրկնապատկուեցաւ եւ աւելի ուշադիր նայեցայ մարդուն: Ան միջոց մը եւս յամառեցաւ հարիւր տոկոսով անծանօթ մը մնալ ինծի: Կրնայի երդում ընել, որ առաջին անդամ կը տեսնէի զինքը: Ցետոյ հետզհետէ դէմքը սկսաւ բաներ մը յիշեցնել: Նորէն ալ չեմ կրնար պնդել որ լաւ մը ճանչցայ զինքը:

×

Նախկին արճեփս Գալէնտէրի կայանը իջաւ: Ետեւէն նայեցայ, դիտեցի իր կուզը, դիտեցի իր փոքրիկ քայլերով քալելը: Ու ես ինծի ըսի. ահա քովդ նստած էր մէկը որ գիտէր թէ սուրճն անդամ ինչպէս կը սիրես դուն, եւ դուն կը կարծէիր որ նստած ես անծանօթի մը քով: Մեզ չրջապատողները, իրաւ, այդքան անծանո՞թ են մեզի: Մենք մեր կեանքին մէջ անդամ մը հանդիպած չի՞նք արդեօք սա կամ նա մարդուն, որուն հիմա անտարբեր կը նայինք որպէս լրիւ անծանօթ:

Հարցումներ, հարցումներ:

Ռ. Հ.

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԵՑ՝ Ա. Թ.

Բ.

Սուրիոյ կրօնքի մարդիկը զատուած չեն ժողովուրդի համեստ, աշխատաւոր կամ մանր - արհեստաւոր ու խանութպան դասակարգերէն: Ընդհակառակն: Ապրուստ մը ճարելու համար կ'աշխատին, ընտանեկան եւ նոյնիսկ կարելի է ըսել ժառանգական արհեստներու մէջ: Պատմական իրականութիւն է որ այս արհեստաւոր ու մանր - վաճառական դասակարգը հայթայթած է Սուրիոյ Սիւննի կրօնականներէն չատերը, միշտ: Այսպէս, Սալահ ալ - Շալ, որ 1937ին եղաւ Դամասկոսի Իսլամի մանանճիւղը հիմնողներէն, կ'աշխատէր «չաշ»ի, այսինքն՝ ճերմակ կտորի արտադրութեան արհեստին մէջ: Մուսթաֆա աս - Սիպա-ի Համսի մեծ մզկիթի Խաթիպ - քարոզիչի տը - զան էր, հանդիսատ, յարգուած բայց ոչ - մեծահարուստ, կղերական աւանդութիւն ունեցող ընտանիքի մը չառաւիղը. եղաւ Իսլամի գլխաւոր դէմքը, 1940 - 1960 թուականներուն: Իսամ ալ - Աթթար, որ նոյն դերը կատարեց 1970-ական թուականներուն, Աթթար (վարդի ջուր կամ ուրիշ անուշահոտութիւն) ծախող մանր վաճառորդի մը ընտանիքէն էր: Հասան ալ - Պաննա, Եգիպտացին՝ որ հիմնեց Իսլամը, թէ՛ մուտաբրիս - ուսուցիչ էր, թէ՛ ալ իր ապրուստը կը ճարէր ժամացոյց նորոգելով, եւ ուրեմն պատմութեան ծանօթ է նաեւ իբր աս - Սա-աթի (ժամագործը): Այսպէս, Իսլամի առաջնորդները քաղաքներու, մանաւանդ Սուրիոյ հին քաղաքներու մէջ գտնուող մեծ մզկիթներու մօտ գետեղուած սուք - չուկաներուն մէջ աշխատող դասակարգէն սերած անձեր էին, եւ են: Անձեր՝ որոնք ունին ընտանեկան - կրօնական հին աւանդութիւններ, եւ ունին նաեւ սերտ կապեր, ոչ այնքան իսկապէս աղքատ եւ ընչազուրկ դասակարգին հետ, այլ Սուրիոյ մէջ կարեւոր թիւ ունեցող մանրը, արհեստաւոր ու վաճառորդ քաղքենիութեան հետ:

Կարեւոր է չեչտել որ Իսլամներու անդամները երկու խմբակներէ կը բաղկանան, ըստ Ասնան Սա'ատ - ուտ - տինի («քննիչ» Իսլամի), - կայ մեծամասնութիւնը՝ պինուորագրուած վերոյիշեալ մանր արհեստաւոր դասակարգէն: Կայ նաեւ փոքրամասնութիւն մը, տարիքով աւելի երիտասարդ, որուն անդամները դասակներն ու Թոռներն են առաջին խմբակին, - յաճախ պատանիներ, որոնք չընորհիւ Պա-աի կատարած ուսումնական «բարեկարգութիւններուն», յաճախած են երկրորդական վարժարաններ, երբեմն համալսարաններ, և այժմ մաս կը կազմեն Սուրիոյ մանր - մտաւորականութեան: Երկրորդ խմբակի անդամները ունին ֆանաթիք, անձնուրաց եւ յանդուգն անձեր, որոնք պատրաստ են արիւն թափելու, մանաւանդ Համա - Հոմս - Հալէպ հիւսիսային շրջանին մէջ:

Ուրեմն, կրօնքի մարդոց եւ մանր արհեստաւոր վաճառորդ դասակարգի բնականաբար զարգացող դաշնակցութիւնը կրօնական, համայնքային ու տնտեսական հիմը ստեղծեց՝ Իսլամական կազմակերպութեան համար: Արդ, այս «դասակարգ»ի թիւը նշանակալից է: Մօտ 250·000-ի կը հանին անոնք, իսկ երբ կը հաշուենք իրենց ընտանիքներն ալ, կրնանք ըսել որ Սուրիոյ բնակչութեան մէկ - վեցերորդը հո'ս է:

Իսլամի ուժը զանազան վերի - վարումներէ անցած է 1935-էն ի վեր: Ի դէպ, Հաննա Պաթաթու եւ Հաֆիզ աչ - Շայխ (սուրիացի եւ Պահրէյնցի երկու լրագրողները), կը հաւատան որ 1930-ական թուականներուն Հայերու նոր զրաւած տնտեսական դիրքը, Հալէպի մէջ, պատճառ մըն էր որ զօրանայ Իսլամական չարժումը, Սուրիոյ հիւսիսային չրջանին մէջ: Անոնք կը տրամաբանեն որ յետ - 1918, Հալէպի մանր արհեստաւոր եւ վաճառորդ դասակարգը դուրկուեցաւ Ատանայի եւ Ուրֆայի չրջաններու հետ ունեցած կարեւոր տնտեսական կապերէն, ապա ստիպուեցաւ մրցիլ ճարպիկ հայ արհեստաւորներու հետ: 1928-ին արդէն, Հալէպի 300·000 բնակչութեան 50·000-ը Հայեր էին (Ռոնսիլ Մոնք - Մէյսլունի տեղեկագրութիւն, ուղղուած Լոնտոնի): 1938-էն ետք, Հալէպի տնտեսութիւնը ստացաւ ուրիշ զօրաւոր հարուած մը եւս. երբ Սանճաքը (Ալեքսանտրէթ, Անտիոք) կցուեցաւ Թուրքիոյ: Այդ չրջանէն ետք, Հալէպը, որ մինչ այդ Սուրիոյ ամենակարեւոր տնտեսական կեդրոնն էր, կորսնցուց իր դիրքը՝ Դամասկոսի: Հալէպի մէջ որքան տկարացաւ տեղական տնտեսութիւնը, նոյնքան զօրացաւ Իսլամը, որոշ վերի - վայրումներով, եւ տարածուեցաւ Համա, Հոմս եւ Դամասկոս:

1949-ին Իսլամական թեկնածուներ ստացան ժողովրդական քուէին 2,6 առ հարիւր տոկոսը, 1954-ին, 3,5%, 1961ին, 5,8%: Դամասկոսի չրջանին մէջ անոնք 1961-ին ստացան (երեսփոխանական ընտրութիւններու քուէին) 17,6%, սակայն պետական չրջաններու մէջ զերոյի մօտ էր իրենց տոկոսը: Մինչեւ 1973, քաղաքներու մէջ զօրաւոր հիմ ու խարիսխ ունեցող այս կազմակերպութիւնը նոյնիսկ վարանումներ ունէր, դէպի դիւղերը փորձել - տարածուելու գաղափարին հանդէպ: Ըստ Պաթաթուի եւ աչ - Շայխի, Իխուանը կը վախնար դիւղէն ու աւա - նէն, քանի որ անոր արդէն - պատահած քաղաքականացումն ու յեղափոխակա - նացումը պլխաւորաբար Պաաս կուսակ - ցութեան օգտակար եղած էր, 1963-էն անդին:

Սուրիոյ եւ Իսլամի պատմութիւնը, 1963-էն ի վեր, Պաասի պատմութիւնն է նաեւ: 1963-ին, երբ Պաաս տիրացաւ Սուրիոյ իշխանութեան, իր համակիրները բնակչութեան մեծամասնութիւնը չէին. չատ հեռու էին այդ ըլլալէ: 1961-ի վերջին «ազատ» ընտրութիւններուն երեսփոխանական ժողովի 173 աթոռները բաժնուած էին հետեւեալ ձեւով, - ժողո - վուրդի կուսակցութիւն, 25 աթոռ. Ազ - գային կուսակցութիւն, 13 աթոռ (այս երկուքը մեծ հողատէրերու եւ մեծ վաճառականներու, այսինքն՝ բարձր քաղ - քենիութեան եւ հին աւատապետութեան մնացորդաց ներկայացուցիչներ են). Ազգամ Հուրանիի Ընկերվարական կուսակցութիւնը չհասնեցաւ 7 աթոռ, Պաասը 8, Իխուանը եւ դաշնակից մանր համայնքները՝ 10: Այլ խօսքով, Պաասը աւելի քիչ ժողովրդականութիւն ունէր՝ քան Իխուանը, կառավարութեան տիրանալէ երկու տարի առաջ:

1963-էն 1968, Պաաս կրցաւ տիրապետել հակառակ իր ընտրական պայքարի սեղմ խարիսխին, որովհետեւ դիտցաւ բանակէն ներս «դաշնակցութիւն» մը ստեղծել: Երեք էթնական համախմբում - ներ զօրավիգ էին Պաասի, - Լաթաքիոյ Ալաուի աղանդի անդամները, Ճապալ ուլ - Արապի Տրուզ կամ Տիւրզիներու աղանդը, եւ Հասրանի ու Տէյր - ալ - Զօր (Տէր Զօրի) չրջաններու Սիւննիները: Առնցմէ զատ, զանազան փոքր քաղաքներու եւ աւաններու սիւննի բնակչութեան մէկ մասը, որ լաւ դիրքի չէր կրցած տիրանալ Սուրիոյ մէջ, համակիր էր Պաասի. նմանապէս՝ դիւղաբնակ ժողովուրդի ուսեալ մասը (երկրորդական կամ տակաւ համալսարանական ուսում ունեցող պատմութեան եւ գրականութեան ուսուցիչներ, մանր գրագիրներ, տեղական մանր պաշտօնեաներ, եւայլն): 1963-էն 1968, կարելի է ըսել, Սուրիոյ մէջ տեղի ունեցող պայքարը դիւղերու եւ աւաններու պայքարն էր, մեծ քաղաքներու դէմ: Այս պայքարին մէջ բարձր քաղքենիութիւնը եւ Իսլամի համակիր մանր քաղքենիութիւնը «երկուքն ալ Սիւննի, (երկուքն ալ կեդրոնացած մեծ քաղաքներու մէջ) իրարու դաշնակից էին, սակայն չկրցան յաղթել Պաասի խմբաւորումին:

Հասկնալու համար թէ ինչո՞ւ Հաւրանի Սիւննիները այս չրջանին թշնամի էին մեծ քաղաքներու Սիւննիներուն, պէտք է հասկնալ Հաւրանն ու իր բնակչութիւնը: Հաւրանի չրջանը կը գտնուի Դամասկոսէն հիւսիս եւ արեւմուտք. հին Սուրիոյ «Շիրակն» էր, այսինքն՝ հայաթափ պիտի արդարացնէ հաւանաբար մօր աչքին իր անժամանակեայ այցելութիւնը:

Նուարդ, տատամսոտ, բաւական ատեն ճեմեց վեր վար. ժպտօն անպայման տեսնելու իր ցանկութեան առջեւ վարանումները չքացան. այդ իրիկուն Գոհար համրի աչքի լոյս պիտի տանէր եւ նաեւ պիտի տար անոր յոյսը թէ պիտի կարենայ - արդեօ՞ք սակայն - երբեմն տեսնել իր թոռնիկը:

Քաղցրեղէններ գնեց ու այլեւս հատատմիտ ուղղուեցաւ դէպի Անժէլի բընակավայրը. ի՞նչ ըսէր սակայն, ինչպէ՞ս բացատրէր իր այցելութիւնը, ինքն ալ չէր գիտեր. թողուց ինքզինքը դէպքերու ընթացքին:

Քիչ վերջ սակայն կը թախէր արդէն Անժէլի յարկաբաժնին դուռը:

- Մտէք, հնչեց ներսէն էրիկ մարդու խռպոտ ձայն մը:

Նուարդ դուռը հրեց եւ ինքզինքը գըտաւ անհրապոյր, տակնուվրայ սենեակի մը առջեւ. փակ ներքնախուցի, դինեւտան անախորժ հոտ մը երեսին զարկաւ. խո - հանոց - ճաշասենեակի նմանող տեղ մըլլալու էր. սեղանի մը երկուստէքը, դէմ դիմաց նստած էին Անժէլ եւ հաւանաբար իր բարեկամը, որ խչնէչ, ինչ որ ռամիկ մարդու մը երեւոյթը ունէր:

Բոլորովին անծանօթ մարդու մը առջեւ գտնուողի բաց - բերան ապշութեամբ առնոնք զինքը կը դիտէին, կը սպասէին իր բացատրութեան...

- Ներեցէք, - ըսաւ Նուարդ իր կաղ, կարկտուած ֆրանսերէնով - ներեցէք որ ձեզ խանգարեցի ... մանաւանդ այս ժամուս, այսպէս ուշ իրիկունով ... պիտեմ անյարմար է ... ես, անծանօթ մը ... թէ ինչո՞ւ ...

- Բայց վերջապէս, վրայ բերաւ Անժէլ փութկոտ անհամբերութեամբ, ո՞վ կը փնտռէք, ի՞նչ է ուզածնիդ...

Նուարդ չփոթահար, բոլորովին տատամսեցաւ: Կը կմկմար ու բառ չէր գըտներ խօսելու: Այս անծանօթ մարդուն ներկայութիւնը թոյլ չէր տար իրեն բնականաբար ազատօրէն արտայայտուելու: Ի՞նչ ըսել, ինչպէ՞ս սկսիլ, անփափկանկատ խօսք մը ըսած չըլլալու համար: Ո՛հ, եթէ առանձինն ըլլային դէթ Անժէլի հետ, կարելի էր թելի մը ծայրը գըտնել. կրնար ի հարկէ հարեւանցի, սանկ, Արշաւիրի մասին ակնարկութիւն մը ընել, կամ պատրուակել ծանօթի, հայրենակիցի իր հանդամանքը, կամ նոյնիսկ ամենայն զգուշութեամբ ժպտոյն անունը բերնէ փախցնել, վերջապէս միշտ հնարաւոր է կլինէ կլին իրարու բացուելու, իրարու հետ հաղորդակցելու միջոցը գտնել: Բայց այս մարդը, որ իրեն կը նայէր փակչող, անբան ակնարկներով, իրմէ կը խլէր իր բոլոր միջոցները: Նե - րելի՛ էր իրեն յիշել տալ Անժէլի անցեալ մը, զոր թերեւս ան ծածուկ պահելու պատճառներ ունէր: Եւ որովհետեւ իր վարանումը կը չարունակուէր, Անժէլ կորուկ, չոր թոնով մը ըսաւ իրեն.

- Կը տեսնուի որ օտարուհի մըն էք ... Բայց սխալ հասցէի եկած էք ... այս տան մէջ, այս կողմերը ձեր տեսակէն մարդիկ չկան, բարեբախտաբար ...

(Շար. 52)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Զ.

Ի՞նչ ընէր Նուարդ. անյարմար նկատեց անմիջապէս երթալ ու յանպատրաստից այցելել. ի՞նչ պիտի ըսէր. ի՞նչ տըպաւորութիւն պիտի գործէր իր թափթըփած, անխնամ արտաքինը. լաւ է ուրիշ աւելի ներկայանալ ու եթէ կարելի է զուգադիպութիւն մը, պատրուակ մը պատրաստել:

Նուարդ վեր վար, մտովի վայրը եւ հասցէն խտացնելէ, տեղատրելէ յետոյ կրկին ելաւ հրապարակ:

Մեթրօ իջած պահուն սակայն տեսակ մը խղճահարութիւն, աւելի ճիշդը աննըւաճ փափաք մը զինքը կեցուց. «բայց ինչո՞ւ, մինչեւ հոս գալէ վերջ, ինչո՞ւ վերադառնալ Ժպտօն դէթ չտեսած ... ի՞նչ անտարբերութիւն կրնայ ըլլալ ... կարելի է ներկայանալ, իբրեւ Արշաւիրի մէկ հայրենակիցը. Ժպտօն տեսնելու վախը պիտի արդարացնէ հաւանաբար մօր աչքին իր անժամանակեայ այցելութիւնը:

Նուարդ, տատամսոտ, բաւական ատեն ճեմեց վեր վար. Ժպտօն անպայման տեսնելու իր ցանկութեան առջեւ վարանումները չքացան. այդ իրիկուն Գոհար համրի աչքի լոյս պիտի տանէր եւ նաեւ պիտի տար անոր յոյսը թէ պիտի կարենայ - արդեօ՞ք սակայն - երբեմն տեսնել իր թոռնիկը:

Քաղցրեղէններ գնեց ու այլեւս հատատմիտ ուղղուեցաւ դէպի Անժէլի բընակավայրը. ի՞նչ ըսէր սակայն, ինչպէ՞ս բացատրէր իր այցելութիւնը, ինքն ալ չէր գիտեր. թողուց ինքզինքը դէպքերու ընթացքին:

Քիչ վերջ սակայն կը թախէր արդէն Անժէլի յարկաբաժնին դուռը:

- Մտէք, հնչեց ներսէն էրիկ մարդու խռպոտ ձայն մը:

Նուարդ դուռը հրեց եւ ինքզինքը գըտաւ անհրապոյր, տակնուվրայ սենեակի մը առջեւ. փակ ներքնախուցի, դինեւտան անախորժ հոտ մը երեսին զարկաւ. խոհանոց - ճաշասենեակի նմանող տեղ մըլլալու էր. սեղանի մը երկուստէքը, դէմ դիմաց նստած էին Անժէլ եւ հաւանաբար իր բարեկամը, որ խչնէչ, ինչ որ ռամիկ մարդու մը երեւոյթը ունէր:

Բոլորովին անծանօթ մարդու մը առջեւ գտնուողի բաց - բերան ապշութեամբ անոնք զինքը կը դիտէին, կը սպասէին իր բացատրութեան...

- Ներեցէք, - ըսաւ Նուարդ իր կաղ, կարկտուած ֆրանսերէնով - ներեցէք որ ձեզ խանգարեցի ... մանաւանդ այս ժամուս, այսպէս ուշ իրիկունով ... պիտեմ անյարմար է ... ես, անծանօթ մը ... թէ ինչո՞ւ ...

- Բայց վերջապէս, վրայ բերաւ Անժէլ փութկոտ անհամբերութեամբ, ո՞վ կը փնտռէք, ի՞նչ է ուզածնիդ...

Նուարդ չփոթահար, բոլորովին տատամսեցաւ: Կը կմկմար ու բառ չէր գըտներ խօսելու: Այս անծանօթ մարդուն ներկայութիւնը թոյլ չէր տար իրեն բնականաբար ազատօրէն արտայայտուելու: Ի՞նչ ըսել, ինչպէ՞ս սկսիլ, անփափկանկատ խօսք մը ըսած չըլլալու համար: Ո՛հ, եթէ առանձինն ըլլային դէթ Անժէլի հետ, կարելի էր թելի մը ծայրը գըտնել. կրնար ի հարկէ հարեւանցի, սանկ, Արշաւիրի մասին ակնարկութիւն մը ընել, կամ պատրուակել ծանօթի, հայրենակիցի իր հանդամանքը, կամ նոյնիսկ ամենայն զգուշութեամբ Ժպտոյն անունը բերնէ փախցնել, վերջապէս միշտ հնարաւոր է կլինէ կլին իրարու բացուելու, իրարու հետ հաղորդակցելու միջոցը գտնել: Բայց այս մարդը, որ իրեն կը նայէր փակչող, անբան ակնարկներով, իրմէ կը խլէր իր բոլոր միջոցները: Նե - րելի՛ էր իրեն յիշել տալ Անժէլի անցեալ մը, զոր թերեւս ան ծածուկ պահելու պատճառներ ունէր: Եւ որովհետեւ իր վարանումը կը չարունակուէր, Անժէլ կորուկ, չոր թոնով մը ըսաւ իրեն.

- Կը տեսնուի որ օտարուհի մըն էք ... Բայց սխալ հասցէի եկած էք ... այս տան մէջ, այս կողմերը ձեր տեսակէն մարդիկ չկան, բարեբախտաբար ...

(Շար. 52)

ՄԱՀՈՒԱՆ Ա. ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———×———

Տարի մը առաջ Լիոնի մէջ յանկարծա-մահ կ'ըլլար զաղութի ծանօթ դէմքերէն Հրանդ Թադէոսեան:

Բազմակողմանի բարեմասնութիւններով, անխոնջ ու աշխատունակ նկարագրով Հրանդ Թադէոսեան ներկայ էր ամէն տեղ: Լիոն թէ արուարձաններու մէջ զումարուած ժողովներու, կազմակերպուած հանդէսներու եւ հաւաքոյթներու մէջ մնայուն ներկայութիւն մըն էր ան՝ ի պաշտօնէ կամ անձնական հանդամանքով: Աւելին, կը փութար մինչեւ փարիզ կամ Մարսէյլ, եթէ ձեռնարկի մը ընթացքին պիտի արծարծուէր հայապահպանման կամ Հայկ. Դատին վերաբերող հարց մը:

Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան հիմնադիրներէն էր Հրանդ Թադէոսեան, որ տարիներ խղճմտօրէն վարեց անոր գանձապահի պաշտօնը: Չհակառակ զբաղմունքներու իր ամբողջ կեանքի ընթացքին մտահոգութեան առարկայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը եւ այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ ջանք խնայեց տարաժամ աշխատանքներուն իր մասնակցութիւնը բերելու: Եղաւ խթանը կրթական Մարմնի կազմութեան, դառնալով նաեւ այդ Մարմնի առենապետը տարիներ շարունակ:

Հրանդ Թադէոսեանի տպարանը, հիմնուած իր եւ իր կնոջ՝ Պերճուհիի տքնաջան աշխատանքներով, չուրջ կէս դար եղաւ հանդիպումի վայր մը եկեղեցականին թէ աշխարհականին, չափահասին թէ երիտասարդին համար: Բոլոր անոնց՝ որոնք ազգային, կրթական, մշակութային կամ որեւէ այլ հարց ունէին արծարծելու, քիչ մը «չատախօսութիւն» ընելու համար: Ցաճախ մտքերու փոխանակումները սուր բնոյթ կը ստանային պատճառ դառնալով նոյնիսկ դործի խանգարման: Սակայն Հրանդ Թադէոսեան չէր դանգատեր այդ կացութենէն: Իրեն համար հոգեկան անունդ էին այդ հարցերու չուրջ կատարուած տաք վիճաբանութիւնները:

Թադէոսեան ինքնաչխատութեամբ զարգացուց իր հայերէնը: Գրեց բազմաթիւ յօդուածներ կրթական եւ մշակութային հարցերու չուրջ: Զվարանեցաւ քննադատելու բոլոր անոնք՝ որոնք անհոգ վերաբերում ցոյց կուտային մեր Դատին, մեր մշակոյթին, մայրենի լեզուի ուսուցման անհրաժեշտութեան նկատմամբ:

Հրանդ Թադէոսեան՝ իր վաստակով եւ ընծայած ծառայութիւններով Լիոնի հայ զաղութին մէջ, կը մնայ օրինակելի անձնաւորութիւն մը աշխատասիրութեան, անկողմնակալ եւ համերաշխութեան չափազով ոգիի:

Լոնտոն Մ. ՉԱՓԱՐԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

———×———

Տօնածառի հանդէսը տարիներու աւանդութեամբ նուիրագործուած սովորութիւն մըն է, որ տեղի կ'ունենայ Մնունդի եւ Նոր Տարիի արձակուրդներէն առաջ, Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Ալէմշահ սրահին մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

Անցեալ Դեկտեմբեր 19ին սրահը դարձեալ լեցուն էր. ամէն կողմէ փութացած էին ծնողքներ, բարեկամներ, ծանօթներ: Հակառակ սրահին ընդարձակութեան, շատեր ոտքի մնացած էին, ուրիշներ ստիպուած էին վերադառնալ իրենց տուները: Օրուան դլխաւոր զարդն էին վարժարանիս աշակերտները, որոնք արդէն իսկ բեմին վրայ չարուած էին՝ ձեռքերնին մոմեր բռնած: Բեմին մէկ կողմը կը սլսլար Տօնածառը՝ իր զարդերով եւ լոյսերով, իսկ միւս կողմը՝ կենդանի մուր մը՝ ներկայացուած ղբպրոցի աշակերտներով եւ պատրաստուած Պ. Ժիրայր Այվազեանի կողմէ: Հանդիսականներու պատուոյ սեղանին վրայ բազմած էին հայ թէ օտար բարձրաստիճան հիւրեր եւ ազգային դործիչներ. ներկայ էր Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ էքսարք՝ Գերապ. Գրիգոր Եպիսկ. Կաղրոյեան, Գիւտ Եպիսկ. Նազդաչեան, Դպրոցասիրաց վարժարանի տեսչութիւնը եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ:

Վարադոյրը բացուելուն՝ լոյսերը մարեցան, եւ սրահին մթութեան մէջ աչկերտներուն վառած մոմերը խորհրդաւոր մթնոլորտ մը ստեղծեցին: Անմիջապէս եռքը բեմ բարձրացաւ զաղութիս ծանօթ խմբավար՝ Գէորգ Եանպէկեան, որուն ձեռնհաս դեկավարութեամբ աշակերտական երգչախումբը մեկնարանեց հայերէն եւ օտար լեզուներով Մնունդի երգեր: Երգերուն միջանկեալ բազմաթիւ աշակերտներ արտասանեցին օրուան խմաւորին հետ կապ ունեցող քերթուածներ, հայերէն, Ֆրանսերէն, անդլերէն եւ իտալերէն: Աշակերտներու բաժինը վերջ դտաւ Ս. Ղազարի նուիրուած գեղեցիկ խմբերգով մը, որուն բառերը կը պատկանին Յով. Հանննէս Շիրազի, իսկ երաժշտութիւնը՝ վարժարանիս Տեսուչ Հ. Ռափայէլ Անտոնեանի: Առաջին անդամն էր որ հանրութեան կը ներկայացուէր այդ ներդաշնակ եւ հանդիսաւոր երգը, որ արժանացաւ խանդավառ ծափերու:

Յայտագիրի առաջին մասի վերջաւորութեան, մինչ ներկաներուն կը հրամցուէր տօնածառի ընթրիքը, իրարու եռանդ բեմ բարձրացան երգիչներ՝ Մարթէն Եորկանց, իր արդիական երանդաւորումով, Նորայր՝ իր թաւ ձայնով, եւ վիպէն՝ իր ժողովրդական երգերով: Տանդնդաւոր այս արուեստագէտներուն մասնակցութիւնը յատուկ փայլ տուաւ

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷի «Ցուսաբեր» ակումբի «Ս. եւ Լ. Գարագաշեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 19-ին, տեղի ունեցած է ձեռագործներու ցուցահանդէս եւ վիքթի ու ձայներիզի վաճառք: Հոծ բազմութիւն մը այցելած է սրահ եւ գնահատած ձեռնարկը՝ գնելով վաճառքի առարկաները:

×

ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ, Դեկտ. 3-ին, տեղի ունեցած է կրօնական ժողովի կազմակերպած կրօնա երաժշտական երեկոյթներէն երրորդը: Դասախօսած է Թեմին առաջնորդը՝ Եփրեմ Եպս. Թապաղեան, նիւթ ունենալով «Թադէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալներու մուտքը Հայաստան»: Եփրեմ Եպիսկ. ներկայացուցած է զոյգ առաքեալներու կեանքը ըստ Աւետարանի, ապա անոնց մուտքը Հայաստան, գործունէութեան կեդրոնները, կատարած քժշկութիւնները, քարոզութիւնները եւ նահատակութիւնը: Երեկոյթին, զատ դասը մեղեդիներ մեկնաբանած է Արա Մանաչի դեկավարութեամբ:

×

ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ Հայ կեդրոնին մէջ, Նոյ. 19-ին, տեղի ունեցած է Հայ Տարեց Բազաքացիներու Միութեան տեղւոյն մասնաճիւղի հատաքոյթը, Գոհաբանութեան Օր»ուան առթիւ: Ներկայ եղած են 70 հոգի: Բացումը կատարած էատենապետը՝ Միսաք Շիրոյեան: Միութիւնը հետաքրքրող հարցերու մասին խօսած է կեդը. Վարչութեան անդամ Գուրգէն Յանճեան: Բանախօսած է Մաքս Մկըրտիչեան, տալով պատմականը «Գոհաբանութեան Օր»ուան:

×

ՄՈՆՐԻԱԼԻ Համազգային Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ, Նոյ. 14-ին, երգահանդէս մը տուած է Արթիւր Աբգարեան: Ութ հոգինոց նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ երգիչը մեկնաբանած է ժողովրդական եւ հայրենասիրական երգեր:

×

ՈՒԱԹԲԱՈՒՆԻ Հայ կեդրոնին մէջ, Նոյ. 19-ին, դասախօսութիւն մը տուած է Թեոդոր Շալեան, կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Պոսթընի Հայ Դատի Յանձնախումբին: Բացումը կատարած է Դաւիթ Դաւիթեան: Դասախօսը ներկայացուցած է Ժիրայր Լիպարիտեան: Թեոդոր Շալեան ներկայացուցած է (ֆրանսերէն) Հայկական Դատին ի խնդիր տարուած պայքարը, յատկապէս չեչոր դնելով ցեղասպանութեան վաթսունամեակին առնչութեամբ կատարուած աշխատանքներուն, ապա նաեւ զինեալ պայքարին վրայ: Դասախօսութեան աւարտին եղած են հարցումներ:

ALBUM.COM.AM

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Էսօ՞ր, էսօ՞ր եկաւ ձիաւորը, - հարցուց Կիրոս յուզուած:

- Հա, աղբերս, էս լուրը ձիուն վրայէն կանչեց մունետիկի պէս, ձիուն գլխկի տուաւ, լուրը ուրիչ գիւղերու, ուրիչ ճամբաներու հասցնելու: Ձահել տղայ մըն էր, ձէնն ըսես լեռները կը թնդացընէր:

- Արդէն յայտարարած են, Մերկերիոս: Ուրեմն կազմած են նաեւ ժամանակաւոր կառավարութիւն, - խօսեցաւ Կիրոս, տեսակ մը բարձրաձայն մտածելու համար: Եւ չդիտես ինչո՞ւ Մերկերիոսի կարծես պղինձով գործուած պազ դէմքէն չատ խանդավառութիւն չէր ակնկալեր:

- Աղա Կիրոս:

- Ի՞նչ է Մերկերիոս:

- Թէ որ հայկական կառավարութիւն կայ, ըսել է բանտ էլ կայ:

- Անշուշտ Մերկերիոս, դատ դատաստան, բանտ...

- Բան չեմ ուզեր էս աշխրքէն, տղա Կիրոս: Կը մտածեմ թէ ի՞նչ յանցանք գործեմ, որ հայ ոստիկանը գայ գլխս ձերբակալէ ու չիտակ հայկական բանտ նետնէորդէ: Բան չեմ ուզեր տղա Կիրոս: Միայն կ'ուզեմ, հայկական բանտին մէջ բանտարկեալ ըլլալ:

Կիրոս զարմացաւ յանկարծ. արջի պատմութիւնէն յետոյ Մերկերիոսէն բան չէր ակնկալեր այդքան խորը հասած եւ զգացում: Այդ օրէն ի վեր Կիրոս - աւելի կապուեցաւ Մերկերիոսին, եւ ուզեց անպայման իր հետ տանել կարին ու էն տեղ կառավարական չինքին առջեւ կարդել դռնապան իր այդ պարթեւ հասակով, ծանր պղնձէ չինուած դէմքով, խոշոր ձեռքերով, իսկ կօշիկները մէյ - մէկ նապաստակի տուն: Կիրոս պիտի ուզէր, որ անոր հազցնէին երկար վերարկուով պաշտօնական հագուստ: Ան լինչքա՞ն լաւ պիտի կատարէ իր պաշտօնը: Կիրոս իր լաւագոյն նուէրն էր որ պիտի տանէր կառավարութեան: Կիրոս խանդավառուեցաւ իր այդ գիւտով: Կիրոս չատ ալ չէր հաւատար, որ Մերկերիոս, իրաւ, կրնար ուել մէկին «վզակոթին տալ», որովհետեւ անոր լայն դէմքին վրայ միշտ ալ բարի ու միամիտ ժպիտ մը կար:

Դհոլի, զուռնի, պարի, ծափ ու ծի - ծաղի հետ ահա սկսաւ ղօղանջել վանքի զանգակը ծանր ու խորունկ: Զանգին ղօղանջը կը տարածուէր, կ'ալիքուէր լեռներու կողերուն, կը լցուէր հեռաւոր հովիտներուն մէջ հազար ու մի արձագանգներով: Կ'ըսես, հազար - հազար զանգակներ երկինքին կը զարնուէին յայտարարելու համար Անկախութիւնը: Բազմութիւնը կ'անցնէր պարով ծիծաղով, փողոցներու վրայ կանգ առնելով: Գիւղի ամէն անուոր իր սեղանը հանած էր փողոցին վրայ, սէյնիներով ու խոնջաններով լեցուն հազար բարիք ու գինի: Նորեկ հիւրերը աւելի պատուի էին: Թէեւ ոչ մէկին տեսած էր եւ սակայն, երեկոյթին, ոգեւորելով ներկաները ազդային չունչով:

Բացառիկ խանդավառութիւն ստեղծեց «Նաւասարդ» պարախումբը, որ ներկայացուց հայ ժողովրդական պարեր. մեծապէս գնահատուեցաւ Յովսէփ Նուդուճիքեանի մենապարը:

Ամէնէն հաճելի եւ զուարթ պահերէն մէկը եղաւ սրահէն ներս հանդիսաւոր մուտքը Կաղանդ Պապային, որ նուէրներու պարկը ուսին, ժողովուրդին մէջէն ճամբայ բանալով բարձրացաւ բեմ: Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով իրեն անհամբեր կը սպասէին յատկապէս մանկապարտէզի փոքրիկները. ամէնուն համար նորութիւն մըն էին անոնք, հաճելի եւ յուզադրիչ նորութիւն մը: Անոնց մանկական չրթներուն վրայ թարմօրէն հնչող հայերէն լեզուն ամէնէն աւելի գեղեցիկ անակնկալն էր ներկաներուն համար: Մանկապարտիզպանուհին՝ Օր. Էլոյ Պըչաքճեան, ջանք չէր խնայած փոքրիկներուն պատրաստութեան համար, որոնք մեծ պատիւներով ընդունեցան Կաղանդ Պապան:

Նուէրներու բաշխումէն ետք, Տեսուչ վարդապետ՝ Հ. Ռափայէլ Անտոնեան, ներկաներուն ուղղեց իր մաղթողական խօսքը, նախ շնորհակալութիւն յայտնելով տօնածառը կազմակերպող Ծնողաց Յանձնախումբին, որոնք իրապէս սակրիչ ճիգերով աշխատեցան, չխնայելով ոչ մէկ յոգնութիւն: Շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ հաստարակութեան, դիտել տալով որ անոնց ներկայութիւնը մեծ քաջալերանք մըն էր վարժարանիս համար, որ իր երկարատեւ դոյութեան մէկ կարեւոր եւ վճռական հանդրուանին հասած է. արդարեւ իր երկտեւ եւ ցերեկոթիկ բաժիններով, եւ մանաւանդ իր նոր ակումբին եւ չքեղ մանկապարտէզով ու տակաւին իրագործելիք իր այլ ծրագիրներով, կը ներկայանայ Ֆրանսահայ զաղութին նոր դիմադիծով եւ յանձնառութիւններով, բայց նաեւ նոր եւ վճռակամ պահանջներով. որովհետեւ համոզուած է թէ առանց հայութեան դիտակից աջակցութեան ու նեցուկին, անկարելի է պահել դպրոցն ու դպրութիւնը: Ծանրանալով այս կէտին վրայ, տեսուչ հայրը ուրախութեամբ յայտնեց թէ այս ուղղութեամբ եղած հետաքրքրութիւնն ու ներկաներու խուռներամ բազմութիւնը իրապէս մխիթարական եւ քաջալերիչ երեւոյթներ են: Հուսկ՝ ներկաներուն ըրաւ իր սրտագին մաղթանքները Ս. Ծնունդի եւ Ամանորի բարեբաստիկ տօներուն առիթով:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Էսօ՞ր, էսօ՞ր եկաւ ձիաւորը, - հարցուց Կիրոս յուզուած:

- Հա, աղբերս, էս լուրը ձիուն վրայէն կանչեց մունետիկի պէս, ձիուն գլխկի տուաւ, լուրը ուրիչ գիւղերու, ուրիչ ճամբաներու հասցնելու: Ձահել տղայ մըն էր, ձէնն ըսես լեռները կը թնդացընէր:

- Արդէն յայտարարած են, Մերկերիոս: Ուրեմն կազմած են նաեւ ժամանակաւոր կառավարութիւն, - խօսեցաւ Կիրոս, տեսակ մը բարձրաձայն մտածելու համար: Եւ չդիտես ինչո՞ւ Մերկերիոսի կարծես պղինձով գործուած պազ դէմքէն չատ խանդավառութիւն չէր ակնկալեր:

- Աղա Կիրոս:

- Ի՞նչ է Մերկերիոս:

- Թէ որ հայկական կառավարութիւն կայ, ըսել է բանտ էլ կայ:

- Անշուշտ Մերկերիոս, դատ դատաստան, բանտ...

- Բան չեմ ուզեր էս աշխրքէն, տղա Կիրոս: Կը մտածեմ թէ ի՞նչ յանցանք գործեմ, որ հայ ոստիկանը գայ գլխս ձերբակալէ ու չիտակ հայկական բանտ նետնէորդէ: Բան չեմ ուզեր տղա Կիրոս: Միայն կ'ուզեմ, հայկական բանտին մէջ բանտարկեալ ըլլալ:

Կիրոս զարմացաւ յանկարծ. արջի պատմութիւնէն յետոյ Մերկերիոսէն բան չէր ակնկալեր այդքան խորը հասած եւ զգացում: Այդ օրէն ի վեր Կիրոս - աւելի կապուեցաւ Մերկերիոսին, եւ ուզեց անպայման իր հետ տանել կարին ու էն տեղ կառավարական չինքին առջեւ կարդել դռնապան իր այդ պարթեւ հասակով, ծանր պղնձէ չինուած դէմքով, խոշոր ձեռքերով, իսկ կօշիկները մէյ - մէկ նապաստակի տուն: Կիրոս պիտի ուզէր, որ անոր հազցնէին երկար վերարկուով պաշտօնական հագուստ: Ան լինչքա՞ն լաւ պիտի կատարէ իր պաշտօնը: Կիրոս իր լաւագոյն նուէրն էր որ պիտի տանէր կառավարութեան: Կիրոս խանդավառուեցաւ իր այդ գիւտով: Կիրոս չատ ալ չէր հաւատար, որ Մերկերիոս, իրաւ, կրնար ուել մէկին «վզակոթին տալ», որովհետեւ անոր լայն դէմքին վրայ միշտ ալ բարի ու միամիտ ժպիտ մը կար:

Դհոլի, զուռնի, պարի, ծափ ու ծի - ծաղի հետ ահա սկսաւ ղօղանջել վանքի զանգակը ծանր ու խորունկ: Զանգին ղօղանջը կը տարածուէր, կ'ալիքուէր լեռներու կողերուն, կը լցուէր հեռաւոր հովիտներուն մէջ հազար ու մի արձագանգներով: Կ'ըսես, հազար - հազար զանգակներ երկինքին կը զարնուէին յայտարարելու համար Անկախութիւնը: Բազմութիւնը կ'անցնէր պարով ծիծաղով, փողոցներու վրայ կանգ առնելով: Գիւղի ամէն անուոր իր սեղանը հանած էր փողոցին վրայ, սէյնիներով ու խոնջաններով լեցուն հազար բարիք ու գինի: Նորեկ հիւրերը աւելի պատուի էին: Թէեւ ոչ մէկին տեսած էր եւ սակայն, Կիրոսին այնպէս կը թուէր, որ բոլորին հետ մէկ տան մէջ մեծցած էին ու բաժնած իրարու ժպիտ ու արցունք: Բոլորը բոլորը, մտան գիւղի ընդարձակ կալատեղին, ուր, սկսաւ բոլորակ չուրջ պարը կիներով, աղջիկներով ու տղամարդերով:

«Հըմ, լաւ գինի է, կարծես հայկական հողին երակէն աղբիւրի նման յորդած»: Կիրոս ինչքան կ'ուզէր, որ իրեն հետ ըլլային ու իրեն պէս այդ բոլորակ չուրջ պարի մտնէին իր ընկերները, տոքթ. Նայիրեանը, Վարդանը, Խեչօն, Մուրատը բոլորը բոլորը, եւ անոնք, որոնք այդ կուռւին մէջ ինկան: Ինչքա՞ն լաւ գիտէր պարել Մարգարը:

Կիրոս ամէն անգամ, որ Մերկերիոսին կը նայէր, ան զբաղած էր ուտելով եւ խմելով: Այդ գիշեր արդէն վանքին մէջ պիտի քնանային յաջորդ օրը ճամբայ ելլելու համար:

Այդ օր գիւղացիները զարմացուց նաեւ պառաւ Սանամը, որ հրաշքի պէս պարի ելած էր եւ զարմացաւ թէ, ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս թաղնուած էր այդ պարի բոլոր չնորհները անոր մէջ: Պառաւ Սանամի պարը Աստուած իսկ տեսած չէր իսկ այդ օր ճահիլացեր, թեւ էր առեր կարծես:

(Շար. 732)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Մառի - Ժանն Խաչատուրեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 16, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Լիոն.- Այրի Տիկին Պերճուհի Թազէոսեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու - տան իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԻՈՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցին, Կիրակի առաւօտ, Յունուար 16։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Շառլ Քեհեան եւ աղ - ջիկը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգըստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 16-ին, ժամը 11-ին Հայ Կա - թողիկէ Մայր Եկեղեցին, 6 rue Շառլօ Փարիզ, իրենց եղբօր, տագրոջ եւ հօր - եղբօր՝

ՏՈՔԹ. ԱԼՖՈՆՍ ՊԻՊԵՐԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջանա - յին վարչութիւնը փարիզեան իր մասնա - ճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Յունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ։

17, Rue Bleue — 75009 Paris

×

ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի տե - ղական վարչութեան, Վիլնի մէջ Մանուկ - ներու Օրը՝ Յունուար 16-ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15-ին։

Salle St. Louis, rue Juiverie

Երգ, պար, խմբերգ, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ նը - ւէրներ կաղանդ Պապային կողմէ։

UGAB - Jeunes

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

soirées-disco

de Janvier
les samedis 15 et 29
à partir de 22 heures

Participation aux frais :
membre 35 F — non membre 50 F
tenuue correcte exigée

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՄԱՐՍԻԼԻԱ - ՔԱՂԱՔԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-էն առաւօտ։

Chateau des Fleurs

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

Dimanche 16 Janvier à 13 heures
Déjeuner amical et paroissial suivi d'une projection commentaire du film sur l'Ile St. Lazare, la congrégation Mekhitariste de Venise, par Mme Béatrice Kasparian-Bricout.

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)

une

EXPOSITION D'ART ARMENIEN
« MINIATURES ET KHATCHKAR »

sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S.S. Vasken 1er

Pendant l'exposition
— **à la M. C. A. 17, rue Bleue**

Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par **GERARD DEDEYAN**

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սբ - բոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վար - չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ հանգուցեալ Ֆիլիփ Աբրահեանի թաղման առթիւ.- Պրոչեան Գրիգոր ե. պ., ԺԱՖ-ին, Սահակ - Մես - րոպ երգչախումբին, Պ. Անդրանիկ Մի - նասեան ԺԱՖ-ին, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մինասեան ե. պ., ԺԱՖ-ին, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Տիկին Ճնտիկ - եան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Մաքինաճեան ե. պ., Ճըմպայեան ԺԱՖ - ին, Ժամկոչեան ե. պ., Պ. Գիւլիւրեան ե. պ., Աբգումանեան ե. պ. 100-ական Ֆ., Պ. Խաչիկ Վարդերէսեան ե. պ. 50, Պ. Եղիազարեան ե. պ., Դպրոցին, Աբիկ - եան ե. պ., Տէր եւ Տիկին Գէորգ Մինաս - եան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Պ. Միսաքեան ե. պ., Պ. Երուանդ Ա.Հա - րոնեան ԺԱՖ-ին, Դպրոցին 100-ական Ֆ., Գարակէօզեան ե. պ. 200, Պետրոս եւ Ժիւլիէտ Աբգարեան ե. պ. 250, ԺԱՖ-ի վարչութիւն ե. պ. 200, Պ. Թորոս Աթոյ - եան ե. պ. 250, Պ. Սուրէն Կիրակոսեան ԺԱՖ-ին 100 Ֆ.։

Սիրանոյշ Ահարոնեանի (ծնեալ՝ Ծա - կոյեան) մահուան 2-րդ տարելիցի հոգե - հանգիստին.- Գալուստ Ահարոնեան ե. պ. 200, Պ. Յակոբ Մկրտիչեան Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Մարիքեան ե. պ., Դպ - րոցին 100-ական Ֆ., Յարութիւն Մըսըր - եան 50 ե. պ., Դպրոցին 50, Հայրապատ Մըսըրեան 100 Դպրոցին, Զարուքեան ընտանիք 200-ական ե. պ., Դպրոցին, Մանուկեան ընտանիք 500 ե. պ., 500 Ֆ. Դպրոցին, եղբայրը Մանուկեան ընտա - նիք 500 ե. պ., Դպրոցին 500, Թերզի - պաշեան ե. պ. 100 Ֆ.։ Գէորգ Պալեանի հոգւոյ յիշատակութեան Օր. Պալեան 100 Ֆ. ե. պ. :

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Աղքատախնամի Ընկերակցութիւնը հե - տեւեալ նուիրատուութիւնները ստացած է.- Պ. Լեւոն Գրիգորեանց՝ 5000, Տիկին Զեփիւռ Մեծպահքեան՝ 1000, Տէր եւ Տի - կին Փիէր Վարդանեան՝ 300, Տիկին Ա.ր - չալոյս Սարգիսեան՝ ողբացեալ Տիկին Միհրանոյշ Մեսրոպեանի մահուան առ - թիւ 200 եւ Տէր եւ Տիկին Մինոյեան 150 Ֆ.։

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը ստա - ցած է Պետրոսեան հաստատութենէն 2500 Ֆ., Ոմն՝ 500, եղիազար Գիզիր - եանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէտէեան ընտանիք եւ Սէն լուի Ս. Գէորգ Եկեղե - ցւոյ թաղականութենէն 100-ական, Մու - բատ եւ Սիրուհի Թիրէքեան 50, Կարօ Կոնոյեան 20 Ֆ.։

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե - ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալու - թեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի Ղազար Գալուստեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Տեփանեան 20, Տէր եւ Տիկին Լե - ւոն Ճերանեան, Տէր եւ Տիկին Յարու - թիւն Խոճիկեան, Տէր եւ Տիկին Կարա - պետ Կարոյեան 100-ական Ֆ.։

×

Շաւիլի Կապ. Խաչը շնորհակալու - թեամբ ստացած է Հ. եւ Մ. Մանուկեան - ներէ 200 Ֆ., ինչպէս նաեւ 300 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Մանուկեանէ։

×

Կապոյտ Խաչի Սէն - Մօրիսի մասնա - ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ դպրոցի հետեւեալ նուէրները.- Տիկին Աղաւնի Կանպարեանէ 200 Ֆ. իր տղուն ամուսնութեան առթիւ, Տիկին Սրբուհի Պայրամեանէ 300, Տիկին Անժէլ Մխիթեանէ 100 փոխան ծաղիկի, Տիկին Սիրանոյշ Սիմոնեանի մահուան առթիւ եւ Տիկին Ե. Քամամաղեանէ 50 Ֆ.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնը չը - նորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ա - լիս եւ Օր. Արտեմիս Պօղոսեան քոյրերէն 500 Ֆ. 60 տարի առաջ իրենց նահատակ - ւած ծնողաց յիշատակին, եւ նաեւ հետե - եալ նուէրները 1982 - 1983 տարեշրջանին համար, Ս. Սանճեան հաստատութենէն (Լիոն), Պահատուրեան հաստատութենէն (Լիոն), Պ. Ժ. Զուլաքեան, Տիկին Մառի Եսայեան, Պ. Հ. Ճարութիւնեան 500ական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ժ. Ժ. Տամլամա - եան 200, Պ. Ժ. Մարգարեան 100 Ֆ.։

COMMISSION CULTURELLE
DE L'EGLISE ARMENIENNE DE CHAVILLE

Soirée musicale

par

l'orchestre traditionnel arménien
« ACHOURI »

Samedi 15 Janvier à 21 h. précises
au cinéma Le Chaville
964, av. Roger Salengro, 92 Chavillle

Entrée 20 F

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՏՕՆԱԿԱՐԳ

Սէն Ժէռօմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկե - ղեցւոյ թաղականութիւնը եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Հովանաւորած դպրոցին ամ - նորի տօնակարգը, Յունուար 15, Շաբաթ, ժամը 21-ին։

Նախագահութեամբ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ, եւ ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչներ՝ Պ. ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՋԵԱՆի, եւ Տիկին ՄԱՑՏԱ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆի։ Ա - տաւանութիւններ, երգ ու պար աշա - կերտներու կողմէ, պզտիկ զաւեշտ մը փոքրիկներուն կողմէ։

Կաղանդ Պապան կուգայ բաշխելու նը - ւէրներ աշակերտներուն։

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղե - ցիները քաջալերելու մեր փոքրիկները, եւ վայելելու հայկական տաքուկ մթնո - լորտ մը։

LA
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9. Rue de Madrid — 94140 Alfortville

organise
son 2ème STAGE DE DANSE ARMENIENNE
le Dimanche 16 Janvier toute la journée

avec : Maître Chota ABACHIDZE
Jiraïr MADILIAN

Renseignements et inscriptions :
à la direction, tél. 376-55-89

NOUVEAUX SALONS

un cadre prestigieux
pour tous les budgets

MARIAGES - RECEPTIONS - MANIFESTATIONS DIVERSES

64, ROUTE DE VERSAILLES - LOUVECIENNES - **TEL. : 969.94.53**

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JAI

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les-Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
14
VENDREDI
14 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.348 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.348

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Յունհ. Միութեան նախկին նախագահ՝ Նիկոլայ Պոդգորնի, 79 տարեկանին: 1977-էն ի վեր, երբ կը հեռացուէր իր պաշտօնէն, բոլորովին քաշուած կեանք մը կը վարէր Կիեւ: 1964-ին նը պաստած էր Խրուշչեւի անկման եւ մաս կը կազմէր անոր յաջորդող երրորդութեան:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ ձերբակալուած է Ելմտական նախարարին եղբայրը՝ Ասլան Պաչէր Գաֆաօղլու, իր կապերուն համար դադրած «Դեմոկրատ» թերթին հետ: Այդ թերթը պաշտօնական օրգանն էր ծայրայեղ - ձախ գաղտնի Տեւ - Եոլ կուսակցութեան:

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ օրինագիծ մը վաւերացուցած է, որ արտօնութիւն կուտայ կառավարութեան յեղափոխութենէն առաջ կամ յետոյ, երկրէն փախած Պարսիկներուն ինչքերը գրաւել: Նաեւ, կառավարութիւնը կը հրաւիրէ այն Պարսիկները, որոնք ապօրինի կերպով իրենց հարստութիւնները արտածած են, որ երեք ամսուան ընթացքին ետ բերեն:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ գիները 9,7% յաւելում կրած են 1982-ին, այլ խօսքով կառավարութիւնը կրցած է սահմանափակել յաւելումները 10%-էն վար եւ ասիկա անձնական յաջողութիւնը կը նկատուի Տնտեսական նախարար՝ Ժաք Տըլորի:

ԳԱՐԱՑԵԱՆի եւ իր ղեկավարած աշխարհահռչակ Պեռլինի Ֆիլարմոնիքըրին միջեւ յարաբերութիւնները բաւական ձգտուած են: Աչխարհի գասական լաւագոյն նուագախումբը կը մերժէ իր մէջ առնել 26-ամեայ սրնգահար օրիորդ մը, որու տաղանդը չէ համոզած նուագածուները: 76 տարեկան մայէսթրօն ալ վրէժ լուծած է մերժելով նուագախումբին մասնակցութիւնը կարգ մը ներկայացումներու, մէջն ըլլալով Քաննի գասական Միխէմի առաջին ելոյթը: Գարայեան որ տարիներէ ի վեր ահաւոր կը տառապի ոզնոսկրի ցաւերէ, երբ կը ղեկավարէ, աւելի գառնացած է տարիքն առնելով, ինչ որ ալ աւելի ջղային նը կարգադիր մը տուած է իրեն: Հեռպէոթ Ֆոն Գարայեան տարին հինգ միլիառ միայն ռուայալթի կը ստանայ, ամէն մէկ նուագածուին ամսականն ալ 25 հազար է:

ՖԱՓՍԱՑԻ դատավարութիւնը, որու մասին գրած էինք երէկ, ամէնէն մեծ երէն մէկը կը նկատուի արդի Թուրքիոյ պատմութեան: «Լիպերասիոն» այս առթիւ մանրամասնօրէն կը պատմէ այս պիւղին ըրած փորձը: 1979-ին Թաղապետական ընտրութեանց առեն, Ֆաթսա երբ պիտի ընտրէ իր նոր քաղաքապետը, կը զարմացնէ ամբողջ երկիրը: Ընտրուողը՝ ոչ ալ է, ոչ ձախ, ոչ Տէմիրէլի մարդն է, ոչ ալ Իճեվիտի, անկախ ըերձակ մըն է, որ ինքնաւար մատակարարութեան փորձ մը կ'ընէ: Անզարա կը դիտէ, հոսկէ - հոնկէ Թուրքերը կը խուժեն մօտէն տեսնելու համար տարուած աշխատանքը, չհնուած ճամբաներն, ներկայ ըլլալու «մշակութային օրեր»ուն եւայլն, եւայլն: Բայց Ֆաթսա «հակա - իշխանութեան» խորհրդանիշը կը դառնայ եւ զուտ համաչնաւոր բերդ մը կը նկատուի: 1980 Յուլիսին, Տէմիրէլ ամէն ինչ պատրաստած է, 20 հազար զինուոր քաղաք կը մտնեն, դիմադրութիւն չկայ, ոչ ոք զինուած է: 1000 հոգի կը ձերբակալուին, մինչ «գորշ գայլեր»ն ալ կը տեղաւորուին: Զինուորական պետական հարուածէն ետք, օդանաւեր կը ռմբակոծեն չուրջի լեռները, 12 մեռեալ կայ եւ 3000 ձերբակալութիւն, սոնցմէ 740-ն է, որ կը դատուի ներկայիս:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ ԵՒ ՍՈՒԱՏ ՀԱՑՐԻ ԻՐԿԻՒՊԼԻԻ ՑՈՒՇԵՐԸ

—×—

«ՇԱՏԵՐ ՍՏԻՊՈՒԵՑԱՆ ԾԱԽԵԼ ԻՐԵՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ, ՀԱՆՈՒԽ ԿԱՄ ԱՅԼ ԳՈՐԾԻ ՏԵՂԵՐԸ, ՈՐՈՆՔ ԳՆՈՒԵՑԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԿՈՂՄԸ...» :

(Բ. եւ վերջ)

Յայտնեց որ Պետական Գանձին դէմ բացուած կարգ մը դատերու պաշտպանը եղած ըլլալուն համար, թշնամիներ ունէր, որոնք առիթէն օգտուելով, իրմէն համար վճարումը անհնար տուրք մը որոշած են: Աչխատեցայ զինքը մխիթարել: Բայց այնքան քիչ տալ կ'ուզէր որ գնահատուած քանակութիւնը չվճարելու համար մինչեւ Աչքալէ աքսորը աչք առաւ: Նոյն բանը ըրաւ նաեւ նչանաւոր կատ Ֆրանքօ:

Տարիներէ ի վեր մեր երկրին մէջ հաստատուելով գործի տէր դարձած չատեր, որոնք ամառը կղզիներու մէջ կ'ապրէին չոայլ կեանքով մը, լսելով տուրքի որոչումը, «մենք իտալացի ենք, փորթուկալցի ենք, անգլիացի, հելլէն հպատակ ենք, չէք կրնար մեզմէ այդ դրամները առնել» ըսին եւ խնդիր հանեցին:

Ընկերութիւններու վճարած տուրքերն ալ չատ ծիծաղելի դումարներ էին: Անոնք ոչ միայն այսպիսի ճակատագրական չրջանի մը մէջ երկրին չահերը չէին ուզեր պաշտպանել, այլ այդ նիւթին չուրջ օտար դեսպանատուներու եւ հիւպատոսարաններու միջամտութիւնները ապահովելով, դիւանագիտական ճամբէ հակազդեցութիւն ստեղծել կը ջանային:

«ՓԱՇԱՆ ՊԻՏԻ ԲԱՐԿԱՆԱՑ ԱՐԴԵՕՔ»

Ինչօնիւի եղբայրը գործարանատէր Րըզա Թէմէլլիի ալ տուրք մը արճանագրուած էր: Ցանճնախումբը թէեւ քիչ մը տատամսում ունեցած էր, բայց որոչումը այնքան ալ կարեւոր դումար մը չէր:

Տուրքերու ցանկերուն հրապարակուած օրը պատահմամբ Ինչօնիւն ալ Պանորմայէն Սավարոնա գրօսանաւով Պոլիս ժամանած էր:

Մենք, կուսակալը, քաղաքի հրամանատարը, միւս պաշտօնատարներն իսմէթ Ինչօնիւի եղբայրը Րըզա Թէմէլլի քարափին դիմաւորեցինք Փաչան: Ան մեզ ըզբօսանաւ հրաւիրեց: Նախաճաչի ժամ էր: Զիս եւ կուսակալը անմիջապէս քովը հրաւիրեց եւ Ունեւորութեան Տուրքի մասին տեղեկութիւն ուզեց: Բարձր դատած էր որոչուած տուրքի քանակութիւնը եւ կը մտահոգուէր որ թերեւս կարելի չըլլայ ամբողջութեամբ դանձել: Ճիշդ այդ պահուն սենեակ մտաւ Րըզա Թէմէլլի, որուն հարցուց Ինչօնիւ.

- Քեզի ո՞րքան տուրք որոչեցին:

Րըզա Թէմէլլի հազիւ թէ սկսած էր իր դժգոհութիւնը յայտնել, «Մի՛ դժգոհիր, ըսաւ, կրնամ վճարել այդ գումարը»: Մենք հանդիսատ չունէ՞ մը առինք:

Սակայն Ինչօնիւի անձին ալ տուրք մը որոչուած էր: Փաչան, Թաչըքի մէջ չէնք մը ունէր, որ վիճաբանութեան առարկայ դարձած էր Ցանճնախումբի աչխատանքներու ընթացքին:

Կարգ մը անդամներ առաջարկած էին այդ մասին նախապէս հարցնել Փաչային: Իսկ ուրիչներ ալ կ'ըսէին որ այս պիսի ընթացքէ մը կը նեղուի Փաչան: Ուստի, քանի որ Փաչան ալ հաստատութեան մը տէր էր, անոր ալ պէտք էր տուրք ճշդել: Վեց հազար լիրայի դնահատութիւն մը եղաւ:

Կուսակալ Գըրտար յայտնած էր, որ ընդհակառակն Փաչան դոհունակութիւն պիտի զգայ այս կարգադրութենէն եւ պիտի չնորհաւորէ զայն կիրարկողները:

Նախաճաչի վերջաւորութեան Ընդհ. Քարտուղար Քէմալ կէտէլէչ,« Փաչաս, ձեզի համար ալ տուրք մը ճշդեր են...» ըսաւ.

Ինչօնիւ չատ լուրջ ձեւով մը պատասխանեց.

- Ինչո՞ւ, ես վաճառական չեմ որ: Իրբեւ երեսփոխան եւ Պետութեան նախագահ ստացած դրամիս տուրքն ալ արդէն Պետութիւնը կը դանձէ ինձմէ:

Գըրտար չուարած էր, Քանայ բացատրել որ Թաչըքի չէնքին համար այս տուրքը դրուած էր:

Իսկ Կէտէլէչ.

- Հրամայեցէք, անմիջապէս մինչեւ Կուսակալութիւն երթամ ու կարգադրեմ եղածը:

- Ի՞նչ բանը պիտի կարգադրես եղեր, ըսաւ Ինչօնիւ բարկացած: Անգամ մը Եունիվերսիթի»ին անգլիական գրականութեան, իմաստասիրութեան եւ հոգեբանութեան ճիւղերուն, երեք տարի (1958 - 61): 1944-էն 1958 եւ 61-էն 63, վարած է վարչական եւ ուսուցչական պաշտօններ Երուսաղէմ, Նիկոսիոյ Ազգ. եւ Մելգոնեան վարժարանները: 1963-էն ցայսօր Լիզպոն էր, ուր պատասխանատու վարիչներէն էր Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան հայկ. հարցերու բաժանմունքին: Այս պաշտօնի բերմամբ իսկ, յաճախակի ճամբորդութիւններ կը կատարէր Սփիւռքի հայկ. գաղութները: Բազմիցս եղած է նաեւ Հայաստան: Բանաստեղծ ու գրագէտ, իր գլխաւոր գործերն են. - «Ճամեցող վերադարձ» (Երուսաղէմ, 1956, բանաստեղծութիւններ), «Հայու բեկորներ» (1965 եւ Բ. տպագրութիւն 1967), «Անկապ օրագիր» (1968), «Մխացող հոգիներ» (1977), «Ամէն տեղ Հայ կայ» (1977):

×

Սփիւռքի վաւերական գրագէտ, սահուն եւ դիւրահաղորդ ոճով օժտուած եւ դիտելու սուր կարողութեան տէր, Վահրամ Մավեան իր ամէն մէկ պատմուածքին մէջ, տուած է, միշտ իւմուռով, Սփիւռքի Հայուն կեանքն ու տագնապը, հարազատ պատկերներով:

×

Միշտ գժուար եղած է հաչտուիլ մահուան հետ, այլ մանաւանդ՝ բացակայութեան: Եւ ի՞նչպէս համակերպիլ այ՛ս բացակայութեան ու փիլիսոփայութեամբ ըսել՝ մահը իր ճամբով, կեանքը իր ճամբով: Ինք, հաւանաբար, պիտի չուզէր որ տխրինք ու փորձէր իր մահն ալ կատակի մը վերածել: Երա՞նի կարենար, ու մեզ այսօր, առաջին անգամ ըլլալով, այսքան խոր տխրութեան չմատնէր:

×

Մեր ցաւակցութիւնները իր կնոջ՝ սիրելի Իվոննի ու Գասարճեան ընտանիքին:

×

Վահրամ Մավեանի մարմինը կը փոխադրուի Պէյրութ, ուր եւ կը կատարուի յուղարկաւորութիւնը:

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑԸ ՇՏԿՈՒԱԾ

Թէեւ չկարողացանք պանձել ճշդուած տուրքի ամբողջութիւնը: Բայց կարեւի եղած էր Պետական Գանձին մեծ եկամուտ մը բերել: Ճշդուած 465 միլիոնի փոխարէն 315 միլիոն լիրա գանձուած էր, որուն 221 միլիոնը Պոլիսէն: Պետական պաշտօնեաներու ամսականները վճարուեցան, կարգ մը անհրաժեշտ գործեր գլուխ հանուեցան:

Յետոյ, տուրքի գանձումի ընթացքին, վճարումի համար չատեր ստիպուեցան ծախել իրենց գործարան, խանութ կամ այլ գործի տեղերը, որոնք գնուեցան Թուրքերու կողմէ: Ուստի այս տուրքի կարգադրութիւնը ծառայած եղաւ նաեւ տեսակ մը ազգայնական նպատակի:

Այս պատճառու, օրուան վարչապետը Շիւքրիւ Սարաճօղլու տուրքի այս կէս - րարկումին արտասահմանի մէջ ստեղծած հակաղարձուածութենէն եւ դժգոհութենէն բնաւ չնեղուեցաւ եւ կ'ըսէր.

- Եթէ հարկ ըլլայ ու եթէ ես կրկին վարչապետ դառնում կրկին նման տուրք մը հաստատել երբեք չեմ քաչուիր եւ ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ըստանձնեմ:

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱԶՄԵՑ՝ Խ. Թ.

(Գ. եւ վերջին մաս)

Միջոցին պատահեցաւ 1967-ի պատերազմը Իսրայէլի դէմ: Այս աղէտ մըն էր սուրիական բանակին (ինչպէս, ընդհանրապէս, արաբ բոլոր բանակներուն) համար: 1967-էն 1970, սառակացան ներքին պայքարը, մեղադրանքներն ու հակամեղադրանքները, Ալաուի սպաներու մի-ջեւ: 1970-ին յայտնի էր որ յաղթականը Հաֆիզ ալ - Ասատն է, Ալաուիներու ալ - Մաթաուիրա տոհմէն: Ճատիտ եւ պարտուղ միւս Ալաուի սպաները կը պատկանէին ալ - Հատատաին տոհմին: Ինչպէս միշտ, Սուրիոյ դէպքերը կարելի չէր բացատրել մէկ գործօն ազդակով, - տոհմական, ցեղախմբային, կրօնա - համայնքային խաճանկարը, զինուորական - քաղաքացի վէճը, քաղքենի - գիւղացի անտեսական ու ընկերային բաժանումները բոլորն ալ գործօն ազդակներ էին:

Իխուանի գլխաւոր առաջնորդները Ի. սամ ալ - Ազթար 1967-ին համոզուեցաւ որ իր կազմակերպութիւնը պէտք է օգնէ Հաֆիզ ալ - Ասատի, նախ՝ որովհետեւ Ալաուիներու պառակտումը կրնար օգտակար ըլլալ Սիւննիներու, եւ երկրորդ՝ որովհետեւ եթէ ալ - Ասատը յաղթական դուրս գար նման պայքարէ, ան (այսպէս կը հաւատար ալ - Ազթար) աւելի համակիր պիտի ըլլար մանր քաղքենիութեան, քան Սալահ ալ - Ճատիտ: Պէտք է ընդգծել որ, ինչպէս միշտ, Սուրիացին չկըրցաւ ներգաշնակ մնալ ուրիշ Սուրիացիի հետ: Համայի եւ Հալէպի Իխուանները, առաջնորդ Մըրուան Հատիտի դրդումին հետեւանքով, մերժեցին այս վերլուծումն ու որոշումը: 1968-ին, Հատիտ եւ Համայի Իխուաններու փոքր խմբակ մը, փախստականի վերածուած, Սուրիայէն անցան Ցորդանան, միացան ՊԱԿ-ի Ցաթահ կազմակերպութեան, եւ սկսան զինուորական մարզումի: Իրենց նպատակն էր մղել զէնքի պայքար: Այ՛ս է սկիզբը լրջօրէն զինեալ Իխուանի:

1970-էն 1975, Իխուանի առաջնորդ ալ - Ազթարին այնպէս կը թուէր որ իր դուշման քաղաքական վարքագծին կը հետեւէր Հաֆիզ ալ - Ասատ: Վերջինս կ'ուզէր ամրապնդել իր տիրապետութիւնը, պետութեան վարչակարգի ամէն ճիւղին մէջ, եւ այդ չէր կրնար ընել մինակը. երբ երկրին բնակչութեան ինը տասհարիւրը միայն Ալաուի էր, ան ալ բաժնուած (Սալահ ալ - Ճատիտի հետեւորդներէն չատեր կը չարունակէին աստերկրեայ պայքարը՝ ալ - Ասատի դէմ): Ուրեմն, ալ - Ասատ պէտք ունէր սիւննի համակիրներու, հետեւաբար՝ վարել անտեսական քաղաքականութիւն մը, որ օգտակար էր մանր քաղքենի դասակարգին, մանաւանդ՝ Դամասկոսի մէջ (մի-այն ամենահարուստ վաճառականներու եւ գործարանատէրերու պիզնէսներու պետականացում, եւ ազատ ասպարէզի ընդլայնում, մանր դրամատէրներու, խանութպաններու, փոքր արհեստանոց-ներու տէրերուն համար. պետական դանձը կը ծախսուէր մանաւանդ Դամասկոսի շինարարութեան մէջ): Հալէպն ու Համան, որու սիւննի բնակչութիւնը ընդհանրապէս արհամարհած էր Սուրիոյ հիւսիս-արեւմուտքի Ալաուիները, մնացին համեմատաբար անտեսուած:

1975-էն եւթ, սակայն, Սուրիոյ տնտեսական վիճակը վատթարացաւ: Սաուտի Արաբիոյ եւ Քուէյթի դանձարկղերը սկսան դադրիլ, եւ այս դրամը, որ Սուրիա կը ստանար այս երկու երկիրներէն, արագօրէն նուազեցաւ: Գերզդումը (համաշխարհային անտեսութեան անխուսափելի իրողութիւն) սկսաւ արագ աճիլ Սուրիոյ մէջ: Դժգոհութիւնը չատցաւ Հալէպի, Դամասկոսի, մեծ քաղաքներու բանուոր ու մանր արհեստաւոր եւ մանր վաճառորդ դասակարգին մօտ: Իխուանները փորձեցին օգտագործել այս դժգոհութիւնը, զինեալ պայքարը, ռումբերը եւ ահաբեկչութիւնները բազմացնելով: Հաւանաբար ստացան օգնութիւն Իրաքէն, երկիր՝ որուն բնակչութեան 52 առ հարիւրը Շիի է, եւ որուն կը տիրապետէ սակայն սիւննի - պաաս հատուած մը: Անոնք Սուրիոյ Ալաուի - Պաաս հատուածը Շիի կը համարին, եւ քանի այնմ չարժած են, օգնելով Իխուանին զէնքով ու դրամով: Կան անձեր, որոնք կը հաստատեն որ իսրայէլեան լրտեսական կազմակերպութիւններն ալ անուղղակի օգտակար կ'ըլլան ահաբեկիչներուն:

Իխուանին ահաբեկչութիւններէն ամէնէն ծանօթը՝ Մարտ, 1980-ի սպանդն էր, Հրատանիի Սպայական դպրոցին մէջ: Հալէպ, ուր Իխուանի ահաբեկիչները 50 - 85 պատանի թեկնածու - սպաներ ըսպանդեցին (մեծամասնութիւնը՝ Ալաուիներ): Յունիս 1980-ին, զաղտնի ոստիկանական կազմակերպութեան պատկանող «պահակներ» թատմոր - Փալմիրայի մէջ 400 - 500 քաղաքական բանտարկեալ զէնդակահարեցին, երբ սուտ լուր մը տարածուեցաւ՝ թէ պետական հարուած պիտի փորձուի կառավարութեան դէմ: 1981-ի Մայիսին, Իխուանները զօպէրու համար զանգուածային ձերբակալութիւններ տեղի ունեցան: Հարուածը ուղղուած էր մարտունակ, ուսեալ, երիտասարդ Իխուաններուն դէմ: Հատատ Պաթաթու կը հաստատէ որ 1976 - 81 հնգամեակին ձերբակալուած են 1384 անձեր, որոնց Իխուանի անդամ ըլլալը հաստատուած ու կասկածէ վեր է: Անոնց 28% ուսուցիչ, 8% ուսուցչուհի, 13% ճարտարապետ, բժիշկ, փաստաբան կամ դեղագործ:

Ձերբակալութիւններէ ետք, սակայն, 1982 Փետրուարին Համայի մէջ տեղի ունեցաւ փոքր քաղաքացիական պատերազմ մը, երբ Իխուաններու առաջնորդութեամբ ապստամբութիւն մը սկսաւ, - 1000 Պաաս կուսակցական ու զինուոր պահ ունեցաւ պետութիւնը, իսկ 5-էն տասը հազար, Համայի սիւննի բնակչութիւնը:

Ֆրէտ Լօսըն կը հաւատայ («Միթըլ Իսթ Ռիվիըրչ, Նոյեմբեր - Դեկտեմբեր 1982, էջեր 24 - 28) որ այս ապստամբութիւնը Համայի մէջ ծագեցաւ ոչ այնքան կրօնական պատճառներով (ինչ որ չեչտեցին ամերիկեան թերթերը, ընդգծելով Համայի Սիւննիներու չերմեռանդ հաւատացեալ ըլլալը), այլ՝ անտեսական պատճառներ: Համա քաղաքի մանր ճարտարար-ուեստին տիրապետող դասակարգը, եւ քաղաքի չրջակայքը ապրող մանր հողատէրերը, ըստ Լօսընի վերլուծումին, կրկնակ զոհն էին Պետութեան հիմնած մեծ, արդիական, եւրոպական գործակ-ցութեամբ կառուցուած գործարաններու եւ նոր - արտօնուող ներածումներուն: Պէտք է յիշել որ երկար տարի, Սուրիոյ չատ մը ճարտարարուեստական արտադրութիւններ չէր ներածեր արեւմուտքէն, եւ այս կ'արտօնէր տեղական ճարտարուեստին՝ ունենալ ապահով չուկայ: Սակայն այս մանր քաղքենիութիւնը չի կրնար մրցիլ Ռուսիայէն ու Ցըրանայէն ներածուող նոր ապրանքին հետ, ինչպէս նաեւ պետական մեծ դործարաններուն հետ (որոնք հիմնուեցան Համայի չրջագծէն դուրս, եւ գործ կը հայթայթեն անգործ դասակարգին ու կը սիրաշահին զայն): Միաժամանակ, պիւղերու աղքատ մշակները աւելի սերտօրէն իրեն ու իր պետական ազարակներուն կապելու յոյսով, Պետութիւնը բարձրացուցած էր անոնց օրավարձը ու սկսած էր պահանջել մանր հողատէրերէն ու ճարտարարուեստի տէրերէն, որ նո՛յն օրավարձը վճարեն, - բան մը՝ որ իրենց փոքր պիւճէներն ու աղբիւրները չէին ներեր իրենց:

Ահա նման անտեսական պատճառներով չատ նեղ վիճակի մէջ ինկած Համայական (հին քաղաքի) սիւննի բնակչութիւնը, իր կրօնքին, իր կղերին մօտ դրսեւորելով արդարութեան դաղափարական-նութիւն մը, եւ Իխուանին մէջ գտնելով մարտունակ տարր մը, պոթիկումով մը ապստամբած է, իր չահերը պաչպանելու թերեւս սին յոյսով: Իրենք կը քաղեն իսլամ կրօնքէն իրենց վիճակին յարմար դաղափարներ, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս 2000 տարիէ ի վեր Քրիստոնեաներ կը քաղեն Հին ու Նոր Կտակարաններէն իրենց գործին եկող պատգամներ, զարդացնելու համար բարդ կրօնա - քաղաքական Հաւատամք մը, որ կը ծառայէ այս կամ այն խաւի (ճնշող կամ ճնշուած խաւի) չահերուն: Այդ օրերուն, Համայի մէջ չատ լուսեցան Գուրանի այն մասերը, որոնք «արդարութիւն» եւ «չափաւոր հարստութիւն» կը պարտադրեն ու կ'արտօնեն:

Կը փակենք, չեչտելով որ Իխուանի ապագան չատ անորոշ կը մնայ: Սուրիա՝ Իրան չէ: Իխուանի գործօն կերպով ներգուկ դասակարգը Սուրիոյ բնակչութեան 15 - 20 առ հարիւրն է. անոր նեցուկ կը-րօնքը, իսլամը, դրեթէ 90 առ հարիւրը: Սակայն նոյնիսկ Իրանի դէպքերը զուտ կրօնական Փանաթիզմի արդիւնք չէին. տնտեսական ու ընկերային հսկայ խոչ-տաններ և անարդարութիւններ հող պատրաստեցին՝ կրօնական Փանաթիզմին եւ կղերական դասակարգի տիքթաթէօրա-կան տիրապետութեան: Սուրիա, ինչպէս ըսինք, չատ փոքր կղերական դասակարգ ունի: Բանակը եւ դաղտնի ոստիկանութիւնը ունին դահիճի պէս գործելու պատրաստակամութիւն, ինչ որ ցոյց տուին Համայի մէջ, եւ ինչ որ կը թուէր չունենալ Իրանեան բանակը: Ալ - Ասատի կամքը պողպատեայ է, զինք մեղմացնող չկայ, իսկ Ալաուի համայնքը, երկրին 9 առ հարիւր կազմող փոքրամասնութիւն մը, պատրաստ կը թուի ըլլալ հազարաւոր Սիւննիներ ջարդելու, որովհետեւ կը վախնայ թէ պիտի ջարդուի, եթէ սիւննի մեծամասնութիւնը, Իխուանի առաջնորդութեամբ, տէր դառնայ վարչակարգին: Եւ վերջապէս պէտք չ մոռնալ թէ ալ - Ասատի կառավարութիւնը պիտցած է սիրաչահիլ կամ կասեցնել Սիւննի Համայնքի մէկ խաւը: Ճիշդ է, մեծամասնութիւնը (ոչ մանր-քաղքենի) որ հիմա «չէզոք» սիւննի է, կրնայ համայնքային աւելութեանց չը-նորհիւ ապստամբիլ, իր մանր քաղքենի եղբայրներու, Իխուանի, Իրաքի կամ Իսրայէլի դրդումով, եւ կամ չդիմանալով պետութեան ծանր լուծին: Սակայն Համան առիթ մըն էր որ ըլլայ այդ, եւ չեղաւ: Ուրեմն կացութիւնը կը մնայ չատ անորոչ, ծանր, ու բարդ, չնորհիւ տնտեսական, ընկերային, կրօնա - համայնքային ու քաղաքական բարդ հանդոյցներու:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԼՆՈՍ ԱՅՐԻՍԻ Մխիթարեան վարժարանի սրահներուն մէջ տեղի ունեցած է հայ նկարիչներու ցուցահանդէս մը, որուն պաչտօնական բացման օրը՝ նոյ. 29-ին, նկարիչ Մանուէլ Ղըրտեան խօսած է հայ մչակոյթի մասին ընդհանրապէս եւ նկարչութեան ու քանդակագործութեան մասին մասնաւորաբար: Ցուցահանդէսին մասնակցած են Ռուսա Ցոլաճեան, Արա Լուիճեան, Թորոս Կիւլէքեան, Ալին Լուիճեան, Անի Ջարեան, Ալիսա Շիրըրեան, Ռիչըտ Ջարեան, Մ. Շիչմանեան, Մ. Ղըրտեան, Ց. Ցարութիւն վրդ. Պզտիկեան եւ քանդակագործ Լազարօ Ճիպիլեան: Ցուցադրուած են երեսուն գործեր՝ իրապաչտ, խորհրդապաչտ եւ վերացական գրողներու պատկանող:

«ԾԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Զ.

Անժէլի կոպիտ չեչտը, դէմքին արհամարհալից արտայայտութիւնը խայթեցին Նուարդի հոգին. իր վիրաւորուած արժանապատուութիւնը ցնցուեցաւ. պահ մը անագորոյն փափաքը զղաց պոռթկալու, անոր երեսին տալու «օտար» տղու մը հետ իր կենակցութիւնը եւ դեռ չատ ուրիշ բաներ, բայց խոհեմութիւնը ունեցաւ կշռելու դառն, մաղձահամ բառերը: Թէեւ կոկորդը կը սեղմուէր, բայց կրցաւ ըսել...

- Բայց գոնէ, ապահով կրնաք ըլլալ, մատամ Անժէլ, որ ... սխալ հասցէի չեմ եկած ...

Անժէլ, լսելով իր անունը այդ անծանօթ, ինքնակոչ աղջկան շրթունքին վրայ, կարծէք յանկարծակիի եկաւ, պիրկ թափով, գլուխը դարձուց եւ պիչ պիչ սկսաւ սեւեռել զայն. սակայն ո՛չ, անոր դէմքը չէր կրնար յիչել, բայց ակներեւ էր, որ անիկա կուզար այն մօտիկ ու միանգամայն հեռու օրերէն, որոնց մէջ ինքն ալ պլչկուած էր հայ տղու մը հետ ... Բայց ի՞նչ ընելու կրնար պալ վերջապէս սա օտարոտի աղջիկը, որու տատամսումները յանկարծ վերածուած էին զղոյշ բայց ինքնավստահ անվերապահութեան մը:

- Ձիս ճանչնաք կամ ոչ, զիս ամէնեւին չի հետաքրքրեր ...յարեց Անժէլ, դուք ինծի համար կը մնաք երկու անզամ աւելի անծանօթ, քանի որ դրսեցի գաղթական մըն էք, եւ քանի որ պատճառ մը չունիմ ոչ մկկերնիդ ճանչնալու...

- Պատճառ չունի՞ք ... պատճառ չունեցա՞ք ... բայց պատճառները միչտ մեզմէ կախում չունին, սիրելի մատամ ... լեզու ելաւ չգիտես ինչպէս Նուարդ. խենթ ցանկութիւն մը իրեն կը փափաար բառեր, դառն ու կծու բառեր, զոր պիտի կրնար թափել, տեղատարափի նման, հեչտանքով ... բայց արդեօք այդ ձեւով վտանգած չպիտի՞ ըլլար բուն մտադրութիւնը, - Թագօն տեսնել:

Նախադասեց ուրեմն տեղի տալ, խոսակցութիւնը փոխադրել տարբեր գետնի մը վրայ: Մեղմօրէն, ու գրեթէ ժպտելով, չարունակեց.

- ...Բայց հոս չեկայ ձեզ վրդովելու ... սիրելի տիկին ... կրնաք վստահ ըլլալ ... պարզ փափաք մը միայն ... փափաք մը զոր պիտի հասկնաք ու պիտի ներէք, կը յուսամ ... քանի որ կին էք ... քանի որ մայր եղած էք...

Անժէլ, միչտ խստադէմ, կը սպասէր թէ ո՞ւր պիտի յանգին այս խօսքերը, որոնց առած քաղաքավար ու մեղմ թօնին առջեւ, կամայ ակամայ իր կոպտութիւնը զինաթափ կ'ըլլար: Ինք պիտի ուզէր որ դիմացինը, - սա օտարուհին, - ան - կարող ըլլար այդ պարտուպատուհաս դարձըւած-քներուն, որպէսզի իրեն առիթ ընծայէր երեսին պոռալու, ու դրան ճամբան ցոյց տալու: Բայց փափկզդած, հեզ անոր արտայայտութեան առջեւ ինչպէ՞ս յամառէր մտիկ չընել զայն:

Թէեւ կասկածամիտ, ու սրտնեղ, բայց թողուց որ խօսի.

- ...Փափաքս ... կ'ուզեմ պարզապէս տեսնել ... ձեր պզտիկը ... Թագօն ... որ երկար տարի ուրիշ տեղ տեսած եմ ... ու սիրած եմ ... կարօտը, այս պարտաւոր կարօտը ունիմ զինքը տեսնելու... եթէ թոյլ տաք ... եւ պիտի թոյլատրէք, չէ՞ ... չպիտի մերժէք ... այսքան պարզ բան մը ...

Անժէլ դուչակեց. այս աղջիկը անպայման Արշաւիրի մօր, սա պառաւի կողմէ ըլլալու էր ... ի՞նչ ըսել սակայն. ընդառաջ երթա՞լ թէ մերժել ... ի՞նչ կրնար ըլլալ հետեւանքը ... Շիտակը չատ ալ տրամադիր չէր չփումը պահել սա անբաղձալիներուն հետ ... Որքան հեռու, այնքան լաւ ... ինք որ կը կարծէր բոլորովին իր ու տղուն հետքը ծածկած ըլլալ ... վայ անպիտաններ, ինչպէ՞ս այ յաջողած էին գտնել իր հասցէն ... Բայց ոչ, չատ երես տալիք բաներ չէն, սա Հայերը ... կրնայ տակէն մտնուանդ ընել նախորժութիւններ եղնել...

- Էհ, ձեր փափաքը, փափաք մըն է ինչպէս որեւէ ուրիչ մը ... Կը հասկնամ ... Բայց ի՞նչ ըրած ... ամէն փափաք տեղը չի գար սակայն ... Փափաքնիդ ըստծդ հով մըն է կ'անցնի ... տեսակ մը քմայք ... ամէնուն եթէ ակնկալ կ'ընենք, վայ է եկեր մեր գլխուն ... Ընդհակառակը պարզ կերպով. բաւական տեն է Թագօն, պզտիկը աչքէս հեռու էր ... չիտակը չատ գոհ չմնացի իր չատ մը բաներէն, երբ քովս բերի ... չիկտատորի պէտք ունի ... չատ չեմ փափաքիր որ հինը յիչէ ... կը հասկնաք ուրեմն որ չատ տրամադիր չըլլամ այսօր իսկ ձեզի հանելու ... քանի օր է արդէն որ տուն եկած է. վարժուելու, մեր կրթութեան ճկելու պէտք ունի ... Ապագային, տեսնենք, թերեւս ... Թող որ Թագօն պահուն քնացած է ... կը ցաւիմ...

(Շար. 53)

ՅԱՍՎՈՎԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՈՒՅՔ =

ՍԱՆՈՒՑՈՂ ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Կ ՊԱՀՄԱՆ

Պատմում Նաղաշ Իլյասը՝ ժպտալով ձեռքով անելով դեպի ինձ եկող հորեղբորորդուն, որ ինձ էր նայում հետաքրքրասիրությամբ, ինչպես նայում են հազվադեպ հյուրերին։ Ես էլ էի նայում նրան, ու ինձ թվում էր, թե ես նրան ինչ-որ տեղ արդեն տեսել եմ։ Ես ինձ հարցնում էի՝ ո՞ւր, ե՞րբ, ե՞րբ կարող էր նա ինձ հանդիպել

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

ՄԻԼԱՆՕ.- Տիկին Սոնա Իպիչեան 50 - հազար լիռ, Տոքթ. Օննիկ Մանուկեան 500 Ֆ.:

ԼԿԻԻԻՑ.- Պ. Տօնապետեան 160 Ֆ.:

ԿՐԸՆՕՊԼԸ.- Պ. Մանուկեան 100 Ֆ.:

ՊՈՒՈՆ.- Պ. Զարեհ Փեհլիվանեան 100 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սբ - ոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է

Հանգուցեալ Մարի Գավաֆեան (ծըն - եալ Էօզաֆթէրեան) *մահուան առթիւ.* - *Մանուկեան ընտանիք Ե. պ.* 300, *Տէր եւ Տիկին Ենովք Գրիգորեան Ե. պ.* 300, *Յոհաբեան եւ Կարապետեան ընտանիքներ Ե. պ.* 200, *Պ. Քիւրքճեան Ե. պ.* 200, *Պ. Օհանեան Պօղոս Ե. պ.* 50, *Պ. Թորոս - եան Ե. պ.* 100, *Պ. Ռընէ Գրիգորեան Ե. պ.* 300, *Պ. Տէր - Մէրկէրեան Սէն Ռա - ֆայէլի Ծերանոցին* 100, *Պ. Գավաֆեան Սէն Ռաֆայէլի Ծերանոցին* 200, *Տէր եւ Տիկին Աասատուր Ժամկոչեան Սէն Ռա - ֆայէլի Ծերանոցին* 200, *Հանգուցեալ Գրիգոր Զատիկեանի թաղման առթիւ.* - *Այրի Տիկին Սանթուրեան Սահակ - Մես - րոպ երգչախումբին* 100, *Այրի Տիկին Ունճեան աղքատներուն* 50, *Սիրէճեան Ժորժ Ե. պ.* 200, *Պ. Աւետիս Սոլաքեան Ե. պ.* 100, *Իսահակ Յարութիւնեանի թաղման առթիւ.* - *Ֆորքալքիէ - Տիկին Յարութիւնեան Ե. պ.* 200, *Վարդգէս Պասմաճեանի թաղման առթիւ.* - *Տիկին Եավէր* 100 *Ե. պ.*, *Կարապետեան ընտա - նիք Պոլսոյ Սուրբ Խաչ Դպրեվանքին* 100, *ԺԱՖ-ի չրջանային վարչութիւն եկեղեց - ւոյ դպրոցին* 250, *Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տուրսուն* 200 *Ե. պ.*, 200 *Ս. Խաչ Դպր - րեվանքին*, *Գառնիկ Թուրաչ* 50 *Ե. պ.*, 50 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Պ. Պասմաճեան Յակոբ* 150 *Ե. պ.*, 150 *Ս. Խաչ Դպրե - վանքին*, *Պոմոնի երգչախումբ* 50 *Ե. պ.*, 50 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Իշճեան, Պէք - ճեան, Եողուրթճեան, Մէրմէրթճեան ըն - տանիքներ Ս. Խաչ Դպրեվանքին* 200 *Ֆ.*, *Սարաֆեան ընտանիք* 100 *Ե. պ.*, 100 *Ֆ. Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Պ. Բագրատ Աչըզ* 50 *Ե. պ.*, 50 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Տէր եւ Տիկին Պիւյիւքդալէնտէր Գրիգոր* 150 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Ս. Խաչ Դպրե - վանքի նախկին աշակերտներ* 1500 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Պ. Ազատ Պասմաճեան* 100 *Ե. պ.*, 100 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, *Ծովհաննէս Թոփսաքալեան* 100 *Ս. Խաչ Դպրեվանքին*, 50 *Ե. պ.*, *Պ. Վահէ Քի - վէրեան* 200 *Ե. պ.*, 100 *Ս. Խաչ Դպրե - վանքին*, *Պ. Անդրանիկ Պասմաճեան* 100 *մառք Ե. պ.*, 100 *մառք Ս. Խաչ Դպրե - վանքին*, *Սիրանոյշ Մերտինեանի թաղ - ման առթիւ.* - *Տէր եւ Տիկին Ծարութիւնեան Ալիքսանեան* 100 *Ե. պ.*, *Յակոբ Աւտալեանի մահուան առթիւ.* - *Տէր եւ Տիկին Թոմմաս Համամճեան* 50 *Ե. պ.*, *Տէր եւ Տիկին Զարմայր Ալիքսանեան Ե. պ.* 200, *Տէր եւ Տիկին Կարօ Ծովսէփեան «Ծա - ռաչ» Թերթին* 100, *Տիկին Հայկանոյշ Շալճեան «Ծառաչ»ին* 100, *Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան Ե. պ.* 100, *Դանիէլ Պետրոսեանի մահուան առթիւ.* - *Տէր եւ Տիկին Ք. Թէրզիպաշեան* 100 *Ե. պ.*, 100 *Հ. Բ. Ը. Մ.*, *Պ. Ա. Աասատուրեան* 50 *Ե. պ.*, *Գասպարեանի հոգեհանգիստին Տիկին Պապիկեան* 50 *Ե. պ.*, *Քէչէյեանի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Նշան Կիւ - դէլ* 100 *Ե. պ.*, *Աւետիս Իշճեանի հոգե - հանգիստին Նորայր Իշճի* 200 *Ե. պ.*, *Տի - կին Պիմէն Ե. պ.* 200, *Պ. Վարդգէս Ա - ճէմեան Ե. պ.* 50, *Տէր եւ Տիկին Աոա - քելեան (Ամերիկայէն)* 200 *Ե. պ.*-ին:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԻԼԻ (Սէն - Ժերոմ).- *Խորէն Ու - լուսեան, ի յիշատակ իր եղբօր Յովսէփ Ուլուսեանի (Միացեալ - Նահանգներ) մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրէ 100-ական Ֆ. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան եւ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Կրթարանի Յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ստացած է Սանտրա - 7 հաստատութենէն 3000 *Ֆ. իրենց մօր՝ Աղաւնի Պալեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Տիկին Վարդուհի Մուսայեանէ* 100 *Ֆ. Միւնա Զագպեանի մահուան առ - թիւ փոխան ծաղիկի, Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչէն, Տիկին Գէլեթիպեանէ* 500-*ական, Տէր եւ Տիկին Իշխանեան Ցարութիւն* 100 *Ֆ.:*

L A
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9. Rue de Madrid — 94140 Alfortville

organise

son 2ème STAGE DE DANSE ARMENIENNE

le Dimanche 16 Janvier toute la journée

avec : Maître Chota ABACHIDZE
Jiraïr MADILIAN

Renseignements et inscriptions :
à la direction, tél. 376 - 55 - 89

UGAB - Jeunes
CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

soirées-disco

de Janvier
les samedis 15 et 29
à partir de 22 heures

Participation aux frais :
membre 35 F — non membre 50 F
tenuue correcte exigée

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris
Dimanche 16 Janvier à 13 heures
Déjeuner amical et paroissial suivi d'une projection commentaire du film sur l'Ile St. Lazare, la congrégation Mekhitariste de Venise, par Mme Béatrice Kasparian-Bricout.

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

ԿՐԸՆՕՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Կրը - նոպլի վարչութեան «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Կիրակի, Յունուար 23-*ին, կէս օրէ վերջ, ժամը* 15-*ին՝*

Salle des Fêtes de St. Martin d'Herès

Ներկայ է հայկական կաղանդ պապան դեղարուեստական բաժին դպրոցի աչա - կերտութեան կողմէ, երգ, արտասանու - թիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդու - թեամբ՝ Պ. Սարեանի:

×

ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի տե - ղական վարչութեան, Վիլենի մէջ Մանուկ - ներու Օրը՝ Յունուար 16-*ին, Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը* 15-*ին:*

Salle St. Louis, rue Juiverie

Երգ, պար, խմբերգ, արտասանութիւն դպրոցի աշակերտութեան կողմէ եւ նը - ւէրներ կաղանդ պապային կողմէ:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵՂՆԱՓՈՐԾ ԴՈՒՆՈՑԸ ԿԸ ՍՓԹՈՒԻ ԿԵՑՆՔԻՍ ՄԷՋ

Le tablier brodé de ma mère s'étale dans ma vie

Mise en scène de **Arby Ovanessian**
Adaptation musicale de **Aram KEROVPIAN**

HOTEL St. AIGNAN
75, rue du Temple, Paris 3e
Mo Rambuteau ou Hôtel de Ville

DU 14 AU 25 JANVIER à 21 heures
les dimanches à 15 heures et 21heures
le 25 janvier à 19 h. 30 et 22 heures
le 19 janvier : relâche

Renseignements et billets :
Librairie H. Samuelian, tél. 326 - 88 - 65 — Librairie Jourdan, tél. 540 - 76 - 21

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)

une

EXPOSITION D'ART ARMENIEN
« MINIATURES ET KHATCHKAR »

sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S. S. Vasken 1er

Pendant l'exposition
— **à la M. C. A. 17, rue Bleue**

Vendredi 14 Janvier à 20 h. 30
Soirée autour de l'œuvre de SIRARPIE DER NERSESSIAN
animée par **GERARD DEDEYAN**

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԷՆ - ՇԱՄՕՆ

Փաթրոնաժի աչակերտներուն տօնա - ծառը, Կիրակի, Յունուար 16, *ժամը* 15·30-*ին եկեղեցւոյ սրահը:*

13 *ռիւ Ազիլ - Ալամանեի*

կաղանդ պապան խաղալիքներ կը բաժնէ:

COMMUNIQUE de la F. R. A. NOR SEROUND
LOTERIE HAIASTAN

Le tirage de la loterie organisée par le Nor Seround au profit de son journal HAIASTAN a eu lieu le jeudi 6 janvier devant huissier à la Maison de la Culture Arménienne, 17 rue Bleue 75009 Paris

Le numéro tiré est : 03834

L'heureux gagnant de la TALBOT SAMBA LS mise en jeu est (M. Joseph CURIANT, habitant FIRMINY (à 12 kms de Saint-Etienne)).

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

M.C.A. - Paris

Pour tous ceux qui sont intéressés par le **théâtre amateur, réunion le samedi 15 janvier à 17 h. 30 à la M. C. A. de Paris, 17, rue Bleue 75009 Paris.**

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակ - եան Կուսակցութեան օրգան՝ «Յաղթա - նակ» եւ Փարիզի Հնչակեան երիտասար - դական մասնաճիւղը կը կազմակերպեն դասախօսական երեկոյթ մը, նուիրուած՝

ՋՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

(*կեանքն ու գործունէութիւնը*)

Դասախօս՝ **ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ**

Կիրակի, Յունուար 16, *ժամը* 16·30-*ին, Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդ - րոնին մէջ:*

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնա - ճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Յունուար 23, *ժամը* 15*-ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ:*

17, Rue Bleue — 75009 Paris

A L'OCCASION
DU NOUVEL AN ET DU NOEL ARMENIEN
L'ASSOCIATION SPORTIVE HOMENETMEN - FRANCE
sera heureuse de vous accueillir avec le chanteur international

ADISS HARMANDIAN

AU RESTAURANT LA CAPPADOCE
67 bis, Quai Blanqui — 94140 Alfortville
LE VENDREDI, 14 JANVIER, A PARTIR DE 20 H.
Les billets sont vendus chez:
ALIMENTATION CHIRAG; 26, Rue de Trévise — 75009 Paris

LA CAPPADOCE
RESTAURANT ARMÉNIEN

samedi 15 et dimanche 16 janvier

Adiss Harmandian

*

AUTOROUTE A 4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON
BORD DE SEINE
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
RESERVATION
tél. 375.05.30

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
15-16
SAMEDI-DIMANCHE
15-16 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՀԱՅԿԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.349 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.349

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ յայտնեց թէ խնայողութեան Ա. տեղ - բաներու չհարթածին սակին նուազումը՝ 8,5%-էն 7,5%-ի ցնոր տնօրինութիւն յետաձգուած է: Այս յետաձգումը կատարած է, բացայայտ կերպով, ընկերվարական կուսակցութեան գործադիր բիւրոյի ճնշումին տակ, տրուած ըլլալով որ թաղապետական ընտրութեանց նախօրեակին, պէտք չէ ոչ - ժողովրդական որոշումներ տալ, նոյնիսկ եթէ այս ձեւով Մօռուա Տըլորի դէմ կը գործէ: Նախարարապետը երթալով ջղագրգռուած է Տնտեսական նախարարին իրատեսութեանէն, այս վերջինն ալ ստիպուած է «լորտու» մը եւս կլլել, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիք եւ կը խորագրէ «Լիպերասիոն»: Ամէն պարագայի մէջ, Մօռուայի որոշումը հրովարտակը չտորագրելու յըստակ կերպով քաղաքական է եւ ոչ թէքնիք: Ուրբաթ օր մամուլը կը նկատէ, այս առթիւ, թէ Ֆրանսա վերադարձած է «կուսակցութիւններու քաղաքականութեան»: Մնաց որ կառավարութեան ներսը հարկ եղած համերաշխութիւնը չի տիրեր եւ որոշումները յաճախ «փորձ - որոշումներ» են: Կրթական նախարարն ալ՝ Ա. Սավարի յայտնեց կաթողիկէ ուսման պատասխանատուներուն, որ կը յետաձգէ բանակցութիւնները ազատ ուսման շուրջ: Այս յետս - կոչումն ալ կապ ունի անշուշտ թաղապետական ընտրութեանց հետ, քանի հարկ է չատ մարդ չխրտչեցնել...:

ԼԻԲԱՆԱՆ - ԻՍՐԱՑԷԼ բանակցութիւնները ի վերջոյ պիտի կարենան սկսիլ, քանի կողմերը համաձայնեցան օրակարգին շուրջ, վեցերորդ հանդիպումին ընթացքին: Ամերիկեան թելադրութեանց չնորհիւ է որ կարելի եղած է համաձայնութեան գալ:

ԼՈՄԷ (Թոգօ) չատ ջերմ ընդունելութիւն մը վերապահած էր Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին, որ Հինգշաբթի օր ձեռնարկեց սեւ ափրիկեան շրջապտոյտին: Երկիրը պարտքերու տակ կքած է եւ կ'ուզէ որ Ֆրանսա օգնէ:

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՁԱՊԵՏ՝ Ռեմոն Պառ «ձշմարտութեան ժամը» յայտարէրէն (Հեռատեսիլ, Անթէնն 2) չեշտը դրաւ գըլխաւորաբար Ֆրանսայի պարտքի տակ ըլլալու կացութեան վրայ, վասնզի կ'ըսէ պարտքի տակ եղող երկիր մը չի կրնար ձեռքերը ազատ պահել: Ֆրանսայի պարտքը, արդարեւ, մէկ տարուան ընթացքին 25 միլիառ տոլարի յաւելում կըրած է: Ամէն պարագայի մէջ, Պառ ափրն ունի նկատելու թէ չատ աւելի դիւրին է դիտնալ թէ ի՞նչ պէտք է ընել եւ ի՞նչպէս կառավարել երկիրը, երբ «միւս կողմն ես», այսինքն՝ ընդդիմադիր...: Փափուկ մըն ալ այս առթիւ, որ Ֆէզանի կը պարտինք: Ուրբաթ օրուան Ֆիկարօ-ին մէջ փրոֆէսէօր Պառ կը բացատրէ Մառիաննի, ցոյց տալով Տըլորը՝ 20 ամիս է կը յամառին փորձել 1-էն 2-ը հանել, այն յոյսով որ ի վերջոյ երեք կ'ըլլայ...»:

ՋԻՄԲԱԼԻՒԻ չորս ձիի խաղը (fառքէ) բոլոր մրցանիշները կոտրեց Հինգշաբթի օր, Քանեը - սիւռ - Մէռ, երբ 21-15-4-17 թիւերը կրող ձիերը հասան 180 միլիոն սանթիմի (մէկ միլիոն 800 հազար...) չահ բերելով 14 երջանիկներու...:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4-6)

ՊԱՏՄԱԲԱՆ Ա. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒՄԸ ԵՒ ՄԵԾԱՐԱՆՔԸ

Հայաստանի դերագոյն խորհուրդի պըրեզիտիումի հրամանագրով պատմաբան Ամատիս Մնացականեան պարգեւատրուած է պատուոյ գիրով, ի գնահատութիւն իր բեղուն վաստակին եւ ծնընդեան 70-ամեակին առթիւ: Դոկտ. Ա. Մնացականեան հեղինակն է 30 մենագրութիւններու եւ շուրջ 200 գիտական յօդուածներու: Իր ղեկավարութեամբ դրուած են շուրջ 70 տոքթորայի ատենաճառեր: Անդամ է Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի: Ամատիս Մնացականեան դասախօս է «Գիտելիք» ընկերութեան: Իր յօրելեանի օրերուն կարդացած է իր հազարերորդ դասախօսութիւնը: Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի պատմութեան եւ տնտեսագիտութեան բաժինը կազմակերպած է մեծարանքի երեկոյթ մը, որուն մասնակցած են գիտնականներ, լրագրողներ, «Գիտելիք» ընկերութեան դասախօսներ, գրողներ: Ողջոյնի խօսք արտասանած են ակադեմականներ Բարգէն Առաքելեան, Գէորգ Ղարիբեան, տոքթ. Լուիզա Սամուէլեան, տոքթ. Մխիթար Բարսեղեան, Սերօ Խանզադեան եւ ուրիշներ: Երեկոյթը վերջ գտած է յօրելեարի չնորհակալութեան խօսքերով:

ՊԱՍՓԷՔՊՈԼ

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՖՐԱՆՍ

ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանսի պասքէթպոլի խումբը դարձի մրցաշարքը, դժբախտաբար, սկսաւ պարտութեամբ մը:

Խումբը դաշտ իջաւ Ոսկերիչեան Շանթ, Պաղտասարեան Վարանդ, Սիսեռեան Հրաչ, Գազանճեան Միհրան եւ Պաղըրէյեան Ստեփան հնգեակով: Առաջին վայրկեաններուն՝ Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանս, չընորհիւ Պաղըրէյեանի լաւ պաշտպանութեան, ինչպէս նաեւ Սիսեռեանի ու Պաղտասարեանի խելացի ու արագ խաղարկութեան, կը յաղթէր (8 - 2, 16 - 10, 24 - 18 արդիւնքով): Բայց երբ Ամիթիսլ Մանէճի Ամերիկացին (2,02 մեթր հասակով) դաշտ իջաւ, խաղը հաւասարակշռուեցաւ եւ Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանս միայն Աւետիս Ճշուաճեանի արձանագրած 8 կէտերուն չնորհիւ է, որ կրցաւ առաջին կիսախաղը աւարտել 2 կէտի առաւելութեամբ (37 - 35):

Երկրորդ կիսախաղին հայ մարզիկները յողնութեան նշաններ ցոյց տուին եւ չկրցան ամերիկացի մարզիկին թռիչքները կասեցնել (41 կէտ նշանակեց): Հակառակ Հրաչ Սիսեռեանի, Վարանդ Պաղտասարեանի եւ Շանթ Ոսկերիչեանի հիդերուն, միւս մարզիկներու տկար խաղարկութիւնը եւ գործուած բազմաթիւ սխալները ամբացուցին մրցակից խումբին յաղթանակը եւ խաղը վերջ գտաւ 66 - 77 արդիւնքով: Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանսի պարտութեամբ:

Կը յուսանք որ մեր տղաքը իրենք զիրենք գտնելով դարձեալ կը ցուցաբերեն այն խաղարկութիւնը զոր ունեցած էին երթի մրցաշարքի վերջին հանդիպումներուն եւ ձեռք կը ձգեն յաղթանակներ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Վենետիկի Քաղաքապետարանին հովանաւորութեամբ եւ գործակցութեամբ՝ Վենետիկի Պետական համալսարանին, Իտալհայերու Մշակութային Միութեան Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի, Միլանի Համ Մշակոյթի Ուսումնասիրութեան եւ Վաւերագրումի կեդրոնին եւ Իտալիոյ ու Մորհ. Միութեան մշակութային կապերու կոմիտէին, Վենետիկի շարժանկարի չքեղ դահլիճներէն «Աքքատեմիայ»ի մէջ, տեղի պիտի ունենայ, Ցունուար 19 - 22 թուականներուն հայկական շարժանկարներու ցուցահանդէս մը:

Այս եզական նախաձեռնութեան նպատակն է ձանչցնել ճոխ ընտրացանկով մը, Միջին Արեւելքի ամէնէն հարուստ եւ դիւթիչ պատմական մշակոյթներէն մէկուն՝ Հայաստանի շարժանկարային արտադրութիւնը: Ցայտնի է թէ ինչու այս ցուցահանդէսը կը սկսի Վենետիկէն. ճիշդ այն պատճառով որ ան դարերու ընթացքին եղած է եւ կը շարունակէ ըլլալ այսօր ալ, չնորհիւ Ս. Ղազարի հանրածանօթ գործունէութեան, հիմնական բեւեռներէն մէկը հայ մշակոյթին, իր հայկական եկեղեցիներով, յուշարձաններով եւ փոխադարձ բարեկամութեան եւ աշխատակցութեան հարուստ անցեալով: Այս տեսակէտով, ցուցահանդէսը, զոր պիտի կանխէ բանախօսութիւններու շարք մը զարաւոր հայ արուեստին ու մշակոյթին վերաբերեալ, պիտի ծառայէ որպէս խթան խորացնելու պատմական դիտակցութիւնը Վենետիկի մէջ հայ ներկայութեան, անոր ազդեցութիւններուն եւ գեղարուեստական արտայայտութիւններուն՝ որոնցմով յատկապէս հարուստ է Ս. Ղազարու վանքը, ուր Ցունուար 23-ին, տեղի պիտի ունենան կարգ մը առաջնորդուած այցելութիւններ, փակելու համար ցուցահանդէսը:

Շարժանկարներու յայտագիրը կը պարունակէ 16 կարճ եւ երկարաչափ ժապաւէններ, որոնց նիւթերը կ'ընդգրկեն հէգեմոնէն մինչեւ շարժական գծագրութիւններ եւ մինչեւ վաւերագրայինը տարածուող ծիր մը: Այս վերջին արտադրութեան շարքին մէջ մասնաւորապէս կարեւոր է ներկայութիւնը՝ բեմադիր Փեղէչեանին (Սկիզբ, Բնակիչներ, Տարուան Եղանակները), որ խորհրդային վաւերագրային շարժանկարի ամէնէն հասուն եւ ինքնատիպ վարպետներէն մէկը նկատուած է:

Ցուցադրուած գործերէն չատեր, անցեալ եղանակին մեծ յաջողութիւն գտան Լոնտոնի «Նէյշընըլ Ֆիլմ Թիաթըր»ին մէջ, եւ մեծամասնութեամբ կը պատկանին վաթսունական տարիներու արտադրութեան, որ բեղուն շրջան մը եղաւ Հայաստանի շարժանկարին համար: Կան սակայն քանական եւ երեսնական թուականներու երկու դասականներ ալ, Շոր եւ Շոր - Շոր (1926) եւ Պէպօ (1935), ղեկավարուած Համօ Բէկնազարեանի կողմէ: Բնանիւթային եւ ոճային համապատկերը բաւականաչափ բազադրեալ է՝ ան կը տարածուի Ռէյ Պրեսլըրի երեւակայութիւնէն (Բաբայեանի Արարատ (Մանարեանի կարիճէն, 1967), մինչեւ քերու կատակերգութեան (Քէօսէյեանի Տղամարդիկը, 1972), երաժշտականէն (Մանարեանի կարիճէն, 1967), մինչեւ հոգեբանական յանձնառութեան եւ ներհայեցողութեան չարժանկարը (Տովլաթեանի Ապրեցէք երկար, 1979), (երեւանեան Օրերի խրոնիկան, 1971), եւ մինչեւ աւելի չեշտակիօրէն հեղինակային գործեր՝ ինչպէս Յովհաննէսեանի Աշնան Արեւը (1977), Մալեանի Նահապետը (1977), եւ Մի Կտոր Երկինքը (1980):

Բոլոր չարժանկարները պիտի ներկայացուին իրենց բնիկ լեզուով եւ անգլերէն կամ իտալերէն ենթախորագրերով, որոնց պիտի ընկերանայ միաժամանակեայ թարգմանութիւն մը իտալերէն լեզուով: Ցուցահանդէսը, որու հանդիպում - ներուն եւ ցուցադրութիւններուն ամբողջական յայտագիրը կուտանք ստորեւ, պիտի ունենայ նաեւ Յովհաննէս Փիլիկեանի, Ճովաննի Պուէթթաֆաւայի, Ճան Բոպերթօ Սքարչիայի, Հ. Պօղոս Լեւոն Զէքիեանի եւ ուրիշներու ստորագրութիւնները կրող քննական եւ բացատրական գրութիւններու լայնածաւալ ցուցակ մը:

×

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարան, ժամը 21-ին):

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.- Ցունուար 13, Համապատկեր Հայ Գրականութեան իր ծագումէն մինչեւ մեր օրերը:
(Հ. Պօղոս Լեւոն Զէքիեան):

ՈՒՐԲԱԹ.- Ցունուար 14, Հայ Մշակոյթը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:
(Ճան Բոպերթօ Սքարչիա):

ՇԱԲԱԹ.- Ցունուար 15, Հայ Արուեստի Հանդրուանները ու Զգտումները:
(Ատրիանօ Ալիփակօ - Նովելլօ):

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ.- Ցունուար 17, Հայ Շարժանկարը երէկ եւ այսօր:
Ճովաննի Պուէթթաֆաւա:

×

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ.- Ցունուար 19, ժամը 17, - Թքեճի (1979) Գ. Մելքոնեան:
Բնիկ լեզուով, անգլերէն ենթախորագրերով:

- Երեւանեան Օրերի խրոնիկա (1971) Ֆ. Տովլաթեան:
Բնիկ լեզուով, անգլերէն ենթախորագրերով:
ժամը 21, - Տղամարդիկ (1972) Է. Քէօսէյեան:
Բնիկ լեզուով, անգլերէն ենթախորագրերով:
- Ապրեցէք երկար (1979) Ֆ. Տովլաթեան:
Բնիկ լեզուով, անգլերէն ենթախորագրերով:
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ.- Ցունուար 20, ժամը 17, - Քաջ Նազար (1980) Օ. Գրիգորեան:
Բնիկ լեզուով:
- Կարիճէ (1967) Ա. Մանարեան:
Բնիկ լեզուով:
ժամը 21, - Շուն ու Կատու, Ջ. Միրաքեան:
- Աշնան Արեւ (1977), Պ. Յովհաննէսեան:
Բնիկ լեզուով իտալերէն ենթախորագրերով:
ՈՒՐԲԱԹ.- *ժամը* 17, - Սկիզբ, Բնակիչներ, Տարուայ Եղանակներ, Փելեչեան:
- Արարման Ութերորդ Օրը (1979), Ս. Բաբայեան:
Բնիկ լեզուով:
ժամը 21, - Մի Կտոր Երկինքը (1980), Հ. Մալեան:
ՇԱԲԱԹ.- Ցունուար 22, *ժամը* 17, Նահապետ (1977) Հ. Մալեան:
- Շոր Եւ Շոր - Շոր (1926) Հ. Բէկնազարեան:
- Պէպօ (1935) Հ. Բէկնազարեան:
Բնիկ լեզուով իտալերէն ենթախորագրերով:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆ
ՄԱՄԼՈՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

1982-ԿԱՆ

ԿԱՐԱՊԱՆՔ, ԿԱՐԾԻՔ, ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՏԱՐ ՎԱՀԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԸ

1 - 21 հոկտ. - Ք. Ֆրանսիայի նախագահ Ֆ. Միտերանի պաշտոնական այցը ԽՍՀՄ:

2 - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում սկսվել է գործադուլ:

3 - Ավարտվել է Ռուսաստանի Դաշնության 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

4 - Ավարտվել է Ուկրաինական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

5 - Ավարտվել է Բելոռուսական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

6 - Ավարտվել է Ղազախական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

7 - Ավարտվել է Ուզբեկական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

8 - Ավարտվել է Վրացական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

9 - Ավարտվել է Ադրբեջանական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

10 - Ավարտվել է Լիտվական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

11 - Ավարտվել է Լատվիական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

12 - Ավարտվել է Էստոնական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

13 - Ավարտվել է Ղրղզական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

14 - Ավարտվել է Տաջիկական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

15 - Ավարտվել է Թուրքմենական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

16 - Ավարտվել է Ուզբեկական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

17 - Ավարտվել է Ղրղզական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

18 - Ավարտվել է Տաջիկական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

19 - Ավարտվել է Թուրքմենական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

20 - Ավարտվել է Ուզբեկական ՍՍՀ 1982 թ. պետական պլանի կատարումը:

21 - 22 Կեղ - Ք. - փոխարինող ոճրագործությունների համար Թաթեի շրջանի Նեռիկ գյուղում Հայկական ՍՍՀ գերագույն խորհրդի պատգամավոր, գյուղատնտեսության վաստակավոր գործիչ Ա. Ա. Ղազարյանի (1980, փետրվար 6): Պատասխանատվության է ենթարկվել նաև Ա. Ա. Ղազարյանի տիկինը՝ Ն. Ա. Ղազարյանը:

ՅՈՒԼԻՈՍ

1 - Ք. - Ամերիկյան ռազմական նավատորմի «Նիմից» ինքնաթիռակիր նավը մեկնարկել է Ատլանտյան օվկիանոսից Խաղաղ օվկիանոս:

2 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

3 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

4 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

5 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

6 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

7 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

8 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

9 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

10 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

11 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

12 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

13 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

14 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

15 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

16 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

17 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

18 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

19 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

20 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

21 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

22 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

23 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

24 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

25 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

26 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

27 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

28 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

29 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

30 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

31 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

ՕԳՈՍՏՈՍ

1 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

2 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

3 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

4 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

5 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

6 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

7 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

8 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

9 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

10 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

11 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

12 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

13 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

14 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

15 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

16 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

17 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

18 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

19 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

20 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

21 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

22 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

23 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

24 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

25 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

26 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

27 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

28 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

29 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

30 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

31 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

1 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

2 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

3 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

4 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

5 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

6 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

7 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

8 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

9 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

10 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

11 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

12 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

13 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

14 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

15 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

16 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

17 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

18 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

19 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

20 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

21 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

22 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

23 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

24 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

25 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

26 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

27 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

28 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

29 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

30 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

1 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

2 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

3 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

4 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

5 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

6 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

7 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

8 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

9 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

10 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

11 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

12 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

13 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

14 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

15 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

16 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

17 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

18 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

19 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

20 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

21 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

22 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

23 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

24 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

25 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

26 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

27 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

28 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

29 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

30 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

ՆՈՅԵՄԲԵՐ

1 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

2 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

3 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

4 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

5 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

6 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

7 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

8 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

9 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

10 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

11 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

12 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

13 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

14 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

15 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

16 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

17 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

18 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

19 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

20 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

21 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

22 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

23 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

24 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

25 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

26 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

27 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

28 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

29 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

30 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

1 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

2 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

3 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

4 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

5 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

6 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

7 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

8 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

9 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

10 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

11 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

12 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

13 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

14 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

15 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

16 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

17 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

18 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

19 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

20 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

21 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

22 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

23 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

24 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

25 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

26 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

27 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

28 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

29 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

30 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

31 - Ք. - Ամերիկյան «Ֆորդ» ընկերության ավտոմեքենաների գործարանում գործադուլը շարունակվում է:

1903-ին: Սոյն դաշտը կրնայ ընդունիլ 184·000 հանդիսատես:

Ֆութպոլի պաշտօնական առաջին դասակարգի երկարադոյն մրցումը տեղի ունեցաւ «Լիպերթատորես Բաժակ»ի չեզոքագիծէն ներս, Սանթոսի մէջ (Պրազիլ), Օգոստոս 2 - 3, 1962-ին, երբ «Սանթոս» խումբը 3 - 3 հաւասար արդիւնք մը արձանագրեց Ուրուկուէյի Մոնթեվիդէօ քաղաքի «Փենարոլ» խումբին դէմ: Մրցումը տեւեց երեք ու կէս ժամ (ընդմիջումներով) Օգոստոս 2, ժամը 9,30-էն մինչեւ Օգոստոս 3, ժամը 1:

Միջազգային մրցումի մը ընթացքին նշանակուած բարձրագոյն արդիւնքը արձանագրուեցաւ երբ Անգլիոյ ազգային խումբը յաղթեց Աւստրալիոյ ազգային խումբին 17 - 0 հաշուով:

Առաջին դասակարգի մրցումի մը ընթացքին առաւելագոյն կոլ նշանակողը եղած է Ստեփան Սթանես (ծնեալ Լեհաստան, Յուլիս 15, 1913-ին) 16 կոլ:

Միջազգային մրցումի մը ընթացքին առաւելագոյն կոլ նշանակողի մրցանիշը կը պատկանի գերմանացի Կոթֆրիտ Ֆուչի, որ Գերմանիոյ ազգային խումբին հետ, Շուէտի մէջ տասը կոլ նշանակեց Թուրքիոյ դէմ խաղի ընթացքին 1912-ին: Մրցումը աւարտեցաւ 16 - 0:

Առաւելագոյն կոլ նշանակողի մրցանիշը (որոշ ժամանակի ընթացքին) կը պատկանի Խոսէ Արանթէս Տօ Նաշիմէնթոյի (Փելէ), ծնեալ՝ Հոկտեմբեր 23, 1940-ին: Ան եղած է Պրազիլիոյ ազգային խումբի կեդրոնի յառաջապահը, Սեպտեմբեր 7, 1956-էն մինչեւ Հոկտեմբեր 2, 1974: Փելէ նշանակած է 1216 կոլ 1254 մրցումի ընթացքին: Փելէի լաւագոյն տարին եղած է 1958-ը, որուն ընթացքին ան նշանակած է 139 կոլ: Իր 1000-րդ կոլը նշանակեց փենալթիով, իր խումբին՝ Սանթոսի հետ Նոյեմբեր 19, 1969-ին Մարաֆեանա մարզադաշտը, Րիօ տը Ճանէյրօ, երբ ան կը խաղար 909-րդ մրցումը առաջին դասակարգի մէջ:

Միջազգային Ֆութպոլի Ֆետերասիոնը (ՖԻՖԱ) հիմնուած է Մայիս 21, 1904ին, Փարիզի մէջ եւ որ հիմը դրաւ աշխարհի ախոյենութեան մրցաշարքին Յունիս 13, 1930-ին, Մոնթեվիդէօյի մէջ, Ուրուկուէյ:

Երկու երկիրներ՝ Պրազիլ եւ Իտալիա երեքական անգամ չհաձած են բաժակը: Պրազիլ՝ (1958, 1962, 1970), Իտալիա՝ (1934, 1938, 1982):

Մինչեւ 1982-ի աշխարհի ախոյենութեան մրցաշարքը, միակ խումբը որ որեւէ բացակայութիւն չէ արձանագրած՝ Պրազիլի ազգային խումբն է:

Աշխարհի ախոյենութեան մրցաշարքին առաւելագոյն կոլ նշանակողն է Ֆրանսացի Ժիւսթ Ֆոնթէն (13 կոլ): Մեքսիքացի Անթոնիո Կարպաճալ 5 անգամ (յաջորդաբար) եղած է Մեքսիքոյի խումբին բերդապահը, 1950-էն մինչեւ 1966 աշխարհի ախոյենութեան մրցումներուն: Աւարտականի մը ընթացքին առաւելագոյն կոլ նշանակողի մրցանիշը կը պատկանի անգլիացի ՃէՖֆ Հըրսթի, որ Անգլիոյ ազգային խումբէն 3 կոլ նշանակեց Գերմանիոյ դէմ, Յուլիս 30, 1966-ին:

Աշխարհի ակումբներու ախոյենութիւնը սկսաւ 1960-ին: Ախոյենութիւնը կը կատարուի Եւրոպայի ախոյեան խումբերու ախոյեանին եւ Լիպերթատորես ախոյեանին միջեւ (Լիպերթատորես Հարաւային Ամերիկայի ախոյեան խումբերու ախոյենութիւնն է): Երեք ակումբներ երկուական անգամ չհաձած են այս մրցաշարքը: Ուրուկուէյի «Փենարոլ» խումբը 1961-ին եւ 1966-ին, Պրազիլի «Սանթոս»ը 1962-ին եւ 1963-ին, եւ Իտալիոյ «Ինթէր Միլան»ը 1964-ին եւ 1965-ին:

Եւրոպայի ազգային խումբերու ախոյենութիւնը, որ նախապէս կը կոչուէր Ազգերու Բաժակ, սկսած է 1958-ին չորս տարին անգամ մը: Արեւմտեան Գերմանիա երկու անգամ չհաձած է Եւրոպայի ախոյենութիւնը՝ 1972-ին եւ 1980-ին:

Եւրոպայի ախոյեան ակումբներու բաժակը ՖԻՖԱ-ի կողմէ վաւերացուեցաւ Մայիս 8, 1955-ին եւ ներկայիս կը զետեղուի Եւրոպայի Ֆութպոլի Ֆետերասիոնին կողմէ (ԻԻՖԱ):

«Ռէալ Մատրիտ» չհաձեցաւ այս մրցաշարքին առաջին աւարտականը: «Ռէալ Մատրիտ» խումբը վեց անգամ չհաձած է այս մրցաշարքը:

Եւրոպայի Բաժակակիր Խումբերու Բաժակը սկսած է 1960 - 1961-ին տասը խումբերով: Առաջին աւարտականը չհաձեցաւ Իտալիոյ «Ֆիորէնտինա» խումբը, յաղթելէ ետք Կլասգոյի «Սելթիք»ի:

ԻԻՖԱ-ի բաժակը (նախապէս կը կրէր ուրիշ անուն) սկսաւ 1955-ին: Առաջին մրցաշարքը տեւեց 3 տարի, երկրորդը՝ 2 տարի: 1961-ին ան դարձաւ տարեկան մրցաշարք: Առաջին անգլիական խումբը որ չհաձեցաւ մրցաշարքը «Լիճ Եունայթըտ»ն էր, 1968-ին: Պարչելոնայի խումբը առաւելագոյն անգամներ չհաձած է այս մրցաշարքը՝ 1958-ին, 1960-ին, եւ 1966-ին:

Ազգային խումբին հետ առաւելագոյն անգամ մաս կազմող խաղացողն է փեռուցի Հէքթոր Շումփիթազ (1963-էն 1980): Այս տարի եւս Հէքթոր մաս կազմեց Փերուի խումբին՝ Սպանիոյ մէջ կատարուած աշխարհի ախոյենութեան մրցաշարքին:

Աշխարհի առաջին փոխանցումի գումարը, որ հասաւ 2,5 միլիոն տոլարի, վճարուեցաւ Սպանիոյ «Պարչելոնա» խումբին կողմէ Եոհան Քրույֆի փոխանցումին համար Հոլանտայի «Ամսթերտամ»ին, Օգոստոս 20, 1973-ին:

Աշխարհի ծանրագոյն բերդապահը եղած է Անգլիոյ ազգային խումբին բերդապահը՝ Ուիլի Ֆուլֆ, որուն հասակն էր 1,90 մեթր եւ կը կշռէր 141 քիլօ: Ան իր վերջին մրցումին կը կշռէր 165 քիլօ:

Շուէտացի Միքայէլ Փալմքվիսթ (20 տարեկան) յաջողեցաւ 10 ժամ առանց կենալու գնդակը ոտքերուն եւ գլխուն վրայ խաղացնել, կատարելով 80·357 կրկնումներ:

Հունգարացի Իթեվան Հալասչ (24 տարեկան) գլխով գնդակը խաղացուցած է 2 ժամ 7 վայրկեան 40 երկվայրկեան, կատարելով 18·650 կրկնումներ:

ՎԱԶԳԷՆ ՓՈՆԸԶԼԵԱՆ
«Մարզիկ»

ՓՐԱՆՍԱՅԷՆ ԹԷԶԷԻ ՎԱՆԱՀԱՅՐԸ՝ ՓՐԷՐ ՈՈԺԷ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

———×———

Դեկտեմբեր 24, Ուրբաթ առաւօտեան ժամը 9-ին Անթիլիաս այցելեց միջազգային համբաւի տէր եւ քրիստոնէական արդի աշխարհի ամէնէն սիրուած եւ յարգուած դէմքերէն մէկը Ֆրանսայի Թէզէի վանքին մեծաւորը՝ Րոժէ Շուց, որուն կ'ընկերանային նոյն վանքէն երկու ուրիշ եղբայրներ՝ Էմիլ եւ Էրմին, ինչպէս նաեւ իրենց հիւրընկալ Մարոնի Անտոնեան Միաբանութեան մեծաւորը՝ Հայր Մարուն Աթալլա:

Աղօթանուէրը եւ ներհայեցողական կեանքին ինքզինք նուիրած յարգարժան հիւրը, նախ ընդունուեցաւ Անթիլիասի Մայր Տաճարի խորանին առջեւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն կողմէ, որ չրջապատուած էր միաբան հայրերով, եպիսկոպոսներով եւ վարդապետներով, ինչպէս նաեւ Դպրեվանքի ընծայարանի սարկաւագներով: Աղօթք մատուցուեցաւ եւ չարականներ երգուեցան միաբանութեան եւ սարկաւագ ուսանողներու կողմէ:

Գարեգին Բ., բարի գալուստի կարճ խօսքով մը ողջունեց մեծարգոյ հիւրը եւ յայտնեց թէ որքա՜ն իսոր գնահատութեամբ կը հետեւին Թէզէի վանքի համաքրիստոնէական աշխատանքներուն յատկապէս Եւրոպայի երիտասարդութեան մէջ կրօնական վերազարթօնքին զարկ տալու տեսակէտէն: Բարձրօրէն գնահատեց անոր ազնիւ մտածումը. ծննդեան տօնական օրերու նախօրեակին Լիբանան այցելելու եւ ութ տարիներու տագնապէն դուրս եկող եւ ազգային ապաքինութեան չրջանի մէջ մտած լիբանանցի ժողովուրդին հետ ըլլալու աղօթքի եւ հոգեւոր միութեան մէջէն:

Եղբայր Րոժէ իր կարգին խօսք առնելով՝ յայտնեց որ խորապէս յուզուած եւ ազդուած է այս հոգեկից ընդունելութենէն Աստուծոյ Տան մէջ: Վերյիշեց իր մանկութիւնը, երբ Հայկական Մեծ Եղեռնի մասին լսած էր իր մօրմէն եւ ապա տեսած էր գաղթական հայ ժողովուրդի տառապանքը եւ հիացումով հետեւած էր Հայութեան վերածնդեան երեւոյթին: Քրիստոնէական հաւատքին ներդործութիւնը հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ նըկատեց մեծապէս թելադրական ուժ մը: Ապա խօսեցաւ Թէզէի վանքի առաքելութեան մասին եւ յայտնեց թէ Լիբանանէն ուղղակի Հռոմ պիտի երթար մէկ քանի օրէն եւ 1982-ի վերջին երեք օրերը պիտի անցընէր այնտեղ հաւաքական աղօթքի օրեր ապրելով, Եւրոպայի զանազան երկիրներէն գալիք աւելի քան քսան հազար երիտասարդներու հետ: Բացատրեց թէ իր Միաբանութեան առաքելութիւնն էր հոգեւոր կեանքը ապրիլ եւ զայն տարածել ժողովուրդին մէջ, թէ՛ երիտասարդական խումբերու այցելութեամբ ի Թէզէ եւ թէ իր եւ իր միաբաններուն համրորդութեամբ դէպի եւրոպական ոստաններ:

«Հայր Մեր»ի հաւաքական երգեցողութեամբ փակուեցաւ այս պահը, Մայր Տաճարին մէջ:

Հիւրը եւ իր ընկերակիցները առաջնորդուեցան Վեհարան, ուր զիրենք հայրաբար ընդունեցաւ Տ.Տ. Հայրապետը: Եղբայր Րոժէ երկու Հայրապետներուն եւ Միաբանութեան անդամներուն յանձնեց չրջաբերական նամակ մը, կոչ մը՝ ուղղուած եկեղեցիներու պետերուն եկեղեցիներու միութեան գործադրման ի խնդիր: Ապա աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ Թէզէի վանքին եւ անոր առաքելութեան մասին:

Գարեգին Բ., հանգամանօրէն ներկայացուց Կիլիկեան Աթոռի Անթիլիասի մէջ վերակազմակերպման օրերէն ասդին ունեցած դերն ու ծառայութիւնը հայ ժողովուրդի եւ քրիստոնէական աշխարհի կեանքին մէջ: Շեշտեց կարեւորութիւնը Արեւելեան եկեղեցիներու առաքելութեան մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի այս դժուարին օրերուն մէջ: Ինդրեց Թէզէի մեծաւորէն որ իր բոլոր հանդիպումներու ընթացքին Եւրոպայի երիտասարդութեան եւ եկեղեցիներու պատասխանատուներուն հետ, փոխանցէ կենսական կարեւորութիւնը Արեւելեան դարաւոր եկեղեցիներուն, որոնք անցեալի յուշ չեն, այլ ներկային մէջ կենդանի եւ գործօն ուժեր՝ ի սպաս Աստուծոյ եւ մարդկութեան:

Աւելի քան մէկ ժամ տեւող այս այցելութիւնը փոխադարձ վայելքի եւ հոգեկան ինքնահարստացումի յիշատակելի պահ մը եղաւ, որուն վերջաւորութեան «Պահպանիչ» աղօթքով Տ.Տ. օրհնեց բոլոր ներկաները:

×

Նոյն օր, դիշերը ժամը 21-ին, Անթիլիասի Ս. Եղիա Մարոնի Եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Հոկտմբ արարողութիւն մը, որուն ընթացքին երգուեցան բազմաթիւ չարականներ, կատարուեցան յատուկ աղօթքներ եւ ուր եղբայր Րոժէ մասնաւոր պատգամ մը ուղղեց Լիբանանի ժողովուրդին: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կողմէ ներկայ գտնուեցաւ Արտաւազդ Արքեպիսկ. Թրթռեան միաբան հայրերուն հետ միասին: Կաթողիկոսարանի Մայր Տաճարի Շնորհալի երգչախումբը, դեկավարութեամբ՝ Կոմիտաս Ծ. Վրդ. Օհանեանի, երեք չարականներ երգեց, որոնք խոր տպաւորութիւն թողուցին ներկաներուն եւ մասնաւորաբար եղբայր Րոժէի եւ Ֆրանսացի ընկերակիցներուն վրայ: Հայր Համազասպ Աբեղայ, Ֆրանսերէն լեզուով երկու աղօթքներ կարդաց՝ քաղուած՝ Ս. Գրիգոր Նարեկացիէն եւ Ս. Ներսէս Շնորհալիէն:

ՎԱՆԱԿԱՆ

Դեկտեմբեր 25, 1982
Անթիլիաս - Լիբանան

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

Ցովակ կը սիրէր չատերու այդ պատմութիւնը ընել կակուղ ձայնով եւ կը ըզդար, որ իր կեանքի լաւագոյն հարցաւորութիւնն էր այդ:

- Վարդանը ե՞րբ էստեղ էր, արդեօք, - հարցուց Կիրոս:

- Զաւն կ'ընեմ չորս օր առաջ էր:

- Չէ, Ցովակ, մէջ ինկաւ ու մտածեցաւ փայտէ ոտք ունեցող մէկը, որ երկու սեղան անդին կը հետեւէր խօսակցութեան: - Վարդանը հինդշաբթի առաւոն էստեղ էր ու ուրիշ զինուորականներու հետ խօսք կ'ընէր, որ Չէրչէի Կիրոսին կը սպասէր էս օրերուն: Աղբերս, չըլլա՞յ Չէրչէի Կիրոսն ես:

- Ան ինծի կը սպասէ, աղբերս, աւելի կանուխ չէի կրնար հասնել: Էհ, մենք ալ ազգի զաւակ ենք, մենք ալ պիտի ոտնէինք Անկախութիւնը: Ի՞նչ ըսիր, Մերկերիոս:

- Էդ ո՞նց կ'ըլլայ էս տեղ չեն ոտներ, - հարցուց Մերկերիոս:

- Փայտէ ոտքով մարդը պատմեց, որ Դիադինի մէջ երկու օր ոտնուեցաւ:

- Հա, հիմա ո՞ւր կարելի է տեսնել Վարդանը, Յեչոն եւ Մակարը:

- Վարդանի բանակատեղին էս տեղէն միայն երեք ժամ է: Քեզ չուտով կը հասցընենք հոն, - խօսեցաւ փայտէ ոտք ունեցող մարդը ու մեկնեցաւ:

Սրճարանապետ Ցովակ, սկսաւ ձեռքի փէշկիրով ճանճերը հալածել եւ քիչ մըն ալ նեղ զգաց, երբ Չէրչէի Կիրոսը տեսաւ, առաջին անգամ ըլլալով: Ցովակ, Վարդանին այնպէս խօսեր էր, որպէս թէ, Չէրչէի Կիրոսը հնուց կը ճանչնար ու անոր հետ յաճախ թաւլի խաղացած է կարսի մէջ:

Ցովակի սրճարանին մէջ կային մի քանի թաւլի խաղացողներ, երբ անկիւնէ մը մօտեցաւ երիտասարդ զինուորական մը ու ծանօթացուց ինքզինքը:

- Անունս Մանասէ Բարսեղեան: Վարդանի բանակին մէջ հարիւրապետ եմ: Վարդանը վերջին անգամ միայն լուր ունէր, որ Խնուսէն ճամբայ ելած էք: Ինչպէս կ'երեւի ճամբաները չհանդիպեցաք Վարդանի ղրկած ձիաւորներուն: Ես պատրաստ եմ չուտով ճամբայ ելլելու միասին, եւ այդ՝ ինծի համար պատիւ է: Այս օրերուն ձեզի հանդիպելու առանձինն հաճոյք մը կար իմ մէջ. բանակի բոլոր զինուորներուն համար այլեւս դաղտնիք մը չէ, որ ձեր յացումը եղած է այս ապստամբական չարժումը:

- Այդ ինչպէ՞ս, տղաս:

- Վարդան, զինուորներուն խօսած իր մէկ ճառին մէջ արդէն դուրս հանեց այդ դաղտնիքը ու ձեր անունը տուաւ:

- Ո՞ր տեղէն ես, տղաս, - հարցուց Կիրոս:

- Ներսէսեան վարժարանի վերջի դասարանէն եմ:

- Չէ, տղաս, այս ապստամբութիւնը դուն սկսար, ես սկսայ, մենք բոլորս, հայ ժողովուրդը սկսաւ: Սկսիլը միայն չէր բաւեր: Մենք շատ բան կը պարտինք էն մեր ծերուկին, տոքթ. Նայիրեանին, որ կրցաւ ըմբռնել կացութիւնը:

Ցովակը արդէն կեցած էր սեղանին մօտ իր հասո փորով եւ քրտնած դէմքով, ըսելու, որ Վարդանին սիրած կերակուրը կայ - լուլէ քէպապ:

Կիրոս պիտի սիրեր ճահիլ ուսանողին քիչ մը աւելի խօսել տոքթ. Նայիրեանին մասին, երբ ներս մտաւ, գուռը մագերով, գլխաբաց, լայն ու դեղեցիկ ճակատով, սուր աչքերով, հնադարեան ձեւի մուրուսով մէկը, որ դեղնած տափատ հագած էր: Ան չորս կողմ նայեցաւ սուր աչքերով ու ուղիղ Կիրոսին կողմը յառաջացաւ երբ չորս կողմէն ձայներ տուին, որ նեղութիւն չպատճառէ:

- Բայց հետաքրքիր բաներ ունի ըսելիք: Ան կ'ուզէ ըսել, որ դարեր առաջ ինքը ապրած է Դիադինի մէջ, որ առնօք Բագաւան անունով ծանօթ էր, - խօսեցաւ Մանասէն:

(Շար. 734)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այբի Տիկին Վարդուհի Ուշագլեան իր տարաբախտ զաւակին՝ Հրայր Ուշագլեանի վաղահաս մահուան 6-րդ տարելիցին եւ իր ամուսնոյն՝ Արտաշէս Ուշագլեանի մահուան 4-րդ տարելիցին, ի յիշատակ 300 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՒԷՐ

Խումբ մը հայ տիկիններ ամանորեան հաւաքոյթի մը ընթացքին 2500 Ֆ. հաւաքած են ի նպաստ Մոնմորանսիի Հանդըստեան տան (առանձ «Ծառայ»էն):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան օրկան՝ «Ցաղթանակ» եւ Փարիզի Հնչակեան երիտասարդական մասնաճիւղը կը կազմակերպեն դասախօսական երեկոյթ մը, նուիրուած՝

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ

(Կեանքն ու գործունէութիւնը)

Դասախօս՝ ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Կիրակի, Յունուար 16, ժամը 16·30-ին, Ալէք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ:

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ զրախանութը ստացած է հանրագիտարաններու 6րդ եւ 7-րդ թիւերը: Կարելի է ապահովել 3, 4, 5-րդ թիւերը եւս սահմանափակ քանակութեամբ մնացած:

Դիմել.-
Eglise arménienne
339, av. du Prado, 13008 Marseille
tél. (91) 77-84-70

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանցի տօնակատարութիւն, Հինգշաբթի, Փետրուար 10-ին, ժամը 21-ին, Սէն Լու, Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Կիրակի, Փետրուար 6, հայկական երգերու եւ պարերու ներկայացում՝
Théâtre National de Marseille - La Criée
30, quai de Rive-Neuve
Կազմակերպութեամբ՝ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Ֆաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

×

Հայ Աւրիներու Միութեան 52-րդ տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի, Մարտ 6-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին:

Կ. Ս. Մ.

Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Le CENTRE CULTUREL NOURHAN FRINGHIAN
présente dans le cadre de la promotion du cinéma arménien

«ԿՏՈՒՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ»

ՀԱՅԱԽՕՍ ՖԻԼՄԸ

«un coin de ciel bleu»

en V. O. sous titré en français
un film de **HENRIK MALIAN**
avec MEHER MKRTCHIAN le comédien le plus célèbre d'Arménie

Jeudi 20 Janvier à 21 h. au Théâtre Municipal d'Issy-les-Moulineaux

Participation aux frais : 30 F

Billets : à l'église arménienne d'Issy-les-Moulineaux et sur place le soir de la projection

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

- Պ. Հաճի Ստեփան Գապասագալեան 30, Տիկին Անոյշ Պետրոսեան 50, Պ. Ժան Մխքայէլեան 100, Տիկին Շնորհիկ Փափազեան Ս. Յակոբի առթիւ ամուսնոյն՝ Յակոբ Փափազեանի յիշատակին, Տիկին Ալիս Պետեան, փոխան ծաղիկի Մարտիրոս Հապէշեանի մահուան առթիւ 50-ական Ֆ.:

×

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Մարի Ժան Խաչատուրեանէ 300 Ֆ., Սիրակաւ Աւետիսեանի մահուան առթիւ:

×

Սէնժէռմի եւ Շրջակայքի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, Նշան Կիրիքլեանի մահուան առթիւ.- Կիրիքլեան եղբայրներէ եւ Սարգիս Զէյթունցեանէ 500-ական, Տէր եւ Տիկին Մելգոն Զորպաճեանէ, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սամուէլեան, Աբրահամեան ընտանիքէ, Յակոբ Ղուչիտեան ընտանիքէ, Տէր - Մինասեան ընտանիքէ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դաւիթեան ընտանիքէ 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ծերոն Մէլէմէթճեան 100 (Դպրոցին), Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Մէլէմէթճեանէ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մէլէմէթճեանէ, Տէր եւ Տիկին Ճօրճ Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Քէշլիեանէ, Քլօտի ընտանիքէն, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Խոզեանէ, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ժամկոչեանէ, Աբրահամ Մանկասարեանէ 50-ական Ֆ., Պ. Փօլ Գասպեանէ 25 եւ 25 Ֆ. Դպրոցին:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի՝ Յովհաննէս Գուզուեանի մահուան առթիւ.- Տիկին Լուսին Գիրաճեան, Տիկին Մարի Պերթ - Պարսամեան 50-ական, Ճամուշեան ընտանիք, Պօղոսօղլու ընտանիք 500-ական, Սարգիսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Առաքելեան, Պ. Սահակ Խաչատուրեան 100-ական Ֆ.:

×

Գէորգ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պուռուշեան Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ փոխան ծաղկեպսակի 200 Ֆ. նուիրած են:

×

Լիոնի Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ դումարները.- Այբի Տիկին Եաղուպեան, իր ամուսնոյն Յակոբ Եաղուպեանի մահուան 16-րդ տարելիցին առթիւ եկեղեցւոյ 400, Դպրոցին 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեան եկեղեցւոյ 200, Այբի Տիկին Ոսկերիչեան Ս. Յակոբայ մատուռի 200, Հրանդ Թադէոսեանի հիւրմին Մեռելոցի առթիւ փոխան ծաղիկի, Այբի Տիկին Ալիս Օհաննէսեան եւ Պ. Կարապետ Գէլէքեան 100-ական Ֆ. Դպրոցին, Հռիփսիմէ Կէնճեանի մահուան առթիւ՝ Այբի Տիկին Մ. Թաւշանեան 100 Ֆ. եկեղեցւոյ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h. à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

PROGRAMME
DU DIMANCHE 16 JANVIER

— **Editorial : l'affaire ACHDJIAN**
— **Informations en langues française et arménienne,**
— **Informations sportives,**
— **Entretien sur l'enlèvement d'Abraham Achdjian;** participez au débat en téléphonant au studio

———×———

Emissions arméniennes:
ARMENIE-MAGAZINE
— *Dimanche:* *de 10h. à 12h.*
ARMENIE-VARIETES
— *Lundi et Vendredi:* *de 9h. à 10h.*
ARMENIE-CULTURE
— *Jeudi:* *de 21h.30 à 23h.*

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Յունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ:

17, Rue Bleue — 75009 Paris

M.C.A. - Paris

Pour tous ceux qui sont intéressés par le **théâtre amateur, réunion le samedi 15 janvier à 17 h. 30 à la M. C. A. de Paris, 17, rue Bleue 75009 Paris.**

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ՓԱՂԱՓԻ

ՊԱԼՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-էն առաւօտ:
Chateau des Fleurs

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy-Clamart

Matinée dansante

Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

BIENTOT ...

Le spectacle de danse de la Compagnie BOLIKIAN au Centre Culturel de Villeurbanne dimanche 6 février à 15 h. 30. organisé par la Maison de la Culture Arménienne de Decines

chorégraphies :
ANAHIDE
NANOR
REQUIEM DE MOZART
POESIE POUR LA FEMME

LIBRE PARCOURS VARIETES
Productrice déléguée : Eve GRILIQUEZ
GRAND AUDITORIUM
Maison de Radio France
MARDI 18 JANVIER à 20 h. 30

«CHANT PROFOND ARMENIEN»
Poèmes, chants et musiques de l'Arménie d'hier et d'aujourd'hui
avec les comédiens
Reine BARTEVE — Eve GRILIQUEZ
Denis MANUEL — Rudy MORAES
et les musiciens
Gérard Der HAROUTIOUNIAN, (tar)
Jean-Pierre NERGARARIAN, (kamantcha)
Dominique SARKISSIAN, (doudouk)
Ara HOVSEPIAN, (chant et chevi)
Ardem MINASSIAN, (dhole)
Prix des places : 25 F

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԷՐ ՄԸ՝

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՈՒԹԱՆ

ՎՐԶԻՆՈՎ ԵՒ ԳՐԻԶՈՎ

Զարեհ Մուրադեան

Շքեղ հատոր մը, 24 հայերէն յօդուածներով եւ իրենց թարգմանութիւնով. 82 նկարներ, 72-ը գունաւոր

CHANT D'ARMENIE
Z. Mutafian

———×———

200 F.
LIBRAIRIE SAMUELIAN
51, Rue Monsieur Le Prince — 75006 Paris
Librairie Palouyan 9, ruue de Trévise, Paris 9

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JA

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les-Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
18
MARDI
18 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.350 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.350

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆի վերապահուած ջերմ ընդունելութիւնը Պենէնի մէջ, աւելի ինքնաբուխ կը նկատուի: Ֆրանսական դաշնակից, Տահոմէն 1975-էն ի վեր Պենէն դարձած է եւ մարքս - լենինեան վարչակարգ ունի: Քոթոնուի մարզադաշտին վրայ խօսք առնելով Միթերան չեչտեց «Ֆրանսան ձեզ չէ մոռցած»: Նախագահը ազգ· համալսարանին տոհբուր Օնոհիս Քաուզա-ի տիտղոսը տուաւ նախագահ Քերեքուի կողմէ: Պենէնէն - Միթերան կապոն կ'անցնէր երկուշաբթի օր:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարը՝ Գրոմիկօ Պոն հասաւ առջի օր: Մոսկուայի մէջ Մարզական նախարարը՝ Սերժ Պաւլով պաշտօնապէս հրաւիրուած է:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԳԻՇԵՐՈՒ Պօյինկ 727 մը, որ Փարիզ - Տրիպոլիս - Պոլիս - Անգարա դիծը կ'ապահովէ, չէ կրցած էջը կատարել, երբ Անգարայի էսէնպողայի օդակայանը հասած է, մշուշն ու ձիւնամրրիկին ալ բոլորովին վատթարացնելով կացութիւնը: Օդանաւը կրակ առնելով, ճմռնած է: Ժամ մը առաջ, 100 ճամբորդ Պոլիս իջած էր: 46 մեռեալ եւ 21 վիրաւոր կայ:

ՄԻԼԱՆՈՑի ՄԷՋ ձերբակալուած է Սերճիօ Սեճիօ, որ փրիմա լիճէա ահաբեկչական ծայրայեղ ճախ խմբակին պարագլուխը կը նկատուի:

ԹԱԼԱԹի կինը (որուն յուշերուն ար - ձագանգ եղանք վերջերս) մեռած է առջի օր: Ծնած էր 1895-ին եւ Թալաթի հետ ամուսնացած էր 1911 Մարտ 10-ին: Այս լուրին առթիւ, Թրքական թերթերը (Թէրճիւման, Ճունհուրիէթ 17) կը յիշեն թէ Թալաթ սպաննուած է Պերլին, 1921 Մարտ 15-ին:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ մեծ դպրոցներու եւ համալսարաններու դասատուներուն եւ աշակերտներուն այլեւս արգիլուած է մօրուք կրել: Այս առընչութեամբ հրապարակուած է հրովարտակ մը եւ երկու չաբաթէ այս հարցը գլխաւոր նիւթը եղած է վիճաբանութեանց, քանի հրովարտակին հեղինակներուն համաձայն պեխին (կախուած թէ ողորկ) մօրուքին եւ կիսամօրուքին ձեւէն կարելի է ճանչնալ Թուրք մը, ուրեմն ածիլելով ամէն մարդ հաւասար կը դառնայ եւ այլեւս կարելի պիտի չըլլայ զանազանել մահմետական մոլեռանդ մը կեդրոն - ձախ մտայնութիւն ունեցողէ մը: Մամուլը խիստ կերպով յարձակուած է, մինչեւ որ այս մասին խօսիլն ու դրելը արգիլուած է, ըստ զինուորական օրէնքին:

Ա.Լ.Ի ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ՇԱՒԻ ՄԿՐԵԱՆ

«ՕԼԻՄՓԻՔ ԼԻՈՆԷ»ի նախագահ ընտրուած է 62-ամեայ Շաւլ Մկրեան, նախկին ախոյեան պուլի եւ ղեկավարներէն «Նիմ Օլիմփիք»ի: Նկատի ունենալով կազմակերպութեան մատակարարական դժուարութիւնները եւ զանոնք լուծելու համար նախագահի մը ուսերուն դրուելիք ծանր պարտականութիւնները, ոչ ոք յանձն կ'առնէր թեկնածուելիքը դնելու: Սակայն ընդհանուր ժողովի կողմէ եղած զօրաւոր եւ բարեկամական ճնշումներուն ընթացք տալով Շաւլ Մկրեան առանձնած է նախագահի պաշտօնը եւ իր անդրանիկ ճառին մէջ խոստացած ամէն քան ընել «Օլիմփիք Լիոնէ»ն իր բարձրութեան հասցընելու համար: Մեծ դժունակութեամբ ընդունուած է Շաւլ Մկրեանի ընտրութիւնը, որուն լայն տեղ տուած է չրջանի մամուլը:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՇՃԵԱՆի ԱՌԵՒԱՆԳՄԱՆ ԱՌԹԻԻ

—×—

Ցարդ ոչ մէկ ձեւով կարելի եղած է դաշափար մը կազմել Աբօ Աշճեանի վերապահուած ճակատագրին մասին: «Ազդակ»ի Ճունուար 10, 11 եւ 12-ի թիւերը կ'անդրադառնան այս խնդրին եւ առաջին թիւին (Ճունուար 10) մէջ, «Ազդակ» կը գրէ· - «Այս առիթով, նկատուած է որ վերջին քանի մը օրերուն, գրգռիչ զանազան շշուկներ շրջան կ'ընեն այս հարցին շուրջ: կը թելադրուի հաւատք չընծայել նման շշուկներու եւ ապաւել տարուող աշխատանքներու արդիւնքին»:

Ճունուար 11-ին ալ, «Ազդակ» կը յայտնէ թէ հետապնդման աշխատանքները կը չարունակուին եւ թէ հայկ· երեսփոխանական պլոքը տեսակցութիւն մը ունեցած է նախագահ Ամին Ճեմայէլի հետ: Վերջապէս Ճունուար 12-ին, խմբագրականով մը, խորագրուած՝ «ՀԵՂԻՆԱԿԸ ԵՒ ՆՊԱՏԱԿԸ»· «Ազդակ» կ'ամբաստանէ Թուրք Պետութիւնը, որպէս հեղինակը առեւանգումին, իր գաղտնի ապաատ - կութեանց միջոցաւ: Այս երկար խմբագրականին մէջ, «Ազդակ» կ'ըսէ ի մէջ այլոց· - «Բոլոր նշանները ցոյց կուտան, որ Թուրքիա բովանդակ Հայութեան դէմ ձեռնարկած է պետական ծրագրեալ ահաբեկչութեան մը այսինքն, իբրեւ պատասխանատու Պետութիւն, Թուրքիան կը մտնէ ճի՛շդ այն դերին մէջ, զոր կը վերագրէ հայ ահաբեկչական խմբակներուն, իբրեւ անիշխանական եւ ծայրայեղական տարրեր: ... Այս իմաստով ուշագրաւ է մանաւանդ այս դաւին թէ՛ վայրին (Լիբանան) եւ թէ ժամանակին (անկայունութենէ դէպի կայունութիւն փոխանցման այս շրջանին) ընտրութիւնը, մէկ հարով երկու թռչուն զարնելու ռազմավարութեամբ, - հարուածել Հայութիւնը եւ միաբիւն ուր խռովութեանց մատնել թէ՛ հայ համայնքը եւ թէ Լիբանանը՝ միջհամայնքային ուր հակամարտութեանց սարքումով: Ուրիշ խօսքով՝ ի շարս այլ ուժերու կողմէ ստեղծուած միւս հարցերուն (էրիստոնեայ - իսլամ, աջ - ձախ եւայլն), այժմ ալ առաջացնել ուր բնոյթի հարց մը Լիբանանի մէջ՝ հայկական ՀԱՐՑ մը»:

×

Աւելցնենք որ Ֆրանսայի Հ· Ց· Դ· կեդրոնական կոմիտէն զեկոյց մը հանած է այս առթիւ, ուր կ'ըսէ· - «Հ· Ց· Դ·ը կ'ամբաստանէ թուրք կառավարութենէն Աբրահամ Աշճեանի անմիջական ազատագրումը»:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՅԱՒԱԿՅԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

«Ուր վչտով համակուած, մեր ցաւակցութիւնները կը յայտնենք սգակիր Տիկին Մավեանի եւ ընտանիքին մեր բոլորին կողմէ զնահատուած եւ սիրուած Վահրամի վաղաժամ մահուան տխուր առիթով: Վահրամ Մավեան իրրեւ շնորհալի գրող, կրթական մշակ, հասարակական գործիչ, երկար տարիներ ծառայեց մեր ժողովուրդին, տաղանդով, նուիրումով եւ ամբասիր նկարագրով: Վահրամի վախճանումը ծանր կորուստ է Սփիւռքի հայ կեանքի համար: Սուրբ Էջմիածնի սեղանին առաջ կ'աղօթենք անոր արդար ու բարի հոգւոյն համար: Լոյս, օրհնութիւն Վահրամի վաստակին եւ անմոռաց յիշատակին: Կիրակի պատարագ եւ հոգեհանգիստ Մայր տաճարին մէջ մեր նախագահութեամբ:

ՎԱԶԳԷՆ Ա·
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Ցունուար 13

«ՕՐ ՄԸ «ԹԼՓ» Կ'ԻՅՆԱՄ»...

Միշտ այդպէս ըսած էր ինծի··· : Այսօր, նոյն արեւը ծագած է եւ կ'ողողէ դրասենեակները: Վահրամինը պարապ է: Կ'ուզեմ այնպէս կարծել թէ ճամբորդութեան գացած է: Անկարելի է կարենալ ընդունիլ, որ այլեւս երբեք Կոմիտասի երգը պիտի չլսեմ պատին միւս կողմը: Երկու տարի է· այսինքն քսան տարի է կամ միշտ, որ զիրար կը ճանչնայինք: Ժամը 10-ի սուրճը այլեւս այնքան լեզի համ մը պիտի ունենայ···:

Արկածախնդիր, պատեհապաշտ, կեղծարար, տեղատուրած, տգէտ հարուստ, կեղծ մտաւորական մարդոց մեծամասնութեան փաղանգին մէջ, այս մարդը կար, թէ պարզ, թէ՛ խելացի եւ մանաւանդ բացարձակապէս՝ մարդկային: Միայն մէկուն կամ միւսին բարեկամը չէ զոր պիտի չտեսնենք, այլ՝ ճամբու ընկերը բոլոր հայկական դաշտութիներուն: Ամէն մէկ թոշակաւոր ուսանողի, ամէն մէկ դպրոցի, ամէն մէկ հետազօտողի բարեկամը: Ուղղամիտ եւ արդար մարդ մը, շատ հազուագիւտ մարդ մը: Ամէն մէկ թղթածրարի, ամէն մէկ թիւի ետին, կը փնտռէր մարդը, անհատականութիւնը եւ անոր նպաստելու լաւագոյն ձեւը: Հայկականութեան մէջ մտած էր, ինչպէս մարդ կրօնքին մէջ կը մտնէ: Կոչում մը՝ զոհաբերութեան մէջ:

Որքան ամէն ինչ յանկարծ անիմաստ է: Դեռ երէկ, Հայաստանէն պատմութիւններ կը պատմէր ինծի: Իրեն մտիկ ընել պիտի տայի վերջին սային Բ. երեսը Նինա Հակընի, դիտելու համար իր դէմքը, լսելով հարտ - ռոմի պերլինցի երգչուհին որ Երեւանի - ռատիոյին նը - մանութիւնը կ'ընէ: Երբեք պիտի չճանչնայ Նինա Հակընը: Այլեւս Կոմիտաս մրտիկ պիտի չընեմ:

Սեւ, խոր վիրապի նման լուր մը մեր առջեւ: Որքան կեանքի չուրջ խորհրդածութիւնը մեզ կը տանի մարդը նկատելու չատ փոքր եւ չնչին տիեզերքին դիմաց, այնքան տպաւորութիւնը զոր կը թողու սիրելիի մը մահը կը յայտնաբերէ աչխարհի անիմաստութիւնը եւ հուսկ՝ անյաղթահարելի ծանրութիւնը զոր կըրնայ ունենալ անահման փոքրը անահման մեծին վրայ:

Լռեմ՝ ուրկէ փախուստ կուտան սա քանի մը տողերը, որպէս՝ վերջին նամակ, աւելի ճիշդ փոքրիկ ազդ մը թերթի մը մէջ, այն սին յոյսով որ դիրը տեղը կը հասնի, մելամաղձոտ գիր մը փափաքուած եւ առ յաւէտ կորսուած առարկայի մը համար:

Վաղը ժամը 10-ի սուրճը չատ լեզի համ մը պիտի ունենայ:

ՇԱՒԻ ՄԱԹՈՍԵԱՆ (*)

Լիզպոն, Ճունուար 11

(*) Շաւի Մաթոսեան թոռն է «Ցառաջ»ի վաղեմի բարեկամ եւ Պելժիոյ հայ գաղութի նուիրեալ ազգայիններէն՝ ողբացեալ Խաչիկ Կարապետեանի, որ երկու տարի է որպէս բարտուղարուհի կ'աշխատի Գ· Կիւլպէնկեան Հիմնարկի հայկ· բաժնի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԱՂՈՒԱԾՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4-6)

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱԲՈՎեԱՆի «ՎէՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ՎէՊԸ ԼԻԹՈՒԱՆԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպը լիթուաներէն թարգմանած է Ռիտէ Եանաուսկայտէ: Աւարտած է Վիլնիւսի դպրոցներէն մէկը, հետաքրքրուած հայ գրականութեամբ եւ որոշած սորվիլ հայերէն: Այդ նպատակով գացած է Երեւան եւ ընդունուած համալսարան: Ուսման տարիներուն ապրած է համալսարանի ուսանողական ոստանը եւ մօտիկ չփումներ ունեցած հայ ուսանողուհիներու հետ: Ռիտէ Եանաուսկայտէ թարգմանած է հայերէն տասը գիրքեր, որոնց մէջ՝ Շիրվանզադէի «Նամուսը», Մ· Արմէնի «Հեզնար աղբիւր»ը, Պերճ Զէյթունցեանի, Աղասի Այվազեանի վիպակները, պատմուածքները եւ այլ հեղինակներու գործեր: Թարգմանական արուեստի մասնագիտութիւնը մղած է Լիթուան ուսանողուհին ձեռնարկելու Աբովեանի վէպին թարգմանութեան: Ան նշած է, թէ հայ գրականութեան մէջ ամէնէն չատ գինք գրաւած են քնարականութիւնն ու երաժշտականութիւնը:

×

ԹՈՒՄԱՆԵԱՆի ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԹԵՄԱՆԵՐՈՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԱԺԻՇՏԻՆ ԵՐԳԵՐԸ

Խորհրդային երաժիչտ Դմիտրի Կաբալեւսկի Երեւանի Գովհաննէս Թումանեան թանգարանին նուէր ըրած է բանաստեղծին թեմաներով իր գրած ութ romanներու ձեռագիրներու պատճէնները: Այդ գործերը կը կոչուին «Թախծոտ սրտի երգերը»: Ձեռագիրներուն կցած նամակին մէջ երաժիչտը գրած է, թէ ինչպէս յօրինած է այդ երգերու չարքը: Ծանօթանալով հայ բանաստեղծի գործերուն, ան անմիջապէս հրապուրուած է այդ մարդկային, զեղեցիկ, խորունկ, իմաստուն եւ սրտայոյզ բանաստեղծութեամբ եւ երաժչտութիւն գրած անոնց թեմաներով: «Թախծոտ սրտի երգեր»ը առաջին անգամ մեկնաբանուած են Լենինգրադ, տեղւոյն Օփերայի մեներգիչ Սերգէյ Լէյֆերկուսի կողմէ:

1982-ԷՆ
ԴԷՊՔԵՐ, ԴԷՄՔԵՐ, ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ

1: Փարիզի մէջ պառակտում: Փոր - թուկալի մէջ, Փորթօ քաղաքը, արիւնա - լի բախումներ, Մոսկուայի մէջ համա - ձայն աւանդութեանց եւ ներկայութեամբ Բրեժնեւի: Լեհաստանի մէջ, Սոլիտա - ռիթէ կը յաջողի ցոյց կազմակերպել: Պոլսոյ մէջ, հակառակ զինուորական իշ - խանութեան, հրացանաճգութիւններ եւ ռումբերու պայթումներ:

4: Ս.Հարեւկում: Պոսթընի թուրք հիւ - պատոսը սպաննուած: Սրարքին տէր կ'ըլլան արդարադատ մարտիկները:

5: Ժան Խաեռն Հալիէ թերթօն: Առե - ւանգուած (?) զրագէտը յանկարծ մէջ - տեղ կուգայ:

12: Փորթուկալ այցելութեան ընթաց - քին, Ֆաթիմայի մէջ, մահափորձ Պա - պին դէմ:

21: Մալուիններու պատերազմը կը սկսի:

24: Պէյրութի մէջ, հակա- Ֆրանսական եղեռնափորձ: 11 մեռեալ, 25 վիրաւոր:

28: Պապը դարձեալ ճամբորդութեան մէջ: Այս անգամ կ'այցելէ Մեծն - Բրիտանիա:

29: Մահ աչխարհահռչակ դերասանու - հի՝ Ռոմի Շնայտըրի:

(*) Հայկական լուր· - Վիէնի մէջ (Իզէռ Նահանգ) բացում ցեղասպանու - թեան յուշարձանին ներկայութեամբ Ազգ· Ժողովի նախագահ՝ Լուի Մերմազի:

- Ուիլեըմ Սարոյեանի աճիւնները կը հանուին Երեւան:

ՅՈՒՆԻՍ

4: Իսրայէլ կը յարձակի Լիբանանի վրայ:

5: Վերապոլի չքեղութեան մէջ կը բացուի աչխարհի եօթը հարուստ երկիրներ - րու վեհաժողովը: Օրակարգ՝ անտեսա - կան եւ դրամական տագնապը: Արդիւնք - ները ... ապագային:

6: Իսրայէլ կը չարունակէ ռմբակո - ծումները Հարաւ Լիբանանի վրայ եւ կը յառաջանայ ու կը գրաւէ Պօֆոր, Սուր եւ Նապաթիէ...:

7: Ս.Հարեւկում: Լիզպոն: Թուրք դիւա - նագէտ մը կը սպաննուի եւ կինն ալ ծանրօրէն կը վիրաւորուի: Սրարքին տէր կ'ըլլան արդարադատ մարտիկները:

8: Իսրայէլ կը հանի Պէյրութի դուռը: Բուռն կռիւներ սուրիական ուժերուն դէմ:

9: Պէյրութ պաշարուած: Ռեկըն, Պե - կինէն կը պահանջէ հրադադար, իսկ Բը - րեժնեւ կը զգուշացնէ Ռեկընը:

12: Ֆրանսա: Ֆրանքը կ'արժեզրկուի: Կառավարութիւնը կը յայտարարէ պինե - րու եւ աչխատավարձերու յաւելման ար - դելք, Յուլիս 1-էն Հոկտեմբեր 31:

13: Բացում 1982 Ֆութպոլի Մո - նթրէալին:

14: Մալուին: Կռիւները կը դադրին: Անգլիա կը յաղթէ: Սակայն Լիբանանի մէջ կռիւները կը շարունակուին: Ազգ· Փրկութեան Կոմիտէի մը հաստատում:

21: Լիբանան: Ռմբակոծումներ արեւ - մըտեան - Պէյրութի վրայ: Տասնեակ մեռեալ եւ հարիւրաւոր վիրաւոր:

30: Լիբանան: Միչտ կռիւները, միչտ ռումբեր, միչտ զոհեր: Մեծերը կը խո - սին, փոքրերը կը մեռնին:

* Ժընեւի բեկանիչ առեանը կը մերժէ Մարտիրոս Ժամկոչեանի դիմումը: Արդ, կը վերահաստատուի 15 տարուան արգե - լափակումի վճիռը:

ՅՈՒԼԻՍ

2: Բանավէճ Շիրաք - Տրֆէռ Փարիզի նոր օրինագիծի չուրջ:

11: Մոնթրէալ 82, ախոյեանը՝ Ի - տալիա:

11: Լիբանան: Բանակցութիւնները, հը - րադադար, բայց միչտ ռումբեր: Մեռ - եալներ եւ վիրաւորներ:

14: Միջին - Արեւելք: Իրաք - Իրան պատերազմը կը չարունակուի աւելի սաստիկ:

16· Ծանօթ դերասան Փաթրիք Տըվէռ անձնասպան:

20: Ս.Հարեկչութիւն: Ռոթըրտամի մէջ մահափորձ տեղւոյն Թուրք հիւպատոսին դէմ: Սրարքը կը ձախողի: Տէր կ'ըլլայ «Հայ Կարմիր Բանակ»ը:

21: Ս.Հարեկչութիւն Փարիզի մէջ, ե - դեռնափորձ Սէն Միչէլի հրապարակը: 15 վիրաւոր: Սրարքին տէր կ'ըլլայ՝ հայկ· «Օրլի» կազմակերպութիւնը: Ֆը - րանսական մամուլը կը զբաղի հայկ· հարցերով:

27: Լիբանան: Միչտ ռումբեր կը տե - ղան, մանաւանդ արեւմտեան - Պէյրութի վրայ: Հարիւրաւոր զոհեր:

30: Կանեզի մէկ փավիոնի մը մէջ, մահ հայ երիտասարդի մը՝ Փիէռ Կիւլիմեան, որուն ձեռքերուն մէջ կը պայթի ռումբ մը:

* Մխիթարեան Միաբանութեան նոր Սբբահայր կ'ընտրուի՝ Հայր Ցովհաննէս վարդապետ Դերճակեան:

ՕԳՈՍՏՈՍ

* Լիբանան սեւ օրեր ճանչնալէ յետոյ, կը սկսի քիչ մը չունչ առնել: Սրաֆաթ եւ Պաղեստինցիները կը մեկնին: Պէյրութ ձեմայէլ կ'ընտրուի նախագահ:

8: Անգարա: Միջազգային օդակայանի սպասման սրահին մէջ, երկու Հայեր կը յարձակին: Մէկը պայթուցիկ ռումբ մը կը նետէ, միւսը կրակ կը բանայ ձամ - բորդներուն վրայ: 11 մեռեալ եւ 63 վի - րաւոր: Ս.Հարեկիչներէն մէկը կը մեռնի: Սրարքին տէր կ'ըլլայ՝ Ա.ՍՕԱ.Լ.Ա-ն:

9: Ս.Հարեկչութիւն: Փարիզ, ռիւ տէ Ռոզիէ, կոլոընպերկ ճաչարանին մէջ, հակահրէական եղեռնափորձ· 6 մեռեալ, 22 վիրաւոր: Մեծ յուզում եւ ցոյցեր Մի - թերանի եւ կառավարութեան դէմ: Սրա - ֆաթ ցաւակցական հեռագիր կը ղրկէ Միթերանին· ՊԱԿ-ի փարիզի գրասենեա - կի պետը՝ Սուա, կը դատապարտէ արարքը:

11: Դարձեալ ահաբեկչութիւն, Փարի - զի մէջ, այս անգամ նոր թիրախ մը՝ Իրաքի դեսպանատունը:

11: Պոլիս: Թագախմբի հրապարակին վրայ Աբթին Բենիկ անունով հայ մը կը փորձէ ինքզինքը այրել: Հրաժեչտի երկ - տոզի մը մէջ կը դատապարտէ հայ ահա - բեկչութիւնը: Նամակը ուղղուած է Ա.ՍՕԱ.Լ.Ա-ին: Թուրքիոյ Հայոց Պատրիար - քը կոչ կ'ընէ որ դադրին Թուրքիոյ դէմ ահաբեկչական արարքները:

17: Ֆրանսայի մէջ, հակ - ահաբեկ - չական պայքարին համար, նոր նախա - րարութիւն մը՝ Հանրային ապահովու - թիւն, որ կը յանձնուի Ժ ո զ է Ֆ Ֆրանչեսքիի:

27: Ահաբեկչութիւն: Օթաուա: Թուրք դիւանագիտական կցորդը սպաննուած: Սրարքին տէր կ'ըլլան՝ «Ցեղասպանութեան արդարադատ մարտիկները»: Այս արարքին չուրջ Տոմինիք Ժամէ, «Քոթիտիէն որ Փարի» մէջ կը տատրադրէ հակա - հայ տոմս մը: Կը պատասխանէ «Յառաջ»ի մէջ Արփիկ Մխաքեան:

*: Հռոմի մէջ, հայ կաթողիկէ նոր կա - թողիկոս - պատրիարք կ'ընտրուի՝ Ցովհ· Եպիսկ· Գասպարեան, Ցովհ· Պետ - րոս ԺԲ· անունին տակ:

(Շար· 2)

ԶՐՈՑՑՆԵՐ

ՏԱՐԵՑՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երիտասարդ թագաւոր մը կը հրամայէ իր նախարարներուն՝ մեռցնել իրենց հայ - րերը: Հրամանը կը գործադրուի. սա - կայն նախարարներէն մէկը խղճալով իր հօր, կը թաքցնէ զինք:

Դրացի աւելի հզօր թագաւոր մը խա - նդալով կատարուածը, վերջնագիր մը կը ղրկէ երիտասարդ թագաւորին՝ պահան - ջելով պատասխանը հարցումի մը, քան - չորս ժամուան մէջ, այլապէս կը սպառ - նայ զինք սպաննել: Հարցումը հետե - եալն էր՝ գտնել երկու ծայրերը հատ - սաբ, ողորկ գաւազանի մը արմատի կողմը:

Երիտասարդ թագաւորն ու իր նախա - րարները իրար կ'անցնին ու չեն յաջողիր լուծել գաղտնիքը: Այդ ժամանակ իր հայրը թաքցուցած նախարարը կը դիմէ իր հօր, որ կ'ըսէ·

- Ջուրի մէջ ձգեցէք գաւազանը եւ ար - մատի կողմը դէպի վար կը ծռի:

Մեծ ուրախութեամբ պատասխանը կը ղրկեն հզօր թագաւորին, որ չհաւատա - լով նման իմաստութեան մը երիտասարդ թագաւորին կողմէ, կ'ըսէ թէ անպայման տարեց մէկը զառած է գազտնիքը: Հայրը թաքցնող նախարարը կը խոստովանի ճըշ - մարտութիւնը:

Ամէն մարդ կարիք ունի թէ՛ իր մեծին եւ թէ՛ փոքրին:

×

ԲԱՐԻՔԸ ԿԸ ՄՈՌՑՈՒԻ, ՁԱՐԻՔԸ՝ ԵՐԵՔ

Անառակ զաւակ մը իր հար արարքնե - րով կը տանջէ հայրը: Իսկ հայրը, ի նը - չան իւրաքանչիւր վատ ու անպատիւ ա - րարքի, գամ մը կը գամէ տան պա - տին:

Օր մը զաւկին ուչադրութիւնը կը գա - րաւեն պատին գամերը ու կը հարցնէ իր հօր՝ այդ մասին: Հայրը կ'ըսէ·

- Ամէն անգամ, որ ցաւցուցած, պա - տիւ չունեցող արարքներու մէջ գտնուած եմ, գամ մը գամած եմ:

Զաւակը կը պատասխանէ·

- Հիմա ի՞նչ պէտք է ընեմ, հայրիկ, նո - րոգամտութեանդ արժանանալու հա - մար:

- Իւրաքանչիւր բարի արարքիդ փոխա - րէն դուրս կը հանեմ գամ մը, - կը պա - տասխանէ հայրը:

Ժամանակի ընթացքին բոլոր գամերը որ ինք պոռար ու յամառէր պոռալ ա - խարհի վրայ, «Ներկա՛յ»...:

Ժողովուն, երազակոծ դիչերէ մը վերջ յաջորդ օր անիկա ուղղուեցաւ հայ դեր - ձակի, Արտաչէսի յարկաբաժինը: Իր դէմքը կը մատնէր ներքին հանդարտու - թիւնը· իր մէջ որոշում մը ցաթեր ու հաստնցեր էր արագ ու չեչտակի· ինչպէս երկաթի խառնիճաղանճ բեկոր ու մա - նիկներ կը դասաւորուին մագնիսին չուր - ջը, իր հոգիին բոլոր ցանուցրիւ, դիպ - քայքայուած տարրերը եկած, համադր - ըուած էին նմանապէս այդ որոշումի չուրջ· ներքին կեանքը ներդաշնակուե - սեւեռումի մը եկեր էր քանի մը ժամ - ուան, կէս - քուն, կէս - արթուն դի - ներուան մը ընթացքին:

Նուարդ Արտաչէսը սենեակը գտաւ անիկա ժողվրտուքի վրայ էր· սենեա - կը կիսամերկ հիւանդի երեւոյթը ու - նէր:

- Ներեցէք, պ· Արտաչէս, - ըսաւ նը - ւարդ անվարան թօնով մը, - եթէ չես - սխալիր, անցեալները ինծի խօսած կ - ձեր մեկնումի դիտաւորութեան մա - սին...

(Շար· 3)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Զ·

Վայրկեանական այդ խառնիճաղանճ մտածումներուն առջեւ ի՞նչ կրնար ըս - պասուիլ այդ անապայ, ռամիկ կնոջմէն: Մոլեգին ու անասնական գայրոյթի ալիք մը խուժեց իր դէմքին վրայ· գայրոյթ տղուն դէմ, ու նաեւ ինքնակոչ այդ կեղ - տոտ օտարուհիին ալ դէմ ... դէմքը տրժ - գոյն, աչքերը ցասմնալից ան քալեց Նը - ւարդին վրայ, խլեց, զրեթէ բռնի ճիգե - րով ժագօն, որ աղիողորմ ու արտասը - ւահեղձ կը պլլուէր, կը չնար կառչիլ Նուարդի վզին, զգեստներուն, անոր ան - զօր բազուկներուն ... ժագօն կը տա - պալլակէր Անժէլի զրկին մէջ· մայրը պէտք տեսաւ քանի մը ապտակ իջեցնել անոր այտերուն, ներս հրեց քովի սեն - եակէն, փակեց ու կղպեց դուռը:

- Եւ հիմա ... դուրս կորիր դուն ալ ... դո՛ւրս ... դո՛ւրս ... անպիտակ, աղտոտ օտարական ... անգամ մըն ալ չուքդ չտեսնեմ այս կողմերը ... Լպրծեց անիկա Նուարդի հասցէին, նոյնիսկ վը - րան քալելու կասկածելի չարժուձեւով մը...

Մարդն ալ անդիէն սկսած էր արդէն մռլտալ:

Նուարդ, հոգիին ամբողջ վրդովումը եւ նողկանքը ակնարկին մէջ, չեչտակի նետեց լուտանքի պէս ծանր այդ հայ - եացքը Անժէլի երեսին ակռաներուն տակէն·

- Միզերապլը, միզերապլը մրմնջելէն, կռնակը դարձուց եւ դուրս ելաւ...

Թէեւ ուչ էր, բայց նախընտրեց քալել· ժագօյի ճիչը ականջին մէջն էր, անոր վերջին, արցունքներու մէջէն պղտատող ակնարկը խրեր էր սրտին մէջ· ահ, կա - րելի՞ էր մոռնալ այլեւս այդ պահը: Ի - րեն կը թուէր որ երախան փակ դրան եռեւէն անգամ թեւերը բաց, զինքը կը կանչէր, իր օգնութեան կը սպասէր տա - կաւին ... «ի՞նչ դրութեան մէջ է այժմ, Աստուած իմ», ... կը խորհէր չարունակ ամբողջ ճամբու ընթացքին...

Բոլոր զգացումները ոտքի ելած, կամ վերիվայր չրջած էին· հովը զադրած էր թէեւ բայց ալիքները կը չարունակէին ծեծել խարակները· որքան առնէ ի վեր զսպուած կարզ մը աւելութիւններ, զը - րեթէ վրէժխնդրական զգացումներ պըզ - պըջակներու նման կը բարձրանային իր խռովայոյզ խորունկէն ու կը պայթէին անխոստովանելի, մոլար ցանկութիւն - ներ գոլորշիացնելով ... «Այդ կինը ... այդ հրէշը ... ի՞նչ բարդ, ի՞նչ դաժան հաչիւ մը կար կուտակուած իր եւ այդ էակին միջեւ»...:

Երկար քալեց· բնաւ չէր դիտեր թէ ուր է, ո՞ւր հասած է· բնազդաբար կ'ուղղը - ւէր դէպի տուն: Շատ ուչ առեն երբ Պելվիլի պողոտայէն վեր կը բարձրա - նար, տարօրինակ զգայնութիւն մը զինքը ապչահար ըրաւ· առտուն անիկա այդ ճամբէն վար իջած էր ունայն հոգիով, ամէն բանէ հրաժեչտ տուողի յուսահա - տութեամբ, ոչ մէկ բանի հետ կապեր չունեցողի լքուածութեամբ... իսկ այ՞ժմ ... այժմ չէս դիտեր ինչպէս, իր մէջ արթնցեր էր տեղատարափ թափով կեանքի բնազդը, ապրելու մոլեռանդ կամէու - թիւնը· մէկէն ոտքերը խրած էին աչ - խարհի մէջ, ու հազար կապերով ան ըն - դելուզուած, թնճկուած կը զգար ինք - զինքը ներկայ օրերուն, գալիք օրերուն հետ· ան կը քալէր այլեւս կեանքի ճամ - բուն վրայ, որ իրեն ուղղութիւն մը, ի - մաստ մը, հորիզոն մը կը բանար ու կը պարտադրէր զանոնք իրեն անտեղիտա - լիօրէն...

Եթէ ոչ մէկ պատճառ չըլլար, ժագօյին յուսահատուր կոչը բաւական էր արդէն որ ինք պոռար ու յամառէր պոռալ ա - խարհի վրայ, «Ներկա՛յ»...:

Ժողովուն, երազակոծ դիչերէ մը վերջ յաջորդ օր անիկա ուղղուեցաւ հայ դեր - ձակի, Արտաչէսի յարկաբաժինը: Իր դէմքը կը մատնէր ներքին հանդարտու - թիւնը· իր մէջ որոշում մը ցաթեր ու հաստնցեր էր արագ ու չեչտակի· ինչպէս երկաթի խառնիճաղանճ բեկոր ու մա - նիկներ կը դասաւորուին մագնիսին չուր - ջը, իր հոգիին բոլոր ցանուցրիւ, դիպ - քայքայուած տարրերը եկած, համադր - ըուած էին նմանապէս այդ որոշումի չուրջ· ներքին կեանքը ներդաշնակուե - սեւեռումի մը եկեր էր քանի մը ժամ - ուան, կէս - քուն, կէս - արթուն դի - ներուան մը ընթացքին:

Նուարդ Արտաչէսը սենեակը գտաւ անիկա ժողվրտուքի վրայ էր· սենեա - կը կիսամերկ հիւանդի երեւոյթը ու - նէր:

- Ներեցէք, պ· Արտաչէս, - ըսաւ նը - ւարդ անվարան թօնով մը, - եթէ չես - սխալիր, անցեալները ինծի խօսած կ - ձեր մեկնումի դիտաւորութեան մա - սին...

(Շար· 3)

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՎԱՀԱՀՈՒՆԻ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՊԱՏԱՐԱԳԱՎՈՐԸ ՄԱՀՎԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼՈՎ ՀԱՆԳԱՐՁ ՀԱՅ ԱՂՋԻԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻ ՄԱՅՐԸ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻ ՔՈՒՅՐԸ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻ ՀԱՐՍԸ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻ ՔԱՂԱՔԸ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻ ՏՈՒՆԸ

ՀԱՅ ՄԱՐՏԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔ

«ԾԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Ալֆորվիլ - Պ. Ոսկեան Գալայճեան 320 Ֆ.:

Սէն - Ժերմ - Եկեղեցւոյ Թաղականութիւն 300 Ֆ.:

Պոռն - Պ. Կարապետ Ծովակիմեան 200 Ֆ.:

Մարսէյլ - Յակոբ Էսկիճեան 100 Ֆ.:

Փարիզ - Տիկին Ազատնի Թորոսեան 160 Ֆ.:

Փարիզ - Տիկին Ղազարեան 160 Ֆ.:

Պաս - Ջ'Ալֆ - Սամուէլ Ներկարարեան 160 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները. - Պ. Գ. Պաղդրճեան 5000, Տիկին Ա. Խանտանեան 250 *իր ամուսնոյն Աղասի Խանտանեանի յիշատակին*, Պ. Կ. Աբրահեան 200 *Տիկին Էլիզապէթի յիշատակին*, Տիկին Լ. Սալմասլեան 200 *իր ամուսնոյն մահուան 20-րդ տարելիցին եւ Մանկապարտէզի բացման առթիւ:*

Տիկին Միհրաննոյշ Մեսրոպեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ռ. Զրբաչեան 500, Տիկին Ա. Խանտանեան, Օր. Հ. Գալուստեան 100-ական, Տօնածառի հանդիսութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վ. Զիլինկիրեան 1000, Տիկին Վ. Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Պօղոսեան 500-ական, Տէր եւ Տիկին Ժ. Խոշչեան, Տէր եւ Տիկին Պալեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Պ. Կառավարեան 50 Ֆ.:

×

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.- Տէր եւ Տիկին Իվ Աբթինեանէ 400 Ֆ. (Սէն Միթր) իրենց սիրեցեալ մօրեղբօր՝ Սիրական Աւետիսեանի մահուան առթիւ, Տիկին Երանուհի Վարժապետեանէ 50 Ֆ. Տիկին Արուսեակ Տէր - Գէորգեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Տիկին Մուրատեանէ 500 Ֆ., Ճուլֆայեան ընտանիքէն 100 Ֆ. Տիկին Շնորհիճ Ճուլֆայեանի մահուան առթիւ:

×

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Սզգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ գումարները. - Պ. Կարպիս Ճընկըրտեան 2000 Ֆ. *Եկեղեցւոյ, Լիոնէն՝ Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սարգիսեան 700 Ֆ.ի նուիրատուութեամբ Դեկտեմբերին, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ Հայկազեան միօր. հայ վարժարանի աշակերտութիւնը պատուհին ճաշով մը:*

Պետրոս Տէր - Մարտիրոսեանի *մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղիկի, Եկեղեցւոյ Հայկազ Մարտիրոսեան 150, Պերճ Մարտիրոսեան 100 Ֆ., Կէրկէրեան ընտանիք 50 Ֆ.:*

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը առացած է հետեւեալ նուէրները՝ Մատլէն, Բամէլա, Շարլի, Գաբրիէլ, Ալէն եւ Ֆրետերիկ Կարկալեանի յիշատակին՝ Ազնիւ Կարկալեան 300 Ֆ., Ժորժ Կարկալեան 200, Եդուարդ Կարկալեան 100 եւ 100 Դպրոցին, Ժաք Գաբրաղանեան, Սահակեան, Վենսան Մուրա, Ժան Մուրատեան, Ցովհաննէս Ա. ճէմեան, Ռոպէր Կարկալեան, Ժաքլին Կարկալեան, Անթուան Գամպուրեան, Մարկոսեան եւ Ղուկասեան ընտանիքներ 100-ական, Զիլինկիրեան, Ցովսէփեան 50-ական Ֆ., Յարութիւն Էշանեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Էշանեան ընտանիք 500, Օհանեան ընտանիք 100, Տէր - Գասպարեան, Գուլումճեան, Սուքիասեան, Երեմեան 50-ական Ֆ.: Եդուարդ Միսքճեանի հոգեհանգստեան առթիւ Այրի Տիկին Միսքճեան եւ զաւակները 400, Տէր եւ Տիկին Ցովսէփեան 50 Ֆ.:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է փոխան ծաղիկի Տիկին Եսթեր Գըլըճեանի մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Կեզարեան, Այրի Տիկին Պայծառ Ալաչեան 50-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժանօ Ջաքուբեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերանեան, Օրիորդներ՝ Թագուհի եւ Վարդուհի Թընկըրեան, Տէր եւ Տիկին Ցովհաննէս Տեփանեան 100-ական Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ Կիրակի, Յունուար 23-ին, ժամը 15·30-ին

ՅԱՏՈՒԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԸ
ԵՐԻՑ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Այս ընդունելութեան հրաւիրուած են անխտիր բոլոր մեր երէցները:

Հիւրասիրութիւն - գեղարուեստական յայտագիր - Հայկական մթնոլորտ - :

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՈՒՆ

Իվրիի Գերեզմանատան

Հայ նախկին զիմադրականներու բարեկամական Միութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ խումներամ մասնակցիլ Միասք Մանուշեան խումբի նահատակութեան 39-րդ տարեդարձին առթիւ՝ ուանդալական այցելութիւն ոգեկոչման Իվրիի գերեզմանատուն:

Փետրուար 20, Կիրակի առաւօտ, ժամադրավայր Փորթ որ Շուազի մեթրոյի ելքին ծանօթ սրճարանի առջեւ, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·30-ին:

Այս առիթով՝ ու նոյն օրը՝ կը խնդրենք նկատի ունենալ մեծարանքի ճաշ ի յարդանս տարեց ընկերներու, մասնակցութեամբ գաւառի ընկերներու պատուիրակութեանց:

Մանրամասնութիւններ յետագային:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Կրը - նոպլի վարչութեան «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Կիրակի, Յունուար 23-ին, կէս օրէ վերջ, ժամը 15-ին՝

Salle des Fêtes de St. Martin d'Herès

Ներկայ է հայկական կազանդ պապան գեղարուեստական բաժին դպրոցի աչակերտութեան կողմէ, երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ գրախանութը առացած է հանրագիտարաններու 6րդ եւ 7-րդ թիւերը: Կարելի է ապահովել 3, 4, 5-րդ թիւերը եւս սահմանափակ քանակութեամբ մնացած:

Դիմել.-
Eglise arménienne
339, av. du Prado, 13008 Marseille
tél. (91) 77 - 84 - 70

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանցի տօնակատարութիւն, Հինգշաբթի, Փետրուար 10-ին, ժամը 21-ին, Սէն Լու, Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ - Կիրակի, Փետրուար 6, հայկական երգերու եւ պարերու ներկայացում՝

Théâtre National de Marseille - La Criée
30, quai de Rive - Neuve

Կազմակերպութեամբ՝ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան:

×

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Ֆաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

×

Հայ Արիներու Միութեան 52-րդ տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի, Մարտ 6-ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին:

×

Վասպուրականի Ցաղթական Հերոսամարտի 68-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւն եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան հիմնադրութեան 60-ամեակը՝ Մարտ 27, Կիրակի, ժամը 13-ին ճաշով մը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը կը փնտռուի, ամբողջ օրը զբաղելու համար տարեց կնոջմով մը, ճաշ եւ իր հարկին, բնակութեան կարելիութիւն (վարիզեան մօտ արուարձան մը):

Մանրամասնութեանց համար, հեռաձայնել՝ 242 - 21 - 57

SEJOUR A BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section Asnières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan 799 - 41 - 19

Mme Kaichian 799 - 92 - 35

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շէրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Յունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ:

17, Rue Bleue — 75009 Paris

Le CENTRE CULTUREL NOURHAN FRINGHIAN
présente dans le cadre de la promotion du cinéma arménien

«ԿՏՈՒՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ»

ՀԱՅԱԽՕՍ ՖԻԼՄԸ

«un coin de ciel bleu»

en V. O. sous titré en français
un film de **HENRIK MALIAN**
avec MEHER MKRTCHIAN le comédien le plus célèbre d'Arménie

Jeudi 20 Janvier à 21 h. au Théâtre Municipal d'Issy - les - Moulineaux

Participation aux frais : 30 F

Billets : à l'église arménienne d'Issy - les - Moulineaux et sur place le soir de la projection

BIENTOT ...

Le spectacle de danse de la Compagnie BOLIKIAN au Centre Culturel de Villeurbanne dimanche 6 février à 15 h. 30. organisé par la Maison de la Culture Arménienne de Decines

chorégraphies :
ANAHIDE
NANOR
REQUIEM DE MOZART
POESIE POUR LA FEMME

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ՔԱՂԱՔԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-ին առաւօտ:

Chateau des Fleurs

Կ. Ս. Մ.

Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 12ԻՆ

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy - Clamart

Matinée dansante

Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JAI

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les-Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
19
MERCREDI
19 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրաւցաս: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.351 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 58e ANNÉE — No 15.351

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՐՈՄԻԿՕ, որ պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ արեւմտեան - Գերմանիա, կը սպառնայ աւելցնել խորհըրդային հրթիռներու քանակութիւնը, եթէ Ալանտեան Ուխտը Փերշինկ 2 հրթիռները զետեղէ: Ծորհ. Միւթեան «առաւելութիւնն» այն է որ ինք մ ը դ ու բան հարցնելու պ է տ ք չունի եւ - րոպայի սրտին վրայ տեղաւորելու համար հրթիռներ, որոնք 15 վայրկեանէն քարուքանդ կրնան ընել արեւմտեան եւրոպան, բայց երբ ուրիշը հաւասարակշռել ուզէ կացութիւնը, խաղաղութեան սպառնալիք եղած կ'ըլլայ: Իր այս խօսքերը կոչուած են անշուշտ ճնշում բանեցընելու գերման հանրային կարծիքին վրայ, քանի չատեր «տաք» չեն ամերիկեան Փերշինկներու տեղաւորման համար:

ԿԱՊՈՆԻ մէջ Միթերան չէ դատած այն ջերմ ընդունելութիւնը, որու վարժուած էր նախորդ օրերը, ափրիկեան այլ երկիրներու մէջ: Երկուշաբթի իրիկուան ճաշին աւարտին ալ Նախագահը՝ Օմար Պոնկո «հաչիւէ դուրս» երեք կէտեր չոչափած է, որոնք բացայայտ կերպով չդպրդուած են Նախագահ Միթերան: Հիւլէական կեդրոնական կայան մը ուզած է Ֆրանսայէ, սպառնացած է արտաքսել Ֆրանսացի գործակցողները, եթէ չյարգեն Կապոնի քաղաքականութիւնը եւ խօսած է նաեւ մարդկային իրաւանց մասին: Միթերան փորձած է անուշութեամբ տեղը դնել կապոնի նախագահը, յայտնելով թէ, ամէն բան կ'ըլլայ իր ատենին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ գործազրկութիւնը 1% նուազում արձանագրած է Դեկտեմբերին, ինչ որ քաջալերական է եւ համաձայն Մօռուայի բանաձեւումին՝ «ճակատամարտ մը չահեցանք, պատերազմը կը չարունակուի»: Մօռուա, որ չրջապտոյտի մէջ էր Պռեսթ, Նանթ եւայլն, միլչադէպի մըն ալ ներկայ եղած է, կին մը բողոք ներկայացուցած ըլլալով Ալթոմի գործադուլ ընող բանուորներու պաշտպանութեան դէմ: Նախարարապետին այս չրջապտոյտը, պարզ է, ընտրական դրդապատճառներ ունի եւ Մօռուա աւելի որպէս մեծամասնութեան մը պարագլուխ հոս - հոն կ'երթայ քան՝ Ֆրանսայի վարչապետ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ կոլոքնպերկ ճաշարանը դացած է նախանցեալ երկուշաբթի (Յունուար 10) ցերեկուան ճաշին: Ռիւ տէ Ռոզիէի հրեայ ճաշարանը ահաբեկչական արարքի մը ենթարկուած էր անցեալ տարի: Նախագահ Միթերանի կ'ընկերանային անձերգակը՝ Ռոժէ Հանէն, ճախ - արմատականներու նախագահ՝ Շվարցընպերկ, եւ Հաւասի տնօրէն - նախագահ՝ Ռուսըլէ: Միւս կողմէ Մշակոյթի նախարարը՝ Ժաք Լանկ արուեստի եւ գրականութեան ասպետի չքանչանը պիտի յանձնէ, երեքշաբթի օր, ճօ Կոլսըն - պերկի:

ՌՐՆՕ - ՖԼԻՆի գործադուլը կը չարունակուէր երեքշաբթի օր, քանի նախորդ օրը բանթողները մեծամասնութեամբ մերժեցին աշխատանքը վերսկսիլ, բաւարար չգտնելով տնօրէնութեան առաջարկները: Սէ - ժէ - թէ-ի պարագլուխը՝ Ֆրազուքի տրամաբանական չի գտներ, որ ազգայնացած ձեռնարկութեան մը մէջ եւ ճախ կառավարութեան մը հետ, այսպիսի բան պատահի: Ներկի աշխատա: Նոյն այս 168 բանթողները պատճառ են որ տնօրէնութիւնը թեքնիք գործադուլի դնէ 11 հազար ուրիչ բանուորներ: Հանանական կը նկատուէր որ նոյն դիրքը բռնէ Ռընօ - Պիյանքուռ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՑՏՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4 - 13)

ՄԵՏԱՔՍԻԱ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած է դեսպանուհի Մետաքսիա Սիմոնեանի նուիրուած երեկոյթ մը: Դերասանուհիի թատերական գործունէութեան մասին խօսած է Մարգարիտա Եախոնտովա: Ապա հատուածներ ցուցադրուած են «Դիմակահանդէս», «Օթէլլօ», «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ», «Արա Գեղեցիկ», «Պաղտասար Աղբար», «Ապուշը» եւ այլ ներկայացումներէ, որոնց մէջ դերեր մարմնաւորած է Մետաքսիա Սիմոնեան: Երեկոյթի ընթացքին Մ. Սիմոնեան ընթերցում - ներ կատարած է Սայաթ - Նովայի, Վահան Տէրեանի եւ Եղիշէ Չարենցի գործերէն: Ողջոյնի խօսք արտասանած են Վ. Եակուտ, Հրաչեայ Ղափլանեան եւ Եուրի Սոլոմին:

×

ՀՐԱՉԵԱՑ ՄՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԷՆ
ԵՐԿՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ԻՐ ՋԱՒԿԷՆ՝
ԴԱԻԻԹ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԷՆ
ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

Նոր տարուան նախօրեակին լոյս տեսած են Հրաչեայ Յովհաննիսեանի բանաստեղծութիւններու նոր հատորիկ՝ «Իրիկնային զօդանջ», եւ «Ոսկէ ամպ» ինքնակենսագրական վիպակը: Բանաստեղծին գործերը վերջերս հրատարակուած են նաեւ Ուկրանիա, Վրաստան եւ Խորհրդային Հայաստան: Երեւանի կեդրոնը դանուող Հրաչեայ Յովհաննիսեանի բնակարանին մէջ ամէնէն թանկագին մասունքներու կողքին կը պահպանուի զնդակ ստացած դինուորական սաղաւարտը: Բ. Աչխարհամարտի դաժան ճամբաներէն անցած բանաստեղծին համար մասնաւորաբար թանկ են խաղաղութիւնը, կեանքը, եղբայրութիւնը, մարդոց երջանկութիւնը: Գուցէ այդ է պատճառը, որ այդ նուիրեալները զլխաւոր տեղ կը զրաւեն իր գործերուն մէջ: Անոնք կարմիր թելի նման կ'անցնին «Հայրական երդ», «Վայրի վարդ», «Մովի լռութիւնը» հատորներու մէջ, որոնք հրատարակուած են Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու լեզուներով:

Նոր տարուան նախօրեակին գնահատուած է նաեւ Հրաչեայ Յովհաննիսեանի 36-ամեայ որդին՝ Դաւիթ Յովհաննէսի բանաստեղծութիւնը, արժանանալով Հայաստանի կոմերիտ միութեան մրցանակին: Ընթերցողները մեծ ընդունելութիւն ցուցաբերած են վերջերս իրմէ լոյս տեսած «Կորուսեալ անցեալ» բանաստեղծութիւններու հատորիկին: Բանաստեղծութիւններու քանի մը հատորիկներու հեղինակ Դաւիթ Յովհաննէսը փորձէ նաեւ մանկական գրականութիւն մշակել: Երեւանի մէջ լոյս տեսած է մանուկներու նուիրուած իր մ է կ գիրքը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑ

ԲՈՂՈՔԻ ՁՈՅՆ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18-ԻՆ

Երեքշաբթի առաւ ժամը 11-ին, Պուրճ - Համուտի մէջ տեղի կ'ունենար բողոքի ցոյց մը Թուրքիոյ դէմ, Աբրահամ Աճեանի առեւանգման առթիւ:

Ճօսք առած են Հրաչ Տասնապետեան, Ալեքս Իսկենճեան եւ Կարօ Յովհաննէսեան:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՍԵՊՏ. 6-7Ի ԴԷՊՔԵՐԸ ԵՒ ԻՒՐԿԻՊԼԻԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

———×———

Հիւրրիյէթ-ի մէջ է, որ ատենէ մը ի վեր լոյս կը տեսնեն թուրք ֆաղաֆական ծաւօք դէմթերէճ, Սուատ Հայրի Իւրկիւպլիւի յուշերը: Առջի օր հրատարակած էինք ուեւտրութեան տուրքին վերաբերեալ մասը, այսօր Սեպտ. 6-7-ի՝ երբ Անգլիոյ ատագ դեսպան էր:

«1955-ի Յուլիսին երբ Պայարը ուղեւորելու համար Անգարայի մէջ ինքնաչարժերով օդակայան կ'երթայինք Մէնտէրէս ինծի ըսաւ.

- Լոնտոնի Ատազ Դեսպանի պաշտօնին համար ձեզ յարմար տեսանք:

Յայտնեցի ուրախութիւնս եւ հաւանութիւնս: Անմիջապէս անդլիական կառավարութեան հաւանութիւնը խնդրուեցաւ եւ ես ալ սկսայ իմ նոր պաշտօնիս համար պատրաստութիւններուս:

Այս միջոցին այցելեցի նաեւ Բաուֆ Օրպայի, Ագտարայի իր բնակարանին մէջ: Աթաթիւրքի չատ մօտ գործակից ընկերն էր ան ու միեւնոյն ատեն հօրս հետ միասին նոյն գահլիճին մէջ աչխատած եւ բարեկամացած անձ մըն էր:

Կ'ուզէի օգտուիլ Լոնտոնի դեսպանութեան չրջանին անոր ունեցած փորձառութիւններէն: Ինծի երկար-երկար պատմեց Անգլիացիներու նկարագրին, անոնց աչխատանքին, եղանակին ու անոնց հետ յարաբերուելու ատեն ուչադրութիւն ընելիք կէտերու մասին:

Այս միջոցին Պայար եւ Մէնտէրէս ալ խորհելով, թէ քանի որ Իւրկիւպլիւ ին - րեւ դեսպան Լոնտոն պիտի երթայ եւ մօտերս հոն Կիպրոսի մասին խորհրդակցական աչխատանքներ պիտի կատարուին, ուրեմն յարմար կ'ըլլայ որ այժմէն զայն Լոնտոնի Թուրք պատուիրակութեան մէջ նկատի ունենանք: Այսպէսով ան ուղղակի գործին մէջ մտած կ'ըլլայ եւ իր ապագայ աչխատանքներուն համար պատրաստութեան չրջան մը կ'անցընէ: Ուստի, տակաւին Պոննի դեսպանի իմ պաշտօնս լրանալէ առաջ ինքզինքս գտայ Լոնտոնի մէջ: Արտաքին Գործերու նախարար Ֆաթին Րիւչթիւ Զօրլու եւ Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Էթհէմ Մէնտէրէսի հետ միասին, Թուրքիոյ, Անգլիոյ եւ Միւնաստանի միջեւ դումարուելիք ժողովներու մէջ աչխատելու հրաւիրուեցայ:

Արտաքին Գործոց նախարարներու մակարդակով կատարուած այս ժողովներուն անկէ Անգլիոյ Արտաքին նախարար Մաք Միլլանը եւ հետը Արտաքին նախարարը Սթենֆանոփուլոսը կը ճանչնայի արդէն Սթրազպուրկի հանդիպումներէն եւ երկուքին հետ ալ բարեկամութիւններ մշակած էի: Նոյնպէս այդ օրերուն, Աթէնքի եւ Անգարայի յարաբերութիւնները չատ դրական դեանի մը վրայ կ'ընթանային եւ անհամաձայնութիւններու միակ դրդռիչը կը մնար Մակարիոս Արքեպիսկ.:

Անգլիա, կ'ուզէր իր յարաբերութիւնները թէ մեր եւ թէ Յոյներուն հետ լաւ ձեւով մը առաջ տանիլ: Կիպրոսի եւ Միջերկրականի վերաբերեալ հարցերու այս ժողովը այսպիսի մթնոլորտի մը մէջ սկսաւ:

ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏ ՄԸ

Մենք չատ տրամաբանական տեսակէտով մը մօտեցած էինք հարցին:

1878-ին, Կիպրոսը առժամեայ կերպով Անգլիոյ հովանաւորութեան յանձնած էինք, որպէսզի ան որեւէ զինեալ բախումի պարագային մեզ պաշտպանէ Ռուսիոյ դէմ: Իսկ Լոզանի համաձայնութեամբ ալ

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 16-ին, կիրակի առաւօտ, ժամը 11-ին, Պէյրութի Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ կատարուած է տարաբախտ Վահրամ Մավեանի թաղման կարգը, նախագահութեամբ Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոսին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

Յաւարտ արարողութեան, դամբանական մը խօսած է Գարեգին Բ., ներչնչուած Վահրամ Մավեանի չափածոյ թէ արձակ գործերէն: Ապա, եկեղեցւոյ բակին մէջ, դամբանախօսած է Անդրանիկ Ծառուկեան, կարդալով նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Հայաստանի Գրողներու Միութեան եւ այլ ցաւակցական հեռագրեր:

Վահրամ Մավեանի մարմինը փոխադրուած է Պուրճ - Համուտի Ազգ. գերեզմանատունը եւ թաղուած իր մօր չիրիմին կողքին:

Մանրամասնութիւններ կուտանք յետագային:

URARTU
une culture oubliée des montagnes arméniennes

———×———

Վերոյիչեալ խորագրին ներքեւ խիստ չահեկան յօդուած մը լոյս տեսած է Ս.Բ.Է.Ռոժիա-ի 1983 Յունուարի թիւին մէջ, Կանտի (Պելժիա) մէջ կազմակերպուած ցուցահանդէսի մը առթիւ, որ կը տեւէ մինչեւ Յունուար 30:

Ցուցահանդէսը՝ «Ուրարտու եւ Լուրիստան» կը ներկայացնէ միաժամանակ այս 2 քաղաքականութիւնները, իրենց բազմաթիւ հասարակաց յատկանիչներուն պատճառաւ, թէեւ այս հասարակաց գիծերը պէտք չէ քօղարկեն այն յստակ հակադրութիւնը, որ կայ իրենց միջեւ, ընկերաքաղաքական մակարդակի վրայ:

ընդունած էինք որ ոչ մէկ իրաւունք եւ պահանջք կ'ունենանք այդ կղզիին վրայ:

Բայց հիմա կ'ըսէինք թէ «քանի որ այս պայմաններով միայն ստացաք կղզին, բայց ներկայիս կ'ուզէք որ զայն Յունաստանի յանձնէք, ուրեմն պէտք է որ Կիպրոսը մեզի վերադարձուի»:

Այսպէս կ'ըսէինք թէեւ, բայց որոչ իրականութիւն մըն ալ կար, որ Յոյները անցնող տարիներու ընթացքին, արթուն քաղաքականութեան մը հետեւանքով կրցած էին կղզիին մէջ բնակչութեան մեծամասնութիւն ապահովել: Երբ անոնք այս ընթացքը որդեգրած էին միւս կողմէ կղզեցնակ 2 հարիւր հազար Թուրքեր ալ զաղթած էին մայր հայրենիք՝ Թուրքիա:

Ուստի, Կիպրոսի մէջ անհետաւտեսութեան մեղքը կը քաչէինք: Իսկ Անգլիացիներն ալ հարցը ՕԹԱՆ-ի կազմակերպութեան տեսանկիւնով, կ'ուզէին չատ ուչադիր քաղաքականութիւն մը հետապնդել:

Օգոստոսի վերջին չաբթուան մէջ ըստ կրսած համաժողովը այս պայմաններուն մէջ չարունակուեցաւ եւ լրացաւ Սեպտեմբեր 5-ին: Կարեւոր յաջողութիւն մը արձանագրուած չէր:

Բայց կղզիի երկու հաւաքականութեան գոյութեան պաչտպանութեան մասին կ ա ր գ մը տուեալներ կարելի եղած էր մէջտեղ դնել: Կողմերը կը սպասէին ժողովներու հաղորդագրութիւններու պատրաստութեան:

(Մնացեալը յաջորդով)

«ԱՐՄԱՆ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱՎՈՐՄԱՆ ԿԵՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԳԱՆ

Հիմնադրվել է 1923 թվականին

ՈՐՈՇՈՒՄ Է ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԿՈՂՄԵՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԵՎ ՆՐԱ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԱԼԵՐԻ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ ՀՐԱՄԱՆԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԷՈՐԳ ՄԵԼԻՏԻՆԵՑԻ
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԴԱՏԱԿԱԶՄԻ

Գ. Մ. Գ. Մ.ի Դատակազմը կը յայտնէ թէ բացուած է 1983 տարեշրջանի համար «Գրական Մրցանակի» եւ «Վերահրատարակութեան» Ֆոնտերուն ձեռագիրներ ներկայացնելու տարեշրջանը:

«Գրական Մրցանակի» Ֆոնտին նպատակն է ձեռագիր, կամ դէթ դիրքի ձեւին տալ լոյս չտեսած գործերուն գնահատումը եւ հրատարակումը:

«Վերահրատարակութեան Ֆոնտ»ին նպատակն է հայ մշակոյթին համար արժէք ներկայացնող, հրատարակուած եւ սպառած գործերու վերահրատարակումը:

Գ. Մ. Գ. Մ. մրցանակի Ֆոնտին ձեռագիրները կրնան ղրկել բոլոր հայ մտաւորականները, իրենց հայերէն կամ օտար լեզուով հեղինակած գործերը առաջարկելով Դատակազմին: Առաջարկուած գործերը կրնան վերաբերիլ հայ մշակոյթի գրական, լմաստասիրական, պատմական, եկեղեցագիտական, բանասիրական եւ յարակից այլ կալուածներու:

Առաքուած ձեռագիրները նախընտրելի է որ մեքենագրուած ըլլան եւ երեք օրինակով. կամ դէթ, գրուած ըլլան դիւրընթեռնլի ձեռագրով:

«Վերահրատարակութեան Ֆոնտ» ուղղուած առաջարկութիւնները պէտք է Դատակազմին հասած ըլլան մինչեւ Յուլիս 31, 1983:

«Գրական Մրցանակի» Ֆոնտին առաջարկուած ձեռագիրները Դատակազմին պէտք է հասած ըլլան մինչեւ Հոկտեմբեր 31, 1983:

Դատակազմին հասցէն՝
Kevork Melitinetzi Literary Prise
Armenian Catholicosate
Antelias - LEBANON

ԴԻՒԱՆ Գ. Մ. Գ. Մ.ի
ԴԱՏԱԿԱԶՄԻՆ

Դեկտեմբեր 30, 1982
Անթիլիաս

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԱՁԻ ԽՈՒՄԲԻՆ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Հայաստանի Ճաշի նուագախումբը, որ Սուրիա գացած էր նուագահանդէսներու շարք մը տալու համար, ջերմ ընդունելութիւն գտած է Դամասկոս եւ այլ քաղաքներու մէջ: Նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Կոնստանտին Օրբելեանի, մեկնաբանած է հայկական, ռուսական եւ այլ ժողովուրդներու մեղեդիներ: Հանդիսականները գնահատած են նաեւ ձեռնածու Յարութիւն Յակոբեանի ապարարութիւնները:

×

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁ ՕԳՍԷՆ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԱԿԻՐ

Ծանրաբարձութեան խորհրդային բաժակի մրցաշարքին համաշխարհային նոր մրցանիշ մը հաստատած է Օգսէն Միրզոյեան, ուսկէ բարձրացնելով 158,5 քիլօ (56 քիլօ ծանրութեան դասակարգ): Էմիաձինցի երիտասարդ ծանրաբարձը ընդհանուր արդիւնքը հասցուցած է 280 քիլոյի, ինչ որ համամիութենական մրցանիշ մըն է: 21-ամեայ մարզիկը երեւանի Մարմնամարզի Պետական Հիմնարկի ուսանող է: Առջի տարի Լիվիանոյի (Իտալիա) մէջ տեղի ունեցած ծանրաբարձութեան աշխարհի ու Եւրոպայի ախոյեանութեան մրցաշարքին յաղթական հանդիսացած էր՝ 267,5 քիլօ ընդհանուր արդիւնքով: Իսկ անցեալ տարի, Դնեպրոպետրովսկ տեղի ունեցած խորհրդային ախոյեանութեան մրցաշարքին յաղթական հանդիսացած էր, իր անմիջական մրցակիցներէն 12,5 քիլօ աւելի բարձրացնելով:

Շաբաթական չորս դաս կը յատկացուի ձեռարուեստին: Վալիա Յովհաննիսեանի դիւրաւորութեամբ ուսանողուհիները կը սորվին գործագործութիւն, ասեղնագործութիւն: Դիտողութիւն մը եւս յօդուածագրին կողմէ. - ապագայ հայուհիներ պատրաստելու համար ձեռարուեստի երկու դասեր հաւանաբար բաւական են: Իսկ եթէ բաւարար չեն, աւելի կարեւոր չէ՞ լեզուի եւ գրականութեան ուսուցումը: Ուրեմն հարկ կը նկատէ աւելցնել գրականութեան դասաւանդումին յատկացուած ժամերը:

Ինքնութիւնները ցոյց կուտան, թէ աչակերաններէն շատեր միջնակարգի վերջին տարիներուն դասարանը աւարտելէ ետք յաջողութեամբ մուտք պիտի գործեն Բուհերու բանասիրական ճիւղերը:

ՔԱՂՀԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Քոլիսէօ սրահին մէջ, Դեկտ. 12-ին, տեղի ունեցած է Ընդհանուր Կրթական Հիմնարկութեան զբաղոցական ամավերջի հանդէսը: Ցայտագիրը բաղկացած է մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդական բաժիններու կողմէ մեկնաբանուած երգերէ, արտասանութիւններէ եւ պարերէ: Ընթացիկ տարեշրջանին մանկապարտէզը տուած է 30 շրջանաւարտ, նախակրթարանը՝ 40, իսկ երկրորդականը՝ 28:

×

ՆԻԿՈՍԻՈՑ «Ս. Պառնապաս» կոյրերու վարժարանի սրահին մէջ, Դեկտ. 10-ին, տեղի ունեցած է երաժշտական երեկոյթ մը, մասնակցութեամբ դաշնակահար ընտեփան Խմմիեանի եւ երգչուհի Սօսի Մինասեանի: Առաջին բաժնին մէջ ընտեփան Խմմիեան, մեկնաբանած է հայկական պատարագէն մեղեդիներ, իր կողմէ մշակուած եւ դաշնակի վերածուած, ինչպէս նաեւ ժողովրդական մեղեդիներ, դարձեալ իր մշակումով: Երկրորդ բաժնին դաշնակահարը ընկերացած է երգչուհի Սօսի Մինասեանի, որ մեկնաբանած է երգեր Կոմիտասէն, Ալէքսէյ Հէքիմեանէն, Աշոտ Պատմագրեանէն, Գուրգէն Մ. Ալէմշահէն, Ռոմանոս Մելիքեանէն, Բարսեղ Կանաչեանէն, Վաղարշակ Սրուանձտեանցէն եւ Ալեքսանդր Դուլխանեանէն:

×

ԹԵՀՐԱՆԻ «Սիփան» Միութեան կեդրոնատեղին, Դեկտ. 16-ին, ոգեկոչուած է Անդրէ Ամուրեան՝ յուշի երեկոյթով մը: Գուրգէն Յարութիւնեան եւ Սմբատ Դաւթեան ներկայացուցած են Ամուրեանի կեանքն ու գործը: Ալբին կարդացած է իր գրած մէկ քերթուածը, նուիրուած Անդրէ Ամուրեանի (Անդրէ Տէր - Օհանեան):

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Հ. Յ. Դ. Տան չինութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին: Ժողովրդական հսկայ հաւաքավայրը կը կառուցուի անհատական թէ հաւաքական ճիգերով, մասնաւորաբար անհատներու իշխանական նուէրներով: Այդ կարդին՝ Միրիճեան ընտանիքը, յանձն առած է լողարանի չինութիւնը, իսկ Պօղոս Արզումանեան Հիմնարկութիւնը՝ Սրմենիա Մշակ. Ընկերակցութեան Ակումբի երկու յարկաբաժինները:

×

ԳԱՀԻՐԷի «Յառաջդիմասէր»ի տան «Ս. Լէյլակեան» սրահին մէջ, Նոյ. 28ին, տեղի ունեցած է զեղարուեստական երեկոյթ մը, կազմակերպութեամբ Երիտասարդաց Միութեան: Յայտագրին մասնակցած են Միութեան երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Օր. Լիտիա Յունկանեանի, մենակիչներ եւ արտասանողներ: Գարլօ Կարապետեան ուղերձ մը կարդալով, անդրադարձաւ երաք Միութեան աշխատանքներուն, նշած է. «Պասքէթպոլը չէ, ոչ ալ պարահանդէսները որ պիտի փրկեն մեզ օտարացումէ, այլ մեր սէրը հանդէպ մեր մշակոյթին եւ ազանդութիւններուն»: Երկրորդ բաժնին, Միութեան նորակազմ թատերախումբը, բեմադրութեամբ Թօքօ Պալթայեանի, ներկայացուցած է «Թիւրիմացութիւն կամ՝ կը՞ն թէ խանութ» կատակերգութիւնը: Երրորդ բաժնին, պարախումբը, ղեկավարութեամբ Սարգիս եւ Ռուբինա Ղազարեանի, ներկայացուցած է վեց պատկերներ՝ հայ եւ օտար պարերով:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մեռած է ընկ. Աստուր Սէֆէրեան: Ծնած էր 1904-ին՝ Քեսապ: Աւարտելէ ետք տեղւոյն Ուսումնասիրաց վարժարանը, գրկուած է ծրբանաս՝ հետեւելու համար տնտեսագիտութեան դասընթացքներու: Վերադարձին կը նուիրուի ուսուցչութեան եւ կուսակցական գործունէութեան: Շրջան մը կը դառնայ Քեսապի գաւառապետ: 1951-ին ընկ. Սէֆէրեան կը հաստատուի Արժանթին: Պուէնոս Այրէսի մէջ կը դառնայ գործօն անդամ Հ. Յ. Դ.ի մարմիներու, «Արմենիա»ի վարչութեան եւ այլ պատասխանատու մարմիններու:

×

ՔԻՄՊՐիճի (Մասաչուսէց) մէջ հիմնուած է «Հայկական Այժմէական Ուսումնասիրութեանց եւ Փաստաթուղթերու Ջօրեան Հաստատութիւն»ը, որուն գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ ուսումնասիրութիւններ կատարել հայկական զանազան հարցերու շուրջ: Կեդրոնը իր աշխատանքները պիտի տանի հետեւեալ 4 մարզերու մէջ. - ա) պիտի հաւաքէ զանազան աղբիւրներ եւ տեղեկութիւններ՝ վերջին տարիներու հայ ժողովուրդի պատմութեան, հաստատութիւններու, մշակոյթի եւ տարբեր իրագործումներու վերաբերեալ. բ) պիտի հովանաւորէ ուսումնասիրութիւններ համապատասխան մտաւորականներու կողմէ, որոնց նիւթը կապ պիտի ունենայ հայկական այժմէական հարցերուն հետ. գ) Նիւթական, մասնագիտական եւ թէքնիք օժանդակութիւն պիտի հայթայթէ այն անհատներուն, որոնք կը զբաղին կեդրոնի նպատակները հետապնդող ուսումնասիրութիւններով եւ դ) Պիտի կազմակերպէ եւ հովանաւորէ դասախօսութիւններ, սեմինարներ, խորհրդաժողովներ եւ հրատարակութիւններ՝ հայ ժողովուրդին դիմագրաւած ներկայ դժուարութեանց հարցին չուրջ: Հաստատութիւնը իր պիւտճէն պիտի գոյացնէ անդամագրութիւններու միջոցաւ: Անդամներ նուագագոյնը հարիւր տոլար վճարելով ձրի պիտի ըստանան հաստատութեան հրատարակութիւնները եւ պիտի կարենան օգտուիլ անոր գրադարանէն:

կանուխ կարդալ արեւմտահայ գրողներէ ոյոյնիսկ գոհարները: Արդ, այժմ, դասարանին աչակերտութիւնը սիրով կը կարդայ այդ գրական լեզուով գրուած գիրքերը եւ ոմանք արդէն խօսելու փորձեր կ'ընեն:

Գրականութիւն կ'ուսուցանէ եւ, յատկապէս, աչակերտութեան բառապաշարը հարստացնելու աշխատանքով կը զբաղի Օֆելիա Զինանեան: Դրական արդիւնքները բացայայտ ըլլալով հանդերձ, լեզուական սխալները, խրթին ոճերը դեռ կարեւոր տեղ կը գրաւեն չարադրութիւններուն մէջ: Ցօդուածագիրը սխալ կը դտնէ տնօրէնութեան մէկ կարգադրութիւնը, ծրագրով սահմանուած չորս դասաժամերուն տեղ երեք դասաժամեր յատկացնել: Մի՛ւս կողմէ, արդէն իսկ անբաւարար նկատուող այդ դասերը երբեմն տեղի չեն ունենար:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ
ԳԱՐՈՒՆ Է

Սրսպ մեկնած էր պատրաստութիւն տեսնելու, Կիրոսին հետ միասին ճամբայ իյնալու համար:

Վարդանի բանակատեղին էր արդէն: Երկինքը իր ուսերուն վրայ առած, ծիրանաւոր Աբրահամն էր այնքան հեռու եւ այնքան մօտ:

- Չէ, Մանաս, այլեւս թշնամի չի մնար մեր սահմաններուն, քանի կայ էս մեր առասպելական հսկան, - խօսեցաւ Կիրոս պատանիի մը պէս զգացուած եւ ինչպէս, ինչպէ՞ս կ'ուզէր ծունկի գալ աղօթելու համար: Այդպէս էր Աբրահամը եւ անընդունելի՝ ինչպէս Աստուածն է:

Թրքական կազմակերպուած բանակներն էին ու տեղի կ'ունենային խմբական կռիւներ: Վարդանի ու Մեհեայի բանակներէն բաւական զին-ւորներ, ճամբու վրայ են քանդելու նաեւ Սէլիմի վերջին ճիգերը: 18·000 ազատ-ամբ զինուորներ արդէն ինկած են Սէլիմի բանակներուն վրայ: Հայաստանի անկախութեան յայտարարութենէն յետոյ, այլեւս չքացան զինադադարի առաջարկները, որ ատեն - ատեն կուգային Գարա Օսմանին կողմէն եւ մէկ անգամ ալ Սէլիմէն՝ աւելի զիջող պայմաններով:

Ընդարձակ բանակատեղիին մէջ կային ձիաւորներու բեռներ, ժիր ջորիներու վրայ:

Վարդան, մի քանի ձիաւորներով վար կ'իջնէր ձիէն, երբ հեռուն տեսաւ երեք ձիաւորներ, իրենց կողմ կուգային: Անոնք արդէն քայքայուած

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր եղբօր՝ Յովհաննէս Փոփազեանի յիշատակին, փոխան ծաղկեպսակի, կարապետ Փափազեան 300 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Ազնիւ Ազատեան մէկ տարեկան «Ծառաջ» կը նուիրէ իր մեծ - հօր՝ Սրիստակէս Պետրոսեանի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ իր դբպրոցին.- Մարտիրոս Անտոնեանի մահ - ւան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Արթիւր Արթինեանէ 200, Տէր եւ Տիկին Արտաւազդ Մանուկեանէ 200, Տիկին Ճլօրա Քէօմիւրեանէ 100, իր մօր մահուան առթիւ, Տիկին Ալթուն Նաճարեանէ 150 իր մուսոնոյն եւ հարսին ապաքինման առթիւ, Պ. Զաքարիա Խուկոյեանէ 50 իր ապաքին - ման առթիւ։

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի՝ Ասատուր Ցակոբեանի մահուան առթիւ՝ Պ. Յովհաննէս Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ձերանեան, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Ձերանեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Սինապեան 50 Ֆ.։

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները.- Շաֆէ Թապիպեանի (ծնեալ՝ Փիլիկեան) հոգեհանգստեան առթիւ՝ Վրթժ Ելթուվանեան 100, Լուսին Գուլումեան, Միհրան Նագաչեան 50-ական Ֆ.։

×

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.- Հանգուցեալ Անդրանիկ Օպօզեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղիկի՝ Այրի Տիկին Օպօզեան 1000 Եկեղեցւոյ, Պ. Առաքելեան եւ զաւակները 500, Տէր եւ Տիկին Տէր - Ցակոբեան 300, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մամա եւ Տէր եւ Տիկին Միքաէլեան 200-ական Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Արամ Գասպարեան եւ Պ. Նշան Պետրոսեան 150-ական Եկեղեցւոյ, Այրի Տիկին Թադէոսեան, Այրի Տիկին Վարդուհի Օպօզեան եւ զաւակները, Օր. Մամա 100-ական Ֆ. Եկեղեցւոյ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Աղքատախնամի Ընկերակցութիւնը չը - նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.- Պ. Անթուան Պաղտիկեան ընկ. տասը հազար Ֆր., Պ. Հայկ Պահչէճեան՝ ողբացեալ Տիկին Միհրանուշ Մեսրոպեանի մահուան տը - խուր առթիւ՝ 300, Պ. Ռոժէ Թազւորեան 200, Պ. Պ. Եղիշէ Այվազեան եւ Արա Տէ - յիրմէնճեան 150-ական Ֆ.։

ՆՈՒԷՐ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան կազմա - կերպած խաչբարերու զեղեցիկ ցուցա - հանդէսին եւ յաջորդական երեք շաբ հետաքրքրական դասախօսութիւններուն առթիւ՝ Տիկին Արշալոյս Թադէոսեան 500 Ֆ. կը նուիրէ (ստանալ «Ծառաջ»էն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14, Rue St. Bazile — Marseille

Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ կիրակի, Յունուար 23-ին, ժամը 15.30-ին

ՑԱՏՈՒԿ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ ՄԸ ԵՐԻՑ ՀԱՑՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Այս ընդունելութեան հրաւիրուած են անխտիր բոլոր մեր երէցները։

Հիւրասիրութիւն - գեղարուեստական յայտագիր - հայկական մթնոլորտ - ։

Կ. Ս. Մ.

Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 12ԻՆ

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, կիրակի, Յունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ։

17, Rue Bleue — 75009 Paris

SEJOUR A BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section Asnières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan 799 - 41 - 19

Mme Kaichian 799 - 92 - 35

UGAB - Jeunes

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

VENDREDI 21 JANVIER à 20 h. 30

chansons populaires arméniennes

Herminé YERISSIANS

soliste de musique de chambre de Radio - France
chanteuse à l'opéra et à la radio de Vienne

accompagnée au piano par Marietta MANOUKIAN

ENTREE LIBRE

SOIREE ARTISTIQUE

le 22 Janvier à 20 h. 30 au Centre Culturel de Villeurbanne

organisée par

le Comité Educatif de l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon et des environs

AU PROFIT DE L'ÉCOLE St. JACQUES

avec
— Troupe de danses ARZIVE
— Trio arménien : Elia PEHLIVANIAN (kanon)
Arto PEHLIVANIAN (dhol, guitare)
Mme Anna KARAKAYA (chants populaires et folkoriques)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

ԿՐՔՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապ. Խաչի Կրթնոպլի վարչութեան «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Կիրակի, Յունուար 23-ին, կէս օրէ վերջ, ժամը 15-ին՝

Salle des Fêtes de St. Martin d'Heres

Ներկայ է հայկական կաղանդ Պապան գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի։

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy - Clamart

Matinée dansante

Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵՂՆԱՊՕՐԻՆ ԳՈԳՆՈՑԸ ԿԸ ՍՓՈՒՈՒԻ ԿԵՑՆՔԻՍ ՄԷՋ

Le tablier brodé de ma mère s'étale dans ma vie

Mise en scène de **Arby Ovanessian**
Adaptation musicale de **Aram KEROVPIAN**

HOTEL St. AIGNAN
75, rue du Temple, Paris 3e
Mo Rambuteau ou Hôtel de Ville

DU 14 AU 25 JANVIER à 21 heures
les dimanches à 15 heures et 21heures
le 25 janvier à 19 h. 30 et 22 heures
le 19 janvier : relâche

Renseignements et billets :
Librairie H. Samuelian, tél. 326 - 88 - 65 — Librairie Jourdan, tél. 540 - 76 - 21

Le CENTRE CULTUREL NOURHAN FRINGHIAN
présente dans le cadre de la promotion du cinéma arménien

«ԿՏՈՐ ՄԸ ԵՐԿԻՆՔ»

ՀԱՑԱԽՕՍ ՖԻԼՄԸ

« un coin de ciel bleu »

en V. O. sous titré en français
un film de **HENRIK MALIAN**
avec MEHER MKRTCHIAN le comédien le plus célèbre d'Arménie

Jeudi 20 Janvier à 21 h. au Théâtre Municipal d'Issy - les - Moulineaux

Participation aux frais : 30 F

Billets : à l'église arménienne d'Issy - les - Moulineaux et sur place le soir de la projection

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JA

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les-Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

La M. C. A. de Paris organise du 11 au 20 Janvier de 14 à 19 h.
à la Chapelle de la Sorbonne, (place de la Sorbonne)

une

EXPOSITION D'ART ARMENIEN
« MINIATURES ET KHATCHKAR »

sous le Patronage de Monsieur JACK LANG
Ministre de la Culture
et la Présidence de Mgr. SEROPE MANOUKIAN
délégué apostolique de S. S. Vasken 1er

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
20
JEUDI
20 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրաւցսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.352 Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN 58e ANNÉE — No 15.352

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4 - 13)

ՀԱՑԱՒԱՆ ԳԻՒՂԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ

Աբովեան քաղաքի մերձակայ Հացաւան գիւղը բոլորած է իր վաթսունամեակը: Գիւղը, որ փոռւած է Երեւանէն Գառնի տանող ճամբուն ալ կողմը գտնուղ տափարակ տարածութեան մը վրայ, հիմնած են Մուշէն, Պիթլիսէն եւ Ալաշկերտէն ներգաղթած երեսուն ընտանիքներ: Այդ ժամանակ ջրազուրկ հողաչերտը, զոր ժողովուրդը կոչած էր Տաչ-Աբդալար (այսինքն՝ անջուր), խեղճուկ տեսք մը ունէր: Ռուս բանաստեղծ Նիկոլայ Տիխոնով իր «Յայտնութեան օրեր» ճամբորդական նոթերուն մէջ նկարագրած է գիւղին վիճակը: Ներկայիս Հացաւանը զարձած է չրջանի գողտրիկ ու չէն գիւղերէն մէկը: Գառնիի ձորէն հոն բերուած է կենարար ջուրը, որ կարելիութիւն տուած է չրջակայ հողային մերկ տարածութիւնները ծածկելու պըտղատու այգիներով, անտառներով, բանջարանոցներով: Մօտ ատենէն պարտէզներու տարածութիւնը կը հասնի 200 հեկտարի: Տնտեսութիւնը մեծ եկամուտներ կը ստանայ նաեւ անասնաբուծութենէ: Գիւղին բնակչութիւնը քառապատկուած է: Հացաւանը ունի մշակոյթի տուն, դպրոց, նամակատուն եւ բնական կազ:

×

ՇԻԼԼԷՐԻ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐԷՆ
ՀԱԽԱՓԱԾՈՑ ՄԸ
ՀԱՑԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Երեւանի պետական համալսարանի հրատարակչականը «Ուսանողի գրադարան» մատենաշարով լոյս ընծայած է Ֆրիտրիխ Շիլլերի պատմական թատերախաղերու հատոր ածոն: Գէորգ Բարխուդարեանի եւ Յակոբ Յակոբեանի թարգմանութիւններով կազմուած գիրքին մէջ տեղ գտած են «Տոն Կարլոս»,« Մարի Սթիւառ», «Օռլէանի կոյսը» եւ «Կիյօմ Թէլ» գործերը: «Տոն Կարլոս» ողբերգութիւնը առաջին անգամ հայերէն թարգմանած է Գէորգ Բարխուդարեան 1878-ին եւ հրատարակուած Թիֆլիս, Էնֆիաճեանի տպարանը: Ներկայ հատորին մէջ այս եւ «Մարի Սթիւառ» թատերախաղերը ներկայացուած են Յակոբ Յակոբեանի նոր թարգմանութեամբ: Երկրորդ թատերախաղի առաջին թարգմանիչը եւս եղած է Գէորգ Բարխուդարեան, որ 1891ին զայն զետեղած է Թիֆլիս հրատարակուղ «Թատրոն» հանդէսին մէջ: Յաջորդ երկու թատերախաղերը ներկայացուած են Բարխուդարեանի թարգմանութեամբ: Մինչեւ անոր տարած աշխատանքը (1876), «Օռլէանի կոյսը» հայերէն առաջին անգամ թարգմանուած է 1868-ին, «Եոհաննա տ'Արզ կամ Օռլէանի օրիորդը» վիպասանական ողբերգութիւն խոբագրով, Կարապետ Ղազարեանի կողմէ: Իսկ «Կիյօմ Թէլ»ի առաջին թարգմանիչը եղած է Մելիքսէթ Եպիսկ. Մուրատեան (1865): Բարխուդարեան այդ գործին ձեռնարկած է հինգ տարի առաջ եւ զայն հրատարակած Թիֆլիս: Հայաստանի մէջ այդ թարգմանութիւնը ունեցած է երկու հրատարակութիւններ. առաջինը՝ 1934-ին, Վահան Թոթովենցի խմբագրութեամբ եւ լեզուական զգալի փոփոխութիւններով, երկրորդը՝ անփոփոխ ձեւով մուած է 1954-ի Երեւանեան հրատարակութեան մէջ:

Գերմանացի բանաստեղծի եւ թատերագրի հարուստ վաստակով ոգեւորուած

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ թիւին նուազուցմին առթիւ, Քանաո Անշէնեէ Զորեքշաբթի օր կ'ամբաստանէր կառավարութիւնը որ կեղծած է թիւերը, հաշիւին մէջ չառնելով որոշ դասակարգեր: Երկիթագործները, որ չատ լուրջ «տեղեկութիւններ» կը քաղէ ընդհանրապէս, կը բացատրէ զործադրուած մեթոտը, որ Պաւիլ օրով ալ կիրարկուած է եւ թոյլ կուտայ որ 234 հազար զործազուրկներ «անհետանան»: Նախ նկատի չեն առնուին 16-էն 18 տարեկան երիտասարդները, որոնք ամէն աշնան հրապարակ կուգան, առանց որեւէ պատրաստութեան: Ասոնց համար պատրաստութեան կեդրոններ կան, ուր սակայն միայն 45 հազար տղաք ու աղջիկներ կրցած են հետեւիլ, բայց ասկէ թոյլ կուտայ որ ամբողջն ալ չարձանագրուին զործ փնտռողներու ցանկերուն վրայ: Երկրորդ՝ կան ժամանակաւոր զործ փնտռողները եւ մանակի ժամանակով զործ փնտռողները, այս բոլորին դումարը՝ 284 հազար «մոռցուածներ» են, ինչ որ կը խեղաթիւրէ պատկերը: Աւելին որոշուած է Գործի նախարարութեան կողմէ, որ ժամանակաւոր կամ մանակի ժամանակով զործ փնտռողներու ցանկը Մարտին միայն հրատարակուի, այսինքն՝ թաղապետական ընտրութիւններէն ետք...:

ՆԻԺԵՐԻԱ. տասնեւհինգ օր պայմանաժամ տուած է բոլոր այն օտարականներուն, որոնք ապօրինի վիճակի մէջ են, երկրէն հեռանալու: Այս կարգադրութիւնը, զոր յայտարարած է Ալհաճի Ալի Պապա կը վերաբերի մէկ միլիոն օտարներու, մեծ մասամբ եկած զրացի աֆրիկեան երկիրներէ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հակօդային Սամ-5 տասնեւերկու հրթիռներ յանձնած է Սուրիոյ: Ասոնց տարողութիւնն է 240-էն 300 քիլոմեթր եւ կրնան ուրեմն Իսրայէլի եւ Լիբանանի օդային սահմանները հասնիլ:

ԻՍՐԱՑԻԼ - ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ միջադէպ մը պատահած է Պէյրութ առջի օր, երբ իսրայէլեան քանի մը ճիփեր ամերիկեան պատուար մը ուզած են անցնիլ դէպի Հայ-ալ-Սոլում երթալու համար, այսինքն՝ բազմազգեան հակակրէի տակ գտնուղ չրջան մը: Ամերիկացի 15 զինուորները արգիլած են եւ կազմուպատրաստ ուզած են կրակել՝ ստիպելու համար իսրայէլեան ուժերը, որ քաչուին:

են հայ մշակոյթի բոլոր մեծերը՝ Նարեան, Րաֆֆի, Սունդուկեան, Շիրվանզադէ, Զուլհաննիսեան, Թումանեան, Իսահակեան, Դեմիրճեան, Զարենց եւ այլն.: Շիլլերի անունը պաշտամունքի առարկայ եղած է Աբովեանի համար, որ զրեթէ ամբողջութեամբ դոց սորված է անոր բանաստեղծութիւնները ու բալլադները: Աբովեան եղած է Շիլլերի առաջին հայ թարգմանիչը. տակաւին 1830-ական թուականներու սկիզբները, Դորպատի համալսարանը ուսանելու ժամանակ, ան թարգմանած է «Իոէալներ» բանաստեղծութիւնը, «Երաշխիք» եւ «Ասպետ Թոկենպուրկ» բալլադները: 1860-ական թուականներէն արդէն կանոնաւորաբար կը թարգմանուին Շիլլերի լաւագոյն ոգբերգութիւնները, որոնք մինչեւ այսօր ալ իրենց պատուոյ տեղը ունին հայկական թատրոնի խաղացանկին մէջ:

ԿՈՉ՝
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Թրքական ցեղապաշտութիւնը եւ զինապաշտութիւնը վար առին իրենց դիմակները:

Սթրազպուրկի Միացեալ - Եւրոպային որպէս քաղաքակիրթ եւ քաղաքավար ներկայացող Թուրքիան վար առաւ իր նենգ - դութիւնը ծածկող դիմակը:

Թալաթներու ուղիղ գծին վրայ գտնուղ թուրք իշխանաւորները ցոյց տուին իրենց իսկական դիմակները:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան պատասխանատուներէն եւ Հայ Դատի անխոնջ սպասարկու Աբրահամ Աչճեան առեւանգուած է:

Թուրք Պետութիւնը եւ իր առարկայական դաշնակիցները, երէկ՝ իրենց լռութեամբ մեղսակից, այսօր՝ ոճրին մասնակից, դիմած են պետական ահաբեկչութեան, զարճած են աւազակ, եւ մոռնալով Արդարութիւն ու Մարդկային Իրաւունք, կազմակերպած են առեւանգում: Միաժամանակ, Թուրքիոյ ամբողջ տարածքին, կալանքի եւ մահուան կը դատապարտուին թուրք եւ քիւրտ ժողովուրդներու յառաջադէմ բոլոր պայքարողները:

Կ'ամբաստանենք Թուրքիան

Կ'ամբաստանենք Թուրքիոյ առարկայական բոլոր դաշնակիցները՝ պետական ահաբեկչական կազմակերպիչի եւ մեղսակիցի յանցանքով:

Կը մերժենք լռել
Կը մերժենք ձեռնածալ մնալ

Ո՛չ Թուրքիան, ո՛չ ալ յանուն Մարդկային Իրաւանց ճառող իր դաշնակիցները չեն կրնար լռեցնել մեր արդար պահանջատիրութիւնը:

Մեր հողերը մերն են՝ մինչ որ ալ մոռածեն սպայակոյտի պետերը:

Հայաստանը Թուրքիա չէ եւ պիտի չըլլայ

Այս կը թելադրեն Մարդկային եւ Ժողովուրդներու Իրաւունքները:

Ջօրավիգ ենք Լիբանանի հայութեան

Կը պահանջենք որ անմիջապէս ազատ արձակուի Աբրահամ Աչճեան եւ վերջ գտնեն դաւադիր մեղսակցութիւնները:

Կոչ կ'ընենք Հայ ժողովուրդի բոլո'ր բարեկամներուն եւ բոլո'ր Հայերուն որ միանան մեր բողոքին եւ մասնակցին ժողովրդական ցոյցին որ տեղի պիտի ունենայ՝

ՈՒՐԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 21-ին, ժամը 18-էն սկսեալ Թրքական հիւպատոսարանին առջեւ՝ 170 Պուլվար Հօսման 75008 Փարիզ:

ԵԿԷ՛Ք բողոքելու Աբրահամ Աչճեանի առեւանգման դէմ:

ԵԿԷ՛Ք պոռալու որ մեզ չեն կրնար լռեցնել: Թուրք ծաւալապաշտութեան բանակները բաւարար չեն մեզ մղելու ազգային անճնասպանութեան:

Բողոքե՛նք մեր վաղուան առեւանգման դէմ:

Միակա՛մ:
Միասի՛ն:
Մէ՛կ Հայութիւն:

Ամէնքս՝ Աբրահամ Աչճեան:

Հ. Ց. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ,
ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ

Հ. Ց. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ,
ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՍԵՊՏ. 6-7Ի ԴԷՊՔԵՐԸ ԵՒ ԻՒՐԿԻՒՊԼԻԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

———×———

(Ր. եւ վերջ)

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻՆ ՄԷՋ ՏԽՈՒՐ ՁԱՅՆ ՄԸ

Սաւօյ պանդոկին մէջ կը մնայի: Սեպտեմբեր 7-ի առաւօտուն, հեռաձայնը նախարար ընկերս Սթեֆանոփուլոսէն հեռաձայն մը ստացայ: Անմիջապէս տեսակցութիւն մը կը խնդրուէր: Շատ տըխուր եւ չփոթած ձայնով մը կը խօսէր:

Ես կը խորհէի որ պատրաստուած հաղորդագրութեան Թուրքիոյ նպաստաւոր եղած ըլլալուն մասին այդպէս տխուր վիճակ մը ունէր, բայց անմիջապէս Պոլիսի մէջ պատահած Սեպտեմբեր 6 - 7-ի դէպքերուն մասին խօսք ըրաւ:

Ակռէ վերջ այլեւս ոչ մէկ բան կրնայ ըլլալ, ըսաւ ան: Այսքան չանքերէ յետոյ պատրաստուած հաղորդագրութենէն ալ ոչինչ կարելի է սպասել: Ակռէ վերջ միայն երկու անձնական բարեկամներ ըլլալով կրնանք մնալ: Այլեւս, Թուրք եւ հելլէն բարեկամութիւն մը հաստատելու համար կարելի չէ Սթեֆիւրքի եւ Վենեզիելոսի մը երեւումը: Մեղք եղաւ:

Յաջորդ օր հրատարակուած անգլիական թերթերու մէջ տեսնուած պատկերները յուզումով դիտեցի: Առանց Լոնտոն մնալու անմիջապէս Պոնն վերադարձայ: Հազիւ մէկօդ մը վերջ դարձ ինքզինքս եւ Սեպտեմբեր 26-ին Լոնտոն եկայ իբրեւ Թուրք Աւազ Դեսպան:

ԿԱՍԿԱԾ ՄԸ

Կառավարութենէն եւ ապահովութեան կազմակերպութիւններէն ստացուած տեղեկութիւններէն կը ջանայի դէպքերուն հաշուեկշիռը ընել: Գիտէի որ Սթեֆիւրքի բնակարանին վրայ ռումբի մը արձակուած ըլլալու լուրը, ինչպէս երէկ, այսօր ալ պիտի դրգռէր մեր ժողովուրդը: Միայն, կը խորհէի, որ երբ Լոնտոնի մէջ տեսակցութիւնը դրական եւ չինչ գետնի մը վրայ կ'ընդհանայ, արդեօք կարելի չէ՞ր նման դրգռութիւն մը կասեցնել:

Այս կարգին, մինչեւ այսօր լուռ մնացած կէտ մըն ալ, զրոյց մըն ալ պիտ բաւական զրաղեցուցած էր: Կ'ըսուէր թէ այդ օրերուն, Լոնտոնէն Անգարա հեռաղիր մը քաչուած էր, որուն մէջ կ'ըսուէր, թէ «հոս զործերը մեզի համար յոհացուցիչ վիճակի մը մէջ չեն ընթանար, ուստի լաւ կ'ըլլայ եթէ Պոլսոյ մէջ Ցոյներու դէմ չարժում մը կատարուի»:

Իրաւ եւ դեսպան պաշտօնի սկսելէ յետոյ դեսպանատան խորհրդական Քաւրուք Պէրքօլէ այդ օրերուն մայրաքաղաք քաչուած բոլոր հեռագիրներու ծածկագիրները ուզեցի եւ քննարկեցի: Այսպիսի հեռագիր մը չկար: Միայն մէկ հատին մէջ, կիպրական հարցին առթիւ կառավարութեան աւելի կարծր կեցուածք մը ցոյց տալու մասին ակնարկութիւն կատարուած էր: Այդ հեռագրին տակ ալ Արտաքին Գործերու նախարար Ֆաթին Բիւշիւ Զօրլուի ստորագրութիւնը կար:

ԼՈՍ ԱՆՃԼԼԸՍԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ 1983Ի ՍԿԶԲԻ

ՕԱՆՕԹ. - Վերջին տասնամեակին, Իրանի յեղափոխութենէն ու Լիբանանի բաղաքացիական պատերազմէն ետք, Լոս Անճըլըսը սկսաւ դառնալ Ամերիկահայութեան Պոլիսը, սա իմաստով, - ինչպէս որ 1461-էն 1820, Պոլիսը այն խառնարանն էր գաւառներէն գաղթող Հայութեան, որ վերածուեցաւ ձուլարանի եւ 19-րդ դարու ընթացքին ստեղծեց թէ՛ արեւմտահայերէնը, թէ՛ ալ արեւմտահայութեան մշակոյթին մէկ կարեւոր հատուածը, նմանապէս Լոս Անճըլըս կը յառայ վերածուիլ նոր Պոլիսի մը (թէեւ եթէ «ղեկավար» խմբակներու հետ խօսիմ, նոր Պէյրութ կ'երազեն...): Ես կը մերժեմ այս պէյրութահայ վարկածը: Պէյրութը կիլիկահայութեան կեդրոնն էր, մինչ Լոս - Անճըլըս ունի մօտ 35·000 Պէյրութցի հայ, 20·000 ուրիշ Հայ՝ արաբական Միջին Արեւելքէն, 30·000 իրանահայ, 5·000 ուրիշ շրջաններէն ներգաղթողներ, մօտ 40·000 Հայաստանէն արտագաղթող Հայեր (1945-էն 1982) եւ մօտ 35·000 ծնունդով ամերիկահայ: Հոն խօսուող հայերէնը նոյնիսկ արեւելահայերէն է, որքան՝ արեւմտահայերէն: Նոյնիսկ ոչ - Մեսրոպեան, այսինքն՝ խորհրդային Հայաստանի «ուղղագրութեամբ» պարբերաթերթ հրատարակուեցաւ հոն: Նման գաղութ չի կրնար միատարր Պէյրութ մը արտադրել...:

Թէ ի՞նչ պիտի ստեղծէ, չեմ գիտեր: Կը յարգեմ Նոր Հայ-ի թղթակից Հրանդ Սիմոնեանի կարծիքը, քանի որ ան շատ լաւ ծանօթ է գաղութի կեանքի ու մեծ ու փոքր կազմակերպութիւններու եւ վէճերու ծալքերուն, իսկ ես 3200 մղոն (4800 ֆիլոմեթր) հեռու գտնուող ամերիկեան ծովեզերքէն այցելու մըն եմ: Սակայն ինծի կը թուի թէ Լոս - Անճըլըսի ժխորը միշտ դրական չէ: «Երէկուան Արշակաւանը», կը հաստատէ Պ. Սիմոնեան, «խոզաղած է, լրջացած»: Ցո՛յս մը, գովելի և հասկնալի. ոչ՝ կատարուած իրականութիւն մը: Ճիգերու, տաղանդի և դրամի կրկնակ դրամագլուխներու սահելի բաժնում մը կայ Լոս - Անճըլըսի մէջ, որ թէ՛ փաստ է գաղութի առոյգ վիճակին և կայտառութեան, անոր ուժականութեան յորդումին, թէ՛ ալ փաստ է գործակցելու անկարողութեան ախտին:

Ուրեմն, կ'արտատպենք Սիմոնեանի յօդուած - թղթակցութիւնը, ապա՝ յաջորդ թիւով ևոյն շաբաթաթերթի (Նոր Հայ) ևո՛յն Ամանորի Բացառիկին մէջ հրատարակուած երկրորդ յօդուած մը, որովհետեւ անոնք գիրար կ'ամբողջացնեն, երբեմն գիրար հակասելով (հոս՝ հակասո՛ւմը դրական երեւոյթ է): Գութեան ալ լաւատես է, սակայն իր յօդուածի բանի մը պարբերութիւնները կը պահանջեն համագործակցութիւն մը, որ տակաւին չկայ:

Կը յուսանք «Ծառայ»ի ընթերցողներուն ներկայացնել Լոս - Անճըլըսի մէջ արագօրէն կազմուող գաղութին վիճակը, մաս - սամբ՝ որովհետեւ իմ ինծի՛ն հետաքրքրութիւն է այս կազմումի հոլովոյթը, եւ մասամբ՝ որովհետեւ կը հաւատանք որ ողբասացութիւնը («կը ֆայֆայուի Թեհրանը, կը տկարանայ Պէյրութը») կը պահանջէ հաւասարակշռիչ ձայն մը (կը կերտուի նոր մը, Լոս - Անճըլըս մը, զոր տակաւին չենք կրնար վերջնականապէս դատել): Անշուշտ ամէն գիտակից Սփիւռքահայ կը յուսայ որ պիտի դիմանա՛ն Պէյրութն ու բաջակորով Թեհրանը. սակայն պէտք չէ մոռնալ նորերը՝ Թորոնթոյէն՝ Լոս - Անճըլըս...:

ՀԱԶԻԿ ԹՕԼԻՕԼԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԷն եռք ամենահոծ հայ գաղութը Նոր Տարին կը դիմաւորէ առտյգ, կայտառ, աւելի քան միամնական եւ կազմակերպուած:

Աշրարեւ, երբ անցեալ 12 ամիսներու հայելին՝ մամուլը կը թերթատենք, մեր սիրտը կը լեցուի բերկրանքով եւ հպարտութեամբ:

Երէկուան Աշրակաւանը՝ Լոս Անճելոսը, խաղաղած է, լրջացած: Մեծնալու ցաւէն բռնուած՝ անժամանակ եւ անբնական աճը սառած է այժմ, մակընթացութիւնները վերածուած հանդարտ եւ խաղաղ ովկիանոսի: Ո՛չ մէկ կասկած, որ կուսակցութիւնները մեծ դեր խաղացած են այս գծով:

Հայ քաղաքական մեր դասը զարձած է դիւտութիւն եւ գործնականացած, ամէնօրեայ աշխատանքի եւ ապրումի մղեմիշտ դրական չէ: «Երէկուան Արշակաւանը», կը հաստատէ Պ. Սիմոնեան, «խոզաղած է, լրջացած»: Ցո՛յս մը, գովելի և հասկնալի. ոչ՝ կատարուած իրականութիւն մը: Ճիգերու, տաղանդի և դրամի կրկնակ դրամագլուխներու սահելի բաժնում մը կայ Լոս - Անճելոսի մէջ, որ թէ՛ փաստ է գաղութի առոյգ վիճակին և կայտառութեան, անոր ուժականութեան յորդումին, թէ՛ ալ փաստ է գործակցելու անկարողութեան ախտին:

*Ուրեմն, կ'արտատպենք Սիմոնեանի յօդուած - թղթակցութիւնը, ապա՝ յաջորդ թիւով ևոյն շաբաթաթերթի (Նոր Հայ) ևո՛յն Ամանորի Բացառիկին մէջ հրատարակուած երկրորդ յօդուած մը, որովհետեւ անոնք գիրար կ'ամբողջացնեն, երբեմն գիրար հակասելով (հոս՝ հակասո՛ւմը դրական երեւոյթ է): Գութեան ալ լաւատես է, սակայն իր յօդուածի բանի մը պարբերութիւնները կը պահանջեն համագործակցութիւն

1982ԻՆ ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅԿ. ԱԶԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ԳՈՎՍԷՓԵԱՆ

—×—

ՍՓԻԹՔ

× Տարւոյն առաջին օրերուն, Սփիւռքի Հայութիւնը կորսնցուց իր ծանօթ անդամներէն՝ Կրեկուար Ասլան: Ռէ վանթիւրայի նուագախումբէն մինչեւ իր վերջին Փիլմը, տաղանդաւոր նուագածու երգիչէն մինչեւ այլապէս տաղանդաւոր դերասանը, Կրեկուար Ասլան իրագործեց փայլուն ասպարէզ մը ըլլալով սինեմայի, թատրոնի, հեռատեսիլի լաւագոյն «երկրորդ դերերէն» մէկը: Ամբողջական դերասան, ունէր թաժխնդիր դիտակցութիւնը իր արհեստին ու արուեստին: Բնիկ պոլսեցի, Կրեկուար Ասլան երբեք չէր խզած կապը հայ զագութին հետ:

× Մխիթարեան Ուխտի արժանաւոր անդամներէն՝ Հայր Յուսիկ Վարդապետ Պուշլիկեան թաժնուեցաւ մեզմէ, համեմատաբար երիտասարդ տարիքի մէջ: Տանեակ տարիներ պաշտօնավարեց Մխիթարեան վարժարաններէն ներս, վերջերս Փարիզ, Պէյրութ: Սակայն իր պաշտօնը եղաւ գլխաւորաբար մատակարարումը Միաբանութեան ինչքերուն: Ինչպէս ամէն մխիթարեան միաբան ուներ մտաւորական բեղուն գործունէութիւն: Հմուտ էր բազմաթիւ հին ու նոր լեզուներու: Մեծ ընթերցող, գրականէն բանասիրականը, գիտականէն հեռատեսուզականը, Յուսիկ Վրդ. Պուշլիկեան կենդանի համալսարան մըն էր:

Խոսէմպլին, Արմինիըն Գոնկրէսը, Համալսարանական Ուսանողական միութիւնները, կոմիտէները, Հայ Դատի յանձնախումբերը, Հայ Բանտարկեալներու բարեկամները, Արարատ Մշակութայինը Հայ Տուն Միութիւնը:

Մեծ գաղութ է Լոս Անճըլըս: 1280 փրոֆէսօրներ կը դասաւանդեն Գալիֆորնիոյ Ամերիկեան կրթարաններուն մէջ: Գիտնականներու թիւը՝ 25: Կ'արժէ համալսարանաւարտի մը թէգին նիւթը դառնայ այս:

Ահա այս նօթերով ցոյց կուտանք թէ լաւատես ենք ապագայի նկատմամբ: Այնուամենայնիւ՝ չատ բան կախեալ է դրօղներէն ու մտաւորականներէն, որպէսզի նախ գիրքը յարգել սորվին եւ արժէքաւոր գործեր արտադրեն, համբայ ցոյց տան, եւ վերջապէս ապագան դծեն այս գաղութին:

ՀՐԱՆԴ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՐ

ՔԱՆՆ («Ցառաջ»). - Քաննի Հայ Տիկնանց Միութիւնը, հիմնուած 1971-ին, իր կարելիութեան սահմաններուն մէջ քանի մը առաջադրութիւններու գործադրութիւնը կը հետապնդէ. - Հայերէնի միօր - եայ դասընթացքներ երախաներու, պատանի - պարմանուհիներու եւ չափահասներու, հայկական ժապաւէններու տարեկան ցուցադրութիւններ, հանդիպումներ յատկապէս տարեց ազգայիններու հետ, կանոնաւոր կերպով դրեթէ ամիսը մէկ, նիւթական օժանդակութիւն եւ բարոյական սիրոյանք ասոնց անհրաժեշտութեան կարօտ հայրենակիցներու, մասնաւորապէս անոնց, որոնք կը գտնուին անկեալոցները. - յատկապէս Սէն Ռաֆայէլի Հոմը. - ու հիւանդանոցները, ինչպէս նաեւ գաղութին անդամները ի մի խմբելու ձգտող պատահներու կազմակերպումներ եւայլն:

Անկասկած, այս գործունէութեան ծիրին մէջ իր առանձին տեղը կը գրաւէ, կարեւորութեան կարգով, մայրենի լեզուին ջամբումին ճիդը հոս ծլարձակող ծիլերուն, չարաթը մէկ, Փրանսացի մայրապետներու կեդրոնին մէջ, Տիկին Ասատուրեանի ձեռնհաս ղեկավարութեամբ:

Ցաւն ընդհանուր է, քանի հոս եւս առաւելաբար ծնողքներու անհոգութեան հետեւանքով, ուսումնական տարեսկիզբին արձանագրուած փոքրիկները կանոնաւոր կերպով չեն հետեւիր դասընթացքներուն: Շատեր, այս կամ այն պատճառաբանութիւններով յաճախ կը բացակայեն իրենց Զորեքշաբթիի դասերէն, դժուարութիւններ ստեղծելով ուսուցչուհիին եւ անոր գործակից Տիկին ձէվիզեանի դնահատելի ջանքերուն: Եւ, այս հակառակ այն իրողութեան, որ դասերը բոլորովին ձրի կը կատարուին:

Այս հաստատումները կրնա՞ն արդեօք դգաստութեան հրաւէր նկատուիլ ան - տարբեր ծնողքներուն համար: Մանաւանդ անոնց, որոնք չես գիտեր ինչ - ինչ պատճառներով կը զլանան իրենց զաւակները առաջնորդել հայկական դասերուն, հոգ չէ թէ անոնք ըլլան նախնական, տարրական: Ինչն ալ իր օգուտը կը բերէ, քանի նորահաներուն հոգիներուն եւ միաբերան մէկ կը սերմանէ հայկականութեան սիրէը:

Միօրեայ դպրոցին ամանորեան հանդիսութիւնը, չքեղ զարդարուած սոնա - ծառին առջեւ, տեղի կ'ունենայ, Շաբաթ, Յունուար 8-ին, կէսօրէ ետք: Ծնողքներ ներկայ կը գտնուին եւ հաճոյքով կը հետեւին իրենց զաւակներուն, ամիսներու ընթացքին սորված արտասանութիւններուն եւ երգերուն: Կաղանդ Պապուկը իր աւանդական տարազով կը յայտնուի վերջապէս եւ երախաներուն ուրախ ճիչերուն ու բացագանչութիւններուն մէջ ամէն մէկուն կը բաժնէ իր նուէրները:

Ասոնք կ'առնէ չորրանիս հոգեւոր հովիւը Տարօն Ծ. Վրդ. Ճէրէճեան: Գնահատելէ ետք Քաննի Հայ Տիկնանց Միութեան անդամներուն ժրաջան աշխատանքը, կոչ կ'ուղղէ ծնողքներուն, որպէսզի իրենց զաւակները կանոնաւոր կերպով ուղարկեն ասոնց չորեքշաբթիներուն վրայ դրաշմ գետեղող հայկ. միօրեայ վարժարանը: Անտարբերներուն ալ կը թելադրէ իրենց զաւակները առաջնորդել դպրոց:

Ամանորի այս դպրոցական հանդիսութեան ներկայ կը գտնուին իրենց կեդրոնը հայկական հանդիսասէրներուն եւ դպրոցին սիրայօժար տրամադրած Փրանսացի մայրապետներ, իրենց գլխաւորուհիին առաջնորդութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ.-

Հայկական ծնունդ ... որքա՜ն քաղցր կը հնչեն մեր ականջներուն այս երկու բառերը: Կարծէք թէ մեր Ծնունդը տարբեր ըլլայ ուրիշներէն, իր համովն ու բոյրովը: Եւ, Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին լեցուն էր հոծ բազմութեամբ մը, լսելու եւ վայելելու համար հոգեպարար արարողութիւնները: Այս բազմութեան մաս կը կազմէր նաեւ, տասնեակներով հայ աղջնակներու եւ մանչուկներու խումբ մը, որ չետ կրօնական արարողութիւններուն, կ'առաջնորդուէին տաճարին կից՝ Արծրունի Ջրբաչեան սրբարհը, ուր տեղի կ'ունենար տօնածառի աւանդական հանդիսութիւնն ու ճաշը:

Անմեղներու այս պանդուածը, Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Մայր եկեղեցւոյ հովանաւորած հայերէնի դպրոցի աշակերտներն էին, որոնց կ'ընկերանայինք իրենց ծնողքները եւս: Խանդավառութեամբ լեցուն օր մըն էր բոլոր անոնց համար, որոնք չեն դադրած տակաւին հայ մանուկի հոգիէն ներս Հայութիւն ներմուծելէ:

Յակոբ Եպիսկ.ի Տէրունական աղօթքէն ետք, Կրթական Մարմինի կողմէ հանդիսութիւնը բացաւ Պ. Պերճ Կարապետեան, բարի գալուստ մաղթելով ներկաներուն: Ապա, ուսուցչական կազմի կողմէ, Տիկին Տ. Զիրեկեան շնորհակալութեան խօսք ուղղեց բոլորին: Ցաջորդաբար խօսք առին եւ օրուան հանդիսութեան խմաստը պարզաբանեցին՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի նախագահ՝ Տօքթ. Ռ. Սիսակեան, Վերապատուելի՝ Յ. Հելվաճեան, Տօքթ. Քազինէճեան, Պ. Պ. Շ. Փիրանեան, Մ. Երզմազեան, ճամբարի պատասխանատու՝ Օր. Ս. Հարունեան, Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութեան առենապետուհի՝ Տիկին Մ. Էօքսիզեան, որոնք ի վերջոյ, իրենց հիացումն ու շնորհաւորութիւնները յայտնեցին նուիրեալներու այն խումբին, որոնք դժուարին պայմաններու տակ, կրցած են ծաղկուն դպրոց մը պահել: Հայ մանուկին հայկականութեան ի խնդիր աշխատող այդ անձերուն անունները յիշատակելը մեր կողմէ, երախտագիտական նուազագոյն տուրք մըն է: Այսպէս, Առաքել Հարունեան՝ (դլխաւոր պատասխանատու), մանկավարժուհի Տ. Գ. Գիւլպատեան, ուսուցչուհիներ՝ Տիկին Զիրեքեան, Պարոնեան, Վ. Թիլքեան, Ս. Ստեփանեան, Ջրբաչեան ընտանիքէն՝ Տիկիններ՝ Ս. Կուրտիկեան եւ Ն. Մելքոնեան: Ինչպէս նաեւ Տ. Ռ. Միասէրեան եւ ուրիշներ:

Մէջընդմէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ, հայկական տոհմիկ պարեր դեկավարութեամբ պարի ուսուցչուհիի՝ Տ. Պոլիկեանի: Կաղանդ Պապան չատ առատաձեռն գտնուեցաւ աշակերտներուն հանդէպ: Սեղանակիցները այնքան գոհ էին հանդիսութենէն եւ ընդհանրապէս կրթական մարզին մէջ ձեռք ձգուած յաջողութիւններէն, որ ինքնաբուխ նուիրատուութիւններ ըրին, որոնցմէ գոյացաւ որոշ գումար մը:

Հայկական Ծնունդի եւ Տօնածառի աւանդութեամբ նուիրագործուած հանդիսութիւնը վերջացաւ, երեկոյեան ուշատեն, Վարդանեան Եպիսկ.ի խօսքերով, որ կոչ մըն էր՝ հաւատարիմ մնալու մեր արմատներուն, աւանդութիւններուն եւ հայերէն լեզուին:

ԼՐԱՏՈՒ

ՍՊԻՏԱԿ ՃԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

Եւ իրաւ ալ, կիրոս ո՛րեղէն գտած էր Մերկելիոսը: Ոեւէ մէկը որ տեսնէր զայն կառավարական չէնքի դռնապան, պիտի ըսէր, որ աստուածները իրարու քով եկած՝ յօրիներ են Մերկելիոսը այդ դործին համար: Այդ գործին համար ալ ձեւաւորած են անոր լայն դէմքը, խոշոր ձեռքերը եւ մանաւանդ քիթը: Երբ օտար մը չէնքը մտնելէ առաջ առաջին անգամ տեսնէր Մերկելիոսը դրան առջեւ, պիտի ըսէր. «Էս կառավարութիւնը նոր չէ, եօթը դարու չափ հին է ու եօթը դարու մտածումի ծանրութիւն ունի»:

Վարդանի վրանին չուրջ տեսան բազմութիւն մը հաւաքուած: Զինուորներ եւ ձիաւորներ «կեցցէ կիրոսը» կը պոռային ու ահա փոքրիկ նուագախումբը սկսաւ երգել Բամբ Փորտտանը:

Կիրոս անակնկալի եկաւ: Կարծես եղածը չէր բաւեր: Վարդան ձայն ձգեց ձիուն վրայէն ու բոլորը լսեցին յանկարծ:

- Ահա, կիրոսը, մեր Զէրչի կիրոսը, որ 40 տարի առաջ ու փուշ աշխատեցաւ ու մեզ առաջնորդեց յաղթանակի էս օրուան...

Ու նորէն ուրախ բացականչութիւններ, «կեցցէ»ներ: Այդ պահուն կիրոս մանկան մը պէս այնքան յուզուած էր, որ մէկ բառ չկրցաւ գտնել մի քանի խօսք ըսելու: Ան լուռ բարկացաւ նաեւ Վարդանին, որ քաջալերած էր ցոյցը:

Վերջալոյսը հասած էր ծիսական ձեւով ու Աբարատը, կ'ըսես թանձր յօնքերը կիտած, կապարի զորչութիւն առած էր երբ կիրոս եւ Վարդան մտան վրանը:

- Նայէ, Վարդան, եթէ էսպէս ֆան - ֆառով պիտի ճամբորդենք, ես կը նախընտրեմ առանձին ճամբայ ելլել:

- Չէ, կիրոս, - խօսեցաւ Վարդանը ժպտալով, - իսկապէս ես գործ չունէի էս ցոյցին մէջ: Բոլոր զինուորները դի - տէին եւ ինծի կը մնար ծանօթացնել քեզ: Մի քանի օր էր անոնք կ'սպասէին քեզի:

Այդ երեկոյ անոնք խօսեցան անհրաժեշտ խնդիրներու մասին: Կիրոս արդէն լրացուց կառավարութեան կազմը:

Տօքթ. Նայիրեան նախագահ:

Վարդան պատերազմական նախարար:

Վարդան առարկեց, որ այս ապստամբական կռուին մէջ իսկապէս յայտնութիւն եղաւ զնդապետ Աստուածատուրեան, որ իր զինուորական կրթութիւնը ստացեր է Գերմանիոյ մէջ: Լաւ գործը ըրած կ'ըլլանք, եթէ զնդապետին թեկնածուութիւնը դրած ըլլաք:

Այդ պարագային կիրոս, Վարդանին տեղատորեց ուրիշ կարեւոր տեղ: Նաեւ նախարարական ժամանակաւոր պաշտօններ տուաւ Պիւրոյի անդամներուն՝ մինչեւ փարլամենտի կազմութիւնը: Այն ատենն է, որ կուսակցութիւնը, կը յանձնէ կառավարութիւնը ժողովուրդին:

- Իսկ Զէրչի կիրո՞սը, - հարցուց Վարդան:

- Չէ, Վարդան: Արդէն որոշեր եմ ընելիքս:

- Այսի՞նքն...

- Իմ գործը լրացաւ Վարդան: Հիմա իմ մէջ կանանչին ու հոգին կանչը կ'զգամ զօրաւոր:

- Ըսէ, կիրոս, ի՞նչ կայ լեղուիդ տակ:

- Գիտեմ հեռաւոր հովիտ մը ուր կան Աստծոյ փափուքը, աստղերու կերպանքները ու ջուրերու ձայնը: Ինտեզ, Մալխասի հովիտը պիտի երթամ բանջար մշակելու...

- Բա, կիրոս, էդ խօսքերուդ մէջ բանաստեղծութիւն կը բուրէ եւ վայ է եկեր էս ազդին, որ մեր կիրոսը յանկարծ ելլէ բանաստեղծ դառնայ ... էհ, ի՞նչ ըսեմ, կիրոս, դպրոց տեսած հայու տկարութիւնն այն է, որ նախ, բանաստեղծութիւն ըսուած մահացու միքրոպով կը վարակուի: Ին առողջներուն մէջ անգամ, էդ միքրոպը կը թաղնուի անկիւն մը ու տեսնես անակնկալ կերպով երեւան կուգայ:

(Շար. 737)

Պ. Խաչիկ Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մխրաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կրեկուառ Պարսամեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժան Պեժիս եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան - Փիէռ Վեսիէ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Մխրաքեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ - մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԽԱՉԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

(ծնեալ՝ Հայկանոյշ Մխրաբեան)

մահը, որ պատահեցաւ Ճունուար 17-ին, 76 տարեկանին:

Ճուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Ճունուար 20, ժամը 8·30-ին Փարիզի Ս. Ճովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանէհօ - Ֆոմիւնալ գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահուզդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Մերանկիւլեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Ճունուար 23, Փարիզի Ս. Ճովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իր սիրելի ամուսնոյն՝

ԵՂԻՇԷ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան 3-րդ տարելիցին եւ քրոջ՝

ՑԱՄԻԿ ԻՆՃԻԵԱՆԻ

մահուան 4-րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Իրենց յիշատակին, այս առթիւ կը նուիրէ 100-ական Ֆ. Դպրոցասէրին, Կապ. Խաչին (ատանալ «Ճառագ»էն) եւ «Ճառագ»ին:

ՆՈՒԷՐ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը, նոր տարուան առթիւ, ստացած է Պ. Սուրէն Ալեքսանեանէն նիւթական նպաստ, «Սուրէն եւ Գոհար Ալեքսանեան սրահ»ի բարեզարդման համար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

կարօ Նագգաշեան իր հօրեղբօր՝ Արշակ Նագգաշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի եւ 100 Ֆ. «Ճառագ»ին: Շուշանիկ Նագգաշեան իր տագրոջ Արշակ Նագգաշեանի մահուան առթիւ 500 Ֆ. կապոյտ Խաչի Փարիզի մանանճիւղին եւ 100 Ֆ. «Ճառագ»ին կը նուիրէ: Տէր եւ Տիկին Մխիթարեան իրենց հօրեղբօրը Արշակ Նագգաշեանի մահուան առթիւ 1000 Ֆ. կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, (ատանալ «Ճառագ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի Զարուհի Գալփակճեանի մահուան առթիւ. - Տիկին Մարի Պերթ Պարսամեան, Շամախեան եւ Ստեփանեան ընկերութիւն 50-ական Ֆ.:

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Կարօ Օհանեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները. - Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Քիւլահլը 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Սիմանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննա Եէթքին, Եկեղեցւոյ երդչախումբը 500-ական, Տէր եւ Տիկին Թիւրայր Սողիկեան 250, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Շէնօլ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տիվրիքլի, Տէր եւ Տիկին Պէսիմ Եէթքին, Տէր եւ Տիկին Հայազատ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Դիւցազն Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Ըըլարըըմ 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մէսութ Իւչէր, Տէր եւ Տիկին Եուսուֆ Իւչէր 150-ական, Տէր եւ Տիկին Արա Շիրինեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Գալաֆեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Կուրտիկեան, Տիկին Անէթ Պալօսեան, Տէր եւ Տիկին Եուսուֆ Կիւլթէքին, Տէր եւ Տիկին Օննօ Գասպարեան 100-ական Ֆ.:

Ընդհ. դումար՝ 4850 Ֆ.:

SEJOUR A BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section Asnières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan 799 - 41 - 19

Mme Kaichian 799 - 92 - 35

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 50-ամեակի հանդիսութիւններու կարգին՝

— ՃԱՇ —

MAISON DES CENTRAUX
8, rue Jean - Goujon, 75008 Paris

Կիրակի, Փետրուար 6,
ժամը ճիշդ 12-ին:

Ընկերակցութեան 1982-ի Գրական Մրցանակը կը տրուի՝

ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՑԵԱՆ - ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ յայտատիր:

Ճաշադին՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 780 - 82 - 58 եւ 985 36 53:

LE PARTI SOCIAL - DEMOCRATE HENTCHAK
ET LA F.R.A. DACHNAKTZOUTIOUN

APPELLENT
A UNE

MANIFESTATION DE PROTESTATION

CONTRE
l'enlèvement d'ABRAHAM ACHDJIAN

RASSEMBLEMENT
devant
LE CONSULAT DE TURQUIE
170, boulevard Haussman, Paris 8
(métro Saint-Philippe du Roule)

VENDREDI 21 JANVIER A 18 H.

Forum Ararad

Արարատ ռատիոյի ձայնասփռումները որոնք կը կատարուէին կիրակի առաւօտները ժամը 10-էն 12, 98 մեկահերցի վրայ, դադրած են:

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը, եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ը կազմակերպած են ցուցահանդէս մը՝ ՀԱՑԿ. ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԵԱՆ և ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ. Ցունուար 25-էն 30, Վալանսի պետական թատրոնի վերնասրահը: Պաշտօնական բացումը կը կատարուի Ցունուար 25, երեքշաբթի, ժամը 19-ին: Մէկ շաբթուան ցուցահանդէսի բնթացքին, վիճաբանական ճաշ մը Ցունուար 28, Ուրբաթ, երեկոյեան՝ Հ. Բ. Ը. Մ. սրահը: Վիճաբանական ասուլիսին ներկայ կ'ըլլայ Ժաք Սիսլեան, Փարիզի Համալսարանէն:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ կապմակերպիչ յանձնախումբի անդամներու մօտ:

6 STAGES

de littérature arménienne

Conférencier : Krikor BELEDIAN
Horaire : Samedi de 15 h. à 17 h.
Dimanche de 9 h. à 11 h.

Renseignements et inscriptions à la:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue de 24 Avril 1915 — 69150 Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97
tous les jours sauf le lundi, de 14 à 19 h.
Prix forfaitaire pour les 6 stages : 150 F

PROGRAMME 1983

22 - 23 janvier — **BEDROS TOURIAN**
Aperçu sur le romantisme arménien
lettres et poèmes de B. Tourian

26 - 27 février — **HAGOP BARONIAN**
La vision satirique
« Des Mendiants Honorables »

12 - 13 mars — **KRIKOR ZOHRAB**
Aperçu sur le réalisme arménien
« La Prostituée »

9 - 10 avril — **ZABEL YESSAYAN**
De la réalité à l'exil
« Mon âme exilée »

7 - 8 mai — **VAHE OCHAGAN**
Aperçu sur la littérature de la Diaspora
« Alarme »

11 - 12 juin — **HAROUTIOUN KURKDJIAN**
De l'exil à l'écriture
« Essai sur l'exil ». Intimité

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Ցունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ:

17, Rue Bleue — 75009 Paris

UGAB - Jeunes

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

VENDREDI 21 JANVIER à 20 h. 30

chansons populaires arméniennes

Herminé YERISSIANS

soliste de musique de chambre
de Radio - France
chanteuse à l'opéra et à la radio de Vienne

accompagnée au piano par
Marietta MANOUKIAN

ENTREE LIBRE

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի Կրօնոպլի վարչութեան «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Կիրակի, Ցունուար 23-ին, կէս օրէ վերջ, ժամը 15-ին՝

Salle des Fêtes de St. Martin d'Hères

Ներկայ է հայկական կաղանդ պապան գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

SOIREE ARTISTIQUE

le 22 Janvier à 20 h. 30 au Centre Culturel de Villeurbanne

organisée par

le Comité Educatif de l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon et des environs

AU PROFIT DE L'ÉCOLE St. JACQUES

avec
— Troupe de danses ARZIVE
— Trio arménien : Elia PEHLIVANIAN (kanon)
Arto PEHLIVANIAN (dhol, guitare)
Mme Anna KARAKAYA (chants populaires et folkoriques)

NOUVEAUX SALONS

un cadre prestigieux
pour tous les budgets

MARIAGES - RECEPTIONS - MANIFESTATIONS DIVERSES

64, ROUTE DE VERSAILLES - LOUVECIENNES - **TEL. : 969.94.53**

LA CAPPADOCE

RESTAURANT ARMÉNIEN

OUVERT TOUS LES SOIRS DE 20 h 30 A L'AUBE

SAUF LUNDI

*

ORCHESTRE et CHANTEUR
tous les soirs

AUTOROUTE A 4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON

BORD DE SEINE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

RESERVATION
tél. 375.05.30

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
21
VENDREDI
21 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.353 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.353

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին առեւտուրը բացի մրցանիշը կոտրած է 1982-ին, հակառակ վերջին ամսուան (Դեկտեմբեր) թեթեւ բարելաւման: Աւրդարեւ տարուան բացն է 92,7 միլիառ (40 միլիառ աւելի քան 81-ին) թէեւ նախարարը՝ Միշէլ Ժոպէր կը մխիթարէ (կամ կը մխիթարուի) յայտնելով թէ՝ աւելի դէշ կըրնար ըլլալ...: Վերջին ամսուան բարեւաւումը կապ ունէր տոլարին իյնալուն հետ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ հրահանգած է բոլոր նախարարութեանց, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել պայքարելու համար յաճախակի բացակայութեան դէմ, աշխատանքի վայրերէն: Անդրադարձով ձեռք առած առաջին միջոցներէն մէկն է վերականգնելու համար տնտեսութիւնը, պայքարելով հանդերձ կաշառակերութեան, ոճիրի, անարդիւնք գործունէութեան դէմ: Առաջին կարգադրութիւնը կը վերաբերի Մոսկուայի բնակիչներուն: Ասկէ ետք, աշխատանքի սովորական ժամերուն, ոստիկանութիւնը պիտի ստուգէ խանութները կամ սինեմա մտնողներուն ինքնութիւնը, որպէսզի ճշդէ թէ ենթական գործէն կը բացակայի...:

ԹԵՀՐԱՆի մամուլի թաս գործակալութիւնը փակ է այլեւս, պարսկական իշխանութիւնները նորոգած չըլլալով թղթակիցին վիզան: Ասիկա հետեւանքն է այն թղթակցութեան զոր խորհրդային լրագրողը ըրեր է, Պարսիկները մեղադրելով Դեկտ. 27-ին Թեհրանի խորհրդային դեսպանատան առջեւ աֆղան զօր-թականներու հետ ծագած միջադէպերուն առթիւ:

ԼԸ ԿԱՌՒՔ, գործի նախարարը ջանաց փաստել թէ կառավարութիւնը չէ ուզած խեղաթիւրել գործազրկութեան թիւերը, հաստատելով թէ գործածուած «չերմակ-չափը» նոյնն է: Բայց եւ այնպէս ճիշդ է որ գործազուրկներու որոշ դասակարգերը նկատի չեն առնուած, մնաց որ ամէն բան կրնան ըսել տալ թիւերուն, մանաւանդ բեհօբրաքները, որոնք հաշուելու մեթոտին համաձայն փափաքուած արդիւնքին կրնան հասնիլ, «սրբագրուած տուեալներով», «եղանակային կոր»երու համաձայն եւայլն: Եւ այս մարզին մէջ, ուրեմն կառավարութիւն նոյնը կ'ընէ, անկախ քաղաքական դիմագիծէն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ Պոն գնաց, 48 ժամ կանխումով ծանելու համար Ֆրանքեւ գերման դաշինքին քառամեակը: Այս դաշինքը կը նախատեսէր. - Ա) Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ, Արտաքին նախարարներու եռամսեայ հանդիպումներ եւ Ֆրանքեւգերմանական խորհրդակցութիւն որեւէ կարեւոր որոշում տալէ առաջ: Բ) Պաշտպանութեան գետնի վրայ. - Նախարարները եռամսեայ եւ սպայակոյտի պետերը երկամսեայ հանդիպում կ'ունենան: Գ) Դաստիարակութիւն եւ երիտասարդութիւն, եռամսեայ հանդիպում խնդրոյ առարկայ նախարարներու միջեւ: Այս քառամեակին առթիւ, կը յիշուի թէ աւեներին, այսինքն 1963 Յունուար 22-ին, երբ Էլիզէի մէջ սը կօլ եւ Ատենաւուրը կը ստորագրէին այս համաձայնագիրը քննադատողներ շատ եղան, ի շարս որոնց Ֆ. Միթերան:

Ժ. ՓՐԱՆՉԵՍՔԻ շատ զժգոհ է որ իր կատարելիք յայտարարութենէն առաջ իսկ այդ մասին, մէջտեղ ելած է որ փարիզ-եան չրջանին մէջ ոճրագործութիւնը 26% յաւելում կրած է 1982-ին (81-ի բաղդատմամբ): Ընդհ. պատկերը հետեւեալն է. - Մարդասպանութիւն 193-էն 208-ի անցած է (81-էն 82), գինեալ գողութիւն 1243-էն 1277, ընդհ. գողութիւն բիրա ուժով, 12·270-էն 13·140-ի, թմրեցուցիչի հետ կապ ունեցող հարցերու յաւելումը 100 առ 100 է: Հանրային ապահովութեան ենթանախարարը կը նախընթերէր զիս լմնցնել այս թիւերը, որպէսզի միաժամանակ լուսաբանութիւններ ալ տայ այդ մասին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7/17)

ՓՐՈՖ. ԽԱՉԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ
ԸՆԿԵՐԱԲԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽ - ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Մեքսիքա վերջերս տեղի ունեցած ընկերաբաններու միջազգային համաժողովին, որուն կը մասնակցէին գրեթէ երկիրներէ աւելի քան երեք հազար պատւիրակներ, փրոֆ. Խաչիկ Մոմճեան ընտրուած է Ընկերաբաններու Միջազգային Ընկերակցութեան առաջին փոխ - նախագահ: Իր մենագրութիւններով եւ գիտական յօդուածներով ծանօթ ընկերաբանը Մոսկուայի հանրային գիտութիւններու ակադեմիայի փիլիսոփայութեան ամպիոնի վարիչն է եւ Խորհ. Միութեան ընկերաբաններու ընկերակցութեան նախագահը:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՒՔՍԷՄՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

Լիւքսէմպուրկի մէջ բացուած է Գադիկ Ցարութիւնեանի լուսանկարներու ցուցահանդէսը, նուիրուած Հայաստանի: Ցուցադրուած են Հայաստանի քաղաքներէն, կառոյցներէն, առօրեայ կեանքէ առնուած նկարներ: Ցուցահանդէսը կը տեւէ մինչեւ Յունուարի վերջը:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԱՇԽԱՐՀԻ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՏԱՍՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ
ԵՐԿՈՒ ՀԱՑԵՐ

Սարայեւօ (Եուկոսլաւիա) լոյս տեսնող «Սվիեա» թերթի հանրային քննութեան մը համաձայն, 1982-ի աշխարհի լաւագոյն ճատրակ խաղացող տասներու շարքին է Գարիկ Կասպարով (Գասպարեան), որ երկրորդ տեղը կը գրաւէ: Առաջինը նկատուած է Անատոլի Կարպով: Տիգրան Պետրոսեան տասներորդ տեղը կը գրաւէ լաւագոյններու շարքին:

×

Ռ. ԱԹՈՅԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մարտիրոս Սարեան տուն - թանգարանին մէջ բացուած է Ռաֆայէլ Աթոյեանի նկարչական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են 40 չրանկարներ: Սարեանի աշակերտ Ռաֆայէլ Աթոյեանի գործերը կը պատկերացնեն հայրենի հողը, նկարիչին մանկութեան յուշերը եւայլն:

«ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ»

"ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՄՕՐՍ ԱՍԵԼՆԱԳՈՐԾ ԳՈԳՆՈՑԸ ԿԸ ՍՓՈՒՈՒԻ ԿԵԱՆՔԻՍ ՄԷՋ"

ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒՄԸ

ԿԱՄ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

Ուրբաթ, Յունուար 14, առաջին ներկայացումն է: Ի սկզբանէ հետաքրքրութիւն մը կայ հանդիսատեսին մօտ, գոնէ՝ ստանց: Երբեմն նոյնիսկ մտահոգութիւն: Տրուած բացատրութիւնները, երեք - չորս հեղինակներէ առնուած գործերու հատուածներու տեսակ մը խառնուրդը կրնայ, ի յառաջագունէ մտահոգել այն չափով, որ ոչ ոք կրնայ պատկերացնել արդիւնքը: Այս առաջին ներկայացումը կրկնակ տպաւորութիւն մը թողուց, քանի նոյն - քան հետաքրքրական էր երբեմն դիտել հանդիսատեսները: Պարզ էր «Չէր ստացում», լինչպէս պիտի ըսէր Երեւանցին ու չստացուց...: Ցանցառ չէր անպայման հանդիսատեսը որ պատրաստուած չէր հրամցուածին ու խրտչեցաւ, որով - հետեւ չհասկցաւ: Կասկած չկայ որ ներկայացումը սահմանուած է քիչ - շատ ինիսիէներու, առնուազն ծանօթ՝ Շանթի, Շուշանեանի եւ Արշիլ Կորքիի գործերուն եւ աշխարհին: Մնաց որ հանդիսատեսն ալ պարտի որոշ ճիգ թափել հետեւելու համար անցած - դարձածին, փոխանակ ժխտական դիրք մը բռնելու:

Ի՞նչ էր այս ներկայացումը եւ իր իմաստը:

Պէտք է ընդունիլ, որեւէ ձեւի հաստատումէ առաջ, թէ կար՝ աշխատանք, ճիգ եւ փնտռտուք: Հեղինակ - բեմադիրը՝ Արբի Ցովհաննէսեան, այս սիւնակներէն իսկ, բացատրած էր միտ բանին շատ յստակ ձեւով. - «Ցիշեալ երեք հեղինակները (Շանթ, Շուշանեան, Կորքի), ոչ ոք ապրած են թէ հայրենիքի թէ ըսփիւռքի մէջ, իրենց մշակած արուեստի գանազան նիւղերով կ'արտայայտեն հանրորդ դարու հայ մարդու ապրումները: Անոնք կը միանան իրարու, որով - հետեւ կը բաժնեն հասարակաց ընդ ճակատագիրը: Անոնց կեանքի թելերը իրարու հիւսելով ստացուած է այս բազմերանգ խաղը, որն է մեր խորհրդախաղը: Ճիշդ այնպէս ինչպէս խաչէսրերու վրայ փորագրուած տարբեր տարրերէն եւ ապդեցութիւններէն ծնած նախշերը, կողք - կողքի դրուած կը ստեղծեն ընդհանուր խաչէսրի միաձոյլ տպաւորութիւն ստեղծող ֆանդակը»:

Սփիւռքի Հայն է, որ ինքզինքը կը փնտռէ ու այս փնտռտուքին համազրումն է որ մեզի կը ներկայացուի, ինքնատիպ ոճով եւ առաւելաբար խորհրդանիշնե - րով: Անցեալի ակունքներէն չխզուելով, յիշելով, հասնիլ ներկային, չնորհիւ մանաւանդ՝ այդ յիշողութեան:

Աւելի բացատրութիւն անհրաժեշտ չենք նկատեր: Նախընտրելի է տեսնել: Սիրել կամ չսիրել այս նորութիւնը, բայց կարելի չէ անտարբեր մնալ: Այս առաջին ներկայացման, գլխաւոր թերութիւնն էր՝ առոգանութիւնը, բառերու եւ նախադասութիւններու տեղին չեշտաւորումի բացարձակ բացակայութիւնը, ինչ որ չատ կը դժուարացնէր ունկնդրութիւնը: Ուղղակի անախորժ էր այս երեւոյթը կարենալ հետեւելու համար, մանաւանդ երբ, ինչպէս ըսինք, ներկայացուածը խորհրդա - խաղ մըն է: Շեչտեցինք առաջին ներկայացման, տրուած ըլլալով որ, ըստ մեր տեղեկութեանց, նոր փորձերով սրբագրուած պէտք է ըլլար այս թերութիւնը, յաջորդ ներկայացումներուն առեն: Այս առընչութեամբ, հետաքրքրական է նկատի առնել թէ լաւագոյն հնչումը կը պատկանէր Վիրճինիա Փաթիի, չնորհալի դերասանուհի մը (ծանօթ մանաւանդ որպէս՝ երգչուհի), որ միայն մօրմէ հայուհի է: Միւս դերակատարներն էին. - Ժիրայր Զօլաքեան, Խոսրով Ցարէթեան, Ալինա Մնացականեան, Արամ Քերովբեան, Հիլտա Նիկոլ: Ամբողջութեան մէջ, խաղարկութիւնը լաւ էր, ինչպէս նաեւ բեմադրութիւնը (Արբի Ցովհաննէսեան), երաժշտական համադրումը (Արամ Քերովբեան): Ընդհանուր առմամբ շատ հետաքրքրական եւ դնահատելի աշխատանք մըն է, զոր տարած են այս երիտասարդները, թէեւ հաւանական չէ որ մեծ ընդունելութիւն գտնէ ժողովուրդին մեծամասնութեան մօտ, ինչ որ սակայն պէտք չէ ձիրենք յուսալքէ: Կարելի չէ ակնկալել, որ իր տեսակին մէջ թատերական բոլորովին նոր փորձ մը հարկ եղած ընդունելութիւնը գտնէ, անմիջապէս:

Վերջացնելէ առաջ, քանի մը խօսք յայտագրին մասին, ուր կը վիտան ուղղագրական և լեզուական սխալներ ,մանաւանդ՝ Ֆրանսերէնի: Կը խորհինք որ շատ դժուար պէտք չէ ըլլար խուսափիլ նման բանէ մը, ա՛ն ալ Փարիզի մէջ, ուր քիչ - շատ Ֆրանսերէն գիտցող մը գտնելը անկարելի պէտք չէ ըլլայ ... որպէսզի առընչուղն Սկիւտարի ճեմարանը աֆատեմի չթարգմանուի, յիշելու համար միայն մէկը բազմաթիւ կոպիտ սխալներու շարքին:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄՐՑԱՇԱՐԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

———×———

ՖՈՒԹՊՈԼ

Լենինկրադի մէջ տեղի ունեցած ոտնակնդակի համամիութենական մրցում - ներուն, որոնց մասնակցած են՝ բացի Լենինկրադէն, Ուզբեկիստանի, Լիթուանիոյ եւ Վրաստանի պատանեկան խումբերը, Հայաստան առաջին հանդիսացած է: Հայ մարզիկները տարած են 3 յաղթանակ՝ Հայաստան - Ուզբեկիստան 2 - 0, Հայաստան - Լիթուանիա 2 - 1 եւ արձանագրած մէկ պարտութիւն՝ Վրաստանի դէմ, 2 - 3 արդիւնքով: Երկրորդ հանդիսացած է Լիթուանիա, երրորդ՝ Վրաստան:

×

ՁԻՒՏՈ

Թոքիօ տեղի ունեցած ժխտոյի միջազգային ուսանողական մրցաշարքին կիրօ - վականցի կարապետ Դեմիրեան, մինչեւ 60 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ, երրորդ հանդիսացած է:

ԳՈՅԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆԸ (*)

Գրեց՝ ՊՕՂՈՍ ԳՈՒԲԵԼԵԱՆ

Արեւելքեան մեր իրականութեան մէջ յայտնուած գոյակեցութեան հեռդհեռէ զարգացող ոգին, երիտասարդական զինեալ պայքարին զուգընթաց, սփիւռքահայ մեր կեանքի վերջին տասնամեակի առանցքը կազմեց:

Արդարեւ ամէն իրաւ Հայ, ի տես համազործակցութեան այս ոգիին, հաւատքով կը լեցուի յուսատու ապագայի մը հանդէպ: Գեղեցիկ այս երեւոյթը, յատկապէս նոր սերունդի սրտին մէջ կ'ամրապնդէ իր ժողովուրդին հանդէպ սէրը եւ լաւատեսութեամբ կը լեցնէ, գալիք պայծառ օրերու յոյսով:

Կարծես զար մը անցած է այն ժամանակաշրջանէն, երբ տարբեր հատուածներու պատկանող Հայեր, նոյն թաղամասի մէջ դուռ - դրացի ըլլալով հանդերձ, հոգեպէս փարատներով, չբսելու համար անջրպետով, բաժնուած կ'ապրէին իրարմէ:

«Հակառակորդ» կուսակցութիւններու եւ մշակութային միութիւններու ակումբները չէինք կրնար յաճախել, գէթ մենք մեզի թոյլ չէինք տար այդ «սրբապղծութիւնը»: Եկեղեցիի եւ դպրոցներու պատգային ալ գոյութիւն ունէր նոյն արխուր գոյավիճակը...

Տակաւին, հայ վարժարաններու մէջ տարբեր դասապրքեր կը դործածուէին: Մէ՛կ օրաթերթ. պատկանած կամ համակրած կուսակցութեանդ օրկանը միայն ...: Հակառակ կողմի մատուռականը՝ մատուռական չէր: Գրողը՝ գրող չէր, խեղճ բանաստեղծը՝ նոյնպէս...

Դժուար էր մէկուն սեփական գրադարանին մէջ միւս կողմի հեղինակներու անուններուն հանդիպիլ: Անոնց անունին փայլը կամ տաղանդին մեծութիւնը արդարացուիչ պարագայ մը կամ նախապայման մը չէր հանդիսանար այդ ուղղութեամբ: Այս ոգին անհատապալի պիտի թուէր հասակ նետող սերունդին համար, որ յարաբերաբար աւելի բնականոն եւ հաչտ մթնոլորտի մէջ մուտք կը գործէր հայկական կեանքին ներս:

Տիրող անհանդուրժողականութեան մթնոլորտին մէջ, իւրաքանչիւր Հայ իր չուրջ պատեր հիւսելով զբաղած էր. կարծես, ազդովին պատ հիւսելը հայկական սերուած ժամանցի վերածած էինք:

Այս մէկը հակառակորդ կուսակցութեան համակի՞ր էր՝ պատ մը. այդ մէկը տարբեր եկեղեցւոյ կամ յարանուանութեան՝ դարձեալ պատ մը: Պատիղ դէմ՝ պատ: Արդէն անդիտակցաբար չորս պատերու մէջ բանտարկուեցաք ... դո՛ւն ալ, հակառակորդդ ալ...:

Բախտաւոր եղանք: Թողնելով մաքի ու հոգիի պէսպիսուն պատերով զարդարուն այդ կէթթոները, ուղեւորուեցանք օտար ու հեռաւոր վայրեր: Վերջապէս, ազատ պայմաններու տակ ազատօրէն, լիաթոք սկսանք շնչել...

Հեռուէն, անհետեւեթ թուեցաւ մեզի՝ պաղթական հաւաքականութիւններու սրտին վրայ արուեստականօրէն նաչխը - ւած սարդի ոստայնը, բան մը, որ տիրող անհանդուրժողութեան ոգիին բնական արդիւնքն էր:

Այո՛, անհետեւեթ ու ծիծաղելի թուեցան վսեմ դաղափարականի ու աստուածային ինչ - ինչ վարդապետութիւններու անուանով կանգուն պահուող պատերը. եղբայրը եղբօրմէն բաժնող, հոդմերէն հրաշ - քով ազատուած բուռ մը Հայութիւնը կոտորակող ու օտարի աչքին մեզ նետմա - ղընող այդ պատերը...

Հեռաւոր երկինքներու տակ ծուարած հիւղ մը Հայութիւնը մեզ ու բոլոր նոր եկիները ընդունեցաւ զրկաբաց: Հայու կարօտախտէն վառած իրենց թեւերը բացին լայն լայն...

Քանդուեցան մեր հոդիներուն մէջ բարձրացած պատուարները: Մէկ ազգի զաւակներ էինք: Ոսոխին հասցուցած հարուածէն տակաւին դալարուող սերունդին նոյնքան դժբախտ որդիները:

Տեսանք նաեւ թէ հակառակ կողմի հետեւորդները, խորքին մէջ եօթպլխանի հրէշներ չէին: Մեզի նման, անոնք ալ հայրենապաշտ, իրենց հայրենիքով ու հայութեամբ հպարտ տղաք էին...

Եղբայրացանք: Պանդխտութեան ցաւերը իրարմով ամոքեցինք: Զուլուեցանք որպէս նոյն խենչէ ճակատագրին ենթարկուած ժողովուրդի բեկորներ: Ու բը - ռընցքուած, պայքարեցանք Հայ Դատի եւ հայապահպանման չուրջ - բոլորելով մեր ուժերը: Արդէն, մէկը միւսին լրացուցիչն էր...

Ու աշխարհ փուլ չեկաւ...:

Ջենք նմանիր այն միամիտներուն, որոնք պարզապէս հայ քաղաքական կուսակցութիւններուն լուծարքը կը ջատագովեն: Եթէ նոյնիսկ իրաւացի ըլլային, հարց կուտան թէ ո՞վ պիտի լեցնէ ըստեղծուելիք պարապը...: Պատրաստ ունե՞նք այդպիսի ուժ մը:

Փոխարէնը, կը հաւատանք քաղաքական կուսակցութիւններու դոյութեան, ինչպէս նաեւ անոնց անհրաժեշտութեան, եթէ նոյնիսկ կատարեալ չեն ... Հայն ալ, որպէս մարդ անհատ, պէտք է ազատ զդայ քաղաքական իր համազում - ներն ու ազդային հարցերու մէջ իր տեսակէտը ունենալու:

Գոյակեցութեան եւ համագործակցութեան հրաշքը, զոր մեր նահատակներու ոսկորները իրագործեցին, ինչպէս վերը յիշեցինք, մեր սրտերը յոյսերով ու ապագայի հանդէպ հաւատքով կը լեցընէ:

Մենք կ'ուզենք հաւատալ թէ մեր քաղաքական կազմակերպութիւնները, ու անոնց զուգընթաց գործող մատուռականութիւնը, դիտակցութիւնը ունին ազդուելին մեզ յուզող հարցերուն լրջութեան ինչպէս նաեւ անոնց ներկայացուցած ճակատագրական էութեան:

Այլեւս հրամայական, անյետաձգելի պահանջքը դարձած է ազդովին, միահամուռ կերպով դիմագրաւելու մեր գոյութեան դէմ իսկ ուղղուած, իբր թէ Հայ Դատը, ճշմարտութիւնը դերեզմանելու անոնց ապարդիւն փորձերը:

Հայ ժողովուրդը, կը զգանք ու ակնառես կը գտնանք, ԱՆՎԵՐԱԴԱՐՁ ԿԵՐՊՈՎ ԸՆԴՐԱԾ Է ՊԱՅՔԱՐԻ ՃԱՄԲԱՆ, հետապնդելու համար իր արդար դատը ու վերահաստատելու համար իր իրաւունքները: Ժողովուրդը իր բնազդով քալ կ'իմանայ թէ մինչեւ հիմա կիրարկուած իր քաղաքավարի, խաղաղ փորձերը մատնեցան առնուազն անտեսումի...

Հակառակը փաստել փորձելը քաղաքական միամտութեան ամէնէն ցայտուն օրինակը պիտի հանդիսանար:

Հասած ենք փուլի մը, ուր համահայկական ճիգերը հրամայական դարձած են: Հայ ժողովուրդի դոյութեան վիճէն կախուած վտանգը դիմագրաւելու ու պայքարը յառաջ տանելու համար իրաքանչիւր Հայուն հաւատքին ու քաջալերութեան, նաեւ գուպարին մէջ նետելիք բարոյական օժանդակութեան պահանջքը կը ըզդացուի:

Ցաւօք սրտի կ'արձանագրենք: Նոյնիսկ քաղաքական հայ բանտարկեալները պաշտպանելու անյետաձգելի հարցին մէջ չկրցանք միասիր ճակատ կազմել: Կիսամիջոցներով պիտի չյաջողինք իր կարելիութիւններու սահմանին մէջ արդիւնաւորել անճնազոհ ու հաւատաւոր, աքանչելի այս տղոց թափած ճիգերը ... Երբ անճնազոհութեան ոգին առկայ է մեր նոր սերունդին հոդիին մէջ, հայ դեկավարութիւնէն կը սպասուի իրենց կազմակերպութիւններու քաղաքական մեքենան գործի լծել ու պէտք եղած բարոյական դեռինը պատրաստել՝ անակընկալներու առջեւ չդտնելու համար ինքնինք: «Իմաստուն կոյսերու» առակը չեմ դիտեր որքան պիտի պատչաճէր պարզուող երեւոյթը բացատրելու...

Վերջապէս, գոյակեցութեան եւ համագործակցութեան գարդացման բնական հեռեւանքը պէտք է ըլլայ համահայկական կեդրոնական մարմնի մը ծնունդը: Ինչպէս Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի պարագային կազմուեցաւ Եւրոպայի Խորհրդարանը: Պէտք է անյապաղ կազմել Սփիւռքահայութեան Խորհրդարան մը դեմոկրատիկ բնոյթով, ուրկէ պիտի բղխէր կեդրոնական Մարմին մը:

Մեզ ո՞վ կը ստիպէ, որ գարուն ոգիին համեմատ չդործենք, ու փոխարէնը՝ գոհանանք արդէն մեզի յայտնի կիսամիջոցներով...

(*) Տես «Ցառաջ» Յունուար 20, Բ. Էջ:

1982ԻՆ ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅԿ. ԱԹԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՑՈՎԱՆՓԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՖՐԱՆՍԱ

× Հայազգի մեծ թատերագիր՝ Կապրիել Արուէր փակեց էջը իր երկրային կեանքին: Գրած է շուրջ քսան հինգ թատերգութիւն, որոնք ամէնէն կարեւոր ամրողջութիւնը կը կազմեն Ֆրանսական ժամանակակից թատերգութեան: Իր գործերէն՝ «Օրփէոս կամ Հրաշքներու վախը» գոր բեմադրեց Լուի Տիւքրէօ, իսկ «Գորգեան հանգոյցը» Փիէռ Ֆրէնէ: Եւ ապա «Երեքասլաց Հելիի պարահանդէսը», «Կէթմ խորհրդակիցը», «Լա Տամը Թրեֆլը», «Կոկ եւ Մակոկ» եւայլն...:

× Համբնցիները եւ Համբնի Հայրենակական Միութիւնը, նոյն տարուան մէջ կը կոթանդնեն երկու անդուզական գաւակներ՝ Արամ Գնդունի եւ Մարտիրոս Գրաճեան, որ յաճախ կը վերյիշէր «Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ Համբնի եւ իր բախտակից ընկերներու պայքարը: Արամ Գնդունի իր վերջին տարիները անցուց Համնոյ հայերէնի բառարանի մը պատրաստութեան, Սասունցի Դաւիթի թարգմանութեան եւ Համնոյ հայերէնի քերականութեան:

× Վերջալոյսի սերունդը առիթ մը եւս նօսրացաւ 1982-ին, մեկնումով Վարդան Եղիշէեանի՝ դաղութի ծանօթ մատուռական, Գրիգոր Պահրիի՝ յայտնի դէմք մը Փարիզի դաղութին եւ անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան ու թանգարանապետ Ամերիկ Ֆոչի Հայկ. թանգարանին, Յակոբ Առաքելեանի՝ նուիրուած հանրային կեանքին ու հիմնադիր Հ. Օ. Կ.ի Ալպեաց երկրախումբին, Նշան Սերգոյեանի՝ վաստակաւոր երաժշտագէտ, որ ունի քան կէս դար ծառայեց Հայկ. եկեղեցական երաժշտութեան՝ Պոլսէն - Փարիզ, Հրանդ Թադէոսեանի՝ Լիոնի հայ դաղութի ժրաջան եւ բծախնդիր դէմքերէն:

× Երկու կիներ՝ որոնք ապրեցան իրենց ամուսիններու չուքին տակ, Տիկին Շաֆէ Պէշիկթաշլեան՝ այրին դրագէտ - երգիծաբան՝ Նշան Պէշիկթաշլեանի եւ Տիկին Օննիկ Մխիթարեան՝ այրին Հ. Ց. Դաշնակցութեան գործիչ եւ մատուռական՝ Օննիկ Մխիթարեանի, մեռան 1982-ին:

× Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը կորսնցուց իր ընտանիքէն երեք ծանօթ դէմքեր: Ժիրայր Փալամուտեան իր մահկանացուն կնքեց՝ Դեկտեմբեր 13-ին Ուաչինկթըն, ուր մեկնած էր ցուցահանդէսներու չարք մը տալու համար: Իր պատրաստի էր երեւեր. անհամբերութեան, մտածկոտ արտորանքի երեւոյթ մը կար վրան ...

- Ջեմ կրնար, Պ. Արտաշէս ... պիտես թէ ինչո՞ւ ... երբ կը խորհիմ թէ յետին պարտականութիւն մըն ալ ունինք կատարելիք ... սերտս կը թուլայ ... չեմ կրնար տեղ մը մնալ...

- Հանդարտէ, ճանա ... պիտի տեսնես թէ որքան դիւրութեամբ գլուխ պիտի հանենք ... եթէ սատանան քիթը չխոթէ...

- Կարօն ե՞րբ պիտի գայ այստեղ...

- Գրեթէ ժամն է ... ո՞ւր է, ո՞ւր չէ, չպիտի ուշանայ ... Բացատրած եմ իրեն մեր մատդրութիւնը ... Լիովին համաձայն է մեզի ... ան կը սիրէ արդէն դժուարութիւններու հետ չափուիլ...

Արդարեւ Կարօն երեւցաւ. կորովի, ժիր երիտասարդ մը, մէկը Արտաշէսի ընկերներէն, որ սիրայօժար տրամադրած էր ինքզինքը եւ իր կառքը փափուկ դրծի մը, որ Արտաշէսի եւ Նուարդի կողմէն դաղտնօրէն ծրադրուած ու իրեն միայն հաղորդուած էր:

- Թաքսիս դուրսը կը սպասէ պատրա՞ստ էք...

- Անշուշտ, անշուշտ ...

(Շար. 58)

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱՀՏԱՀԱՂ

ՓԱՑԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

Զ.

- Զե՞ս ցաւիր ուրեմն, Օր. Նուարդ, որ պիտի թողուս այս ամէնը, ու պիտի երթաս երկիր մը, ուր թերեւս աւելի քիչ ժամանակ պիտի ունենաս գլուխդ վեր առնելու եւ չուրջդ նայելու...

- Ի՞նչ ըրած, Պ. Արտաշէս, կեանք ըսածդ բաղտախաղ մըն է ... Խաղաթուղթը կը քաշենք, կամ կը նետենք, առանց պիտանալու թէ պիտի չահինք թէ պիտի կորսնցնենք ... մանաւանդ որ մեր ալ ձեռքը չէ այդ բաղտախաղին չմառնակցիլ ... Ուզենք կամ չուզենք վերցնելու ենք մեզի բնկած խաղաթուղթերը ...

- Այո՛, այո՛, լաւ գաար, - յարեց Արտաշէս մտախոհ, ինքզինքին հետ խօսելու ձեւով մը, - բախտախա՛ղ, իսկապէս բախտախաղ ... հարցը լաւ fօմպիւներ ընելուն մէջն է ... ճանչնալ թէ որ թուղթըն է որ մեզի չահիլ պիտի տայ ... եւ ճիշդ այդ է դժուարը...

- Ի՞նչ կը մնայ մեզի եթէ ոչ փորձել...

- Ու յաճախ կորսնցնել...

- Բայց միշտ յուսալ...

- Իրաւունք ունիս, Օր. Նուարդ, - յարեց Արտաշէս աչխուժով, - այո, յուսալ, միշտ յուսալ ... ատ է որ կանգուն կը պահէ մեզ, մեզի կուտայ ոչ միայն տեւելու այլեւ ձգտելու առաքինութիւնը...

Նոյեմբերի վերջերը անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները լրացած էին արդէն. Դեկտեմբերի 10-ին Մարսիլիոյ քարափէն Պուէնոս Այրէս պիտի մեկնէր իտալական չոգենաւ մը. որոշեցին այդ առիթը չփախցնել:

Նուարդ երբ Գոհարիկ հանըմի հաղորդեց մեկնումի թուականը, խեղճ կնոջ աչքերը լեցուեցան...

- Ինչպէ՛ս թողում պիտի մէկ հատիկ տղուս ոսկորները ... ու մէկ հատիկ ալ թոռնիկս ... աչքս ետ պիտի մնայ, Նուարդ ճան ... ինչո՞ւ չմեռնէի, այս վերջին տարոն ալ չտեսնէի...

- Հոգ մի՛ ըներ, մայրիկ, Աստուած տարբը կուտայ, տարոին՝ դարմանն ալ մէկտեղ ...

- ·է· -

Անդամուկ եւ առանց իրարանցումի, Նուարդ ճամբու պատրաստութիւնները տեսաւ: Օրեր առաջ դռնապանին հաղորդած էր թէ իրենք որոշած են տեղափոխուիլ եւ պէտք տեսած էր տալու մատացածին հասցէ մը:

Դեկտեմբերի առաջին շաբթուն, առտուն փոխադրակառք մը կանգ առաւ պանդոկին առջեւ: Արտաշէս հսկեց հակերու եւ ծրարներու դասաւորումին:

Կէսօրուան դէմ իջած էին արդէն Կառը Լիոն: Ճամբորդական հակերու արձանագրութիւնը ժամուան մը խնդիր եղաւ: Նոյն իրիկուն, դիշերային գնացքով պիտի մեկնէին Մարսիլիա, ուր կը յուսային ըլլալ յաջորդ օր, կէսօր չեն դած: Իտալական նաւը, «Ալթօնիա»ն, խարխափը պիտի քաշէր մէկ օր վերջ, իրիկուան դէմ:

Վերջապէս ամէն ինչ ձեւի մտաւ. Արտաշէս եւ Նուարդ, բնաւորութեամբ կանխահոգ եւ չրջահայեաց, ոչինչ բախտին ձգել չէին սիրեր. ժամեր առաջ կազմ եւ պատրաստ, կը մնար իրենց կառաչար բարձրանալ եւ տեղաւորուիլ:

Հակառակ Արտաշէսի յորդորներուն, Նուարդ պահ մը նստելու եւ հանգչելու տրամադիր չէր երեւեր. անհամբերութեան, մտածկոտ արտորանքի երեւոյթ մը կար վրան ...

- Ջեմ կրնար, Պ. Արտաշէս ... պիտես թէ ինչո՞ւ ... երբ կը խորհիմ թէ յետին պարտականութիւն մըն ալ ունինք կատարելիք ... սերտս կը թուլայ ... չեմ կրնար տեղ մը մնալ...

- Հանդարտէ, ճանա ... պիտի տեսնես թէ որքան դիւրութեամբ գլուխ պիտի հանենք ... եթէ սատանան քիթը չխոթէ...

- Կարօն ե՞րբ պիտի գայ այստեղ...

- Գրեթէ ժամն է ... ո՞ւր է, ո՞ւր չէ, չպիտի ուշանայ ... Բացատրած եմ իրեն մեր մատդրութիւնը ... Լիովին համաձայն է մեզի ... ան կը սիրէ արդէն դժուարութիւններու հետ չափուիլ...

Արդարեւ Կարօն երեւցաւ. կորովի, ժիր երիտասարդ մը, մէկը Արտաշէսի ընկերներէն, որ սիրայօժար տրամադրած էր ինքզինքը եւ իր կառքը փափուկ դրծի մը, որ Արտաշէսի եւ Նուարդի կողմէն դաղտնօրէն ծրադրուած ու իրեն միայն հաղորդուած էր:

- Թաքսիս դուրսը կը սպասէ պատրա՞ստ էք...

- Անշուշտ, անշուշտ ...

(Շար. 58)

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄԱՐ ՏԻԼ ՓԼԱԹԱՑԻ մէջ (Արժանթին), Դեկտ. 17ին, մեռած է Անդրանիկ Գէորգեան։ Ծնած էր 1912-ին՝ Այնթապ։ Ուսումը ստացած է Հալէպի Ալէփփօ Տոլէժը։ 1938-ին փոխադրուած է Արժանթին եւ հաստատուած Լա Փլաթա, ուր եղած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործօն անդամներէն։ Անդրանիկ Գէորգեան ծառայած է տեղւոյն Մխիթարեան վարժարանին եւ չորս տարի վարիչը եղած է Ազգ. Բուժարանի։ Թաղումը կատարուած է Դեկտ. 18-ին։ Մարմինը ամփոփուած է Բրիտանական գերեզմանատունը, ուր դամբանական մը խօսած է Վահէ Մերտինեան։

×

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ հինգ հայ երիտասարդներու Պաշտպան Ցանձնախումբին կազմակերպութեամբ, Դեկտ. 11-ին, «Ասեւախեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած դրուխիւններու եւ բազմաթիւ գիտական այլ աշխատութիւններու, նուիրուած Ժողովուրդի ազատագրական պայքարի պատմութեան։

× Հայ Թատրոնը եւս ունեցաւ կորուստներ։

- Ալեքսանդր Արմէնի Արաքսմանեան, որուն թատերախաղերը մնայուն ներկայութիւն մը եղան Երեւանի, Լենինական, Մոսկուայի, Վլադիմիրի եւ այլ քաղաքներու բեմերուն վրայ։ Ցիշենք զորս ներէն ամէնէն յանօթները՝ «Արծուիկ»ը, «Անտառները չարժում են», «Հրաբուխի վրայ», «Զենիթում», «Փիղը պարում է», եւայլն...։

- Թատերագիրէն յետոյ թատերագէտը՝ Գէորգ Գոյեան, որ գրած է թատերագիտական դիրքեր եւ յատկապէս «Հայ Թատրոնի 2000 տարին, ըստ նիւթական կուլտուրայի յուշարձանների եւ հնադոյն տեքստերի», աշխատութիւնը։ Մեծ դեր խաղացած է Հայաստանի Թատերական ընկերութեան կազմակերպութեան մէջ։

× Երաժիշտ Ալեքսէյ Գուրգենի Հեբիմեան որ յօրինած է մանուկորատիկ մեղեդիներ. իր ամէնէն տարածուած երգերէն են՝ «Բարի արադիլ», «Անոյշ Հայաստան», «Երեւանի առաւօտը», «Արարատ», «Էջմիածին», «Իմ Հայաստան»։

× Բանաստեղծ Հեռիկ Հմայեակի Թումանեան, իր գործերն են՝ «Գարնանային», եւ «Կառուցողները» բանաստեղծական հաւաքածոները։ Ունի նաեւ այլ հատորներ՝ «Ճակատագիր», «Աշտարակ», «Հայրենի վտակ», «Երգի ծնունդը», եւայլն...։

× ՀԱՅԱՍՏԱՆ

× Հայաղգի հոչակաւոր դէմքերէն՝ Մաուեշալ Յովհաննէս Քրիստափորի Բագրամեան՝ կնքեց իր մահկանացուն Սեպտեմբեր 22-ին։ Խորհ. Միութեան Պաշտպանութեան նախկին փոխ-նախարարը՝ թաղուեցաւ Կարմիր Հրապարակը, Կրեմլինի պատին։ Իր զինուորական ծառայութիւնը սկսած էր 1915-ին։ 1918-ին, փետրուարէն՝ Ապրիլ, իբրեւ հայ կամաւոր կռուած է Թուրքերուն դէմ՝ Անդրանիկի գունդին մէջ։ Մասնակցած է նաեւ Մարտարապատի ճակատամարտին։ Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ մրցած է կարմիր բանակ, ուր տարիներու ընթացքին ստանձնած է կարեւոր պատասխանատուութիւններ, պաշտօններ, թէ զինուորական, թէ կուսակցական։ 1955-ին ստացած է Մոսկուայի տիճանը։

× Այլ մեծ կորուստ մը, փրոֆ. Լեւոն Ստեփան Խաչիկեան, տնօրէն Հայաստանի Մաշտոց Մատենադարանի։ Պատմաբան, բանասէր, աղբիւրագէտ, խոր զարգացումի տէր, իր պակասը զգալի պիտի ըլլայ հայ մատենագրութեան եւ պատմագիտութեան մարզերէն ներս։

× Երեք Ակադեմիկոս բաժնուեցան մեզմէ 1982-ին։

- Փետրուար 14-ին, Յովհաննէս Գէորգի Մաղաքեան, հիմնադիրը Երեւանի մեծաղպիւրութեան եւ հանքաբանութեան դպրոցին։ Հրատարակած է աւելի քան հարիւր վեթուն գիտական աշխատութիւններ։ Եղած է դասախօս Երեւանի եւ Լենինականի համալսարաններուն մէջ։ Պարգեւատրուած է բազմաթիւ չքանչաններով եւ մետալներով։ Մարմինը ամփոփուած է Երեւանի պանթէոնը։

- Մարտ 5-ին, Գուրգէն Հմայեակի Բաբաջանեան, հեղինակ բազմաթիւ գիտական յօդուածներուն, դիրքերու եւ մենագրութիւններու։

- Ծատուր Պաւելի Աղայեան, պատմագէտ։ Հեղինակն է տասնեակ մը մենագրութիւններ եւ երիտասարդութեան տարիները անցուցած է Եգիպտոս, Ադեքսանդրիա եւ Գահիրէ, վայելելով Օհանջանեաններու, Նալպարեաններու, Նաւասարդեաններու չունչը։ Ապա հաստատուած Փարիզ։ Վարած է պատասխանատու պաշտօնները՝ Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերէն ներս։ Նուիրուած էր նկարչական արուեստին։ Պօղոս Գորգիկեան՝ կանուխէն մտած չարքերը Հ. Ց. Դաշնակցութեան եւ վարած է կարեւոր կուսակցական պաշտօններ։ Իսկ հին սերունդի վերջին ներկայացուցիչներէն՝ խոսրով Վշտունի, որ ունի ուսուցչական բեղուն ասպարէզ սկսած Ամմաշի Դպրեվանքէն։ Մեծ աշխատանք տարած է Փարիզի հայ հանրային կուսակցական կեանքին մէջ։ Ակխատակցած է «Յառաջ»ին եւ «Հայ Բոյժին»։

× Այլ մեծ կորուստ մը, փրոֆ. Լեւոն Ստեփան Խաչիկեան, տնօրէն Հայաստանի Մաշտոց Մատենադարանի։ Պատմաբան, բանասէր, աղբիւրագէտ, խոր զարգացումի տէր, իր պակասը զգալի պիտի ըլլայ հայ մատենագրութեան եւ պատմագիտութեան մարզերէն ներս։

× Երեք Ակադեմիկոս բաժնուեցան մեզմէ 1982-ին։

- Փետրուար 14-ին, Յովհաննէս Գէորգի Մաղաքեան, հիմնադիրը Երեւանի մեծաղպիւրութեան եւ հանքաբանութեան դպրոցին։ Հրատարակած է աւելի քան հարիւր վեթուն գիտական աշխատութիւններ։ Եղած է դասախօս Երեւանի եւ Լենինականի համալսարաններուն մէջ։ Պարգեւատրուած է բազմաթիւ չքանչաններով եւ մետալներով։ Մարմինը ամփոփուած է Երեւանի պանթէոնը։

- Մարտ 5-ին, Գուրգէն Հմայեակի Բաբաջանեան, հեղինակ բազմաթիւ գիտական յօդուածներուն, դիրքերու եւ մենագրութիւններու։

- Ծատուր Պաւելի Աղայեան, պատմագէտ։ Հեղինակն է տասնեակ մը մենագրութիւններ եւ երիտասարդութեան տարիները անցուցած է Եգիպտոս, Ադեքսանդրիա եւ Գահիրէ, վայելելով Օհանջանեաններու, Նալպարեաններու, Նաւասարդեաններու չունչը։ Ապա հաստատուած Փարիզ։ Վարած է պատասխանատու պաշտօնները՝ Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերէն ներս։ Նուիրուած էր նկարչական արուեստին։ Պօղոս Գորգիկեան՝ կանուխէն մտած չարքերը Հ. Ց. Դաշնակցութեան եւ վարած է կարեւոր կուսակցական պաշտօնները։ Իսկ հին սերունդի վերջին ներկայացուցիչներէն՝ խոսրով Վշտունի, որ ունի ուսուցչական բեղուն ասպարէզ սկսած Ամմաշի Դպրեվանքէն։ Մեծ աշխատանք տարած է Փարիզի հայ հանրային կուսակցական կեանքին մէջ։ Ակխատակցած է «Յառաջ»ին եւ «Հայ Բոյժին»։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Բանաստեղծութի՞ւն ... Մեղայ Աստուած։ Ա՛յդ էր պակաս։ Վարդան ճանն, ինձ համոզելու սխալ միջոց փնտռեցիր։ Մի՞թէ հիւանդութիւն է հոգին ու կանանչին վերադառնալ։ Ամէն Հայու մէջ կայ էդ կանչը։ Էդ՝ մեր պապերու սըրբազան հիւանդութիւն է։ Ամէն հայ էդ կեանքը ապրած է ուրիշ անդամ։ Կ'ենթադրեմ մոխիր ըրած էս Դիադինի մէջ էրզնկացի կարապետի պատմութիւնը, որ աւելի իրական է քան երեւակայութիւն։ Անոր մէջ չորրորդ դարն ու Բագաւանն է, որ կ'անցնի Դիադինի ճամբանէրէն։

- Ինչպէս չէ, մոխիր ըրած եմ էդ խեղաթարին։

Առաջին անգամ չէր, այդ ձեւի զրոյցը։ Ուրիշ անգամ ալ նման զրոյցներ ունեցած էին Կիրոս եւ Վարդան։ Իսկ հիմա Վարդան հաւատաց, որ Կիրոս իրաւ պիտի երթայ բանջար մշակելու։ Եւ մտածեց խօսիլ տոքթ. Նայիրեանին, որով հետեւ Կիրոսի մասնակցութիւնը անհրաժեշտ է կառավարութեան նոր կազմին մէջ։

- Հա, էն պիտի ըսէի Վարդան։ Մին չես ո՞ւր հասաս Հեթումի դասը։

- Հեթումի եւ ընկերներու դասը յանձնուած է քաղաքական ատեանին։ Կը գտան դատախազով, պաշտպան փաստաբան-նով եւ երդուեալներով։

- Այդպէս ալ պէտք էր ըլլար, երբ այնքան կիրք ու վէճ ստեղծած է ժողովուրդին մէջ։ Անձնապէս ես ինքս ազատ կ'արձակէի Հեթումը եւ ընկերները։

դրութիւններու եւ բազմաթիւ գիտական այլ աշխատութիւններու, նուիրուած Ժողովուրդի ազատագրական պայքարի պատմութեան։

× Հայ Թատրոնը եւս ունեցաւ կորուստներ։

- Ալեքսանդր Արմէնի Արաքսմանեան, որուն թատերախաղերը մնայուն ներկայութիւն մը եղան Երեւանի, Լենինական, Մոսկուայի, Վլադիմիրի եւ այլ քաղաքներու բեմերուն վրայ։ Ցիշենք զորս ներէն ամէնէն յանօթները՝ «Արծուիկ»ը, «Անտառները չարժում են», «Հրաբուխի վրայ», «Զենիթում», «Փիղը պարում է», եւայլն...։

- Թատերագիրէն յետոյ թատերագէտը՝ Գէորգ Գոյեան, որ գրած է թատերագիտական դիրքեր եւ յատկապէս «Հայ Թատրոնի 2000 տարին, ըստ նիւթական կուլտուրայի յուշարձանների եւ հնադոյն տեքստերի», աշխատութիւնը։ Մեծ դեր խաղացած է Հայաստանի Թատերական ընկերութեան կազմակերպութեան մէջ։

× Երաժիշտ Ալեքսէյ Գուրգենի Հեբիմեան որ յօրինած է մանուկորատիկ մեղեդիներ. իր ամէնէն տարածուած երգերէն են՝ «Բարի արադիլ», «Անոյշ Հայաստան», «Երեւանի առաւօտը», «Արարատ», «Էջմիածին», «Իմ Հայաստան»։

× Բանաստեղծ Հեռիկ Հմայեակի Թումանեան, իր գործերն են՝ «Գարնանային», եւ «Կառուցողները» բանաստեղծական հաւաքածոները։ Ունի նաեւ այլ հատորներ՝ «Ճակատագիր», «Աշտարակ», «Հայրենի վտակ», «Երգի ծնունդը», եւայլն...։

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՄԱՐ ՏԻԼ ՓԼԱԹԱՑԻ մէջ (Արժանթին), Դեկտ. 17ին, մեռած է Անդրանիկ Գէորգեան։ Ծնած էր 1912-ին՝ Այնթապ։ Ուսումը ստացած է Հալէպի Ալէփփօ Տոլէժը։ 1938-ին փոխադրուած է Արժանթին եւ հաստատուած Լա Փլաթա, ուր եղած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործօն անդամներէն։ Անդրանիկ Գէորգեան ծառայած է տեղւոյն Մխիթարեան վարժարանին եւ չորս տարի վարիչը եղած է Ազգ. Բուժարանի։ Թաղումը կատարուած է Դեկտ. 18-ին։ Մարմինը ամփոփուած է Բրիտանական գերեզմանատունը, ուր դամբանական մը խօսած է Վահէ Մերտինեան։

×

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ հինգ հայ երիտասարդներու Պաշտպան Ցանձնախումբին կազմակերպութեամբ, Դեկտ. 11-ին, «Ասեւախեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած

դրութիւններու եւ բազմաթիւ գիտական այլ աշխատութիւններու, նուիրուած Ժողովուրդի ազատագրական պայքարի պատմութեան։

× Հայ Թատրոնը եւս ունեցաւ կորուստներ։

- Ալեքսանդր Արմէնի Արաքսմանեան, որուն թատերախաղերը մնայուն ներկայութիւն մը եղան Երեւանի, Լենինական, Մոսկուայի, Վլադիմիրի եւ այլ քաղաքներու բեմերուն վրայ։ Ցիշենք զորս ներէն ամէնէն յանօթները՝ «Արծուիկ»ը, «Անտառները չարժում են», «Հրաբուխի վրայ», «Զենիթում», «Փիղը պարում է», եւայլն...։

- Թատերագիրէն յետոյ թատերագէտը՝ Գէորգ Գոյեան, որ գրած է թատերագիտական դիրքեր եւ յատկապէս «Հայ Թատրոնի 2000 տարին, ըստ նիւթական կուլտուրայի յուշարձանների եւ հնադոյն տեքստերի», աշխատութիւնը։ Մեծ դեր խաղացած է Հայաստանի Թատերական ընկերութեան կազմակերպութեան մէջ։

× Երաժիշտ Ալեքսէյ Գուրգենի Հեբիմեան որ յօրինած է մանուկորատիկ մեղեդիներ. իր ամէնէն տարածուած երգերէն են՝ «Բարի արադիլ», «Անոյշ Հայաստան», «Երեւանի առաւօտը», «Արարատ», «Էջմիածին», «Իմ Հայաստան»։

× Բանաստեղծ Հեռիկ Հմայեակի Թումանեան, իր գործերն են՝ «Գարնանային», եւ «Կառուցողները» բանաստեղծական հաւաքածոները։ Ունի նաեւ այլ հատորներ՝ «Ճակատագիր», «Աշտարակ», «Հայրենի վտակ», «Երգի ծնունդը», եւայլն...։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

× Հայաղգի հոչակաւոր դէմքերէն՝ Մաուեշալ Յովհաննէս Քրիստափորի Բագրամեան՝ կնքեց իր մահկանացուն Սեպտեմբեր 22-ին։ Խորհ. Միութեան Պաշտպանութեան նախկին փոխ-նախարարը՝ թաղուեցաւ Կարմիր Հրապարակը, Կրեմլինի պատին։ Իր զինուորական ծառայութիւնը սկսած էր 1915-ին։ 1918-ին, փետրուարէն՝ Ապրիլ, իբրեւ հայ կամաւոր կռուած է Թուրքերուն դէմ՝ Անդրանիկի գունդին մէջ։ Մասնակցած է նաեւ Մարտարապատի ճակատամարտին։ Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ մրցած է կարմիր բանակ, ուր տարիներու ընթացքին ստանձնած է կարեւոր պատասխանատուութիւններ, պաշտօններ, թէ զինուորական, թէ կուսակցական։ 1955-ին ստացած է Մոսկուայի տիճանը։

× Այլ մեծ կորուստ մը, փրոֆ. Լեւոն Ստեփան Խաչիկեան, տնօրէն Հայաստանի Մաշտոց Մատենադարանի։ Պատմաբան, բանասէր, աղբիւրագէտ, խոր զարգացումի տէր, իր պակասը զգալի պիտի ըլլայ հայ մատենագրութեան եւ պատմագիտութեան մարզերէն ներս։

× Երեք Ակադեմիկոս բաժնուեցան մեզմէ 1982-ին։

- Փետրուար 14-ին, Յովհաննէս Գէորգի Մաղաքեան, հիմնադիրը Երեւանի մեծաղպիւրութեան եւ հանքաբանութեան դպրոցին։ Հրատարակած է աւելի քան հարիւր վեթուն գիտական աշխատութիւններ։ Եղած է դասախօս Երեւանի եւ Լենինականի համալսարաններուն մէջ։ Պարգեւատրուած է բազմաթիւ չքանչաններով եւ մետալներով։ Մարմինը ամփոփուած է Երեւանի պանթէոնը։

- Մարտ 5-ին, Գուրգէն Հմայեակի Բաբաջանեան, հեղինակ բազմաթիւ գիտական յօդուածներուն, դիրքերու եւ մենագրութիւններու։

- Ծատուր Պաւելի Աղայեան, պատմագէտ։ Հեղինակն է տասնեակ մը մենագրութիւններ եւ երիտասարդութեան տարիները անցուցած է Եգիպտոս, Ադեքսանդրիա եւ Գահիրէ, վայելելով Օհանջանեաններու, Նալպարեաններու, Նաւասարդեաններու չունչը։ Ապա հաստատուած Փարիզ։ Վարած է պատասխանատու պաշտօնները՝ Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերէն ներս։ Նուիրուած էր նկարչական արուեստին։ Պօղոս Գորգիկեան՝ կանուխէն մտած չարքերը Հ. Ց. Դաշնակցութեան եւ վարած է կարեւոր կուսակցական պաշտօնները։ Իսկ հին սերունդի վերջին ներկայացուցիչներէն՝ խոսրով Վշտունի, որ ունի ուսուցչական բեղուն ասպարէզ սկսած Ամմաշի Դպրեվանքէն։ Մեծ աշխատանք տարած է Փարիզի հայ հանրային կուսակցական կեանքին մէջ։ Ակխատակցած է «Յառաջ»ին եւ «Հայ Բոյժին»։

ՄԱՐՏԻԿԻ մէջ մեռած է քանդակագործ Աշոտ Բաբայեան։ Ծնած էր 1921-ին՝ Թաւրիզ։ Ուսումը ստացած է Մեմորիալ եւ Հայոց Հայկազեան - Թամարեան վարժարաններուն մէջ։ Փոքր տարիքէն յատուկ հետաքրքրութիւն ունեցած է երաժշտութեան հանդէպ։ Ինքնաշխատութեամբ սորված է սրինգ նուագել. ապա երաժշտական դասեր առած է Լեւոն Գրիգորեանէ եւ մասնագիտանալով սրինգի եւ քլարինէթի նուագածութեան մէջ դարձած է Թաւրիզի լաւագոյն մեկնաբաններէն մէկը։ Աշոտ Բաբայեան նկարչութեան եւ քանդակագործութեան դասերու հետեւած է Գրիգոր Վահրամեանի մօտ։ Արուեստագէտը իր տաղանդով եւ բազմապիսի ընդհանրերով ներկայութիւն մըն էր Թաւրիզի մէջ, սիրուած բոլորէն։ Դասաւանդելով Թաւրիզի Գեղարուեստից վարժարանը՝ երաժշտութիւն, նկարչութիւն եւ քանդակագործութիւն, Աշոտ Բաբայեան հասցուցած է արուեստագէտ սերունդներ։ Բաբայեանի քանդակած արձաններն ու կիսանդրիները կը զարդարեն Թաւրիզի մեծ հրապարակները եւ պաշտօնական հիմնարկները։ Բոլոր անոնք՝ որոնք մասնակցած են Ս. Թադէի վանքի ուխտագնացութեան, կը յիշեն՝ արշալոյսին առաջ, մօտակայ բլուրի գագաթէն հնչող «կռունկ»ը, «Լուր Դա լուր»ը, «Հովիւի կանչ»ը, զորս այնքա՜ն ապրում սրինգի եւ քլարինէթի վրայ կը նուագէր Աշոտ Բաբայեան։

×

ԳԱՀԻՐԻ Ազգ. Իշխանութեան կազդարութեամբ, Դեկտ. 12-ին, այցելութիւն մը տրուած է Մարմինայի գերեզմանատան մէջ գերասանուհի Սիրանոյշի, Երուանդ Օտեանի եւ Արփիար Արփիարեանի չիրխմներուն։ Առաւօտեան, Ս. Գրիգորիս Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուած է։ Թեմակալ առաջնորդը՝ Զաւէն Արք. Զինչինեան, քարոզով մը ներկայացուցած է Սիրանոյշի 50-ամեայ ծառայութիւնը հայ բեմին, անդրադառնալով նաեւ Օտեանի եւ Արփիարեանի վաստակին։ Ապա, բազմութիւնը ուղղուած է Մարմինայի գերեզմանատունը, ուր խօսք առած է խմբավար Եդուարդ Ծակոբեան եւ անդրադառնալէ ետք երեք դէմքերու կեանքին ու գործին, ըսած է. «Այլեւս ժամանակը հասած է, որպէսզի անոնց հայրենասիրական ճախնները, իրբեւ նուիրական մասունքներ, երթան հանգչիլ հայրենի հողին ծոցը՝ հայ ժողովուրդի դուրգուրոտ գրկին մէջ»։ Մեկնաբանուած են պատշաճ երգեր եւ կատարուած են ընթերցումներ այն դամբանականներէն, զորս խօսած են առենին՝ ծանօթ դէմքեր, ողբագեաներու զազգուներուն առջեւ։ Վերջին խօսք առնողը եղած է Կայծ Կոկանեան։

×

ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Դեկտ. 14-ին, տեղի ունեցած է Ընկերային Ծառայութեան Կեդրոնի երեկոյթը, որուն ներկայ եղած են չուրջ 200 հոգի։ Երեկոյթին նպատակը եղած է տեղեկութիւններ տալ Կեդրոնի աշխատանքներուն մասին, որոնք կ'ընդգրկեն անպերներէնի դասաւանդումը Հայերու։ Վեց տարի առաջ մէկ անձի ճիդերով հիմնուած Կեդրոնը, ներկայիս ունի 12 հոգինոց եւ ամբողջական ժամով անձնակազմ մը, ըսած է Վարչութեան առենապետուհին՝ Ռիթա Թիլքեան, աւելցնելով որ այդ դասընթացքներուն հետեւած են չուրջ 9000 հոգի։ Բանախօսած է Լոս Անճըլըսի Թաղապետական Խորհուրդի նախագահը՝ Ճոէլ Ուաքս, որ անդրադառնալէ ետք հետզհետէ աճող հայկ. գաղութի ներգաւառման ընկերային, տնտեսական, քաղաքական եւ մշակութային մարզերու մէջ, յայտնած է իր հիացումը Հայերու ընտանեկան զօրաւոր կապերուն, կրօնական հաւատքին, լեզուին մշակութային ժառանգութիւններուն պահպանման ճիդերուն համար։

(Շար. 738)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՑԼ - Սէնթ Մարկրիթ - Գ. Թոնի Մուրատեան ի յիշատակ իր ծնողաց՝ Սառա եւ Վարդան Մուրատեանի եւ հա - մաճայն անոնց ուխտին, ինչպէս ամէն տարի, կ'ընէ հետեւեալ նուէրները. - 500-ական Ֆ. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան, Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (ատանալ «Ծառայ»էն) եւ «Ծառայ»ին:

×

ՄԱՐՍԷՑԼ - Լա Փոմ - Միհրան Նա - զարեան կը նուիրէ 100 Ֆ. «Ծառայ»ի բարգաւաճման, վոխան ծաղկեպսակի, իր ընկերներուն՝ Արմենակ Մանուկեանի եւ Տիգրան Հորոյեանի մահերուն առ - թով:

×

ՌՈՄԱՆ. - Այրի Տիկին Զաթրեան իր ամուսնոյն մահուան 20-րդ տարելիցին առթիւ 500-ական Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Կապ. Խաչի Օգափոխութեան Կայանին, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին (ատանալ «Ծա - ռայ»էն) եւ 160 Ֆ. «Ծառայ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի վարչու - թիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Քարաամմասեա - նի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարա - գաներուն, իրենց հօր՝ Արթին Պէրագ - տարեանի (Դամասկոս) մահուան առթիւ: Խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ նաեւ Տէր եւ Տիկին Ա. Զապունեանի, Տէր եւ Տիկին Գ. Շատեանի, Տէր եւ Տիկին Գ. Գեւոնեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ - մօր Վիքթորիա Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչը շնորհակա - լութեամբ ստացած է 100 Ֆ. Տիկին Ատ - պիկ Մուքաֆեանէ, իր ամուսնոյն՝ Մար - տիրոս Մուքաֆեանի մահուան 2-րդ տա - րելիցին առթիւ:

×

ԼԻՈՆ. - Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գ. Տիմիճեա - նէ 100 Ֆ. Տիկին Քիւրքճեան Ֆիլօրի մահուան քառասունքին առթիւ:

SEJOUR A BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section As-nières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan 799 - 41 - 19 — **Mme Kaichian** 799 - 92 - 35

DEBAT

A l'occasion de sa deuxième année d'exis-tence, l'Union des Etudiants et de la Jeunesse Arménienne organise un débat - anniversaire, dont le sujet sera « LA JEUNESSE ARME-NIENNE FACE AU PROBLEME ARMENIEN »

le samedi 22 janvier à 15 h. 30
à l'AGECA 177, rue de Charonne, 75011 Paris
métro : Alexandre Dumas

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՑԼ. - Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ - եալ նուիրատուութիւնները. - Գուրգէն Փանոսեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միրաքեանէ 500, Այրի Տի-կին Մայրանոյշ Փանոսեանէ 250, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Բարէեանէ, Տէր եւ Տի - կին Գրիգորեանէ, Այրի Տիկին Օֆֆիկ Հացագործեանէ 100-ական Ֆ. Տէր եւ Տի-կին Ալեքսան Տազէսեանէ, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Մանուկեանէ 50-ական Ֆ., Մեր-թոպ Շահինեանի մահուան առթիւ՝ Տի - կին Մարի Շահինեանէ 100 Ֆ., Անդրանիկ Բարսեղեանցի մահուան առթիւ՝ Տիկին Նազիկ Բարսեղեանց (Վիէն) 100 Ֆ.:

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնա - ճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Յունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ:

17, Rue Bleue — 75009 Paris

LA LANGUE ARMENIENNE à EXPOLANGUES

LE CENTRE DE RECHERCHES SUR LA DIASPORA ARMENIENNE
en collaboration avec : **LES EDITIONS ASTRID**
L'ASSOCIATION OURARTOU
LES BALLETS ARMENIENS
et avec l'aide de la **LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN**

participe à **EXPOLANGUES**, première exposition internationale des langues et des cultures organisée sous le haut patronage de l'UNESCO et de dix Ministères Français, qui se tiendra au :

GRAND PALAIS
avenue Winston Churchill, 75008 Paris
du vendredi 28 janvier au mardi 1er février
de 10 heures à 19 heures
(vendredi 28 ouvert aux professionnels)

Des visites de groupe (élèves, étudiants, membres d'association) peuvent être organisées sur notre stand ALLÉE E n° 31

Pour tout renseignements, contacter :
C. R. D. A.
47, rue de Cléry, 75002 Paris
tél. 236 - 91 - 57

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարդանանցի տօնակատարութիւն, Հինգշաբթի, Փետրուար 10-ին, ժամը 21-ին, Սէն Լու, Ս. Դէորդ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

×

ՄԱՐՍԷՑԼ. - Կիրակի, Փետրուար 6, հայկական երգերու եւ պարերու ներկա-յացում՝
Théâtre National de Marseille - La Criée
30, quai de Rive - Neuve
կազմակերպութեամբ՝ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարա - հանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

×

Վասպուրականի Ցաղթական Հերոսա - մարտի 68-րդ տարեդարձի տօնակատա - րութիւն եւ Վասպուրականի Հայր. Մի-ութեան հիմնադրութեան 60-ամեակը՝ Մարտ 27, Կիրակի, ժամը 13-ին ճաշով մը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան Վասպու-րական սրահին մէջ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՄԱՐՍԷՑԼ - ՔԱՂԱՔԻ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-էն առաւօտ:
Chateau des Fleurs

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

LE PARTI SOCIAL - DEMOCRATE HENTCHAK
ET LA F. R. A. DACHNAKTZOUTIOUN

APPELLENT
A UNE

MANIFESTATION DE PROTESTATION

CONTRE
l'enlèvement d'ABRAHAM ACHDJIAN
RASSEMBLEMENT
devant
LE CONSULAT DE TURQUIE
170, boulevard Haussman, Paris 8
(métro Saint-Philippe du Roule)
VENDREDI 21 JANVIER A 18 H.

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը, եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ը կազմակերպած են յույա-հանդէս մը՝ ՀԱՑԿ. ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁԻՒ. ԹԵԱՆ և ԽԱՉԿԱՐԵՐՈՒ. Յունուար 25-էն 30, Վալանսի պետական թատրոնի վերնա-սրահը: Պաշտօնական բացումը կը կա - տարուի Յունուար 25, Երեքշաբթի, ժամը 19-ին: Մէկ շաբաթուան յուբայհանդէսի ընթացքին, վիճաբանական ճաշ մը Յունուար 28, Ուրբաթ, երեկոյեան՝ Հ. Բ. Ը. Մ. սրահը: Վիճաբանական ասու - լիսին ներկայ կ'ըլլայ Ժաք Սիսլեան, փա-րիզի Համալսարանէն:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ կազ - մակերպիչ յանձնախումբի անդամներու մօտ:

6 STAGES

de littérature arménienne

Conférencier : Krikor BELEDIAN
Horaire : Samedi de 15 h. à 17 h.
Dimanche de 9 h. à 11 h.

Renseignements et inscriptions à la:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue de 24 Avril 1915 — 69150 Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97
tous les jours sauf le lundi, de 14 à 19 h.
Prix forfaitaire pour les 6 stages : 150 F

PROGRAMME 1983

22 - 23 janvier — **BEDROS TOURIAN**
Aperçu sur le romantisme arménien
lettres et poèmes de B. Tourian
26 - 27 février — **HAGOP BARONIAN**
La vision satirique
« Des Mendiants Honorables »
12 - 13 mars — **KRIKOR ZOHRAB**
Aperçu sur le réalisme arménien
« La Prostituée »
9 - 10 avril — ZABEL YESSAYAN
De la réalité à l'exil
« Mon âme exilée »
7 - 8 mai — **VAHE OCHAGAN**
Aperçu sur la littérature de la Diaspora
« Alarme »
11 - 12 juin — HAROUTIOUN KURKDJIAN
De l'exil à l'écriture
« Essai sur l'exil ». Intimité

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JA

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les- Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

Cabinet TERZIYAN

(TOUTES ASSURANCES)

21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 282 01 41

20 ANNÉES D'EXPÉRIENCE A VOTRE SERVICE
POUR TOUS VOS PROBLÈMES D'ASSURANCES

n'hésitez pas à nous consulter

ՁԵՐ ՏՈՒՆԸ, ԿԱՌՈՒԸ, ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ, ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐԸ,
ՄՈՒՇՏԱԿԸ, ԿԵԱՆՔԸ ՅԱՐՄԱՐԱԳՈՅՆ
եւ ԼԱԻԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԼ Կ'ՈՒԶԷՔ

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ
ԹԷՐՋԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
22-23
SAMEDI-DIMANCHE
22-23 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՀԱՅԱԾ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ց ր ա գ ի ս ա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Ա ր տ ա ս ա հ ման : Տար. 400 Ֆ. - Հ ա ս պ : 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.354
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
58e ANNÉE — No 15.354

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ 20-ԱՄԵԱԿԸ

ՄԻԹԵՐԱՆԻ ՁԱՌԸ ՊՈՒՆՏԸԹԱԿԻՆ ԱՌՋԵԻ

ՔՈՀԼ ՓՈՒՆ - ԱՑՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԵԿԱՒ

—×—

Ֆրանքեւգերմանական դաշինքին քանամեակին առթիւ, Նախագահ Միթերան Պոն գնաց Հինգշաբթի օր, մինչ վարչապետ Ժելմութ Քոհլ Փարիզ կուգար Ուրբաթ օր, փոխ - այցելութեան: Գերմանացին, ռակայն, շատ գոհ չէր, քանի Հոթէլ տէ Մոնէի մէջ է որ ճառ մը պիտի խօսէր, Ֆրանսական օրէնքը թոյլ չտալով որ օտար ղեկավար մը Ազգ. Ժողովին առջեւ խօսի, ինչպէս կրցաւ ընել Միթերան իր ելոյթը կատարելով Պունտըսթագին (Ռորհրդարան) առջեւ:

Նախագահ Միթերան չատ «ատլանտեան» ճառ մը խօսեցաւ, գժգոհ ձգելով իր ղեկման ընկերները, այսինքն՝ Հեղ - մութ Շմիտ Սոցիալ - Դեմոկրատները, բայց ծափահարութիւններ խլելով Քրիս - տոնեայ - Դեմոկրատներէն:

Ֆրանսայի Նախագահը չեչտեց Եւրոպայի զինեալ ուժերու հաւասարակշռութեան անհրաժեշտութիւնը, ըսելով որ «այդ հաւասարակշռութիւնը իմ աչքիս, կ'ենթադրէ, որ արեւմտեան Եւրոպայի ամբողջ չրջաններ ինքնապաշտպանութենէ զուրկ չըլլան, յատկապէս իրեն դէմ ուղղուած հիւլէական զէնքերու: ... կը մաղթեմ որ Ժընեւի բանակցութիւնները թոյլ տան հեռացնել այն վտանգը, որ կը սպառնայ հիւլէական զէնք չունեցող Եւրոպայի ընկերակիցներուն: Կը հաստատեմ որ այդ բանակցութեանց մէջ հաշուի չեն կրնար առնուիլ Ֆրանսական ուժերը: Որեւէ կարգադրութիւն որ նման հաշիւի մը վրայ հիմնուի, վճռապէս կը մերժուի իմ երկրիս կողմէ»:

Այս էր ճառին գլխաւոր կէտը, որ ուշադրութիւն հրաւիրած է: Ակէ զատ, Նախագահ Միթերան անդրադարձած է Մաորիտի Ժողովին, Եւրոպական Հասարակապետութեան, Հասարակաց Շուկայի ընդլայնման եւ 2 Գերմանիաներու բաժանման: Այս վերջին հարցին առթիւ, ըսած է. - «Ապրած ըլլալով գրաւուած Ֆրանսայի մը մէջ, խորապէս գիտեմ թէ ի՞նչ կրնան զգալ բաժան - բաժան եղած Գերմանացիները: Ճանչցած ըլլալով աւեր գարձած Եւրոպա մը, կը հասկնամ թէ ի՞նչ կրնան զգալ ցրուած ժողովուրդ - ները»:

Այս քանամեակին առթիւ, Հռենոսի երկու կողմերն ալ հանրային կարծիքի քննութիւններ կատարուեր են: Ֆրան - սացիներուն համար Գերմանացին մաքուր է, աշխատասէր, քաղաքավար եւ առա - տաձեռն, բացասական կէտն այն է, որ չատ «արտակարգ հոմանի» մը չէ, Ֆը - րանսացիները կը գտնեն նաեւ որ Գեր - մանացիք չատ բարձր կը խօսին: Գալով Գերմանացիներուն, կը չարունակեն Ֆը - րանսան նկատել ազատութեան, անհատապաշտութեան եւ անոյշ կեանքի երկիրը, բայց Ֆրանսացին լուրջ չէ: Այս քննութիւնը կատարած է գերմանական հիմնարկ մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԸՆՕ - ՊԻՑԱՆՔՈՒՒԻ մէջ գործադուլը վերջ գտաւ, ներկող բանուորները դոհացած ըլլալով իրենց տրուած առաւելութիւններէն: Ուրբաթ օր Ֆլէնի գործատունը միչտ գործադուլի մէջ էր:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱԿԱՄԱՐՏ ՃԱՇԱԿՆԵՐ

—×—

Բանաստեղծութեան մը քանի մը տո - ղերը, կամ գեղեցիկ երաժշտութեան մը նօթերը երբեմն որքա՜ն արհամարհանքի ու հեգնանքի կ'արժանանան այն չրջա - նակներուն մէջ, որոնք բաժին մը չեն կրցած ստանալ բանաստեղծութիւն մը, երաժշտական կտոր մը սիրելու, հասկը - նալու եւ մչակելու երջանկութենէն: Մարդկային ամէն չրջանակ արժէքներու իր ուրոյն ցուցատախտակը ունի եւ այլ չրջանակին մարդիկը քով - քովի եկած են պարզապէս անոր համար որ ցուցատախտակին վրայ արժէքներու նոյն դասաւորման կը հաւատան: Եթէ մէկու մը համար բերանացի դրականութեան գագաթային սահմանը կանգ կ'առնէ վրան - քաց սրտմըտութիւններու վրայ, այդ անձը միչտ չուրջը պիտի գտնէ նոյն ճաշակը բաժնող ուրիշներ, որոնց հետ չատ լաւ պիտի հասկնան զիրար: Նոյն ազգին պատկանող մարդիկ, նոյն լեզուն գործածելով հանդերձ, իրականութեան մէջ տարբեր լեզուներ կը գործածեն: Ամէն դասակարգ, մանաւանդ ամէն նկարագիր ու խառնուածք իր սեփական լեզուն ստեղծած է: Շարժավարը համալսարանի դասախօսին հետ նոյն լեզուն չի խօսիր, ձկնորսը բժիչկին հետ նոյն լեզուն չի խօսիր: Անոնք, երբ փողոցը իրարու կը հանդիպին եւ երբ գործ կ'ունենան մէկզմէկու հետ, թէեւ իրարու լեզուէն չատ լաւ կը հասկնան, բայց իրարու հետ ընկերութիւն, ջերմ զրոյց չեն կրնար ընել, որովհետեւ այն աստեն երեւան կ'ելլէ լեզուի, ոճի, ճաշակի այն տարբերութիւնը, որ մարդիկը իրարմէ անջատող տարբերութիւնն է:

Երեւակայեցէք որ վրան - քաց պատմութիւններու սիրահար չրջանակի մը մէջ ամէն մարդ կարգով պատմութիւն մը կը պատմէ, արամատութեան ու յանդգնութեան մէջ իր դրացին զերազանցելու յըստակ ջանադրութեամբ: Ի՞նչ կը պատահի, եթէ ներկաներէն մէկն ալ յանկարծ սկսի արտասանել Պետրոս Դուրեանի «Տրտունջք»ը: Ի՞նչ կը պատահի եթէ գինովներով լեցուն կապելայի մը մէջ պորտախաղի մը գռեհիկ երաժշտութիւնը դադրեցնէք եւ անոր տեղ Շոփէնի մէկ մազուրքան նուագել սկսիք:

×

Անգամ մը, մեր մայրենի լեզուի գաւանանդութեան նախանձախնդիր ուսուցիչ մը, իմ ներկայութեան, բանավէճի բռնուած էր թաղականի մը հետ: Ուսուցիչը տոհմիկ մչակոյթի ու դաստիարակութեան ինչ - ինչ խնդիրներէ կը ճառէր, երկինքէն վար կը բերէր Դանիէլ Վարուժաններն ու Միսաք Մեծարենցները, իսկ թաղականը, որ մէկ կողմէ կը տառապէր քիչ առաջ կուլ տրուած կարիդոսի քոքթէյլի մը դժուարամարսու - թենէն եւ միւս կողմէ ալ հաճոյքով կը մտածէր թէ այդ գիչեր վիտոն քանի՞ ոսկիէն պէզիք պիտի խաղար իրենց ակումբին մէջ, անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար եւ չէր հասկնար թէ ի՞նչի մասին կը խօսէր ուսուցիչը: Անոնց կը նայէի եւ ես ինծի հարց կուտայի, թէ խրնդալո՞ւ էի այս կատակերգութեան դիմաց, թէ ոչ լալու:

×

Անտարակոյս, ինչպէս ըսեր են Ֆրանսացիները, բնութեան մէջ են բոլոր ճաշակները: Եւ եթէ հարկ ըլլար ընել ճաշակներու ու արժէքներու դասաւորում մը, ամէն մարդ ցանկին գլուխը պիտի դնէր իր ամէնէն չատ սիրածը: Մարդոց ամէնէն բնական ու նաեւ ամէնէն ծիծա-

ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ՀԱՅԿ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ ՄԷԿ ԱՌ ՄԷԿ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ Կ'ԵՆԹԱՐԿՈՒԻ

ԽՄԲ. - Թուրքիոյ Կրթական նախարարութիւնը խիստ բնորոչական է հայկ. վարժարանները: Այս առընչութեամբ «Հիւրրիյէթ» հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ. -

Կրթական նախարարութիւնը որոչեց բոլոր միւս վարժարաններուն կարգին, ընդհանուր հակակչռի մը ենթարկել հայկական վարժարանները, այս պատճառաւ յատուկ պաշտօն յանձնեց նախարարութեան խումբ մը քննիչներուն:

Քիչեալ քննիչները Պոլիս եկած են եւ արդէն իսկ սկսած են քննութեան են - թարկել հայկական վարժարանները:

Քննութեան նիւթ կը դառնան հայերէն դիրքերը, աշակերտներուն տրուած դասերը, դպրոցի մէջ տարուած աչխատանքները եւայլն: Մի առ մի պիտի քննուին նաեւ դասարանները դասաւանդութեան ընթացքին:

Քննիչները պիտի ստուգեն թէ վարժարանը ինչ աստիճան կը հնազանդի նախարարութեան ցուցմունքներուն, պիտի ճշդեն նաեւ անոնց նիւթական աղբիւրները, ո՞րքիէ օժանդակութիւն կը ստանան, եւ հայկական որ կազմակերպութիւններուն հետ կապ ունին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 7/17)
ԵՐԵՒԱՆ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԿՈՉ ՆՇԱՆԱԿՈՂԸ ԽՈՐԷՆ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

«Արարատ» անցեալ տարի, ինչպէս ծանօթ է, գրաւեց խորհրդային ախոյեանութեան 5-րդ տեղը: Այս արդիւնքը 1973-էն ի վեր նոր վերելքի մը սկիզբը կը նկատուէր: Խումբին յաջողութեան մէջ մեծ է դերը Արկադի Անդրէասեանի: Ստանձնելով Հայաստանի թիւ մէկ խումբի ասպետ մարզիչի պարտականութիւնները, Անդրէասեան ցուցաբերեց խստապահանջութիւն եւ մեծ կարեւորութիւն ընծայեց մարզանքներու եւ վարժութիւններու: Մարզիչը խումբի դլխաւոր կազմին մէջ առաւ կարդ մը չնորհալի մարզիկներ, որոնք Խորէն Յովհաննիսեանի հետ կազմեցին համերաչխ ամբողջութիւն մը, ընդունակ՝ դաչտին վրայ լուծելու բարդ հարցեր: Մեծ նպաստ մը եղաւ Պօղոս Գալըստեանի մուտքը խումբին մէջ: Ան թարմ չունչ բերաւ «Արարատ»ի գործողութիւններուն, իր կարողութիւնները ի սպաս դրաւ պայքարի ոգիի զարգացման եւ աչքի զարկաւ պաչտպանութեան դիծի համարձակ ճեղքումներով, դիպուկ եւ չեչտակի հարուածներով: Հանդիպում - ներու ընթացքին թափթփ գործողութիւնները կը դեկավարէ խմբապետը՝ Խորէն Յովհաննիսեան, որ նոյն տաեն մաս կը կազմէ, Խորհ. Միութեան խումբին: Ընթացիկ տարեմուտին, երբ Մոսկուայի հեռատեսիլէն ցոյց տրուած են գանազան ամիսներուն նչանակուած դեղեցիկ կոլերը, լաւագոյնը ընտրուած է Խորէն Յովհաննիսեանի՝ Պաքուի «Նեֆթչի»ի դէմ նչանակած կոլը: Արդարեւ, հայ մարդիկը՝ կռնակը հակառակորդի բերդին տուած, աֆրոպաքիճ թռիչքով մը իր վրայէն գամած է «Նեֆթչի»ի բերդին մէջ:

Ի դէպ, Դեկտեմբերի վերջերը տեղի ունեցած է Խորէն Յովհաննիսեանի եւ մարմնամարզի Հայաստանի ախոյեան Զուլիէտ Սարեանի հարսանիքը: Պէտք է նչել, որ Խորէնի հայրն ու մայրը, ինչպէս նաեւ եղբայրները մարզանքի վարպետներ են:

×

«ՄԻ ԿԱԹԻԼ ՄԵՂՐ» ՇԱՐԱԿԱՆԿԱՐԸ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԱՍՏԱՌԻ ՎՐԱՑ

Հայ չարժարուեստագէտներու պատրաստած «Մի կաթիլ մեղր» չարժանկարը արտօնուած է ցուցադրուիլ համամիութենական պատառի վրայ: Ժապաւէնը նոր գործն է բեմադիր Հենրիկ Մալեանի, որ յաճախ կը դիմէ դասական եւ արդի գրականութեան, իր նիւթերը առնելու համար: Խորհ. Միութեան պետական չարժանկարի եւ Մոսկուայի հեռատեսիլի պատուէրով վերջին տարիները Հայաստանի մէջ չատ մը ժապաւէններ պատրաստուած են. այդ կարգին՝ Յակոբ Պարոնեանի, Վահան Թոթովենցի, Սեւակ Զօրեանի, Հրաչեայ Քոչարի եւ այլ գրողներու թեմաներով չարժանկարներ, ինչպէս նաեւ ժողովրդական բանահիւսութեան նմոյշներու հիման վրայ ըստեղծուած ժապաւէններ:

Զեմ գիտեր թէ աշխարհի վիճակը ի՞նչ կ'ըլլար եթէ երկրագունտին վրայէն յանկարծ սրբուէին բոլոր տարակարծութիւններն ու ճաչակի տարբերութիւնները: Ձչմարիտ է սակայն որ այս վերջինները մեծ դեր կը խաղան ամէն յառաջդիմութեան մէջ: Միայն թէ մարդիկ կը յաջողի՞ն յարգել այլախոհներու կարծիքը, գոյութեան իրաւունք կը ճանչնա՞ն անոնց, կ'ընդունի՞ն որ իրենց սիրածները անպայման ամէնէն թանկագինը, ամէնէն չատ փնտռուածը չեն արժէքներու ընդհանուր յուցատախտակին վրայ: Մանաւանդ աներաւութիւններ, ընկերային անարդարութիւններ, անխոհեմութիւններ չէ՞ն ըներ իրենց սեփական ճաչակին գոհ երթալով:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ՅԱՆՑԻՆ ԸՆԴԼԱՅՆՈՒՄԸ

Լրատուութեան բնոյթ չունին այս տողերը, որոնք կը վերաբերին Իջեւան - Դիլիջան երկաթուղիին պաշտօնական բացումին, Դեկտեմբեր 30-ին, ի ներկայութեան Կ. Դեմիրճեանի, Բ. Սարկիսովի, Ս. Խանդաղեանի եւ ուրիշ կուսակցական, պետական, մտաւորական պատասխանատու դէմքերու:

Հոս, այս առիթով կ'ուզենք ընդգծել երկաթուղիի այս հատուածին իրագործումին արտակարգ օգուտը մեր փոքր Հանրապետութեան համար: Այս կապակցութեամբ կը փորձենք ներկայացնել նոյնպէս կարգ մը տուեալներ Հայաստանի երկաթուղիի ցանցին ընդլայնումին ուղղութեամբ ցայսօր կատարուած եւ մօտաւոր ապագային նկատմամբ ծրագրուած աշխատանքներուն մասին, այնքան կենսական Հայաստանի համար:

Նախ արձանագրենք, թէ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան շրջանին, երբ Կարսի շրջագօտին եւ Շարուր - Նախիջեւանի մէկ կարեւոր մասին վրայ կարելի եղած էր հաստատել մեր պետական իշխանութիւնը, երկաթուղիին գիծը, կառուցած ցարական կառավարութեան կողմէ, կ'երկարէր Թիֆլիսէն Կարս՝ Ալեքսանդրապոլի ճամբով, ինչպէս նաեւ նոյն քաղաքով Ուլուխանլու - Երեւան: կը բանէր նաեւ Ուլուխանլու - Ջուլֆա գիծը, Նախիջեւանի հարաւը:

Պատմական տեղեկութիւններու չարքին արձանագրենք նոյնպէս, թէ այդ թուականներուն կը ծրագրուէր ժամանակի ընթացքին հատատել ելեկտրաշարժ երկաթուղագիծեր Երեւան - Ելենովկա - Դիլիջան - Ազստաֆ եւ Ելենովկա- Նոր Բայազէտ - Քեշիշքենդ - Գորիս: Այլ ծրագիր մը կը նախատեսէր, Ուլիսընեան սահմաններու հատատումին պարագային, նոյնպէս ելեկտրաշարժ երկաթուղի մը կառուցանել Բաթումէն կամ Հայաստանի յանձնուած որեւէ նաւահանգիստէն մինչեւ Սարդարապատ: Ըստ ծրագիրին, այս գիծը անցընելու էր Ձորոխի ձախ ափով, ապա՝ Օլթի գետի հովտով, Փենեաք գետի հովտով, Օլթիի ածխահանքերի մօտով, կտրելու էր Կարս - Սարրղամիշ երկաթուղին Սելիմ կայարանի մօտ եւ անցնելով Զարաբխանա ոսկեհանքերի ու Զրոնեխի հանքերի եւ կաղզուանի ու Կողբի ոսպահանքերի մօտով՝ միանալու էր Ալեքսանդրապոլ - Երեւան երկաթուղագծին, մօտաւորապէս Սարտարապատ կայարանում: Այսպիսով, բացուելու էր նոր ճանապարհ Սեւ ծովից դէպի Թաւրիզ, Երեւանի վրայով ...» (Ս. Վրացեան, Հայաստանի Հանրապետութիւն):

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք կը հաստատուի Ջուլֆա (Նախիջեւան), Մինջեւան (Ազրբեջան) երկաթուղիի հատուածը, որու չնորհիւ Երեւան չարունակական դիծով մը կը կապուի Բաքուի հետ: կը չինուի նաեւ Մինջեւան - Ղափան երկաթուղին, որպէսզի ներկայ Հայաստանի հարաւային շրջանի հանքերուն արտահանումները կարելի ըլլայ փոխադրել մինչեւ Հանրապետութեան կեդրոնական շրջանները, նոյնիսկ՝ հիւսիսային մասերը, օրինակ՝ Ալավերդի:

Այնուհետեւ կը հաստատուին Լենինական - Արթիկ - Պեմզաշէն եւ Անի - Անիպեմզա երկաթուղիի առանձին հատուածները, որով հնարաւոր կը դառնայ չերջանի չինութեանց քարերը, ինչպէս տուֆը, այլ չինանիւթերու կարգին փոխադրել Հանրապետութեան սահմաններէն դուրս:

Տնտեսութեան զարգացումին համար մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ այնուհետեւ կառուցուած Երեւան - Հրազդան - Սեւան դիծը, քանի լիճի աւազանին օր աւուր յառաջդիմող արդիւնարերութիւնը ուղիղ կապով կը յարաբերի Երեւանի հետ:

Բացառիկ իրագործում մը կը նկատուի Սեւան - Մոլազիւղ - Շորժա - Ջօղ երկաթուղին՝ 121 քիլոմեթր երկարութեամբ: Բացումը կը կատարուի 1976 Դեկտեմբերի վերջերը: 1·900-էն 2·100 մեթր բարձրութեան վրայ կառուցուած այս գիծը կարեւոր մասով կը չրջանակէ Սեւանայ լիճին հիւսիս - արեւելքը՝ հասնելով մինչեւ Ջօղի ոսկեհանքերը: Աւելորդ է ըսել, թէ այս գիծը մեծապէս կը նպաստէ տնտեսութեան զարգացումին:

Այլ կարեւոր ծրագիր մը պէտք է նկատել Հրազդան - Դիլիջան - Իջեւան - Ազստաֆ երկաթուղին, որուն ընդհանուր երկարութիւնը պիտի կազմէ 131 քիլոմեթր: Ծրագիրով պէտք է վերջ դրած ըլլար անցեալ տարի, մինչդեռ ցայսօր այդ գիծին կարգ մը հատուածներն են իրականացած: Այսպէս, Ազստաֆ - Իջեւան - նիւթը, այսինքն՝ Ադրբեջանէն Հայաստան (բացումը կատարուեցաւ 1971-ի սկիզբները) եւ, ինչպէս մասնաւորապէս մեր յօդուածին սկիզբը՝ Իջեւան - Դիլիջանը, որուն պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ 1982, Դեկտեմբեր 30-ին:

Ամենայն դէպս աշխատանքները կը չարունակուին Իջեւան - Հրազդան հատուածին կառուցումին ուղղութեամբ:

Աւելցնենք, որ 1981-ի վերջերը իրականութիւն դարձաւ չուրջ 47,5 քիլոմեթր երկարութիւն ներկայացնող Մասիս - Նուռնուս երկաթուղին, որ ձեւով մը բաղկացուցիչ մասը պիտի դառնայ Երեւան-Ազստաֆ գիծին, որուն ամբողջական հատատումը այժմ կը նախատեսուի իրականացնել 1984-ին:

Ճշդենք, որ վերոյիշեալ ելեկտրաշարժ գիծին հատատումով Հայաստանի կեդրոնական շրջանները կը կապուին հիւսիսային շրջատոհներուն հետ: Միւս կողմէ մեծ չափով կը կրճատուին Երեւանէն Թիֆլիս եւ Բաքու երկարող հեռաւորութիւնները՝ համապատասխան կարգով 90 եւ 50 քիլոմեթրով:

Հում նիւթերու, պղպեւրներու եւ արդիւնաբերութեան համար կենսական նկատուող ապրանքներու, սարքերու, մեքենաներու փոխադրութիւններն ալ՝ Որդ. Միութեան զանազան շրջաններէն դէպի Հայաստան եւ փոխադարձաբար, առաւել չափով կը կանոնաւորուին:

Առաւել՝ զգալի համեմատութեամբ կը թեթեւնան Երեւան - Ջուլֆա - Բաքու, ինչպէս նաեւ Երեւան - Լենինական - Կրասնովոդսկ - Թիֆլիս երկաթուղիներու բեռներուն փոխադրութեանց տարողութիւնները:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ՏՈՔԹ. ԹԻԷՐԻԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Սոպրոնի մատրան մէջ ներկայացուած հայկական խաչքարերու եւ մանրանկարներու ցուցահանդէսին զուգահեռ բանախօսութիւններու չարքին երկրորդը տրուեցաւ Տոքթ. Թիէրիի կողմէ, Յունուար 12-ին, ժամը 21-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Անահիտ Տէր - Մինասեան ներկայացուց դասախօսը, ըսելով՝ «միշտ կը լսէինք Տէր եւ Տիկին Թիէրիի անունը. անոնք բժիշկ են թէեւ, սակայն հայ արուեստին բերած իրենց նպաստով որպէս երեւոյթ մը յաչտնուեցան մեր հասարակութեան»:

Յետոյ խօսք առաւ Տոքթ. Թիէրի, որ ըսաւ թէ հակառակ անոր որ ծանուցուած էր թէ պիտի խօսէր հայկական ճարտարապետութեան մասին, ինք նախընտրած էր իրեն նիւթ վերցնել հայկական արձանագործութիւնը, քանի որ այդ մասէն տարընչուած էր ցուցահանդէսին:

Այսպէս, ուրեմն երեք չրջանով ներկայացուց հայկական արձանագործութիւնը՝ ա) վաղ - միջնադարեան չրջան՝, որ կ'ընդգրկէր քրիստոնէութեան մուտքէն մինչեւ արաբական տիրապետութեան լուկիզը, բ) Ժ. - ԺԱ. դար՝, Անիի ու Վասպուրականի չրջանը, դ) ԺԲ. - ԺԳ. դար՝ վրացական իշխանութեան չրջանը:

Դասախօսը խօսելէ առաջ Ա. չրջանին մասին, ըսաւ թէ նախաքրիստոնէական չրջանին արդէն արձանագործութիւնը բոլորովին անծանօթ արուեստ մը չէր Հայերուն, եւ ցոյց տուաւ քանդակի նմոյշ մը Գառնիի տաճարէն, ուր կ'երեւէր առլանտ մը: Ցետոյ անցնելով Ա. չրջանին ըսաւ թէ հոս ալ յաճախ կը հանդիպինք մահարձաններու որոնց խաչի մակերեսին վրայ կը տեսնուէին համամման անձնաւորութիւններ: Այս յուշարձաններուն վրան քանդակուած էին նաեւ աստուածաչունչէն դէպքեր: Նոյն չրջանի եկեղեցիներու վրայ ալ կան դրախտի տեսարաններ, օրինակ՝ Ապարանի եկեղեցին (Ե. - Զ. դար) կամ զանազան անձնաւորութիւններ, օրինակ՝ Անիի պալատին եկեղեցին (Զ. - Է. դար), ուր ներկայացուած է Տրդատ Թագաւորը վայրի խոզի գլուխով, եւ տակաւին Զբուարթնոցը՝ իր ճարտարապետին քանդակով:

Հոս դասախօսը յիշեց նաեւ թէ Հայրուն մօտ առաւօտութիւն դարձած էր քանդակել նուիրատուներու տիպարները, մանրաքանդակովը եկեղեցիին զոր Աստուծոյ կը նուիրէին: Հետաքրքրական էր առանց ուսումնասիրութիւնը զանազան ժամանակներու մէջ, քանի որ դաղափարական իրենց չրջանի հանդերձանքին մասին:

Բ) Ժ. - ԺԱ. դարերու համար Տոքթ. Թիէրի օրինակ ընտրած էր Կարսի Ս. Առաքելոց եկեղեցին, իր թամպուրին վրայի 12 առաքեալներու քանդակով եւ Ագթամարի եկեղեցին. այս չրջանէն յիշեց նաեւ Հաղբատի Ս. Նշան եւ Սանահինի Ամենափրկիչ եկեղեցիներու նախրատուներուն քանդակները:

Գ) ԺԲ. - ԺԳ. դարերու օրինակ ծառայեցին Վասպուրականի Ս. Բարթողմէոս եկեղեցին եւ Ամաղու նորատնկի դաւիթի, մուտքին, լուսամուտին եւ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին վարի յարկի մուտքի բարաւորը (Թէնիփան) իսկ Գանձասարի վանքը խաչելութեան քանդակով: Այս չարքին յիշեց նաեւ Գեղարդի ժայռափոր եկեղեցին գաւիթի իշխանական գինանշանի քանդակը:

Բացատրութիւններուն կ'ընկերանային գունաւոր լուսապատկերներ, բոլորն ալ առնուած Տոքթ. Թիէրիի կողմէ, տասնեակ տարիներու իր բազմաթիւ ճամբորդութիւններուն ընթացքին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ԾԱՒԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- Ե. -

- Գոհարիկ հանըմ, - ըսաւ Նուարդ, - կարեւոր գործի մը համար թերեւս ժամ մը բացակայինք ... հակէ իրեղէններուն ... եթէ քիչ մը ուշանանք մտահոգ մի ըլլար ... տեղէդ չշարժիս:

Արտաչէս եւ Նուարդ տեղաւորուեցան կառքին մէջ. Կարօ կայարանը թողուց նոքին:

- «Նաւթօն»ի հրապարակին կողմը, այնպէս չէ՞...

- Այո՛...

Լուռ էին, մտամփոփ. Նուարդի սիրտը կը տրոփէր ուժգին. բայց աչքերուն մէջ կը փայլէր բացառիկ, վճռական լոյս մը...

- Ցարմարագոյն ժամն է կարծեմ ... մարդիկ չուկաներն են ... երախաները պառկած չեն ... կարելի է, առանձին գտնեմ...

- Մայրաքեզ պարապային ... անակնկալ գժուարութեան մը առջեւ պնդելու չէ սակայն, Օր. Նուարդ, - ըսաւ Արտաչէս խոհեմութեամբ, - կրնանք ճամբոր դութիւնն ալ վտանգել ... յետոյ բարդութիւններ ... կ'երեւակայես չէ՞...

- Համաձայն եմ ձեզի, բայց անկարելին փորձելէ վերջ մխայն, - պատասխանեց Նուարդ, հատու չեչտով ...

- Բախտախա՛ղ ... աւելցուց Արտաչէս բարեմիտ ժպիտով...

Պողոսան կը հոսէր կառքին քովէն...

- Այլե՛ք, եթէ կարելի է, պ. Կարօ, ... - հրահանգեց Նուարդ, - քանի, երեսուն մեթր առաջ ... եւ սա մեծ դրան առաջ կանգ առ ... չատ լաւ ... եւ ահաւասիկ ինչ որ կը խորհիմ.- Դուք պ. Արտաչէս ինծի կը սպասէք սա դիմացի պատշգամին վրայ ... ես առանձինս կը ներկայանամ ... դուք, պ. Կարօ, կառքը պարձուցէք եւ մեզի սպասեցէք...

Նուարդ եւ Արտաչէս լայն դռնէն մտան դաւիթ, սանդուխէն բարձրացան պատշգամ, ուր Արտաչէսը կանգ առաւ:

Նուարդ առաջացաւ դէպի Անժէլի յարկատաժինը. դրան վրայ բանալի մը կարհրեց ու ներս մտաւ...

Ձիշդ միեւնոյն եւ միեւնոյն սենեակը, զոր տեսած էր ժամանակ մը առաջ: Անժէլ առանձին էր, բարեբախտաբար ... Անկիւն մը, կարկատանով մը զբաղած ... հոն էր եւ ժպտաց, այո, ան ալ, - ի՛նչ բախտ, - սեղանին քովինը...

- Ժա՛պօ, ժա՛պօ ... ձայն առաւ Նուարդ:

- Թաթա՛ ... թաթա՛ ... ճչաց պզտիկը եւ խելայեղօրէն իր վրայ վազեց:

Նուարդ գրկեց զայն. զարձաւ կրունկին վրայ. դուրս սպրդաց. դուռը քաշեց եւ - ո՛հ, գերագոյն ներշնչում - բանալին դարձուց կղպանքին մէջ...

Այս ամէնը տեւած էր քանի մը ակնթարթ. դիւրին լուծուող խնդիրի մը պէս. ամէն ինչ զուգադիպած էր կարծէք յաջողցնելու համար իրենց մտադրութիւնը:

- Անժէլն առանձին էր ... եւ ըսել որ դուռն ալ փակեցի վրայէն...

Սանդուխներէն իջած պահուն կարծեցին լսել պատշգամին կողմէն դրան մը թխթխկոցը ... անչուշտ պիտի պոռար, հարուածներ պիտի տար դրան, ի՛նչ փոյթ ... մինչեւ որ դրացի մը գտնուէր դուռը բանալու, իրենք կառքը հասած պիտի ըլլային ...

Բակին մէջ, քանի մը երախաներ խաղով զբաղած, գլուխին թակ չդարձուցին իրենց կողմը...

Մտան «Թաքսի»ն. կառքը ճամբայ ելաւ...

Լայն հեւք մը թռաւ Նուարդի կուրծքէն. «Վերջապէ՛ս» ... կանչեց քրքջալիր, ծռեցաւ ու սկսաւ համբուրել երեխային գանգուրները...

Ժպտաց փակած էր միշտ իր կուրծքին, անձայն, անշշուկ: Աստիճանաբար վրնտահութիւն մը եկաւ վրան ու սկսաւ շուրջը նայիլ, զարմանքով, երկիւղածանք հեչտանքով. իր աչքերը կ'ըսէին, «իրա՞ւ է թէ աուտ»:

- Ժա՛պօ, մի վախնար, ալ մեզմէ չվիտի բաժնուիս ... Թաթայէն վերջ մաման ալ պիտի գտնես...

- Բայց վերջապէս, չեմ կրնար հասկնալ, Օր. Նուարդ, - հարցուց հարեւանցիօրէն Արտաչէս, - ի՞նչ է պատճառը որ այսքան կապուած ես այս տղուն ... երբ արեւնակցական ոչ մէկ կապ կայ քու եւ սոր միջեւ...

(Շար. 59)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍԻ ՄԷՋ

———×———

Երեքշաբթի, Յունուար 11-ին, Էքս - Ան - Փրովանսի քաղաքապետական թատրոնին մէջ, տեղի ունեցաւ համերգ մը, կազմակերպութեամբ՝ Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնի եւ աջակցութեամբ Էքս - Ան - Փրովանսի Հայերու Մշակութային Միութեան:

Նկատառելի բազմութիւն մը, որուն մէջ շատեր Մարսէյլէն եկած էին ունկնդրելու Անսանպլ Էնսթիտիւմանթալ տը Փրովանսը, ղեկավարութեամբ՝ Քլեման Ջաֆֆինիի, ուր ելոյթ ունեցան երկու հայ ծանօթ արուեստագէտներ՝ դաշնակահարուհի Միրիամ Պիրժէր - Փափազեան եւ ջութակահար՝ Ժան Տէր - Մերկերեան:

Յայտագիրը սկսաւ Հանրի Փըրսէլլի «The Married Beau» նուագախումբի համար գրուած գործով, բազկացած տարբեր նկարագրի եւ չարժումի յաջորդական հինգ պարերէ, մերթ չափաւոր, մերթ դանդաղ, մերթ աշխոյժ, բայց պարեր գրուած նոյն թափի վրայ: Նուագախումբը կատարեց մինչեւ մեկնաբանութիւն մը չկարենալով միշտ ի յայտ դնել ջինջ եւ յստակ կշռոյթ մը որ կը յատկանշէ Փըրսէլլի այս գործը:

Մոցարթի «դաշնակի fonիչէրթօն» (Սի պէմոլ Մաժէօր թիւ 27) բազկացած երեք մասերէ ըստ քոնչէրթոյի ընորոշումին եղաւ գրոյց մը դաշնակին եւ նուագախումբին միջեւ, գրոյց, զոր Միրիամ Պիրժէր - Փափազեան արժեւորեց իր բացառիկ թէքնիքով, իր զգայուն եւ նուրբ մեկնաբանութեամբ:

Միշտ Մոցարթի, բայց այս անգամ «ջութակի fonիչէրթօն» (սոլ մաժէօր թիւ 3) իր երեք բաժանումներով առիթ տը - ւաւ Ժան Տէր - Մերկերեանին, մանաւանդ առաջին չարժումի վերջաւորութեան ազատ ընթացք տալու իր տազանդին: Անթերի թեքնիք, երաժշտականութիւն, զգայնութիւն որոնք գոյց կուտան թէ Ժան Տէր - Մերկերեան կը տիրապետէ իր արուեստին:

Երկու մենակատարներն ալ ջերմ եւ կրկնուած ծափողջոյններով զնահատուեցան: Միրիամ Պիրժէր - Փափազեան, որպէս պիս նախ կրկնեց նուագախումբին հետ քոնչէրթոյին երկրորդ չարժումը եւ ապա մեկնաբանեց Շուպերթի «Էնփրոմբթիւ թիւ 2»ը երաժշտական զեղեցիկ վայելք մը տալով ունկնդիրներուն: Իսկ Ժան Տէր - Մերկերեան մեկնաբանեց Պախէն «Սարաբանդ» եւ «Ատաճիօ» գոյց տալով երաժիշտի իր տազանդը: Գրուած առանձին ջութակի համար խիստ դժուարին կատորներ են, որուած ըլլալով որ ոչ մէկ նուագարան կ'ընկերանայ: Անսանպլ Էնսթրիւմանթալ տը Փրովանսը, Ֆլեման Ջաֆֆինիի ճարտար ղեկավարութեան տակ ճշդրտութեամբ եւ նրբութեամբ ընկերացաւ Մոցարթի երկու քոնչէրթօներուն, մեծապէս նպաստելով մենակատարներու փայլուն մեկնաբանութեանց:

Այս երկու հայ արուեստագէտները որոնց ասպարէզը կ'անցնի տարբեր ուղիներէ, առաջին անգամ չէ որ միասին կը մասնակցին համերգի մը: 1982-ին, Փարիզ Սալ Կավոյի մէջ տուին նուագահանդէս մը (տե՛ս «Յառաջ» 1982 Մայիս 4-ի թիւ) եւ ապա Մարսէյլ քաղաքապետական օփերային մէջ Ալան Մաչասարեան Հիմնարկի առաջին ելոյթին առիթ (տե՛ս «Յառաջ» 1982, Յունիս 24-ի թիւ): Այս զոյգ առիթներով արդէն լայնօրէն «Յառաջ» ներկայացուց այս երկու արժէքաւոր արուեստագէտները, որոնք պէտք է վայելեն քաջալերանքը մեր զաղութին, հոն գտնելով ամուր նեցուկներ աւելի յառաջանալու, բարձրանալու, իրենց արժանաւոր տեղը գտնելու միջազգային երաժշտական աշխարհին մէջ, ինչ որ միշտ բացայայտ չէ, քանի աւելի գոյ քան բաց աշխարհ մըն է:

Յայտագիրը վերջացաւ Ս. Յարութիւնեանի «Սինֆոնիէթթա» գործով, որ յատուկ գրոչմ չունի: Բացի չորրորդ չարժումէն, որ ամէնէն յաջողն է, չենք գտներ հոն հայկ. երաժշտութեան յատկանիշեր, ինչ որ նախընտրելի պիտի ըլլար եզակի նկարագիր մը տալու համար գործին: Նուագախումբը բաղկացած մեայն լարային գործիքներէ, կատարեց բաւական յաջող մեկնաբանութիւն մը:

Ուստի, յայտագիր մը որ ներկայերաժշտասէր ունկնդիրներուն պարգեւեց գեղարուեստական հաճելի երեկոյթ մը:

×

Քանի երաժիշտներու, արուեստագէտներու, երաժշտական աշխարհի մասին կը խօսինք, նչենք այս առիթով արտակարգ դէպք մը: Մ. Ռոսթրոփովիչ՝ աշխարհահռչակ թաւջութակահարը, Յունուար 6-ին, Հայկական Ծնունդի Օրը, ներկայ եղաւ եկեղեցական արարողութեանց Փրատոյի Սրբոց Թարգմանչաց Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցին, յիշելով անկասկած թէ Ռուս - Օրթոտոքս Եկեղեցին, որուն կը պատկանի եւ Հայ Առաքելական եկեղեցին ունին ծիսական եւ տօնական որոշ զուգահեռ դիծեր: Ապա, պահ մը ամփոփուեցաւ եւ խոնարհեցաւ, եկեղեցւոյ բակը կանգնած, Նահատակաց Յուշարձանին առջեւ: Այս դէպքը քաղաքիս մէջ աննչան չանցաւ, քանի Յունուար 7-ի «Լը Փրովանսալ» օրաթերթը, առաջին էջին վրայ, գունաւոր նկարով մը (Ռոսթրոփովիչ Հայոց եկեղեցւոյ մէջ) կ'արձագանգէր: Մ. Ռոսթրոփովիչ ամբողջովին ապրեցաւ հայկական ծնունդը, քանի նոյն օրը հիւրը եղաւ իրեն մտերիմ բարեկամ հայ ընտանիքի մը:

Մ. Ռոսթրոփովիչ ժամանած էր Մարսէյլ, Յունուար 7-ին մասնակցելու համերգի մը Օփերայի մէջ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

Թեհրանի Հայոց Առաջնորդի կարգադրութեամբ, Վարագղատ քհնյ. Տէրտէրեան Դեկտ. 25-ին այցելած է Գիլանի զօրանոցը, ուր կը գտնուին երթացէի քրիստոնեայ զերիները: Տէր Հայրը կրօնական արարողութիւն կատարած է եւ նչխար բաշխած բոլորին: Տեղւոյն վրայ պարզուած է, որ քրիստոնեայ զերիներէն մեայն մէկ հոգի Հայ է, իսկ միւսները՝ Ասորի:

×

Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի կարգադրութեամբ, Վարագղատ քհնյ. Տէրտէրեան եւ Ռուրէն քհնյ. Հայրապետեան, Յունուար 4-ին այցելած են Էվինի բանտը գտնուող հայ բանտարկեալներուն: Մանաւանդ կարգադրութեամբ կրօնական արարողութիւն կատարուած է Ծննդեան առիթ: Դեկտ. 31-ին ալ Քահանաները այցելած են Ղզլ - Հասարի բանտը գտնուող Հայերուն:

×

Թորոնթոյի Համազգայինի Թատերախումբը ներկայացուցած է Մանուկ Գալայճեանի «Ատուծոյ մը ստեղծումը» մնջախաղը եւ Ռէն Պարթելի «Լ'Արմեհոչ»ը, անգլերէն: «Ատուծոյ մը ստեղծումը» կը ներկայացնէ Մարդը, որ կը ծնի իբր հողին վրայ գալարուող կենդանի, ապա վերածուելու համար բանական արարածի մը: Զինք ստեղծող Ատուծոյ պատկերով ան կը վինէ նիւթեղէն կառուցուածքը իր նոր աստուծոյն, որուն պարգեւած ուժով (սուր) կը քանդէ այդ նոյն նիւթեղէն կառուցուածքը, ի վերջոյ ինք հազնելու համար անոր դիմակը եւ զառնալու ինք իր աստուածը: Զոյգ ներկայացումները բեմադրած է Սուրէն Զէքիճեան:

×

Սելմանիկի «Արիատոէլեան» համալսարանի խումբ մը ուսանողներ, զործակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութեան «Սողոմոն Թէհլիրեան» խումբին, կազմակերպած են երեկոյթներ, նուիրուած Փոքր Ասիոյ ազէտի 60-ամեակին: Առաջին ձեռնարկը (Դեկտ. 16) ընդգրկած է երեք դասախօսութիւններ՝ «Փոքր Ասիոյ քրիստոնեայ ազգութիւնները եւ 1922-ի ազէտը» ընդհանուր նիւթին չուրջ: Երեք դասախօսներէն մէկը՝ Յակոբ Գասապեան, ներկայացուցած է «Հայ ժողովուրդի զարթօնքի շրջանը եւ ազատագրական պայքարը» նիւթը: Երկրորդ օրը, փրոֆ. Նիքոս Ձախարոպուլոս խօսած է «Ազգային զաղափարախօսութիւն եւ քրիստոնէութիւն» նիւթին չուրջ: Զոյգ ձեռնարկներու ընթացքին, որոնք տեղի ունեցած են համալսարանի ամփիթեատրոնին մէջ, «Սողոմոն Թէհլիրեան» խումբին անդամները կազմակերպած են Հայ Դատին վերաբերեալ նկարներու եւ գիրքերու ցուցահանդէս մը:

×

Նիւ Ճըրզիի Հ. Բ. Ը. Մ.ի «Նազարեան» սրահին մէջ, Նոյ. 12 - 21, տեղի ունեցած է հայ նկարիչներու եւ քանդակագործներու ցուցահանդէս մը, կազմակերպութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Միացեալ - Նահանգներու Կեդր. Վարչութեան եւ Փարիզի Կորքի Կալըճի: Ցուցադրութեան զրուած են 13 արուեստագէտներէ չուրջ 130 գործեր: Արուեստագէտներու ստուար մեծամասնութիւնը եւրոպացին է՝ Գառզու, Ժանսեմ, Ասատուր, Վահէ Պարսումեան, Տարիա Կամսարական, Ռիշար Ժերանեան, Ժան Գազանճեան, Ար -ման Գնեազեան, Միրելլա Աբրահամեան, Ժան Գազազեան, Գրիգոր Նորիկեան, Արթօ Զազմազճեան (Քանատա), Յակոբ Յակոբեան (Հայաստան): Ցուցահանդէսին բացումը կատարուած է կալայով մը, յիսուն տոլար մուտքով: Ներկայ եղած են զանազան քաղաքներէ եւ չըրջանններէ չուրջ 300 հոգի, որոնց մէջ ցուցահանդէսին մասնակցող Փարիզի հայ արուեստագէտներէն՝ Վահէ Պարսումեան, Տարիա Կամսարական, Ժան Գազանճեան, ինչպէս նաեւ Արթօ Զազմազճեան (Քանատայէն), Միրելլա Աբրահամեան (Լոնտոնէն) եւ Գրիգոր Նորիկեան: Բարձր մակարդակի վրայ եւ մեծ չափանիշով կազմակերպուած այս ցուցահանդէսը չերմ ընդունելութիւն գտած է արուեստասէր այցելուներու կողմէ, որոնք ցուցադրուած գործերուն մեծ մասը գնած են:

×

Նիւ Եորքի «Լինքըլն Սենթըր»ի մէջ, Դեկտ. 20-ին, տեղի ունեցած է «Ատամ Խաչատրեան» մրցանակի աւարտական ունկնդրութիւնը, որուն մասնակցած են հինգ հոգի: Առաջին մրցանակը կիսած են դաշնակահարներ Լուսվիկ Սեմերճեան (Մոնրէալէն) եւ Մարկրիթա Ունճեան (Նիւ Եորքէն): Բ. մրցանակը չհած է Տիան Սարգիսեան (Փիլատելֆիայէն):

×

Մոնրէալի սէնֆոնիք նուագախումբը, Դեկտ. 18, 19 եւ 22-ին, երեկոյթներ տըւած է Րաֆֆի Արմէնեանի ղեկավարութեամբ: Յայտագիրը բաղկացած է Կադանդի եւ Ծնունդի նուիրուած գործերէ՝ Համփրինք, Ուալտէօֆել, Անտրսըն, Զայքովսքի: Րաֆֆի Արմէնեան ղեկավարն է Քիչնըր - Ուաթըլու սէնֆոնիք նուագախումբին, Սթրաթֆըտ սեննեկային նուագախումբին, 1980-էն ի վեր նաեւ Մոնթրէալի երաժշտանոցի նուագախումբին:

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՋՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

«Հորիզո՛ն», «Հորիզո՛ն», Հորիզո՛ն»...

- Մերկերիոս, ա՛յ էդ սիւնին մօտ կեցիր մինչեւ մենք վերադառնանք, - խօսեցաւ Կիրոս, երբ Մերկերիոսն ալ անոնց հետ սկսաւ սանդուխներէն վեր ելլել, որ չըլլայ աղա Կիրոսին վտանգ մը պատահի...

«Ինպէս վզակոթին տամ...»:

Մերկերիոս հրաման մը մտիկ ընելու համար հնազանդեցաւ:

Վարդան եւ Կիրոս վեր կ'ելլէին, երբ ղինուոր մը անոնց առջեւ անցաւ ու հարցուց.

- Ո՞վ կ'ուզէք տեսնել:

Մերկերիոս տեսաւ, որ Հնտեղ բան մը կը կատարուի. հասաւ վեր, ղինուորի «վզակոթին տալու», երբ Կիրոս հանդարտեցուց, որ վտանգ չկայ:

- Կ'ուզենք տոքթ. Նայիրեանին տեսնել, - խօսեցաւ Կիրոս:

- Հիմա կարելի չէ, տոքթորը զբաղած է:

Կիրով եւ Վարդան հաճելի երանութիւնով մը իրարու երես նայեցան:

- Բայց մենք հեռու տեղերէ եկած ենք...

- Ես աթոռներու վրայ սպասեցէք: Շուտով լուր կուտամ ձեղի:

- Կիրոս եւ Վարդան սպասեցին: Կիրոս տեսաւ թերթ ծախող փոքրիկ սեւ աչքերով պատանին, այս անգամ առնդուխներուն վրայ էր. - «Հորիզո՛ն», «Հորիզո՛ն», «Հորիզո՛ն»: Կիրոս երկար ժամանակ հայկական թերթի վրայ նայած էր: Ան իր մօտ կանչեց պատանին ու գնեց թերթը: Թերթի առաջին խորագրին վրայ կարդաց.

- Զարէն, Պէհիրի կինը, սպանուած Պիքլիսի լեռներուն մէջ: Վերջին ասպետական, որ վնասներ հասցուցած էր հայ գիւղերուն:

Թերթը երկարեց Վարդանին: Այլեւս առիթ չեղաւ Զարէի սպանման պատմութիւնը կարդալու երբ ղինուորը վերադարձաւ, որ տոքթորը այժմ ազատ է դիրենք տեսնելու:

Ընդարձակ սրահ մը խոշոր սեղանով: Ա՛խ, ինչքա՜ն ծերացեր էր Նայիրեանը:

- Կիրոս, ազբերս, ինչքա՜ն, ինչքա՜ն ուրախեմ, որ յաղթանակի օրերուն նորէն կը տեսնեմ քեզ. Քուկդ է Կիրոս, աշխատանքն ու դաւինին:

Երկուքին ալ աչքերը լեցուած էին ու երկուքն ալ իրենց ձեռքերը թաչկինակներուն տարին: Նայիրեան կարօտով գըրկած՝ կը դանդաղէր ձգել Կիրոսին փոքրիկ ուսերը:

- Իսկ դուն ի՜նչ վտանգներէ անցար: Հայ ժողովուրդը քեզի կը պարտի այս բոլորը եւ ես կ'ողջունեմ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին նախագահը:

- Զարէն, Պէհիրի կինը, սպանուած Պիքլիսի լեռներուն մէջ: Վերջին ասպետական, որ վնասներ հասցուցած էր հայ գիւղերուն:

Թերթը երկարեց Վարդանին: Այլեւս առիթ չեղաւ Զարէի սպանման պատմութիւնը կարդալու երբ ղինուորը վերադարձաւ, որ տոքթորը այժմ ազատ է դիրենք տեսնելու:

Ընդարձակ սրահ մը խոշոր սեղանով: Ա՛խ, ինչքա՜ն ծերացեր էր Նայիրեանը:

- Կիրոս, ազբերս, ինչքա՜ն, ինչքա՜ն ուրախեմ, որ յաղթանակի օրերուն նորէն կը տեսնեմ քեզ. Քուկդ է Կիրոս, աշխատանքն ու դաւինին:

Երկուքին ալ աչքերը լեցուած էին ու երկուքն ալ իրենց ձեռքերը թաչկինակներուն տարին: Նայիրեան կարօտով գըրկած՝ կը դանդաղէր ձգել Կիրոսին փոքրիկ ուսերը:

- Իսկ դուն ի՜նչ վտանգներէ անցար: Հայ ժողովուրդը քեզի կը պարտի այս բոլորը եւ ես կ'ողջունեմ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին նախագահը:

- Չէ կիրոս, պիտի ուզէի արժանանալ այդ պատուին եթէ շատ ծեր չըլլայի: Ես աւելի շատ քեզ է, որ նկատի ունիմ էդ պաշտօնին:

- Չէրչի՞ն, նախագա՞հ: Էհ, ձգենք, տոքթ., կատակի համար շատ օրեր ունինք:

- Կիրոսը հիմա ուրիշ կատակի ելած է, տոքթ. խօսեցաւ Վարդանը, - ան բանջար մշակելու կ'երթայ ...

- Կատակը էն է, որ դուն լուրջ վերցուցած ես այդ, Վարդան, - խօսեցաւ Նայիրեան:

- Ես ձեղի լաւ նուէր մը բերած եմ, լաւ գռնապան մը, որ կ'սպասէ վարը: Ինձ համար հետաքրքիր է, մեր Մերկերիոսը վազն իսկ տեսնել գռնապանի իր պաշտօնին վրայ: Մէկը տուէք ղինքը դերձակին ղրկեմ: Ինծի՛ք պիտեն, թէ ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ գռնապանի վերարկուն:

- Բա, Կիրոս ի՞նչ բանով զբաղուած ես, - ըսաւ Նայիրեան ու մէկը կանչեց, որուն պիտի ընկերանար Կիրոսը ու ներկայացնէր Մերկերիոսը...

- Չէ, տօքթէօր, էդ կատակ չէ, ան լուրջ ըսաւ, որ կ'ուզէ Մալխասի հովիտն երթալ ու բանջար մշակել ...

(Շար. 739)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ.- Տիկին Վերժին Ուզունեան 160 Ֆ.:

ՓԱՐԻԶ.- Պ. Հայկ Պահչէճեան 160 Ֆ.:

ԿԱՓ.- Պ. Անթանոսեան 60 Ֆ.:

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Կ. Պօլիկեան 60 Ֆ.:

ՔԱՌԻԼՈՒ.- Պ. Զենոզեան 60 Ֆ.:

×

ՔԼԵՐՄՈՆ - ՖԵՌԱՆ.- Տէր եւ Տիկին Միշէլ Սոնեըի 400 Ֆ. *ի յիշատակ իրենց ծնողաց՝ Զաբար Զաբարեանի մահուան* 10*րդ եւ Մարի Զաբարեանի մահուան Հրդ տարելիցներուն առթիւ (մեռած՝ Քանատա):*

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Աղաւնի Սիմոնի մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր ծնողքին Տօնիկ Ղամպարեանի (Միրիպէլ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները եկեղեցւոյ պայծառութեան.- Հանգուցեալ Սիրանոյշ Խորէնեանի (ծնեալ Սամուէլեան) մահուան առթիւ.- Պ. Անդրանիկ Նալչեան 50 եւ 50 Դոլրոցին, Պարտիզպանեան ընտանիք 100, Տիկին Զէօրէքճեան Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 100, Տիկին Տալոյեան 100, Եկեղեցւոյ բարերարներու յիշատակութեան օրուան առթիւ.- Պ. Պ. Ռուբէն Տէր - Ղազարեան 500, Դաւիթ Խաչիկեան, Վարդիվառ Ղամպարեան 100-ական, Վահրամ Մոսքոֆեան 200 Ֆ., Տիկին Զապէլ Սարաֆեան, 200, Տիկին Զուարթ Վարպետեան 150, Պ. Պ. Խաչիկ Վարդերեսեան 100, Ժան Քէչեան (Թուլուզ) 500, Մարիուս Մերճեան 100, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Խէչն 200, Տիկին Ովսաննա Գալուստեան, Տիկին Վերջին Ժամկոչեան, Տիկին Վարդուհի Ժամկոչեան 100-ական Սահակ - Մեսրոպ Երգչախումբին, Տիկին Շէլէլէկեան, Հ. Բ. Ը. Մ. 100-ական, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էքէր 200, Տէր եւ Տիկին Կ. Մէհլէմճեան 100, Տիկին Սարինէ Յովսէփեան 50, Տիկին Պալըգճեան 150, Տիկին Մատլէն Էօքսիւզեան 500, Պ. Ենովք Զուլֆայեան 200 եւ Հայ Ծերանոցին 200, Կապոյտ Խաչին Կարմիր Խաչին 100-ական, Արամ Զուլֆաեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Գաբրիէլեան, Տէր եւ Տիկին Հէքիմեան 100-ական, Սահակ - Մեսրոպ Երգչախումբին 100 Ֆ., Հայկազ Պօղոսեան 200, Տէր եւ Տիկին Էքիզեան 500, Տիկին Եավէր 100 եւ 100 Դոլրոցին, 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Պ. Կիւմիւշեան 100, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան, Պ. Աւետեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Տրդատ Տէր - Պօղոսեան 1000, Պ. Դաւիթ Պանոիկեան 200 եւ 150 Դոլրոցին, 150 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Պ. Թուբաբգիսեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Թորոս Աթոյեան 1000 Ֆ.:

(Շար.)

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Պ. Թորգոմ Մեսրոպեան եւ զաւակներ. ը՝ Պ. Զաւէն Մեսրոպեան եւ Տիկին Սիլվա Գոյումճեան, հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընեն իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Միհրանոյշ Մեսրոպեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին, Առնուվիլ Լէ - Կոնէսթ Վարագ Ս. Խաչ Եկեղեցիին, Իսի - լէ - Մուլի - նոյի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցիին, Շավիլի Գ. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցիին, Դալրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, Հայ Տիկնանց Որբախնամ Միութեան, Աղքատախնամ Ընկերակցութեան, Կապոյտ Խաչի օգափ. կայանին, Կարմիր Խաչին 500-ական, (Այս բոլորը տառնալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն):

«Յառաջ» օրաթերթին 500 Ֆ., Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցիին 10.000 Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն - Մօրիսի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է ի նպաստ Դալրոցին՝ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Յովհաննէսեանէ 100 Ֆ. փոխան ծաղիկի, իրենց հօրեղբօր Թոռան Մարի Քարեանի մահուան առթիւ:

×

Հանգուցեալ Եսթէր Միւնասեանի (ծնեալ Ղուկասեան) մահուան առթիւ Պուլվար - Օսման Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Մերուկեանէ 300, Ալանեան եւ Պօղոսեան ընտանիքէ 250 եւ 250 Դոլրոցին, Համալալեան ընտանիքէն 100 Ֆ.:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է փոխան ծաղիկի՝ Տիկին Շահանիկ Տալգիւփէյեանի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ճերանեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերանեան, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ճերանեան, Տէր եւ Տիկին Շահէն Էքմէքճեան, Այրի Տիկին Նեւրիկ Զիպուքերեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Տալգիւփէյեան, Ժամադործեան ընտանիք 100-ական, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Խաճիկեան 20 Ֆ.:

SEJOUR A BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section Asnières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan — **799 - 41 - 19**

Mme Kaichian — **799 - 92 - 35**

— ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը փարիզեան իր մասնաճիւղերով կը կազմակերպէ «Մանուկներու Օր»ը, Կիրակի, Յունուար 23, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան սրահներուն մէջ:

17, Rue Bleue — 75009 Paris

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մատուռին մէջ, պատարագ կը մատուցուի՝ Շաբաթ, Յունուար 22, ժամը 10·30-ին:

Կը պատարագէ՝

ՄԵՍՐՈՊ ԲՀՆՑ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնակիչներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ ժողովուրդը:

CENTRE CULTUREL

ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

MARDI 25 JANVIER à 20 h. 45

Conférence de

JEAN-PIERRE MAHÉ

sur

GRÉGOIRE DE NAREK

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 50-ամեակի հանդիսութիւններու կարգին՝

— ՃԱՇ —

MAISON DES CENTRAUX

8, rue Jean - Goujon, 75008 Paris

Կիրակի, Փետրուար 6,

ժամը ճիշդ 12-ին:

Ընկերակցութեան 1982-ի Գրական Մրցանակը կը տրուի՝

ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՑԵԱՆ - ՓԱՆՈՍԵԱՆի

Գեղարուեստական պատշաճ յուշատախտակը:

Ճաշագին՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 780 - 82 - 58 եւ 985 36 53:

DEBAT

A l'occasion de sa deuxième année d'existence, l'Union des Etudiants et de la Jeunesse Arménienne organise un débat - anniversaire, dont le sujet sera « LA JEUNESSE ARMENIENNE FACE AU PROBLEME ARMENIEN »

le samedi 22 janvier à 15 h. 30
à l'AGECA 177, rue de Charonne, 75011 Paris
métro : Alexandre Dumas

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը, եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ը կազմակերպած են յուսահանդէս մը՝ ՀԱՅԿ. ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒ. ԹԵԱՆ և ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ. Յունուար 25-ին 30, Վալանսի պետական թատրոնի վերնասրահը: Պաշտօնական բացումը կը կատարուի Յունուար 25, Երեքշաբթի, ժամը 19-ին: Մէկ շաբթուան յուսահանդէսի ընթացքին, վիճաբանական ճաշ մը Յունուար 28, Ուրբաթ, երեկոյեան՝ Հ. Բ. Ը. Մ. սրահը: Վիճաբանական ասուլիսին ներկայ կ'ըլլայ Ժաք Սիսլեան, փարիզի Համալսարանէն:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ կապակերպիչ յանձնախումբի անդամներու մօտ:

Dimanche 30 janvier à 17 h.

CŒUR et MÉMOIRE

spectacle poétique à deux voix

Arménouhi
EKIZIAN - CARPENTIER

Haïgouhi
KHEDECHIAN - LA CHASSAGNE

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)
Participation aux frais : 100 F
Réservation : UGAB 11, sq. Alboni, Paris 16
tél. 520 - 03 - 18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանէօ-Քաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ՔԱՂԱՔԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-ին առաւօտ:

Chateau des Fleurs

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

LA CAPPADOCE

RESTAURANT ARMÉNIEN

OUVERT TOUS LES SOIRS DE 20h30 A L'AUBE

SAUF LUNDI

*

ORCHESTRE et CHANTEUR
tous les soirs

AUTOROUTE A4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON

BORD DE SEINE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

RESERVATION

tél. 375.05.30

VIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JANVIER 1983 · 24 JA

à L'OLYMPIA

sous le parrainage du Collège Arménien Samuel-Moorat

VICKEN

accompagné à la guitare et vocalement par Simon, Varouj, Philippe
et l'orchestre de PATRICE PEYRIERAS
Piano – Violoncelle – Flûte – Contrebasse - Harpe – Percussions

L'ensemble de danse folklorique

NAÏRI

avec la participation de la Chorale du Collège

Lundi 24 janvier 1983 à 20 h 45
(les portes seront fermées dès le début du récital)

UNE SOIRÉE A NE PAS MANQUER, RÉSERVEZ DÈS A PRÉSENT

Points de vente :
Paris — l'OLYMPIA
— FNAC
— PALOUYAN - 9, rue de Trévise, Paris 9e - Tél. : 523.24.97
— Restaurant EREVAN - 26, rue Bergère, Paris 9e - Tél. : 770.85.81
Alfortville — VIDEO SON (Harout) - 49, rue Victor-Hugo, 94 Alfortville - Tél. : 375.26.89
Asnières — Alimentation VAROUJ - 49, Grand-Rue Charles-de-Gaulle, 92 Asnières - Tél. : 793.64.02
Clamart, Issy-les-Moulineaux — TELECONDORCET - 175, av. Jean-Jaurès, 92 Clamart - Tél. : 642.56.17
Sarcelles, Arnouville — Alim. Gén. NIGOGHOSSIAN - 121, av. Henri-Barbusse, 95 Arnouville-les-Gonesse - Tél. : 985.04.46
Chaville — Cordonnerie RAFFI - 30, rue Carnot, 92 Chaville - Tél. : 750.60.73

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
25
MARDI
25 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.355 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.355

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ՓԱՐԻԶԻ «ԹՐՔԻՇ ԷՒԼԱՅՆՋ»Ի ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ ԴԷՄ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ՝
ԱԲՐԱՀԱՄ ԹՈՄԱՍԵԱՆ
ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Շաբաթ, Յունուար 22ին, ժամը 12·30ի առեներն է, որ Ափընիւ տը լ'Օփերայի վրայ կը ձերբակալուէր Աբրահամ Թոմասեան, երբ մէկ ձեռնառումբ նետելէ ետք թրքական օդանաւային դիծերու գրասենեակին վրայ, կը պատրաստուէր երկրորդ մը նետել: Ըստ Օփերայի թաղամասին ոստիկանապետին հրաչք է, որ ոչ մեռեալ, ոչ վիրաւոր կայ· տրուած ըլլալով որ երեք պաշտօնեայ կար այդ միջոցին գրասենեակին մէջ, երկու այր եւ մէկ կին եւ այս վերջինին ոտքին առջեւն է, որ պայթած է ռումբը, միայն նիւթական վնասներ պատճառելով: Ըստ փարիզեան օրաթերթերուն, այս պաշտօնեաները են արդէն, որ հետապնդած են անմիջապէս յարձակողը եւ օձիկէն բռնած ու զսպած են: Նոյն աղբիւրներու համաձայն, ենթական՝ Աբրահամ Թոմասեան, 28 տարեկան, վերջերս ժամանած է Լիբանանէն եւ յայտարարած է թէ միայն այս գործին համար եկած է:

Ինչ ետք, այս արարքին տէր եղած է ԱՍԱԼԱ-ն (Հայ Գաղտնի Բանակ) հեռաձայնելով Ֆրանսական մամուլի գործակալութեան - Ա. Ֆ. Փ. Աթէնքի գրասենեակին՝ անանուն խօսակիցը, յանուն ԱՍԱԼԱ-ի յայտարարած է· - «Այս գործողութիւնը մկրտուած՝ Շապին - Գարահիսար կատարուած է Գաւնիկ Վահուրապեան եւ Միւնաս Սիմոնեան անձնաս - պան խումբին կողմէ: Այս եղեռնափորձը Թրքիոյ Էլայնճի դէմ կը ուղէ Շապին - Գարահիսարի հերոսական ինքնապաշտպանութեան տարեդարձը թուրք բանակին դէմ 1915-ին: Պիտի շարունակենք պայքարը եւ պիտի սաստկացնենք մինչեւ հայկական հողերու ազատագրումը»:

Ի դէպ, բոլոր թերթերն ալ կը յիշեն այս հաղորդագրութիւնը եւ Շապին Գարահիսարի ինքնապաշտպանութեան տարեդարձը, որ, որքան գիտենք 1915 Յունիս 2/15-ին է:

Երկրորդ եղեռնափորձին առաջքն առնուած է առենին, այլապէս կրնար բազմաթիւ զոհեր պատճառել: Ժամը 14·30ին է որ Օրլի - Սիւտ օդակայանին Թրքիոյ Էլայնճի կրպակին առջեւ թակարդուած ծրար մը ուշադրութիւն հրաւիրած է: Եթէ պայթէր, նախքան խածանուիլը մասնագէտներու կողմէ, կրնար բազմաթիւ զոհեր պատճառել, քանի մէկ քիլօ փլաստիք կը կրէր (կը ճշդուի որ նոյն տեսակէն էր, ինչ որ էր ռիւ տը լա Պուռտոնէի ռումբը, որ երկու մանկապարտէզ սպաննեց, երբ կը ջանային խածանել): Այս երկրորդ եղեռնափորձին տէր եղող չէր եղած, բայց փարիզեան օրաթերթերը այն տպաւորութիւնն ունէին թէ ան ալ ԱՍԱԼԱ-ին գործը պէտք է ըլլար:

Այս արարքներուն առթիւ թերթերը կը խօսին առաւելաբար հայկ· ահաբեկչութեան «վերազարթնումին» մասին: Այս դէպքերուն առաջին անդրադարձողը կ'ըլլար «Ժուռնալ տիւ Տիմանշ»ը, որ կը չեշտէր թէ 16 ամսուան դադարէ մը ետք Հայերը նորէն գործի անցած են...:

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ» զրեթէ ամբողջ էջ մը կը յատկացնէ եւ դէպքերէն անդին, կը «վերլուծէ» Հայկ· Գաղտնի Բանակի «Նոր ռազմավարութիւնը»: Այս առընչութեամբ այնքան «լաւատեղեակ» է վեռոնիք Պոռքար ստորագրող այս երանելի յօդուածագիրը, որ Լիբանանէն ուրիշ երկիրներ արտագաղթել կուտայ· - «250 հազար ծագումով լիբանանցի Հայերը»...: Այս առթիւ իմացանք արդէն որ ծագումով լիբանանցի հայ կայ եղեր, մինչեւ հիմա ծագումով հայ Լիբանանցիներու ծանօթ էինք միայն...: Կը թուի որ յօդուածագրին մնացեալ «լաւատեղեակ» խորհրդածութիւններն ալ նոյնքան լուրջ են, որքան Լիբանանի 250 հազար Հայերը հոս - հոն ղրկելը:

«ՖԻԿԱՌՕ»·- Արարքներու մասին արտայայտուելէ ետք, կ'ուզէ գիտնալ թէ ինչո՞ւ Ֆրանսան ընտրուած է ԱՍԱԼԱ-ի կողմէ «Վրէժը լուծելու համար, Մերճաւոր - Արեւելքի մէջ մէկուկէս միլիոն սպաննուած Հայերուն» ու կը կարծէ գիտնալ որ պատճառը այն է՝ որ «միջազգային ահաբեկիչներուն համար Ֆրանսա ուրիշներէ աւելի բաց հողամաս մըն է»:

Լը ՄԱԹԻՆ·- Պարզապէս կ'անդրադառնայ դէպքերուն եւ կ'ըսէ թէ ըստ ԱՍԱԼԱ-ի յայտարարութեան նոր գործողութիւն մը պիտի կատարուի ի մօտոյ: Ըստ թերթին, Ա. Թոմասեան յայտարարած է Քէ տէ զ'Օռֆէվր թէ ամբողջովին կը ստանձնէ եղեռնափորձը իր ժողովուրդին անունով:

«ԻԻՄԱՆԻԹԷ»·- Շատ կարճ կ'անդրադառնայ, չեշտելով Հանրային ապահովութեան ենթանախարարին յայտարարութիւնը:

«ՓԱՐԻԶԻԷՆ ԼԻՊԵՌԷ» «Կրկնակ ձախողութիւն հակաթուրք ահաբեկիչներուն» խորագրին տակ, մանրամասն կ'անդրադառնայ դէպքերուն եւ յետադարձ ակնարկ մըն ալ կը նետէ:

ՖՐԱՆՍ - ՍՈՒԱՌ երկուշաբթի առաւօտեան Ա. հրատարակութեան մէջ, առաջին էջի հսկայ խորագիր կ'ընէր· «Հայ ահաբեկիչին ձերբակալութիւնը» եւ բաւական կ'անդրադառնար դէպքերուն եւ ԱՍԱԼԱ-ին:

Վերջաւորութեան պահեցինք «Ռոքթիտիէն տը Փարի»ն, որու մէջ գործողութեան անունը՝ Շապին - Գարահիսար կը բացատրուի սապէս· - «Այս անձնասպան գործողութիւնը մկրտուած է, Շապին - Գարահիսար, որ անունն է 1915-ին Թուրքերու կողմէ սպաննուած ՀԱՅՈՒ մը...»: «Նօ Ֆոմէնթ» պիտի ըսէր անգլիախօսը:

×

Ֆրանչեսքի, հանրային ապահովութեան ենթանախարարը յայտարարեց այս առթիւ թէ «անընդունելի է որ Ֆրանսա գոց դաշտ ծառայէ հաշուեյարդարներու համար, որոնք մեր երկրին չեն վերաբերիր»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՐԱՔ 90 վայրկեաննոց ճառ մը խօսեցաւ Հ· Հ· Հ·ի համագումարին առջեւ, ուր ըստ թերթերու հոսանքներուն 60 հազարէն 100 հազար էր մասնակցողներու թիւը: Շերտաք բազմաթիւ առաջարկներու կարգին, հինգ տարուան կ'ուզէ իջեցնել Նախագահին պաշտօնավարութեան չրջանը, ապագայնացնել ինչ որ ազգայնացուած է եւ «յետ - ընկերվարութիւնը» պատրաստել: Թաղապետական ընտրութիւնները, ըստ իրեն պէտք է ազդարարութիւն մը ըլլան կառավարութեան համար:

ԷՒ - ՖՐԱՆՍ 820 միլիոն ֆրանքի բաց մը արձանագրած է 1982-ին, որուն 15,1-ը Քոնքորտի պատճառով: 1981-ի բացը 378 միլիոն էր:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՍՈՆ ՀԱՒԱՏԻՍ» ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԸ

×

Ֆրանսայի Անգարայի դեսպանը վերջերս Իզմիրի «Ենի Ասըր» (Նոր Դար) թերթին հետ հարցազրոյց մը ունեցած է եւ հոն իր ըրած յայտարարութիւններուն կ'անդրադառնայ «Սոն Հաւատիս»ի խմբագրապետը՝ Ճիհատ Պապան·-

«Հարցազրոյցի ընթացքին քանի մը կէտերու մօտեցած է Իզմիրի մէջ հրատարակուող թերթին խմբագիրը:

Վերջին օրերուն Թրքական հիւսուածեղէնի արտածումին դէմ Ֆրանսայի կառավարող շրջաններու դրած սահմանափակումները, Ելմազ Կիւնէյի հարցին մէջ Ֆրանսական պետութեան եւ ապահովութեան կեցուածքը ու վերջապէս հայկական ահաբեկչական չարժումներու դէմ Ֆրանսայի ժողովուրդին եւ պետական մարդոց ընթացքը մասնաւորաբար նիւթ եղած է այդ հարցազրոյցին մէջ:

Ճիհատ Պապան Ֆրանսայի դեսպանին պատասխանները եւ յայտարարութիւնները զոհացուցիչ չի գտներ ու այդ առթիւ ի մէջ այլոց կ'ըսէ·

«Մենք կը խորհինք որ ան (Աւազ դեսպանը) պէտք է կարգ մը հարցերու չուրջ իր միտքը փոխէ, հակառակ պարագային, մենք ալ որքան բարեացակամութիւն ցոյց տանք, կրկին անկարելի կ'ըլլայ, իրրեւ թէ իր ալ փափաքած համաձայնութեան հասնիլ:

Ճարգելի դեսպանը Թրքական արտադրանքներուն դէմ առնուած սահմանումները կը նկատէ Ֆրանսական ազգային չահերուն հետ կապ ունեցող հարց:

Այսինքն, թէ Ֆրանսա տեսած է որ իր արտադրանքները բաւականաչափ քանակութեան մը կը հասնի արդէն, այն ատեն դռները փակած է օտար երկիրներէ եկող ներածումներու դէմ: Եթէ այս տրամաբանութիւնը ճիշդ նկատենք, ուրեմն Թուրքիա իր կարգին կրնայ ասկէ ետք նոյն սահմանումներով երկիր չխոթել Ֆրանսական կարգ մը ապրանքներ:

Եթէ այս հասկացողութեան եղանակով չարժինք Ֆրանսայի կացութիւնն ալ կը վատթարանայ: Իրենք իրենց չահերը պիտի պաշտպանեն եւ ուրիշներ անտարբե՞ր պիտի մնան այդ կացութեան դէմ: Կարելի չէ նման տրամաբանութեան մը չյաջողութիւնը սպասել: Այս պարագան Ֆրանսայի չարգելի աւազ դեսպանը պէտք է չատ լաւ գնահատէ:

Ֆրանսայի դեսպանը յայտնած է որ այս մասին որոշումը «Հասարակաց Շուկայ»ին կողմէ առնուած ըլլալով, Թուրքիոյ պէտք է այդ կազմակերպութեան դիմել: Կ'երեւի չարգելի դեսպանը կը կարծէ որ Թուրք ժողովուրդը տեղեկութիւն չունի «Հասարակաց Շուկայ»ի աշխատանքի եղանակէն: Ինքն ալ չատ լաւ պէտք է ընդունի որ «Հասարակաց Շուկայ»ի որոշումները տուող մարմնին մէջ Ֆրանսան ալ տեղ ունի եւ իր ձայնը այնտեղ բաւական զօրաւոր կը հնչէ ամէն անգամ: Ուստի կ'ուզենք չեշտել թէ չարգելի դեսպանին այս ձեւով հասցէ փոխելու ընթացքը արդար չենք գտներ: Ճարգելի դեսպանը լաւ գիտէ, թէ նամակատուփ փոխողները չաճախ այս բանը չինիչ նկատումներով չէ որ կ'ընեն:

×

Իսկ ոճրագործ եւ ազդազաւ Ելմազ Կիւնէյի Ֆրանսայի մէջ պահպանումն ու

ԿԱՐՊԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՕՓԵՐԱՆ

×

Անցեալ չաբթուան ընթացքին, Փարիզի օփերան ներկայացուեցաւ Փուչինիի պուհեմը, որու մէջ Կարպիս Պօյաճեան ըստանձնած էր Մարչելոյի դերը:

Վէրոնայի օփերայի այս խիստ գնահատուած երգիչը, որու մասին բազմիցս դրած ենք անցեալին, մասնաւոր ուչադրութեան արժանացած է Ֆրանսայի երաժըշտական քննադատներու եւ Ֆիկարօ, օրինակ, կը չեշտէ թէ ան կը տիրապետէր միւսներուն վրայ: Փիէր - Փըթի կը դրէ· - «Կարպիս Պօյաճեան է, որ իմ կարծիքովս, չորսերու լաւագոյնն է: Մարդկային եւ յուզիչ Մարսէլ մը կը մարմնաւորէ եւ իր հնչականութիւնը ամբողջութեան մէջ չատ դեղեցիկ հարստութիւն մը կը պարզէ»: Քանի մը օրէն, Հ· Ռափայէլ Վ· Անտոնեան առանձին կ'անդրադառնայ Կարպիս Պօյաճեանի արուեստին:

անոր մասին կատարուած պաչտպանութիւններու համար ալ հետեւեալ պատասխանը տուած է դեսպանը·

«Քանի որ Ելմազ Կիւնէյը հանած էք թուրք հպատակութենէ, այլեւս հարց չէ մնացած: Ինչո՞ւ համար այդ մարդը տակաւին ձեզ կը հետաքրքրէ: Ինչո՞ւ համար այլեւս անոր օձիքը չէք ձգած»:

Այնպէս, ինչպէս Ֆրանսական օրէնքներուն մէջ տրամադրութիւն մը, որ արդիլած ըլլայ Ֆրանսական հպատակ չեղողներու դատավարութիւնը եւ անոնց արժանի պատիժը ի պահանջել հարկին տալու իրաւասութիւնը, Թուրք օրէնքներուն մէջ ալ այդպիսի տրամադրութիւն մը գոյութիւն չունի:

Ելմազ Կիւնէյ ոճրագործ մըն է, ոչ քաղաքական այդ յանցանքով բանտարկութեան դատապարտուած ու իր ժամանակը լրացնելէ առաջ խոյս տուած է բանտէն: Ոճրագործ մը իրրեւ քաղաքական ապաստանեալ ընդունիլ, այդ ոճրագործը Թուրքիոյ դէմ պաչտպանել կը նչանակէ անոր յանցանքին մեղսակից ըլլալ:

Եթէ Ֆրանսա այս ոճրագործին դէմ չի կենար, այդ ընթացքը կարելի չէ անոր «Ֆաճ»ի մէջ մրցանակ չահած ըլլալու երեւոյթով արդարացնել: Ֆրանսա, «Հանրային կարծիքէն վախնալով» զայն Թուրքիա յանձնել չէ ուզած եղեր: Պետութիւնը որ ժամանակէն ի վեր սկսած է դադրեցնել տակաւին ատրճանակը մխացող ոճրագործներուն դէմ:

Որքա՞ն պիտի փափաքէինք, որ այս - պիսի պատճառաբանութիւն մը լսած չըլլայինք Աւազ դեսպանի մը բերնէն:

×

Գալով «Հայկական Հարց»ին, երբեք պիտի չուզենք վիճիլ այդ մասին: Երբ Ֆրանսա վախի հետեւանքով կը ջանայ պաչտպանել Ելմազ Կիւնէյը, անչուչտ ամէն բան կրնայ ընել 300 հազար քուէի տէր Հայերուն հաչտելու:

Տարիներէ ի վեր Թուրք դիւանագէտներու սպաննուած եւ ոճրագործները անյայտ մնացած այս երկրին մէջ, Ազգ· Պաչտպանութեան նախարար յարգելի Հեռնիու, Մարտ ամիսէն ի վեր այլեւս հեռու կը մնայ եղեր Հայերու պաչտպանութենէն: Անոր այս լռութեամբ կարելի կ'ըլլա՞յ ձերբակալել ոճիրներու հեղինակները:

Հեռնիու, Տրֆէռի նման Հայոց փաստաբանները Մարտ ամիսէն ի վեր լուռ

(Շար· 4-րդ էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՔԱՐԵՂԷՆ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒԹԻԻՆ

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑԱԾ ԶՐԱՂԱՆԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԱՍԻՆ

Շուրջ երկու հարիւր տարի Օսմանեան կայսրութեան արքունական ճարտարապետութիւնը կը գտնուէր Կ. Պոլսոյ ծանօթ հայ ընտանիքներէն մէկուն՝ Պալեաններու ձեռքը:

Անարդար եղած էր ճակատագիրը. անոնք ստիպուած էին զեղեցկացնել տիրողներու մայրաքաղաքը, որովհետեւ իրենց պատկանած ժողովուրդը Պետութիւն չունէր, ուր մնաց մայրաքաղաք: Իսկ չկառուցանել ... չէին կրնար:

Բազմաթիւ չնորհալի ճարտարապետներ դուրս ելած են այդ ընտանիքներէն, բայց ամէնէն արդասաբերը եղաւ անոր վերջին մէկ չառաւիղին՝ Յակոբ Պալեանի հանճարը:

Յակոբ Պալեան (1838 - 1875) Փարիզ կրթութիւն ստացած նրբաճաշակ եւ հմուտ արուեստագէտ էր, խորունկ, բազմակողմանի կարողութիւններով անձնաւորութիւն, արուեստի եւ գրականութեան ջերմ երկրպագու: Ան միաժամանակ մեծ հայրենասէրը էր եւ մասնաւոր սիրով ու եռանդով կը մասնակցէր հայ մշակոյթի զարգացման: «Յակոբ Պէյ Օրթագեղ կը բնակէր: Արքունի ճարտարապետը իր ծովեզերեայ բնակարանին մէջ իր շուրջը կը հաւաքէր հայ գրագէտներն ու արուեստագէտները եւ միասին կ'աշխատէին հայ լեզուին, հայ թատրոնին զարգացումը: Մեծ սրահ մը յատկացուած էր դումարումներուն: Կանաչ կարպետով ծածկուած սեղանի մը շուրջ «ակադեմականներու» աթոռները կարգաւ դրուած էին: Այդ սրահին մէջ պատմաբանները ամենաշուրջ ուսումնասիրութիւններու կը հետամտէին, լեզուագէտները հայ լեզուին ճոխացմանը կ'աշխատէին, բանաստեղծները խանդավառ կ'երգէին: Ու անոնց՝ որոնք պէտք ունէին՝ ասպնջականը իր պարզեւները լիաբուռն կը չռայլէր», - գրած է Արփիար Արփիարեանը:

Յակոբ Պալեան առանցքն էր անցեալ դարու 50 - 60-ական թուականներու արեւմտահայ թատերական շարժման, թէեւ ընդհանուր խանդավառութեան այդ շրջանին անոր անունը ամէնէն քիչ կը լսուէր: Ան ոչ միայն իր ծախքով փոքր թատրոն մը կառուցած էր Օրթագիւղ եւ տրամադրած բարեսիրաց ընկերութեան, այլեւ նիւթապէս եւ բարոյապէս կը քաջալերէր տաղանդաւոր թատերագիրներն ու դերասանները, անոնց իւրաքանչիւր յաջողութիւնը կը վարձատրէր առատօրէն: Պալեան մեկենաս էր, բառին եւրոպական իմաստով: Ան հովանաւորած է Պետրոս Ադամեանը, Ադնիւ Հրաչեան, Տիգրան Զուհաճեանը, Սրապիոն Թղլեանը եւ տասնեակ ուրիշ արուեստագէտներ:

Յակոբ Պալեանի հետաքրքրութիւնները բազմաթիւ էին, սակայն ան առաջին հերթին ճարտարապետ էր: Մեծ թիւ կը կազմէին Յակոբ Պալեանի կերտած շինութիւնները, բայց անոնցմէ ամէնէն դեղեցիկը, անկասկած, Զրաղանի պալատն էր, արուեստի գլուխ մը, որ հայը Սիմոն վրդ. Երեմեանի կողմէ կոչուած է «քարեղէն քնարերգութիւն»:

Սուլթան Ապտիւլ Ազիզ, գահ բարձրանալով, ուզեց իրեն համար նոր պալատ մը կառուցանել: Յակոբ Պէյի նախագահութեան համաձայն նման շինութեան համար պէտք է ծախսուէր 30 միլիոն ֆրանք: Եւ որովհետեւ Սուլթանը կ'ուզէր իր պալատը կառուցանել արաբական ոճով, Յակոբ Պալեան գծագրողներ կը ղրկէ Սպանիա եւ Հիւսիսային Ափրիկէ՝ արաբական արուեստի ամէնէն դեղեցիկ յուշարձաններու ընդօրինակութիւնները կատարելու:

Իր եղբօր՝ Սարգիս Պալեանի գործակցութեամբ, որ նոյնպէս ճարտարապետութիւն ուսանած էր Փրանսա, արքունական ճարտարապետը 1864-ին կը սկսի նոր պալատին կառուցումը: Կը քանդուի Զրաղանի փայտէ հին շէնքը եւ անոր տեղը կը դրուին մարմարէ հիմերը: 1867-ին պարանքը արդէն պատրաստ էր: Իր վերջնական ծախքով շինութիւնը արքունական դանձարանին արժած է հինգ միլիոն ոսկի:

Զրաղանի պալարանքը սոսկ ձեւերու եւ հաշիւներու պիտութեամբ չէր ստեղծուած: Անոր իւրաքանչիւր մասը դեղեցկութեան արտայայտութիւն էր, Յակոբ Պէյի երեւակայութեան հրաշալի մարմնաւորումը: Ամբողջութեան մէջ արեւելեան ճոխութիւն ունենալով, ինչպէս մասնագէտները նկատած են Զրաղանի պալատը հիացում կը պատճառէր վերածնունդի ոճով կատարուած իր նուրբ լուծումներով: Կարճ ժամանակուան մէջ կառոյցը ուխտատեղի դարձաւ արեւելեան, եւրոպական ճարտարապետութեամբ խանդավառներու համար: Իսկ ինչ կը վերաբերի Ապտիւլ Ազիզի, ան հոն բնակեցաւ ընդամէնը քանի մը ամիս եւ հեռացաւ խոնաւութիւնը պատրուակելով: Պալատը կառուցուած էր ծովու ափին:

Զրաղանը պատմութեան մէջ հռչակաւոր է նաեւ անով, որ Սուլթան Ապտիւլ Համիտ գահ բարձրանալուն այդ ապարանքին մէջ բանտարկած էր իր եղբայրը՝ Սուլթան Մուրատ Ե.ը, որ հոն մնացած է 30 տարի:

1908-ին, երբ հռչակուեցաւ Օսմանեան նոր Սահմանադրութիւնը, Թուրք կառավարութիւնը ապարանքը դարձուց երեսփոխանական ժողովի դումարումի վայր: Զրաղանի ապարանքը իր այդ նոր կոչումին երկար չծառայեց: 1910 Յունուար 6-ին հոն ծագած հսկայ հրդեհը ոչընչացուց արուեստի այդ դեղեցիկ գործը: Այդ կապակցութեամբ կազմուած յատուկ յանձնախումբը յանգեցաւ սխալ եզրակացութեան մը, որ իբրեւ թէ արքունի ճարտարապետը մեծ տեղ տուած էր փայտէ մասերուն: Յանցանքը բարդուեցաւ հայ ճարտարապետին ուսերուն, իսկ երբ գործը հասաւ վերահաստատման հարցին, Թուրքերը ոչինչ կրցան ընել: Ինչպէս ականատեսները կը վկայեն, կիսաքանդ վիճակի մէջ ալ, երբ միայն չորս կողմի պատերը կանգուն մնացած էին, Զրաղանի ապարանքը կը չարունակէր հիացում պատճառել:

Պէտք է յիշել, որ այդ հրդեհին առթիւ հայ եւ եւրոպական մամուլին մէջ տեղեկութիւններ հրատարակուեցան Զրաղանի պալատին մասին, որոնց մէջ թիւրիմացաբար ճարտարապետական այդ հրաշալի կառոյցի հեղինակ ներկայացուեցաւ Պալեան ընտանիքի անդամներէն Սարգիս Պէյը: Սակայն նոյն ընտանիքի ուրիշ անդամ մը՝ Լեւոն Պալեան, փարիզի Գեղարուեստից վարժարանի նախկին շրջանաւարտ եւ Նիկողոս Պէյ Պալեանի որդին, «Սթամպուլ» թերթի խմբագրութեան ուղղուած իր մէկ նամակով հերքեց այդ կարծիքը եւ հաստատեց, որ Զրաղանի պալատի իսկական ճարտարապետը եղած է Յակոբ Պէյ Պալեան:

Շատեր հրապուրուած են Զրաղանի բացառիկ գեղեցկութեամբ: Ան ներշնչումի աղբիւր դարձած է նաեւ ժամանակի ծանօթ բանաստեղծներէն Թումմաս Թէրզեանի (1840 - 1909):

Յակոբ Պալեանի եւ Թումմաս Թէրզեանի յարաբերութիւնը արուեստագէտներու անկեղծ ու անշահախնդիր բարեկամութեան օրինակն է: Անցեալ դարու 50-ական թուականներու վերջերը Օրթագիւղի մէջ կը ներկայացուի երիտասարդ թատերագիր Թէրզեանի «Սանդուխտ» ողբերգութիւնը, զոր շատ կը սիրէ ճարտարապետը: Ան իր օթեակը կը հրաւիրէ հեղինակը, կը չնորհաւորէ գինք ու այդ օրուընէ կը դառնայ անոր մեկենասն ու անբաժան բարեկամը:

Թումմաս Թէրզեան վենետիկ կրթութիւն ստանալէ ետք, ուր աշակերտած էր Ղեւոնդ Ալիշանի, գրական - մշակութային լայն գործունէութիւն ծաւալած էր Կ. Պոլիս: Ան կը դասաւանդէր քանի մը ազգային վարժարաններու մէջ, մեծ եռանդով կը մասնակցէր հայկական թատերական նոր ճեւաւորուող շարժումին: 1860 - 70-ական թուականներու հայկական գանազան թատերախումբերու կողմէ յաջողութեամբ կը բեմադրուէին իր գրած եւ թարգմանած թատերգութիւնները՝ «Սանդուխտ», «Յովսէփ Գեղեցիկ», «Մովսէս Մարգարէ», «Խոսրով» եւայլն: Ի դէպ, Թէրզեան թարգմանած է Ռոթայի «Երկու չխնապետներ» թատերախաղը, որով բացուած է հայկական արհեստավարժ առաջին թատրոնը՝ Արեւելեան թատրոնը (1861 Դեկտ. 14): Ինք է նաեւ որ գրած է հայկական առաջին դասական օփերայի՝ Տիգրան Զուհաճեանի «Արշակ Բ.»ի բնագիրը: Հետաքրքրական է այն՝ որ այդ օփերայի սէնֆոնիք նախերգանքը մեծ բազմութեան ներկայութեամբ առաջին անգամ մեկնաբանուած է Յակոբ Պալեանի ծովեզերեայ բնակարանին մէջ:

Մեծահարուստ ճարտարապետը 1869ին մեծ գումար մը կը տրամադրէ Թէրզեանի եւ Թղլեանի, որպէսզի երթան Փարիզ, աւելի մօտէն ծանօթանան Ֆրանսական թատերական արուեստին, չփումներ ունենան բեմի վարպետներու հետ եւ ձեռք ձգած փորձառութեամբ օգնեն հայկական թատրոնի զարգացման: Վերադառնալէ ետք 2 թատերգակները 1872 - 1873 թուականներուն կը համագործակցին Օրթագիւղ «Մազաքեան թատրոն»ին, որ զուտ հայկական բնոյթ ունէր:

Աւելի քան հարիւր տարի անցած է հայ մշակոյթի երկու երախտաւորներու բարեկամութենէն: Պատմութեան դիրկը անցած է նաեւ «քարեղէն քնարերգութիւն»ը: Այդ հեռաւոր անցեալէն, իբրեւ դեղեցիկ յիշատակ, մնացած է Թումմաս Թէրզեանի «Զրաղանի ապարանքը» բանաստեղծութիւնը, որ առաջին անգամ տպագրուած է 1871-ին «Մասիս» թերթին մէջ, այնուհետեւ տեղ գտած Թումմաս Թէրզեանի «Բանաստեղծութեանց ամբողջական հաւաքածոյ» գիրքին (Վենետիկ, 1929) եւ զանազան բանաստեղծական հաւաքածոներու մէջ: Նշենք որ քերթուածը թարգմանուած է նաեւ անգլերէն եւ տեղ գտած Ալիս Սթոն Պլէքլի (Ամերիկացի) 1896-ին Պոսթըն հրատարակած «Արմինեըն Փոէմզ» գիրքին մէջ:

Թումմաս Թէրզեան, ինչպէս իր տաղանդին մեծ մասը, «Զրաղանի ապարանքը» եւս գրած է անցման շրջանի դրաբարախառն խրթին աշխարհաբարով: Ստորեւ կը ներկայացնենք այդ բանաստեղծութեան աշխարհաբար (արեւելահայերէն) թարգմանութիւնը:

ԶՐԱՂԱՆԻ ԱՊԱՐԱՆՔԸ

Հրաշակերտն այն տեսե՞լ ես դու՝
Արտացոլուած սպիտակ գոյնով
Ծովի կապոյտ ալիքներում,
Որ իր ափին են փշրւում:

Հազարամեայ շիրիմներից
Տարբեր ազգի ոգիք ելած՝
Իրենց գանձերը թափեցին
Սըրահներում այն լուսարձակ:

Նաւերը՝ մինչ կայմը պաստառ՝
Նրա շուրի տակ ընկղմած,
Զարմանում են տեսիլից այն,
Կարծում անուրջ արեւելեան:

Ե՛ւ յոնիական, ե՛ւ դորէական,
Ե՛ւ գոթական նոր - նոր ձեւեր,
Միաձուում են արաբ, պարսիկ
Հրամանով հայ հանճարի:

Ոլորահիւս լուսանցքներում
Մարմար սիւներ են վեր թռչում,
Արեւի լոյսն է մոլորում
Իր մանուածոյ քիւր զարդերում:

Կապոյտ ծովի պլեաց մէջտեղ
Անմահական ժպիտ է այն,
Եւ ամօթով են երկնագեղ
Կասդիլն անգամ եւ Ալհամպրան (*):

Եւ աստղերի լոյսում ազօտ
Երբ օդեղէն ուրուագիծն իր
Նկարւում է երկնի փոնին՝
Շրջապատուած անտառներով,

Վէմերն ասես հոգիանում
Լուռթեան մէջ գիշերային,
Դաշնակաւոր երգ են դառնում,
Որ լսում է երազ հոգին:

Հրաշակերտն այն տեսե՞լ ես դու՝
Արտացոլուած սպիտակ գոյնով
Ծովի կապոյտ ալիքներում,
Որ իր ափին են փշրւում:

Մարմար չէ նա, ո՛չ հող, ո՛չ վէմ,
Այլ մեծազօր հայ հանճարի
Մտածութիւնը մի վրսեմ
Այնտեղ հագած նիւթէ մարմին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ԻՍԿԱՆԴԱՐԵԱՆ

(*) Ալհամպրան մաւրիտ անական պալատ մըն է Սպանիոյ մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- Է -

Նուարդ չուզեց, կամ չկրցաւ պատասխանել, իր հոգիին խորը տարտամօրէն կը զգար պատճառներու ամբողջ կծիկ մը, որով այդ երախան կը մնար ապուցուած, զրեթէ թնճկուած իր էութեան հետ ... Այդ պատճառները լուծուած էին այլեւս, կորսուած իր հոգիին ծածուկ անկիւնները. ինքն իսկ այլեւս անգիտակ էր անոնց, թէեւ անոնք կը չարունակէին ազդել իր վրայ յարաժամ ... Արտաշէսի անխոհեմ հարցումը բաւեց որ իր խորունկէն պահ մը պղպջան անոնք, վիրաւոր յիշատակներու, վրիպած յոյսերու, վիշտերու եւ զերազոյն համակերպութիւններու փակ վէրքերը, ուրուականը իր անցեալին, որ այդ երախային մէջ պատրաստուող սփոփանք մը յայտնած էր գտնել ... կը զգար որ դոյգն ու միակ փոխարինութիւն մըն էր անիկա, իրեն նուիրուած՝ կեանքին կողմէն, փոխարինութիւն մը, զոր ինք իր գորովանքով երջանկութեան մը, իրաւունքի մը վերածած էր... Բայց այս անցեալը իրենն էր, այլեւս փակ, անմարդաբնակ տուն մը, նուիրական բոյրով մը լեցուն, եւ ինքն իսկ չպիտի ուզեր բանալ անոր դուռը կամ պատուհասնը, անհանգիստ չընելու համար նինոյը տուներուն, կամ որպէսզի չխուսափի անզգայ բոյրը մշտափակ մատուռին...

Այսուհանդերձ երկար լռութենէ մը վերջ ըսաւ անիկա, ինքն իրեն խօսելու ձեւով .

- Պատճա՛ռը ... պատճառնե՛րը ... Բայց միթէ միշտ կը տեսնե՞նք, կը հասկընա՞նք այն պատճառները որ մեզ կը վարեն ... Ժամացոյցի պէս լարուած ենք առհասարակ ... մեր սլաքը կը գառնայ, այնպէս չէ՞, բայց կը տեսնե՞նք ժամանակը ...

«Թող որ, եթէ ոչ մէկ ուրիշ պատճառ չըլլար, այս երախան այն կնոջ ձեռքէն խլելու հաճոյքը բաւական էր որ փորձէի այս կողոպուտը»...:

Ցետոյ Նուարդ չարունակեց աւելի ոդեւորուած՝ համոզկեր թօնով մը.

«Երկար մտածած եմ այս որոշումը տալէս, զայն Պ. Արտաշէսի հաղորդելէս առաջ ... Կը խորհէի, իրաւունք ունի՞մ ինքզինքս մօրմէ մը աւելի արժանաւոր, աւելի իրաւատէր նկատելու. ոճիր չէ՞ մայր մը հարուածել իր ամէնէն փափուկ զգացումին, որդեսիրութեան մէջ ... բայց այդ կնոջ պարագային այս նկատումները կարելի է զանց առնել, անիկա մայրական զգացումի անընդունակ կին մըն է. համոզուած եմատոր. այդ թելը փրթած է իր մէջ. կրնամ պնդել առանց վարանելու ... խղճի ամենադոյդն խայթը չկայ իմ մէջ...

«Ու եթէ նոյնիսկ, հակառակ իմ համոզումիս, նիւթական կորուստի ցաւին հետ, մայրական տարտամ վշտակրութիւն մըն ալ պիտի խոցոտէ այդ կինը, քանի փի, անիկա արժանի է ատոր...Թող ատիկա քաւումը ըլլայ իր հին մեղքերուն ... Թող անիկա նկատուի այդ կնոջ դէմ ճակատագրին փոխարվէժը, որուն պարզ միջնորդը եղած կ'ըլլանք մենք, պարադաներու բերումով...

Ցանկարծ կարօ կարեւոր կէտ մը յիշեցնելու ձեւով խօսքը կարեց.

- Բայց, ա փրօֆօ ... Ձեր թուղթերը կարգադրուած, վերջացած, այս տղան ի՞նչ պիտի ընէք ... անցագրերու քննութեան առեն, դիտէ՞ք...

(Շար. 60)

ՖՐԱՆՑ ՎԷՐՖԷԼԻ ՄԷԿ ՁԱՌԸ

(1935)

1935-ին ամէնուրեք նշուեցաւ հայ թարգմանական գրականութեան սկզբնաւորման եւ Ս. Գրքի հայերէն թարգմանութեան 1500-ամեայ յոբելեանը: Հանդիսաւոր նիստեր տեղի ունեցան Սփիւռքի հայկական գաղութներու մէջ՝ Փարիզ, Պրիւսէլ, Վենետիկ, Վիէննա, Պուքրէշ, Երուսաղէմ եւ այլուր: Գիտական զեկուցումներով ու ճառերով հանդէս եկան ազգային ու միջազգային չափանիշով հայ գիտնականներ եւ օտար հայագէտներ՝ Նիկողայոս Ադոնց, Գարեգին կաթող. Յովսէփեան, Արշակ Զօպանեան, Հ. Ներսէս Ակինեան, Շառլ Տիլ, Նիքոլայ Եորկա եւ ուրիշներ: Նման հանդիսութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ նոյն թուականի Հոկտեմբեր 20-ին՝ Վիէննայի Եբրայական Մշակութեան սրահը, ուր փայլուն ճառով հանդէս եկաւ աստղաբաշխ ծանօթ գրող Ֆրանց Վէրֆէլ:

Ականատեսներէն մէկը յետագային ընթերցողներու հետ բաժնելով այդ ճառէն առացած իր տպաւորութիւնները՝ գրած է. «Ահա բարձրացաւ ամպիոն նոր ծպտերու տակ Ֆրանց Վէրֆէլ՝ «Մուսա ազգի քառասուն օրեր»ու հեղինակը, որ ժողովրդական ղէմք մըն էր: Աչքերէն բանաստեղծի խանդով համայեց ունկնդիրները: Երգեց արձակ բանաստեղծութեամբ հայ ստեղծագործ հանճարին փառքն ու անոր տառապանքի խորութիւնն ու աններկուն հոգւոյն բարձրութիւնը»:

Ստորեւ հրատարակուող բնագիրը այդ ճառին մէկ մասն է, որ ժամանակին թարգմանաբար տեղ գտած է «Հանդէս Ամսօրեայ» պարբերականին մէջ (1935, թիւ 10 - 12):

Ծանօթ է, որ Վէրֆէլ նոյն օրերուն հայ թարգմանական գրականութեան 1500-ամեակին նուիրուած ճառով հանդէս եկած է նաեւ Վիէննայի Ս. Սթեֆան եկեղեցւոյ մէջ եւ անդրադառնալով Մեծ Եղեռնէն ետք աշխարհի մէջ ցրուած Հայու ճակատագրին, մասնաւորաբար ըսած է. «Դարերու խորքին մէջ եւ անոնց անդունդ պարագաներու ընթացքին կազմըւեցաւ Հայաստան մը, ժողովուրդ մը, որ արիւնոտ մասներով կառչած մնաց իր հայրենի հողին, եւ ժողովուրդ մը՝ ըմփիւռքի մէջ: Չի կրնար երբեք մէկը, որ անձամբ մաս չի կազմեր Սփիւռքի, հասկընալ, թէ ինչ կը նշանակէ ընդհանրութեան՝ իբր օտար մը պանդխտութեան մէջ անհանգիստ ապրիլ: Ըլլայ ան ընդունուած սիրով, անոր ընկերութիւնը հաճելի, յարդուած ու քաջալերուած, բայց ամէն ակնարկի մէջ ան կը զգայ «դուն մեզմէ չես» խօսքը:

Կ'արժէ, որ շուրջ կէս դար անցնելէ ետք հայ ընթերցողները վերյիշեն Վէրֆէլի հայանպաստ գործունէութեան պայծառ էջերէն մէկը՝ 1935 Հոկտ. 20-ին Վիէննա արտասանած ճառը:

ՊԻՈՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

×

Հազար հինգ հարիւր տարի սահած անցած է այն օրէն ի վեր, երբ հայ ազգը Ս. Գիրքի Հին եւ Նոր կտակարանները տոհմային նշանագիրներով իր սեփական լեզուին թարգմանած է: Հոս ալ, ինչպէս յաճախ մարդկային կեանքի պատմութեան մէջ, Ս. Գիրքը՝ գրքերու այս ամէնէն խորհրդաւորը, իր հրաշագործ զօրութիւնը ցոյց տուած է: Եթէ ազգերը դէտերու նմանցնենք, Ս. Գրքի խօսքերը կը կազմեն այն դերբնական նիւթը, որ երկին-քէն երկիր տեղալով՝ կը դունաւորէ ջրոյ զանգուածները եւ անոյշլայլ՝ կը թափանցէ անոնց խորերը, չիման վայրկեանէն մինչեւ դեպին ցամաքելը:

Ս. Գրքի թարգմանութենէն հազիւ քանի մը տարի առաջ էր, որ Ս. Մեսրոպ ստեղծեց այն երեսունվեց չնաչխարհիկ նշանագիրները, որոնց նուիրուեցաւ այնուհետեւ հայ ազգը իր մտքովն ու սրտովը, ինքնակացութեամբ ու ինքնուրոյն նկարագրովը: Եւ չարժառիթն այս ստեղծագործութեան ուրիչ բան չէր, բայց եթէ Ս. Գիրք ինքնին, որուն՝ սոյն նշանագիրները հպարտօրէն եւ միանգամայն խոնարհաբար իրը դղեակ պիտի ծառայէին...

Ցուզիչ, վսեմ պատկեր մըն է տեսնել Մեսրոպ միայնակեացը՝ այս իրական հանճարը, իր վանական խցկան մէջ, թէ ի՛նչպէս անվերջ դիչերներ, առկայծ ձէթի նշոյլին տակ, վրձինն ու գրոցը ձեռքին՝ տարօրինակ ձեւեր կ'ուրուագծէր անդադար...

Երկար տարիներու անձնազոհ ջանքերէն ետք կը յաջողի իրականացնել իր գաղափարականը, ստեղծել հայ լեզուի համար նշանագիրներու պարզ եւ անիսիոփոխելի կերպաձեւում: Երկու կրակ կար վառած այդ միայնակեցին սրտին մէջ, սէրը դէպի ազգը: Երկու ուժեր անդուլ կ'արծարծէին այդ կրակները, մին՝ մտքի խորաթափանց ուժն էր, որ դիտէ ամէն գաղափար ծայրէ ի ծայր մտածել եւ ո՛չ մէկ առարկութենէ կը խուսափի. եւ միսը՝ սուրբ նուիրում մը դէպի գերագոյն ճշմարտութիւնները: Եւ երրորդ ուժ մըն ալ, իբր սատար, կ'աւելնար առաջիններու վրայ՝ յամառ տոկունութիւն մը, որ միայն այն մարդկանց յատուկ է, որոնք վշտերէն չեն խորտակուիր եւ մինչեւ իսկ ծերութիւն կը հասնին: Միայնակեաց Մեսրոպի նկարագրին մէջ մարմնացած է մաս մը էութենէն այն ժողովուրդին, զոր ոչ մէկ վիշտ կրցած է ցայսօր խորտակել եւ որ երկար անցեալի մը վրայ կը նայի արդէն:

Ազգի մը մտաւոր կեանքը կը սկսի անոր նշանագիրներովը...

Ս. Մեսրոպ նշանագիրներու գիւտն ըստ Ս. Գրքի եւ յետագայ բոլոր գրքերու համար: Բայց այսքանը բաւական չէր, հրաշք մ'ալ կատարուեցաւ: Ժողովուրդներու մտաեռազրութիւնները երբ տակաւին իրենց օրրանին մէջ են, թերակատար եւ նախնական ձեւի մէջ են. դարեր պէտք է անցնին, որ անոնք դասական կատարելութեան, իրենց ոսկեդարուն հասնին: Միայն հայ մտաեռազրութիւնն է, որ մէկ անդամէն իր ոսկեդարով, իր դասականութեամբը երեւան ելած է: Միայնութեան եւ լռութեան մէջ, օտար քաղաքակրթութիւններու պատեանին տակ, լեզուն պտուղ մը նման հասունցաւ եւ ապա, կուսական եւ անաղարտ՝ իր բոլոր ուժովը դուրս ժայթքեց: Գիրի գիւտին յաջորդող յիսուն տարիներու ընթացքին անթիւ գործեր լոյս տեսան: Ստոյգ է, անոնց մեծամասնութիւնը թարգմանութիւններ էին. սակայն ըլլա՛յ «Վեցօրէ»ին ըլլա՛յ Մակարայեցւոց չորս գիրքերուն մէջ, նոր լեզուն ամէն բան նորի վերածած է, ինչ որ օտար է, ան բառին յատուկ իմաստով իւրացուած է: Մինչեւ այնատեն աքօղուած բանաստեղծութիւնը՝ ունայնամիտ զարդաբիրիկ զգացումով մը իր գանձերը թափած է բնագիրներու վրայ, եւ թարգմանութիւններն այնուհետեւ եղած են մէյմէկ հեղինակութիւններ: Հանճարեղ թարգմանիչներ զուգընթաց՝ գործած են նաեւ մեծամեծ հեղինակներ, որոնց անուններն ու գործերը պահուած մնացած են, ինչպէս Ագաթանգեղոս, Փաւստոս, Բիւզանդ, Մովսէս Խորենացի:

Սորված ենք ե. - Ը. դարերու չրջանը «խաւար» կոչել. Հայոց համար ան «լոյս» էր: Իւրայատուկ հայկական ճարտարապետութիւն մը երեւան եկաւ...

Հոս կ'ընդհատեմ նկատողութիւններս, որովհետեւ ես ո՛չ պաշտօնն ունիմ եւ ո՛չ ալ ժամանակ հայ պատմութեան եւ հայ մշակոյթին վրայ եւ ո՛չ իսկ հարեւանցի ակնարկ մը տալու: Կը զոհանամ ըսելով այնպիսի կացութեան մը մէջ, ուր ամենազօր եւ դուռ պատերազմիկ ժողովուրդներ անդիւտ կորսուած կ'ըլլային, Հայութիւնը իր գոյութիւնը պահեց: Իր հոգւոյն մէջ դրուած բիւրեղազանգ կրիզը, իր առաքելութիւնը ո՛չ ոք պիտի կարենար փչրել կամ իրմէ օտարացնել: Բիւզանդացիներ եւ Պարթիկներ չարաչար պատառեցին Հայուն հողը, սակայն Հայը ո՛չ միայն պահեց իր գոյութիւնը, այլեւ իր մտքին հարստութիւններովը ճոխացուց իր թշնամիները: Եւ հոգին՝ նոր բազոյն չրջանի մէջ, երբ իսլամական ովկիանը Փոքր Ասիան ողողեց, եւ Խալիֆայութեան ալիքները Վիէննայի պարիսպները կոծկեցին, արեւելեան հոռմէական մշակոյթն անհետ կորսուեցաւ, մինչդեռ Հայութիւնը՝ այս փոքր քրիստոնեայ կղզեակը, իր գոյութիւնը պահեց եւ դեռեւս լոյս եւ ջերմութիւն սփռեց աշխարհի: «Ո՞վ է յաղթանակներու վրայ խօսողը, դիմանալն է քաջութիւնը»: Մեծ բանաստեղծի մը այս տողը ճշդութօրէն կը պատշաճի հայ ճակատագրին...

■

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԶՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Իր կատակներէն մէկն է այդ Վարդան, եւ կամ կ'ներեւի հանդստի պէտք ունի եւ խոկալէս մեր էն ծանր աշխատողը եղած է:

Կիրոսի դէմքին վրայ դոհ բան մը կարդնէն կարգադրած էր եւ վազն իսկ Մերկերիոսը պիտի տեսնէր որպէս դռնապան կառավարական չէնքին:

- Ուրեմն դուք էիք սպասողները, ներս գալու համար, - յանկարծ յիշեց տօքթ. Նայիրեան:

- Ու այդ մեր երանելի պահն էր, տօքթէօր, - խօսեցաւ Կիրոս ու անմիջապէս հարցուց. - ըսէ, ի՞նչ լուր Հաճի Մուսայէն, Մուրատէն:

- Խալիլը յաճախ կը հեռագրէ: Մինչդեռ գետքի տեղական բանակը տասը օր հազիւ կրցած է դիմանալ: Մերիններ էնտեղ ունին 9000 լաւ զինուած զօրք: Քիւրտերը գուցէ նեղութիւն ունենան տեղական Արաբներուն հետ: Անցած է վտանգը նաեւ Շէյխ Ճէլալէտտինին որուն համար Պլեթլիսի մէջ պահած էինք Վազգէնի բանակը: Մինչդետքի գրաւումէն յետոյ, ան կը մխանայ իր 6000 զօլամներով Հաճիմուսային՝ Մուսուլի վրայ քալելու համար: Այսօրուայ «Հորիզոն»ին մէջ կարդացի կնոջ, Զարէի խումբին բնաջնջած ըլլալը եւ Զարէի սպանութիւնը: Լուրը եկած էր Վազգէնի բանակատեղիէն: Էդ Շամիրամի մարմինը, ինչպէս կը գրէ տեղեկագիրը, յանձնուած է բրեկամ Քիւրտերուն, որ մահմետական ծեսով թաղեն: Ըսեմ, որ էս մեր ապըստամբական կռիւներուն մէջ չատ կարեւոր դեր կատարեց զնդապետ Մեծաուրը - եանը: Ան այժմ իր ձեռքին տակ ունի 12·000 զինուորներ: Ինուսի մէջ այժմ ճակատ չունինք: Գրաւուած է Քդին եւ մեր ուժերը, կարմիր Սերոբի գլխաւորութեամբ, կ'լլնեն դէպի արեւմուտք՝ դիւրացնելու համար Մեծաարեանի աշխատանքը, Սէլիմ իր բանակով օղակի մէջ առնելու համար: Թրքական պաղթը տակաւին կը չարունակուի եւ արդէն Թրքական հողերուն վրայ սկսած է սով ու հիւանդութիւն: Հիւանդութեան պատճառով, մեր գրաւած սահմաններու վրայ արգելք դրած ենք: Եփրեմի եւ Լևոն պէկի ուժերը այժմ 7000 է, մեծ մասով Սերաստոյ կամաւորներ, արդէն Սերաստիոյ վրայ կը քալեն:

«Ինչպէս գիտէք, Պոլիսը վաղուց պարպուած է: Երէկ տեսնուեցայ Ֆրանսական դեսպանին հետ, ըսաւ որ դուցէ անգլիական մարտանաւերը մտնեն Տարտանէլ, փրկելու համար Պոլիսը: Ինչ ալ ըլլայ, ընկերներ, Թուրքիան իր այս հաչմանդամ վիճակի մէջ որեւէ պատերազմ չի կրնար տանիլ եւ մեր ուժերը չատ դիւրութեամբ կրնան պահել մեր սահմանները եւ հետզհետէ զօրացնելու աշխատանքներ կ'ըլլան: Հայ ժողովուրդի զոհաբերումը ուղղակի հրաշք է: Ուրեմն մեր անմիջական աշխատանքը պիտի ըլլայ կազմել ժամանակաւոր կառավարութիւն մը, մինչեւ ընականոն վիճակի մէջ ընդհանուր քուէարկութիւն ըլլայ: Որեւէ ձեւով պէտք է սիրաշահիլ մեր Թուրք հպատակները:

Հեթումի դատավարութիւնը հետաքրքիր է մեր ժողովուրդի պետական ըմբռնումի տեսակէտէն: Եւ լաւ թելադրութիւն էր, Կիրոս որ այդ դատը քաղաքային դատարանին ձգեցինք:

(Շար. 740)

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԸ

———×———

ՄԱՐՍԷՅԼ.- («Յառաջ»). - Կիրակի, Յունուար 9-ին, Վասպուրական սրահին մէջ, ներկայութեամբ ծնողքներու եւ բարեկամներու, տեղի ունեցաւ Զորեքշաբթի օրուան աշակերտութեան նուիրուած Տօնածառը:

Զորեքշաբթի օրուան զբաղումները, Մշակոյթի Տան վարչութեան եւ Տիկնանց Միութեան մասնաւոր ուշադրութիւն ու հոգածութիւնը կը վայելեն, քանի տասնեակ մանուկներ, մանչ թէ աղջիկ, հինգ տարեկանէն տասնեւչորս տարեկան կուգան գտնելու հոն եւ հայկական մթնոլորտը, եւ հայկ. դաստիարակութիւն եւ համճլի ու օգտակար ժամանց:

Արդարեւ, այս տարեշրջանին, երեսունըվեց երախաներ կը յաճախեն այս դասընթացքները, որոնք հետեւեալ բաժանումները ունին. - Մէկ պահ հայերէն լեզուի ուսուցում ըստ մակարդակի եւ տարիքի, մէկ պահ ձեռային աշխատանքներ եւ յատկապէս գծագրութիւն, նկարչութիւն, փորագրութիւն, մէկ պահ հայկական պարերու եւ հայ երգի աշակերտութիւն: Այս դասընթացքներու ստեղծումէն ի վեր, այսինքն Մշակոյթի Տան հաստատման առաջին օրէն իսկ, 1976-ին, մանկավարժներ ու մանկավարժուհիներ, որոնք կը դասաւանդեն Ֆրանսական դպրոցական հաստատութիւններուն մէջ, սիրայօժար կերպով ամէն Զորեքշաբթի իրենց գիտելիքները կը դնեն ի սպաս հայ մանուկներու ընդհանուր եւ ի մասնաւորի հայեցի դաստիարակութեան:

Վերադառնալով Տօնածառի հանդիսութեան, յայտարիրը բոլորովին պատրաստուած էր աշակերտութեան կողմէ: Արտասանութիւն, խմբերգ, հայկական պար, իւրաքանչիւր աշակերտ, երբեմն համարձակ, երբեմն երկչոտ, բերաւ իր մասնակցութիւնը: Կարեւորը այն ճիգն էր որ կատարեցին հայերէն արտասանելու, հայերէն երգելու, թէկուզ թերի: Ներկաները իրենց անվերապահ ծափահարութիւններով այդ է որ գնահատեցին: Սրահին մէկ անկիւնը զետեղուած էր աշակերտներու, անհատական թէ հաւաքական ձեռային աշխատանքները, արդիւնք իրենց չանքերուն, իրենց ճաշակին եւ նաեւ ինչու չէ՞ երբեմն ալ իրենց երեւոտարդ տաղանդին:

Հանդիսութեան աւարտին, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, «Ռոշարի»ի նուագախումբին կշռոյթով եւ առաջնորդած փոքրիկներով, ժամանեց Կաղանդ Պապան, ծանրաբեռնուած, տեսակ - տեսակ նուէրներով: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, Կաղանդ պապային յիշողութիւնը միշտ տեղն է, քանի ոչ մէկը մոռցած էր: Իւրաքանչիւր աշակերտ, իւրաքանչիւր ներկայ մանուկ ստացաւ իր նուէրը: Եթէ մեծերը այլեւս սովորութիւնը ունին Կաղանդ Պապային, սակայն փոքրիկներուն աչքերը միշտ կը փայլին, կը սքանչանան: Դիտել անոնց ուրախութիւնը եւ նոյն ատեն երկիւղը ինքնին արդէն հաճոյք մըն է:

Արդար է, այս պատեհ առիթով, վեր առնել ճիգերը եւ զոհողութիւնները անոնց որոնք զոհելով իրենց ժամանակը, հաճոյքը, եւ երբեմն ալ ընտանիքը կուգան, տարին ամբողջ, կանոնաւոր կերպով, զբաղելու եւ կեանք տալու այս գործունէութեանց: Եւ աւելի՛ն, նաեւ մեզի կը հրամցնեն նման ուրախ եւ զօտեպնդիչ պահեր:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Շար. Ա. էջէն)

կը մնան եղեր: Անոնց, մինչեւ այսօր յանցանք գործողներուն մասին այլեւս լուռ - թիւնը, իրրեւ անցեալի իրենց համազործակցութեան գոյութիւնը մէկ առեղէն վերցնող փա՞ստ մը պէտք է նկատենք:

Մեր խեղճ դեսպան Իսմայիլ Էրէզ հինգ տարի առաջ փամփուշտներու զոհ գնաց: Իրրեւ թէ մարդկային իրաւունքներու եւ արդարութեան պաշտպան Ֆրանսայի մէջ մամուլին եւ պետական չրջանակներու արտայայտութիւնները եւ ըրածները կը վայլե՞ն:

Բուիյոնի պաշտօնը անչուշտ թէ թուրք եւ Ֆրանսական յարաբերութիւններու բարելաւումն է: Բայց եթէ, այսպիսի արամաբանութիւնները ըմբռնացնող արտայայտութիւններով պիտի չանայ պաշտպանել իր կառավարութիւնը, կը բարկացնէ Թուրքիոյ հանրային կարծիքը եւ ճիշդ հակառակ արդիւնքի մը կը հասնի:

Արդեօք, իր պաշտօնի եկած օրերուն, ո՞վ իրեն ըսաւ թէ «Թուրքերը խելք չունին եւ ինչ որ ըսես կը կլլեն»:

Այս երկիրը ո՛չ Ա. Համաչխարհային պատերազմի օրերէն առաջուան Նիկոլիան, Կապօնը եւ ոչ ալ Սենեկալն է: Ուշադրութիւն Ա. Համաչխարհային պատերազմէն առաջ ըսինք: Այսօր, այսպիսի տրամաբանութիւն մը անընդունելի է, նոյնիսկ կաշառուած Պոքասսոյի մը կեղրոնական Աֆրիկէին համար:

ԸՆԴՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները եկեղեցւոյ պայծառութեան. -

Հանգուցեալ Յակոբ Սապաճեանի մահուան առթիւ. - Տիկին Վարդանոյշ Թուղլաճեան 100, Սինանեան 200, Մխիթարեան 100, Կիւրիւնեան 100 Ֆ. Ժ. Դատաւորեան 500 Ֆ.:

Հանգուցեալ Նոյեմզար Վարդերեսեանի (Ծննեալ Սարգիսեան) մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պէրպէրեան 150, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պէրպէրեան 100, Պ. Մամբրէ Գուլումեան 100 եւ 100 Համազգային Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Խաչլեան 200, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Վարդերեսեան 100 Ֆ. Ծուշարճանի յանձնախումբին, Պ. Ալպէր Ազարեան 50 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Տիկին Արտաշէս 50, Պ. Արզումանեան 100, Գիզիրեան ընտանիք 100, Տէր եւ Տիկին Նշանեան 50 Ֆ.:

Հանգուցեալ Մկրտիչ Աբոյեանի մահուան առթիւ. - Տիկին Լէպորնյը 200, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան 200, Պ. Վարուժան Պոզաճեան 500, Տէր եւ Տիկին Կիւլէմէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան 100, 100 Դպրոցին, 100 երգչախումբին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւն 300 Ֆ., Տիկին Մատլէն Խօքսիւզեան 250, Տիկին Էլիզ Զրբաշեան 250, Պ. Ասատուր Հոլոբիկեան 200, Տէր եւ Տիկին Տրդատ Տէր - Պօղոսեան 100, Տէր եւ Տիկին Լուսինեան 200, Տէր եւ Տիկին Խէչո 100, Տէր եւ Տիկին Ալիքսանեան 100, Տէր եւ Տիկին Արթաքին Յակոբեան 200, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ վարչութիւն 200, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ստեփանեան 100, Տէր եւ Տիկին Աբշամ Պապայեան 500, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանոիկեան 200, 200 Դպրոցին, 200 երգչախումբին, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան 200, Խաչիկեան ընտանիք 200, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Համամճեան 100, Տէր եւ Տիկին Օհան Հեքիմեան 100, Տէր եւ Տիկին Վարժապետեան ընտանիք 200, Տէր եւ Տիկին Ահարոնեան ընտանիք 300, Թադեադ ընտանիք 100, Տիկին Կարապետեան Խաթուն 100, Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէրտէրեան 300, Տէր եւ Տիկին Ժան Քասքասեան 250, Տէր եւ Տիկին Զաքարեան 250, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէրտէրեան 300, Դարբինեան ընտանիք 1000, Տէր եւ Տիկին Տէյիրմէնճեան Մարի - Մանուէլ 500, Պ. Գէորգ Տէրտէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Ա. Բարութեան 2000, Աթոյեան ընտանիքը՝ ե. պ. 6000, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 1000, Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւն 1000, Հ. Բ. Ը. Միութեան 500, Եկեղեցւոյ դպրոցին 500, Համազգային դպրոցին 500, «Յառաջ» թերթին 200, «Աչխարհ» թերթին 200, «Արմենիա» թերթին 200, Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան 200, ԺԱՖ-ին 200, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մաշոյեան 500 Ֆ.:

(Շար.)

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Վահրամ Մավեանի յիշատակին Տիկին Ամենուհի Գեւոնեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

MAISON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12 - 14, Rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

AU THEATHE NATIONAL DE MARSEILLE
« La Criée »
30, quai de Rive Neuve

Dimanche 6 Février à 16 h.

Couleurs d'Arménie

CHANTS ET DANSES

ANGÈLE GARABÉDIAN

accompagnée au piano par
JULIETTE YILMAZIAN

VICKEN
ET SES GUITARISTES

LA TROUPE DE DANSES POPULAIRES
« ANI »
de la M. A. J. C.

prix unique d'entrée : 60 F

Pour les billets s'adresser à :
M. A. J. C. - 12 - 14, rue St Bazile
F. N. A. C. - Centre Bourse
HILTON - place Sadi-Carnot, 13002 Marseille
STUDIO REX - 2, rue Bernard du Bois, 13001 Marseille
BOTIPOP - 29, rue de Rome, 13006 Marseille

SEJOUR a BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section Asnières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan	Mme Kaichian
799 - 41 - 19	799 - 92 - 35

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՆՑ

ԻՎՐԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ

Հայ նախկին զիմադրականներու բարեկամական Միութիւնը կը հրաւիրէ ձեղ խուռներամ մասնակցիլ Միասք Մանուչեան խումբի նահատակութեան 39-րդ տարեդարձին առթիւ՝ աւանդական այցելութիւն ոգեկոչման Իվրիի գերեզմանատուն:

Փետրուար 20, կիրակի առաւօտ, ժամադրավայր Փորթ տը Շուազի մետրոյի ելքին ծանօթ սրճարանի առջեւ, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·30-ին:

Այս առիթով՝ ու նոյն օրը՝ կը խնդրուի նկատի ունենալ մեծարանքի ճաշ ի յարգանս տարեց ընկերներու, մասնակցութեամբ զաւառի ընկերներու պատուիրակութեանց:

Մանրամասնութիւններ յետագային:

Կ. Ս. Մ.

Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 12ԻՆ

ՇԱՀԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻՒ 15

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

հանիցս տպուած, միշտ՝ սպառած

ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Գիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»

L'UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE

organise un

dîner débat avec HENRI VERNEUIL

ACHOD MALAKIAN : un Arménien de Marseille
HENRI VERNEUIL : un homme de cinéma célèbre

avec le concours de l'Union Médicale Arménienne (U. M. A. F.)

débat animé par le Professeur ROBERT ASSADOURIAN

Vendredi 4 Février à 20heures
dans les salons du Concorde Palm-Beach

Prix : 180 F
Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget, tél. 37 - 75 - 97 et 93 - 54 - 52

ՁՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Պօմոնի Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչախումբի Տնօրէն Խորհուրդը հաճոյքն ունի հաղորդելու, թէ երգչախումբիս 2-րդ տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի, Յունուար 30, Պօմոնի եկեղեցւոյ մէջ:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի երգչախումբիս ամբողջական կազմով, եկմալեան քառաձայն եղանակաւ, ղեկավարութեամբ՝ Տիկին ԺԻԼԻԼԻՔ ԵՐԼՄԱՉԵԱՆի:

Յաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ ճաշ, եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Սոյն ճաշին տոմսակները կարելի է հայթայթել երգչախումբի անդամներուն մօտ, կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն. -

(91) 93 37 59
(91) 73 18 02

SUPERGALA
ARMÉNIEN

AU PROFIT DU TEBROTZASSERE

retenez cette date :

dimanche 8 mai 16 h30

6 STAGES

de littérature arménienne

Conférencier : Krikor BELEDIAN
Horaire : Samedi de 15 h. à 17 h.
Dimanche de 9 h. à 11 h.

Renseignements et inscriptions à la:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue de 24 Avril 1915 — 69150 Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97
tous les jours sauf le lundi, de 14 à 19 h.

Prix forfaitaire pour les 6 stages : 150 F

PROGRAMME 1983

26 - 27 février — HAGOP BARONIAN
La vision satirique
« Des Mendiants Honorables »
12 - 13 mars — KRIKOR ZOHRAB
Aperçu sur le réalisme arménien
« La Prostituée »
9 - 10 avril — ZABEL YESSAYAN
De la réalité à l'exil
« Mon âme exilée »
7 - 8 mai — VAHE OCHAGAN
Aperçu sur la littérature de la Diaspora
« Alarme »
11 - 12 juin — HAROUTIOUN KURKDJIAN
De l'exil à l'écriture
« Essai sur l'exil ». Intimité

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy - Clamart

Matinée dansante

Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ դրախանութը ստացած է հանրագիտարաններու 6րդ եւ 7-րդ թիւերը: Կարելի է ապահովել 3, 4, 5-րդ թիւերը եւս սահմանափակ քանակութեամբ մնացած:

Դիմել.-
Eglise arménienne
339, av. du Prado, 13008 Marseille
tél. (91) 77 - 84 - 70

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի Հայ Ազգ. Միութիւնը, եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ը կազմակերպած են յուցահանդէս մը՝ ՀԱՅԿ. ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒ. ԹԵԱՆ և ԽԱՉԻԿԱՐԵՐՈՒ. Յունուար 25-էն 30, Վալանսի պետական թատրոնի վերնասրահը: Պաշտօնական բացումը կը կատարուի Յունուար 25, երեքշաբթի, ժամը 19-ին: Մէկ շաբթուան յուցահանդէսի ընթացքին, վիճաբանական ճաշ մը Յունուար 28, Ուրբաթ, երեկոյեան՝ Հ. Բ. Ը. Մ. սրահը: Վիճաբանական ասուլիսին ներկայ կ'ըլլայ Թաք Սիսլեան, փաստրիզի Համալսարանէն:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի անյապաղ արձանագրուիլ կապ. մակերպիչ յանձնախումբի անդամներու մօտ:

Dimanche 30 janvier à 17 h.

CŒUR et MÉMOIRE

spectacle poétique à deux voix

Arménouhi
EKIZIAN - CARPENTIER
Haïgouhi
KHEDECHIAN - LA CHASSAGNE

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)
Participation aux frais : 100 F
Réservation : UGAB 11, sq. Alboni, Paris 16
tél. 520 - 03 - 18

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Պանէթոֆաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

×

Վասպուրականի Ցաղթական Հերոսամարտի 68-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւն եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան հիմնադրութեան 60-ամեակը՝ Մարտ 27, Կիրակի, ժամը 13-ին ճաշով մը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ՔԱՂԱՔԻ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-էն առաւօտ:
Chateau des Fleurs

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin — 75005 Paris

MARDI 25 JANVIER à 20 h. 45

Conférence de
JEAN-PIERRE MAHÉ
sur
GRÉGOIRE DE NAREK

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26
MERCREDI
26 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ արտասահման՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Ամերիկա՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.356 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.356

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

Սուվիլ, սուվիլ

———×———

Քանեւհինգ - երեսուն - քառասունեւհինգնոցները ի զուր կը սրանչան թէ աշխատանք չհատարուեցաւ իրենց համար :

Իրենց մեղքերը արդարացնելու ամէնէն ժամն ձեւն է այս :

Ուրկէ՞ սուվեցան ինչ որ պիտեն :

Ո՛չ թերթ ու գիրք պակսեցաւ, ո՛չ ալ ուսուցանող :

Կուսակցական - քաղաքական ժխորն անդամ զարգանալու պատեհութիւններ կ'ընծայէր :

Հիներուն մէջ դէմքեր կան որոնք հազիւ քանի մը տարի դպրոց գացած են : Մնացեալը կը պարտին ինքնաշխատութեան :

Աւոնց կեանքն ալ բազմազան ելեւէջներ ունեցաւ, յաճախ անտանելի :

Եւ սակայն, չընկրկեցան :

Ամէնուն տրուած չէ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալ, հայկական տեսակէտով :

Բայց, չատերը կրնան բաւարար ատիճանի մը հասնիլ : Գոնէ անսխալ գրել եւ կարդալ մայրենի լեզուն :

Հազարաւորներու մէջէն քանի՞ն փորձած են թղթակցութիւն մը, պարզ նամակ մը շարադրել, առանց քրտնելու :

Երիտասարդութեան առաջին պարտականութիւնը սորվիլն է : Շաբաթը քանի մը ժամ յատկացնել կարդալու եւ գրելու :

Պատեհութիւնները եղած են եւ կան : Ցիրուցան ուժեր կը գտնուին ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ :

Այդ պատեհութիւններէն եւ պիտանի ուժերէն օգտուելու տրամադրութիւնն է որ կը պակսի :

Իսկ Փարիզը ունի Արեւելեան Լեզուներու վարժարան մը ուր օտարներ հայերէն կը սորվին, ի հարկին մեզի ալ ուսուցանելու համար...

Երեսուն - քառասունոցները իրե՛նք պէտք է անցնին այս գործին գլուխը, իրենց իսկ բարիքին համար :

Եթէ տարրական դասարան աւարտած են, իրենց հայագիտութեամբ, ահաւասիկ առիթ մը՝ քանի մը դասարան աւելի բարձրանալու :

Որքան խուսափին եւ իրենց գիտցածով գոհանան, այնքան պիտի զղջան : Հետեւանքը պիտի դառնայ անդարմանելի :

Գոնէ անոնք որ ընդունակ են եւ ամէն յարմարութիւն ունին, իրենց գիտցածն ալ պիտի մոռնան, եթէ չօգտուին բոլոր պատեհութիւններէն :

Եթէ պաշար չունին, ի՞նչ պիտի փոխանցեն իրենցմէ վերջ գալիքներուն :

Այն առեն, կապը ինքնին պիտի փրթի սերունդէ սերունդ : Եւ ամէնէն առաջ պիտի փլին երիտասարդական կոչուած կազմակերպութիւնները :

Արդէն կը վխտան ապազգայնացած խմբակներ, ճրճռան ճառերով եւ ամուլ յաւակնութիւններով :

Երբ հասարակ բանուորին, սեւ աշխատաւորին զաւակը ծաղկոց կ'երթայ, Հ. Բ. Գ. սորվելու համար, բախտաւոր չափահասը ինչո՞ւ կէս ճամբան կը մնայ :

Եւ երբ չուզեր կամ չի կրնար էլ մը բան շարադրել, ի՞նչ պիտի սորվեցնէ ուրիշներուն : Իր իսկ զաւակներուն...:

Հողը կորնցուցինք : Եթէ լեզուն ալ կորնցնենք եւ կամ աղճատենք եւ իրականին ծաղրանկարը մնայ, գորգերով եւ գոհարեղէններո՞վ պիտի տարածենք մեր ազգային փառքերը :

Շ.

1954 Յունուար 29

ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԹՈՄԱՍԵԱՆ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

Երեքշաբթի առաւօտեան Փարիզեան մամուլը կը հաղորդէր, որ Թրքիոյ էմ - լայնզի գրասենեակը ձեռնադումբ նետով լիբանահայը՝ Աբրահամ Թոմասեան, ամբաստանութեան տակ առնուած է, երկուշաբթի օր, եւ Սանթէի բանտը փոխադրուած :

Շաբաթ օրուան հրեռնափորձերուն առթիւ, «Մոնտ» ալ, Երկուշաբթի իրիկուն, խորհրդածութիւններու կը դիմէր, խօսելով ԱՍԱԼԱ-ի եւ իր «յուսախաբ» (չակերտը՝ «Մոնտ»ին կը պատկանի) ծայրայեղներուն մասին : Ֆիլիփ Պոճիօ կը գրէ թէ Ֆրանսացի ոստիկանները, ահաբեկչութեան մասնագէտ, մոտհոգ եղած են ԱՍԱԼԱ-ի զինուորեաներու ճակատագրին չուրջ, Պաղեստինցիներու Պէյրութը պարպելէն ետք : Իրարանցում մը նկատուեր է Լիբիա, Յունաստան եւ Կիպրոս «ենթադրեալ կայան Հայերուն» : Վախ կայ եղեր «Լիբանանի պատերազմէն տկարացած այս կազմակերպութեան բուռն եւ յուսահատ հակազդեցութիւն ներուն համար եւ զոր՝ ՊԱԿ այլեւս ապաստան չտալով չէր կրնար հակակշռել» : «Մոնտ»ի աշխատակիցը դեռ ուրիշ բաներ ալ «կը կարծէ դիտնալ», քանի կ'ըսէ թէ «կարգ մը մասնագէտներ կը խորհին որ խորհրդային միջամտութիւնը Լիբանան բացառական հետեւանք մը ունեցաւ, ոստիկանական գետնի վրայ, վերջ տալով արեւմտեան երկիրներու գործած ճնշումներուն ԱՍԱԼԱ-ի վրայ : Արդարեւ, Պէյրութէն գործող բոլոր չարժումներուն մէջ, հայկ. կազմակերպութիւնը, ամէնէն լաւ ճանչցուած, ամէնէն «ազդեցութեան ենթական» էր կարգ մը դաշտնի սպասարկութեանց կողմէ» : Նը - ման պարագաներու մէջ է, արդէն, որ աւելի ցայտուն կը դառնայ կարգ մը լրբագրողներու մարմաջը բան մը աւելի գրելու, չատ բան «գիտնալու» ալ տպաւորութիւն թողլով : Այս առընչութեամբ ալ, բաւական «հետաքրքրական» է «Ռոբիտիէն տը Փարի»ի մէջ (Յունուար 25) Ֆրանսուա Քոլոմպիէի երկրորդ յօդուածը այս խնդիրներուն կապակցութեամբ : Նախորդ օր, ոգեկոչած էր «պարոն Շապլին - Գարահիսար»ի սպանութիւնը 1915-ին Թուրքերու կողմէ, յաջորդ օրն ալ իր զարմանքը կը յայտնէ Օրլիի թակարդուած ծրարին առթիւ եւ սա հարցումները կ'ընէ. - «Ինչո՞ւ ոումբ դնողը խոհեմութիւնը չէր ունեցած քօղարկելու ոումբը պայուսակի մը, վալիզի մը մէջ, որոնք ընթացիկ առարկաներ են օդակայանի մը մէջ : Փոխանակ ատոր, բացայայտօրէն մէջտեղ կը դնէ իր կասկածելի ծրարը եւ ուրեմն անմիջապէս կասկած կը հրահրէ... : Ինչո՞ւ համար պայթելու դրութիւնը այդքան երկար պայմանաժամի վրայ ծրագրուած է որ լայն ժամանակ կուտայ ազդարարելու մասնագէտնե - րուն...» : Հետաքրքրական է թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ այս լրագրողը, որ նոյն յօդուածին մէջ ալ մէթր Փաթրիք Տէվէճեանը կը կարդէ «փրանսացի համայնքին փաստաբանը» : Ամէն պարագայի մէջ, այս ամբողջը ցոյց կուտայ լրջութեան ընդհանուր պակաս մը : Արդարեւ, ինչպէս չատ մը բաներ, լրագրութիւնն ալ այլեւս չէ ինչ որ էր...:

× «Թէրթիւման» Յունուար 24-ի իր թիւով կը գրէ թէ թակարդուած ծրարը վալիզի մը մէջ պահուած էր (այս լուրը հարկ է հաղորդել «Ռոբիտիէն»ի աշխատակցին, որ սիրտը հանգստանայ...) եւ վրան ալ Մուսթաֆա անունը : Թուրք մամուլը այս առթիւ չատ վրդոված է որ քննութիւնը կը կատարէ Տիգրան Չիվիճեան (հակահաբեկչական սպասարկութեան ոստիկանապետ), այսինքն Հայ մը եւս...:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՈՂՎ.

ԺԸՆԵԻԻ մէջ ՕՓԻՓ-ի (քարիւղ արտածող երկիրներու կազմակերպութիւն) ժողովը բոլորովին ձախողած է, անդամ 13 երկիրներու պատուիրակութիւնները համաձայնած ըլլալով մէկ կէտի վրայ՝ որ համաձայն չեն : Տարակարծութեան հիմնական կէտը արտադրութեան քանակին չուրջ է, իւրաքանչիւր երկրի համար, այսինքն՝ quotaի, թէեւ 13 երկիրները համաձայնած են, որ արտադրութեան սահմանափակ քանակը, օրական 17,5 միլիոն տակառի իջեցնեն, բայց ոչ մէկ կանոն ճշդուած է ամէն մէկ երկրի ին - կած բաժնին մասին : Կը կարծուի որ անոր առաջին հետեւանքն այն է, որ էամանի գիները կ'իջնեն, բայց ոչ ոք լաւատես կը թուի եւ քարիւղային նոր տագնապ մը հաւանական կը նկատուի : Անհամաձայնութեան գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատուի Սաուտի - Արաբիա եւ ընդհանրապէս Մոցի երկիրները, որոնք կ'ուզեն որ ափրիկեան քարիւղը սղէ եւ օրինակ Ալժերիա, Նիժերիա եւ Կապոն չդտհանան միայն 1,5 տոլար տուրքով տակառ գրլուխ :

«ՃՈՒՄ ՀՈՒՐԻՑԷԹ» կեդրոն ձախ նախատած Քրքական կարեւոր օրաթերթը ցնոր տնօրինութիւն փակուած է, Ազգարայի պաշարման վիճակի հրամանատարութեան որոշումով : Թերթը, խմբագրակազմով մը բողոքած էր «Ազգութիւրք հիմնարկ»ի մը փակման դէմ : Քեմալչին ժառանգ մնացած է և նպատակն էր Թուրք լեզուի պաշտպանումը :

ԹՄՐԵՅՈՒՑԻՉի, մանաւանդ զօրաւոր, գործածութիւնը հակայ յաւելում կրած է Ֆրանսայի եւ առաւելաբար Փարիզի մէջ : 1982-ին երկու հազար չորս հարիւր երեսունըվեցին հեռօյինով թունաւորման պարագաներ խնամուած են Մարմոթան հիւանդանոցը : Օրէ օր կ'աւելնան նաեւ վաճառքի կեդրոնները, Փարիզի մէջ : Մասնագիտացած թաղերէն զատ, ինչպէս Ֆոպուռ Մոնմարթը, Պէլվիլ, Մոնփառնաս, Պաստիլ, Տամֆինիլ, 13-րդ թաղամասին եւ փարիզեան ամէն մէկ արուարձանի մէջ, սրճարան մը, յարկաբաժին մը, կամ պարտէզ մը կայ ուր թմրեցուցիչ կը հայթայթուի, կ'ըսէ տոքթ. Օլիվընչթայն, որ կը դժդոհի թէ ոչ մէկ նոր միջոց տըրուած է իրեն բարելաւելու համար կացութիւնը : 1981-ի բաղդատմամբ, յաւելումը 100-էն 100 է թունաւորման պատճառաւ եղած ձերբակալութեանց կամ հարցապնդումներու :

ՏԽՐՈՒՆԻ

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

———

Յունուար 17-ին, Փարիզի Պիչա հիւանդանոցը իր մահկանացուն կնքած է Արամ Մուրադեան, որ վերջին տարիները թեհրանէն Փարիզ եկած ու հաստատուած էր :

Ծնած էր 1902-ին Վասպուրականի Գաւաչ գաւառի (պատմական Ռշտունիք) Ախթամարի մօտ գտնուող Նոր գիւղը : Նախակրթութիւնը ստացած է իր ծնողներուն, ապա՝ Երեւան : 1921-ին տարագրութեան հետ անցնելով Թաւրիզ կ'ընդունուի Թեմական դպրոցը, զոր կ'աւարտէ 1926-ին ու կը մեկնի Ղարատաղ դասաւանդելու համար Նորաշէն գիւղի «Մելիքթանգեան» վարժարանին մէջ : Տարի մը ետք կ'անցնի Փարիզ ու կը հետեւի գիշերային դասընթացքներու, սորվելով Ֆրանսերէն, տարրաբանութիւն եւ շինարարական գծագրութիւն : 1929-ին պաշտօնավարած է «Յառաջ»ի մէջ : Վերադառնալով Թեհրան պատասխանատու պաշտօններ կը վարէ Իրանի տնտեսութեան նախարարութեան շինարարական բաժնին մէջ եւ նոյն հիմնարկութեան կարգադրութեամբ կը գրէ «Շինանիւթերու արժեւորումը» գիրքը, որ կ'արժանանայ գնահատանքի :

Ա. Մուրադեան գիրը սերած է աշակերտական նստարաններէն : Իր առաջին գրուածքները լոյս տեսած են Թեհրանի «Նոր Պատգամ» ամսաթերթին մէջ : Աշխատակցած է «Յառաջ»ի, «Հայրենիք»ի եւ «Ալիք»ի : Թեհրանի մէջ հրատարակած է չորս հատաքածոներ՝ «Սրեւածաղիկներ» վերնագրով : Իր գրուածքները ընթացիկ միտքեր են կեանքի գանազան երեւոյթներու մասին :

ԼԻՈՆ

ՀԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ

«ԱՂՕԹՔԻ ՇԱԲԱԹ՝ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Աւանդութիւն դարձած է, ամէն տարւան Յունուարին, կազմակերպել աղօթքի շաբաթ մը՝ յաւերժացնելու համար 1933-ին սկսած լիոնցի արբահայր Քու - թիւրիէի նախաձեռնութիւնը : Այս տարւան արարողութիւնները յաւելեալ փայլք մը ստացան, նկատելով՝ որ կը զուգադիպէին յիսուներորդ տարեդարձին : Այս առթիւ, Շաբաթ, Յունուար 22-ին, Սէն Ֆրանսուա - տը - Սալ եկեղեցւոյ մէջ պատարագ մատուցուեցաւ, որու ընթացքին քարոզեց Լիոնի եւ Շրջակայքի Հայոց հոգեւոր հովիւ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան : Ներկայ էին Մալին - Պրուսէյլն կարդինալ Կոթֆրիտ Տանիլզ եւ Լիոնի Արքեպիսկոպոս Գերպ. Տըքուրթրէ :

Մեկնարանելէ եւք օրուան աւետարանը, Նորվան Եպիսկ. չեշտը դրաւ՝ որպէս հետեւանք 1915-ի ցեղասպանութեան՝ աւելի քան յիսուն տարի առաջ շրջանին մէջ կատարուած հայկական գաղութին վրայ : Գոհունակութիւն յայտնելով եկեղեցիներու միջեւ չարունակուղ հանդիպումներուն եւ տեսակցութեանց փոխանակութեան մասին, Նորվան Եպիսկ. նշեց, թէ քրիստոնեայ համայնքները կը միանան նոյն հաւատքին մէջ, թէեւ կ'անջատուին պատմութեան կողմէ : «Մեր տարբերութիւններէն անդին, Քրիստոսը ընդունելով է, որ մէկ պիտի ըլլանք, ճիշդ Աստուծոյ ուզածին պէս» ըսաւ ան ի մէջ այլոց :

Ցիշենք, որ վերոյիշեալ պատարագէն երկու օր առաջ, «Աղօթքի Շաբաթ՝ միութեան համար» արարողութեանց շրջանակին մէջ, չորս ժամուան Հոկտմ կատարուեցաւ Հայոց Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ կամարներուն ներքեւ : Կը մասնակցէին ութ յարանուանութիւնները՝ իւրաքանչիւրը կէս ժամուան իրաւունքով : Հոկտմի աւարտին, Հայր Միշլոն յատուկ դիտնահատանք արտայայտեց հայկական եկեղեցւոյ ծիսակատարութիւններուն մասին :

- Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 26-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ -

- 1957, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26 -

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ

"ԻՋԻՐ, ԱՐՔԱՅ ՀՋՕՐ"

Կեդր. վարժարանը փակուած էր: Ճաշահատ պիտ ղրկին Թաղին ամերիկեան վարժարանը, որ առաւելապէս յատուկ էր չափահաս աղջիկներու:

Այն առեն անգլերէնի դասընթացք մը հաստատուած էր հայ երիտասարդներու համար եւ հայրս ալ աշակերտ ըլլալով, ղպրոցին տեսչութիւնը հաւանած էր ընդունիլ իրեւ ծանօթ բարեկամի զաւակ եւ անչափահաս:

Ջարդէն վերջը, ինքնին դադրեցաւ անգլերէնի դիւերային դասընթացքը: (Այն առեն քանի՞ հոգի դիտէին թէ անգլերէն սորվելու այս մարմաջն ալ թելադրուած էր Լոնտոնի «անգլիասէրներէն» եւ «հայասէրներէն», իրեւ արդիւնք Պերլինի վեհաժողովին):

Սորվելիքս մեծ բան մը չէր այս ղպրոցին մէջ: Հայերէնի դասը առանձնած էր բարեպաշտ վարժուհի մը, որ ինք դասի կը կարօտէր: Միւս առարկաները, անգլերէն, կ'աւանդէին միսիոնարուհիներ, որոնց մէկը, Միս Փարքըր, բան - գործ ըրած էր իր լեզուն սորվեցնել հիմնովին: Թուրքերէն դիտնալով հանդերձ անգլերէն կը խօսէր, որպէսզի լեզո, խօսիմ եւ սորվիմ:

Բայց ո՛չ· սորվելիք չատ բան ունէի այս ղպրոցին մէջ:

Նախ, ամէն առտու, աղօթքէն վերջը պիտի արտասանէինք Աստուածաշունչի դիրքերուն անունները, - Ծննդոց, Ելից, Թուոց, Երկրորդումն Օրինաց Դատաւորաց, Ա· Թագաւորաց, Բ· Թագաւորաց, Գ· Թագաւորաց Նաւումայ, Ամբակումայ, եւայլն: Ամէն օր անխափան, բարձրաձայն եւ խմբովին: Ներելի չէր մէկ անուն իսկ փախցնել:

Ճեռոյ պիտի սորվէինք համով - համով երգեր·

Իչիր, արբայ հզօր,
Անուդ փառաւոր,
Տուր որ գովեմք:

կամ, - «Ճիսուսի եկ, Ճիսուսի եկ»:

Կային Թուրքերէն եղանակներ ալ զոր կը լսէինք յարակից ժողովարանին մէկէ, կամ կիրակնօրեայ դասերու առեն:

Կիտէյիմ, կիտէյիմ, կիւզել տիյարա,
Ջէլէնկիմ վար տըր կիւզել տիյարտա,
Տավէք իտէր, կիտէճէյիմ...

Թուրքերէնն ալ ունէր իր «Ճիսուսի եկ»ը - «Ճիսուսա կէլ»: Եւ ուրիշ գոհարներ որ անզլերէնէ հայերէնի թարգմանուած էին, իրրեւ հոգեւոր երգ:

Ի՛նչ անուշիկ, խաւուտիկ խայծեր՝ կիրակնօրեայ ղպրոց յաճախելու համար: Ո՛րքան չատ գացած ըլլայիր, այնքան աւելի եւ ծանրագին նուէրներ կը տար նայիր Ամերիկայէն, Ծնունդի առթիւ, - խազալիկ, հանդերձեղէն, ուտելիք, եւայլն: Ամէնէն բախտաւորն ան էր որ 52 կիրակի անխափան հետեւած կ'ըլլար:

Ես հազիւ 15 - 20 կիրակի գացած էի, այն ալ առաջին տարեշրջանին: Այս առթիւ տասցած նուէրներուս մէջ կը յիշեմ կապոյտ փողկապ մը Թուուցիկ, որ այնուհետեւ դարձաւ միակ փողկապս, գոյնով թէ ձեւով, մինչեւ Միսաք Մեծարենցի մահը, երբ ես ալ սեւ կապել սկսայ Դեղամին պէս: (Օսմ· Սահմանադրութեան շրջանին, երբ ողբացեալ Ակնունին երեւցաւ այսպէս Թուուցիկ սեւ փողկապով եւ հետեւողները չատցան, միամիտներ Դաշնակցական փողկապ կը կոչէին այս ձեւը, թիւրիմացութեամբ):

×

Դպրոցին մէջ կային հարուստի աղջիկներ, 14 - 16 տարեկան, որոնք շրջանը աւարտելէ վերջ կ'երթային Հայ Սքուլ:

Այդ աղջիկներէն երկու քոյրեր դըպրոց կուգային մանուկ տնտեսի մը հետ, Ենի Գափուէն: Ամէն կերպով ճոխ, ունէին նաեւ բան մը անմատչելի ինծի համար, - անգլերէնէ հայերէն բառարան մը:

Ջունեւորները յաճախ կը դիմէին մեծ քրոջ բարեացակամութեան:

Շիպացածներէն մէկն ալ ես էի - մատ մը խլէզ: Եւ Օր· Վեհանոյշ հաճութեամբ կը տրամադրէր բառարանը, գրասեղանէ - գրասեղան տահեցնելով: Մինչեւ անդամ կ'արտօնէր տուն տանելու:

Իրիկուն մը բառարանը տուն տարած տանեն, երկտող մը գտայ մէջը: Օ՛հ, ինչ, ֆելէր, ցաւէր, իմ հարս: Ապա նաեւ հըրաւէր մը՝ դասի տանեն իր քովը նրատելու:

Սիրտս եփ ելած էր: Անհանդարտ՝ ցերեկը, դիւերն ալ կարծես կը զառանցէի: Առտուն կանուխ, չատ կանուխ դպրոց վազել կ'ուզէի, տեսնելու համար Վեհանոյշը, - 16 տարեկան պարմանուհի մը արքենի հասակով: Ծիրանի պէս հասուն:

Իսկ իրիկունը կ'ուզէի ժամ առաջ տուն դառնալ:

Թրվռուն՝ անորոշ սարսուռներով, հասնիս կրնայի հետեւիլ դասերուս: Տունին մէջ անդամ զարձեր էի տեսակ մը դէս, ցասկոտ, ոստոստուն:

- Ի՞նչ ունիս, կը հարցնէր մայրս, մըտահոգ:

Եթէ փարիզ ծնած ըլլայի, պատասխանը պատրաստ էր: Ոչ իսկ հարցնող կ'ըլլար: Իսկ Պոլիս, այն ալ կէտիկ - փաչա ...

Օր մը մինչ Վեհանոյշ նորէն գրասե - դանէ - գրասեղան կը քշէր բառարանը, ինծի տալու համար, ամերիկացի վար - ժուհին խլեց դիրքը, եւ մէջէն գտաւ երկտող մը: Անմիջապէս թարգմանել տալով, երբ լմցաւ բովանդակութիւնը, իրրեւ պատիժ Վեհանոյշը հրապարակաւ յանդիմանեց, իսկ պիս շաբաթ մը հիւրանոց տարաւ, ծանրացնելով անգլերէնի դասերը:

Վեհանոյշ յուսահատած չէր: Իրիկուն մը, երբ աշակերտները կ'արձակուէին եւ երկու քոյրերը անտեսին կը սպասէին, հասկցուց որ քիչ մը ուշ մեկնիմ միւս օրը:

Ի՞նչ բախտ: Կառավարիչ ըլլալու կարգը լմա էր միւս օրը: Այնպէս որ երբ աշակերտ - աշակերտուհիները հեռացան, մնացի մինակ՝ երկու քոյրերուն հետ, որոնք անտեսին կը սպասէին, բատ սովորութեան:

Չեմ յիշեր թէ ինչ խօսեցանք այդ պահուն: Վեհանոյշ կը խայտար· միեւնոյն առեն կը դողար: Ու մինչ քոյրը մեկուսի կեցած էր, յուշիկ - յուշիկ դէպի հան - դերձարան հրեց զիս, ամուր մը գրկեց եւ սկսաւ տաք - տաք համբուրել· համբուրել ու հառաչել, անուշիկ բառեր գըլորել:

Լրջօրէն սրտաղողի մը մատնուած, այտերս կարմրած, բուռն ճիգ մը փորձելով, հազիւ կրցայ դասարանէն դուրս նետել ինքզինքս: Ու փախայ, առանց ետ նայելու: Վազեցի, վազեցի մինչեւ տուն:

- Ինչո՞ւ այսքան ուշացար, հարցուց մայրս:

- Այսօր ես էի կառավարիչը:

Խե՛ղճ կառավարիչ· երբ համբոյրին համն ու բոյրը հասկնալու տարիքին հասայ, Վեհանոյշ հարս գացած էր Մանչեսթըր:

×

Տեսնուած բան չէ որ երկու - երեք հայ տղաք զարուն կամ աշուն, հրդեհ մը կամ արկած մը նկարագրելու չափ հայերէն դրել գիտնան եւ թերթի մասին չմտածեն:

Ե՞ս պիտի կազմէի կանոնին բացատրութիւնը: Ուրեմն ձեռագիր թերթ մը, «Գարուն», որուն երկու աշխատակիցներէն մէկը տէրտէր եղաւ, միւսը պատասխանատու: Կը նշանակէ պարապ չանցան ո՛չ «Իջիր արքայ»ն, ո՛չ ալ «Ճիսուսի եկ»ը:

(Կարծեմ 8 - 10 թիւ մը «Լոյս տեսաւ» - իւրաքանչիւրը երեք օրինակ՝ 15 օրը անգամ մը, որ կը պատրաստէր ձեռքէ ձեռք):

×

Լրացնելով ամերիկեան ղպրոցին երկու տարուան շրջանը, կ'ուզէի Բոպըրթ Գոլէճ մտնել:

Երա՛զ: Տարեթուակն էր 44 ոսկի, հայրը կը ստանար ամսական երեք ոսկի, չորս - հինգ հոգինոց ընտանիքի մը համար: Կէս դնով իսկ ընդունէին, ճար չկար:

Ինդրեցի միսիոնարուհիներէն որ Ամերիկա դրկեն, մեքենագրութիւն սորվելու համար: Իրականին մէջ միտքս ճարտարագիտութիւն էր, սակայն բառերը կը չփոթէի իրարու հետ:

- Դժուար է, դժուա՛ր· ձրի չեն ընդունիր· ցերեկը պիտի աշխատիս ապրուստ ճարելու համար, գիշերն ալ դասընթացքի պիտի հետեւիս· չես կրնար դիմանալ: Եկուր քեզ Անթիոքիա Գոլէճ դրկենք: Տարեթուակը 12 ոսկի է· միայն վեցը կը վճարես, մնացեալը կը ճարես արհեստի մը հետեւելով ի նպաստ վարժարանին, - ատաղձագործութիւն, կօշկակարութիւն, դերձակութիւն, խոհարարութիւն, եւայլն:

Հայրս ալ համոզեցին եւ առաւ մը ինքզինքս պատի Մարզուան, խումբ մը ունեւոր աշակերտներու հետ:

Շատոնց փակուած էր Գայտեան - Թումայեանի շրջանը: Բայց եւ այնպէս Գոլէճը ունէր չատ կարող ուսուցիչներ եւ ուսուցչապետներ, - Յակոբեան, Սըվաղլեան (նահատակուած), Մանթասճեան, եւայլն: Քննութիւնը զիս տարաւ կեցուց նախակրթարանի Գ· կարգը ուրկէ անդին կը սկսի բուն ճեմարանը:

Գիշերները կը պահակէի անչափահաս - ներու պատսպարանը (Պոյս Հոմ), ուր կը դտնուէր նաեւ Մեծարենց:

Նոր տարեշրջանը սկսած էր արդէն, երբ տկարութիւն մը հիւանդանոց նետեց զիս: Առանց ատոր ալ, սիրտս տաք չէր, թէեւ կանոնաւորապէս կը հետեւէի դասերուն: Հեռահետ տհաճութիւն մը կը տղոսկէր սրտիս մէջ: Կ'ուզէի ձգել հեռանալ, նամակ նամակի վրայ զրկելով հօրս:

- Այսքան ալ չո՛ւտ ... Համբերէ՛· օրինակ առ ընկեր· ներէդ:

Ընտանեկան շրջանակի կարօ՞տը: Ընդհակառակն: Շատ բախտաւոր էի այդ կողմէն: Տուն մը բարեկամներ հազար կտոր կ'ըլլային, խնամելով իրենց զաւկին պէս:

Երկար չտեւեց անձկութիւնը:

Կիրակի օր մը, երբ կը խաղայի պարտէզին մէջ, երէց դասարանէն երիտասարդ մը, ուսանող աստուածաբանութեան, մօտենալով հարցուց·

- Ի՞նչ կը բանիս հոս:

- Կը խաղամ:

- Ինչո՞ւ քար նետեցիր թռչունին:

- Մե՞ղք է քար նետել:

- Հարկաւ· եւ երկու մեղք ունիս, մէկը որ կը խաղայիր սուրբ օրով, միւսը՝ քար կը նետէիր թռչունին:

- Հապա ի՞նչպէս կ'անցընեն կիրակին:

- Նո՞ր պիտի սորվիս· կիրակնօրեայ դաս կայ վերը: Սաղմոս կը սերտեն այսօր:

Նոյն գիշերն իսկ նամակ մը դրեցի Գոլիս: Գարզապէս վերջնագիր·

- «Ես այլեւս չեմ կենար: Այստեղ մարդ կը չորցնեն»:

Հօրս մօտս խրատները եւ բարեկամներու յորդորները գոնէ մինչեւ տարեվերջ մնալու՝ անցան ապարդիւն: Ու վերջապէս Պոլիս, մէկ ամիս հիւանդոտ, մէկ ամիս ալ ճեմարան մնալով:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱՀՏԱՀԱՂ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- Է· -

- Ոհ, կարօ, - խնդալով ընդմիջեց Աբտաչէս, - այդ մասին հոգ մի ըներ· այդ կէտը նախատեսած ենք ... Թուղթերուն վրայ, լուսանկարին մէջ անգամ Օր· Նըւարդը կը ներկայանայ ... պուպրիկ մը գերկը ... իր մայրական գերին մէջ...

- Պրաւօ, Հայու խելք ... ի՞նչ պիտի ըսես ... կը մնայ ինծի ցանկալ, որ Օր· Նուարդ երախան գտնելէ վերջ, երախային հայր մըն ալ ճարէ...

Ամէնքը խնդացին: Նուարդ ունեցաւ չիկնոտ, վարդագոյն ժպիտ մը:

Բայց արդէն հասած էին կառ տը Լիոն:

Կարելի չէ բացատրել Գոհարիկ համբմի հոգեկան ցնծումը, երբ ժագօն իր վզին պլլուեցաւ: Ինչ պառաւին կարծէք լեզուն բանուեցաւ· ինքզինքը կորսընցուց· «Արշաւիրիս ձագուկը ... Արշաւիրիս ձագուկը», ... կը հեծեծէր իր չոր արցունքներուն մէջէն:

Բայց տեղը եւ րոպէն զգայնական զեղումներու թոյլատու չէր: Անհրաժեշտ էր չարժիլ, աճապարել, ինքզինքը չմոռնալ, ոչինչ մոռնալ, չսխալիլ, տեղ դրաւել...

Ժամը կ'անցնէր· ցուրտ եւ խոնաւ պիւերը իջած էր արդէն, կայարանը ջահազարդ բայց ոամիկ տաճարի մը երեւոյթը ունէր· մարդկային հոսանուտը, կը բխէր չարունակ, չես գիտեր ուրկէ, կ'ողղէր անցքերը եւ դռները, յորձանապատոյտ կը փրփրէր, կ'արտօրար, ու չէր սպառեր...

Հրմշտուք, իրարանցում, ճիչեր ու կանչեր· ադին ու անդին անշարժ, ինքնամփոփ ուղեւորներ, պայուսակներու չուրջ սեղմուած խումբեր, անտարբեր՝ աղմուկին ու չարժումին, կը դիտեն չըլմորուն աչքերով տեսարանը· անկիւն մը՝ ընտանիք մը՝ նստարանին վրայ հաւ մը պատրաստելու զբաղած է, մինչ դինիին չիչը կ'անցնի բերանէ բերան... Ոհ, կայարանային վիպաչխարհ...

Հուսկ ուրեմն մեր ճամբորդները գնացքի մէջն են արդէն: Արտաչէս պայուսակները եւ ծրարները կը դասաւորէ· քանի մը ընկերներ կը հասնին ողջերթի· գնացքին երկայնքին ճամբորդներ վերջին մըտերմասացութիւնները, վերջին համբոյրները կը փոխանակէ անոնց հետ, զորս պիտի թողուն թերեւս ընդմիշտ ... Մեկնումի տխուր հեչտանքներ ... մեկնի՛լ, արմատախիլ ըլլալ ընտանութեան, բատրեկամութեան մեր հողէն, կարաւտում մը, խոցահարում մըն է մեր նետրդներուն մէջ ... մեկնի՛լ, մերկանալ, նետուիլ անյայտի, ապագայի ծովուն մէջ, որ մեզ կը հրապուրէ ու կը վախցնէ միանպամայն...

Սուլում մը...

Կը փակուին կառաչարի դռները· պատուհաններէն դէմքերու եւ ձեռքերու փունջեր առկախ, հոգեկան երանգներով՝ տխուր կամ փողփողուն:

Վերջին սոյլ մը եւս...

Գնացքը կ'երերայ, կը չարժի, ափերու, թաչկինակներու, գլխարկներու ծփանքին առջեւէն ... կը թաւալին կառքերը, դէմքերը իրար կը խառնուին, գիրար կը ծածկեն...

Նուարդ պատուհանէն դուրս կը նայի, դիչերուան մէջ փարիզի արուարձանները կը փողփողին հազար ու մի մերձաւոր, հեռաւոր կայծկլտումներով ... Քիչ ժամանակ վերջը երբ ան ինքզինքը գտնէ մութ ու ամայի տարածութիւններու առջեւ, ան թերեւս պիտի անդրադառնայ այն ամէն ապրումներուն, յուշերուն, որոնք իր մէջ հիւսած են իր Փարիզը, իր մտապատկերը ... ի՛նչ հէքեաթնակ էր այդ մտապատկերը երբեմն, որքա՜ն սիրմոյն ու դալուկ է ան այսօր...

Առանց ոեւէ դառնութեան, ոեւէ մորմոքի, ան կը լքէ այդ ափերը ... որքան լոյսերը կը ցանցառին գնացքին չուրջ, այնքան կը թեթեւնայ ինք: Մըղձաւանջ մը կ'իյնայ իր ուսերէն ... ի՞նչ փոյթ թէ ի՞նչ վերապահած է իրեն վաղը ...

«Մնա՛ս բարով, բի՛ւր մնաս բարով, Փարի՛զ, առանց ցտեսութեան», ... կը խորհի Նուարդ ու անիւներուն դղրդիւնը ձայն կը պահէ իրեն, ինչպէս կը կարծէ ինք:

(Շար· 61)

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՈՒԹՅՈՒՆ =

ՍԱՆՈ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Վ Ա Ղ Վ Ա Ծ Ո Վ

- Տիրուհուկոչումդ ի՞նչ էր, տատ - հարց տվի:

- Ես ոչ մեծատուհուց եմ սերում, ոչ էլ ազնվականուհուց: Իմ հոգիների միակ ժառանգությունը ես եմ: Ինչպես ասում են՝ ինքս ինձ եմ տվել այդ կոչումը: Ես ինձ եմ համարում իմ ամբողջ կյանքի տիրուհին: Ես ինքս եմ ինձ ստեղծել, ինքս եմ ինձ կերտել, ինքս եմ ինձ դաստիարակել: Ես ինքս եմ ինձ սիրել, ինքս եմ ինձ հարգել: Ես ինքս եմ ինձ ներել, ինքս եմ ինձ պատժել: Ես ինքս եմ ինձ ներշնչել, ինքս եմ ինձ ոգեշնչել: Ես ինքս եմ ինձ ուրախացրել, ինքս եմ ինձ տխրեցրել: Ես ինքս եմ ինձ ծիծաղեցրել, ինքս եմ ինձ արտասուք պատճառել: Ես ինքս եմ ինձ ծնել, ինքս եմ ինձ մեծացրել: Ես ինքս եմ ինձ ամուսնացրել, ինքս եմ ինձ այրի թողել: Ես ինքս եմ ինձ զրկել, ինքս եմ ինձ հարստացրել: Ես ինքս եմ ինձ ստրկացրել, ինքս եմ ինձ ազատել: Ես ինքս եմ ինձ ծաղրել, ինքս եմ ինձ գովել: Ես ինքս եմ ինձ ստել, ինքս եմ ինձ ճշմարտություն ասել: Ես ինքս եմ ինձ խաբել, ինքս եմ ինձ ճանապարհ հան

Իր բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 17-ին, 81 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունուար 27-ին, ժամը 16·15-ին Փանթէն Փարիզիէնի գերեզմանատունը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիլլէօրպան - Լիոն։ - Պ. Յարութիւն Բէքմէզեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Բէքմէզեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց Կնոջ, Մօր, Մեծ - Մօր, քրոջ, Հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՆՈՒԱՐԴ ԲԷՔՄԷԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Յունուար 30, Կիրակի առաւօտ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Սոյն առթիւ ողբացեալին յիշատակին 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

Մայրի Տիկին Աննա Զոպոեան եւ զաւակները, ընտանեկան համայն պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 30-ին ժամը 16-ին Փոն թ'Էվէքի եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԶՈՊՈԵԱՆԻ
(Ծօրուեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ։ - Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Յունուար 30, Մարսէյլի Մայր եկեղեցին (Փրատօ) մէջ, յաւէտ բաժնուած ընկերուհիներ։ - Շնորհիկ Շահլամեան, Նարկիզ Քիւրքճեան, Վալանդին Շահպազեան, Համասփիւռ Զաթիկեան, Սոֆի Ոսկեան, Թագուհի Գասպարեան, Գէորգ Գասպարեան, Զապէլ Պեւիկեան, Արուսեակ Տէր-Գէորգեան, Վարդուհի Մելգոնեան, Աննա Կապրիէլեան, Հայաստան Տէրոյեան, Աշխէն Պօղոսեան, Աշնիւ Յակոբեան, Սարա Մուրատեան, Նարգուհի Տօնապետեան, Մարիամ Մաղաքեան, Արաքսի Քիւրքէլեան, Կարապետ Պօլիկեան, Աբ-փինէ Պեզիրճեան, Արմենուհի Եորղանցեան, Զապէլ Արզումանեան, Շաքէ Թապիպեան, Մարի Փափազեան, Համասփիւռ Գոճազըզեան, եւ բոլոր մահացածհին եւ նոր ընկերուհիներուն յիշատակին։

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլլի Մշակութային Միութեան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տալիթա Գարասալմասեանի իր հօր՝ Արքիմ Պերագտարեանի մահուան առթիւ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տարաբախտ Տիկին Վարդանոյշ Վարդանեանի մահուան առթիւ իր բարեկամներու կողմէ հանգանակուած դրամը, Պ. Խաչիկ Վարդանեանի յանկութեան համաձայն հետեւեալ կերպով կարգադրուեցաւ. - «Յառաջ» եւ «Աչխարհ» թերթերուն 250-ական, Պանէեւ - Քաշանի հայկ. դպրոցին 220, կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն 150-ական Ֆ.։

×

ՌՔՆԱԺԻՆ. - Ընկեր Վահան Խաչատուրեան Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 26-րդ տարելիցին ի յիշատակ 100 Ֆ. կը նուիրէ իր այնքան սիրելի ուսուցչապետ՝ «Յառաջ»ի յարատեւման համար։

×

Տէր եւ Տիկին Յարթէթ Յարութիւնեան իրենց վաղամեռիկ երկուորեակ զաւակներուն՝ Յովհաննէս եւ Պետրոսի յիշատակին և իրենց անմոռանալի երէց ընկեր՝ Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 26-րդ տարելիցին առթիւ, 1000 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ 1000 Ֆ. ալ Դպրոցասէրի Տիկնանց վարժարանին նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը չը-նորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Յովսէփեանէ 300 Ֆ. ի նպաստ հայերէնի դասընթացքին եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Գալոյեանէ 100 Ֆ. Տիկին Մ. Գարայեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները եկեղեցւոյ պայծառութեան.-

Հանգուցեալ Ռոզ Մարգարեանի (Ծնեալ Յակոբեան) հոգեհանգիստին առթիւ.- Ժիրայր Մարգարեան 100 եւ 100 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին։

Հանգուցեալ Կիւլլիւտէրէի մահուան Ս. տարելիցի հոգեհանգիստին առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Քաֆէճեան 100, Տէր եւ Տիկին Գալուստեան 100, Տէր եւ Տիկին Իղնար 100, Տէր եւ Տիկին Քէօսէեան 200, Տիկին Կիւլլիւտէրէ 100, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գալուստեան 100, Վարդան Քէօսէեան 100 Ֆ.։

Հանգուցեալ Վահրամ Լուսարարեանի մահուան առթիւ.- Պ. Յակոբ Մկրտիչեան Դպրոցին 100, Պ. Երուանդ Տօրումեան 100, Պ. Յարութիւն Տէրոյեան 50, Տիկին Թէֆարի Գասպարեան 100։

Հանգուցեալ Փիլիփ Արսլանեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգիստին.- Տէր եւ Տիկին Պետրոս Արսլանեան 100, Այրի Տիկին Լիլիան Արսլանեան 100, Գրիգոր Պրուչեան 100, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մինասեան 50 եւ 50 Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին եւ 50 ԺԱՖ-ին, Տիկին Զ. Բարաղամեան բարերարներու հոգեհանգիստի պատարագին 100։

Հանգուցեալ Սահակ Մանուկեանի մահուան տարելիցի հոգեհանգիստի պատարագին.- Տիկին Զարդար Ահարոնեան 100 եւ 100 Դպրոցին, Վ. Մանուկեան եւ զաւակները 500 եւ 500 Դպրոցին, Պ. Ե. Ահարոնեան 100 Դպրոցին, 100 ԺԱՖ-ին, Պ. Անդրէ Մանուկեան 500 եւ 500 Դպրոցին, Պ. Գալուստ Ահարոնեան 250 եւ 250 Դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Զարուքեան 100 եւ 100 Դպրոցին, Տիկին Արապաճեան 500, Տէր եւ Տիկին Միհաք Շուտեան 500 Եկեղեցւոյ նորոգութեան առթիւ։

MAISON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12 - 14, Rue Saint-Bazile — 13001 Marseille

AU THEATHE NATIONAL DE MARSEILLE
« La Criée »
30, quai de Rive Neuve

Dimanche 6 Février à 16 h.

Couleurs d'Arménie
CHANTS ET DANSES

ANGÈLE GARABÉDIAN
accompagnée au piano par
JULIETTE YILMAZIAN

VICKEN
ET SES GUITARISTES

LA TROUPE DE DANSES POPULAIRES
« ANI »
de la M. A. J. C.

prix unique d'entrée : 60 F

Pour les billets s'adresser à :
M. A. J. C. - 12 - 14, rue St Bazile
F. N. A. C. - Centre Bourse
HILTON - place Sadi-Carnot, 13002 Marseille
STUDIO REX - 2, rue Bernard du Bois, 13001 Marseille
BOTIPOP - 29, rue de Rome, 13006 Marseille

ՀՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Պօմոնի Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչախումբի Տնօրէն Խորհուրդը հաճոյքն ունի հաղորդելու, թէ երգչախումբիս 2-րդ տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի, Յունուար 30, Պօմոնի Եկեղեցւոյ մէջ։

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի երգչախումբիս ամբողջական կազմով, եկմալեան քառաձայն եղանակաւ, ղեկավարութեամբ՝ Տիկին՝ Ժիւլիթ ԵԼՄԱՋԵԱՆԻ։

Յաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ ճաշ, եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Սոյն ճաշին տոմսակները կարելի է հայթայթել երգչախումբի անդամներուն մօտ, կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.-

(91) 93 37 59
(91) 73 18 02

SUPERGALA
ARMÉNIEN
AU PROFIT DU TEBROTZASSERE
retenez cette date :
dimanche 8 mai 16 h 30

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy - Clamart

Matinée dansante
Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունուար 29, ժոն է Սրբոց Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ Զորեբիտասան Չինուորացն։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհաննէս· Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Ս· պատարագ կը մատուցուի։

Dimanche 30 janvier à 17 h.

CŒUR et MÉMOIRE
spectacle poétique à deux voix
Arménouhi
EKIZIAN - CARPENTIER
Haïgouhi
KHEDECHIAN - LA CHASSAGNE

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)
Participation aux frais : 100 F
Réservation : UGAB 11, sq. Alboni, Paris 16
tél. 520 - 03 - 18

SEJOUR A BELLEFONTAINE

Les dames de la Croix Bleue, section Asnières - Bois-Colombes, organisent un séjour à la montagne dans la colonie de la Croix Bleue à Bellefontaine

du 5 au 12 FEVRIER inclus

renseignemennts et inscriptions : téléphoner

Mme Madoyan — 799 - 41 - 19
Mme Kaichian — 799 - 92 - 35

COMMUNIQUÉ

Suite à de nombreuses réclamations, Madame Béatrice KASBARIAN-BRICOUT tient à informer les souscripteurs que son livre « **L'ARMENO-CILICIE, royaume oublié** » qui devait paraître en juin 1982, ne paraîtra qu'avec un certain retard pour des raisons indépendantes de sa volonté.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանէօ-Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին։

×

Վասպուրականի Ճաղթական Հերոսամարտի 68-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւն եւ Վասպուրականի Հայր. Միութեան հիմնադրութեան 60-ամեակը՝ Մարտ 27, Կիրակի, Ժամը 13-ին ճաշկերոյթ մը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ։

×

Հայ Աբիներու Միութեան 52-րդ տարեկան ցերեկոյթը, Կիրակի, Մարտ 6-ին, կէսօրէ վերջ Ժամը 14·30-ին։

LA CAPPADOCE
RESTAURANT ARMÉNIEN

OUVERT TOUS LES SOIRS DE 20 h 30 A L'AUBE
SAUF LUNDI

*

ORCHESTRE et CHANTEUR
tous les soirs

AUTOROUTE A 4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON
BORD DE SEINE
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
RESERVATION
tél. 375.05.30

DÉPART POUR L'ARMÉNIE
cérémonies du 24 avril et du Ier mai

organisé par les Anciens Combattants d'Origine Arménienne des Hauts-de-Seine

départ le 19 avril
retour le 5 mai

— EXCURSIONS — RÉCEPTIONS —
BANQUET OFFERT PAR LES ANCIENS COMBATTANTS
AUX HAUTES PERSONNALITÉS

Inscriptions : M. KEHIAYAN
124, avenue Henri-Barbusse, 92140 Clamart — tél. 642 - 73 - 10

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
27
JEUDI
27 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.357 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.357

ԱՀԱԲԵԿՋՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՄԱՍԵԱՆԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԵԼԸՆ ԵՏՔ

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ»Ի ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ գրած էինք, որ ձերբակալուած լիբանահայ երէտասարդը՝ Աբրահամ Թոմասեան ամբաստանուելէն տակ առնուած է, Շաբաթ օրուան եղեռնափորձէն ետք: Հարցաքննիչ դատաւորը՝ Ժան Զամփոնի որպէս ամբաստանուելիւն նկատի առած է. - «Կամաւոր քանդում կամ փըճացում չարժուն կամ անշարժ կալուածի պայթուցիկով, կամաւոր հարուած եւ վիրաւորում զէնքով եւ օրինազանցութիւն զէնքերու վերաբերող օրէնքին»:

«Ֆրանս - Սուար» երեքշաբթի իրիկուն կը պատմէր թէ ինչպէս ճշդուած է են - թակային ո՞վ ըլլալը, որ անձամբ դիմած էր Պէյրութի Ֆրանսական հիւպատոսա - րանը վիզան առնելու համար: Այս առ - թիւ կը բացատրէ նաեւ թէ սահմանադրութիւներու ոսոիկանութեան գործը դըժ - ւար է քանի յաճախ նոյն անձը 4 - 5 անցագիր կը գործածէ, եկած տեղը՝ տարբեր, մեկնած տեղը՝ տարբեր, եւ յաճախ ոչ իսկ կեղծ:

Գալով «Լիպերասիոն»ի, որու «լաւա - տեղեակ» լուրերուն ակնարկած էինք արդէն երեքշաբթի, երբ Վեռնիք Պրոքար գրած էր թէ Պէյրութի «ծագումով լիբանանցի 250 հազար Հայերը» մեկնած էին ուրիշ երկիրներ, այս անգամ ալ կ'անդրադառնայ ԱՍԱԼԱ-ի ներքին տարակարծութեանց: Կ'ըսէ թէ Լ'Ոնէ չահ ունէր Հայ Գաղտնի Բանակը Ֆրանսայի մէջ եղեռնափորձ կատարելու եւ երկու վարկած կը ներկայացնէ: Մէկը՝ ամէնէն պարզը, կ'ըսէ, այն է որ Պէյրութի պատերազմական տարիները ապրելէ ետք, այսօր Աթէնք հաստատուած Հայ Գաղտնի Բանակի ղեկավարները չեն կրցած, կամ չեն ուզած, նկատի առնել Ֆրանսական քաղաքականութեան վիճակը: Ու - րեմն Փարիզ հարուածած են, ինչպէս անցեալին: Ապա, կ'ըսէ յօդուածագիրը, աւելի բարդ վարկածը կայ. - «Մինչ ԱՍԱԼԱ-ն տարակարծիք հոսանքներու ենթակայ էր ներքնապէս, կը թուի թէ այսօր արմատականացած է, ծայրայեղ հոսանքը դեկավարութիւնը առած ըլլալով ինչպէս կը վկայէ ԱՍԱԼԱ-ի թերթը Հայաստան: Ձոխ, յաճախ հակասական յօդուածներով, այլեւս միայն մէկ տեսակէտ կը պարզէ: Ան որ՝ դէմ է որեւէ բանակցութեան որեւէ կառավարութեան հետ, թէկուզ՝ ընկերվարական: Ատկէ՝ Շաբաթ օրուան եղեռնափորձը: Երկու ռումբերը կրնան նաեւ ներքին հաշուեյարդարի ծառայած ըլլար»:

Յօդուածագիրը կը դառնէ նաեւ թէ ԱՍԱԼԱ-ի Ֆրանսայի (ըսել կ'ուզէ՝ Ֆըրանսահայ) կողմնակիցները համաձայնած չեն նոր ղեկավարներու տեսակէտներուն: Եւ իր տեսակէտին ի նպաստ, կը նկատէ որ «Հայ Պայքար» իր յաջորդ թիւին խմբագրականին մէջ քօղարկուած ձեւով կը քննադատէ ԱՍԱԼԱ-ի քաղաքական նոր դիծը, ցաւելով որ խորհրդածութիւն չկայ: Վերջապէս, «լուրջ տարակարծութեան» վերջին նշան մը կը տեսնէ, յայտնելով թէ «Հայ Պայքար»ի վրայ որպէս տորադրութիւն կարելի էր ցարդ կարդալ՝ «Հայկ. Ազգային Շարժում ԱՍԱԼԱ-ի Համար» եւ թէ այդ թիւէն սկսեալ «ԱՍԱԼԱ-ն անհետացած է:

ՔՐՏԱԿԱՆ, ՀԱՐՑ, ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑ

Էրզրումի զինուորական դատախազը 36 մահապատիժ պահանջեց 169 «անջատողական» Քիւրտերու դատավարութեան

ԱՇԽԱՐՀԻ ԵՐԵՍԻՆ 3000 ԼԵԶՈՒ ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ

———×———

Ցունուար 28-էն Փետրուար 1, Փարիզի Կռան - Փալէի մէջ ցուցահանդէս մը կը բացուի «Լքափօլանկ» որ պիտի ներկայացնէ լեզուներու առասպելական աշխարհը: Ամէն տարի քանի մը տասնեակ լեզուներ կը կորսուին եւ կացութիւնը այնպէս է որ դարէ մը ի վեր, անոնց թիւը մէկ երրորդով նուազած է: Կազմակերպիչը՝ Ժան - Փիէռ Վան Տէթ կ'ըսէ, այս առթիւ, - «ամէն մէկ լեզու որ կը մեռնի, քիչ մը մեր հաւաքական յիշողութիւնն է, որ կ'անհետանայ»: Լեզուներու աշխարհը այնքան տարածուն է եւ չարժուն որ որեւէ ճշդրիտ վիճակագրութիւն չկայ անոնց թիւին վերաբերեալ: Հետազոտողներու մեծ մասը 3000 կուտայ որպէս թիւ, որու վրայ հարկ է աւելցնել 8-էն 12 հազար բարբառ:

Ֆրանսան լեզուական մեծ հարստութիւն ունեցող երկիր մըն է, միաստարրութեան երեւոյթի մը տակ: Առնուազն 15 լեզուներ կան (պրէթոն, պասք, օքսիթան եւայլն) եւ եթէ աւելցուի զանազան դաւառաբարբառներ յիսունի կարելի է հասնիլ: Ամէնէն զօրաւոր լեզուներէն մէկն է՝ պասքը: Սպանական առած մը կ'ըսէ արդէն. - «Երբ Աստուած ուզեց պատժել սատանան, զայն դատապարտեց պասքերէն սորվիլ եօթը տարի»:

Ինչպէս լեզուի մը մահը, անոր ծնունդն ալ նոյնքան խորհրդաւոր է: Շառլ Պեռլից, 68 տարեկան, Թոռը նոյն անունը կրող Մաքսիմիլիէն Պերլիցի, որ 58 լեզու կը խօսէր, բացատրութիւն մը կուտայ.. «Թերեւս կլիմայի հարց է: Այսպէս անոնք որոնք ծովեզերեայ տաք երկիրներ կ'ապրին արագ խօսակցութիւն ունին: Ընդհակառակն, լեռնային երկիրներ ապրողները, չափուած, կշռուած ձեւով կը խօսին, կարծես թէ ուզէին չունչ առնել»:

Այս ցուցահանդէսին 250 մասնակցող կայ (ի շարս որոնց՝ Հայերը) եւ 550 էջնոց անհրաժեշտ ուղեղիրք մը, ուր ցուցակագրուած են բոլոր այն լեզուները - 110 հատ է - զորս կարելի է Ֆրանսա սորվիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԵՌԱԳԻՐԸ

———×———

Հեռագիրը, զոր այնքան անտարբեր չարժումով մը նամակարերը երկարեց ինծի, կը ցնցէ զիս: Երկու տողով, ընդամէնը երկու տողով բան մը պիտի փլցնէ ան ներաշխարհիս մէջ: Կը կարդամ ու աչքերուս չեմ հաւատար: Փարիզէն բարեկամուհի մը այդ թուղթի կտորին վրայ սապէս կ'աղաղակէ. «Չեզի հետ հեռաձայնով կապ հաստատել անկարելի եղաւ: Կը դուժենք անակնկալ մահը Վահրամ Մավեանի, Լիզպոն, Ցունուար 11, 56 տարեկան»:

Վահրամ Մավեան եւ Լիզպոն: Եւ մահ: 56 տարեկան:

Կը կարդամ, դարձեալ կը կարդամ, կրկին կը կարդամ հեռագիրը: Սիրտս կը ճմլուի: Հեռագրի վրայի բառերը կարծես դառնալ կը սկսին աչքերուս առջեւ, խելքի պատյտ կը պատճառեն: Չեմ հաւատար: Ճիշդ է որ ասկէ առաջ ալ ընդունիլ չուզեցի ինչ - ինչ մահուան լուրեր, բայց այս անգամ իսկապէս չեմ հաւատար: Միամտօրէն չեմ հաւատար: Չեմ հաւատար, անմիջապէս հասկնալով հանդերձ թէ բան մը վերջացած է մեր կեանքին մէջ: Այո՛, չեմ չափազանցեր: Բան մը վերջացած է մեր կեանքին մէջ: Բան մը որ մեզի ապրելու ուժ եւ ուրախութիւն կուտար Սփիւռքի մէջ, բան մը որ դիտէինք թէ Եւրոպայի ամէնէն հեռաւոր մէկ ծայրամասէն փարոսի նման իր լոյսը կը պտըտցնէր աշխարհի ամէն կողմը:

Մարդ կրնա՞յ հաւատալ որ Վահրամ Մավեան մը կրնայ մեռնիլ: Հեռագրին կը նայիմ ու աչքերուս առջեւ կը կեն - դանացնեմ անոր առողջ, կայտառ ու զբաղած դիմագիծը: Կարծես կը տեսնեմ որ ան իր յաղթանդամ մարմնով կը յայտնուի հեռուն, օդակայանի մաքսային դրան ետեւէն: Չեզ մը կ'ընէ «Ես եկայ» ըսելու պէս: Ցետոյ կը լրացնէ մաքսային ձեւականութիւնները, կը չալէկ իր միակ պայուսակը ու կը մօտենայ մեզի, կարօտով կ'ողջագուրուի եւ կը հարցնէ. «Ի՞նչպէս էն մերոնք»:

Կրնա՞ս հաւատալ որ այսպիսի Մավեան մը կրնայ մեռնիլ: Կարծես կրկին մի առ մի կը սեղմէ զինքը դիմաւորելու եկած պաշտօնական անձնաւորութիւններու ձեռքը, յետոյ աչք մը կ'ընէ ինծի «Դուն մի մեկնիր» ըսելով եւ երբ բոլորը կը հեռանան, երկուքով կը բարձրանանք պանդոկի իր սենեակը: Պատուհանը կը բանայ, վերէն գոհ ակնարկ մը կը պըտըցնէ Վոսփորի վրայ, յետոյ պայուսակէն կը հանէ Հաւանայի սիկառներու երկու աւանդական տուփերը, զոր կ'երկարէ որպէս նուէր: Կը նստի անկողնին վրայ եւ ժպտելով կը նայի աչքերուս մէջ. «Ի՞նչպէս են մերոնք, ի՞նչպէս կ'երթայ Թերթը»:

Ա՛հ, ան ինչպէս նոյնացած էր մեր սիրած բոլոր լաւ մարդոց հետ: Քիչ վերջ, դիւերը, երբ վերջ պիտի դանեն իր պաշտօնական այցելութիւններն ու չփումները, մենք պիտի նստինք «մերոնց» տուներէն մէկուն մէջ, կրկին պիտի ողջադուրուինք իրարու հետ: Ան հազուած պիտի ըլլայ իր մութ գոյն հագուստը, գծաւոր անգլիական սպիտակ չապիկին վրայէն, որուն օձիքէն դուրս կը պոռթկայ իր սպիտակացած յորդահոս մազերէն խուրձ մը: Ոտքը ոտքին վրայ պիտի նետէ անոյշ խնդուքով մը եւ պիտի սկսի պատմել բոլոր այն լաւ մարդոց մասին, որոնք հիմա իր հետ կարծես ներկայ կը դառնային այս սրահին մէջ: Ցափշտակութեամբ պիտի մտիկ ընենք զինքը, այն տպաւորութիւնն ունենալով, թէ նոր պատմուածք մը կը կարդանք իրմէ:

Երբ ան կը խօսի, կարծես Լիզպոնէն, Լոնտոնէն, Պարչելոնայէն, Փարիզէն, Ճիւրիխէն, Նիկոսիայէն, Ժընեւէն «բեկոր»ներ կը մէկտեղուին, քով - քովի կուգան, միասնութիւն մը, ամբողջութիւն մը կը վերակազմեն մէկ խօսք, մէկ բարբառ դառնալով: Եւ ան, անօրինակ դուրգուրանքով կը չոյէ իր հերոսներուն ազնիւ կողմերը, մէկմէկ արձաններ կը կերտէ անոնցմէ:

Հաւատամ կամ ոչ, այդ Մավեանն է որ հիմա անչունչ պառկած, է իր «ֆըտրավայը» Լիզպոնի հիւանդանոցներէն մէկուն մէջ: Ականջներուս մէջ կը հնչեն իրմէ բանաստեղծութեան մը վերջին տողերը.

Բայց վայ, վա՛յ Մարդուն:
Չի ձմեռն անոր
Չունի ալ գարուն:

Մեղմ շշնջացին
Հովերը աշնան
Ու անցան գացին:

Կը նայիմ հեռագրին, որ հիմա իր չափքը գործած դաշոյնի մը նման արիւնոտ պառկած է դրասեղանիս վրայ:

Ռ. Հ.

«Մարմարա», *Ցունուար 17*:

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՆՉ՞Ց ՄԵԾ ԵՒԱՆԴՈՎ ՊԱՐԵՑԻՆՔ

Պատրոյգներ ու մոմեր, լամբեր ու աչատանակներ արեւի ճոխութեամբ լուսաւորեցին տաճարներն ու հոգիներու վրայ թանձրացած խաւարը:

Զիւնով ծանրաբեռն ամպերն անգամ, ծիրանի գօտիի գոյներով պճնուած, երկինքը վերածեցին արուեստադէտի պատառներու:

Հմայիչ էր անջրպետը՝ աստղազարդ օրուան նման: Քաղաքները՝ լոյսի հեղեղներով ողողուած: Տիեզերքն ամբողջ՝ հրճուանքի սարսուռով համակուած:

Նոր տարին գերեզման պիտի լլկեցնէր հնամաշ ծուէններ ու արդէն իսկ գօսացած միտքեր:

Պիտի նորոգուէր երկրագունդը: Սիրոյ, համերաշխութեան եւ յոյսի նոր ծիլեր պիտի արձակուէին հողերէ, ուղեղներէ, գահերէ...

Պիտի մոռցուէին քէնն ու ոխը: Պիտի ուրացուէին յոռին ու տգեղը: Տաղնապ ու մղձաւանջ պիտի նահանջէին սահմանին հեռու՝ մինչեւ ենթագիտակցութիւն:

Անորոշութիւն, յուսահատութիւն ու սարսափ պիտի փոխակերպուէին մաղթանքներու, զրկախառնումի, փառատոնի, երգի, պարի:

Մանաւանդ առաւօտեամբ բուխերիկներէն սեղացին նուէրներ, ընծաներ, պարգեւներ: Հիացում ու հրճուանք լեցուցին սենեակները, մանուկներու ու ծերնողքներու սրտերը:

Տիեզերական օրն էր ուտելու, խմելու, երջանկութեամբ պինդվնալու:

Ու կերա՛նք. կերա՛նք զևերու պէս անկուշտ: Սոված գայլերու ագահութեամբ յարձակեցանք այլազան կենդանիներու, բազմատեսակ ճուկերու, անհատնում պըտուղներու վրայ: Կուլ տուինք զանազան ու զարմանազան համեմներ ու խմիչքներ: Բզքռեցինք բաղեր ու սագեր, հաւեր ու կաքաւներ, եղներ ու խոզեր, ղոռաեր ու խխունջներ, երշիկ ու ապուխտ, միրգեր ու կաթնեղ:

Շամփանյի, Պուժոլէի, Պորտոյի ջրը հեղեղը ողողեց սեղանները, հասաւ մինչեւ կոկորդ, իջաւ ափիքներէ վար: Սառմոքոնները դարձան տակառ, ղլուխները՝ հովերէ տատանող տանձ...

Ծանդավառութիւն, արբեցում, գոռում - գոչում, հրթիռ ու հրավառութիւն՝ ամէնուրեք: Եւ խնդացինք ու պարեցինք, պարեցինք ու խնդացինք՝ խենթի պէս անհոգ, խելագարի նման կատաղի:

Բայց այս ի՞նչ առաւօտութիւն, Աստուա՛ծ իմ...

Թուրքիոյ Թուղն ու Հմիչը, Ցունաստանի քաշէրն ու Ձիթապտուղը, Իտալիոյ խաղողն ու Փանզանին, Սպանիոյ նարինջն ու մանտարինը, Ափրիկէի պտուղն ու անանասը, Ռուսիոյ վոտքան ու ձկնկիթը, Հայաստանի անմահակա՛ն քոնեակը ... կարծես աշխարհի բոլոր բարիքները մէ՛կ երկրի համար ստեղծուած ըլլան ... Չես գիտեր որո՛ւ ձեռք երկարել· որո՛ւն համը նայիլ...:

Այդ օր, չուներն ու կառուներն անգամ մերժեցին իրենց սիրական ռոճ - ռոճը եւ Ֆրոլիճը: Լակեցին, լափլիզեցին եւ չկարենալով հատցնել մեր աւելցուքը, առանց հաջելու ու մլաւելու՝ գային ծուլօրէն մարսելու անօրինակ խնճոյքին վտառա՛ ուռ կտորները...:

Եւ դեռ, առանց ամչնալո՛ւ ըսողներ կան թէ՝ ուտելիք չունինք...:

×

Ո՛չ ... չունեցողներու դէմ ուղղուած դրդուածին չէ ծնունդարարութիւնը· ո՛չ ալ զանոնք ծաղրելու յեռին միտք: Սրտի պոռթկում մըն է առիկա· ներչընջող մուսայի այցելութիւն· մեր երկրիծական մէկ բանաստեղծութիւնը· կեանքի մեր վէպին մէկ դրուագը· մեր սովորութիւնն ու աւանդութիւնը:

Այդ օր, արտակարգ զգայութիւն մը կը ցնդէ մեր հոգիին: Կը բառնանք հոգածո՛ւ, կարեկի՛ց, առատաձե՛ռն: Կուտանք հաճոյքո՛վ, սրտաբո՛ւխ· կուտա՛նք առատաբա՛ն: Մեր ունեցածը կը բաժնե՛նք աղքատին, չքաւորին, անօթիին հետ, չենք մոռնար նաեւ հիւանդն ու հաշմանդամը:

Ո՞վ կրնայ ուրանալ, որ դարակներու մէջ հինցած զեղերը տարինք մինչեւ վերասայլ, որպէսզի առանց խնամքի չմնան Ափրիկէէն Հնդկաստան եւ այլուր տառապողները: Ո՞վ կրնայ ժխտել թէ՝ արուեստագէտներ եւ ԻՒՆԻՍԷՖ, տասը օր անընդհատ փըքի փափիէ հաւաքեցին, գամբիւղները լեցուցին Թուղթի պատառներով, որ մանուկները փոխանակ առնէտի, Թուղթ ծամեն եւ կշտանան...:

Այո՛, եթէ դրամատուներն ալ հետեւէին մեր օրինակին, իրենց անապատ ոսկիներէն եւ տոլարներէն բաժին հանէին, պիտի կշտանար, պիտի յղփանար սովամահներու աշխարհն ալ: Բայց պանքաները մարդ չեն· հոգի ունեցող էակներ չեն որ խիղճ ունենա՛ն, յուզուին, լա՛ն մարդկային ողբերգութեան վրայ: Անոնց դերն է՝ միշտ ամբարել, կողոպտել նոյնիսկ չունեցողի վերջին լուման կամ իւրանիմը...: Կը նմանին մոծակներու որ պիտի ծծեն իրենց զոհին արեան վերջին կաթիլն անգամ:

×

Վերջացան տօները: Մոմերը մարեցան· լռեցին զանգերը, բայց մտքերը չեն յղատակացած ու հրճուանքէն արբշիռ գըլուխները իրենց թմբիրին մէջ են տակաւին: Երգն ու նուագը կ'արձագանգեն դեռ սրտերու ու հոգիներու մէջ: Ամէն ոք դեռ ճապի եւ չա - չայի ռիթմին, ռիէն ին վա փլիւի յոյսին կառչած, Փլիկալի ու Քրէզի Հօրսի պարիկներու՝ լոգանքի պատրաստ մարմիններու սարսուռին ներքեւ կ'ապրի տակաւին:

Սակայն ե՞րբ էր այդ· երա՞զ էր թէ իրականութիւն: Արդէն իսկ աղջամուղջով ծածկուած՝ ոչինչ կը նշմարուի· հըմայախարութի՛ւն պարզապէս ... գիշերո՛ւն· անարդի՛ւնք սպառում ... Ընդոստ մարող՝ նոր տարուան հրավառութիւն:

Այդպէս են երջանիկ պահերը· բոպէական ապրում· չեն դիմանար ժամանակին եւ կը դառնան միայն անապատային պատրանք: Հազիւ բարեբախտ դէպք մը ուրախութիւնը ճաշակելու պատրաստ, հազիւ սեռային մահիճի մը ջերմէն դուրս հարո, հազիւ բարեկամի մը ձեռքը սեղմած, արդէն «երթաս բարով»ի կը պատրաստուիս:

Բառերը իրարու եռակէ չարելու, զանոնք չաղկապելու, նախադասութեան եւ իմաստի վերածելու պահուն իսկ, մենք դիտենք թէ վայելքներն ու ապրումները արժեւորելու հարազատ մեկնաբանութիւնն չէ մեր ըրածը: Բացատական տպաւորութիւն ձգող այդ բացատրութիւնը, արդիւնք է արտաքին աշխարհի ճնշումին· ապրուած միջավայրէն, ընկերութեան սարքաւորումէն մեզի փոխանցուած տագնապեցուցիչ զրոյցներու, ուր սուտն ու նախանձը, խոստումներն ու ուրացումները, մաղթանքներն ու չարամիտ արարքները կը հակադրուին մեր բաղձանքներուն, կ'անդամահատին, կը ձախողեցնեն մեր ներքին ապրումներու հրճուանքն ու եռանդը:

Ծանդավառութեամբ կը լծուինք խաճերէն ու քարերէն մաքրել, հարթել մեր ուղին, աւելորդ խոտերէն ու որոնումնե՛րէն ազատել եւ հերկել մեր դաշտը, բայց յաջորդ օր, յուսահատութեամբ կը նըշմարենք, կրկին աղտեղութիւններով լեցուած՝ անսահման սիրով ու քրտինքով մաքրուած հողն ու ուղին...: Սիրտխառնուք եւ փսխուք պատճառելով ժողովուրդներու:

×

Երկիրները քուէ տուած, նախագահներ են ընտրած, ո՛չ թէ զէնքեր չողացընելու, իրարու ապարդիւ կարդալու, այլ իւրաքանչիւրին ապրելու իրաւունք ապահովելու համար: Ո՛չ թէ «ես քեզմէ զօրաւոր եմ» ամբարտաւանութիւն ցուցադրելու, այլ՝ ժողովուրդներու երջանկութիւնը երաշխաւորող աշխատանքներու

ՈՒԶԱՆ

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆԻ ԹԱՐՄ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

———×———

1971-ին, աշնան, Հայաստան գտնուած միջոցիս, շնորհիւ բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի, բախտը ունեցած եմ այցելելու Սասունցիներու բնակավայր Ուջան, եւ տեսնելու յուշարձանը Զօրավար Անդրանիկի:

Անմոռանալի օր մը ապրած եմ, Ուջանի սասունցի դիւզապետին չէն յարկին ներքեւ, ընկերակցութեամբ արտասահմանէն եւ Մոսկուայէն նոր ժամանած Սիլվա Կապուտիկեանի հիւրերուն:

Հոն էին, ծանօթ գիտնական փրոֆէսէօր Լեւրաս Հասրաթեան իր շնորհալի կնոջ հետ: Կրօնից նախարար Սարգիս Գասպարեան, դրագէտ Վահրամ Մավեան եւ ուրիշ ծանօթ անձնաւորութիւններ:

Լաւ կը յիշեմ այդ Կիրակի առաւօտը, երբ Սիլվա Կապուտիկեան, իր հիւրերով մուտք կը գործէր գիւղապետին տունը: Բակին մէջ, սասունցի տանտիրուհին՝ Խորոտիկ Ամատը, թաշկինակ մը ձեռքը, երգելով ու պարելով ընդունէցաւ անուանի բանաստեղծուհին:

Շրջապատուած սասմայ ծառերով, առաջնորդուեցանք հիւրասրահ, ուր երկար եւ ճոխ սեղանին չուրջը բոլորուեցան հիւրերը եւ սասունական պերդաստանի անդամները:

Սեղանին գլուխը նստած էր, Սիլվա Կապուտիկեանի սեւազգեստ եւ ալեհեր մայրը, որ իր ծննդավայրի վաստուրականի հինաւուրց յուշերով ու քաղցրիկ

ԼՐԱՏՈՒ - ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԻԻՂԱՆԵՐԿԵՐ

Ցունուար 26-էն Մարտ 5

GALERIE BELLINT

28 bis, bd. Sébastopol, 75004 Paris

լծուելու: Ուրեմն ինչո՞ւ «ես քու խերդ կ'անիծեմ»ի սպառնալիքով ղղրդացնել երկիրը, սարսափեցնել սրտերը: Բաժակներ եւ չիլեր պարպած առեն չտեսա՞ն թէ՝ իրօք քաղցր է ապրելու երջանկութիւնը: Պէ՞տք է յիշեցնել թէ՝ գիրենք գահ բարձրացնողները նոյնքան արագութեամբ եւ դիւրութեամբ կրնան վար սահեցնել իրենց աթոռներէն, եթէ մեզան չեն ընդհանուր ցանկութեան:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

«ԾԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ԲԱԽՏԱԽԱԶ

ՓԱՑԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ

- ·է· -

. . . . . .

Անժէլի բոլոր փորձերը իր տղան պըտնելու, վերստանալու, բնական է ի զուր անցան: Ոստիկանութիւնը միջամուխ եղաւ եւ իր պրպտումները, հարցապնդումները ուրիշ բանի չծառայեցին եթէ ոչ երեւան հանել իր անոպայ անցեալը, վատչուէր խառնակեցութիւնները, եւ նոյնիսկ իր կասկածելի «մայրութիւնը» ... Գողցուած տղան, իր հարազատն անդամ եթէ ըլլար, ոչինչ կը կորսնցնէր իրմէ հեռու ապրելով, ընդհակառակն: Այդ մասին համակարծիք էին իր անմիջական դրացիները: Թերեւս Անժէլ առաջին անգամ զգաց ու դիտցաւ այն վիճակութիւնը, այն երաշխաւորութիւնը զոր իր անցեալը պիտի տար միշտ իրեն ... Ու իրիկուն մը, յոգնած, երբ վար կ'իջնէր ոստիկանատան սանդուխէն, - միշտ ապարդիւն ու ձեռնունայն, - կոպերուն տակ ան զգաց ուռիլը դաղջ ու աղուցոզումի մը ...Ծոցուած մայրութեան տարտամ ցա՞ւն էր արդեօք, իր անարժանութեան գիտակցութիւնը, թէ այլեւս անգօր զայրոյթի մը վերջին դալարումն էր որ կը սպառէր այդպէս ժլատ այդ արտասուքով, ինքն ալ չգիտցաւ...

Երախան, ու այո՛, նաեւ իր մայրութիւնը թռած, մեկնած էին առանց հաճոյ թողած ըլլալու ...

Նոյն այդ իրիկունը, Մարսիլիոյ նահանգիստէն դուրս կուգար ծանրաչուք նաւ մը, «Ալթօնիա»ն:

Աչնանավերջի հրաշալի իրիկնամուտ մըն էր, մէկը այն գունավառ մայրամուտներէն, որ ամբողջ Միջերկրականի ափերուն կուտայ երազի ու տեսիլքի անկրկնելի վերացումը...

«Ալթօնիա»յի յետսակողմը, քով քովի կանգնած են Արտաշէս եւ Նուարդ, անոնք կը դիտեն նաւահանգիստին խաժամուժը իրենց չուրջ, նաւը կը բացուի· Մարսիլիոյ համայնապատկերը կ'ընդլայնի ու կը չփոթուի իրենց աչքին առջեւ ... Առտիճանաբար Փրովանսի ծովափը կը յայտնուի, իրենց կապուտուն ու երփնավառ սարերու վերեւ կախուած էին ամպերու գարգմանակներ, որոնք խորհիլ կուտային հրեղէն նժոյգներու, դիւցազնաշունչ փաղանգներու ինչ որ տողանցքի մասին...

Նուարդի աչքերը համբոյրէն դարձան դէպի Արեւելք· հոն, այդ փառահեղ ամպերէն դէպի վար, սարերու կապոյտ ալիքներու եւրին, վայր մը կը մնար, չորս պատերով անջատուած աշխարհէն, ուր քով քովի կ'ապօթէին թեւաբաց խաչեր...

Ու Նուարդի կը թուէր տակաւին թէ հեռացող, ջրերու մէջ սուզուող այս ափերուն վրայէն ուրիշ ատուերներ եւս կը յառնեն, ատուերները՝ իր երբեմնի սիրելիներուն, իր մանկութեան մէջէն յառնող այնքա՜ն դէմքերուն, այժմ հոն զըլխիկոր, ու չքաւեր, ու ակնդէտ՝ իր անդարձ մեկնումին...

Նուարդի այսին վրայէն կը սահին լուռ, ծանր կայլակներ...

Այն ատեն Արտաշէս Նուարդի թեւը անցնելով կը մրմնջէ...

- Այո, այդ ափերը քիչ մը մեր անցեալն են որ կ'ընդմին ջրերուն տակ ... կը բաժնուինք, կը կորուինք մեր երբեմնի օրերէն, մենք մեզմէ ... դառնանք այս կողմը, յառաջ նայինք...

Գիշերը լլած էր արդէն· ծովու դիշեր, Դեկտեմբերի դիշեր, երբ երկինքը կը խորանայ մինչեւ ամէնէն հեռաւոր աստղերը...

Արտաշէս եւ Նուարդ լուռ քալեցին պահ մը, թեւանցուկ· Արտաշէս ընդհատուած խօսակցութիւն մը շարունակելու ձեւով խորհրդածեց·

- Կը յիշե՞ս, քանի մը օր առաջ ... կեանքի բախտախաղը, որու կ'ակնարկէինք ... Այո՛, երբեմն չափազանց լըրջութեամբ կ'առնենք այդ խաղը ... ու կը չանանք խորամանկ, հնարամիտ միջոցներ խորհիլ ... երբեմն մեր ամբողջ յոյսը, մեր հաշիւը կը կեդրոնացնենք միակ, ապահով, ըստ մեզի զօրաւոր բախտախաղի մը վրայ, եւ սակայն կը կորսընցնենք ... կը խաբուի մեր նախատեսութիւնը ... վրայ կուտանք մեր յոյսը, մաս մը մեր հոգիէն ... ու յանկարծ, սովորական, ու անկարեւոր, աւելորդ թուղղ, խաղաթուղթ մը, որմէ ոչինչ կ'ակնկալենք, կուգայ յանկարծ վերի· վայր չրջելու խաղի ընթացքը ... վերստանալու ինչ որ ընդմիշտ կորսուած կը նկատէինք ... Այնպէս չէ՞, Օր· նէ·ւարդ...

- Ո՛հ, այո, այդպէս է ... բայց ինչ· պէ՞ս ճանչնալ, ինչպէ՞ս դտնել այդ բախտորոշ խաղաթուղթը...

- Փնտռելու պէտք չունիս դուն ... ճակատագիրը զայն քեզ կը ներկայացնէ...

Այդ պահուն Նուարդ, - վերահաս ցո՞ւրտն էր որ իրեն պարուրուելու փափաքը տուաւ, իր մարմինին ու հոգիին խորունկէն բարձրացող ապահովութեան մը կարո՞տը, համակրանքի մը անզուսպ ժայթքո՞ւմն էր, - թերեւս այդ ամէնը, - Նուարդ մօտեցաւ, սեղմուեցաւ Արտաշէսի կուրծքին:

Մինակ, դերադոյն համբոյրի մը մէջ դրին անոնք այն ամէն բառերը, զորս սիմաներէ ի վեր խուսափած էին խօսելէ, սէրը, որ լռելեայն հասունցած էր երկայն աւուրներ ի վեր իրենց միջեւ, այդ մունջ խոստովանութիւնը, որ անոեղիտալի յանձնառութիւն մըն է ապագային հանդէպ...

(Շար· 62 եւ վերջ)

ՆԻՄ· -

(1938, Յունուար - Մայիս)

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՓՐՈՖ. Ս. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

ԱՆՁԻՆ ՈՒ ԳՈՐԾԻՆ

———×———

«Մեծարանքի երեկոյթ»ները վերապահութեամբ կ'ողջունենք սովորաբար : Դժուար է արդարեւ մասնակցիլ հաւաքոյթի մը ուր ծրագրուած է մէկը դրուատել, եւ յաջողիլ անայլայլ մնալ խնկարկուներու ծուխին մէջ :

Հեղձումի ոչ մէկ տպաւորութիւն ունեցանք սակայն Յունուար 14-ին, երբ փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան խոնուած արահին մէջ լսեցինք երեք մասնագէտներու փորձը՝ ներկայացնելու համար քանի մը երեսները բազմանիստ այն բիւրեղին որ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանն է :

Ձեռնարկը կազմակերպած էր Հայ Մշակոյթի Տունը, հայ արուեստի ցուցադրանդէսին առընթեր :

Ասիկ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի մասին նման նախաձեռնութեան մը ծիրէն ներս, ինքնին ամէնէն ցայտուն ապացոյցն է այն սեղմ աղերսին որ արդէն իսկ հաստատուած է մեր արուեստին եւ անոր պատմութիւնը ուսումնասիրող այս կամ այն անհատին միջեւ : Իսկ եթէ իրաւ է թէ արուեստի՝ յատկապէս հայ արուեստի պատմութիւնը պրպտումներու համեմատաբար նոր ասպարէզ մըն է, Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի աւելի քան յիսնամեայ վաստակը ահռելիօրէն հանգամանք մըն ալ կը շնորհէ իրեն :

Փրոֆ. Շառլ Տէտէյեան, որ օրուան հանդիսավարն ալ էր, ուրուագծեց Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի կեանքը, ծանրանալով յատկապէս անոր դասախօսական եւ հրատարակչական գործունէութեան վրայ, փարիզի եւ մանաւանդ Միացեալ - Նահանգներու համալսարանական կեդրոններու մէջ : Ցայտնեց թէ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան պիտական մարդ մնած է որպէս բիւզանդագէտ, ապա ծաւալած իր հայեացքը արուեստի վրայ ընդհանրապէս եւ հայ արուեստին վրայ մասնաւորաբար : Շեշտեց նաեւ որ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան եղած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի առաջին կին թղթակից անդամը : Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան այլեւս հանգամանացած է կոչուած ըլլալով կ'ապրի Փարիզ, բայց կը շարունակէ ոչ միայն նախապատհել աւարտաճառերու քննիչ առեւտուր, այլ նաեւ խուզարկել գիւաններ եւ հաղորդակցիլ ուրիշ մասնագէտներու հետ :

Փրոֆ. Տէտէյեանէն ետք հանդէս եկաւ Տիկին Թիերի եւ ցուցադրեց տասնեակ մը հայ թէ օտար մանրանկարչութիւններ որոնց վրայ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի կատարած մեկնաբանական կամ բաղդատական ուսումնասիրութիւնները կատարած է :

Տրամաբանական պիտի թուէր թերեւս որ Տիկին Թիերիին քիչ մը աւելի ժամանակ վերապահուած ըլլար, սպառիչ վերլուծումով մը ներկայացնելու համար արուեստի պատմութիւնը չհաքքրքրող նման այլ ուսումնասիրութիւններ, որոնք Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի արատաղրութեան եթէ ոչ միակ՝ էական բաղադրիչը կը հանդիսանան անտարակոյս :

Թէ օրքան Սիրարփի - Տէր Ներսէսեանի հետազօտական ոգին արուեստի պատմութեան արդէն ընդարձակ շրջանակներէն ալ անդին անցած է, փաստեց Հայր Ութիէ, Բենետիկտեան ուխտէն եւ Սոլէմի հռչակաւոր վանքին աբբահայր, որ խօսեցաւ հայ գիտնականին հայրախօսական (փաթրոլոժիք) ուսումնասիրութիւններուն չուրջ :

Հաւանաբար ամէնէն յաջող մակարդակը չէր ընտրուած «հայրախօսական» պիտակներով Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի յօդուածները հայ եւ բիւզանդական եկեղեցիներու պիրկ յարաբերութեան չուրջ : Կարեւորը սակայն այս չէ, այլ անդրադառնալ՝ թէ ինչպէս արուեստի պատմագէտ մը հեղինակութեան մէջ չէ ժպտունած նոյնիսկ երբ սեւեռած է դասանարանական կամ անոնց ներքեւ թաքնուած քաղաքական հարցեր : Այս պարագան Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի բիւզանդագիտութիւնը լիացնող երեւոյթ մըն է անկասկած եւ փաստ մը՝ տարբեր բնագաւառներու վրայ թեւածելու կարողութեան :

Եթէ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան հայ եկեղեցիին պատմութիւնն ալ չանտեսեց, պատճառը թերեւս բիւզանդագիտութեան մէջ թերանալու մտահոգութիւնը չէր միայն : Իրեն նուիրուած երեկոյթին ընթացքին, զարմանալի կերպով անտես եղաւ մանրամասնութիւն մը, որ դժուար է երեւակայել թէ կրնայ անհետ անցած ըլլալ պիտնականի իր կազմաւորման մէջ : Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան Օրմանեանի քեռորդին է եւ Պատրիարքն ալ ճանչցած : Փոխանակ այլ կրկնութիւններու, անդուստ պիտի չըլլար իր կենսագրականին մէջ եթէ ոչ ընդգծել՝ դէթ պարզապէս յիշատակել այս կապը :

Եթէ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի համեստութիւնը արգիլած չըլլար իրեն արբահ գտնուիլ այդ իրիկուն, հարցումներու տարափը անդրադարձ լուսաբանութիւններ պիտի չնորհէր անշուշտ բոլորին : Կը նախընտրենք սակայն տեղեկութիւն մը պակաս ունենալ, բայց համակուած մնալ խոնարհութեան իր օրինակէն :

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍԿՈՅԻ Սքաթիչ Ռայթ արահին մէջ, Դեկտ. 12-ին, ներկայացուած է Ցակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար» թատերախաղը, մասնակցութեամբ Մհեր Մկրտչեանի, Ֆագլեան եւ Բարադեան ամոլներու :

×

ԹԵՀՐԱՆԻ Նոր Բուրաստան գերեզմանատան մէջ, Յունուար 7-ին, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է հայ նահատակ զինուորներու յատկացուած բաժնին մէջ : Պատարագի ընթացքին քարոզած է Թեմին առաջնորդը՝ Արտակ Աբբ. Մանուկեան : Ցաւարտ արարողութեանց խօսք առած են երեսփոխան Հրայր Խաչատեան, Խորհրդարանի պարսիկ ներկայացուցիչը, բանակի քաղաքական - գաղափարախօսական բաժնի պատասխանատուն, Նահատակներու հիմնարկութեան ներկայացուցիչը եւ յանուն հայ զինուորներու՝ դպր. Մարուս Պօղոսեան :

×

ՊԼՈՎԴԻՎԻ Մշակոյթի Տունը դասախօսութիւն մը տուած է բժիշկ Կարօ Թոմասեան : Ան ըլլալով քաղաքի երիտասարդական Տան կողքին աշխատող զիմատական խումբերու ակումբի զեկավարնեբէն մէկը, ամէն տարի կը մասնակցի նախագծուած արշաւներու, որոնց մասին կը գրէ պուլկարահայ «Երեւան» թերթին մէջ : Դասախօսութեան նիւթը եղած է՝ «Տպաւորութիւններ 1982-ին կազմակերպուած յատուկ արշաւէն դէպի Թուրքիոյ արեւելեան նահանգները, մասնաւորապար Տիգրանակերտ քաղաքն ու անոր շրջակայքը» : Ժամերն նպատակը եղած է այցելել այն վայրերը, ուր ԺԹ. դարուն խումբ առ խումբ աքսորուած են օսմանեան կառավարութեան կողմէ Պուլկարիոյ յեղափոխականներ, որոնք ջերմ ընդունելութիւն գտած են տեղւոյն Հայութեան մօտ : Դասախօսը երկար կանգ առած է Տիգրանակերտի եւ շրջակայքի գիւղերու փոքրաթիւ հայ բնակչութեան այսօրուան վիճակին վրայ :

×

ԿԼԻՆՏԻՑԼԻ Հայ Սիուլի Օսիբորիումին մէջ, Նոյ. 28-ին, տօնուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Օրը, կազմակերպութեամբ Միութեան Արեւմտեան Միացեալ - Նահանգներու Շրջանային Վարչութեան : Բացում կատարած է Ժիրայր Պօյաճեան : ըՍկաուտական կազմերու կողմէ ուղերձ մը կարդացած է Անահիտ Կարախանեան : Խօսք առած են Հ. Ց. Դ. Արեւմտեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի կողմէ ընկ. Նշան Փիրումեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան անունով Ցովսէփ Գաբրիէլեան, իսկ Կեդր. Վարչութեան կողմէ Վարդգէս Ալահայոյեան անդրադառնալով Միութեան առաքելութեան եւ տարած աշխատանքներուն՝ 64 տարուան ընթացքին : Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արժանաց Ոսկի չքանչանով պարգեւատրուած է եղբ. Քերոր Առաքելեան, որ 60 տարուան վաստակ մը ունի Միութենէն ներս : Շրջ. Վարչութեան առենապետը՝ տոքթ. Սարգիս Աբեւեան, իր խօսքին մէջ նշած է, թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քալիֆորնիոյ ին ը մասնաճիւղերը միասին ծախսած են 800 հազար տոլար. դումար մը՝ զոր տուած է մեր ժողովուրդը : Փակման խօսքը արտասանած է Թեմին առաջնորդը՝ Եփրեմ Եպիսկ. Թապաղեան, կոչ ուղղելով բոլորին նիւթապէս եւ բարոյապէս Միկունք կենալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, որովհետեւ, ըստ է Առաջնորդը, «Հ. Մ. Ը. Մ.ը այն վայրն է, ուր մեր զաւակները կը կրթուին Ֆիզիքապէս, կը դաստիարակուին հայօրէն, կը զարգանան մտքով, կը սորվին ծառայել մեր նպատակներուն՝ ձեռք երկարել թշուառին, կարօտեալին» :

ՍՏԱՑՈՒՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՑ

հայագիտական ուսումնասիրութիւն

Հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան, թիւ 1 - 12, 1981 :

×

ԱՍՏՂԱՀԱՐԸ

(թատերախաղ, 4 արար)

ԿՆԱՏԵԱՑԸ

(թատերախաղ 4 մաս)

Հեղինակ՝ ՄԿՐՏԻՉ ՀԱՃԵԱՆ

Հրատարակութիւն Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան Մշակութային Ֆոնտին, 1982 :

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՓՐՈՖ. Ս. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

ԱՆՁԻՆ ՈՒ ԳՈՐԾԻՆ

———×———

«Մեծարանքի երեկոյթ»ները վերապահութեամբ կ'ողջունենք սովորաբար : Դժուար է արդարեւ մասնակցիլ հաւաքոյթի մը ուր ծրագրուած է մէկը դրուատել, եւ յաջողիլ անայլայլ մնալ խնկարկուներու ծուխին մէջ :

Հեղձումի ոչ մէկ տպաւորութիւն ունեցանք սակայն Յունուար 14-ին, երբ փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան խոնուած արահին մէջ լսեցինք երեք մասնագէտներու փորձը՝ ներկայացնելու համար քանի մը երեսները բազմանիստ այն բիւրեղին որ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանն է :

Ձեռնարկը կազմակերպած էր Հայ Մշակոյթի Տունը, հայ արուեստի ցուցադրանդէսին առընթեր :

Ասիկ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի մասին նման նախաձեռնութեան մը ծիրէն ներս, ինքնին ամէնէն ցայտուն ապացոյցն է այն սեղմ աղերսին որ արդէն իսկ հաստատուած է մեր արուեստին եւ անոր պատմութիւնը ուսումնասիրող այս կամ այն անհատին միջեւ : Իսկ եթէ իրաւ է թէ արուեստի՝ յատկապէս հայ արուեստի պատմութիւնը պրպտումներու համեմատաբար նոր ասպարէզ մըն է, Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի աւելի քան յիսնամեայ վաստակը ահռելիօրէն հանգամանք մըն ալ կը շնորհէ իրեն :

Փրոֆ. Շառլ Տէտէյեան, որ օրուան հանդիսավարն ալ էր, ուրուագծեց Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի կեանքը, ծանրանալով յատկապէս անոր դասախօսական եւ հրատարակչական գործունէութեան վրայ, փարիզի եւ մանաւանդ Միացեալ - Նահանգներու համալսարանական կեդրոններու մէջ : Ցայտնեց թէ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան պիտական մարդ մնած է որպէս բիւզանդագէտ, ապա ծաւալած իր հայեացքը արուեստի վրայ ընդհանրապէս եւ հայ արուեստին վրայ մասնաւորաբար : Շեշտեց նաեւ որ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան եղած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի առաջին կին թղթակից անդամը : Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան այլեւս հանգամանացած է կոչուած ըլլալով կ'ապրի Փարիզ, բայց կը շարունակէ ոչ միայն նախապատհել աւարտաճառերու քննիչ առեւտուր, այլ նաեւ խուզարկել գիւաններ եւ հաղորդակցիլ ուրիշ մասնագէտներու հետ :

Փրոֆ. Տէտէյեանէն ետք հանդէս եկաւ Տիկին Թիերի եւ ցուցադրեց տասնեակ մը հայ թէ օտար մանրանկարչութիւններ որոնց վրայ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի կատարած մեկնաբանական կամ բաղդատական ուսումնասիրութիւնները կատարած է :

Տրամաբանական պիտի թուէր թերեւս որ Տիկին Թիերիին քիչ մը աւելի ժամանակ վերապահուած ըլլար, սպառիչ վերլուծումով մը ներկայացնելու համար արուեստի պատմութիւնը չհաքքրքրող նման այլ ուսումնասիրութիւններ, որոնք Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի արատաղրութեան եթէ ոչ միակ՝ էական բաղադրիչը կը հանդիսանան անտարակոյս :

Թէ օրքան Սիրարփի - Տէր Ներսէսեանի հետազօտական ոգին արուեստի պատմութեան արդէն ընդարձակ շրջանակներէն ալ անդին անցած է, փաստեց Հայր Ութիէ, Բենետիկտեան ուխտէն եւ Սոլէմի հռչակաւոր վանքին աբբահայր, որ խօսեցաւ հայ գիտնականին հայրախօսական (փաթրոլոժիք) ուսումնասիրութիւններուն չուրջ :

Հաւանաբար ամէնէն յաջող մակարդակը չէր ընտրուած «հայրախօսական» պիտակներով Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի յօդուածները հայ եւ բիւզանդական եկեղեցիներու պիրկ յարաբերութեան չուրջ : Կարեւորը սակայն այս չէ, այլ անդրադառնալ՝ թէ ինչպէս արուեստի պատմագէտ մը հեղինակութեան մէջ չէ ժպտունած նոյնիսկ երբ սեւեռած է դասանարանական կամ անոնց ներքեւ թաքնուած քաղաքական հարցեր : Այս պարագան Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի բիւզանդագիտութիւնը լիացնող երեւոյթ մըն է անկասկած եւ փաստ մը՝ տարբեր բնագաւառներու վրայ թեւածելու կարողութեան :

Եթէ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան հայ եկեղեցիին պատմութիւնն ալ չանտեսեց, պատճառը թերեւս բիւզանդագիտութեան մէջ թերանալու մտահոգութիւնը չէր միայն : Իրեն նուիրուած երեկոյթին ընթացքին, զարմանալի կերպով անտես եղաւ մանրամասնութիւն մը, որ դժուար է երեւակայել թէ կրնայ անհետ անցած ըլլալ պիտնականի իր կազմաւորման մէջ : Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան Օրմանեանի քեռորդին է եւ Պատրիարքն ալ ճանչցած : Փոխանակ այլ կրկնութիւններու, անդուստ պիտի չըլլար իր կենսագրականին մէջ եթէ ոչ ընդգծել՝ դէթ պարզապէս յիշատակել այս կապը :

Եթէ Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանի համեստութիւնը արգիլած չըլլար իրեն արբահ գտնուիլ այդ իրիկուն, հարցումներու տարափը անդրադարձ լուսաբանութիւններ պիտի չնորհէր անշուշտ բոլորին : Կը նախընտրենք սակայն տեղեկութիւն մը պակաս ունենալ, բայց համակուած մնալ խոնարհութեան իր օրինակէն :

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Ուրեմն կը ճանչնաս էս թուրք վաճառականը, Կիրոս : Այն ատեն կրնաս դիւրացնել խնդիրը : Ան մէկ անգամ մըն ալ ինծի եկած է եւ բացատրած է իր կորսըւած կարւանին պատմութիւնը : Կարւան մը կայ արձանագրուած, բանակի աշխատանքներուն համար : Բայց իրեն ըլլալը տակաւին վաստտւած չէ : կարծեցի, որ մինչեւ հիմա կարգադրուած է :

- Այո, էս մարդը կը ճանչնայ զիս, միասին ճամբու ընկեր եղած ենք : Ես ո՞ր տեղէն լինքնութեան թուղթ՝ երբ կողոպտեցին ամէն բան, - կը խօսէր թուրք վաճառականը, եւ նոյն խօսքերը դուցէ կրկնած էր յաճախ :

- Խաթեղ սպասէ, զարտաշ, - խօսեցաւ Կիրոս : Պէլքի դիւրանայ գործը : Ես չուտով կուգամ :

- Լվէդ, էվէդ, կ'սպասեմ էստեղ : Մէկ ժամ յետոյ Կիրոս վերադարձած էր ու միասին գացին նոյն պաշտօնատունը, ուր նման արձանագրութիւններ կը պահէին :

«Գարաման Զատէ Ռուստամ պէյի 50 ուղտերը եւ 20 ջորիները աշխատանքի բռնուած են ապստամբ բանակին համար» :

- Այդ ես եմ. այդ իմ ջորիներն են, կը կրկնէր Թուրքը :

-Այո, պարոն Կիրոս, ան նոյնիսկ վկայութիւն բերաւ Զէնճիլլի խանին տէրը, բայց մենք այս պայմաններու մէջ չէինք կրնար այդ ջորիները յանձնել : Վկայութիւնները զոհացուցիչ չէին մինչեւ չտեսնէինք նիւֆիւսի Թուղթերը :

- Վաճառականը յաճախ եկած ու ըսած էր միեւնոյն պատմութիւնը, նոյնիսկ բերած էր վկաներ : Միշտ ալ կասկածելի դուած էինք ու յետաձգած խնդիրը :

- Դուցէ արտաքինն է, որ կը խարէ ձեզ : Բայց ես տեսայ հարուստ հագուած, եւ խակապէս կարւանի տէր եւ տեսայ նաեւ մերկ ու տկլոր վիճակի մէջ աւազակներէն կողոպտուած : Ան ինչպէ՞ս ճարէր լինքնութեան թուղթ : Լաւ մէկն է, Լեւոն, - հիմա ո՞ւր են ուղտերն ու ջորիները :

- Հիմա Վանի ու Պիթլիսի ճամբուն վրայ են : Եթէ արտօնուի ես կրնամ թուղթ տալ, որ իրն են ուղտերն ու ջորիները : Կառավարութիւնը կը վերադարձնէ այն ատեն, երբ յարմար տեսնէ որովհետեւ մենք այժմ պէտք ունինք անոնց : Իսկ կառավարութիւնը յօժար է վճարելու նաեւ կարւանի աշխատանքի վարձքը իր պատշաճ տեսած գնով :

Կիրոս բացատրեց այդ բոլորը վաճառականին, եւ այնքան ուրախ եղաւ, որ կէս ծռած՝ թէմենիա մըն ալ ըրաւ : Ուրեմն տէր պիտի դառնայ իր հարստութեան եւ կարւանի աշխատանքի փոխարէն պիտի վճարուի դրամ...

Ցաջորդ օրը, Կիրոս ուզեց ներկայ ըլլալ Հեթումի եւ ընկերներուն դատավարութեան. մանաւանդ որ վերջին օրն էր :

- Արդէն ուշ ես, Կիրոս, - ըսաւ տոքթ. Նայիրեան, - եւ դուցէ կը լրանայ հիմա : Այսօր դատախազին վերջին ճառն է, երդբեւեաններուն :

Կիրոս տեսաւ նոյն բազմութիւնը դատարանի չէնքին չուրջ : Անոնք եկած էին նոյնպէս, դատապարտելու եւ կամ արդարացնելու Հեթումը եւ իր ընկերները :

Դատարանը լեցուն էր ունկնդիրներով : Ծանր դէմքեր առած էին 12 երդուեալները : Դատաւորի սեղանէն մի քիչ հեռու, նստած էր Հեթումը իր ընկերներով : Հեթում, 30 տարեկան հազիւ կար, գեղուշ մազերով, երկար ու երկաթի պէս ժանգ առած դէմքով : Անոր մէջ բան մը քարացած էր եւ այդպէս մնացած : Դէմքին վրայ մկանային ոչ մէկ շարժում :

Դատախազի ճառին էն վերջի մասն էր, որ մխայն իմացաւ Կիրոս :

... «Պատերազմները նոյնպէս լաւ նպատակներու համար կը կատարուին, մանաւանդ հայկական ապստամբական կռիւը, որուն մէջ միմիայն մարդկային եւ ազնիւ նպատակ կրնայ ըլլալ : Լոյսի պայքարն է խաւարի դէմ, մեր քրիստոնէական մօտեցումով :

(Շար. 742)

Տէր եւ Տիկին Աչոտ Կիւրեղեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիւքաս եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռընօ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիւպրօ եւ զաւակները յաւուով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ - մօր՝

Այրի Տիկին ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆի
(ծնեալ Կտրիճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 24-ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Ցունուար 28, ժամը 10·30-ին Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէռ - Լա - Շէզի գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Նազելի Խաչատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վէնսան ար Սանթիս, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Փրէլօ, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Փօլ Մենառ, Այրի Տիկին Մարի - Ժանն Խաչատուրեան եւ իրենց զաւակները յաւուով կը ծանուցանեն՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 23-ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Զորեքշաբթի, Ցունուար 26-ին, Մարսէյլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տոքթ· եւ Տիկին Սերժ Սիմոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Ցունուար 30, Ալֆորվիլլի Ս· Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին իրենց հօր՝

ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆի

մահուան 13-րդ՝

եւ մօր՝

ԱՐԱՔՍԻ ՍԻՄՈՆԵԱՆի

մահուան Բ· տարելիցներուն առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ· - Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Ցունուար 30, Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիին (Փրատօ) մէջ, յաւէտ բաժնուած ընկերուհիներ· - Շնորհիկ Շահլամեան, Նարկիզ Քիւրքճեան, Վալանդին Շահպազեան, Համասփիւռ Զաթիկեան, Սոֆի Ոսկեան, Թագուհի Գասպարեան, Գէորգ Գասպարեան, Զապէլ Պետիկեան, Արուսեակ Տէր - Գէորգեան, Վարդուհի Մելգոնեան, Անոյշ Կապրիէլեան, Հայաստան Տէրոյեան, Աշխէն Պօղոսեան, Աղնիւ Ցակոբեան, Սարա Մուրատեան, Նարդուհի Տօնա - պետեան, Մարիամ Մաղաքեան, Արթքի Քիւրքէլեան, Կարապետ Պօյիկեան, Ար - փինէ Պեզիրճեան, Արմենուհի Եորղանց - եան, Զապէլ Արզումանեան, Շաքէ Թա - պիպեան, Մարի Փափազեան, Համասփիւռ Գոճազըզեան, եւ բոլոր մահացած հին եւ նոր ընկերուհիներուն յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՁԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Համախարբերդցիական Միութեան, Ֆրանսայի շրջանի կեդրոնական վարչութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ՝ Այրի Տիկին Թուրֆանտա Կօշկարեանի, իր զաւակներուն ու թոռներուն՝ Պօղոս Կօշկարեանի մահուան առթիւ (Ցունուար 14):

×

Կապ· Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ· Վ· Մկրեանի, Պ· Ֆ· Տալաքիւիէլեանի, Տիկին Շաքէ Գրիգորեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գրիգորեանի ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրեցեալ զաւկին, մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ՝ Ալիս Տալաֆիւիէեանի (ծնեալ Մկրեան) մահուան առթիւ:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ· - Այրի Տիկին Վիքթորիա Մկրեանի, Ֆրետէրիք Տալաքիւիէեանի, Այրի Տիկին Շաքէ Գրիգորեանի եւ աղջկան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Գրիգորեանի եւ համայն ազգականներուն իրենց սիրեցեալ աղջկան, մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին, Տիկին՝ Ալիս Տալաֆիւիէեանի (ծնեալ Մկրեան) մահուան առթիւ:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Թաթուլ Ինճեան իր ամուսնոյն եւ ծնողացը անմոռանալի յիշատակին 100-ական Ֆ· կը նուիրէ Աղքատախնամին, Կարմիր Խաչին, Դպրոցասէրին եւ «Ցառաջ»ին, (ստանալ «Ցառաջ»էն):

×

Մխիթարեան Կարապետ Տէրոյեան կը նուիրէ 100 Ֆ· «Ցառաջ»ի բարգաւաճման, «Խոհան Ծաղկեպսակի իր բարի դրացիին՝ Նուպար Սիմոնեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ· Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները· - Տէր եւ Տիկին Զաւիքեան 10·000 Եկեղեցւոյ, Պ· Նարոլէոն Պիւլիւքեան 10·000 Եկեղեցւոյ, Այրի Տիկին Թովմասեան իր ամուսնոյն Գրիգոր Թովմասեանի մահուան 10-րդ տարելիցին առթիւ 1000 Եկեղեցւոյ, Այրի Տիկին Տէտտանեան, իր ամուսնոյն Լեւոն Տէտտանեանի մահուան 6-րդ տարելիցին առթիւ 200 Ֆ· Եկեղեցւոյ:

L'UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE

organise un

dîner débat avec HENRI VERNEUIL

ACHOD MALAKIAN : un Arménien de Marseille
HENRI VERNEUIL : un homme de cinéma célèbre

avec le concours de l'Union Médicale Arménienne (U. M. A. F.)
débat animé par le Professeur ROBERT ASSADOURIAN

Vendredi 4 Février à 20heures
dans les salons du Concorde Palm-Beach

Prix : 180 F
Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget, tél. 37 - 75 - 97 et 93 - 54 - 52

Ս· ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Ցունուար 29, ոտն է Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ Զորեքտասան Զինուրացն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Ցովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ Ս· պատարագ կը մատուցուի:

Dimanche 30 janvier à 17 h.

CŒUR et MÉMOIRE

spectacle poétique à deux voix

Arménouhi
EKIZIAN - CARPENTIER
Haïgouhi
KHEDECHIAN - LA CHASSAGNE

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)
Participation aux frais : 100 F
Réservation : UGAB 11, sq. Alboni, Paris 16
tél. 520 - 03 - 18

ՀՈՒՇԱՏԵՏԻ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, բոլոր ընկերուհիները կը հրաւիրէ ընդհ· ժողովի, Երկուշաբթի, Ցունուար 31, ժամը 14·30-ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, բաժակ մը թէյի հուրջ:

Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՑ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻՆ ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐԸ

Թիւ 102 - (Առաջին): - Ճաշի ամբողջական սպաս մը (մենաժեռ):

Թիւ 108 - (Երկրորդ) - Մուլինէքս, ջուրը զտող մը:

Թիւ 168 - (Երրորդ) - Հայ սկաւարական բանակավայրի մը ձեռական չափ չահեկան աշխատանք մը 50×60 ս· մ·:

Այս նուէրները անձամբ պիտի յանձնուին չահող անձերուն:

ՀՈՒՇԱՏԵՏԻ

Կապոյտ Խաչի ձեռնարկը Փետրուար 27-ին Պօմոնի մէջ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Տիկին Սարաֆեան, Տիկին Նահարեան Մարի 100-ական, Տիկին Աշմանեան, Թահթալեան Մառի, Տէրտէրեան Լիւսի, Տօլպաշեան 50-ական, Տիկին Վառնաճեան 100 Տիկին Զապէլ Պետիկեանի յիշատակին, Մարտիրոս Միհակեանի թաղման առթիւ 50 Ֆ· Ցակոբ Ցակոբեանի կողմէ:

×

Ալֆորվիլլի Ս· Մեսրոպ կրթարանի յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆ· Պ· Թորոս Պետիկեանէ, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ՝ Վերոնիկ Պետիկեանի մահուան 52-րդ տարելիցին առթիւ: Շնորհակալութիւն նոյնպէս Այրի Տիկին Մարի Թավշանճեանի, որ իր զաւընկերուհի Օրդ· Մաթիլտ Տաֆէսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղիկի 100 Ֆ· նուիրած է: Նաեւ Տէր եւ Տիկին Պառաւեանէ 200 Ֆ· իրենց մեծ - հօր ողբացեալ՝ Զագալեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ: Նոյն առթիւ Տիկին Զէրչեանէ փոխան ծաղիկի 300 Ֆ·:

Ս· Մեսրոպ կրթ·ի յանձնախումբի դպրոցի ծախքերու մասնակցութեան համար շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Տիկին Զիլերեանէ 400 Ֆ·, Տիկին Ս· Մարգարեան, Կակոյեան Վարդան, Տիկին Շնորհիկ Ցակոբեան, Տէր եւ Տիկին Գառնիկեան, Տիկին Գումրուեանէ 100-ական, Տիկին Էլիզ Խաչիկեան եւ Տէր եւ Տիկին Ռաֆայէլեանէ 50-ական Ֆ·:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ուրբերու Միութեան Մարմինը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները· - Քալիւտ Պետրոսեան 5000 Ֆ·, Պ· Նուրհան Ֆրէնկեան 1500, Պ· Պ· Սանճըեան, Պիւլիւքեան, Տէր եւ Տիկին Վահանեան, Տիկին Փօլատեան 1000-ական, Տիկին Աչճեան 700, Պ· Պ· Կարապետեան, Մուրատեան, Ալիքեան, Նշանեան 500-ական Ֆ·, Պ· Պ· Ներսէսեան, Պալեօղեան, Ադամեան 250-ական, Օրիորդներ՝ Իչքսլաեան 500, Պ· Պ· Հանճեան, Պետրոսեան, Իսպերեան, Մումճեան, Տէր - Պօղոսեան, Քեաթիպեան, Աւետիքեան, Տիկին Ալլի, Տիկին Տը Քուրվիլ 200-ական, Տիկին Մոսթիչեան 200, Տէր եւ Տիկին Տիւմօն 300, Տիկին Ֆիմի Պարթեւեանէ 500 Ֆ· իր ամուսնոյն մահուան Ա· տարելիցին առթիւ:

MAISON ARMÉNIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12 - 14, rue Saint-Bazile .. 13001 Marseille

AU THEATRE NATIONAL DE MARSEILLE « La Criée »
30, quai de Rive Neuve

Dimanche 6 Février à 16 heures

COULEURS D'ARMÉNIE

CHANTS ET DANSES

ANGÈLE GARABÉDIAN
accompagnée au piano par JULIETTE YILMAZIAN

VICKEN
ET SES GUITARISTES

LA TROUPES DE DANSES POPULAIRES « ANI » de la M.A.J.C.

prix unique d'entrée : 60 F

Pour les billets s'adresser à :
STUDIO REX - 2, rue Bernard du Bois, 13001 Marseille
M. A. J. C. - 12 - 14, rue St. Bazile
F. N. A. C. - Centre Bourse
HILTON - place Sadi-Carnot, 13002 Marseille
BOTIPOP - 29, rue de Rome, 13006 Marseille

ԶՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Պօմոնի Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչախումբի Տնօրէն Խորհուրդը հաճոյքն ունի հաղորդելու, թէ երգչախումբիս 2-րդ տարեդարձը կը տօնուի Կիրակի, Ցունուար 30, Պօմոնի Եկեղեցւոյ մէջ:

Օրուան պատարագը կը մատուցանէ՝
ՑԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարուի երգչախումբիս ամբողջական կազմով, եկմալեան քառաձայն եղանակաւ, ղեկավարութեամբ՝ Տիկին՝ ԺԻՒԼԻԷԹ ԵԼՄԱՋԵԱՆի:

Ցաւարտ պատարագի տեղի կ'ունենայ ճաշ, եկեղեցւոյս սրահին մէջ:

Սոյն ճաշին տոմսակները կարելի է հայթայթել երգչախումբի անդամներուն մօտ, կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն· -

(91) 93 37 59
(91) 73 18 02

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

NOUVEAUX SALONS
un cadre prestigieux
pour tous les budgets
MARIAGES - RECEPTIONS - MANIFESTATIONS DIVERSES
64, ROUTE DE VERSAILLES - LOUVECIENNES - TEL. : 969.94.53

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
28
VENDREDI
28 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.358 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.358

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 14 - 24)

ԺՈՐԺ ՊԻՏՈՅԻ ՄԱՀԸ

Պետական եւ քաղաքական մեծ դէմք մըն էր Ժորժ Պիտօ, որ մեռաւ Զորեք - չաբթի գիշեր, Քամպօ - լէ - Պէն (ատլանտեան Փիւրէնէ) ուր կը խնամուէր, տարի մըն է, ուղեղային արիւնահոսութեան հետեւանքով:

Հիւանդութենէն առաջ իսկ, քաշուած հրապարակէն, այսօր, քիչեր կը յիշեն գուցէ, թէ Ժորժ Պիտօ նախ դիմադրութեան պատմութեան, ապա յետ - պատերազմեան Ֆրանսական քաղաքական կեանքին մէջ, ճակատագրական դեր խաղացող անձնաւորութիւն մը եղած է:

Ծնած էր Մուլէն 1899-ին: Տը Կոլի կարզադրութեամբ կը յաջորդէր Ժան Մուլէնի Դիմադրութեան Ազգ. Խորհուրդի որպէս նախագահ, հիմնադիրներէն էր Մ. Ռ. Փ.ի (Ժողովրդական Հանրապետական Շարժում) որ տեսակ մը դէմոկրատ - քրիստոնեայ նկարագիր ունեցող կազմակերպութիւն մըն էր: Քանիցս եղած է Արտաքին նախարար եւ վարչապետ, տիրական քաղաքական դէմքերէն ըլլալով Ֆրանսայի Դ. Հանրապետութեան, ոչ միայն ներքին, Ֆրանսական, այլեւ միջազգային բեմին վրայ:

Ալժերիոյ պատերազմը եւ Տը Կոլի քաղաքականութիւնը պատճառ պիտի ըլլային որ բոլորովին խզէ անոր հետ: Սուէզէլի հետ գլուխը կ'անցնէր Օ. Ա. Մ.ի (գաղտնի բանակ - կազմակերպութիւն): Յետագայ դէպքերը պատճառ պիտի ըլլային, որ «կամաւոր» աքսորի դիմէ երբ ձերբակալման հրամանագիր կ'ելլէր իրեն դէմ «Պետութեան դէմ դաւ»ի ամբաստանութեամբ եւ քանի մը տարի ապրի Պրազիլ եւ Պելճիա, 1968-ին միայն Ֆրանսա վերադառնալու համար:

Պատմութեան ակռեժէ, նախքան քաղաքական ասպարէզ մտնելը, եղած է նաեւ նոյն ճիւղին դասախօս: Բնատուր իմացականութենէն բացի, մեծ զարգացման եւ նուրբ մտքի տէր անձ մըն էր, որուն սիպիլական նախաձեռնութիւններն ու բանաձեւումները մեծ համբաւ կը վայելէին դիւանագիտական շրջանակներու մէջ: Այդ առընչութեամբ, հին դպրոցի տիպար Արտաքին նախարար մըն էր, ըսածը գիտցող եւ մանաւանդ բան մը չըսող, այն տպաւորութիւնը թողլով թէ բան մը ըսած է...:

Իր դրոշմը դրած է Ֆրանսայի դիմադրական եւ յետ - պատերազմեան շրջանին վրայ եւ նոյնիսկ անոնք, որոնք տարակարծիք են իր քաղաքական հակումներուն հետ, չեն կրնար ուրանալ որ Ֆրանսայի պետական մեծ անձնաւորութեանց սերունդին կը պատկանէր, սերունդ մը որ իր կարեւոր դերը խաղաց երկրին պատմութեան մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պէն Պելլայի Մոնմորանսիի վիլլային մէջ, ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն մը կատարած է, հարցապնդելով հոն գտնուող հինգ անձեր եւ գրաւելով բանական ճոխ գինամթերք...: Ֆ. Լ. Ն.ի (Ալժերիոյ Ազատագրական Ազգ. Ճակատ) նախկին նախագահը, որ Ֆրանսան ընտրած էր ազատ արձակուելէն ետք Շատիի կողմէ, Ջուիցերիա կը գտնուէր, ուրկէ Ֆրանսան կ'ամբաստանէ, որպէս մեղսակից Ալժերիոյ վարչակարգին: Ֆրանսական ոստիկանութեան պատճառաբանութիւնը տարբեր է եւ տրուած բացատրութիւնն այն է, որ Պէն Պելլայի թիկնապահը կը փնտռուէր, տարի մըն է ազազակութեան մը համար, գործուած ճարտարարուեստի հաստատութեան մը մէջ: Բայց այս վարկածին դէմ, կ'առարկուի որ ոստիկանութիւնը չատոնց դիտէր այդ փախստականին հոն գտնուիլը, բայց սպասած է Պէն Պելլայի արտասահման գտնուիլը, այդ գործողութիւնը կատարելու համար, որպէսզի Պէն Պելլա չհամարձակի Ֆրանսա վերադառնալ եւ վերջ տայ քաղաքական գործունէութեան մը, որ հաճելի չէ Ալժերիոյ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ Ռապաթ մեկնեցաւ, երեք օրուան պաշտօնական այցելութիւն մը կատարելու համար Մարոք: Ժամանումը կը զուգադիպէր զօր. Ամես Տլիմիի մահուան, կառքի առկածի հետեւանքով: Թագաւորին «վստահելի մարդը», ապահովութեան պետը, Տլիմի ծնած էր 1931-ին: Գլխաւոր գործակիցներէն այն առենուան (1965) Ներքին նախարար զօր. Ուֆքիրի եւ այդ պատճառով մատ ունէր Պէն Պարքայի առեւանգման եւ սպանութեան մէջ: Երբ Տը Կոլ սկսաւ «նեղուիլ» խնդրին առած համեմատութիւններէն եւ ձերբակալման հրամանագիր հանել տուաւ «ապօրինի ձերբակալման մեղսակցութեան եւ կամայական արգելափակման» համար, Ուֆքիրի եւ Տլիմիի դէմ, սոսկ դատապարտութեան ի բացակայութիւն: Յետագային Տլիմի եկաւ եւ ինքզինքը դրաւ Ֆրանսական ոստիկանութեան տրամադրութեան տակ: Ութ ամիս բանտ կը մնար, անպարտ հռչակուելէ առաջ: Տլիմիի անձը եւ պաշտօնը կը մղեն ոմանք չատ բնական չգտնելու այս «աւտօվթար»ը, այն համոզումով թէ մարդիկ կան, որոնք կարծես իրաւունք չունին բնական մահով մեռնելու:

ՖՐԱՆՑ ՎԷՐՖԷԼԻ
«ՄՈՒՍԱ ԼԵՐԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՕՐԵՐԸ»
ՎԷՊԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ

Աւստրիացի ծանօթ դրող Ֆրանց Վէրֆէլի «Մուսա Լերան քառասուն օրերը» վէպին հերոսները խօսեցան նաեւ ռուսերէն: «Սովետական Գրող» հրատարակչականը 50 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է վէպը, զոր գերմաներէնէ ռուսերէն թարգմանած են Նատալիա Գնեդինա եւ Վսեվոլոդ Ռոզանով:

Վէրֆէլի վէպը կը բացուի ռուս բանաստեղծ Միխայիլ Դուդինի «Աբիւթեան Գաղաթէն» խորագիրը կրող յառաջաբանով, ուր ի մէջ այլոց կ'ըսուի. «Վէրֆէլ ի. դարու եւրոպական մշակոյթի լաւագոյն մտածողներու՝ Ռոմէն Ռոլանի եւ Թոմաս Մանի, Լէոն Ֆէյխտվանկէրի եւ Փիէռ Լազերվիստի հետ միաժամանակ, սկսաւ իր անձնական պատերազմը Ֆաշիզմի դէմ: Ասիկա դաժան պայքար էր, պայքար ոչ թէ փորը լեցնելու համար, այլ՝ մահուան պայքար: Եւ ինչպէս իրաքանչիւր արուեստագէտ, որ կը փորձէ սեփական ճակատագրով ըմբռնել իր ժամանակաշրջանը, ստեղծագործական անհատականութեամբ անցեալը կապել փոթորկուող ներկայի հետ, Ֆրանց Վէրֆէլ եւս ունեցաւ իր ողբերգութիւնը եւ գագաթը: Ու այդ գագաթով ան անմահութեան հասաւ: Իմ խօսքը կը վերաբերի «Մուսա Լերան քառասուն օրերը» դիւցազնական վէպին: Այս գիրքը գրուած է 1933-ին եւ դարձած առաջին կրա-

կոցներէն մէկը, ուղղուած ամբողջ մարդկութեան, երեւան հանելու համար արիւնոտ էութեամբ իրական ֆաշիզմը: Այս գործը պարզ եւ համոզիչ վկայեց, որ Հիթլէր եւ Մուսոլինի ի. դարուն ունեցած են իրենց նախորդները, Եւրոպան ու աշխարհը զգուշացուց, որ այդ աչակերտները իրենց ուսուցիչները կը գերազանցեն թէ՛ չափանիշով, թէ՛ իրենց արիւնոտ գործերու ճարտարութեամբ: Գիրքը մարդոց կը սորվեցնէ զգօնութիւն: Անիկա ոչ միայն ցեղասպանութեան յուշարձան է, այլեւ ամէնէն առաջ՝ դիմադրութեան դասագիրք մը, որ կը մերկացնէ թէ՛ մարդկութեան դահիճները, թէ՛ անոնց արիւնոտ փիլիսոփայութիւնը: Կէս դար Վէրֆէլի գիրքը մարտնչած է մարդկութեան դահիճներու դէմ եւ մինչեւ այսօր կը շարունակէ պատմական իր աղնըւագոյն առաքելութիւնը: Ան թարգմանուած է եւրոպական գրեթէ բոլոր լեզուներով: ... Երեւանի մէջ, Հրազդանի ոլորապտոյտ ափին կը գտնուի ցեղասպանութեան զոհերու ազգեցիկ յուշարձանը, Թուրքիոյ պատմութեան խայտառակութեան յուշարձանը: Սանձարձակ ազգայնամոլութեան, կարելի է ըսել Ի. դարու Ֆաշիզմի առաջին իսկական գործօղութեան՝ հրէչային յանցագործութեան, դաժանութեան դէմ յուշարձան, յանցագործութիւն՝ որ 1915-ին խլեց հայ ժողովուրդի կէսին կեանքը: Մեր ամբողջ մոլորակի բոլոր ժողովուրդները նախըզդուշացնող յուշարձան»:

Այնուհետեւ անդրադառնալով վէպի գլխաւոր հերոս Գաբրիէլ Բագրատեանի եւ անոր ընկերներու գործօղութիւնեբուն, Միխայիլ Դուդին կը գրէ. «Ամբողջ Թուրքիոյ տարածքին կը կոտորեն Հայերը, բայց կանգուն է Մուսա Լեռը՝ հայկական արիութեան աննուաճելի լեռը: Անոր պահակագունդը ետ կը մղէ Թալէաթի կանոնաւոր զումարտակներու զրոհները: Արնաքամ կ'ըլլայ, բայց կանգուն է Մուսա Լեռը, անոր պահակագունդը ուրիշ ելք չունի: Ան չի գիտեր գերքերը. ետ կը մղէ թշնամին ու յարձակման կ'անցնի: Առանձինն՝ ամբողջ աշխարհի մէջ, ինքնամոռացութեան կը բակով բռնկած, ան չի յանձներ մարդկային իր ոգիի արիութեան բարձունքները: Կանգուն է Մուսա Լեռը: Քառասուն օր ու գիշեր անօթի, առանց հացի ու վառօդի: Կանգուն է ու կանգուն կը մնայ իրրեւ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներու, ամբողջ մարդկային եղբայրութեան համար տոկունութեան օրինակ: Անմահ են Մուսա Լերան հերոսները, անոնց սխրագործութիւնը յաւերժ կը մնայ իր իսկ ժամանակի հոգւոյն մէջ»:

×

ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԹԱՏՐՈՆԻ
ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՄՆԵՐԸ

Երեւանի Դրամատիկ Թատրոնին մէջ ներկայացուած է Դոստոյեւսկիի «Ապազոլը» թատերախաղը, բեմադրութեամբ Հրաչեայ Ղափլանեանի: Բեմադրութեան մասնակցած են Արմէն Ջանդիկեան, Նորայր Եւդենի Սոֆրոնով, երաժիշտ Ալէքսէյ Զայկովսկի: Ներկայիս բեմադրութեան կը պատրաստուին Գէորգի Ցարութիւնեանի «Երբ ծաղկում է խնձորենին» եւ Պերճ Զէյթունցեանի «Վերջին խաղը» թատերախաղերը:

×

ՀԱՅ ԵՒ ՎՐԱՑԻ
ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ
ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԱԾ ՄՈՍԿՈՒԱ

Մոսկուա տեղի ունեցած նուագահանդէսի մը ընթացքին մեկնաբանուած են Հայաստանի եւ Վրաստանի երաժիշտներու գործեր: Այսպէս հնչած են Եղուարդ Ղազարոս Սարեանի նոր համանուագները, ինչպէս նաեւ վրացի երաժիշտ Օթար Թաքթաքիշվիլիի «Գուրիական երգեր» խաղաքը:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՇՏ ԹԱԼԱԹԻ ՄԱՍԻՆ

———×———

Թուրք մամուլը կը շարունակէ սիւնակներ նուիրել Թալաթի: Այս անգամ Օսմանեան կայսրութեան պետական գաղտնի «Իթահատ կազմակերպութեան» նախագահներէն Էշրէֆ Սէնէր Գուշճուօղլուն է, որ կը պատմէ. -

×

- «Մահմուտ Շէվքէթ Փաշայի սպանութիւնը, առիթ մը եղաւ որ Պոլսոյ հրամանատար Ճեմալ Փաշա սկսի ընդիմադիրներու մաքրագործման աշխատանքները: Արդարեւ Ճեմալ Փաշա, ոտնակոխելով հանդերձ իրաւական կարգերը, իրրեւ թէ երկրին մէջ անդորրութիւն ապահովելու նպատակով, եկած էր Սինոպի եւ Պօտրումի բերդերը քաղաքական աքսորեալներու խումբերով լեցնել: Պատերազմական երկու Ատեաններ, տեւական աշխատանքի մէջ էին այս ուղղութեամբ:

Սայիտ Հալիմ Փաշայի դահլիճը կազմըւած էր եւ Թալաթ՝ Ներքին Գործոց նախարարութեան գլուխն էր:

Այդ շրջանին էր, որ օր մը պատերազմական նախարարութեան մէջ, սենեակս եկաւ ու երբ գլուխ - գլխի կը գտնուէինք ըսաւ. -

- Ճեմալը ամէն կողմ իշխան Սապահատտինը կը փնտռէ: Ես ատուգած եմ իր գտնուած տեղը: Իր մօրը՝ Սենիհա Սուլթանի Գուրուչէշմէի ապարանքին մէջ կը մնայ: Զերբակալութենէն առաջ, ի՞նչ ձեւով որ կարենաս, մարդը Ջանայ սահմանէն դուրս հանել:

Իշխան Մէհմէտ Սապահատտին, Տամատ Մահմուտ Փաշայի զաւակն էր ու իր գիտութեամբ թէ երկրին մէջ եւ թէ համաշխարհային չափանիշով արժէքաւոր մտաւորական մըն էր: Ջեմ գիտեր թէ ի՞նչ գործ ունէր քաղաքական կեանքի մէջ: Այդ խառնակ օրերուն եթէ ձեռք անցնէր, անպայման փորձանք մը կրնար գալ իր գլխուն: Առնուազն կամ Սինոպի եւ կամ Պօտրումի աքսորեալներուն մաս կը կազմէր:

Օսմանեան Պալատականներու մէջ մեծերիմ բարեկամներ ունէի: Անմիջապէս շարժման անցայ ու աւելի վերջ խալիֆա եղող Ապտիւլմէճիտի միջոցաւ կրցայ կապ հաստատել Սենիհա Սուլթանի հետ: Անճիւս հանդէպ վստահութիւն ունէին: Երկու գիշեր յետոյ, Գուրուչէշմէի ծովափնեայ ապարանքին նաւակներու յատուկ բաժնին մէջ հանդիպեցայ իշխան Սապահատտինի, որ մինչեւ այդ օր պահուած կը մնար Սենիհա Սուլթանի ննջասենեակի մեծ պահարանին մէջ: Վերջապէս ապահովեցի անոր կնոջական զգեստաւորումով ծպտուած ձեւով մը, նաւամատոյցի մէջ խարխափած անգլիական Մեծն Վիքթորիա չոգենաւ մուտքը, ուր հասաւ ձիաւոր փակ կառքով մը:

Մինչդեռ, եթէ երկրին համար խնդիրը վտանգաւոր մարդ էր ան, իմ աւագ պարտականութիւնս էր զայն ձերբակալել: Սակայն, բոլոր շրջանի իշխանութիւններու մէջ այսպիսի հակասութիւններու կարելի է հանդիպիլ յաճախ:

Երբ, իր փախաքին կատարուած ըլլալը տեղեկացուցի Թալաթի, ան մէկ կողմէն ուրախացաւ, մէկ կողմէն տխրեցաւ:

«Մեծապէս չնորհակալ եմ էշրէֆի ... այսպիսի արժէքաւոր գլուխ մը չատ դժուար կը հասնի: Ազատեցաւ, ըսելով իր ուրախութիւնը յայտնեց, բայց անմիջապէս աւելցուց.

- Տե՛ս, ինչպէս իրար ուտելով կը ըզբաղինք: Մեր այս վիճակին մէջ արտաքին թշնամիի հարկ չկայ արդէն: Ի՞նչ բանն է որ չենք կրնար բաժնել չեմ գիտեր:

Բոլորովին տարբեր խառնուածքի տէր մարդ մըն էր ան:

ՀԵՏԵԻԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՒՕՐԵԱՅԻՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

Այս կարճ խորագիրը կը գործածենք նախախրատութեան կարգով: Առաւել եր - կար եւ պատկերաւոր խորագիրներ եւս կարելի է օգտագործել մեր յօդուածին կապակցութեամբ: Կը նախընտրենք կար - ճը, սեղմը:

Տարիներէ ի վեր, Հայաստանի կառա - վարութեան կարգադրութեամբ կը գոր - ծէ այսպէս կոչուած Տերմինաբանական Կոմիտէն (*): Հիմնական նպատակը կը մնայ յստակ եւ կարելի կը դառնայ ամ - փոփել քանի մը կէտերու մէջ:

- Նպաստել գրական լեզուին զարգա - ցումին՝ անհրաժեշտութեան պարագային կազմելով նոր բառակապակցութիւններ եւ բառեր, օրուան նոր պահանջներուն համաձայն: Ռուսերէնէն, որ ազգամիջ - եան հաղորդակցութեան լեզուն կը նը - կատուի Սորհ. Միութեան բոլոր ժողո - վուրդներուն համար, ինչպէս նաեւ այլ լեզուներէ փոխ առնել հայերէնին մէջ գո - յութիւն չունեցող եւ համապատասխանը հայերէնով կազմելու կարելիութենէ գուրկ բառեր եւ բառակապակցութիւն - ներ. նման պարագաներուն զանոնք պատ - շաճեցնելով հայերէնի արտասանական եւ ուղղագրական կանոններուն ու ձեւե - րուն: Կարգ ու կանոն մտցնել հայերէնի քերականութեան մէջ. նոյն իմաստով գործածուող օտար - հայ բառերէն ընտ - րել հայերէնը. Թոյլ չտալ մեր լեզուին քերականական կառոյցին խորթ բառերու եւ արտայայտութեանց ձեւերու գործա - ծութիւնը, այլ խօսքով լեզուին ներքին օրէնքները խեղաթիւրող եւ լեզուին զար - գացումը արգիլող արտայայտչական ձե - ւերը եւ եղանակները. զգալի տառապար - ձութեան հարցերով՝ նկատի առնելով հա - յերէնի հնչիւնի եւ բառակազմի առանձ - նայատկութիւնները. անաղարտ պահել հայերէնը՝ պայքարելով անհարկի նո - րամուտ բառերու դէմ. արգիլել, որ հա - յերէնը խճողուի բարբառային գարձը - ւածքներով, ժողովուրդին անհասկնալի եւ անտեղի - անիմաստ բառերով եւ - այլն: (**)

Այս հիմնական առաջադրութիւններէն առաջնորդուելով, Տերմինաբանական Կո - միտէն տարիներէ ի վեր առաջարկներ կը ներկայացնէ՝ ընդհանուր քննութեան ենթարկելով զանոնք եւ կամ ալ յստակ ո - րոշումներ կուտայ:

Այս Կոմիտէին կազմութիւնը անհրա - ժեշտութեան մը արդիւնք կը նկատուի, որովհետեւ, ինչպէս կը գրէր իր ատե - նին, 1977-ին, պատասխանատուներէն մէ - կը, ազատագրուած հայերէնով կը տրուին հրամանները, կը գրուին գրութիւններ, հրապարակ կը հանուին չրջաբերական - ներ, կը սահմանուին դատավճիռներ: Ա - ռաւել եւս անհանդուրժելի կը նկատուի, երբ մայրենի լեզուին քերականական - լեզուական օրէնքները կ'անտեսեն մամու - լը, ձայն - պատկերասփիւռը: Ճօղուա - ծոգիրը այլ օրինակներու կարգին կը յի - չատակէր Առողջապահութիւն ամսագի - րին մէջ հրատարակուած հետեւեալ պար - բերութիւնը. - Եթէ դէմքը խիստ գրգռու - ղ է, սափրուէք ելեկտրական սափրիչով ... ինչո՞ւ անգէտ պէտք է լինել, չի - մանալու համար, որ սափրիչը մարդ է եւ ոչ թէ ածելի: Կալիֆիոռնիոյ շրջանային թերթի միայն մէկ համարում թոյլ են տրուած 57 լեզուատեսական, բերականա - կան եւ ուղղագրական սխալներ: Ցաւոք սրտի, այդ կարգի սխալներից զերծ չեն նաեւ մեր Հանրապետական թերթերը: Այ, դա է, որ փչացնում է մեր լեզուին:

Արդ, այժմ ի՞նչ փոփոխութիւններ՝ յառաջդիմութեանց իմաստով կարելի կ'ըլլայ նկատել մամուլին գրութիւննե - րում և ձայն - պատկերասփիւռի հաղոր - դումներուն մէջ: Կոմիտէին նախագահը՝ Ցուվհ. Բաղդասարեան դեռ վերջերս կը հաստատէր, այս անգամ Գրական Թերթ չաբաթաթերթին մէջ, թէ ներկայիս պէտք չկայ յոռետես, անոր խօսքով՝ վատատես ըլլալու, քանի օրաթերթե - րուն, ամսագիրներուն եւ ձայն - պատ - կերասփիւռի գրութիւն - հաղորդումնե - րուն մէջ անհամեմատ կերպով բարե - լաւուած է լեզուն, անոր խօսքով՝ լեզուա - կան կուլտուրան: Առանք կը չարագրուին եւ կը ձայնասփռուին գրական պատչաճ մակարդակով, չարագրութիւններու եւ դարձուածքներու պարզ եւ յստակ ոճով, մատչելի եւ ինքնատիպ ոճով:

Կոմիտէին քննութիւնները, այնուամե - նայնիւ, ցոյց կուտան, թէ դեռ օրաթեր - թեր եւ ամսագիրներ կան, որոնց հայե - րէնը քննադատելի երեսներ կը պարզէ: Բազմաթիւ յօդուածներ կը կարդացուին դժուարութեամբ, որովհետեւ կը գրուին սովորական նշանախօսքերով, կը ներկա - յացուին անհասկնալի, խճողուած միա - քերով եւ նախադասութիւններով: Կը ներկայացնէ օրինակներ, որոնցմէ մէկը կը մէջբերենք. - սէրը ձգտում է տիրա - պետել իրեն առաջացնող անհրաժեշտու - թեան ու վերջինիս հետ կապուած օքի - եկտներին ու սուբիեկտներին ... Դէ, ըն - թերցող, արի ու բան հասկացիր:

Կոմիտէին նախագահը կը յիշեցնէ այս առթիւ տարրական օրէնք մը, այն թէ լեզուին հարստութիւնը միտքի հարըս - տութիւն կը նշանակէ: Քիչ բառերով չատ բան ըսել, թարմ միտքեր եւ խոր զգացումներ յայտնել, քանի լեզուին ար - ժանիքը պաճուճազարդութեան եւ ճոռո - մաբանութեան մէջ չէ, ոչ ալ վարժ սա - հուն բառերու առատ գործածութեան մէջ: Կարեւորը, կ'աւելցնէ ան, լեզուի պարզութիւնն ու յստակութիւնն է, ի - մաստներուն ճշդիւ արտայայտութիւնը, հնչեղութիւնը: Առանք կը վերաբերին բո - լորին, ինչ ալ ըլլան առանց մասնագի - տութիւնները եւ նիւթերը:

Դերասանին բեմէն արտասանած խօսքը պէտք է հնչէ անթերի առոգանութեամբ և ճիշդ չեշտադրութեամբ, ժողովներուն, նիստերուն որոշումները պէտք է տրուին անխախտ, մաքուր հայերէնով, համերգին ազդագիրը պէտք է գրուի, տնօրէնին, նախարարին հրամանը պէտք է բանա - ձեւուի քերականական եւ լեզուական կա - նոններուն համապատասխան:

Կ'ընդգծէ, թէ մայրենի լեզուին մաք - րութեան եւ անաղարտ պահպանումին չահը կը պահանջէ անշեղ կերպով հետե - ւիլ Լենինի ցուցմունքին՝ պատերազմ յայտարարել օտար բառերի անիարկի գործածութեանը ... խօսել պարզ ու հա - սարակ՝ մասսային մատչելի լեզուով, վճռականապէս դէն նետելով դժուար հասկանալի տերմինների, անգիր արուած, պատրաստի, բայց մասսային դեռեւս անհասկանալի օտար բառերի, նրան անծա - նօթ լոզունգների, բնորոշումների, եզրա - կացութիւնների ծանր հրետանին:

Տնօրէնին եզրակացութիւնը չատ յստակ է, երբ կ'ըսէ, թէ ուրեմն ուսումնասի - րենք, դուրգուրանք, պահպանենք ու ճո - խացնենք մեր լեզուն, մեր պեղեցիկ, մեր անփոխարինելի լեզուն:

Լեզուագէտ եւ լեզուաբան Գէորգ Ջա - հուկեան, հարցազրոյցի մը ընթացքին կը պարզէ մեր լեզուին առանձնայատկու - թիւնները նախ չեշտելով որ, հայերէնը աչքի կը զարնէ իր ճկունութեամբ, բա - ռակազմութիւններ ստեղծելու իր լայն կարելիութիւններով, անսահման կարո - ղութիւններով: Կ'ըսէ, թէ օրինակ սեմա - կան լեզուները բառաբարդութիւններ ըս - տեղծելու գրեթէ հնարաւորութիւններ չունին, ինչ կը վերաբերի թրքական լե - զուներուն՝ սակաւ չափով: Կրնանք, կ'ը - սէ ան, ստեղծել այնպիսի բառեր, որոնք ուրիշ լեզուներուն մէջ երբեմն անթարգ - մանելի կը մնան (արեւահամ, արեւա - վառ, արեւադէմ եւայլն): Դիտել կու - տայ սակայն, թէ այս կարելիութիւնները յաճախ կը չարաչահուին ստեղծելով բաղ - մաբաղադրիչ այնպիսի բառեր, որոնք թ'է հնչիւնի, թ'է իմաստի կազմով ծանր կը կշռեն:

Այնուամենայնիւ, հայերէնը ունի ո'չ միայն վերջածանցներու, այլեւ նախա - ծանցներու զարգացած եւ իմաստալից նրբերանգները: Այս առումով հայերէնը կարելի կը դառնայ բազդատել, համեմա - տել, օրինակ, ռուսերէնին, գերմաներէ - նին եւ այլ լեզուներուն հետ, որոնք որոշ կերպով առաւելութիւններ ունին թրքա - կան լեզուներուն բազդատմամբ, քանի ա - ռանք, ընդհանրապէս նախածանցներ չունին:

Լեզուագէտին հաստատումով մեր լե - զուն պատմական դէմքի վրայ լայն ուղի մը արձանագրելով եւ ունենալով գրա - կան քանի մը լեզու, մեծ կարելիութիւն - ներ ունի արտայայտելու թ'է հին եւ թ'է նոր գաղափարներ: Աւելին՝ ապրելով տարբեր ժողովուրդներու կողքին, չփում ունենալով այլազան մշակոյթներու հետ, հայերէնը ձեռք կը ձգէ արտայայտու - թեան նոր հնարաւորութիւններ՝ աւելի հարստացնելով իր բառակազմը: Դրա ա - պացոյցն է այն, որ հայերէնով հարազատ են հնչում թ'ւ եւրոպական թ'ւ արեւելեան հեղինակները: Քիչ լեզուներ ունեն նման հնարաւորութիւն:

Հայերէնը, իրրեւ լեզու ունի հոմանիշ - ներու մշակուած համակարգ: Ասիկա կա - րելիութիւն կ'ընծայէ անոր արտայայտե - լու միտքի նրբերանգներ՝ նիւթին համա - պատասխան բառերով, արձանագրելով լայն արտայայտութեան կերպեր, առանց կրկնութիւններու: Կրնայ խուսափիլ մխո - րինակութիւններէն, միապաղաղ խօսքե - րէն:

Վերջապէս հայերէնը ունի բազմաթիւ բարբառներ. առանք կարելի է օգտագոր - ծել գրականութեան մէջ՝ խօսքը գարձը - նելով բազմազան, արտայայտիչ. տեղա - կան երանգ ներմուծելով ըստուածին մէջ:

Գ. Ջահուկեանի համոզումով կապը պէտք է աւելի սերտ դառնայ լեզուաբաններուն եւ գրա - գէտներուն միջեւ. համատեղ քննու - թիւններ պէտք է կատարուին. լեզուա - բանները պէտք է գրական լեզուի մասին արտայայտուին, պէտք է մատնանշեն տա - րածուած սխալները, վրէպները, նկատե - լի գարձած թերութիւնները, որոնք, ցա - ւոք քիչ չեն:

Լեզուագէտ - լեզուաբանին եզրակա - ցութիւնը յստակ կը մնայ հետեւեալ յայ - տարարութեան մէջ. այն թէ՝ հայերէնը աշխարհի հարուստ, ճկուն, բազմերանգ լեզուներէն մէկն է: Հայերէնով կրնանք արտայայտել մարդկային ամէն զոյավի - ճակ, հոգեբանական նրբութիւններ: Այս իրողութեան կը նպաստէ մեր լեզուին հա - րուստ բառապաշարը և արտայայտութեան հնարաւորութիւնները... Բայց մենք՝ գր - րողներս, յաճախ չենք կարողանում օգ - տրել մեր լեզուի ամբողջ հարստութի - ւնից, որի հետեւանքով էլ բառերը մեր աչ - քի առաջ մեռնում են, կորչում, մոռաց - ւում: Ծնւում է մի տաղանդաւոր գրող եւ վերակենդանացնում է մեռած թուացող բառերը, արթնացնում քնած բառերը: Խօսքս վերաբերում է եւ գրաբարեան, եւ աշխարհաբարի երկու տարբերակների՝ արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի բառերին:

Նոյն հարցազրոյցին՝ տպուած Գրական Թերթին մէջ, կը մասնակցի նաեւ Հայաս - տանի Գրողներու Միութեան նախագահը՝ Վարդգէս Պետրոսեան:

Այս վերջինին համար գրագէտներէն ամենք կ'օգտուին լեզուական հարստու - թիւններէն՝ գրաբարէն մինչեւ բարբառ - ները, առօրեայ խօսակցական լեզուն: Ի դէպ բարբառը անոր համար գաւառ բիւրեղութիւններ ունի, սեղմ, արտա - յայտչական յատկանիշներ: Պէտք է դիտ - նալ օգտուիլ ո'չ թէ սահմանափակ բար - բառային խօսքերէն, այլեւ ժողովուրդին խօսակցական լեզուին մէջ մուտք գոր - ծած բառերէն, արտայայտութեան եղա - նակներէն:

Իրրեւ օրինակ կը յիշատակէ հանրա - կատքի մը մէջ լսած խօսակցութիւն մը. - Լենինականցին բան մը կը բացատրէ, Ա - խալքալաքցին չի հասկնար, ապա Լենի - նականցին չոր գլուխ կ'անուանէ Ախալ - քալաքցին: Այս վերջինը կը վրդովի.

- Դու ինձ դիտե՞ս, բա ես չոր գլո՞ւխ եմ, հինդ երեխայ ունեմ:

- Ի՞նչ էնեմ, երեխան ինչ գործ ունի, որ դու բան չես հասկանում:

Վէճին պատճառն այն էր, որ գլուխ բացատրութիւնը Լենինականի մէջ կը նը - շանակէ ուշ հասկցող, Ախալքալաքի մէջ՝ անգաւակ:

Հետաքրքրական օրինակ է, քանի կը նշանակէ, թէ բարբառային դարձուածք - ները խիստ ազգային ըլլալով հանդերձ, ունին նաեւ իրենց զուտ տեղական ի - մաստները: Գրագէտին պարտականու - թիւնն է գիտնալ այս տարբերութիննե - րը: Գրողներու Միութեան նախագահին տեսակէտով պէտք չէ վախնալ բարբառ - ներէն, քանի ատոնք հայերէնին տարբե - րակները կը պարզեն: Ուրեմն՝ խօսքը բարբառին մասին չէ, այլ անոր ճաշա - կով ընտրութեան մասին է:

Հետեւաբար, ամէն բարբառ, նաեւ խօ - սակցական լեզուն ունի իր բոյրը, համը, գեղեցկութիւնն ու չքեղութիւնը: Վ. Պետրոսեանի տեսակէտով, եթէ կ'ուզենք ունենալ համաժողովրդական լեզու, պէտք է քաղել այդ բոյրը, համը, չքե - ղութիւնը, գեղեցկութիւնը, միաւորել, գարձնել գոյն համընդհանուր: Այս ի - մաստով ալ համաժողովրդական բոլոր բառերն ու ձեւերը պէտք է համարիլ պե - րական:

Գրագէտին տեսակէտով բառեր եւ բա - ռիմաստներ կան, որոնց հայերէնը պո - յութիւն չունի, օրինակ մեթրօն: Նման բառերուն եւ բառիմաստներուն հայերէնը պէտք է ստեղծել եւ ժողովրդականացնել, որովհետեւ, երբ ժողովուրդը կը սկսի գործածել ոչ - հայերէն բառը եւ կը վարժուի ասոր, ապա դժուար կը դառ - նայ նոր հայերէն բառին ներմուծումը, երբեմն, նոյնիսկ անկարելի:

Հարցազրոյցին ընթացքին կ'ըսէ. - Ես իսկ չեմ հաւանում հեռուստացոյց բա - ռը, բայց այն ստեղծուեց ժամանակին եւ այժմ մտել է կենցաղ: Ոմանք մի ժամա - նակ կասկածում էին, որ կանգառ բառը դժուար թէ դառնայ գործածական: Այժմ արդէն այն մեզ համար սովորական բառ է: Ասեմ նաեւ, որ չպիտի վախենանք նոյն երեւոյթը երկու - երեք բառերով անուանելուց, դրանք ժամանակաւորա - պէս զուգահեռ գործածելուց, որը ժողո - վուրդն ընդունեց, նա էլ կը դառնայ գոր - ծածական:

Հոս, այս տողերով փորձեցինք մայրե - նի լեզու ընդհ. խորագրին տակ ներկա - յացնել Տերմինաբանական Կոմիտէին ա - ռաջադրանքները եւ այս առթիւ նաեւ, չատ մը տեսակէտներ հայերէնին ա - ռանձնայատկութիւններուն եւ անոր ներ - կայացուցած այժմու պատկերին մասին Հայաստանի մամուլին, ձայն - պատկե - րասփիւռին մէջ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) Ասոր կողքին կը կազմուի նաեւ Մա - թեմատիկայի Տերմինաբանական Յանձ - նաժողովը՝ խնամքով մշակելու եւ սահ - մանելու համար ուսողագիտութեան վե - րաբերեալ բառեր, բացատրութիւններ, նոր իմաստներուն հետ կապուած: Որով - հետեւ, ինչպէս կը գրէր իր ատենին, 1977-ին, Փրոֆ. Վ. Սաղաթելեան. - մի շարք տերմիններ սխալ են թարգմանուել, շատ տերմիններ սկսել են սխալ գործած - ւել ... Սա լուրջ վնաս է հասցնում աշա - կերտների մաթեմատիկական եւ լեզուա - կան կրթութեանը:

(**) Կոմիտէին տուած որոշումներուն մասին կը խուսափինք կարծիք յայտնելէ, ոչ լեզուագէտ եւ ոչ ալ բերականագէտ ըլլալով: Սակայն գաղափար մը կազմե - լու համար մէկ քանի օրինակներ. - երե - ւանի Մեթրօ-ին շինութեան առիթով կը սահմանուին շարժակազմ, շարժասան - դուխ, բազրեփոկ, ճաղաշար, հսկիչ կէտ: Սեսիայի տեղ գործածել նստաշրջան եւայլն:

Ժ. Մ.

LIVRES REÇUS

LES ARMÉNIENS
EN COUR D'ASSISES

Terroristes ou résistants ?

Compte-rendu sténographique du procès de Max Hraïr Kilndjian inculpé de tentative d'assassinat contre M. Dogan Turkmen, ambassadeur de Turquie à Berne (Suisse).

Aix-en-Provence, 22-23 janvier 1982

Ed. Parenthèses, 13360 Roquevaire.

ԱՅՍՕՐՎԱ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

= ՀԱՅԱՍՏԱՆ =

ՍԱՐՈՒ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻ

ԿՈՂՈՓ

Ասի ես ամեն ինչ, ու ես ինձնից
Ոչ մի բան չթաքցրի ձեզ համար,
Ասի, որ ինձ համար ամեն ինչ
Ավելի թանկ է ամեն ինչից։
Ասի, որ ինձ համար ամեն ինչ
Ավելի թանկ է ամեն ինչից։
Ասի, որ ինձ համար ամեն ինչ
Ավելի թանկ է ամեն ինչից։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Վիքթոր Կարտոն - Կաքաւեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 30-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԻՔԹՈՐ ԿԱՐՏՈՆ ԿԱՔԱՒԵԱՆԻ

մահուան 10-րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տոքթ. եւ Տիկին Սերժ Սիմոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունուար 30, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին իրենց հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան 13-րդ՝

եւ մօր՝

ԱՐԱՓՍԻ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցներուն առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Փետր. 6-ին, Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիին (Փրատօ) մէջ, յաւէտ բաժնուած ընկերուհինե-րու. - Շնորհիկ Շահլամեան, Նարկիզ Քիւրքիճեան, Վալանդին Շահպազեան, Համասփիւռ Զաթիկեան, Սոֆի Ոսկեան, Թագուհի Գասպարեան, Գէորգ Գասպարեան, Զապէլ Պեզիկեան, Արուսեակ Տէր-Գէորգեան, Վարդուհի Մելգոնեան, Աննա Կապրիէլեան, Հայաստան Տէրոյեան, Աշխէն Պօղոսեան, Ազնիւ Յակոբեան, Սարա Մուրատեան, Նարդուհի Տօնա-պետեան, Մարիամ Մաղաքեան, Արաքսի Քիւրքէլեան, Կարապետ Պօլիկեան, Ար-փինէ Պեզիրճեան, Արմենուհի Եորղանց-եան, Զապէլ Արզումանեան, Շաքէ Թա-պիպեան, Մարի Փափազեան, Համաս-փիւռ Գոճազըզեան, եւ բոլոր մահացած հին եւ նոր ընկերուհիներուն յիշա-տակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա-տակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. - Նշան Քիւրաճեան ի ը կնոջ՝ Իսկուհի Քիւրաճեանի եւ զաւմէ-կին՝ Յակոբ Քիւրաճեանի յիշատակին 200 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

×

ՊՈՒՔ - ՊԻԼ - ԷՌ. - Տէր եւ Տիկին Վար-դեվառ Գամպերեան կը նուիրեն 100ական Ֆ. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան եւ «Ցառաջ»ին ի յիշատակ իրենց եղբօր եւ աներձագին կարապետ Գամպերեանի մահ-ուան Ա. տարելիցին առթիւ։

×

ՍԷՆԹ - ՄԱՐԿՐԻԹ - ՄԱՐՍԷՅԼ. - Տի-կին Արմենուհի Մանուկեան, իր ամուս-նոյն Արմենակ Մանուկեանի մահուան ա-ռիթով, 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

×

Տոքթ. Սէրժ Սիմոնեան իր ծնողաց՝ Յովհաննէս եւ Արաքսի Սիմոնեանի ան-թառամ յիշատակին հետեւեալ նուէրնե-րը բրած է. - Ալֆորվիլի Հայ Երիտա-սարդաց Միութեան եւ Հայ Սկաուտներու Միութեան 500-ական, Դպրոցասէր Աղջը-կանց վարժարանին, Ս. Մեսրոպ վարժա-րանին, Ալֆորվիլի Եկեղեցիին, Իսի-Լէ-Մուլինոյի վարժարանին 1000-ական Ֆ., Ազգատախնամ Ընկերակցութեան՝ տասը հազար Ֆրանք։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աբշալոյս Մելտոնեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Վահրամ Քըմքըճ-եան եւ զաւակները փոխան ծաղկեպսակի 400 Ֆ. կը նուիրեն Ալֆորվիլի Ս. Մես-րոպ կրթարանին եւ 200-ական Ֆ. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբին (առանձ. «Ցառաջ»էն), Ուսանողներու Օգն. Մարմնին եւ «Ցառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չը-նորհակալութեամբ առացած է 100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Մանուկեանէ, 100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Այանեանէ։ Նաեւ Նոր Սերուն-դին 100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Մանուկեանէ։

LA LANGUE ARMENIENNE à EXPOLANGUES

LE CENTRE DE RECHERCHES SUR LA DIASPORA ARMENIENNE
en collaboration avec : **LES EDITIONS ASTRID**
L'ASSOCIATION OURARTOU
LES BALLETS ARMENIENS
et avec l'aide de la **LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN**

participe à **EXPOLANGUES**, première exposition internationale des langues et des cultures organisée sous le haut patronage de M. François MITTERRAND, président de la République française, de l'UNESCO et de dix Ministères Français, qui se tiendra au :

GRAND PALAIS
avenue Winston Churchill, 75008 Paris
du vendredi 28 janvier au mardi 1er février
de 10 heures à 19 heures
(vendredi 28 ouvert aux professionnels)

Des visites de groupe (élèves, étudiants, membres d'association) peuvent être organisées sur notre stand ALLÉE E n° 31

Pour tout renseignements, contacter :
C. R. D. A.
47, rue de Cléry, 75002 Paris
tél. 236-91-57

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, բո-լոր ընկերուհիները կը հրաւիրէ ընդհ. ժողովի, Երկուշաբթի, Յունուար 31, ժամը 14·30-ին եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, բաժակ մը թէյի շուրջ։

Կարեւոր օրակարգ։

SUPERGALA ARMÉNIEN
AU PROFIT DU TEBROTZASSERE
retenez cette date :
dimanche 8 mai 16 h 30

BIENTOT ...

Le spectacle de danse de la Compagnie BOLIKIAN au Centre Culturel de Villeurbanne dimanche 6 février à 15 h. 30. organisé par la Maison de la Culture Arménienne de Decines
chorégraphies :
ANAHIDE
NANOR
REQUIEM DE MOZART
POESIE POUR LA FEMME

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 50-ամեակի հան-դիսութիւններու կարգին՝

– Ճ Ա Շ –

MAISON DES CENTRAUX
8, rue Jean-Goujon, 75008 Paris

Կիրակի, Փետրուար 6,
ժամը ճիշդ 12-ին։

Ընկերակցութեան 1982-ի Գրական Մրցանակը կը տրուի՝

ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՑԵԱՆ - ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական պատշաճ յայ-տագիր։

Ճաշագին՝ 100 Ֆ.։

Տեղերը ապահովելու համար հեռա-ձայնել՝ 780 - 82 - 58 եւ 985 36 53։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Գանէս-Քաշանի մասնաճիւղի տարեկան պար-հանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին։

L'UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE

organise un

dîner débat avec HENRI VERNEUIL

ACHOD MALAKIAN : un Arménien de Marseille
HENRI VERNEUIL : un homme de cinéma célèbre

avec le concours de l'Union Médicale Arménienne (U. M. A. F.)
débat animé par le Professeur ROBERT ASSADOURIAN

Vendredi 4 Février à 20heures
dans les salons du Concorde Palm-Beach

Prix : 180 F
Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget, tél. 37-75-97 et 93-54-52

MAISON ARMÉNIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12-14, rue Saint-Bazile .. 13001 Marseille

AU THEATRE NATIONAL DE MARSEILLE « La Criée »
30, quai de Rive Neuve

Dimanche 6 Février à 16 heures

COULEURS D'ARMÉNIE

CHANTS ET DANSES

ANGÈLE GARABÉDIAN
accompagnée au piano par JULIETTE YILMAZIAN

VICKEN
ET SES GUITARISTES

LA TROUPES DE DANSES POPULAIRES **« A N I »** de la M.A.J.C.

prix unique d'entrée : 60 F

Pour les billets s'adresser à :
STUDIO REX - 2, rue Bernard du Bois, 13001 Marseille
M. A. J. C. - 12-14, rue St. Bazile
F. N. A. C. - Centre Bourse
HILTON - place Sadi-Carnot, 13002 Marseille
BOTIPOP - 29, rue de Rome, 13006 Marseille

Cabinet TERZIYAN
(TOUTES ASSURANCES)
21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 282 01 41

20 ANNÉES D'EXPÉRIENCE A VOTRE SERVICE
POUR TOUS VOS PROBLÈMES D'ASSURANCES

n'hésitez pas à nous consulter

ՁԵՐ ՏՈՒՆԸ, ԿԱՌՔԸ, ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ, ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐԸ,
ՄՈՒՇՏԱԿԸ, ԿԵԱՆՔԸ ՅԱՐՄԱՐԱԳՈՅՆ
ԵՒ ԼԱԽԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԼ ԿՈՒԶԷ

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ
ԹԷՐՋԵԱՆ ԳՐԱՒԱԵՆԵԱԿԻՆ

THEATRE DES CHAMPS-ÉLYSÉES
PARIS

DIMANCHE 20 MARS
à 16 heures 45

CHANTS ET DANSES D'ARMENIE

chorale SIPAN-KOMITAS
Direction G. APRIKIAN

ensembie folklorique NAVASART

120 EXECUTANTS

Location : THEATRE DES CHAMPS-ELYSEES
15, avenue Montaigne - Paris 8e

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
29-30
SAMEDI-DIMANCHE
29-30 JANVIER
1983

LE NUMERO: 2.50 F.

ՀԱՅՐԱԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2,50 Ֆ.

58ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.359 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 58e ANNÉE — No 15.359

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊԻՏՈՅԻ ՄԱՀԷՆ ԵՏՔ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ
ԵՒ ԱՅԼ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

———×———

*Բոլորը համաձայն են հաստատելու համար թէ Պիտօ քաղաքական այն հազուագիւտ դէմքն էր, որ իր համոզումները երբեք չզոհեց իր չահուն: Հաւատարմութեան մարդ մը, գոնէ՝ ինք իրեն հաղթող: Իր մահուան լուրը մաս - մեթիանեբրու մօտ չի գրաւեր այն տեղը, զոր կարելի էր ակնկալել երբ նկատի առնուի իր անցեալն ու վարած պատասխանատու պաշտօնները Ֆրանսայի ճակատագրին մէջ, բայց զարմանալու բան չկայ: Քանի տարի է Պիտօ ինքզինքը մոռցնել տըւած էր եւ ինչպէս կը կրէ «Քոթիտիէն տը փարի» «Ճանցանքն ունեցաւ կանխահաւօրէն ծերանալու, այնքան ճշմարիտ է որ ոչ ոք կը սիրէ տեսնել ժամանակին կատարած դերը նման իմացականութեան մը վրայ»: Ոմանք, դուցէ համեմատութեան խախտում մը նկատեն ի տես այն արտակարգ իրարանցումին, որ յաջորդեց Մենդէս - Ֆրանսի մը մահուան, որ միայն եօթը ամիս վարչապետ եղած է եւ Ժ. Պիտոյի մը, որ 1940-ին կը մտնէր դիմադրութեան մէջ, 43-ին նախագահ կը դառնար Դիմադրութեան Ազգ. Խորհուրդին, 44-ին՝ Արտաքին նախարար եւ Տը Կոլի կ'ընկերանար Մոսկուա, ստորագրելու համար Ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքը, 46-ին՝ վարչապետ: 1949-ին կրկին վարչապետ է, յետոյ 53-էն 54 Արտաքին նախարար: Բայց իր հիմնած կուսակցութիւնը՝ Մ. Ռ. Փ. (Հանրապետական ժողովրդական Շարժում) կատաղի ընդդիմադիր է Մենդէսի եւ վերջին երկու կառավարութեանց մէջ վարած իր քաղաքականութիւնը գինքը կը մղէ աւելի մօտենալու անոնց որոնք կը դատապարտէին «լքումներու քաղաքականութիւնը»: 58-ին կը յայտարարէ թէ Տը Կոլի կողքին է, բայց երբ այս վերջինը Ալժերիոյ ինքնորոշման մասին կը խօսի, յուսախաբ է եւ կ'անցնի Օ. Ա. Մ.ի կողմը: Նախագահ կը դառնայ Սալանի հիմնած նոր «Դիմադրութեան Ազգ. Խորհուրդ»ի մը վիճանի համաձայնութիւններէ եաք: Ցետոյ սակայն, փախստական կը դառնայ քանի ձերբակալման հրամանագիր կայ իրեն դէմ եւ մինչեւ ներում (1968) արտասահման կ'ապրի: Վերադառնալէն եաք, քաշուած է բոլորովին քաղաքական կեանքէ ու դրեթէ մոռցուած մէկն է, որ կը մեռնի այսօր, երբ քաղաքական մրթնոլորտը եւ թաղապետական մերձաւոր ընտրութիւնները աւելի կարեւոր «հաւնիներ» են: Մնաց որ Ուրբաթ առաւու ալ լուր տը Ֆիւնէսի մահը քիչ մը աւելի կը նպաստէր, չուքի մէջ ձգելու Պիտօն: Ինչպէս ըսինք սակայն, ով որ գրած է, ինչ հոսանք ալ պատկանի, համաձայն է ընդունելու պարկեշտ քաղաքական դէմքը, հաւատարիմ իր տեսակէտներուն եւ այս առընչութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին Տիկնին Պիտոյի ուղղած ցաւակցական հեռագիրը շատ յատկանշական է. - «Ժորժ Պիտոյի անհետացումը կը տխրեցնէ բոլոր անոնք, որոնք ճանչցած են քաջութիւնը մեծ դիմադրականին, Ժ. Մուլէնի յաջորդը Դ. Ա. Խ.ի նախագահութեան, պետական դէմքին, որ բարձր պատասխանատուութիւններ վարեց Դ. Հանրապետութեան ամբողջ տեւողութեան, եւ ինչ կարծիք ալ ըլլայ, համոզումի մարդը բոլոր պայքարներու զորս խորհեցաւ թէ պէտք է տանէր»: Է. Ֆօռ կը յայտարարէ թէ «արտակարգ արժէքի մարդ մըն էր», Կաթոն Տէֆէռ իր ցաւակցական հեռագրին մէջ, կը մեծարէ վայրկեան հռետորը եւայլն, եւայլն: Մամուլին մէջ Պիտոն լաւագոյնս ներկայացնողն է՝ «Լը Մոնտ» (գլխաւորաբար Ա. Ֆոնթէնի յօդուածով), բայց «Իւմանիթէ» կը հաստատէ թէ. - Ոչ - համայնավար քաղաքական հազուագիւտ մարդոցմէն եղած է իր անհամաձայնութիւնը յայտնող Մ'ինինիի առեն, որ պատերազմէն առաջ ալ ձաղկած է Ֆաշիզմի ծաւալումը:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՓԱԼՄԻի (Իտալիա) բանտէն «Կարմիր Ձոկատ»ներու հիմնադիրը՝ Ռենաթօ Քուռչիօ յայտարարութիւն մը ըրած է իր ընկերներու անունով ալ, ուր կը յայտնէ թէ վերջ կուտան զինեալ պայքարին, հաստատելով իրենց պարտութիւնը: Թէեւ չեն հրաժարիր աշխարհը փոխելու իրենց ծրագրէն, բայց կը հաստատեն թէ. - «Ցեղափոխութեան եւ հակայեղափոխութեան միջեւ պայքարը ոչ կը սկսի, ոչ ալ կը վերջանայ զինեալ պայքարով»: Ինչպէս անցեալին, Քուռչիօ իր այս տէ փրոֆուճոիսը ղրկած է Ռեփուպլիքա Թերթին, որ կը նկատէ այս առթիւ թէ ասիկա կը պատահի երեք օր Մոռոյի դատավարութենէն եաք, ուր 32 անդամներ «Կարմիր Ձոկատ»ներու ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեցան:

Ռ.Ընօ.ի տնօրէնութեան եւ սենտիքա - ներու միջեւ (բացի՝ Ս. Ժ. Ս.) համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ աշխատավարձերու վերաբերեալ եւ հաւանական է, որ աշխատանքը չուտով վերսկսի: Նախարարապետն ու Ներքին նախարարը մահմեդական ծայրայեղներու մասը կը տեսնեն կառքերու գործադուլներու այս չարժումներուն մէջ: Քարերու սենտիքան համաձայն է որ «գաղթող աշխատաւորներու սեմտիբալիզմի մը ծնունդին ականատես են»:

ՓԱՐԻԶի Մէջ Շաբաթ օր տեղի կ'ունենայ «խաղաղութեան եւ ապազինման համար մտաւորականներու» հանդիպումը: Այս առընչութեամբ, Ուրբաթ օրուան «Իւմանիթէ»ին մէջ լոյս տեսած էին Մաքսիմ լը Ֆոռեսթիէի եւ Ռուբէն Մելիքի յայտարարութիւնները: Ռուբէն Մելիք նախաձեռնողներէն է «Արուեստագէտնե - րու եւ գրագէտներու կոչին»: Խաղաղութիւնը, կ'ըսէ Ռուբէն Մելիք, «Անբաժան է ինծի համար դիմադրականութենէն: Կոչ մըն էր պայքարի դրաւողին դէմ, կոչ մըն էր նաեւ խաղաղութեան: Ոգեկոչելով այդ շրջանը, կը մտածեմ Փօլ Էլիւառի սա տողին. «Ի՞նչ կ'ուզէք, գիրար սիրեցինք: ... Շատ կարեւոր է, որ նման չարժում մը գոյութիւն ունենայ Անաթոլ Ֆրասի, Ռոմէն Ռոլանի, Ժօրէսի կամ Պարպիւսի երկրին մէջ»:

ՔԱՌԹԻԷի Ազբնիւ Մոնթէնեգրի դոհրավաճառատան մէջ, մեծ դողութիւն մը կատարուած է Հինգշաբթի օր, երբ որպէս յաճախորդ ներս մտած է մէկը եւ ուզած քանի մը գոհարեղէն նայիլ: Մինչ այդ, մեղսակիցն ալ մտած է եւ զէնքի ըսպառնալիքի տակ պահած երեք պաշտօնեաները: Ապա, իրենք զիրենք առաջնորդել տուած են ներքնայարկը, ուր է արիղը եւ ժողված ինչ որ գտած են: Մէկ միլիառ անթիմ կը նկատուի ինչ որ տարած են: Քառթիէ աշխարհի թիւ մէկ դոհարավաճառը կը նկատուի որ պէս որ ըսակ:

ՍՈՖԻԱՑի մէջ, Պէլքիր Զելենք կրկին հարցազրոյց մը տուած է, ուր կը պնդէ որ երբեք չէ հանդիպած Աղճայի, այլ սինքն անոր որ փորձեց Պապը սպաննել: Զելենք Թուրքերէն խօսած է, մէկը պուլկարերէնի թարգմանած է, ապա՝ ուրիշ մըն ալ անգլերէնի: Հաւանական չի նկատուիր, որ պուլկարական իշխանութիւնները ընդառաջ երթան Իտալիոյ եւ յանձնեն Թուրքը: Զելենք կ'ըսէ թէ ծնած է 1934-ին եւ Թուրքիա ապրած է մինչեւ 1966:

ԵԻՐՈՊԱՑի խորհուրդը քուէի իրաւունքէ զրկեց Թուրքիան, քննելէ վերջ անգամ մը եւս մարդկային իրաւանց բռնաբարումները երկրին մէջ:

ԼՈՒԻ ՏԸ ՖԻՒՆԷՍ Ֆրանսայի չարժանկարի մեծ ֆոմիքը նկատուած չատերու կողմէ, զոհ գնաց սրտի նոր տագնապի մը, 68 տարեկանին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼի Անթէն 2 կայանը ընկաւ, Հինգշաբթի իրիկուն, Մարոքի քաղաքական բանտարկեալներու վերաբերող յայտագիրը, անտեղի նկատելով այդ սփոռումը Նախագահ Միթերանի Մարոք այցելութեան առեն:

ԼԻԹՈՒԱՆԻՈՑ դատախազութիւնը դատական հետապնդումի դիմած է կաթողիկէ քահանայի մը դէմ «ապօրինի եւ հակասահմանադրական գործունէութիւններու համար»: Հ. Սաւրինքաս մաս կը կազմէ հաւատացեալներու իրաւունքներու պաշտպան կոմիտէին, հիմնուած 1978-ին:

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԷՎԻՆԿԻԻԼԻԻ

ՀՈԼԱՆՏԱՑի ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ
«ՑԱՌԱՋ»ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

———×———

Ցունուար 27-ին, Հինգշաբթի առաւօտ «Ցառաջ»ի խմբագրատան մէջ տեսակցութիւն մը ունեցանք Բենիամին Էվինկիւլիւի Հոլանտացի փաստաբան՝ մէկը Օռիի հետ եւ կարգ մը տեղեկութիւններ քաղեցինք մերձաւոր վերաքննութեան դատաւորութեան եւ Բենիամին Էվինկիւլիւի ներկայ վիճակին մասին:

Նախ, թարմացնելու համար յիշողութիւնները, ամփոփենք անցեալ դէպքերը:

Ցուլիս 21-ին էր, որ Ռոթէրտամի մէկ մահափորձ մը կը կատարուէր Թուրք հիւպատոս՝ Քէմալէթթին Տէմիրէլի դէմ: Զորս երիտասարդներ կրակ կը բանային հիւպատոսին կառքին վրայ, առանց սակայն վիրաւորելու իսկ զայն: Կրակը կը չարունակուէր հիւպատոսին հետեւող կառքին վրայ, ուր տեղ գրաւած էին հոլանտացի ոստիկաններ, որոնք իրենց կարգին կը փոխադարձէին եւ կը վիրաւորուէր ու կը ձերբակալուէր 22-ամեայ հայ երիտասարդ մը՝ Բենիամին Էվինկիւլիւ:

Հոկտեմբեր 23-ին, Շաբաթ օր, Ռոթերտամի պատժական դատարանին առջեւ տեղի կ'ունենար հայ երիտասարդին դատավարութիւնը: Պաշտպան փաստաբանն էր՝ մէկը Օռի, որու իր թէքնիք օժանդակութիւնը կը բերէր մէկը Փաթրիք Տէվէճեան: Ցիշենք նաեւ թէ հոլանտական դատարանը (Ռուր տ'Ասիզի դըրութիւն չկայ) ժիւրի չունի եւ պատիժը կը վճռուի երեք դատաւորներու կողմէ: Պաշտպանութեան կողմէ վկայութեան եւքած էին Ժիւլ Վոլֆ, Ժան - Մարի Գառդու: Երկու չաբաթ յետոյ, Նոյեմբեր 6-ին կը տրուէր վճիռը՝ վեց տարի բանտարկութիւն, հիմնուած հետեւեալ կէտերուն վրայ. - Բենիամինի դէմ նկատի կ'առնուէր մեղսակցութեան յանցանք մը, հիւպատոսին մահափորձին արարքին մէջ, նոյնպէս հիւպատոսին կառքին վարորդին, որ ի դէպ հոլանտացի ոստիկան մըն էր: Երրորդ կէտն էր՝ հետեւող կառքին ոստիկաններուն վրայ կրակ բանալը: Հո՛ս, Բենիամին յանգաւոր չէր նկատուեր որպէս ոստիկանները սպաննելու նպատակ ունեցող մէկը, այլ միայն սպառնալիքի փորձ ընող ոստիկաններուն վրայ: Մարդասպանութեան հարցին մէջ, անպարտ կ'արձակուէր: Զորրորդ կէտը կը վերաբերէր զէնք կրելու հարցին, որ յանցանք է:

Բենիամինի պաշտպան փաստաբանը վերաքննութեան կը դիմէր եւ այդ դատը տեղի կ'ունենայ Մարտ 14-ին, այս անգամ՝ Լա Հէյ:

———×———

Ուրեմն ի պատրաստութիւն վերաքննութեան այս դատին է, որ մէկը Օռի Փարիզ ժամանած էր խորհրդակցական հանդիպում մը ունենալու համար մէկը Լըքլէռի (որու պաշտպանողականը, Հըբայր Գիլինճեանի դատավարութեան ընթացքին, մեծ տպաւորութիւն գործած էր), մէկը Փաթրիք Տէվէճեանի եւ Ժերար Շալեանի հետ: Այս առթիւ է, որ մէկը Օռի խմբագրատուն հանդիպեցաւ եւ առիթն ունեցանք նոր տեղեկութիւններ առնելու:

Վերաքննութեան ընթացքին, դատավարութիւնը դրեթէ ծայրէն կը կրկնուի եւ երեք նոր դատաւորներ կը քննեն հարցը: Նոր վճիռը կը տրուի 14 օր եաք, պահիժը կրնայ հաստատուիլ, նուազիլ կամ ծանրանալ: Հաստատուելու կամ ծանրանալու պարագային, պաշտպանութիւնը նոր զէնք մը ունի՝ Բեկանիչ Ատեանի դիմել: Պաշտպանութիւնը կը միտի առարկել թէքնիք եւ իրաւական հարցերու մասին եւ ծանրանալ նաեւ Թուրքիոյ բռնած ժխտական դիրքին վրայ: Պարզ է, որ հոլանտական հանրային կարծիքը չատ աղօտ գաղափար մը ունի 1915-ի ցեղասպանութեան եւ հայկ. հարցին մասին: Փաստաբանն իսկ, այս դատավարութեան առթիւ է, որ կ'ընդլայնէ իր ունեցած ծանօթութիւնները: Հոլանտերէն լեզուով չատ հրատարակութիւն չկայ այդ առնչութեամբ:

Ներկայիս, Բենիամին Լա Հէյ-ի բանտը փոխադրուած է եւ խիստ հսկողութեան ենթակայ: Մէկը Օռի յաճախ կ'այցելէ իրեն, խօսակցութիւնը կը կատարուի՝ անգլերէն: Բենիամին արդէն անգլիական գրականութիւն կ'ուսումնասիրէ, զբաղացնելով անգլերէնը: Փաստաբանը կը վկայէ որ, ի տարբերութիւն բանտարկուած ուրիշ երիտասարդներու, ինք չատ հաւասարակշռուած եւ խելքը գլուխը տըղայ մըն է, ընդհանուր ձեւով:

Հոս, թերեւս աւելորդ չէ յիշել թէ Հոկտեմբեր 23-ի դատավարութեան առեն, նիստին վերջաւորութեան Բենիամին Էվինկիւլիւ անգլերէն կարճ յայտարարութիւն մը ըրած էր, ուր կը չեշտէր թէ Հոլանտա չէր եկած երկրին մնաւելու նպատակով այլ հայ երիտասարդ մըն էր, որ կը տագնապէր իր ժողովուրդին անցեալով եւ ապագայով:

Մարտ 14-ին է, ուրեմն, որ կը վերաքննուի դատը եւ 14 օր եաք կը տրուի որոշումը:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

Ա.

Գրեց՝ ԳԵՂԱՄ ՖԻՆԷՐՃԵԱՆ

Ի՞նչ պիտենք մեր երէկուան գրողներուն կեանքին վրայ: Շատ քիչ բան: Ի՞նչ եղաւ, օրինակի համար, 90-ական թուականներուն արտասահման ապաստանած արեւմտահայ գրողներուն ստանդարտ կեանքը եւ ասկէ հետո ալ վերապրողներունը: Այսօր գրեթէ անհնարին է վերականգնել այդ կեանքերը, երբ իրը ազբիւր կը մնան մամուլի մէջ ցրուած կիսկատար յիշատակութիւններ, հրաչքով փրկուած ցանցառ նամակներ, առասել կամ նուազ վստահելի վկայութիւններ: Պէտք է այստեղ յիշել Երուանդ Օտեանի Տասներկու Տարի Պոլսէն դուրսը, զոր կը գնահատէր Ցակոբ Օշական, իբր բացառութիւն մը: Բայց այդ գիրքին նպատակը ուսումնասիրական չէր, փլանի մը չէր հետեւեր, պատահականօրէն կը պատմէր դրուագներ, կը գծէր հակիրճ դիմաստուերներ: Այսուհանդերձ կարելի է քաղել անկէ մասնակի բայց օգտակար տեղեկութիւններ:

Պէտք չկայ ոգեկոչելու «պատճառնեը»ը, «պայմաններ»ը, «պարագաներ»ը: Ամէնուն ծանօթ են անոնք: Պէտք է սակայն, նշելով իրողութիւնը, ըսել որ անոր մէջ մեծ դեր ունին նաեւ մեր աւանդական անհոգութիւնը, անտարբերութիւնը, անհեռատեսութիւնը, նախանձոտութիւններու պակասը: Աւելորդ է յիշել միայն վերջին երեք-չորս տասնամեակներու կարեւոր զէմքերը որոնք անհետացան մեր հորիզոնէն եւ որոնց հետ անյայտացաւ ինչ որ կրնային թոզուլ մեզի:

Մէկ խօսքով, կենսագրական գրականութեան գաշտը շատ մշակուած չէ մեր մէջ, եւ գատապարտուած է մնալու այդպէս, երբ տուեալները հետզհետէ կը նօսրանան: Այս գանգատները չեն վերաբերիր անշուշտ Հայաստանի, ուր կը ծաղկի կենսագրական հարուստ գրականութիւն մը:

Պէտք է ուրեմն համակրանքով ողջունել Գրիգոր Շահինեանի գիրքը, կենսագրութիւն եւ Մատենագիտութիւն Շահան Շահնուրի, (Պէյրութ, տպ. Անթիլիաս): Պէյրութահայ գրողը իր նախարանին մէջ կ'ըսէ թէ դիպուածի մը արդիւնքը եղած է այս գործը: Երբ Փարիզ եկած է Շահան Շահնուրի Ֆրանսերէն գրութիւններուն վրայ պրպտումներ կատարելու, բախտը ունեցած է որ իրեն տրամադրուին Շահնուրի անձնական թղթածրարները, նաեւ կարենայ կարդալ Շահնուրի նամակները ուղղուած Մատլէն Ֆոլէնի, քառասուն տարուան ընթացքին: Այնուհետեւ Պէյրութի մէջ Դր. Բէօսէեան իրեն տրամադրած է նամակներ եւ կենսագրական տեղեկութիւններ զոր ստացած էր Շահնուրէն, ինչպէս նաեւ նօթագրութիւններ, զոր կատարած էր Շահնուրի հետ իր տեսակցութիւններէն ետք:

Բարեբաստիկ դիպուած՝ որ թոյլ կուտայ այս հատորին խմբագրումը: Այս աղբիւրներուն վրայ պէտք է աւելցնել ինչ որ կարելի եղած է քաղել Շահնուրի հրատարակութիւններէն ուր կան վերյիշումներ իր մանկութեան եւ պատանեկութեան շրջանէն:

Արդիւնքը եղած է կենսագրական եւ մատենագիտական այս հատորը, տեսակ մը ժամանակագրութիւն դժնդակ կեանքի մը, ողբերգականօրէն միօրինակ: Այն տեղ նշուած են Շահնուրի անվերջ կայքերը բուժարանէ բուժարան, մուրքի եւ ելքի թուականներով, իր պատած սրահներուն անունը, մահճակալներուն թիւը, եւ որքան որ կարելի է բժիշկներուն եւ հիւանդապահուհիներուն ինքնութիւնը: Առաջ մըն է այս հատորը որուն անկարելի է որ չափազանց դիմել Շահնուրի ապագայ ուրիշ մէկ կենսագիրը, եթէ պոյութիւն ունենայ:

Գիրքին կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ Մատենագիտութիւնը, զոր կազմած է ինքը, Շահնուր եւ որ կը ներկայացնէ ցանկը հայերէն եւ ֆրանսերէն իր հրատարակութիւններուն եւ անոնց վրայ գրուած ներուն: Գ. Շահինեան գասաւորած է զանոնք ըստ զանազան շրջաններուն: Առանց այս ընդարձակ ցանկին ուսումնասիրող ներուն համար մեծ դժուարութիւն պիտի ըլլար գտնել Շահնուրի վրայ գրուածները, երբեմն բազկացած մանր-մունր կտորներէ, ցրուած հայ եւ օտար մամուլին մէջ, ինչպէս եւ ճշդել «ինքնութիւնը» իր կարգ մը գրութիւններուն, ենթարկուած յաւելումներու, յապաւումներու, վերնագրի փոփոխութիւններու: Շահնուր վերնագրի «ոսկերիչ» էր:

Ինչպէս կը տեսնուի, գիրքին բոլոր տեղեկութիւնները կը բխին մէկ ակէ, որ է նոյնինքն Շահան Շահնուր, իր թղթածրարը, իր նամակները, իր ինքնակենսագրական նօթերը զոր յանձնած է Պէյրութի իր բարեկամին: Բայց այդ ակին ճամբաները բացողն է, ինչպէս կը կարդանք նախարանին մէջ, Արփիկ Մխիթարեան: Ան է որ կարելի դարձուցած է միաւեղումը գրեթէ այս ամէնուն, ան է աներեւոյթ «պատասխանատուն» այս հատորին: Բայց երբէ՛ք քիչ բան կը գտնենք այնտեղ, ոչ թղթակցութիւն, ոչ լայն վերկայութիւններ Շահնուրի վերջին տասնըհինգ տարիներուն վրայ, ուր ան, ոչ աթէ աւելի հետեւեցաւ Շահնուրի կեանքին եւ եղաւ անոր անխոնջ խնամակալը:

Ցայտնապէս անկեղծ համեստութեամբ մըն է որ հեղինակը կ'ըսէ թէ «Վերլուծական եւ մեկնաբանական փառասիրութիւններ չունի այս գործը: Նախանիւթի մէկտեղում մըն է պարզապէս...»: Ան բաւականացած է արձանագրելով ինչ որ կրցած է հաւաքել:

Արձանագրած է չոր եւ մերկ դիծերով, ընտրած է պատմելու ձեւը, արագ եւ համառօտակի, առնելով իր նկարագրութիւնները ուր որ կային, այսինքն մեծ մասամբ տիկին Ֆոլէնի ուղղուած նամակներուն մէջ: Կան, բայց քիչ են ուղղակի Շահնուրէն մէջբերուած տողերը: Հասկնալի է: Նամակներու դէպին առջեւ հեղինակը հաւանաբար քիչ ժամանակ ունէր արտագրութիւններ կատարելու: Բայց կենսագրական գործի մը մէջ ընթերցողը պիտի ուզէր լսել նաեւ ենթակային ձայնը, որքան աւեն որ կարելի է:

Ինչպէս պիտի ուզէր նշմարել անոր անձը, նոյնիսկ աղօտ հայելիի մը մէջ, եթէ աւելին կարելի չէր: Ճոխ նիւթ զոր ուսումնասիրողին կ'ընծայէ Շահնուրի բարդ խառնըւածքը: Անոր, ուսումնասիրողին, հետաքրքրութիւնը պիտի սրէին եւ դրդուէին Շահնուրի անկայուն հոգեվիճակը, հակասութիւնները, չափազանցութիւնները եւ ծայրայեղութիւնները, կայծկլտուն խօսակցութիւնը, լայնահունչ խնդուքը, անմեղ սուտերը, ինչպէս հիմնովին բարի սիրտը, թշնամանքներուն դիմաց այնքան դիւրաւ վիրաւոր որքան չուտով մոռացկոտ, ինչպէս եւ դրդող արժանաւորութեան իր բարձր գիտակցութիւնը, իր հպարտութիւնը, նոյնիսկ զոհաբերութիւնը, նոյնիսկ ամբարտաւանութիւնը որոնք սիրելի պիտի դարձնէին զայն անոնց որ կ'ողբան մեր մտաւորականութեան նկուն գիրքը «մեծ»երուն առջեւ:

- Մօրը կողմը քաշած է, կ'ըսէր ենթեր, Շահնուրի մօրաքրոջ աղջիկը: Շահնուր ուրուագծած է իր մօրեղբայրը գուարթ գորովով լեցուն քանի մը էջերու մէջ, որոնք հատնարար միակ վկայութիւնը պիտի մնան Թէոդիկի վրայ: Առաջին ակնարկով մը յայտնի կը թուէր երկուքին նմանութիւնը դիմագիծով եւ կազմով, թէեւ Շահնուր նուազ զանգուածային, ինչպէս իրենց պոլսական լեզուանիութեամբ եւ զուարճախօսութեամբ, որամադրութեան յանկարծական ոստումներով, բայց Շահնուր աւելի նրբացած եւ քաղաքակրթուած:

Գ. Շահինեան կը գրէ թէ Շահնուրի «ազգային - քաղաքական կեցուածքը համապատասխան է հօրը դիրոգորոչումին», չըսեր թէ մեր ազգային քաղաքականութեան մասին Շահնուրի կարծիքները կը կրէին իր հօրը ազդեցութիւնը: Բայց այդքանը բաւական եղած է որպէսզի այս գիրքին վրայ Հայաստանի մէջ լոյս տեսած գրախօսական մը «չափազանց հետաքրքիր» համարի այդ կարծիքներուն «արմատները որոնումը գրողի ընտանեկան մթնոլորտում», ինչպէս կը չանայ հետեւցնել Շահինեանի տողերէն:

Ազգային խնդիրը, բուն բառով Ազէտը, Շահնուրի մտալկումը եղած է իր խակ բառով, սկիզբէն մինչեւ իր մահը, եղած է առարկան իր ամէնօրեայ մտորումներուն եւ մորմոքներուն: Անկէ ծնած ու սնած է մեծ մասը իր գրութիւններուն: Անհիմն ենթադրութիւն է այսօր կարծել թէ իր սակաւախօս հօր քանի մը համուկառոր բառերը զորս լսած էր իր մանկութեան օրերուն որոշադրած են ինչ որ առանցքը կազմած է իր համոզումներուն, Շահնուրի պէս անկախ եւ ինքնատիպ մտածողի մը գաղափարներուն, մինչեւ իր հօթանասուն տարիները:

Շահնուր ինքն ալ գործածած է իր մասին, կ'երեւի դիւրութեան համար, «պահպանողական» բառը, որ յաջող բառ մը չէ: Անխնայ եւ անզիջող վերլուծումի եւ քննադատութեան առարկայ դարձուց ան վերջին հարիւր տարուան մեր ազգային ցնցումը: Անոնալ միջոց՝ ենթարկուելու համար այն հարուածներուն որոնք տեղացին իր վրայ: Այսօր այնպիսի համոզումներ արմատացած են մեր մէջ, անքակտելի արմատներ, որ, նոյնիսկ Հայաստանի մէջ, թերեւս պէտք է ըսել մանաւանդ Հայաստանի մէջ, լինչպէս գոյց կուտայ վերի մէջբերումը, մարդիկ ոչ իսկ կրնան ըմբռնել թէ Շահնուրի պէս տագնապաւոր գրող մը, խելացի, «խելօք» մարդ մը ծառայէ այնքան «յետամնաց» եւ «յետադիմական» գաղափարներու: Այսօր պահպանողական ըլլալ մեր ազգային հարցին մէջ կը պահանջէ աւելի քաջութիւն եւ համարձակութիւն քան ըլլալ յեղափոխաչունչ մեկնաբան:

Բաւական չէին իր մարմնական անդուլ տառապանքները, Շահնուրի հոգին ալեկոծեցին անադորդ փոթորիկներ: Անհրաժեշտ է որ Շահնուրի կենսագիրը մըխըրճուի ժամանակի մամուլին մէջ իւրացնելու համար տիրող մթնոլորտը, հոսանքներու յայտնի կամ ծածուկ մղումները, եղելութիւններու ճիշդ պատկերացումը, եւ ուրիշ շատ բաներ:

Մխիթարեան եղելութիւնները պատմելու ծրագիրը մուխ կէտեր շատ կը թողուր դրողի մը կեանքին մէջ: Գրողի մը համար ո՞ւր կը վերջանայ կեանքը եւ ո՞ւր կը սկսի գրականութիւնը, երբ անոնք ընդհատուած են տեսանելի եւ անտեսանելի անթիւ թելերով, մանաւանդ Շահնուրի պէս գրողի մը համար որ ըսած է թէ «մէկ համանուէն ունեցած եմ՝ գրականութիւն», («Յառաջ», 22 / 8 / 1974):

Հեղինակը կատարած է այդ մրրիկներուն պատմութիւնը հակիրճ ամփոփումներով, լինքն իսկ մնալով հեռաւոր եւ անաչառ:

Պէտք չէ դիրքէ մը պահանջել ինչ որ չէ խոստացած: Հեղինակը ուզած է կազմել ժամանակագրութիւնը Շահնուրի կեանքին, չարաչարութիւնը անոր տարիներուն հանդրուաններուն: Բայց այդպէս իր դիրքը ի վերջոյ օրագոյց մը չէ: Երբեմն այնտեղ կը հանդիպինք նաեւ բացատրութիւններու, փորձերու՝ պարզելու համար Շահնուրի մտաւոր եւ հոգեկան կեանքին վերաբերեալ հարցեր: Բայց կը պահենք նաեւ համեմատութեան խախտում մը անոնց կարեւորութեան, անոնց զրաւած տեղին Շահնուրի ներքնաշխարհին մէջ: Հաւանաբար իր հետեւանք աւելի երկարատեւ մտերմութեան մը պատճառին Շահնուրի կենսագրական ժառանգութեան հետ:

Վաւերաթուղթին հրատարակութեան առթիւ բարձրացած ժխորը եղաւ մեծ խոցը որ ամէնէն աւելի դառնացուց եւ ընկճեց զինքը: Նոյնիսկ վերնագիրը այս յօդուածաշարքին չէ յիշուած դիրքին մէջ, մատենագիտութենէն դուրս, եւ ոչ թուականը, տեղը: Այնտեղ վերիվերոյ եւ համազրական բանաձեւերով ներկայացուած են Շահնուրի հասատատումները - որոնք հեռու են ամբողջապէս պաշտպանելի ըլլալէ, գոնէ իրենց փաստարկութեան ձեւին մէջ, - իսկ չդիտցողը պիտի կարծէ թէ հարցը կը վերաբերի Շահնուրի ընդհանուր տեսութիւններուն վաւերագրական գրականութեան մասին, քաղած իր գանազան գործերէն:

Ինչ որ ամէնուրեք հրատարակուեցաւ այն առեն այս յօդուածին մասին կրնայ կազմել հաստատուր հատոր մը: Գր. Շահինեան կ'ըսէ թէ «Հակազդեցութեամբ մը, որ օրէնքներէն մէկը դարձած է մեր ազգային կեանքին, ոչ - դաշնակցական մամուլը անմիջապէս տէր կը կանգնի Շահնուրին»: Այդպէս չէ: Գաղափարնեըու եւ տեսակէտներու տարբերութիւնները պիտի մնան միշտ, եւ ոչ թէ միայն կուսակցական «պարտադիր» հակամարտութիւնը: Մինչեւ Արեւելքի թերթերը, հակառակ իրենց բուռն ոճին, այնքան խորապէս եւ այնքան տեսականօրէն չվիրաւորեցին Շահնուրը որքան Զօպանեան, որ պաշտօն ըստանձնած էր հայ գրականութիւնը դէ-

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՍՔ ԵՐԵԿՈՅԹԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

ՎԻԳԷՆ ՆԱՅԻՐԻ ԵՒ ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԴԱՐԱՆՑ ԵՐԳԱՀԱՒՄԸ

———×———

Յունուար 24-ին, երկուշաբթի իրիկուն, Փարիզի Օլէմպիական միւզիք - հոլը ծայրէ ծայր լեցուն էր խանդավառ բազմութեամբ մը, որ եկած էր ծափահարելու ներկայացուած յայտագիրը: Եթէ ընդգծենք ծափահարելը, ըսել ուզենք, որ ի յառաջագունէ եկողներուն այդ պրամադրութիւնը ունենալը բացայայտ էր եւ այս երեւոյթը մեզ կը մղէ կարգ մը խորհրդածութիւններու, նախքան յայտագրին անդրադառնալը:

Ժողովուրդին գանգուածը կը վարժուի եւ վարժուելով կը սկսի համ առնել այն բաներէն, որոնք տեւական կերպով կը հրամցուին իրեն: Եւ որովհետեւ, գլխաւորաբար երգի մարզին մէջ, վերջին տարիներուն իրեն կը հրամցուի «եւրոպականացած» հայկ· երգերու միօրինակ շարք մը, այսպէս կոչուած Էսթրատայիի մեներգիչներու կողմէ, որոնք արդիականացնելով մեր երգերը, յաճախ զանոնք յարմարցնելու համար իրենց ունեցած (կամ չունեցած) ձայնին եւ քալելու կամ վազելու համար ժամանակին հետ փոխձած են նոր ժանր մը երեւան հանել: Հանդիսատէ՛ս կը հասնի, դէմ չենք անշուշտ, պայմանաւ որ համը չփախի:

Փարիզի մեր պաղուէզը արդէն ամէնէն ապիկարը դարձած է կարգ մը ձեռնարկներու մարզին մէջ: Այսպէս այլեւս ոչ մէկ մշակութային ձեռնարկ կայ, եթէ նկատի չառնենք խեղճուկրակ գրական քանի մը հաւաքոյթներ, որոնք չըլլալու պարագային ալ, չենք կարծեր որ մեծ վնաս մը բերէին հայ մշակոյթի դպատեսման: Ուրեմն, ասպարէզը մնացած է երգիչներու ամրողջ փաղանգի մը, որ քանի մը տարի է կը գրաւէ բեմը: Եւ արդէն հոն հասած ենք, ուր վարժութիւնը երկրորդ բնութիւն մը ըլլալով, հաւանական չէ որ մեծ սրահ մը կարենայինք լեցնել հայ մշակոյթի նուիրուած որակաւոր ձեռնարկով մը...:

Բայց, ... բայց Օլէմպիան ծայրէ ծայր լեցուն էր եւ լաւ որ այդպէս էր, քանի որ երեկոյթը կը վայելէր Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի հովանաւորութիւնը եւ հասոյթը տահմանուած էր հայ վարժարանին:

Այս «Օլէմպիան» արդէն մեր երգիչներու ոտքը գետնէն կտրած է: Բոլորն մարմանին ունին անպայման անգամ մը հոն երգելու, նկատի չունենալով թէ ժողովրդական հաւաքոյթներու մէջ, խան - դավառ երգերով ոգեւորութիւն առեղծելը մէկ բան է, յաւակնիլ աւելի քան երկու ժամ բեմ մը գրաւելը նոյն երգացանկով, ուրիշ բան:

Այս մեղքէն չէր կրցած խուսափիլ մեր սիրելի Վիգէնն ալ, որ համակրելի երգիչ մըն է, տաք ու հաղորդական ձայնով, որ տարիներէ ի վեր գիտցած է ինքզինքը սիրցնել այդ երգերէն ախորժող հանրութենէ մը:

Անկասկած գոհ պիտի չմնայ մեր ըսածէն կամ ըսելիքէն, ինչպէս ուէ հայ արուեստագէտ (բացառութիւնները կը փնտռուին...), որունք ի սկզբանէ չեն հանդուրժեր որեւէ քննադատութեան: Վիգէն, արդէն, յայտագրին կողքին վեր-

---

կատարելու: Շահնուրի դէմ Ազատիսի յարձակումները կարեւոր մէկ մասը կրնան կազմել այդ երեւակայական հատուածոր հատորին, եւ Զօպանեան ճանչցուած չէ իբրեւ դաշնակցական գրող: Զօպանեանի պատճառած վէրքը միշտ բաց մնաց Շահնուրի սիրտին մէջ: Տարիներ ետք, ամերիկահայ պարբերականէ մը կարելով եւ ղրկելով արուեստագէտը Զօպանեանի մէկ նամակին, 1914-ին վահէ Արզուեանին ուղղուած, Շահնուր կը գրէր ինծի. ... «պիտեմ թէ պիտի ջղայնոտիս, վերյիշելով շատ մը բաներ, բայց, tant pis, կարդա»: Ցետոյ կ'աւելցնէր՝ « Qu'est-ce sinon un malfaiteur public! ».

(Մնացեալը ցաջորդով)

ջին էջին վրայ ալ հրաւէր կը կարդայ սա ձեւով. - «Վերջացնելու համար, տեղական համբեր կը սպասեմ բնաջնջութիւններուն եւ ուրախութեամբ կ'ընդունիմ, իմչու չէ, գովեստները...», այլ խօսքով միայն գովեստ կ'ակնկալէ եւ քանի մը բառերը կը թնդար ծափահարութիւններով, ինք միայն գոհ կրնայ ըլլալ, եթէ կը բաւեն իրեն նման ծափահարութիւններ, մանաւանդ երկու բաժիններու վերջաւորութեան քանիցս կրկնուող իր «Շըվոլտը պաթայով», որ էր՝ «Զարթի'ր Լաօ»ն:

Վիպէն, երաժշտական եւրոպահայկական ընկերակցութեամբ մեզի հրամցուց աւելի քան քսան երգեր, հայրենասիրական, յեղափոխական կամ այլ, եզանակաւորումով մը, ուր ըստ իր իսկ տուած բացատրութեան յայտարարին վրայ, կը միտի արեւմտեան երաժշտական դորձիքները յարմարցնել Փոլքլորի ակերու, արդի՞ւնքը, քիչ մը պաթաո բան մը, որմէ ըստ երեւոյթին ախորժողները քիչ չեն:

Մենք պիտի նախընտրէինք, որ Վիպէն պիտակի թէ պէտք չէ «ուսան մէն շօ»ներ փորձէ, (ինչ որ շատ - շատ քիչերու տըրուած է արդէն, միջազգային համբաւի տէր արուեստագէտներու մէջ իսկ) և չարունակէ մեզ ողևորել հայկ. հաւաքոյթներու ընթացքին կամ հանդիսութիւններու պետական բաժիններու մասնակցելով:

Երգերու եւ ընկերակցութեան մասին աւելի չենք խօսիր, քանի Հ ր ա ն դ Ա ճ է մ ե ան, քանի մը չարաթ առաջ, մանրամասնօրէն և ւ գնահատանքով ա ն դ ր ա դ ա ր ձ ա ծ էր Վիպէնի վերջին սալին (տիսք) առթիւ: Ըսենք սակայն, թէ պատիւ Վիպէնի, թէ ինք չանգ չի խնայեր պահելու հայկ. չեչա մը, ի տարբերութիւն նորելուկ երգիչներու ամբողջ փաղանդի մը, որ Ամերիկայէն Պէյրութ և Երեւան, այլակերպած է հայ երգը թրքաբարոյ չեչտաւորումներով:

Խօսք մըն ալ, սակայն, իր միմիճէնեռուն մասին: Մենք, որ բախտն (կամ դժբախտութիւնը) ունէինք առաջին կարգն ըլլալու եւ մանրամասնօրէն դիտելու իր ժեստերը, մանաւանդ գրեթէ տեւականօրէն փակ աչքերը, պէտք է խոստովանինք, որ շատ հաճելի չգտանք, դեռ կը նախընտրենք չանդրադառնալ երբեմն - երբեմն եղած ֆրանսերէն (?) (դոնէ հայերէն ըլլար...) fոմանթեռնեռուն, երգերէն առաջ կամ եռքը):

×

Երեկոյթը սկսաւ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի տեսուչ վարդապետ հայր Ռափայէլի քանի մը խօսքերով (հայերէն եւ ֆրանսերէն) դպրոցին մասին, ապա Գէորգ Եանպէկեանի դեկավարութեամբ, դպրոցին - այժմ խառն - երգչախումբին հրամցուցած երգերով: Միշտ տպաւորիչ եղած է աշակերտական այս խումբը, մանաւանդ հաճելի էր այս անգամ դիտել նաև, առաջին կարգին վրայ, մանկապարտէզի ազաքն ու աղջիկները:

Յայտարարին իր մասնակցութիւնը բեռաւ նաեւ Նայիլի պարախումբը, քանի մը պարերով, որոնցմէ վերջինը՝ Պարտիզանները, ըստ երեւոյթին նոր փնտրտուքներէ թելադրուած էր ... Խումբին պարապոյթն է ու fոռեկրաֆը՝ Պ. Պուռնուքեան:

×

Վերջացնելէ առաջ, ըսենք թէ գնահատելի է Վիպէնի նախաձեռնութիւնը ի նպաստ հայկ. վարժարանին:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՖՈՐՈՒՄ - ԱՐԱՐԱՏ

———×———

1983, Յունուար 15-ին, աւելի քան մէկ տարի ձայնասփռելէ ետք, Ֆորում - Արարատ, մնաք - բարով կ'ըսէր իր ունկընդիրներուն՝ Փարիզի Ազատ - Ռատիոյ ալիքներէն:

Կիրակի օրուան յայտագրով, հայերէն թէ Ֆրանսերէն լեզուներով յայտագրին մասնակցողները չնորհակալութիւն կը յայտնէին իրենց ունկնդիրներուն՝ անոնց ցուցաբերած քաջալերանքին ու դուրգուրանքին համար, յուսալով, որ այլ ալիքներէ կարելիութիւնը կը տրուի իրենց կրկին ձայնասփռելու. ապա կը բացատրէին դադրեցման պատճառները:

Ֆորում - Արարատ ստիպուած է դադրեցնել իր յայտագիրները, քանի կը դադրի Փարիզի Ազատ - Ռատիոն:

Սրդարեւ, թէեւ Փ. Ա. Ռ., առաջին չրջանին կը դտնուէր արտօնագիր ստանալու պայմանները լրացնող 18 ռատիոներու կարգին, սակայն վերջին որոշումի առեն, Կալիպէր յանճնախումբին կոզմէ դուրս կը ձգուէր այդ ցանկէն՝ ինչ - ինչ քաղաքական ճնշումներու հետեւանքով, եւ բոլոր ճիգերը՝ փոխելու ժխտական որոշումը՝ կը մնային ապարդիւն:

Փարիզի Ազատ - Ռատիոն, որ իրրեւ մեկնակէտ ընտրած էր ըլլա՛լ մարդկային իրաւանց եւ փոքրամասնութիւններու ձայնը, քանի մը ամիս ալ կը չարունակէր ձայնասփռել՝ յուսալով մի'չտ, որ կը յաջողի ի վերջոյ ստանալ պետական արտօնագիրը:

Սակայն կարգ մը յայտագիրներ, նախընթացով դիւրին ճամբան լքեցին զինք. այս պատճառ կ'ըլլար, որ արդէն իսկ ծանր նիւթական չանճնաւորութիւնները աւելի եւս ծանրանային եւ պատասխանատուները մարմինը դնէին անյաղթահարելի կացութեան առջեւ:

Կը ցաւինք, ինչպէս Ֆորում - Արարատի բոլոր ունկնդիրները, որ օրակարգ յայտագիրներով եւ այժմէական վերլուծումներով լեցուն այս յայտագիրը վերջ կը դտնէ եւ կը յուսանք, Ֆորումի աչխատակիցներուն հետ, որ կարելիութիւնը կը տրուի իրենց, միջակութիւններէն անդին անցնող իրենց յայտագիրները չարունակել:

Վստահ ենք, որ Ֆորումը, իր սովորական քաղաքավարութեամբ կը դտնէ լուծում մը՝ չարունակելով տալ մեզի օրակարգ իր յայտագիրները:

ՍԵԴՈ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մ Ա Հ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ

ԳՐԻԳՈՐ ԵԱՂՃԵԱՆԻ

«Գրական Թերթ»ի Յունուար 14-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Երեւանի մէջ մեռած է թատերագիրը եւ դերասան Գրիգոր Եաղճեան: Մնած էր 1916-ին՝ Ալեքսանդրապոլ (ներկայիս՝ Լենինական): 1931 - 1947 թուականներուն Լենինականի, Կիրովականի եւ Սահեփանաւանի թատրոններուն մէջ դերեր մարմնաւորած է: 1959-ին աւարտած է Խորհ. Միութեան Գրողներու Միութեան առընթեր գրական բարձրագոյն դասընթացքը: Տարիներ վարած է Երեւանի դրամատիկ թատրոնի գրական բաժանմունքը: Անդրկովկասի հայկական թատրոնները բեմադրած են իր «Զոյա», «Ոսկի քաղաք», «Կեանքի չեմին», «Գարնան չունչը», «Գիշերային հրաչք», «Վաճառուած տուն» եւ այլ թատերախաղերը: Գ. Եաղճեանի թատերախաղերը 1978-ին լոյս տեսած են «Կեանքի իրաւունք» խորագրով հատորի մը մէջ:

×

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶԻ

ԵՐԳԵՐՈՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

«Սովետական Գրող» հրատարակչական 60 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Յովհաննէս Շիրազի երկերու երկրորդ հատորը, ուր տեղ գտած են բանաստեղծին պոէմները: Գիրքը կազմուած է «Բիբլիականները», «Հայրենականները», «Փոքր պոէմներ» բաժիններէ: Պոէմներու մէկ մասը, ի տարբերութիւն նախորդ հրատարակութիւններու, հեղինակին կողմէ ենթարկուած է փոփոխութիւններու եւ ամբողջացումներու:

×

ՍԹԷՓԱՆԱՒԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 200-ԱՄԵԱԿԻՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի Ա. Մ. Մխանիկեան գրադարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, նուիրուած Սթէփանաւանի ծննդեան 200-ամեակին: Ֆրանսացի վիպագրին գործերը անցեալ դարու 30-ական թուականներէն ծանօթ եղած են հայ իրականութեան մէջ: Իրմէ երկերու հաւաքածոյ մը եւ առանձին գործեր լոյս տեսած են Հայաստան: Ցուցահանդէսի այցելուներու ուշադրութիւնը գրաւած են Սթէփանաւանի հայերէն թարգմանուած գործերը՝ «Վանինա Վանինի», «Մինա տը Վանկել», «Մինա տը Վանկել եւ ոպին» նորավէպերը, «Մոցարթի կեանքը» վիպակը, «Կարմիրն ու սեւը», «Պարմի մենաստանը» վէպերը:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկը բոլորած է իր յիսնամեակը: Այս առթիւ Խորհ. Միութեան Թղթատարի նախարարութիւնը հրապարակ հանած է ծրար մը: Հիմնարկը ցայժմ տուած է յիսուն հազար չրջանաւարտներ, որոնք կ'աչխատին Հայաստանի եւ Խորհ. Միութեան միւս հանրապետութիւններու ժողովրդական տնտեսութեան տարբեր մարզերու մէջ: Ներկայիս Հիմնարկին եւ անոր մասնաճիւղերուն մէջ կ'ուսանին 23 հազար տղաք ու աղջիկներ: Հաստատութիւնը վարիչներ կը պատրաստէ աւելի քան 60 մասնագիտութիւններու գծով:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹԵՀԻԱՆի «Զէյթուն» թաղամասի բնակչութիւնը ունեցած է իր եկեղեցին: Յունուար 14-ին Թեմին Առաջնորդը՝ Սրտակ Սրք. Մանուկեան, կատարած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Սրբազնութենէն ետք քարոզով մը Առաջնորդը վեր առած է հայ եկեղեցւոյ դերը դարերու ընթացքին մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ: Եկեղեցւոյ չրջափակին մէջ խօսք առած են Թեմական Խորհուրդի նախագահ Լեւոն Ահարոնեան եւ եկեղեցւոյ բարերարը՝ Գրիգոր Մելիքեան: Այս առթիւ յայտարարուած է, որ մօտ ատենէն չրջանին մէջ պիտի կառուցուի հայկական աղջկանց վարժարան մը, Լեւոն Ահարոնեանի բարերարութեամբ՝ իր հօր յիչատակին:

×

ՆԻՒ ԻՆԿԼԸՆՏԻ Տիքընէս հիւանդանոցի Մննդառական Գիտական Աչխատանոցի վարիչի պաշտօնին կոչուած է տոքթ. Վիպէն Պապայեան: Հիւանդանոցը մաս կը կազմէ Հարլըարա համալսարանի բժչկական հաստատութեան: Տոքթ. Պապայեան ծանօթ գիտնական մըն է ամերիկեան բժչկական չրջանակներուն, սը - նընդառական գիտութեանց իր բերած նըպաստներով:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԳԱՐՈՒՆ Է

- Մի մտնար, Կիրոս, որ ընկ Բինա - կունին Պիւրոյի անդամ ընտրուած է, ընկերվարականներու խաթրը չկոտրելու համար: Թող աչխատեն, թող մչակեն: Եթէ այդ բոլորէն կարելի է փոքրիկ մաս մը գործնական դտնել, լաւ է Միայն թէ, էս մարդու ոտքերը վեր են դեռնէն: Գործնական ոչինչ ունի իր մէջ: Ժամանակի ընթացքին կարելի է բաւական բաներ գործնականացնել պայմանով, որ էս մեր ղրքերու մարդիկն էլ, չատ չի մօտենան Մարքսին եւ կամ Ինգելսին: Կրնան յանկարծ քաոս ստեղծել...

Տոքթ. Նայիրեանի պաչտօնատան մէջ, Կիրոս, Վարդան եւ Նայիրեան ժամանակաւոր կառավարութիւն կազմելու ծանր խորհրդածութիւններու մէջ էին, երբ պահակի մը առաջնորդութիւնով դուռը բացուեցաւ ու հրաչքի մը պէս ներս մտաւ չքեղ հագուած գեղեցիկ կին մը:

Կիրոս եւ Վարդան, ապչած՝ իրարու երես նայեցան: Ո՞ր տեղէ, ուր: Իրարու հետ չի կրցին խօսել: Չի կրցաւ խօսել նաեւ կինը: Տոքթ. Նայիրեան զարմացաւ, թէ ի՛նչ կը պատահի: Կինը կարծես երկինքէն ինկած ըլլար:

Զէյնապը ... Զէյնապը ...

- Աղջի դուն ի՞նչ կ'ընես էստեղ: Կիրոս մօտեցաւ Զէյնապին ու տեսաւ անոր գեղեցիկ աչքերը արցունքով լեցուած էին ու չէր կրնար խօսիլ...

- Ըսէք, ըսէք, ո՞ւր է Մարտիկը, Մարտիկը: Ան պիտի գար, ան պիտի տեսնէր զիս: Բոլորն ալ գիտէին ... Ինծի ըսին, որ ողջ է, ողջ է. ան սպաննուած չէ: Ան էս կողմերն է ... ու արդէն փղձկեցաւ ու փըլաւ Կիրոսի ուսերուն վրայ:

- Զէյնապ, աղջիկս, դուն քեզի եկուր, - Կիրոսն էր, որ ձայն կուտար անոր ուսերը ղրկելով ու կը զգար, որ իր աչքերն ալ լեցուած էին: Իր մէջ ալ բան մը կը փըլէր: Կիրոս այդ պահուն, զգաց, որ մարդկային տկարութիւնն էր իր մէջ եւ կ'ըմբռնէր Զէյնապը:

Այս անգամ Վարդանն էր, որ ուզեց օգնել:

- Ըսէ, Զէյնապ, ի՞նչ է պատահեր, ինչպէ՞ս եկար մինչեւ այստեղ:

- Ինծի ըսին, որ Մարտիկը էրզրումի կողմերն է ու կռիւ կը տանի թրքաց բանակին դէմ: Ես այլեւս չի կրցի սպասել ու ճամբայ ելայ տասը ձիաւորներով: Սատօն չի գիտեր, այլապէս պիտի ուզէր ընկերանալ ինծի հետ:

- Ո՞ւր են ձիաւորները, աղջիկս:

- Վարը, բակին մէջ: Բայց դուք չէք ուզեր ըսել: Դուք կը ծածկէք ինձմէ...

- Զէյնապ, այ, էս տոքթ. Նայիրեանը: Էս կռիւներու ընթացքին միշտ էրզրումի մէջ եղած է: Պէտք է հաւատաս անոր, - խօսեցաւ Կիրոս ու ձայնին մէջ կերկեր բան մը կար:

- Եկ, նատէ, աղջիկս, - խօսեցաւ տոքթ. Նայիրեան, ինչքա՜ն ուրախ ըլիր զիս, որ եկար ու ես տեսայ մեր սիրելի Զէյնապը: Մենք ալ չենք հաւատար, աղջիկս, որ իրաւ սպաննուած է Մարտիկը: Դուն երբեք չես կրնար հաւատալ, որովհետեւ քու մէջդ ողջ է ան: Եթէ կ'ուզես, հայ ժողովուրդն ալ չի կրնար հաւատալ, որ սպաննուած է իր հերոսը: Ան կ'ապրեցնէ իր զրոյցներուն մէջ, իր հէքեաթներու մէջ: Բոլորն ալ կը հաւատան, որ Մարտիկը ողջ է եւ սակայն ոեւէ մէկին երեւցած չէ: Ան երեւցած չէ ոչ իսկ քեզի, աղջիկս:

- Իմացայ, որ ան երկու անգամ երեւցած է Վարդաճորի մէջ: Մէկ անգամ ալ լեռնէն վար իջնող ժողովուրդին հետ եղած է, երբ անոնք ճամբորդած են հեռու տեղեր:

- Էդ կարւանի պատմութեան ծանօթ եմ Զէյնապ, - խօսեցաւ Կիրոս: Ամալի կըտոր մը Սպիտակ Ձիաւորի երեւոյթ առած է: Ինճ խօսեցաւ մեր գինուորներէն մէկը, որ այդ կարւանին հետ եղած է ու յետոյ ձիաւորը չքացած է ու լուծուած է ամպին պէս:

(Շար. 744)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիկ մասնաճիւղը, շը - նորհակալութեամբ ստացած է. - Թօփալ - եան կարապետ եւ ընտանիքէն 200 Ֆ. իրենց վաղամեռիկ զաւկին մահուան քա - ռասունքին առթիւ, 100 Ֆ. Այրի Տիկին Խերոյեանէ զպրոցին համար:

×

Պուլվար - Օտտոյի թաղական խորհուր - դը շնորհակալութեամբ ստացած է.. Օր. Վերոնիկ կարապետեանէ 1000 Ֆ. եկե - ղեցւոյ պայծառութեան Համբարձում Գրիգորեանի թաղման առթիւ, Ճելալեան ընտանիքէն 500 Ֆ. եկեղեցւոյ պայծա - ռութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհա - կալութեամբ ստացած է հետեւեալ դու - մարները Եկեղեցւոյ. - Հանգուցեալ՝ Հրանդ Գարագիւլահեանի մահուան առ - թիւ փոխան ծաղիկի Տիկին Թագուհի Օ - հանեան 500, Այրի Տիկին Շահնար Գրի - գորոֆ, եւ Այրի Տիկին Այվազեան 200-ա - կան Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գասպարեան 100, Պօղոս Աղաճանեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի՝ Պ. Մարտիրոս Աղաճան - եանէ 100 Ֆ.:

BIENTOT ...

Le spectacle de danse de la Compagnie BOLIKIAN au Centre Culturel de Villeurbanne dimanche 6 février à 15 h. 30. organisé par la Maison de la Culture Arménienne de Decines

chorégraphies :

ANAHIDE
NANOR
REQUIEM DE MOZART
POESIE POUR LA FEMME

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ
ՄԱՐՍԷՅԼ - ՓԱՂԱՓԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարտ 19, Շաբաթ, ժամը 22-էն առաւօտ:

Chateau des Fleurs

La MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

/

organise

le SAMEDI 5 FEVRIER à 20 h. 30

UN GALA DE FOLKLORE ARMENIEN

avec la participation de :

TROUPES DE DANSES
AKHTAMAR — NAIRI — NAVASART
CHORALE LOUSSAVORITCH de l'église arménienne d'Alfortville
sous la direction du Dr. L. MOMDJIAN
et **JEAN-ETIENNE AKIAN, musicien, santour**

au PALAIS DES SPORTS, RUE DE ROME, ALFORTVILLE
(près de la place de l'Europe)

Prix des places :
50 F (enfants) 30 F

Billets : M.C.A. 9, rue de Madrid
94140 Alfortville, tél. 376-55-89

MANIFESTATION

pour

LEVON EKMEDJIAN
condamné à mort par les autorités turques

JEUDI 3 FEVRIER à 18 h. 30
vers le Consulat de Turquie
rendez-vous : métro St. Augustin

MOUVEMENT NATIONAL ARMENIEN
COMITE DE SOUTIEN
AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հիմնադրութեան 50-ամեակի հան - դիսութիւններու կարգին՝

— ՃԱՇ —

MAISON DES CENTRAUX
8, rue Jean-Goujon, 75008 Paris

Կիրակի, Փետրուար 6, ժամը հինգ 12-էն:

Ընկերակցութեան 1982-ի Գրական Մրցանակը կը տրուի՝ ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՖԱՑԵԱՆ - ՓԱՆՈՍԵԱՆի Գեղարուեստական պատշաճ յայ - տագիրը:

Ճաշադրին՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար հեռա - ձայնել՝ 780 - 82 - 58 եւ 985 36 53:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՒԷՐ ՄԸ՝

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՒՂԵՐԻՆ

ՎՐԶԻՆՈՎ ԵՒ ԳՐԻՉՈՎ

Զարեհ Մուրաթեան

Շքեղ հատոր մը, 24 հայերէն յօդ - ուածներով եւ իրենց թարգմանու - թիւնով. 82 նկարներ, 72-ը գունաւոր

CHANT D'ARMENIE
Z. Mutafian

×

200 F.

LIBRAIRIE SAMUELIAN
51, Rue Monsieur Le Prince — 75006 Paris
Librairie Palouyan 9, ruue de Trévise, Paris 9

MAISON ARMÉNIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
12-14, rue Saint-Bazile .. 13001 Marseille

AU THEATRE NATIONAL DE MARSEILLE « La Criée »
30, quai de Rive Neuve

Dimanche 6 Février à 16 heures

COULEURS D'ARMÉNIE

CHANTS ET DANSES

ANGÈLE GARABÉDIAN

accompagnée au piano par JULIETTE YILMAZIAN

VICKEN

ET SES GUITARISTES

LA TROUPES DE DANSES POPULAIRES **« ANI »** de la M.A.J.C.

prix unique d'entrée : 60 F

Pour les billets s'adresser à :
STUDIO REX - 2, rue Bernard du Bois, 13001 Marseille
M. A. J. C. - 12-14, rue St. Bazile
F. N. A. C. - Centre Bourse
HILTON - place Sadi-Carnot, 13002 Marseille
BOTIPOP - 29, rue de Rome, 13006 Marseille

SUPERGALA ARMÉNIEN

AU PROFIT DU TEBROTZASSERE

retenez cette date :

dimanche 8 mai 16 h30

L'UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE DE BIENFAISANCE DE MARSEILLE

organise un

dîner débat avec HENRI VERNEUIL

ACHOD MALAKIAN : un Arménien de Marseille
HENRI VERNEUIL : un homme de cinéma célèbre

avec le concours de l'Union Médicale Arménienne (U. M. A. F.)
débat animé par le Professeur ROBERT ASSADOURIAN

Vendredi 4 Février à 20heures
dans les salons du Concorde Palm-Beach

Prix : 180 F
Réservation : U.G.A.B. 33, cours Pierre-Puget, tél. 37-75-97 et 93-54-52

6 STAGES

de littérature arménienne

Conférencier : Krikor BELEDIAN
Horaire : Samedi de 15 h. à 17 h.
Dimanche de 9 h. à 11 h.

Renseignements et inscriptions à la:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue de 24 Avril 1915 — 69150 Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97
tous les jours sauf le lundi, de 14 à 19 h.
Prix forfaitaire pour les 6 stages : 150 F

PROGRAMME 1983

26-27 février — **HAGOP BARONIAN**
La vision satirique
« Des Mendiants Honorables »

12-13 mars — **KRIKOR ZOHRAB**
Aperçu sur le réalisme arménien
« La Prostituée »

9-10 avril — ZABEL YESSAYAN
De la réalité à l'exil
« Mon âme exilée »

7-8 mai — **VAHE OCHAGAN**
Aperçu sur la littérature de la Diaspora
« Alarme »

11-12 juin — HAROUTIOUN KURKDJIAN
De l'exil à l'écriture
« Essai sur l'exil ». Intimité

CROIX ROUGE ARMENIENNE
section Issy-Clamart

Matinée dansante

Théâtre Municipal d'Issy les Moulineauux
Dimanche 27 Mars de 16 h. à minuit

LA CAPPADOCE

RESTAURANT ARMÉNIEN

OUVERT TOUS LES SOIRS DE 20 h 30 A L'AUBE

SAUF LUNDI

*

ORCHESTRE et CHANTEUR
tous les soirs

AUTOROUTE A 4 — 1ère SORTIE — PONT DE CHARENTON

BORD DE SEINE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

RESERVATION

tél. 375.05.30

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Ճեռնարկը Փետրուար 27-ին Պօմոնի մէջ:

×

Վասպուրականի Ճաղթական Հերոս - մարտի 68-րդ տարեդարձի ոճնակատ - րութիւն եւ Վասպուրականի Հայր. Միու - թեան հիմնադրութեան 60-ամեակը: Մարտ 27, Կիրակի, ժամը 13-ին ճաշկե - րոյթ մը, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան Վասպու - րական սրահին մէջ:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Գանէթ - Ֆաշանի մասնաճիւղի տարեկան պար - հանդէսը՝ Մարտ՝ 19-ին:

Կ. Ս. Մ.

Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935